FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

Theologia naturalis siue liber crea||turaru[m] specialiter de ho[m]i[n]e [et] de natu||ra eius inqua[n]tu[m] ho[mo]. et de his q[uae] sunt || ei ...

Raimundus <de Sebunda>

[Paris], 1509

Abschnitt

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150455

Visual Library

mūdatus. Et ideo nullus antiquorum philosophorum paganorum potest legere hanc scientiam. qua erant excecati ꝯtum ad propriam salutē ꝯuis in dicto libro legerunt aliquam scientiā. et oēm quā habuerunt ab eodem cōtraxerūt. sed veram sapientiā que ducit ad vitam eternā ꝯuis fuerat in eo scripta. legere nō potuerunt. ¶ Ista autē scientia nō est aliud nisi cogitare et videre sapientiā scriptā in creaturis. et extrahere ipam ab illis. et ponere in aia. et videre significationē creaturarum. Et sic cōparando vnam creaturā ad aliam et cōiūgere sicut dictionē dictioni. et ex tali cōiunctione resultat sentētia et significatio vera. dū inquiat homo intelligere et cognoscere. Et quia sacrosancta romana ecclesia est mater oīm christianorū fidelium. et magistra gratie et fidei regula et veritatis. idcirco sue correctioni totaliter subijcitur quicquid hic dicitur et continetur.

Quiddi-tas hui⁹ scientie.

¶ Sequitur radix ordo principium et fundamentū istius scientie. Titulus.j.

QUia homo naturaliter semp querit certitudinē et euidentiam clarā. nec aliter quiescit nec quiescere potest. donec venerit ad vltimum gradum sue certitudinis. Verū quia certitudo et probatio suos habet gradus. et est maior et minor certitudo. maior et minor probatio. Virtus autē probationis et causa totius certitudinis oritur ex testimonijs et ex certitudine et virtute testimoniorū et testium ex quibus dependet et causatur tota certitudo. Unde quāto magis testes sunt certi. manifesti. et indubitati. et veri. tanto magis est certū illud quod ex eis probatur. Et si testes sint ita certi et manifesti et testimonia eorum ita manifesta vt nullo modo possit dubitari. nec nobis possint esse magis manifesta et certiora. tunc illud qđ ex eis probabitur. sine dubio erit nobis certissimū manifestissimū et euidentissimū. Et quia quanto sunt testes magis extranei distantes elongati a re de qua dubitatur. tāto minorē fidem et certitudinē generant. Quanto autem testes sunt magis vicini ꝓpinqui et intranei et indubitati. tanto maiorē fidem faciūt et faciunt. credulitatem. Et quia nulla res magis vicina. magis ꝓpinqua et magis intranea vel intrinseca et propria alteri est ꝯ ipemet sibi. Et iō ꝯquid probatur de aliqua re per ipsam met rem. et per naturam propriam. maxime certum est. Et cum nulla res creata sit propinquior homini. ꝯ ipsemet homo sibi. ideo quicquid pbatur de hoie per ipsummet hominē. et per suam ꝓpriā naturam et p illa que sunt sibi certa. de illo maxime certū manifestū et euidentissimū est ipi hoi. Et ista est vtilitas certitudo et maxima credulitas. q̄

Virtꝰ probationis et causa certitudinis.

Testes vicini ꝓpinqui maiorē fidem.

Hō debet cognoscere alios exseipso.

possit causari vel creari per probationē. Et ideo ipsemet hō ex sua pria natura dz cē medū argumentū et testimoniū ad probandum oīa de hoīe. s. q̄ pertinēt ad salutē hoīs. vel ad dānationē vel felicitatē. vel ad bonū vel ad malū eī. Aliter aūt hō nūq̄ erit vtilitate certa. Necesse est ergo q̄ hō cognoscat seipm̄ z suā naturam si aliq̄d velit certissime probare de seipso. z q̄ hō est extra seipm̄. z elōgat̄ z distās a seipo per maximā distantiā nec vnq̄ habitauit in domo ppria. s. in seipo. imo semper mālit extra domū suā z extra se. z eo q̄ ignorat seipm̄. ne scit seipm̄. z de tāto est elōgatus z distat a seipo. et tm̄ extra seipm̄ est. de quāto ignorat seipm̄ et quia totaliter nescit seipm̄ ideo totaliter est extra seipm̄. z p ōns quia nūq̄ habitauit in seipo neq̄ intrauit in se. nec vidit se. ignorat se. nescit q̄d valet. z ō dat se p nichilo. s. p pctō. et p parvo gaudio z modica delectatiōe. Quia ergo hō totaliter est extra se. ideo si debet videre se. necesse est q̄ intret in se z intra se. z veniat ad se z habitet intra se. Aliter est impossibile q̄ cognoscat se nec videat se neq̄ suum valorē. suā naturā. et suā pulchritudinē naturalē. Et q̄ hō ignorat seipm̄ a necessitate. et nescit domū suā in qua debet habitare. ideo necesse ē q̄ alieres ducāt eū in seipm̄. Verū q̄ hō est in alio loco p̄m naturā. iō si dz ascēdere ad se. necesse est eū habere scalā p quā ascēdet ad se. Tūc aūt hō ascēdit z vadit ad se q̄n incipit seipm̄ cognoscere. z tot passus z gradus facit z ascendit. quot cognitiones de seipo acq̄rit. Et tūc intrat in seipm̄. q̄n cognoscit seipm̄. Et q̄ modo cognoscēdi hois est. vt p illa q̄ sunt sibi magis z primo nota: cognoscat q̄ sunt sibi ignota. et p illa q̄ scit ascēdet ad illa q̄ nescit. z cum semp res minus nobiles et inferiores sint homini primo cognite. z res perfecte digniores nobiliores sūt ei vltimo cognite. Et ideo q̄ homo est res dignior superior z perfectior huius mūdi. propter hoc cognoscit alias res inferiores. z vltimo cognoscit seipm̄ Quapropter vt homo qui tm̄ est elōgatus a se p cognitionem. q̄ totaliter ignorat se z sit extra se. possit reduci z venire ad se p cognitionē. iō est ordinata rez z creaturaz vniuersitas tanq̄ iter via z scala imobilis z naturalis. habēs gradꝰ firmos et imobiles. p quā hō veniat et ascēdet ad seipm̄. In qua vna res est inferior. z alia superior. vna perfectior z alia min⁹ perfecta. vna nobilior et dignior q̄ alia ad modū cuiusdā scale ascēdendo. Et ideo vt homo possit venire ad ipsius cognitionē necesse erit sequente ordinē obseruare. ¶ Prio oportet videre z considerare ordinem rerū inter se. z diuersos principaliores gradꝰ rerū ordinataz in vniuerso. et considerare qualibet rē in se. z quid habeat in seipa.

Diuisio totius libri.

¶ Secūdo hoc ꝓsidérato oportet cōpare hoiez q̄ē supm⁹ iter oēs res mūdi ad oēs al's res. Et ista ꝓparatio fit duob⁹ modis. ꝓmo. s. p cōuenientiam Et ꝓ differētiā ita q̄ necesse ē cōsiderare quā cōueniētiā habet hō cū aliis rebus & quā differētiā. Postea ex ista conueniētia & differētia manifestabunt hoia q̄ scire debem⁹ de homie & de deo. Quia p illa q̄ sūt inferiora hois. itineram⁹ & ascendim⁹ ad hoiez. Et p hoiez imus & ascendim⁹ in deū. sicuti pyerā scalā p quā debem⁹ ascēdere in cognoscēdo. Aliter est impossibile veritatē cognoscere recte. Ita q̄ duo sūt ascēsus & due diete. Prima dieta ē ꝓm⁹ ascensus. & est de omnibus iferiorib⁹ vsq̄ ad homiez Secunda dieta & secund⁹ ascēsus est de homine vsq̄ ad deū

Bñales grad⁹ rerū adinuicē q̄ dicūt scala nature.

¶ Quantum ad ꝓmū videndū est quō multi sunt gradus rerū in mundo distincti adinuicē immobiles & firmi. ex quib⁹ scala nature ꝓponit ordinatur. Et oportet eos nūerare & cogitare quēlibet p se. vñ tota rerū vniuersitas reducit ad ḡttuor grad⁹ generales. ex quibus quattuor ē ꝓposita scala nature. Sz tñ infra quēlibet gradū generalem sunt multi gradus speciales q̄ sub vno gradu generali ꝓtinent Generales autez grad⁹ sic ordinant ad inuicē. Omne quod est vel est tantū. et non vuit. nec sētit. nec itelligit. nec discernit. nec vult libere. ecce ꝓmus gradus. Vel ē & vuit tantū et non sentit nec intelligit & c. ecce scōs. Vel ēviuit sentit tantū et non intelligit & c. ecce tercius grad⁹. Vel ē. viuit. sentit. itelligit vult libere: ecce quartus gradus. Sic ergo ista ttuor ēē viuere. sentire. & intelligere cōtinent oē q̄ē & in istis quattuor omis clauduk. & nihil est extra ista quattuor. ꝑ itelligere em⁹ ꝓpēdit discernere & velle libere.

3
4

¶ In ꝓio ergo gradu sūt omnia q̄ habent ēē tm̄. & non viuere nec sētire nec intelligere Et sub isto gradu ꝓpehēdūk infinite res. q̄ q̄uis oēs in hoc cōuemāt q̄ habēt ēē tm̄ & nō viuere nec sentire & c. tamē sub illo ēē tm̄ multū differūt adinuicē scōz q̄ vna res habet nobilius & dignior ēē q̄ altera. & nobiliorē & dignioꝛē virtutē & operatione q̄ altera. Ūñ ꝓio in isto gradu cōtinēk elemēta .s. terra. ignis aq̄. & aer. & vnū quodq̄ habet suā ꝓpriā naturā ꝑse separatā ab aliis. similiter aqua aer & ignis Et ē ordo interipa: qz terra est infimū & quasi nulli⁹ nobilitatis. aq̄ nobiliorꝛ dignioꝛ aer dignior q̄ aq̄. & ignis nobilior q̄ aer. Considerāduz est ergo q̄libet istorum per se quantum fieri poterit. vt videat quid hz ī se. grosse et vulgariter. Sub isto etiā gradu continent omnia q̄ generank infra terrā. sicut sūt minera lia & metalla sicut est argentum viuū plūbū ferrū. cuprū. aurū. argentum. stannū. que dr̄nt adinuicē secundum maiorē & minorez nobilitatē. Et est etiam lasurus quod excedit omne metallum

primus grad⁹ rerum.

NB

NB

nobilitate et pciositate. Et ē etiā ibi sulphur salpetra salgēma ⁊ aluna q̄ sunt magne ⁊rtut(⁊ vigoris. Jn illo ēt gradu sunt oēs lapides. tā pciosi q̄ etiā alij. Cogita ergo quanta virtus. q̄n tus valor ē in lapidib⁹ preciosis. non ex parte quantitatis sed ex pte virtut(velut sunt Carbūculus Jacctus Smaragd⁹ Cristall⁹ Coral⁹ ⁊c. Jn isto etiā gradu cōtinent(omes celi ⁊ oia corpora celestia. oēs planete. oms stelle. ac ēt alia q̄ hnt tm̄ ee et non viuere. et omes res artificiales. q̄ in hoc oms cōuenūt qr hnt esse tm̄ ⁊ no viuē. ¶Jn

Secūd⁹ grad⁹ rerum.

secundo gradu scale sunt oia illa que habēt esse ⁊ viuere tā tū ⁊ nō sentire neq; intellige re. vnde illa dicunt(viuere que p se mouēt sine alio sursū et deorsū: añ ⁊ retro ad dexterā et sinistrā. Jn illo gradu cōtinētur oēs plāte et arbores ⁊ herbe: quia dicunt(viuere. nā mouent(sursū deorsū añ retro ⁊ c. per se et sine alio. ⁊ hoc q̄n crescunt sursū deorsū añ ⁊ retro ⁊ p se trahūt alimentū a terra. ⁊ nutriunt(cōtinue ⁊ crescunt ⁊ augmentant(⁊ generāt sua semina ⁊ suos fructꝰ. Et ideo dicū(viuētia. qr p se nutriunt(generant(⁊ augmentantur ⁊ ⁊ hoc p ⁊rtutē ppriā quā hnt i se. et iō p se mouent(. ⁊ hoc nō hnt elemēta nisi p quādā similitudinē Jn isto sūt gradus sūt due differentie s. herbe ⁊ arbores Et res dignior ē arbor. q̄ herba. Sub isto gradu cōtinētur inūerabiles res. s. species ⁊ complexiones arborūz que differūt adiuicē. ⁊ vna non ē alia. ⁊ vna ē nobilior altera. Sumliter continent(innumerabiles spēs herbarū. et virtutes ⁊ nature earum quarū vna non est alia. et q̄libet habet suam propriā naturam ⁊ virtutē. ¶Jn tercio gradu sūt omnia illa que habent esse viue re ⁊ sentire tantū. Et istud sē tire cōtinet sub se videre audi re gustare odorare ⁊ tāgere ⁊ omnes operationes quas habēt alia bruta plus q̄ arbores ⁊ herbe. Sub isto ḡdu cōtinentur omnia animalia siue sint in terra siue in aq̄ siue in aere. sicut sunt alialia terrestria quadrupedia reptilia volatilia ⁊ c⁹ pisces.

Tercius grad⁹ rerum.

Considera quot sūt species animaliū que ambulant super terrā et differentias ⁊ diuersitates eorūz ac spēs et dr̄ias auiū. ⁊ nobilitates earūz. sic⁹ piscium. ¶Jn animalib⁹ autē sunt tres gradus p q̄s alialia adinuicē ordinātur ⁊ diuidūtur ⁊ c⁹ distinguūtur. Qm̄ q̄ dā sunt alialia q̄ hnt sensū tactus tm̄. et non hnt memoriā neq; auditū. sicut ochilia ⁊ animalia arborib⁹ affixa ⁊ radicibus. Et iste est primꝰ et infimus gradus. Quedā em̄ sūt q̄ habēt sensum tactꝰ ⁊ memoriā et nō auditū. vt formica ⁊ ille est secund⁹ gradus. Que dā sunt q̄ hnt sensū memoriaz ⁊ auditū vt animalia pfecta vt canis/catt⁹ ⁊ similia. et iste ē tertius grad⁹. ¶Quart⁹ gradus nō pōt esse: s. q̄ alīq̄ sint que habeant auditū et nō memoriā quia vbicunq; est audi

tū. ibi ē mēoria flicta ex auditu. pria alia q: nō hñt mēoriā nō hñt etiā pudētiā. z qz nō hñt auditū nō sūt disciplinabilia nec pñt moueri de loco ad locū z distantē. qz nullū animal pōt moueri ō loco ad locū nisi habeat mēoriā. ¶ Secūda alia q̄ sūt in scō gradu. qz hñt mēoriā. habere pñt aliquā pudētiā. z moueri possunt ō vno loco ad alīū. sicut dicim⁹ q̄ aliq̄ pudentia ē in formica qñ congreget ḡna frumēti ad aliquē certū locū. et hoc ē ppt mēoriā. sz qz nō hñt auditū iō nō sūt disciplinabilia. ¶ Tertia alia q̄ sunt in ẽtio gdu. qz hñt mēoriā z auditū. iō sūt aliq̄ mō disciplinabilia. vt canes z aues. Et ista oia tā ō pmo q̄ scō z tio ptinent sub gñali gdu. sz sub tertio. qz oia dicūt sentiētia. ¶ In alia pmi gd⁹ sunt ppinquissima plātis. z ideo sūt ifima. Alia scōi grad⁹ sūt magis distātia a plantis. z iō sūt nobiliora. Alia tīū grad⁹ sūt magis elongata a plātis. z iō sunt adhuc nobiliora. z hoc ō tertio gradu. ¶ In quarto gradu sunt oia illa que habēt eē. viuere. sentire et intelligere. discernere. velle z nolle libere. siue que hñt liberū arbitrium In isto gradu sunt hoies quibus nihil deficit in natura. nec aliqd potest eis vltra addi. qz supra liberum arbitrium non est aliquis grad⁹ nec est ascensus vlterius i natura. Non enim est maior dignitas naturalis q̄ est liberum arbitrium. vnde qz homines habēt rōem. ideo pñt intelligere. discernere. iudicare. ratiocinari. z sūt capaces et susceptibiles cognitiōis experimētalis. z artis. z sciētie. ac doctrine. qō nō hñt alia alia. Et qz hñt liberū arbitriuz scōm naturā ideo pñt velle. z nolle: consentire et discernere spōte z libere absq̄ coactione quod nō pñt alia alia. De isto quarto gradu la n⁹ dicēt in titulo. lxi. lxii. z. lxv. z c. Et sic cōpleta ē tota scala nature cū suis gradib⁹. Et hec est pria cōsideratio in hac scientia radicalis z fūdamētalis. s. cōsiderare istos grad⁹ in se z bñ plātare z radicare eos i corde z figurare sicut in natura realiter.

quart⁹ ḡ d⁹. rez

¶ Sequitur cōparatio hoīs ad alias res inferiores scōz cōueniētiā z differētiā siue cōparatio quarti gradū ad tres ḡdus pcedēres. Et pr⁹ o scōm cōueniētiā z hoc dupliciter. s. scōm cōueniētiā gñalem z secūdū cōueniētiā sp̄alem.

Titulus. ij.

Incipit ꝑma ps ꝑncipal⁹ huius operis

¶ Onsideratis istis gradib⁹ rerū q̄ sūt in mundo p sensū z experientiā. de q̄bus null⁹ pōt dubitare. Nūc oportet facere cōparationē z comparare vnā rem ad aliā. z cōparare hoiem ad oēs alias res. z hoc scōm cōueniētiā z differētiaz. s. in quo cōuenit hō in alijs reb⁹ inferiorib⁹ z i quo differt ab eis. Et in ista comparatione cognoscet seipsuz

et hoc qō est supra iām. ſ. deū et suū cōditorē. Cōsideret ergo hō prio cōueniētiā quā hz cū aliis reb⁹. Et prio gnaliter spaliter. Uñ hō cōuenit cuz oib⁹ alijs reb⁹ insēsibilib⁹ et hz cōueniētiā cū eis. qz hz i se illa q alie res insēsibiles. hñt et easdē pfectiones z omēs gradus. Uñ hz in se eē sicut res in prio gradu. vt sūt elemēta. qz cōtinet i se. hz insibilit ḡttuor elemēta z sub alia forā. et nutrit̄ p elemēta. z hz vitā i eis z habitat i eis. z sine eis non pot̄ viuere z cōseruari p vnuz mometū: z sic cōuenit cū eis z cū oib⁹ q hñt eē tm z nō viuere gnaliter. Itē cōuenit cū reb⁹ scōi grad⁹ vt sūt plante et arbores z herbe: qz hz eē viuere z nutriri sicut ille augmetari gnare z c. Qm̄ hō viuit. nutritur. crescit. gnat. sicut arbores z plāte. Et iā uenit cū reb⁹ tercij grad⁹. vt cum aialibus bruis q hñt eē viuere z sētire. vñ hō hz vitū sudum gustū tactuz odoratū dormire et vigilare comedere z bibere sicut alia aialia. Ergo magnā cōueniētiā hz cū eis. Illa ergo q sūt i alijs reb⁹ trū graduz sūt in hoie. Ergo hz cōuenientiā cōfraternitatē z amicitiam cū hō cū oib⁹ alijs reb⁹ inferioribus. Sz tñ dz hō cōsiderare q illa q res inferiores hñt diuisum hō hz ad illa cōiūctum et simul vt declarādū ē. ſ. ā oia hz hō z nihil sibi deficit de omnib⁹ ḡttuor gradib⁹ nec aliqd pōt sup addi. nec alijs grad⁹ pōt eē supra hoiem in dignitate. qz hz eē. viuere sentire. et intelligere. z liberū arbitriuz z sic q sparsim z diuisim sunt in alijs reb⁹ p suas portiones sūt in hoie coniūctim z nichil ei deficit.

Sñalis z ueniēcia hois cuz alijs rebus.

Scōa cōueniētia.

Tercia cōueniētia

Nota.

¶ Hic ostēdit fructū q ex ista cōparatiōe sequit̄. qm̄ ad oculū patet z cōcludit q alijs ē dom̄inus iuisibilis supra hoiez q ipm̄ cōdidit z oēs illos gradū ordinauit.

Querēdo ducit i cognitionez dei.

Titulus .iij.

Nunc oportet considerare quid dz hō arguere z cōcludere ex ista cōparatione. z qd dz exide arguere: certe qz hō hz cōiunctum z simil illa q alie res hñt diuisim. dz arguere q ille idem q ordinauit diuisim alias res et naturas dādo cuilibet suā portionē. q ille idē nūero z nō alius coniūxit oia simul in ipso homine. ſ. cōiūxit eē. viuere. sētire. z intelligere z liberū arbitriū. Ergo ille idē q dedit reb⁹ inferioribus hoc qō hñt dedit homini hoc qō hz. Ergo sicut hō nō dedit alicui rei inferiori hoc qō hz: ita sibimetipsi nō dedit illud qō hz. Sicut ḡ hō nō dedit inferiori rei eē neq viuere neq sētire. Ita nec hō. dedit sibiipsi. neq eē viuere neq sētire neq intelligere. Ergo eadē man⁹ oia fecit. Idē dñs idē artifex oia ordinauit ppotionauit z limitauit. ¶ Quera⁹ ergo quare res ꝑmi grad⁹ nō hñt plus q eē. z nō habent neq viuere neq sentire vt elementa? quis limitauit eis vt non plus haberent? Et quis limitauit arboribus et plantis. vt non habe-

rent plus ꝯ viuere. et anialibus vt nō haberēt plꝰ ꝯ sentire. Quis fecit anialia ascēdere ad illū gradū vltra arbores ⁊ plātas et non vltra. ꝙs mēsurauit eis i tali mēsura ⁊ non alia. ꝙre hoies hūt vltra ista tria itelligere velle ⁊ nolle et liberū arbitriū. Quis cōiunxit ista tria cū libero arbitrio simul. ⁊ vltra nō ē ascēsꝰ. sed in hoie est finis ⁊ ꝓpleme tū ⁊ in eo sunt oia et ei nichil deficit. Quis exaltauit hoiez vltra arbores ⁊ anialia bruta. Queramꝰ an hō ista ꝓuinxit i seipoyt nichil ei deficiat Et an ipe seipz sic exaltauit ⁊ supra omia alia eleuauit. an aliꝰ hoc fecit. Queramus an ista ordinauerit ⁊ mēsurauerit seipa. vt qōlz tm̄ et nō plꝰ haberet vel aliꝰ alter ab eis hoc fecit. an oia ista dederint sibi met hoc qō hūt tm̄ ⁊ nō vltra vl aliqs alius dedit eis. Sz ē ipossibile q oia ista seipa mēsurauerūt et sibi ipsis dederūt hoc qō hūt. et tm̄ sūt ordinata ⁊ mēsurata. Ergo aliqs aliꝰ etiā supioz oibus ista ordinauit. mensurauit ⁊ limitauit. ⁊ dedit eis qōhūt. Ergo idē magister. idē artifex. eadē manu oia ordinauit. mensurauit limitauit. et cuilibet suū ꝓpriū gradū dedit. Et ille idē q fecit ascēdere arbores supra elemēta in dignitate. et alia lia supra arbores. ⁊ homies supra alialia. Et ille idē q ordinauit vt arbores viuerēt ⁊ nutrirēt capiendo cibū imediate a terra ꝓpriās ꝓpriās ꝓpriās infra terram. illemet ordinauit q alialia viuerent et nutrirenk pos et non p radices. ⁊ hoies similiter vt ꝯ uis cōmūe sit viuere herbis aialibus ⁊ hoibus. nichilomin⁹ nobilior modus viuēdi est in aīmalib⁹ ꝯ i arboꝛib⁹ ⁊ herbis. ⁊ nobilior adhuc in hominibus ꝯ in aialibus. Et quis hoc ordinauit. ⁊ ꝙs inuenit istos tres modos ⁊ gradus nutriēdi ⁊ viuendi. Nonne idem dñs et idē artifex. Preterea quis oia ista cōseruat vt qōlz maneat in suo ẽ. in suo statu. ⁊ in suo ordine. Quis fecit istos ẽ dus stabiles vt ꝑmaneant continue sine cōfusione. Quis manutenet vt terra maneat terra. ⁊ aqua aqua ⁊c. Nōne idē dñs qui ordinauit ⁊ qui dedit. Cōclusio. Ergo tu hō qō accepisti habes ab eode a q alie res acceperunt hoc qō habēt. Ergo tu ꝑtines etiā ad ordinem aliarū rerū. et facis vnū ordinem cū eis. ⁊ vnā hierarchiā. Ergo sequit q tu es illius cuius sūt alie res ⁊ conseruaris et gubernaris ab eode a quo alie res gubernantur ⁊ cōseruāntur. Ergo sicut alie res nō sunt tui ipsius. sed sunt illi⁹ q fecit eas vn de sequit q tu hō non es tui ipsius. sed illi⁹ cui⁹ sunt alie res ergo tu es illi⁹ cui⁹ est terra. cui⁹ est aqua ⁊c. et alia elementa in qb⁹ tu habitas. Ulterius ꝯclude et argue. Tu homo nō dedisti tibi hoc qō habes nec res inferiores dederūt tibi hoc quod habes. nec talē te fecerunt. ergo aliquis maioꝛ ō tui. Et qui est supra te dedit tibi hoc qō ha-

Solutio.

Alia rō ad idem

Cōclusio vni⁹ veri sūm dei.

des. q; ab alio habes post q̄ a teipso nō habes. nec ab eterno habuisti.

¶ Quomodo necessario ē vn⁹ dñs tātū qui est supra hoies.

Titulus. iiij.

PRetea necessario sequit̄ q̄ ille q̄ est supra homine. a quo homo habet quicq̄d habet est vn⁹ dñs et non plures. Quāuis enī sunt plures et innūerabiles res et diuerse. in ūltis quattuor gradib⁹ tamē non est nisi vn⁹ ordo vna ordinatio iter oēs. Omnia enim habent ordinem vnū. omnia enī sunt coniuncta omnia colligata in vno ordie. Qia ascēdūt ordinate de gradu in gradum. de minore ad maius sep ad digniora ascēdendo. Ergo vnitas. ordis demōstrat vnū solū ordinatorē. vnū gubernatorē. vnū artificē q̄ tam diuersa cōmixit in vno ordine. Itē quomō tā diuerse res et cōtrarie adinuicē. sicut sunt aqua et ignis. hūidū et siccū. et alie res multe adinuicē cōtrariantes possūt cōiūgi in vno ordine et conseruari infra vnū ordinē. nisi esset vnus solus numer⁹ q̄ oia ordinauit. Nō enī duo cōtraria naturaliter possūt cōuenire in vno ordie nisi p̄ vnū ordinatorē. Ergo contrarietas rerū in vno ordine arguit vnū artificem tantū. Preterea elemēta intrant herbas et arbores et nutriūt eas. et fructus earū continue. Et fruct⁹ et herbe intrāt alia et nutriunt ea. Et etiā tam fruct⁹ q̄ herbe q̄ animaliū q̄ carnes intrant homines et nutriūt eos et celestia corpa vt sol et luna continue influūt in ūlta inferiora. et dant vigorem et lumē et calorē cōtinue eis. et ista recipiūt. Omnia ergo vnū tēdit ad alterum. vt videmus p experientiā q̄ vnum sustinet aliud. et oia se mutuo iuuant et inferiora seruiunt maioribus et superioribus ordinate. et i hoc faciunt vnum ordinem. vnā amicitiam. vnā vnitatē. Ergo sequitur q̄ tantū est vn⁹ q̄ oia ista gubernat et ordinat et confederat in vnā societatem. Itē videmus q̄ primus secundus et tertius gradus ordinantur ad quartū tāq̄ ad digniorem et sunt propter illū. sed in primo gradu est maxima rerū diuersitas. multe species et nature. et in secūdo gradu est maxima rerum et specierū diuersitas et i tertio similiter. sed in quarto et supremo nō est nisi vna natura vna spēs. s. homo. et omnes homines sūt eiusdē nature et dignitatis naturalis. nec est aliqua diuersitas. qa equaliter omnes habent liberū arbitrium. quod est ppria dignitas hominis et suprema. per quod facit sūū proprium gradū. et differt ab aliis gradibus. Si ergo plures et innumerabiles nature rex et diuerse que sūt in mūdo tendunt ad vnam solam naturā et nō ad plures tanq̄ ad superiorem et digniorem eis. et vni soli seruiunt et non pluribus. videlicet hūane nature.

Probat q̄ sit vn⁹ deus.

Scōa rō

Tertia ratio.

Quarta ratio.

Ergo mꝛ tomagis hūana natura debet tēdere ad vnā solam naturā sibi supiorē ⁊ dominātē et ad plures. et fuire vni soli nature et nō pluribꝫ naturis. Uñ ei eēt hoc ꝙ alie nature inferiores ⁊ minꝫ digne tēderēt ad vnitatē ⁊ vnicam naturā solā tā℔ ad maiorē. ⁊ hūana natura ꝙ dignior est tēderet ad plures naturas tā℔ ad maiores ⁊ dñantes. et oēs res inferiores hoie tendūt ad vnitatē. et hūana natura dignior oibꝫ ad quā tendūt alie oēs tēderet ad diuersitatē. hoc nō patit natura nec ordo rerū ꝙ inferiora ⁊ minꝫ digna tēdāt et ordinētur ad meliꝫ fortiꝫ et ad nobiliꝰ et superiora et magis digna tendant ad peiꝫ et debiliꝰ. Sed melius et fortius et dignius ē tēdere ad vnitatē℔ ad diuersitatē et ad vnum ℔ ad plura. qꝛ tēdere ad vnitatem et ad vnū est tendere ad ēe. ad bonū ad fortitudinē et ad cōseruationē. Sed ire ⁊ tendere ad diuersitatē ⁊ pluralitatē. ē ire ad non esse ad malū. ⁊ ad diuisionē. ad debilitatē. ⁊ ad destructionē Quare si omnes nature ⁊ spēs iferiores tēdūt ad vnicā naturā tantū. ſ. ad hūanā. ergo multomagis humana natura sibi dominantem ⁊ suprēmam. cui debet soli seruire et nō ad plures. Ergo vna sola ¦natura est supra hominem ꝙ dominatur homini.

Cōcludi eē vnum deum.

℔ non solum est vna ſ℔ est magis vna ℔ sit humana natura. ℔ Titu. v.

Unitatē diuie nature probat.

Sed vlterius restat ostēdere ꝙ illa natura ꝙ est sit vltra hoiem ⁊ cui subijcit hō nō solū sit vna imo magis vna ℔ hūana natura. Si ei hūana natura adquā tendūt oēs res inferioris nature. est magis vna ℔ sūt oēs inferiores. qꝛ ille sūt plures ⁊ diuerse nature ⁊ spēs. et inter eas est magna diuersitas ⁊ modica vnitas: in hūana aūt natura est vnitas in natura ⁊ i specie. Ergo similiter in natura illa que est supra hoiem. ⁊ cui hō subijcitur dꝛ eē magis vna ℔ humana natura. ⁊ in ea dꝛ maior vnitas eē. Sed inferiores nature ꝙ seruiūt hūane sunt plures ⁊ diuerſe i speciebꝫ ⁊ i indiuiduis. humana natura est vna in natura ⁊ in specie sed plures ⁊ diuersa in indiuiduis. Ergo illa natura ꝙ est supra hoiem et ꝙ dñatur homini debet esse vna. in natura ⁊ in ſpecie ⁊ vna in indiuiduis. Ita ꝙ in ea nō dꝛ esse nisi vna natura. vna spēs. ⁊ vnū in diuiduū. ⁊ nulla diuersitas in indiuiduis. aliter nō eēt magis vna ℔ hūana natura. Ergo sicut hūana natura est solū vna et eadē specie. ergo illa ꝙ est supra hūanam naturā debet eē vna et eadē numero nullo modo multiplicata. qꝛ vltra vnitatē in specie. non est maior vnitas. ℔ vnitas in numero. vt sicut omnes nature inferiores homie sunt colligate cum vna natura ſpē. ſ. cū hūana. Ita hūana natura ꝙ est vna sola i ſpecie. sit colligata cū vna alia

natura supiore q̃ sit tota vna numero. vt mũdus sit colligatus et vn⁹. et terminetur et finiatur in sũma vnitate ⁊ maiori q̃ possit eẽ Et sicut hũana natura est alia. ⁊ distincta ⁊ separata ab alijs naturis inferioribus. Ita etiã illa natura q̃ est supra hoiem ã ordinat oia. ẽ summe distincta ⁊ separata ab hũana natura et ab oibus alijs naturis hñs suũ ppriũ eẽ in se. Et hoc ẽ dicere natura oia ordinãs. oia regẽs. et etiã oia cõseruans. ¶ Qs talis natura sit actu infinita.

¶ Titu. vi.

Preterea diuina natura q̃ ẽ supra oẽs naturas debet eẽ maior q̃ omnes alie. Ita etiã debet eẽ maior q̃ humana natura. Sz hũana natura est infinita in possibilitate. qz est multiplicabilis. ãtum est de se. in infinitum. qz sibi nõ repugnat. qui duobus hoibus erñtibus. scz mare ⁊ femia. pcreet tertius ãtũ est de natura. Ita. sit ⁊ ẽ de natura ignis. qz in infinitum põt crescere ⁊ multiplicari appositis. cõbustibilibus. Ergo diuina natura cũ nõ sit facta est maior humana ⁊ q̃ oẽs nature facte Si ẽ hũana natura sit infinita possibilitate. cũ sit facta. sequit̃ q̃ diuina natura sit infinita magis. et hoc nõ põt eẽ nisi actu. qz inẽ actũ et potẽtiã nichil est medũ. Et qz nullo mõ põt multiplicari in indiuiduo. sequit̃ q̃ tota infinita actu est i vno indiuiduo. ⁊ extra illũ indiuiduũ nõ põt esse. Ergo diuina natura q̃ est supra hoiem est vnũ solũ indiuiduũ infinitum actu. sicut si oẽs hoies possibiles q̃ sunt infiniti. eẽnt vn⁹ et singularis hõ. ⁊ vnus indiuiduũ. Ergo probatũ est q̃ illa natura q̃ est supra hũanã naturã ⁊ vnũ idiuiduũ q̃ fecit eã ẽvna solo nũero infinita actu ⁊ p ons q̃ vn⁹ ẽ sol⁹ dñs ⁊ d⁹ Si ei eẽnt pl'es. an eẽnt frũz discordes. an amici ꝛcordes. Si discordes ordo rez nõ eẽt vn⁹ neq; mũd⁹ eẽt colligat⁹. et ordiat⁹ sicut ẽ. Si amici et ꝛcordes Aut eẽnt necessarij insim̃ cõuncti. Aut vn⁹ sufficeret Si ambo eẽnt necessarij tũc sp vn⁹ indigeret altero. ⁊ necessario sp deberẽt eẽ cõiecti adinuicẽ. Et hoc nõ põt eẽ qz tũc ñ posset dare alicui rei nec eẽ. nec viuẽ. nec sẽtire. nec itelligẽ. nec ꝓpriare ordiez rerũ i suo statu. qz ãbo eẽnt indigẽtes cũ vn⁹ nõ posset eẽ sine alio. Si ãt vn⁹ sufficeret supfluum eẽt ponẽ alterz sine necessitate. ⁊ hoc ordo rez nõ pmittit. vñ nõ sũt duo soles qz vn⁹ sufficit. neq; i aialib⁹ ⁊ hoib⁹ duo capitaq; vnũ sufficit Ita si sũt duo mõi. qz vn⁹ sufficit. neq; duo i mõo. qz vn⁹ sufficit Si igr i reb⁹ iferioribus ẽ talis vnitas ⁊ nulla superfluitas. Quo i tã supma natura ⁊ pfectissima eẽt supfluitas q̃ sic oia ordiauit. Cocto. ¶ Ecce hõ erulta ꝓpatiõe cũ alijs reb⁹ zna turis ꝛsiderãdo ꝛueientissima quã hẽs cũ eis. ⁊ ꝓpãdo vnaz nãz cũ alia. ⁊ vnũ gdũ cũ alio ꝛueniẽti ⁊ ꝛclusiui aliã nãz iui

tulo prouidũ nõ põt esse. batũ est.

probat q̃ fi sint plures dñ.

Uti ꝑceꝑti capi

sibile ē supra te sicut tu es super alias creaturas que oēs istos ḡd⁹ ordinauit ⁊ mēsurauit in rebus. ḡ aliqs ē supra te ḡ ēmior ḡ tu. Illi⁹ ḡ es op⁹ illi⁹ es factura ⁊ creatura.

¶Dan⁹ sue sic te fecerunt. Ille ergo est dñs tu⁹ et p̄ tuus. et oim aliar⁹ rer⁹ q̄ sunt infra te. deide habes superiorē habes vnū et non plures. ⁊ eundem quem habent alie res.

¶Q̄ ex cōparatiōe istor⁹ ⁊ttuor ḡduū ad deū probat q̄ ipse habet esse. viuere. sētire ⁊ intelligere sine libe⁹ arbitriū.

Titulus. vij.

Dolor⁹ per ipsos ⁊ttuor ḡdus cōpādoynū ad altū. hō ad tātā ascēdit notitiā q̄ inuenit suū factorē quē nō videbat esse realit⁊ existē vnū nūero ⁊ actu infinitū non dz desistere ab inq̄sitiōe. imo magis dz laborare si poterit ibm mag⁹ cognoscere in spāli sez q̄lis sit ḡles cōditiōes hz. Et hoc cōpando istos ⁊ttuor ḡdus ad ipm. Un post⁊ ipse solus. et null⁹ ali⁹ ordinauit pduxit ⁊ mensurauit istos ḡdus. s. esse viuē. sentire et intelligere. siue libe⁹ arbitriū. dādo aliqbus esse tm̄ aliqbus esse et viuere tm̄. ḡ sequit necessario q̄ ipe habz i seipso istos ḡd⁹ post⁊ dedit aliis. ergo sequitur q̄ ipse est. viuit. sētit. ⁊ intelligit. et hz libe⁹ arbitriuz Ergo habet esse viuere sentire et intelligere ⁊ velle ⁊ nolle libere et sponte.

¶Quō deus hz in se esse viuē sentire et intelligere.

Titulus. viij.

Et q̄ ipe a nullo recipit ista q̄ nichil ē supra ipz a q̄ reciperet ista ergo hz oia ista sine mēsura ⁊ sine ēmio. ⁊ sine limitatione. Quia q̄s limitasset vel mēsurasset sibi cū a nullo habeat. nec ēt ipemet sibi mēsurauit. q̄ ipemet non ōdit sibi esse nec viuē nec sentire. etiā q̄ tūc aliq̄s ea non hz buisset. et sic aliq̄s nō fuisset. Ergo q̄s non erat quō potat sibi p̄ida revelalijs. Igit ista nō sunt sibi data. nec ab aliq̄ nec a seipo ⁊ tm̄ habet ea. ergo ab eterno ⁊ sine p̄incipio habet a seipso. ḡ nihil recipit. nec ista sūt recepta i eo nec data ⁊ tm̄ habet et sunt in eo realit et veriss̄ime. sequit q̄ sunt i eo sine mensura et sine termino. Quare concludit q̄ suū esse ē infinitū imēsuratū ⁊ sine termino. et sil⁹ suū viuere suū sentire suū intelligere ⁊c.

¶Hic tractat de his ⁊ttuor ḡdibus put sunt in deo. ⁊ ostendit qualiter cōueniunt ⁊ cōpātur adinuicem. Et primo ostēdit q̄ esse est p̄incipiū radix ⁊ fundamentū oim aliorū.

Titulus. x.

Et q̄ nos videm⁹ per experiētiā q̄ eē pōt inueniri sine viuē. sine sentire. et sine intelligē vt in reb⁹ p̄mi ḡdus sz nō ecōuerso. sine esse enī nō pōt inueniri viuē. neq; etiā sētire sine esse. neq; intelligere sil⁹. q̄ oē q̄d viuit. ē. sz nō ecōuerso. Et oīne q̄d sētit viuit. sz nō ecōuerso. Et oē q̄d intelli-

git sentit.et nō econuerso.ipsum esse eñ sepatim potest reperiri sine alijs.sed alia non possunt inueniri sine esse.Sequitur ergo q̄ oia alia sulbentant et fundant in ipso esse. Ergo esse est principiū radix atq; fundamentū oim aliox et oia portat.et ipsuz eē a nullo portatur neq; sustinet neq; fundatur.

¶Q̄ in deo idem sunt viuere sentire intelligere et oia alia idem sunt q̄ ipm esse et idemmet esse.

Titulus.x.

ET q̄ oia ista sunt i deo vt pbatū est.& esse i deo erit principiū radix et fūdamentum aliox.et cū ipe a nullo recepert esse nec p ois viuere sentire nec intelligere. Ergo sequitur q̄ viuere i ipso nō est receptū in ipso esse.neq; sentire in ipso viuere.nec i telligere seu libex arbitriuz in ipso sentire.et sic de alijs. Quare sequitur q̄ viuere non est conunctū cum esse.nec sentire cum viuere.nec intelligere cum alijs.nec in eo est aliq̄ coniunctio ipsox.Quia quis coniunxisset ea sic?quis adū xisset vnū alteri?cum nullus sit ante ipsum. nec supra ipsum.quoniā si in eo esset aliq̄ coniunctio.tunc absq; fallo esset factus.et sic euz aliqs fecisset et coniunxisset vnum' alteri et sic aliq̄ nō fuisset nec etiam' sibimet cōiunxisset.qz tūc non eēt summe simpler. qz Niunctio opponit simplicitati cum fiat inter diuersa. Sed cum verissime sint in eo quia alijs dedit. sequitur necessario q̄ in deo eē viuere sentire et intelligere nō sunt cōiuncta.sed in ipso deo viuere est idem q̄ esse.et sentire idez q̄ esse et intelligere idē q̄ esse. ergo oia idē sunt q̄ eē.z ḡcḡd est in ipso idē q̄ esse.ergo oia idē sunt q̄ eē.qz eē est principium et fundamentum. ergo in deo nostro idē est esse q̄ viuere.idem eē q̄ sentire.idem eē q̄ intelligere.z sic de alijs. et esse est oia.et omnia sūt ip sussistnet esse.a's in ipso aliq̄ coniunctio esset ex diuersis.qō est impossibile.

¶Q̄ esse est radicale fundamentum et regula ad probāda et cognoscendū oia alia ō deo z q̄ quale est suum eē talia sunt oia et q̄ omnia conueniunt ei per esse.

Titulus.xi.

ET q̄ eē est vnum.z in deo omnia alia sūt idē q̄ eē. Ergo sequitur q̄ quicqd dicitur de eē dei.dicitur de oibus alijs.et quicquid attribuitur ipsi eē.attribuit omni b' alijs.et eo mō quo eē se habet in deo.eodē modo se hñt viuere.sētire.intelligere.velle et nolle.et quia eē est vnū. oia queniunt ei p suū eē. Ō si volum' cognoscere q̄le est suū viuere.suum sentire.suum intelligere.suū velle.et alia:nō oportet nisi videre quale ē suum eē.ergo totum fundamentum est in eē.et tales cōditiones quales habet suum esse tales habent omnia alia.et peripsum eē tanq̄ p medium probantur omnia alia. Ecce

habemus vnum fundamentum radicabile ad sciendum et ad cognoscendum omnia de deo nostro. cognito ergo ipso esse omnia manifesta videbũtur nobis. Ecce ergo brevissimam doctrinam. cognoscamus igitur ipsum eẽ si volumus alia cognoscere. ⁊ videamus proprietates ipsius eẽ.

¶ De conditionibus et proprietatibus. et etiam de doctrina ipsius esse.

Titulus. xij.

Dei esse nõ ẽ plura nec diversa.

QUia ergo ipm esse est ianua et principũ ad intrandũ in oia alia. Ideo ꝓpositionẽ ipi⁹ eẽ. vnde qꝛ esse dei non est receptũ per ipsummet deũ. nec datũ nec cõiectũ similit ab aliq. sequit ꝙ i suo esse nulla ẽ pluralitas nec multitudo. nec intelligi põt. nec aliqua cõiunctio est i suo esse duoꝝ vel pluriũ qꝛ ꝙs cõiunxisset ea. cum a nullo receperit eẽ. nec ipemet dedit sibi suum eẽ. Ergo suum eẽ. scilicz dei nullam habet pluralitatem nullam diuersitatẽ nullam compositionem. sed habz omnimodam et summam vnitatem indiuisibilem et simplicitatem carens oĩno partibus. ac per hoc ipsuz eẽ dei est summe vnius summe indiuisibile et summe simplex. et per consequens purissimum ni-

Esse dei ẽ nihil habens secum permixtũ.

* Suum esse

Preterea sequitur ꝙ deus est summet esse. eo ꝙ suum eẽ est simplicissimum. et quia a nullo recepit eẽ. et ideo de se habet suum eẽ. et est ipsummet eẽ et totum eẽ. et nulla alia res est suum eẽ. quia omnis alia res recipit ab ipso suum esse. et per consequens habent non eẽ de se. quia omne quod de se non habet eẽ de se habz non eẽ. et hoc ideo quia inter eẽ et non eẽ non est dare medium. Ergo nulla alia res est suum eẽ. sed magis dicitur de se non esse et nihil. Igitur in omni alia re possumus intelligere eẽ et non eẽ. non eẽ de seipsa. eẽ autem habet ab alio. In deo autem non possumus intelligere non eẽ. quia de se habet eẽ et nullo modo non eẽ. Et ideo omnis alia res dicitur habere eẽ. sed non est suum eẽ. sed deus habet esse et est suum eẽ. Sed unpropriedicitur habere eẽ quia est suum eẽ. Colligamus iam pbata de ipso eẽ. vnde dei esse non est ab alio receptum ⁊ est simplicissimum et est ipsemet deus. et deus est ipsummet esse. Et inde ergo sequitur ꝙ esse dei est infinite elongatum a non eẽ ⁊ ab ipso nihil. vnde quia deus est ipsum eẽ. ⁊ est suum eẽ. et non ab alio acceptum. suum eẽ nõ venit a nõ eẽ. neqꝫ de nihilo. nec ab aliquo. sed est totaliter primum. quia si eẽ non esset primum. tunc non esse et nihil seẽt primum. et tunc ipsum eẽ nunqꝫ posset eriitere. quia nũqꝫ non eẽ et nihil de se non potuisset facisse eẽ. Ergo necessario ipsum eẽ est principium totaliẽ ergo ipsum fugat totaliẽ non esse ⁊ ipsum nihil Et ideo ipsum non eẽ et nihil nullo mo-

Esse dei excludit oẽ nõ esse.

ēo possunt aliquid in ipso deo esse. nec possunt ibm destruere nec diminuere. Et per consequens ipsum eē qō est deus nō potest nō esse. Ideo semp necesse est eē. et impossibile ē non eē. Et per consequēs nūq̄ est deficiens nunq̄ incipiens. Sed est eternus sine principio et sine fine. Ulterius qz ipsum esse cūsit primū fugat totaliter ipsum non esse. scīt quod ipsum esse quod est deus est infinitus interminatū nō limitatus non clausum. qz esse non potest restringi nisi p non eē quod est suum oppositum. Et quia nullum non esse potest esse in ipso eē. sequitur q esse se extendit in infinitum. Et per consequēs ipsum esse quod est ipsemet deus habet in se quicquid pertinet ad esse. Et ideo omnes modos z ḡdus essendi. et infinitos modos z gradus essendi habet sicut si esset infinitum in quātitate. vt infinita magnitudo cōplecteretur et comprehenderet omnes gradus et modos quantitatis. vt si esset infinitum nūero infinitos numeros cōplecteretur. z infinitos modos et gradus numerorum comprehenderet. Ita infinitum esse habet infinitos modos z gradus essendi. et etiam fugat a se infinitos modos z ḡdus non essendi. et infinita non esse. et quicquid pertinet ad non esse. Quare sequitur q ad nichil est in potentia. et nihil potest recipere cum nulla additio ei posset fieri. quia nullum esse ei deficit. qz tunc in ipso esset aliquod nullum esse et deficeret ei aliquod esse. nam non esset adhuc qō posset esse. et adderetur ei aliquid. Ideo necesse est q sit semper actu quicquid potest esse. Et exinde sequitur q est actualissimum et completissimum et perfectissimum maximum. Et quia infinitum elongatur a non esse. ideo est immutabilissimum. Quia si mutaretur haberet aliquid non esse. scilicet ante mutationem loci ad quem et post mutationem loci a quo ꝛ sem per permanet id quod est sine omni permutatiōe. nec decurrit de vno in aliud. ergo non habet preteritū esse. nec futurum esse. sed tantum esse presens. id est nihil esse noui acquirere potest. nec potest aliquid quod habet perdere.

Item quia deus est esse infinitum non terminatum. ideo ē fons et mare infinitum essendi infinitum sine mensura sine termino sine fundo. Concludamus et colligamus illa que dicta sunt de ipso esse, qō est deus. Dicamus ergo q esse dei non est acceptum ab aliquo et ideo primum totaliter simplicissimum. fugāt totaliter ipsum non esse z nihil in infinitum elōgatum ab eo. Et ideo infinitissimum actu actualissimum completissimuz immutabilissimum et eternū. et omnia ista probantur per vnum fundamentum.

Eē dei est infinitū.

Esse dei ē immutabile.

Esse dei in potētia.

¶Regula ⁊ doctrina ad probãdũ oia de eẽ. Titul⁹.xiij.

Ulã habeam⁹ regulã et modũ ad probãdũ oia de ipo esse. et sic ordinato modo pcedam⁹. Oportet facere vnũ fundamẽtũ et vnã radicẽ in quo oia fundent. primũ aũt fundamẽtũ et pria radix est. q ipm eẽ nõ est acceptum ab aliquo nec a seipo et ideo est pmũ esse. Et exinde seqtur oẽ quod dictũ ẽ de ipso. Jtẽ ad istud fundamẽtũ. ſ. q esse dei nõ est acceptũ et est primũ eẽ sequit vnũ aliud. ſ. q esse dei infinitũ elongat a nõ eẽ et ab ipo nichil et fugat totaliter ipsũ nõ esse per ista duo oia radicaliter pbant et concludũt Uñ qtũz eẽ dei nõ ẽ acceptũ ab aliquo. Jdeo seqtur q est totaliter primũ. Et vlterius seqtur q est simplicissimũ ⁊ sine partib⁹. Et exinde sequit q esse dei est ipsemet deus. et q deus est ipmmet esse. Et exinde sequitur. q elongatur in infinitum a non esse. ⁊ fugat totaliter ipsum non esse ⁊ nichil. ⁊ q nõ esse et nichil nullum posse habent cõtra ipm. et exinde tunc cõcludũtur omnia. Unde quia ipsuz esse primum quod est deus totaliter fugat, ipsuz nõ esse. Jdeo ipm esse quod est ipsemet deus. nõ potest nõ esse. nec deficere sed necesse est eẽ ideo eternũ. ideo non potest ei fieri additio vel diminutio neq; mutatio. ⁊ sic est necessariũ q sit perfectissimum ⁊ cõpletissimũ: habens omnem plenitudinem essendi. Et ideo est fons infinitissimus essendi: quia posit̃ elõgatur in infinitum a non esse et a nichil. ⁊ ipsum non esse ⁊ nichil in infinitum elongantur ab esse ipso. Et q esse primum ⁊ eternũ. ideo nõ esse totaliter fugatũ est ab ipo esse. et quicquid pertinet ad non esse: elongatur a deo qui est suum esse. ⁊ quicquid pertinet ad ipsuz esse: necessario est in eo. Jdeo si vis intelligere veritatem certissime. compara semper ipm esse ad non esse. et quicquid potest dici vel cogitari quod pertinet ad esse vel ad nõ esse. Conunge autẽ ista insimul. ſ. eẽ dei nõ est acceptum. deus est suũ esse. et est ipm esse et totaliter fugat ipsum nõ esse. Ista tria simul cõiuncta manifestant omnia de ipso esse. Et quicqd sequit ad ista necessario verũ est. et quicquid repugnat istis. necessario impossibile est: et falsum. vt verbigratia. si quera si possent esse duo talia esse. ſ. vt dictũ est. ſ. quorũ esse nõ est acceptũ ⁊ sint suum esse ⁊ fugãt totaliter a se nõ esse. statim dicetur q nõ. quia appareret repugnantia. Si eni sunt duo talia esse. iam ipsum esse non fugat totaliter ipm non esse. quia vnum tale esse quod est deus habet nõ esse alteri⁹ dei. quia nõ est ipsum posit̃ sunt duo diuisa esse. ⁊ vnũ nõ est de altero. quia quodlibet est indiuisibile p se. ⁊ sic vnũ deficit alteri. ⁊ in quolibet eẽ infinitum non esse. quia ita magnum est nõ esse. quia nõ esse vnius esset in esse alteri⁹.

Esse dei nõ est acceptum.

Esse dei fugat oẽ nõ esse.

nichil

Et quia quilibet habet infinitū esse. ideo in quolibet eēt infinituz nō esse. et sic insimul esset in vno z eodem infinitū esse et infinitum nō esse quod est impossibile. Quare sequit q̄ impossibile est nisi vnū tale esse vt dictū est. ergo impossibile est nisi vnum deum esse. qui est ipsum esse. z est suuz esse. et qui fugat totaliter ipm non esse. Preterea si queratur si in deo sit/ omnis fortitudo/ omnis virtus/ omnis potestas statim rel̄ndetur q̄ sic. quia deus est ipm esse. et in infinitum elongatur a nō esse. Et ideo necessario in eo est quicquid pertinet et conuenit ad esse z fugatur ab eo quicquid pertinet ad non esse. Et ideo debilitas impotentia fragilitas pertinent ad nō esse. Et fortitudo virt⁹ potestas pertinēt ad esse. Ideo debilitas fragilitas impotentia in infinitum elongantur ab eo. et fortitudo virt⁹ potestas sunt infinitū in eo. Et ideo esse est fortissimum potentissimum z virtuosissimū elongatū in infinitum ab oī fragilitate debilitate z impotentia. Item si queratur. An in deo sit potentia creandi z faciendi aliquid de nichilo. Jam soluitur illa questio similiter quia in deo necessario ē quicquid magis pertinet ad esse q̄z ad nō esse. Et ideo quia potētia creandi pertinet ad esse. z impotentia pertinet ad non esse. Ideo necessario in deo est ista potentia. alias eēt in deo aliquod nō esse. qđ est impossibile.

Q;solū sit vnus deus.

¶ De duplici eē z duplici nō esse. sicut de duplici nichil.

Titulus .xiij.

Quia dictuz est q̄ esse dei fugat a se omne non eē. et per consequens nullum eē ei deficit. quia nullum esse est extra ipsum. sicut per contrarium dicimus q̄ homo nō habet esse terre: nec eē aque: nec eē ignis: nec arboris: nec asini z sic de omnibus aliis. ita q̄ homo habet tot non eē. quot sunt res que remouētur ab eo quia homo nō est asinus. ideo non habet eē asini. Et quia homo non est lapis. ideo non habet eē lapidis. Et ideo esse hominis nō fugat totaliter non esse. sed solum fugat vnū nō esse. Et quia esse dei fugat a se oīne nō eē. ideo habet necessario omne eē. Et per consequens sequitur q̄ eē dei habz in se esse terre. eē aque / aeris z ignis. z eē omniū quattuor graduum. z omnium que continent in ipsis gradib⁹ quia nullum eē dei deficit. Et ideo esse dei est vniuersale omniū Sed tamen duplex est eē terre/ aque/ ignis/ z omniū aliorum. Tit.xiij.

Unū esse in natura.

Unum in se z in natura propria qua videmus. Aliud est in esse dei quod esse non videmus. Sicut domus est duplex esse. vnuz in propria natura extra qđ videm⁹. Aliud in anima artificis quod non videmus. Res autem quantū ad esse quod habent in propria natura. hoc esse non habent in deo. quia esse dei non potest esse tale esse. quia esse dei nō ē ista terra / ista aqua.

et sic de alijs. Quia esse dei est indiuisibile imutabile eternum ⁊c. vt probatū est. Terra autem et aqua et alia elementa sunt mutabilia diuisibilia finita. et sic per oppositum sunt. Et per consequens esse eorum prout sunt in eorū propria natura non est in esse dei. Sed cum necesse sit q̄ esse dei sit omne esse. quia extra dei esse nō potest aliquid esse. Ideo oportet q̄ sit aliud esse omnium rerum ꝑ̄ esse ꝓprium. quia necesse est q̄ omnia habeāt esse in deo. Istud autem esse/ est sicut esse domꝰ in anima artificis. ⁊ esse ipsius artificis in anima quod non semper habuit. Sed est differentia: quia artifex recepit esse ipsius rei quia aliquādo nō habuit. Sed esse dei nichil potest accipere. nulla addicio potest ei fieri: quia in eo est infinita simplicitas: nulla conjunctio. Et ideo necesse est q̄ esse dei ab eterno habeat in se esse omnium rerum Et necesse est q̄ esse omniū rerum sit eternum in deo. et necesse est q̄ sit idem cū esse dei. quia in esse dei nulla potest fieri pluralitas sed ſūma simplicitas. Et ideo sunt vnum esse omnia in esse dei quod est summe vnum. et sic nichil notum est a pud deum. sed omnia sunt ab eterno.

Tit. xij.

Esse dei ⁊ omne esse.

¶ Q̄ esse omnium rerum in propria natura. est etiam in esse dei et in deo.

Titulus. xv.

Et q̄ esse dei fugat omne nō esse. ideo nullum eē potest esse extra ipsum. Et cū creature habeant ꝓprium eē reale distinctū ⁊ separatū ab esse dei. ergo illud esse reale non est in deo. Et dicendum q̄ esse tale reale reruz omniū necessariū est in deo. Nō quidem q̄ sit idem esse dei. sed necesse est q̄ veniat ab esse dei. ⁊ oriatur ab esse ipsius dei totaliter. Quia esse dei est primum ⁊ nō acceptū neq; inceptum. ⁊ ergo necesse est q̄ omne aliud eē oriatur ab isto eē. et pullulet ab isto esse tanq̄ a radice. Et quia eē dei est indiuisibile sūme simpler. ideo tale esse rerum impossibile est q̄ sit decisum aut sumptū ab esse dei quod est infrangibile Ergo necesse est q̄ fit ⁊ venit de nō esse ⁊ de nichilo. postq̄ nō potest venire de esse quod est deus. Et quia nō esse et nichil non pūt producere aliq̄d ergo necesse est q̄ esse primū produxerit oīe aliud. esse reale de non esse et de nichil. vnde solum esse potest producere esse. sicut ignis ignem et simile suum simile. Cum ergo esse omnium rerum reale non sit esse dei sed aliud. ergo necesse est q̄ sit productus ab esse dei. quod est primum et principalissimum. de non esse ⁊ de nichilo. Et ideo sequitur q̄ esse tale reale ꝓ tōto est in deo. quia totaliter venit a deo et ab esse suo. et est productum de nichilo. et totaliter conseruatur in tali esse ab ipso esse dei. Et si primo non haberēt

Nota.

Esse primū ꝓducit alia.

esse in deo ⁊ in esse dei aboterno. nō possent habere eē reale in ipso. quia illud esse reale venit ab ipso esse quod habent in deo ab eterno. Sicut ergo inuenimus duplex esse. Unum est esse primum ⁊ non acceptum simplicissimum. fugans omnino non esse. quia nunq̄ habuit non esse. quod est eternum ⁊ immutatum. Et aliud est esse quod descendit ab isto esse. et est aliud ab eo. quod productū est ab ipso esse primo de nō esse ⁊ de nichilo. et hoc est esse omnium rerū aliarum. primum esse est simplicissimum et indiuisum. ⁊ secundū esse est diuisum per multas partes. s. per tot partes quot sunt res. et est multiplicatū. Unde primo est diuisum per quatuor gradꝰ in generali. ⁊ postea quilibet gradꝰ est diuisus per multa esse in specialī. et p multas species. et quelibet species per multa individua. Postq̄ ergo sunt duo esse vera ⁊ indubitata. et vnum est primum non acceptum ab aliquo. neq̄ sumptū per se existens eternum ⁊ immutabilissimum et sustentatū necesse est q̄ aliud esse. quia nō est idem q̄ primū esse ouatur ⁊ veniat a primo esse. alīs esset equale alteri esse. quia non esset acceptum. ⁊ hoc est impossibile vt sint duo equalia esse prima. Ergo esse quod reperitur aliud ab esse primo quod a nullo est acceptum oritur ab illo. Et quia primū esse non potest diuidi neq̄ diminui neq̄ mutari. Ideo impossibile est q̄ aliud esse possit recipi de illo esse. ergo necessario oportet q̄ ortus sit de non esse totaliter. Ergo sequitur necessario q̄ omne aliud esse sit productum a primo esse. de non esse et de nichilo a primo. Ergo omnes quattuor gradus qui faciunt aliud esse a primo sunt producti de non esse et de nichilo a primo esse.

Dupler esse.

¶ Comparatio istorum duorum adinuicem.

Titulus.xvi.

Tq̄ primum esse quod est p se. sed non venit de nō esse. pduct aliū esse de non esse. Ideo habuit ipsum necessario in seipso ante q̄ produceret ipsum. quia omne quod producitur ab aliquo. necessario est q̄ prius q̄ producatur ab illo sit in eo. sicut domus prius est in anima artificis. ante q̄ producatur ab artifice. aliter impossibile esset q̄ artifex posset pducere domum extra in tali esse reali. neq̄ pictor ymaginem. Ergo esse quod est productum. necessario fuit primitus ante q̄ pduceretur in primo esse ab eterno. Et ideo q̄ esse aliud quod est productus. est de non esse productū. Ideo habuit alias cōditiones q̄ primū esse. qō nō est acceptū ab aliquo. vñ nō potuit eē equa-

le ei. et ideo necessario habuit esse diminutum ⁊ incōpletū. ⁊ necessario habuit non eē sibi adimixtū. qz de nō esse venit. nec potuit habere omne eē. sz partem de esse. Ideo necessario habuit esse finitū mēsuratū. limitatū. et terminatum. Sicut ergo quia primū eē nō est acceptū ab aliquo. ⁊ secundum eē est acceptū de nō eē ⁊ de nihilo. Ergo oēs cōditiones q̄ cōueniunt primo eē. per hoc qz nō est acceptū ab aliquo. ⁊ secundū eē est acceptuz de nō esse et de nihilo. Sic remouet ab alio esse per hoc qz est acceptum ab aliquo de non esse ⁊ oppositе conditiones ei cōueniunt. Et ideo qz primum esse est primum et primatū tenet quia non est ab aliquo acceptum. Ideo aliud esse est scōz quia est acceptum ab alio de non eē. Et sicut esse dei qō est primuz esse et summe simplex nullam habēs pluralitatem eo quia non est acceptum ab aliquo et est primum. Ita omne aliud esse est compositū habens aliquam pluralitatem. eo quia est acceptū ab aliquo et non est primum. Ideo i omni alio esse. habemus intelligere aliud preter esse. s. non esse. quia venit de non eē et potest redire ad non esse. in esse autem dei nihil possumus intelligere de non esse. quia nō venit de nō esse. nec potest redire in non esse. Item sicut deus est summum esse et est ipsū met esse. et non est aliud nisi esse. quia non est acceptuz de non esse quia est sūme simplex

Cōditiones mundi.

Secūda.

Tercia

sine vlla pluralitate. Ita nullum aliud ab esse dei est suum esse. nec ipsummet esse sed est aliud q̄z esse. quia acceptum est de nō esse. et habet aliquā pluralitatem. Item sicut esse dei fugat omne non esse totaliter. et in infinitum elongatur a non esse. eo quia non est acceptum a non esse nec de aliquo. Ita nullum aliud eē fugat totaliter non esse. nec in infinitum elongan tur a non eē. immo necessario ipsū creatum esse vadit ad non esse vnde venit. eo quia productum ē de non esse. Preterea quemadmodum esse dei est immutabilissimum ⁊ inuariabilissimuz. eo quia non est acceptum ⁊ fugat totaliter non esse. Ita oē aliud esse ē mutabilissimū ⁊ variabile. eo quia est ꝓductum de non esse. nec fugat totaliter non esse. Sic ergo sunt duo esse realia distincta. s. esse dei et eē mundi. Et iaz sūt due radices ad probandū cōditiones amborum. et hñt radices oppositas. Quia radix ad probandū omnia de eē dei est. qz non est acceptū neq̄z receptū neq̄z datum ab aliquo. Radix autem ad probanduz omnia de esse mundi est. quia est acceptū ⁊ receptū atq̄z datum et de nō esse productum. Rursus autez reuertentes cōparamus vnum esse ad aliud. vt nobis magis manifestetur. Et dicimus qz vnum esse. s. eē mundi continens quattuor gradus est nobis manifestus primo p eē adinuise. immo manifestissimum et certissimum et perducit nos

Quarta.

Quinta.

Duo esse realr distincta.

Cōparatio duoz

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

ad aliud eē. et fecit nobis ipsum inuenire quod erat occultissimum. Et repertum est infallibiliter. q̄ istud eē mundi est productum et venit de nō esse. Et aliud est esse quod est ipsum esse per se existēs. ⁊ nō est productum neq; venit de non esse. Et q̄ esse mūdi postq̄ est productum: oportet q̄ sit productum ab ipso esse occultissimo quod est deus. Et ideo esse occultissimum dei est tanq̄ radix. et est vera origo ipsius esse mūdi. Et eē mūdi est sicut truncus frondes ⁊ branche arborum. Et ideo sicut in arboze est vnum. s. qđ videtur. s. quicquid est supra terram. et aliud quod non videtur. s. radix occulta. et tamen illud oritur quod videtur ex illo quod non videtur. Ita sunt duo esse tantum. vnum quod videtur et apparet nobis. s. totum esse mūdi cum suis brāchis et frōdibus ramis ⁊ floribus quod diuisibile est p mlt̄os gradus. Aliud est esse qđ non videtur nec apparet. scilicet ipsum esse dei per se existēs occultissimum. et tamen illud esse quod videtur est mundus et oritur ab illo quod non videtur. id est ab ipso eē dei. Sz tamē in hoc est dissimilitudo quia radix est pars arboris. sed esse dei non potest esse pars alicuius. Neq; ex illis duob⁹ esse fit vnum. Sic ergo eē mūdi erat manifestissimum prio sed nesciebam⁹ vnde veniebat Sed istud esse mundi manifestauit nobis aliud esse scilicet esse dei quod est primum eē. ⁊ cognouimus q̄ istud esse dei a nullo venerat. Deinde iterum istud esse dei manifestauit nobis eē mundi. s. q̄ de nichilo et de non eē venerit. Et sic modo cognoscimus mūdū de non esse et de nichilo venisse et productum fuisse quod p̄mo nesciebamus. Et ita finit ibi ascensus ⁊ descens⁹. ⁊ vnū esse manifestauit aliud eē. et adinuicem se manifestant et reuelant. Et exinde possum⁹ dicere q̄ eē totius mūdi ē quasi punctus ⁊ cētrum' respectu eē dei qđ ē ipsū eē q̄ ipz eē dei ē infinitū actu. et elongatur a non eē. sed eē mundi est finitum de nō esse ⁊ de nichilo p̄ductum. et deus produxit mūdū sicut artifex domum. Compara vnū ad aliud ⁊ vide q̄ esse totius mundi non ē nisi q̄dam punctus. dum comparatur ad ipsum eē dei maximū ⁊ sine mensura.

¶ Ipsum eē dei produxit totū eē mundi de nō eē ⁊ de nichilo volūtarie ⁊ p̄ modum artis. et nō naturaliter. nec ex necessitate. Ti. xvii.

Sequaliter eē mūdi de nihilo productum est videamus si productum est naturaliter et ex necessitate. sicut ignis naturaliter producit calorem. vel vo Deus artilun tarie sicut artifex domum ficiat'r. p̄ Et dicendum est q̄ sic. p̄mo: durit mūdum artis ⁊ non naturaliter dum. nec ex necessitate, Quia enim

esse dei est idem quod intelligere et velle seu liberū arbitrium. Ideo producere dei est p intellectum et voluntatē et intelligendo et volendo produxit omne quod produxit. Ulterius quia esse mundi est extraneum ab esse dei et non ē de natura sua. quia est de nō esse et de nichil. et esse dei nūq̄ habuit non esse. Ideo sequitur q̄ esse mundi productum ē sicut res artificiales p̄ducūt ab arte q̄ sicut res artificiales nō sūt de nāta artificis imo esse earū ē extraneū ab artifice. Ita esse mundi non est de natura dei. immo ei extraneum ab ipso. Et ideo totum esse mūdi est quasi vna res artificialis. vel vna domus. vel vnum palatium productum per artem a deo. Et ideo sicut artifex producit domum volūtarie. z non ex necessitate neq̄ naturaliter. ita deus p̄duxit mūdū volūtarie et artificialiter z nō naturaliter. Erūq̄ sequit̄ q̄ sicut artifex āteqū producat domum. habet in intellectu suo totā formam atq̄ ymaginem et similitudinem z ydeā domus. Aliter esset impossibile q̄ produceret. Ita ipm esse dei produc̄s. quod est ipsum intelligendo z volendo p̄ducere et intellectus habuit in se formam et ydeam mundi. anteqū ipsum produceret. aliter esset impossibile q̄ mundū p̄duxisset. Et quia deus nichil potest recipere vt probatum est Ideo a nullo alio potuit accipere formam mundi nec similitudinem. Et ideo ab eterno habuit in intellectu suo formā totius mundi. Et per consequens ab eterno totus mundus fuit in deo et in esse dei. z quia in esse simplicissimo nulla est pluralitas. et esse dei et deus idem sūt. sed q̄ mūdus vrē i esse dei est i deo et ē idē qđ deus et esse dei. Et quia esse dei est nobilius et dignius q̄ esse mundi quod est productū de nichilo Ideo sequitur q̄ nobilius z dignius esse habet mūdus in deo sine aliqua comparatione. q̄ in propria existēna z natura. quia in propria existentia. esse mundi est de nichilo productum. et in deo habet esse eternū quod nūq̄ habuit non esse Verum quia artifex indiget materia i qua ponat formā domus. sed ipm eē quod est deus totū de nichilo produxit quia quicquid ē preter ipsum. est ab ipso de nichilo productum. Et exinde sequitur. q̄ artifex. sicut ipe potest infinitas domos producere. p domum suam quam ipse habet in mente et in intellectu absq̄ diminutione domus q̄ est in mente. Ita deus qui est ipsum esse. potest producere infinitos mundos. per mundum quem habet in intellectu suo absq̄ diminutione istius mūdi et maxime. quia totum de nichilo produxit. Et quia p̄ducit omnia volendo et intelligendo. ideo totum mundum produxit sine labore. sine fatigatione et sine pena. Et q̄ artifex producit domū meliori modo quo fieri potest. z hoc iuxta exigentiaz domus. Ita

Correlariū ꝓmū.

Secūdū

Ti. xij.

Tercūm.

Mundus hz dignius eē in deo q̄ i se

Quartum

Quintum

Sextum.

deus produxit mundum meliori modo quo fieri potuit ⁊ debuit. iuxta exigentiam mundi

Septimum. ⁊ta q̄ nichil vltra potuit addi vel minui necesse aliquod superfluum. Sed quia artifex ponit solam formam in materia. et non facit ipsam materiam Ideo non est necesse q̄ artifex sit semper cum domo immo dom⁹ facta potest per se stare. et remanere et conseruari sine presentia artificis. sed nō sic de mundo respectu dei artificis. Quia enī ipse deus artifex non solum ponit formam in materia. sed ⁊ta materiam ꝯ formam et totum de non esse. et de nichilo producit. Ideo cōtinue necessaria est presentia ipsius dei esse in toto mundo. Nec mundus potest per se stare et conseruari absq̄ presentia inces sabili dei per vnum momentū immo statim rediret in non esse et in nichil totus mund⁹ q̄ de nichilo venit. Ideo necessario eo indiget mundus. si debeat non in non esse vel in nichil redigi. ⁊ q̄ totum esse dei sit presens per totum esse mūdi. Non tamen q̄ sit inclusus in totum esse mundi. immo etiam est extra mundum in infinitum. Et sicut summus artifex deus continue portat et sustinet et continet totum mundū in pugillo et in manu sua et ipsum sustinet sine labore. q̄ volendo Item ex hoc sequitur

Octauum q̄ summus artifex deus nun ꝯ dormit sed semper vigilat. quia si dormiret totus mund⁹ in nichilum rediret. Item ꝯ uis presentia ipsius esse dei non posset deficere mundo. q̄ esse dei necessario est vbiq̄. Attamen quia solum voluntarie et non naturaliter conseruat mundum. ⁊ta etiam solo voluntate posset destruere mundum. et in nichil redigere si vellet. quia ex nichilo venit. Preterea sequitur. q̄ ipsum esse dei artificis summi se per et continue mundum de nichilo producit. eo q̄ ipe mūdum continue conseruat. continet et manutenet. ne redeat in nichil. ⁊ ideo ipsum continue creat sicut sol suos radios continue creat in aere. Aliter si non produceret continue radij deficeret. Ideo de nocte radij non sunt in aere sed esse desinunt ⁊ta mundus esse desineret si non a deo continue crearetur et conseruaretur.

Nonum

Ti. xvij.

¶ Q⁹ deus qui ipsum esse per se subsistens produxit esse mūdi de nichilo. absq̄ sui indigentia.

Titul⁹ xviij

Ti. xij.

Et q̄ iā indubitanter ⁊ cōclusum q̄ deus est ipsumet esse. ⁊ in infinitū elōgatum a nō esse ⁊ a nichil. ⁊ fugat a se esse non ec. plenissimū perfectissimū indigēs nullo alio esse. ⁊ est infinitū eē. volūtarie et nō naturaliter. ſz artifex produxit mundū q̄ alias sequeretur q̄ ipsum esse eternum. q̄ se existens in infinitū elōgatū a nō esse indigeret ipso esse producto de non esse ⁊ de nichilo. quod est absurdum

valde et impossibile. cũ ipsuꝫ esse quod est deus sit pfectissimum cõpletissimũ. habens in se omnem plenitudinem. quo posset hoc eẽ? quo tale eẽ idigeret hoc eẽ? et a tio eẽ producto ab ipo de nichilo Ergo cõcludit q̃ deꝰ q̃ ẽ ipsum esse per se subsistens. produxit totum esse mundi de nõ esse absq; aliqua sui indigentia.

¶ Qꝫ deus q̃ est suũ esse ꝓduxit mũdũ de nouo? nõ ab eterno. neq; esse mundi est eternũ sed nouum.

¶ Titulus. xix.

Et q̃ duo sunt eẽ. vnum q̃ est ipsũ esse non acceptum de nõ esse. ? aliud quod nõ est ipsũ. eẽ ꝫ est acceptũ de non esse de nichiloq; quod infinitũ elongat a primo esse et habet conditiones appositas p̃imi esse vt probatũ est Rursus etiam q̃ esse ꝓductũ de nichilo. est sũme inequale ipsi esse quod est ipmmet esse. Et iterũ. quia deus qui ẽ suũ esse. produxit mundum absq; sui indigentia de nõ eẽ voluntarie et nõ naturaliter. ex oibus istis patet. q̃ taliter debebat ꝓduci de non esse. voluntarie et nõ naturaliter. Sed̃tur ex omnibus istis. q̃ talit debebat ꝓduci esse mundi. vt manifestaret ois equalitas et taliter. q̃ p eẽ mũdi nulla apparet indigentia ipiꝰ dei. nec intelligi nec cogitari posit. Que q̃dẽ indigentia si eẽt destrueret tale esse dei et suam pfectionẽ. Sz potꝰ vt cognoscereꝫ sũma liberalitas ? bonitas ipsius. et q̃ sine mũdo haberet suũ pfectũ esse. Et tõ mundum ꝓduxit de nouo et non ab eterno. Quia si mũdus eẽt productus ab eterno et nõ de nouo. et ipe nõ ꝑcederet mũdũ duratione tũc iã notareꝫ inter deũ? mũdũ aliqua eꝑilitas in eternitate. Et per ꝓñs notareꝫ q̃ ipse deꝰ indigeret mũdo et nõ potuisset eẽ sine mũdo. Et etiã q̃ naturaliter ? ex necessitate ꝓduxerit mõm. ? nõ ex mera sua volũtate et liberalitate. Et ois ista sũt absurdissima. ? incõgrua ipsi eẽ excellentissimo dei. Si aũt mũdus sit ꝓductus de nouo. ? ipe ꝑcessit mũdũ duratione. totũ oppositũ significat ? denotat. et excellentia et nobilitas et pfectio ipiꝰ esse dei manifestat. Et q̃ deus non ꝓduxit mũdũ cõtra seipm. et ipꝫ ꝓduxit per modũ artis intelligendo et volẽdo. Ita cõcluditur. q̃ ꝓduxit eo modo q̃ magis ꝓuenebat excellẽtissimo eẽ dei. et ẽt esse mũdi. et q̃ deo neq; mũdo repugnet. Et per ꝓñs nõ fuit eternus. ꝫ de nouo factꝰ. Aliter produxisset mũdũ cõtra seipm. neq; ꝓpter hoc in eẽ dei est aliã nouitas. neq; aliq̃ eẽ nouũ vel nouũ velle. q? ab eterno voluit ꝫ ducere mũdũ in eẽ reali alio ab ipo ? de nõ esse. Et voluit ab eno q̃ mũdus ꝓduceretur p illũ modũ. per quẽ magis suũ esse excellẽtissimũ et pfectissimum manifestareꝫ. ? apperet et distingueretur ab illo esse de nichilo producto. Ideo ab eterno voluit q̃ suũ esse ꝑcederet esse mũdi. ? hoc duratione

Ti. xiiij. et. xvi.

Tit. xvij.

quia aliter cõtra se voluisset. Ergo ab eternovoluit q̃ tunc producerẽt qñ productus est.

¶ Q̃ ipm esse qõ ẽ deꝰ produxit totũ eẽ mũdi ppter finẽ principalẽ et propter seipm.

¶ Titulus .xx.

Tit.xvi. et.xvij. QUoniã aũt pbatũ est in fallibiliter et est verũ q̃ deus produxit mũdũ de nichilo p̃ modũ artis et sicut artifex domũ. Et q̃ ois artifex opat ꝯcãd opat ppt aliq̃d et ppter aliquẽ finẽ et intẽtionẽ. ⁊ iõ necesse ẽ. et ipossibile aliter eẽ. ꝫ q̃ ipe sũꝰ artifex deꝰ produxerit mũdũ totũ ppt aliquẽ finem. ⁊ ppter aliquã intentionem. Et iõ q̃ nichil erat preter ipm iõ non potuit producere mũdũ ppt aliquẽ alũ ꝫ ppter seipm. Nõ enĩ potuit producere mũdũ propt nõ eẽ. ꝫ ppter eẽ. ergo ppter semetipz q̃ solũ est esse. ¶ Rursũ ẽt q̃ esse de nichilo productũ. nõ potuit eẽ sp ppt eẽ. qõ nunq̃ habuit nõ eẽ. cũ nõ sint nisi ista duo eẽ. ergo vnũ ẽ ppt aliud. Sed cũ ipse deꝰ nullo mõ indiget mũdo. qũo ꝫ ipe fecit mũdũ p̃pter semetipm. ¶ Dicẽdũ est q̃ deꝰ nõ fecit mũdũ ita q̃ ipe indigeret mũdo. nec ipo eẽ producto de nõ eẽ. sz vt ipm eẽ p̃fectissimũ et indeficiens qõ ẽ deꝰ sine sui diminutiõe. cõicabile alteri extra se daret cõicando seipm. Et iõ produxit ipz esse nouũ de nichilo. vt illud esse creatum pticiparet illud eternũ eẽ. Non q̃dẽ q̃ vnũ eẽ mutaretur in aliud eẽ. q̃ hoc eẽt impossibile. Sed ipsum eẽ de nichilo productũ vniretur ipsi eẽ immutabili vt pficeret in eo. vt. s. eẽnt ibi duo bona. scz ipm eẽ. productũ. et ipsa cõicatõ vnio seu pticipatio ipius eẽ excellẽtissimi ⁊ optimi. vt sic manifestaret sua liberalitas. qua sine indigẽtia sui voluit producere aliud esse vt ei se cõicaret. nec indiguit ipz esse qõ est deus. vt se cõicaret alicui extra. sed sua mera liberalitate se voluit cõicare. Sicut ergo ex conditionibus istorum duoꝝ eẽ est conclusũ q̃ ipsũ eẽ mũdi est de nichilo productũ. eo quia est de nõ esse necessario est ordinatum ad aliud esse. quod non venit de non esse. et est propter ipsũ. et ipsũ eẽ quod est deus. eo q̃a est perfectissimum. est finis ⁊ complementum et perfectio alterius esse.

¶ Q̃ ipm eẽ mũdi de non esse productum respicit ipm eẽ qõ est deus. et ligatur cum eo triplici respectu et iussibili ligamine. ¶ Ti. xxi.

QUoniã aũt oẽ artificiuz vt domꝰ necessario ad tria respicit. s. artifice. Primo sicut ad causam efficientẽ. Secũdo ad formã ⁊ similitudinẽ intellectu artificis exĩtem. sicut ad causã exẽplarẽ. Tertio ad finem propter quem domus facta est. Quia ꝫ totũ eẽ mũdi ẽ productũ a deo p̃ modum artis ⁊ rei artificialis. iõ necessario respicit deũ sub triplici respectu. Primo respicit ipz sicut suum artificem et causaz efficientem. etiã respicit ipsũ tanq̃ causam exemplarẽ habentem in se formam totius

Nota.

mundi ab eterno. Tertio tñ
ēs causā finalē propt quā est.
Causā aūt naturalē nō respi
cit mūd⁹. qz de nichilo est. et
sic eē mūdi nichil aliud respi
cit nisi deū. iō totus mūd⁹ ē a
deo. z fm deū. et propt deū. et
de⁹ est cā mūdi efficiēs. exem-
plaris z finalis. et sic pduxit
mūdū ex se fm se z ppter se.

¶ De cōpatiōe istoꝝ duoꝝ eē
ad duo nichil z ad duo nō eē.

¶ Titulus xxij.

Quoniā aūt
duo sunt eē rea-
lia et exñtia in
rerum natura.
vnū eternum. z
aliud nouū. Et qz eē respicit
nō eē et nichil tāq̄ suū oppo
sitū et inimicū. Jō sicut sūt duo
esse ita cōsiderāda sunt duo
nō eē z duo nichil eis corrīdē
tia. Vnū nō eē seu nichil. op-
ponit sibi eē eterno z ipz respi
cit. Aliud nō eē z nichil respi
cit ipsū eē nouū et eidē oppo-
nitur et cōtrariatur. Cōside-
rādū ē ergo diligēter quō vnū
quōq; istoꝝ duoꝝ eē. se habeat
ad nō eē z ad nichil sibi op-
positū. vñ aliter se hz nō eē et
nichil ad primū eē eternū ali
ter ad ipm eē nouū. Quia ipz
eē eternū ꝺcedit nō eē z nihil
sibi oppositū. et ideo est prim
de vtilitate er scīo. Et iō qz
est primū ēs nō eē sibi oppositū. et habz possessionē pmtra
tis. in infinitū expellit nō eē
et nichil. et per ꝓhs sine men
sura se extendit. et ideo nō eē
et nichil nullum pñt habere
locum in ipso eē. qz ipsum eē
occupat totū. eo qz est primū.
Sicut etiā si non eē et nichil
eēt primum et precederet eē.
et haberet possessionem pmtatis. in infinitū se extēderet.
et totū occuparet. et ipsum eē
nullum locum haberet z sic to
tum eēt nō eē et nichil. eēiz
nichil eēt eternum. et eē non
haberet vnde veniret. qz ipm
non eē seu nichil. non produceret aliquid. quia solū eē pōt
producere eē. nec faceret ipm
eē sibi oppositum. Quia sutē
ipsum eē primū est. ideo cum
sint duo cōtraria opposita. z
vnū oppositum nunq̄ creat
vel producit. sed destruit z expellit in infinitum nō eē z ni
chil. Et ideo qz nō est nisi eē
ipsum non eē et nichil nō ha
bent vnde veniant in ipso eē
quia non possūt venire deiō
eē. Et ex hoc necessario cōclu-
dunt̄ ex tali comparatiōe
q̄ tale eē necessario hz in se.
ese. et de se. et de natura sua
eē et quicquid est contra non
eē. et in infinitum z sine men
sura. Qm̄ si aliquid deficeret
ei quod potest puenire ad eē.
hoc iam non eēt. et sic nichil
posset eē in ipso eē quod ē im-
possibile. Jdeo eē necessario
est primarium. absolutum a
nullo dependens. eternum.
simplicissimum. actualissimū
perfectissimum et summe vnū
immutatū z immensū. qz oia
ista pertinent ad eē. et nullo
modo intellectus intelligēs
ipsum. pōt cogitare opposita
istoꝝ. immo ista sūt ita certa
q̄ nullo modo pñt dubitari.
nec primum eē pōt cogitari

non eẽ. ꝛ tale eẽ nõist deum. Et exinde cõcludit necessario ꝙ eẽ quod est deus hz oẽm potestatẽ. oẽ dñiũ supra non esse et supra nichil ꝛ ista ẽ prima potestas et amor q̃ possit eẽ. et ista est pma cõparatio.

¶ De comparatiõe mũdi ad suũ non esse et nichil.

¶ Titulus. xxiiii.

Nunc restat videre qualiter alterũ eẽ sez esse mundi se hẽat ad nõ eẽ ꝛ nihil. vñ manifestum est ꝙ alio modo inmo opposito mõ se habz ens primũ esse. qñ non eẽ ꝛ nichil precesserunt tale eẽ eis oppositũ. et iõ non eẽ mundi et nichil. pcesserũt eẽ ipsius mundi in ppria exñtia. qz ipsũ eẽ qđ non est deus. hz suũ ppriũ non eẽ et nichil. sed nõ prout eẽ mundi est in esse dei. qz tũc nõ eẽ et nichil. non precessissent tale eẽ. primo ergo non esse habuit primatũ respectu eẽ mũdi. et eẽ mundi sibi oppositũ nõ potuisset hũisse existe. etiam. nisi primũ eẽ qđ est deus (qui hab et plenũ imperium supra non eẽ. ex eo qz in eẽ dei ẽ realiter oẽ eẽ. vt supra probatum est) extraxisset mundũ de tali non eẽ ꝛ de tali nichil. qz per se non potuit exire de nõ eẽ. cum sit eius oppositũ. et iõ nisi ipm deus qui est esse manuteneret et defenderet continue et incessanter per suam manum fortem totum eẽ mũdi contra nõ esse ꝛ contra ipz nichil. statim rediret i nichil vnde extractum est. Et ideo eẽ muudi semper est in potentia ad non esse de se. ꝛ semper pot est non esse natura sua. Et quia non esse ꝛ nichil. nullam resistentiam possunt facere cõtra ipsum esse quod est deus. ideo sequitur ꝙ esse ꝙ est deus. habet oẽ preceptũ et omne imperium. omnem potestatem et dominium supra non esse et supra nichil. Et ideo potest sine quocunq; impedimento. sine quacunq; resistentia facere quicquid vult. et quicquid sibi placet. solo velle de non esse et de nichil. et producere in esse reali. et per consequens sine fatigatione et sine labore. quia velle non est fatigari quando nulla fit resistentia. Et exinde sequitur. ꝙ totum esse mundi est tanꝫ nichil in respectu dei. Ergo iam habemus deum nostrum fortissimum. omnipotentem. eternũ. infinitum. immutabilem et summe vnum. qui non potest non esse. qui totum mundum fecit de nichilo. Ergo cum tu homo sis principalior pars mundi. sequitur ꝙ tu es tot? productus et factus de non esse et de nichilo. Laude ergo quia tu habes tam nobilem. tam excellentem et omnipotentem creatorẽ et conditorem. qui tam nobilem et excellentem creaturam sicut tu es potuit facere de nichilo. Tit. xxiij.

¶ Comparatio duorum eẽ ad duo luminaria. et ꝙ esse dei est tanꝫ sol. et esse mundi est tanꝫ luna et vmbra.

¶ Titulus. xxiiij.

Ecce ergo quomō habem⁹ duo esse tanq̄ duo luminaria magna.ſ.luminare maius et luminare min⁹.Primū ē tāq̄ sol.et est eternū et mai⁹.Secūdū est sicut luna.ꝛ est mūdi ꝛ minus.Primū est tanq̄ sol quia sicut luna de se nullū hz lumē.sed totum recipit a sole ita esse mundi nullū hz esse ō se.sed totū recipit de esse eterno.Et sicut sol de se habet lumē.et nullū lumē recipit ab alio corpore.et iō semp plenus est lumie.nunq̄ deficiens.

Ita primū esse ō seipso habet suum esse.et a nullo alio recipit suum esse.et sp habet plenū esse nunq̄ deficiens.Et sicut per lumē quod videm⁹ de nocte cogitamus lumē solis quod est occultū de nocte.Ita per esse mundi qō videm⁹.cogitamus esse dei qō non videmus.Et sicut lumē lune in p̄sentia solis nihil apparet.sic esse mundi in p̄sentia ipsi⁹ esse dei nihil apparet.Et duz magis appropinquat ad esse dei tunc minus apparet.

Sz dum p se cōsiderat.tūc apparet magnū esse.sicut lumen lune dū elongat a sole apparet maius.Ita ergo duo esse sunt duo lumina intellectus.Primū est lumē eternū indeficiens.scz deus.Secundū est lumē nouū.ſ.factuz.ſ.mundꝰ hīs tot radios quot sūt creature.Primo lucet nobis debile lumē factum.ſ.mundus.et ip̄m possumus videre sine pīculo et dāno oculorum.sicut lumen lune.Et postea p illud lumē debile cogitam⁹ aliud lumē fortissimū solis.ſ.dei sicut oculi nō possunt videre lumen solis directe p se sine destructione oculorum.Sed tñ in luna bñ videm⁹ lumē solis sine damno oculorum.Ita oculi nostri interiores nō p̄nt per se videre de directo ipsum esse dei eternū.luminosum et excellentissimū in hoc mūdo sine destructione oculorū.Et ideo esse mūdi est sicut ymbra per quā possum⁹ intuen ꝛ respicere ip̄m esse eternuz qō est lumen et speculū diuine essentie infinitum et immensum.

Aliter est nobis videre impossibile sicut sol pervmbram.Et sic sufficit ad presens de ipso esse duplici et de non esse ꝛ nihil.et q primū esse est tanua alioum.

¶Sequitur doctrina de ipso viuere.et primo q viuere facit per se secūdū graduz.

Titulus.xxv.

Dictō dictū est fundamentaliter cum dei adiutorio de esse quod est fundamentum et ianua oim.Nunc scdo loco dicem⁹ de viuere.Sicut aūt esse se habet ad viuere et ad sentire.et intelligere.Ita viuere se habet ad sentire et intelligere.quia etiā esse inueniri pōt sine viuē et alīs.et ideo facit per se p̄mum gradum.Ita viuere pōt inueniri sepatim ab ipo sentire et intelligere.et non ecōuerso.nā oīne qō sentit viuit.

sed non omne quod viuit sētit. Et etiam omne quod intelligit viuit. sed non econuerso. et viuere potest inueniri sine sentire z sine intelligere. sed non sine esse. quia omne quod viuit est. Et ideo viuere facit p se secundum gradum. vnde nobilius est viuere q̄ eē tantum. Ideo oportz considerare ipm viuere per se. sicut consideratum est ipm esse per se.

¶ Q̄ duplicit̄ pbatur viuere esse in deo.

Titulus. xxvi.

QVoniam aūt esse reperit̄ separatim per se i primo g̃du. Jō consideram⁹ ipm esse in deo sine alijs. s. sine viuere et sine intelligere. Jta simil̄r quia viuere reperitur separatiz sine sentire et intelligē. ita simil̄ consideraūmus ipm viuere p se sine intelligere et sine sentire. sicut aūt p esse mūdi quod videmus z est manifestissimū. argumus esse aliud. s. ipm eē dei. q̄ non videmus sic viuere dei a quo ꝓuenit viuere mūdi. qđ est nobis manifestissimum. et hoc iā probatū est. Sed alit̄ probatur viuere esse in deo. z hoc per ipm esse. q̄ oia ꝓueniūt in deo p suū esse. vnde q̄ deꝰ est suum eē. et eē est primū q̄ non eē. iō necessario deꝰ hz eē. et est quicq̄d est cōtra non eē et quicquid cōuenit eū eē. Et q̄ viuere ꝓuenit eū eē. z est nobilissimū eē. iō necessario ē in deo viuere et in eē suo Et p eūdē modū dicem⁹ de ipso sentire et de ipso intelligere. q̄ ꝓueniūt cū eē. iō sunt in deo necessario. Et similiter dicendū ē de posse et de velle. z de bōitate z ō ẽitate. z ō oibꝰ q̄ p eē oia pbāt. z ipz dei eē necessario oia i cludit. Et dū noio ipz eē di. dicēdo ipm viuere. sentire z itelligē. velle posse eē bonū z verū z oia. nihil aliud dico. nec aliq̄d addo supra suū eē. q̄ suū eē ē oia ista ō necessitate. Sz i alijs rebꝰ dū dico eē. nō intelligo viuē. nec sētire. nec itelligere. q̄ eē inuenit sine ilꝝ. Et dū dico sētire. nō dico itelligere q̄ sētire repit̄ sine itelligere. Sz i deo dū dico eē oia intelligo.

Supra ti. x.

Sic g̃ duobꝰ mōis viuē pbatur eē in ō. z p creaturas q̄s fecit q̄bꝰ dedit viuē. z p suū eē. Et ita de alijs sicut de viuē.

Ti. vij. Ti. xi.

¶ Q̄ sit̄is pcessꝰ z ordo sit i ipo viuē sicut i ipo eē. Et q̄ oia q̄ p bata sūt de eē. pbāt ēt de viuē.

Titulus. xxvij.

QUāuis āt p cognitionē iā hitā de ipo eē. oia alia cognoscūt z sūt manifestata. q̄ oia claudūt i ipo eē. Attn̄ q̄ magis gaudz dū audit q̄libz p se z iūctū cū alio. q̄ magꝭ gaudet dū audit deū eē et viuē q̄ eē solū. z dū audit deū eē. viuē. sētire et itelligē. posse. velle. vez. bonū. z sic de alijs. q̄ q̄s audit eū. tm̄ eē. Jō ꝓgruū est vt ō quolibz p se lohmur. ¶ Forma āt z modꝰ dicēdi de oibꝰ ē sit̄is z talis sicut fuit ō ipo eē. q̄ oia i ō sūt idē q̄ō eē z sūt ipmmet eē et iō sicut eē dei nō est acceptū ab ipo deo nec ab aliq̄ nec venit ō nō viuē. nec de nō eē. nec ō alio. Jta viuere dei nō est acceptum ab ipo deo. nec ab aliq̄. nec venit de nō viuē. nec ō aliq̄ alio. Et ideo sicut eē dei est totalit̄ p̄mū z simplicissimū z per ꝓ

sicut deus est suum esse ⁊ eē idē est qđ deus. ita deꝰ est suū viuē et ipmmet viuere. et viuere dei est idē qđ deus. ⁊ per ꝓns deus est vita. ⁊ nō est nisi vita. Item nulla alia res ꝑ deus ē suū eē. Qꝫ deus est vita. qꝫ libet alia recipit ad alio eē ⁊ ꝓns de se habet non eē. Ita nulla alia res est suum viuere. quia recipit viuere ab alio. ⁊ ꝓns de se habet nō viuere. Et sicut in oꝫ alia re q̄ hꝫ viuere. posꝫ sumus itelligere non viuere in deo aūt non possumus cogitare non viuē. qꝫ de seipō hꝫ viuere Et ipsum viuere dei ē ipemet deus. Preterea sicut eē dei in infinitum elongaꝫ a nō eē. et fugat totaliter ipꝫ nō eē. Ita viuere dei i infinitū elongaꝫ a nō viuere. ⁊ fugat totaliꝫ ipm non viuē. Jdeo sicut esse dei ē etnum nunq̄ incipiens nunq̄ deficiens. imutabile. invariabile. actualissimū. completissimū et ꝑfectissimum. Jdeo hꝫ optime viuere Et oīa q̄ dicta sūt de isto esse. ꝓportionabiliter dicas de ipso viuere. qꝫ idez sunt in deo. Ti. xij. Et xiij.

¶ Generalis doctrina tam ad esse. viuere et omnia alia.

Titulus. xxviii.

QUāuis autē doctrina habita de ipso esse dei. sufficiat ad viuere et ad oīa. tñ ꝫ libet ꝓte sine alia vt plena hēatur noticia. hic daꝫ doctrina gñalis ad oīa ⁊ sūme facilis ⁊ leuissima. Et ꝓmo i ipo eē. ⁊ p esse ad oīa alia. Uñ debem⁹ ꝑare eē ad nō esse. duob⁹ mōis. s. añ eē ⁊ post eē. vt dicam⁹ sic. q̄ nō eē duob⁹ mōis cogitaꝫ. vno mō q̄ sit añ eē. Alio mō q̄ sepe seq̄ꝫ ihz. ꝓmū nō eē qđ itelligiꝫ añ esse vōl negatiuū. ⁊ ē purissimū nihil. secūdū nō eē qđ seq̄ꝫ ipis eē. vocaꝫ nō esse ꝓpatiuū seu corruptiuū. sic ipz eē pōt ꝑari ad ipm nō eē añ ⁊ post. Deide ē q̄rendū. qđ est ꝓmū. añ eē vl̄ non esse. ⁊ si eē habuit añ se nō esse. Et rñdēdū ē q̄ ꝺ necessitate eē dei est ꝓmū. ⁊ ñ habuit añ se nō esse. Et exide necessario seq̄ꝫ. q̄ post ipm eē nō pōt seq̄ nō eē sic ipm eē caret nō eē añ ⁊ post. Et si caret nō eē negatiuo ⁊ ꝓpatiuo seu corruptiuo. p ꝓns ē eternū ideficiēs ⁊c. Et istud esse est deꝰ. Aliud aūt eē mūdi hꝫ nō esse añ se. ⁊ pōt hre nō eē post se. Qr cū mūdꝰ nō sit deꝰ. hꝫ nō eē añ se. et sic stat i medio nō eē negatiui ⁊ ꝓpatiui. qꝫ venit de ñ eē. ⁊ pt̄ re in nō esse. Sicut aūt fecimꝰ de ipso eē. ita siꝫr faciemꝰ de ipso viuere. ⁊ ꝺ oībꝰ aliis. Uñ cū nō sit mūdꝰ eternꝰ. vt ꝓbatū ē supra. sic hꝫ habuit ꝓncipiū ⁊ hębit finē. Jtē sicut duplex ē nō eē. ita duplex ē nō viuere. Primū nō viuere ꝑ qđ pōt cogitari añ viuere. ⁊ istud est nō viuere negatiuū. scōz nō viuere ē. qđ seq̄ꝫ post viuere. ⁊ istō nō viuere ē ꝓpatiuū ⁊ corruptiuū. ⁊ hꝫ speciale nomē. s. mozi. seu mors. Tit. xvi. Nō eē cogitatur duobus mōis. Esse negatiuum Esse ꝓpatiuū. Ti. xiij. Duplex ñ viuere Mors.

¶ Querēdū est postmodū qđ est ꝓmū. an viuere. an nō viuere. ⁊ si viuere habuit añ se nō viuere Et dicēdū est q̄ viuere est ꝓmuꝫ ⁊ non habuit añ se non viuere quia si non viuere esset ꝓmū. tūc viuere nō posset esse. qꝫ viuere nō pōt venire de non viuere. sicut eē non pōt venire de nō eē. vt supra. Et exinde sequit. q̄ vi Tit. xij.

uere ab eterno fuit et nihil hz de non viuere. sed est purissimū elongatū a non viuere. qz viue re totū occupat. Et ideo qz viue re est principium. nō hz aīi se si viuere. secz necessario q ipm vi uere qđ est pncm nō pōt hre post se nō viuere. qz viuere totū occu pauit. z p ons mori seu mortez non sustinet. et tale viuere est deus. Et ita deꝰ qui est viuꝫ. ca ret nō viuere añ et post. z sic ca ret nō viuere negatiuo z pua tio Et ideo ab eterno z ineternū viuit. sine pncipio z sine fine. z ideo mori seu mors non habuit dñiū supra ipm. Jō solus est im mortalis de sua propria natu ra de seipo. Et erin de secz. q in ipo solo viuere z i sua vita. nul la pōt esse mutabilitas nulla additio. nulla diminutio. qz si pōt mutari in non viuere. qz iā non viuere esset in ipo nec pōt perdere suum viuere. quia tunc mors esset in ipo. ¶Et qz iam p batum est q totū esse mundi est ab eterno in deo. Et qz deus est ipm viuere z totus est vita. secz q omne qđ factum ē. viuit i deo. z ē vita in deo. z oia viuunt ab eterno z ineternū in deo. z iō nihil moritur deo sz oia viuunt ei. ¶Rursus qz deꝰ est ipm viue re. ideo omne aliud viuere est p ductum ab ipso de nō viuere. si cut omne aliud eē est productū de non esse. Et ideo oīe aliud viuere. qz venit de nō viuere. pōt hre nō viuere post viuere. i. mo ri. Et sic oīe qđ viuit pter ipm viuere quod est deus. venit de non viuere necessario. et potest re in non viuere priuatiuum. id est in mortē post viuere. quā tū est de se. Et iō nisi manute neatur ab ipo quod est viuere. z cōseruetur continue sit tm ver teretur in non viuere et in mo ri. preteres sequitur. q ipe deꝰ hz oēm ptātem. oīe impiū. oīe domniuz. oīe pceptū supra nō viuere. et supra mortē. et ideo pōt extrahere quicquid vult de non viuere ad viuere. sine omni impedimento z resistentia. z ēt de morte potest reducere quicqđ vult ad vitam solo velle. sola po testate. et sic ipe est verus dñs vite et mortis. Ecce ergo habe mus duas vitas et duo viuere realia. vnum occultum. z aliud manifestum. vnum eternum. et aliud nouum de non viuere ac ceptum. Compara ipsa adinuicem. et postea ad non viuere sicut fecisti de esse. et habebis noticiam completam de ipsoviuere. Uide ergo homo quomodo inueniſti tuū conditorē qui vi uit ineternum. et est vita eter na. qui non potest mori. qui ti bi dedit de nō viuē viuē. et te cō seruat ne reuertaris in non vi uere et in mortez. qz ipe est dñs vite z mortis z immortalis.

Deus ca ret nō viuere negatiue et pnatiue. Q̃ deus est imortalis.

Ti. xv.

Omnia viuunt in deo.

Duo viuere realia.

Ti. xvij.

¶Doctrina de ipo sentire. et ē tertius gradus.

Titulus.xxix.

Sicut dictuz est ō ipo eē z de ipo viuere. ita dicendū est de ipso sentire. Qz sētire ps facit ctiū gdū i natura. nā eē z viue-

re pñt esse sine sentire. et ipm sentire pōt eē sine intelligere. Sicut autē duo sunt eē et duo viuere. s. vnū quod videmus. et aliud occultissimū qō nō videmus. Ita sūt duo sentire. vnū manifestū qō videm⁹. ⁊ aliud occultissimū quod nō videm⁹. Per illud qō videmus. cognoscimus et peruenim⁹ ad illud qō nō videmus ⁊ pbamus sentire esse in deo. qz dedit alijs. Titu.x. Itē etiā per eē elic⁹ pbatū sentire eē in deo. quia sentire est eē ⁊ nobile esse. et ideo necessario est in deo. Aliter in ipo eēt nō eē. nec haberet dc̄d est contra nō eē. nec eēt oīe qō est ipossibile. Et quia deus est suuz eē ⁊ suum viuere ita est sūm sentire. et est ipsum sentire. qz idem est eē viuere qō sentire in deo. Et ideo in deo est videre. audire ⁊ oē sentire. Nō tñ tale sentire ē in deo sicut in alijs reb⁹. qz hoc ē ipossibile. sed nobilissimo ⁊ pfectissimo mō. sicut ei cō Ti.xxviij uenit. ¶ Rursū sicut dictū ē de ipso viuere. ita dicēdum est de ipso sentire. qz sentire pōt cōparari ad nō sentire ante et post. primū nō sentire est negatiuū tm. scōm est priuatiuū et vocat insensibilitas. Et qz sentire in deo est primū ꝯ nō sentire. iō ante se nō habuit nō sentire. sicut viuere est primū. Et iō sequit q⁹ post sentire nō pōt se Deus ab eterno sentit. qui nō sentire nec insensibilitas. Ideo ab eterno ⁊ in eternū sentit. sed oīe aliud sentire pductū est ab ipo de nō sentire. ⁊ habuit ante se nō sentire. ⁊ iō pōt redire in nō sentire ⁊ in insensibilitatē. nisi manu teneat ab ipo. q̄ est sūm sentire. ⁊ q̄ sol⁹ nō pōt eē insensibilis. Et iō oīe aliud qō hz sentire. sentit p ipm videt. audit. tangit. odorat. ⁊ gustat p ipm. Et sicut oīe qō est et viuit. p ipm est et viuit. ita oīe qō sentit. Et sicut hz oēm potestatē ⁊ imperiū supra nō eē. ⁊ supra nō viuere. ita ⁊ supra nō sentire. Ideo potest extrahere quicq̄d vult de non sentire ad sentire. et omnia que dicta sunt de eē. dicantur de sentire.

¶ Doctrina de ipso intelligere. Tit.xvij.

Titulus.xxx.

QUia ipsuz intelligere est vltim⁹ gradus in scala nature. ⁊ p cōsequens est nobilissimus. Ideo de ipso loquēdum est amplius ꝯ de viuere ⁊ sentire. Unde quia probatū est q⁹ oēs quattuor gradus p̄ducti sunt de nō esse. Ideo intelligitur q⁹ in mūdo illud qō est. est productū de nō esse. ⁊ de nō intelligere. Et ideo necessario sequit. q⁹ ille qui p̄duxit et dedit intelligere. habet in se ipso intelligere. quod est nobilissimū esse. Preterea per ipm esse hoc idem est pbatum iam. qm̄ ipm esse dei est deus. et de⁹ est ipsum esse. ⁊ habet quicq̄d pertinet ad eē ⁊ pertinere potest. Et quia intelligere pertinet ad esse. immo est nobilissimum esse ⁊ excellentissimū. ergo necessario esse dei est intelligere. aliter deficeret in suo eē illud quod est nobilissimū. sed cum esse dei sit summe simplex.

Titu.xv. Tit.xvij.⁊ xviij.

et in eo nulla sit cōpositio. sequitur q̄ ipmmet eē dei. est ipsummet intelligere. Et ideo q̄c quid pbatum est de eē dei. iam pbatum est de itelligere. Nec oportet pbare de nouo. sed solum applicare ad intelligere

Titu. xij. ℣. xij.

Intellige re dei nō ē acceptū

¶Dicamus ergo per ordinem sicut dictū est de eē. Unde sicut esse dei non est acceptū ab aliquo: neq; etiā ab ipso deo nec datum nec cōicatū. Ita nec ipsum intelligere dei. Et sicut eē dei est primū totaliter. ita intelligere est primū. Et sicut eē dei est simplicissimū indiuisibile. ita intelligere. Et sicut esse dei est summe vnū. ita intelligere dei. Et sicut deus est suus esse. ℣ est ipsum eē. sic deus est suū intelligere. ℣ est ipsummet intelligere. et ipm intelligere est de⁹. Et quēadmodū eē dei. eo q̄ est primū. elōgatur in infinitū a nō eē. ℣ fugat totaliter nō eē et ante se nō habuit nō eē. nec post se pōt habere non eē. Ita intelligere dei eo q̄ est primū. est idē q̄ ipm eē. Ideo elōgatur in infinitū a nō intelligere. Nec ante se nō habuit nō intelligere negatiuū. q̄ est nichil. neq; pōt post se habere nō intelligere priuatiuū q̄ est ignorare. Et sicut eē dei nūq; est incipiēs nūq; desinēs. ideo est eternū. Item sicut eē dei est infinitū sine mensura. ita intelligere dei est infinitū ℣ sine mensura. Et sicut eē dei nō potest restringi per nō eē. ita intelligere dei nō pōt restringi per nō intelligere. ℣ iō in suo intelligere est oīe intelligere. ℣ q̄cq̄d pertinet ad intelligere. Et sicut ad eē dei nō pōt fieri additio neq; diminutio nec aliq̄ mutatio: ita nec ad itelligere pōt fieri additio. mutatio vel aliqua diuisio⁹. Et iō sicut eē dei nō est in potentia ad aliq̄ eē nec pōt recipere. ita intelligere dei nō est in potētia ad aliq̄ intelligere. nec in suo intelligere pōt aliq̄d recipi. Et sicut suū eē est semp in actu cōpletissimū. pfectissimū. ita suū intelligere est semp in actu cōpletū ℣ perfectū. Ulterius sicut suū esse est imutabile. ℣ ideo non deerrit ab vno in aliud. nec hz p̄teritū nec futurū: sed tm̄ p̄sens. Ita suū intelligere non discurrit ab vno in aliud: nec hz p̄teritū nec futurū: sed tm̄ pns. ℣ ideo sunt ei p̄sentia oia ab eterno ℣ in eternum. Et sicut deus nō indiget aliquo alio ad essendū. ita nō indiget aliquo alio ad intelligendū. q̄ sicut de seipso est. ita de seipso itelligit. Et q̄ eē dei est infinitū. et ipse cōtinue intelligit suū eē. ideo semp intelligit infinitum. Et q̄ in ipso eē est totus mūdus. ℣ quicq̄d pōt esse. ideo q̄ ipse intelligit suum eē continue. intelligit ℣ videt totū mundū ℣ oia q̄ pñt eē. Et q̄ in suo esse sunt oia simul. iō oia simul intelligit et videt et cognoscit per suū eē q̄ est speculū vniuersale. in quo oia sūt ℣ cognoscunt. Preterea q̄ perfectissime cognoscit seipm ℣ intelligit. q̄ tm̄ est suū intelligere quantū est suum eē. ℣ ideo intelligit se habere eē eternū. et se viuere in eternū ℣ eē imortale. oipotentem. pfectissimū. et

Est infinitum.

Deus est suū intelligere.

Est semp in actu.

Non est p discursum

Intelligit oīa.

Intelligit se totaliter.

plenissime intelligit suū eē tale ḡle ipm est. Et q̄ idē est suum esse ⁊ suū intelligere. io intelligit suū intelligere. Et q̄ in ipo esse dei sūt infiniti grad⁹ essendi actu vt ꝓbatū est. Et q̄ ipe intelligit totaliter suū esse. io simul intelligit infinitos gradus essendi. itelligēdo suū esse Ulteri⁹ q̄ duo sunt tm esse vt ꝓbatū est. s. esse dei infinitū. et esse mundi ꝓductū ab ipso esse dei. cōtinēs quattuor gradus ḡnales. ⁊ q̄libet grad⁹ cōtinet quasi innūerabilia. ⁊ q̄ totus eē mūdi est ꝓductū ab eo. Ideo simul actu intelligit. cognoscat ⁊ videt totū esse mūdi. ⁊ oīes gradus ſpecies ⁊ naturas. et oīa individua. et q̄cq̄d cōtinet in toto mūdo. et q̄cq̄d fuit. est et erit ⁊ pōt eē. Ideo simul ⁊ actu videt ⁊ nūerat totā arenā maris. ⁊ guttas oīm aquaꝝ ⁊ oēs partes terre ⁊ oīa q̄ continent in terra ⁊ in viscerib⁹ terre oēs stellas celi. oēs dies. oīes horas. oīa momēta tēpoꝝ. q̄ fuerunt sunt ⁊ erūt. oīes herbas et ⁊rutes eaꝝ. oīs arbores ⁊ folia eaꝝ. oīa semina ⁊ grana. oīs aues pisces ⁊ pecora. oēs hoies q̄ fuerūt sunt et erūt. Et cogitatiōes. intentiōes ⁊ desideria eoꝝ. et opera ⁊ verba simul oīa scit ⁊ cognoscit ⁊ videt clarissime. et nichil est ei occultū. Ecce quale est suū intelligere. q̄ infinitū inexcogitabile. et ita necesse est esse ⁊ oīa sūt tā ꝑ nichil apud eū. Preterea quia numerari pōt numeri in infinitū et multiplicari. ⁊ etiā figurari. Ideo ipe actu ⁊ simul intelligit infinitos numeros. et infinitas figuras. vt infinitos triangulos. infinitos quadrangulos cē. qui multiplicatur in infinitū. Et ideo scientia dei est infinita. innumerabilis. inexcogitabilis. et sapientie eius non est numerus. ¶ Sicut rursum cōparatum fuit esse ad nō esse. ita cōparari potest intelligere ad non intelligere. Quia sicut dupler est nō esse. negatiuū et priuatiuū. ita dupler nō intelligere. s. negatiuum et priuatiuū. et ideo quia intelligere dei est primū. ⁊ ipe deus est intelligere. ideo non venit de non intelligere. nec potest habere post se nō intelligere priuatiuum. quod vocat ignorātia. Sed oīs alia res que intelligit. recipit suum intelligere. ideo nō potest habere totum suuꝫ intelligere. sicut nec totum esse. Ideo oīe aliud intellegere preterꝫ intellegere dei est finitum et mensuratum nec potest aliqua alia res intelligere infinita simul: sed successiue. Et quia omnis alia res que itelligit. habuit de nō intelligere suum intelligere. Ideo potest habere post intelligere non intelligere. sicut nō esse post esse. nisi manu omipotentis teneatur ab ipso deo. qui est esse ⁊ intelligere. aliter statim rediret in nō esse et in nō intelligere. Sicut deus habet potestatem supra non esse. eo quia est ipsum esse. et supra nō viuere. eo quia est ipm viuere. et supra nō sentire: eo quia est ipsum sentire: ita et supra non intelligere et ignorare. eo quia est ipsum intelligere.

Titu. xij.

Titu. xvj.

Intelligit actu totū esse.

Dupler intelligere

Ideo potest deducere quicquid vult de non esse et non intelligere ad esse et ad intelligere. et de ignorare ad scire.

¶Quedam regula generalis ad omnia que dicūtur de deo.

Titulus.xxx.

Rursum ponēda est hic q̄dā regula generalis ad omnia predicta et subsequentia. Et est ista. Q̄ sicut in deo idem est esse quod viuere. ⁊ idē est esse quod sentire. idem esse quod intelligere. idem est esse quod bonum esse. idem quod verum esse. et sic de aliis. Ita in deo per oppositū. idem est nō esse quod non viuere. quod nō sentire. quod non intelligere. quod nō bonum. nō verū esse. et sic de oībus. Ergo qui dicit deum non viuere. dicit deū non esse. Et qui dicit deum nō intelligere dicit deum nō esse. Et qui dicit deum nō bonum. non verum nō iustum. aut nō posse. dicit eum nō esse. Ergo sicut impossibile est deum nō esse. ita impossibile est deum nō viuere. non sentire. non intelligere. non bonum esse. ⁊ sic de aliis. Et sicut deus fugat a se per suum esse omne nō esse. ita fugat omne non intelligere. omne non posse. omne nō bonū. oīe nō verū. et sic de aliis.

Nota.

¶Q̄ per intelligere probat. q̄ deus nō est corpus neq̄ res corporalis.

Tit.xxxi.

Titulus.xxxii.

Quoniam autem probatū est iam i deo esse idem eē quod intelligere et intellect⁹. Et quia intelligere est nobilissimum esse et suprēmum. Ideo intelligere trahit ad se oīa alia scilicet esse viuere et sentire. et intelligere conuertit ad se omnia predicta. Ideo totuz esse dei est intellectuale ⁊ spirituale. et similiter totum viuere dei est intellectuale. ⁊ similiter totum sentire dei est intellectuale et spirituale. Et q̄c quid in deo est intellectuale est spirituale. Et quia esse dei simplicissimū est per se existēs sine partibus. Ideo totum pure intellectus et ideo totum intellectualissimum et spiritualissimuz. Et exinde sequitur q̄ esse dei nō est corpus neq̄ corporale. Et hoc probatur per quartum gradū scale: quia intelligere non est operatio corporalis: nec fit cum corpore.

Supra titu.ſ.

¶Q̄ idem probatur per viuere et per sentire. Titu.xxxiii.

Sic etiam nec viuere nec sentire est corpus q̄ uis viuere sit coniunctum cum corpore. et etiam sentire. Quia viuere seu vita et corpus duo sunt. et sentire etiam et corp⁹ sunt realiter distincta. Unde non est de natura corporis q̄ viuat. nec q̄ sentiat: quia reperitur corpus sine viuere ⁊ sentire. vt patet in primo gradu scale. Quia oia cōtenta in primo gradu sunt corpora ⁊ tamen nō viuūt neq̄ sentiūt. Et similiter totum dei sentire. est spūale ⁊ intellectuale. ergo viuere et vita. et sentire sensus. non sunt corpus nec de ratione corporis. q̄ si essent corpus viuerent ⁊ sentirēt. sed tūc viuit et sentit corpus. cum sensus et vita coniungunt cū eo. ideo corp⁹ pōt segregari a viuere

et a sentire. Qō patet. quia qñ arbores pdunt viuere et vitam remanēt corpora sine viuere et qñ aialia moriuntur remanent corpora sine viuere ⁊ sine sentire. Ergo aliud est corpus ⁊ aliud viuere et sentire. ⁊ qz in deo est viuere nō receptum. neq; iūctum scū aliquo. sed simplicissimū. sequit q; in deo nullū ē corpus. nec deꝰ est res corporalis sed totus spiritualissimus.

¶ Qz solus hō potest deum cognoscere i hoc mūdo et propter hoc habet intellectum.

Ti. xxxiij.

Tqz deꝰ est totus intellectualis ⁊ spūalis iō non ē visibilis oculo corporali. qz nullū colorē habet. nec aliquā figuram nec est palpabilis nec per aliquē sensum corporeū sensibilis quia sensus qui sūt cōes nobis ⁊ bestijs. solū apprehendunt ⁊ sentiūt corpa ⁊ accidētia corporū. vt visus apprehēdit colores ⁊ figuras. ⁊ lucē corporalē. Auditus sonos q; fiunt in aere q; ē corpus Et odorat⁹ odores. ⁊ gustus sapores. ⁊ tactus caliditz et frigidū. Et iō qz deꝰ est res solū intellectualis ⁊ spūalis non pōt cognosci nec videri nec apprehēdi nisi per intellectū et p intelligere. Quare sequitur q; solus hō in mūdo potest cognoscere et apprehendere deum. et q; animalia bruta nullo modo possunt cognoscere deum. Et iō propter hoc homo habet intellectum vt possit cognoscere conditorem suum.

Qz in infinitū intellectualia et spūalia excedūt corporalia ⁊ sēsibilia. ⁊ q; visibilia nihil sunt respectu inuisibilium.

Titulus.xxxv.

Quoniā aūt iam infallibiliter mōstratū ē q; esse dei est infinitū et sine mensura. ⁊ q; in suo actu sunt infinita esse. et q; totū suū esse est intellectuale spūale et inuisibile. Et ista visibilia corporalia ac sēsibilia sūt producta de non esse. ⁊ sunt finita et mensurata. Ergo sequitur q; inuisibilia. intellectualia ⁊ spūalia. excedunt sine mensura corporalia et visibilia. Et p consequēs ista visibilia que apparent nobis. sunt quasi nihil in cōparatione ad inuisibilia que nō apparent. Quia nō hñt mensuram neq; terminum. Jō ciuitas et regnū inuisibilū nō habet mensurā. neq; clauditur neq; terminat. Et cū intellectus hois sit factus ad videndū intellectualia ⁊ inuisibilia ⁊ sensus ad sentiendū visibilia ⁊ sensibilia. cū etiā sensibilia sunt bona ipsius sensus. Jta intellectualia sunt bona ipsius intellectus Sequitur q; bona intellectus sunt eterna. infinita immutabilia. innumerabilia. sp existentia. sed bona sensus sunt de nouo facta finita mutabilia variabilia. et non semper existentia

¶ De velle et libero arbitrio.

Titulus.xxxvi.

Quoniā aūt deus dedit alicui velle libere. spōte ⁊ absq; coactione et liberū arbitrium et libertatem volendi: sequitur necessario cum hoc sit nobilissimum q; deus habet in se

Ti. xxxv.

Ti. xxxvi

Q; deus hẽat libe rũ arbi trium.

so velle libere z spõte absq; coactione et liberũ arbitriũ. z plenissimã libertatẽ volẽdi. hoc idẽ probatur per suũ esse itellectuale. quia vbicunq; est intelligere seu intellect⁹. ibi necessario est velle seu volũtas libera. et per ꝓs liberũ arbitriũ. Et q; volũtas dei que est idẽ quod velle est prima volũtas. ideo nullã aliã sequi potest voluntatẽ. Et ideo quicquid vult sola sua propria voluntate vult Et q; in deo idẽ est esse quod velle. et esse dei est i mutabile. inuariabile. eternuz. cõpletissimũ. nullo extra se idigens sicut probatũ est supra ti. xij. Ideo sua volũtas ẽ imutabilis inuariabilis eterna completissima et perfectissima nullo alio idigẽs extra se cũ sit plenissima oĩpotentissima sicut suum esse. Rursus quia suũ esse ẽ primũ. nobilissimũ optimũ z perfectissimũ. z quia deus intelligit primo se et suum esse. sequitur q; primo vult seipsum z suum esse z suam perfectionez plenissimam Et exinde sequitur q; omnia alia a se vult ꝓpter seipsum non q; indigeat. sed q; aliis se communicet extra se Et q; primo vult seipsum. ideo primo vult sibipsi bonum. et ideo nichil potest velle contra seipsuz. nec per consequens facere contra seipsum ideo non potest velle se nõ esse. et quia habet in se ipso quicquid vult et oĩm plenitudinem. Ideo est cõtinuo gaudio z leticia sine omni tristicia Et sic habet eternum gaudium in seipso et eternam leticiam.

Volũtas dei ẽ imutabilis.

Eternuz gaudium dei

Q; per intelligere seu intellectũ cõcluduntur z probantur perfectiones z nobilitates volũtatis dei. Ti.xxxvii.

Tit. xxx.

T.xxxvi.

Eqz coclusũ est q; itellect⁹ dei itelligit actu spoia et infinita. neq; in ipso põt esse aliqua ignorantia. Et cũ voluntas in deo idem sit qõ itellect⁹. z velle idẽ qõ intelligere vt probatũ ẽ. Ideo impossibile est q; voluntas dei possit aliquid velle cõtra rationẽ. et contra rectũ iudiciũ intellectus. Cui⁹ prima operatio ẽ intelligere verba z sensũ verboz. vt infra ti. lxiij. Scõa operatio est discutere per rationẽ. an res intellecta sit vera vl falsa iusta vl iiusta. qua discussione facta rõcinatur intellect⁹ tunc persuasõam operationẽ qõ est verum z iustũ approbat et vez affirmat. Sed qõ falsum est et iniustum est. reprobat z negat vt infra ti. lxvij. et p̃ istas duas operationes intellectus operatur naturaliter et de necessitate. vt ti. li. Et sic eius operatiões sũt iuste et rationabiles. q; regulatur per rectũ iudiciũ siue diuine rõnis vt supra deductũ est. Et ĩ seq̃ q; nichil põt velle iniustũ nec iordiatũ nichi l liquũ nihil ꝙ tra voluntatẽ vera et veritatẽ Qm̃si posset. ⁊ voluntas sua deuiaret ab intellectu. z sic non esset idem quod intellectus. Et ideo sequitur q; volũtas dei est rectissima. iustissima. ordinatissima et regulatissima. et hoc ex seipsa. quia est prima et a nullo ordinata nec regulata. Et q; est idem quod intellectus. et nõ

Eodẽ ti Deꝰ non. potest velle iustũ.

solum est hoc sed etiam est prima rectitudo. prima iusticia et ipsamet iusticia. Et regula prima que non potest obliquari. nec tortuosa esse. quia non potest declinare a veritate. cum sit ipsamet veritas. Et exinde sequitur q̄ voluntas dei ē rectissima sanctissima. ⁊ summe bona. immo ē ipsa bonitas et prima bonitas. Et sequitur exide q̄ nullum malum potest facere nihil iniustum. nihil inordinatum. q̄ non potest velle nec̄ facere iniuste qui nichil potest velle facere. nisi quod potest facere. Et cū

Uolūtas dei ē rectissima

ius permittat fieri malum. tamen nunc̄ relinquit illud inordinatum. sed ordinat illō malum et bonum.

¶ Q̄ nulla alia volūtas ē recta nisi q̄ cordet cū volūtate dei.

Titulus.xxxviij.

Quoniam autem volūtas dei est prima. ⁊ ipsamet rectitudo. ipsa iusticia. prima regula. ideo nichil est rectum. nichil iustum. nichil bonum. si nō conformetur cum ipsa. et iō omnis voluntas que demata a voluntate dei et ab ea discordat. est tortuosa. iniusta et mala eo q̄ demat ab ipsa prima rectitudine.

¶ Q̄ per voluntatem et libertatem possimus ois perfectiones concludere de deo.

Titulus.xxxix.

Tit.xxxvi

Concludsum est aūt in deo eē liberum arbitriū et q̄ est primum ⁊ eternum. ideo sua libertas est prima. eterna. plenissima et summa. Et ideo nullo modo potest deprimi vel violari. Et exinde sequitur q̄ habz oia que pertinent ad summā libertatē. ⁊ sine quib⁹ nō pōt esse summa et plenissima libertas. Ideo quicquid vult est. et quicquid non vult non est. et eo mō quo vult et sicut vult est. Et exide sequitur q̄ est talis qualis esse vult. et tantus q̄ tus esse vult aliter sua voluntas esset restricta. et per consequens in eo nō esset sūma libertas ⁊ iō necessario est oēs qua vult esse oēs. sūme bonus. summe benignus. summe iustus. summe pius. sūme misericors. summe sciens. et omnia de nichilo producēs q̄ talis et tantus vult esse. Item sequitur q̄ in eo est oīe dīuz omne imperiū. ⁊ q̄ est summus dēs et summus imperator. et solus et nullus alius preter ipsum. q̄ talis vult esse et tantus. et oia ista fundantur in voluntate ⁊ libertate quia deus vult esse infinitus in oibus perfectionib⁹ et si non esset talis qualis vult esse et tantus nunc̄ posset eē. quia nullus alius posset eū talem et tantū facere nec ipsemet ⁊ tamen vellet esse ⁊ non posset ⁊ sic posset esse in eterna pena ⁊ miseria. quod est absurdū valde et sic necessario in se ipso est talis et tantus qualis et quant⁹ ipse vult esse. et extra ipm nichil potest esse nisi sicut vult esse et permittit esse. Et sic per volūtatem et libertatem possum⁹ oia probare de deo si volumus. Attamē p̄ libertatē probatur ſpaliter dīnium. ⁊ ideo in deo est natura le dīnum ⁊ primū eternum. quia sua libertas est prima et eterna. Ideo ex seipso est dēs ⁊ primus dominus et etern⁹ ⁊ oi

Quicqd vult deus est.

In deo ē oē dīnium

potens. solus et verus quia sua potestas suū ōnīz nulla potest potestate impediri. qz neqz nō esse potest ei resistere. Et ideo in eo est summa libertas summa maiestas. z potentia q̄ nulli subiici potest.

¶ De posse. Ti. xl.

Titu. i. Quamuis aūt ipz posse nō fuerit positū i scala quatuor graduū expresse. Attamen concluditur necessario in quolibet gradu scale Et quilibet gradus scale presupponit ipsū posse et includit. Un omne quod est potest esse. Sz non omne quod pōt eē ē. Similiter oīe quod vult pōt viuere. sed nō oīe quod potest viuere vult. Eodem modo omne quod sentit vel intelligit vel vult. hoc potest sentire. intelligere. velle. et nō econuerso. Sz tamē ipsum posse non facit gradum aliquem in rebus. quia nō potest reperiri posse i aliquo re separatum sine esse. Attamē eē mundi productum est ex nichilo Habuit tamē primo posse eē anteqū fuit. quia si nō potuisset fuisse. non esset. et illud posse esse non erat aliquid extra deū. Un ideo esse mūdi potuit habere esse. quia deus potuit producere ipsum in esse Sed de se potest habere non esse. In deo aūt idē est esse quod posse. vñ quia deus est ideo potuit esse. Et quia potest esse. ideo est. Et similiter de viuere. intelligere velle. et idē est vi

Titu. xij uere quod intelligere q̄ posse. et velle quod posse. Et sicut esse dei ē infinitū sine mensura. ita et suum posse. et omnia que dicta sunt de esse dei et de posse dei Ideo posse dei est primū eternum et incommutabile. in infinitum elongatum a non esse. z a non posse. et ab impotentia. et ideo est oi potens. Et inde sequitur q̄ deus non potest non esse. nec potest non viuere. quia idem est in deo viuere q̄ posse viuere. Nec deus pōt nō intelligere. quia idē est in deo intelligere quod posse intelligere. Ulterius sequit q̄ de⁹ est purus actus; quia in eo idem est esse q̄ posse. Sicut aūt in deo idē ē eē quod posse. ita in deo idem non esse quod non posse esse. et idez est non posse esse z impossibile esse, Ideo si deus non est de⁹ nō potest esse. Its de omnibus. vt si deus non est bonus neqz iust⁹ neqz pius ꝛc. nō pōt eē bon⁹ neqz iustus ꝛc. Et hoc confirmatur quia nullus posset ipsū facere bonū si non esset bon⁹. Nullus pōt sibi aliquid dare nec ipsemet sibi pōt dare esse vel aliquid quia si posset sibi aliquid dare sequeretur q̄ in deo, esset aliqua indigentia. saltem ipsius rei quam ipsemet sibi dare potuisset. z sic de⁹ non esset pfectissimus vt probatū est supra. xij. Ergo vel totum habet. vt impossibile est q̄ habeat.

¶ Quomodo intelligitur q̄ deus est omnipotens.

Titulus.xli.

Sz aute quer̄atur quomodo deus est omnipotens. dicitur quia omnia pōt facere q̄ potētie sunt. Quoniā posse coꝛrūpi. posse in nihilū redigi. posse deficere z cetera. que arguūt impotentiam. z non posse ma

gis ꝯ posse. Et ibi intelligitur impotentia per potentiã. quia quanto plus aliquis habet talem potentiã: tanto auersitas ⁊ peruersitas in illo sunt potẽtiores. et ipse in eis impotẽtior. Dis ergo illa põt deus ⁊ solã q̃ posse potẽtia ẽ. imo ab eis potentia p̃dicta remouemus. vt deus non est non ops nõ iustus. et sic de alijs. vt oia infirmitatem vel debilitatẽ vel malicią aut impotentią iudicãtia.

¶ Q̃ per intelligere et sapere pbatur in deo esse posse et plenitudo potentie.

Titu. xl. ¶ Tit. xlij

QUia autẽ conclusum ẽ q̃ intelligere ⁊ nosse seu sapere dei. et eius posse seu potẽtia. idem sunt qđ suũ eẽ. Ideo nichil magis nichil melius est in eius intelligere seu nosse ꝯ in eis posse. Quicqđ ergo optimum ab eius sapia intelligit totũ hoc iuxta eius potentie plenitudinẽ cõprehendit. et totũ in suo eẽ concluditur. Nã si aliquid ꝯ ad pfectiõis sũmitatẽ intelligeret. qđ nõ realiter haberet in seipo. iam latius se extenderet per sapiam ꝯ p̃ potẽtiam. ⁊ vna et eadẽ res esset seipa. maior. ⁊ seipa minor. qđ implicat. Si igit deus intelligit aliquid de plenitudine potẽtie qđ habere nõ posset. maius erit aliquid in eius intelligere seu noscere ꝯ in eius posse. quorũ vtrũq̃ nichil aliud est ꝯ ipsum eẽ. Erit ergo vnũ et idem eẽ seipso maius et seipso minus. qđ natura non patitur. Sed cũ intellectus dei intelligit oẽm gradum potentie. Et per ꝑs omne posse et plenitudinẽ potentie. Et simile argumentum põt fieri de plenitudie omnis perfectiõis. Sequit ergo q̃ deus nichil maius nichil melius seipso potest intelligere. ⁊ quicquid perfectionis potest intelligere. hoc totũ habet.

¶ Q̃ econuerso per posse. et ex plenitudine potẽtie. pbat plenitudo. sapientie ⁊c. et etiã oĩs perfectionis.

¶ Titulus. xliij.

SIcut aũt ex plenitudine sapientie concludit plenitudo potentie. ita ex plenitudine potentie diuine concluditur et probatur plenitudo sapientie. Et ideo quia vbi ẽ plenitudo sapientie ibi non põt deficere plenitudo potẽtie. Nã si aliquid deficeret ex plenitudine sapiẽtie quod habere posset. etiam deficeret ex potentia quam in deo habere non posset. igitur si est sũma sapientia in deo sequitur q̃ est etiã in eo summa. potentia. quia in eo nõ est compositio sed vnũ est aliũ. Et conformiter potest dici de plenitudine bonitatis. veritatis et pietatis ⁊c. vbi ergo est plenitudo potentie. ibi est oĩs perfectio et plenitudo omniũ bonorum.

¶ Q̃ non potest esse nisi vnus omnipotens.

¶ Titulus. xliij.

QUi autem vere omnipotens est omnem gradum potentie habet. ergo sine difficultate potest facere quod nullus alius potest. et vt nullus alius posset aliquid. ⁊ vt statim perdant omnes eorũ potentias. aliter vere nõ eẽt ops si hoc

non posset. Ergo sequit̃ q̃ nullus talis est oñs qui p̃t fieri nichil potẽs. Sicut ergo oẽ qđ est citra deũ. p̃t redigi in non esse. ita etiam in nõ posse. Sequitur ergo q̃ vnus solus est oñs. qui non p̃supponit nõ eẽ sed habet eẽ eternum ⁊ immẽsuratum. Si eñ eẽnt duo omnipotẽtes tunc vnus posset aliũ destruere. alias non esset oñs. et si posset aliũ destruere. tunc ille qui destrueretur nõ eẽt oñs quia non posset resistere potẽtie alterius. Sequitur ergo q̃ non est possibile eẽ nisi vnũ omnipotentem. videlicet deum viuũ et eternum.

¶ Titulus.xlv.

¶ Epilogatio oim p̃dictorũ.

EX predictis possumus cõcludere qualiter eẽ mũdi. quod est quasi quoddã corp⁹ diuisum distinctũ et ordinatũ p̃ quattuor gradus. fecit nos ascendere ad aliud eẽ. et ipm nobis manifestauit. a quo totũ eẽ mundi est. p̃ductũ de nichilo de nouo. Et in primo eẽ necessario inuenimus existere oẽs grad⁹ quattuor. ſ. eẽ viuere. sentire et intelligere seu liberũ arbitriũ. Et vltra inuenimus ipsũ posse quod non facit gradum sed fũdat omnes gradus. ac etiã includitur in omnibus gradib⁹. Et sic inuenim⁹ infallibiliter conditorẽ mundi. eẽ. viuere sẽtire. intelligere. velle et posse. et q̃ omnia sunt ei idem quod eẽ. Et vltra inuenimus conditiones et p̃prietates et nobilitates diuini eẽ. qualiter sit eẽ increatum. primum sempiternum. incommutabile. incorruptibile. increatum eternuz ⁊c. Et omnes iste p̃prietates q̃uenũt eẽ lik aliis. q̃m tale eẽ suum viuere. suũ intelligere. suũ velle. suũ posse sicut suũ esse. Quãtus autẽ omnia cõueniunt deo p̃ suũ eẽ. tamẽ magis appropãte aliqua cõueniũt ei p̃ viuere. aliqua per intelligere. aliqua per posse. vt per viuere q̃ est immortalis. per intelligere sapiens prudens. verus. iudex. Et per velle q̃ est bonus. mitis. benign⁹ sanctus. rectus. iustus. liberalis. per posse q̃ est oñs Sic ergo primo cognoscim⁹ deum esse. viuere sentire. intelligere. velle posse. Et p̃ ista posteã cognoscimus q̃uenire ei oia alia. et oia includũtur in suo eẽ Conunge ergo vnũ cum alio. ⁊ compara adinuicẽ simil. et intelliges mirabilia de deo. Vbi gratia. conunge intelligere cũ posse et velle. q̃ tantũ est suum posse q̃ntũ est suũ velle et suum intelligere et econuerso. q̃ oia vnum sũt. et vnum et idẽ qđ eẽ et sic habebis maximam sciẽtiam de deo.

¶ Hic tractãt et ostẽditur qũo p̃ductio mũdi a deo facta de nichilo. nobis iam certa manifestat ⁊ arguit aliã p̃ductionẽ. summã occultã ⁊ eternã in deo q̃ est de sua p̃pria natura ⁊ suo p̃prio eẽ. In qua p̃ducit deus de deo. ⁊ p̃ quã ostenditur summa trinitas in deo.

¶ Ti.xlvi.

DIctũ q̃ eẽ mũdi p̃ quattuor gradus diuisũ ⁊ ordinatũ p̃ experientiã nobis manifestũ

simũ. ascẽdim⁹ ad videdũ ⁊ cognoscẽdũ infallibiliꝫ aliud eẽ. qđ erat occultissimũ. qđ ẽ sũmũ et infinitũ vt cognoscim⁹ infallibiliter. q totũ eẽ mundi ẽ pductũ de nichilo. de nouo ab illo eẽ supremo. ⁊ q ẽ qđl pũct⁹ ⁊ nichil. respectu infinitatꝭ. ⁊ immẽsitatis illi⁹ eterni eẽ. Et sic ꝑ ꝓs manifestũ est nobis vna pductio. q erat nobis occulta. scz pductio mũdi de nichilo. facta ab illo eẽ eterno. incõmutabili qđ ẽ de⁹. Postꝫ ꝑ illa pductio est cognita. nũc vlteri⁹ laborãdũ est fortius. si ꝑ istã pductionẽ ꝑ dei grãm nobis manifestã poterimus ascendere ad cogñscendũ et ad videndũ aliaz pductionẽ excellentiorẽ meliorem et altiorẽ ꝫ sit ista. vt ascẽdam⁹ de gdu in gdũ. et de vna pductiõe ad aliã. sicut de vno eẽ ad aliũ esse. Uñ prima pductõ nobis cognita facta de nichilo et nõ eẽ. nobilis ẽ excellens potens. ⁊ manifestat nobis excellentiam. potentiam et sapientiam et bonitatẽ diuini esse Sed sine bonitate aliquali nobiliori excellentiori melior altior dignior ⁊ maior esset productio de ipso diuino met eẽ eterno. infinito et excellentissimo ꝫ productio de nichilo. et magis radicalis et naturalis ipi deo. et de tanto de ꝙnto esse diuinum et eternum distat a nichil. Sicut homo artifex produxit domum inquantũ artifex ⁊ non inquantum homo. de aliena natura a se. Et etiam produxit hominem sibi similem viuentem de sua propria natura et substantia inquantum homo et non inꝙtum artifex. Sz nobilior. altior et magis radicalis ⁊ conueniens homini inquãtũ homo est productio qua producitur homo. ꝫ illa qua ꝑducitur domus. quia in vna ꝑducitur homo de homine. viuẽs de viuente et de propria natura ⁊ non aliena. sed in alia nõ producitur domus de homine. sed de extranea natura ab homine. Conformiter cum deus ꝙ est ipsum esse eternum. produxit totum eẽ mundi tanꝫ artifex. non de propriõ esse. nec de ꝓpria natura. sed de nichilo. quod in infinitum elongat ab ipso. Si enim producat alterum. nonne ista productio erit excellentissima. quia deus viuus producit deum viuum de sua natura gloriosissima. artifex enim non producit de sua propria natura aliquod extraneum. Nonne enim ista productio erit ergo radicalis. naturalis ⁊ conueniens deo inquãtum deus et maxime propriis. hoc ergo nunc inuestigandum sicut deus inquantum artifex produxit totum mundũ de nichilo. Ita inquantũ deus producat de sua propria natura ⁊ de suo proprio eẽ alterum aliquem. et sic per vnã productionem possumus arguere alterã esse de necessitate. sicut per vnũ esse arguitur aliud esse de necessitate.

Deus deos producitur.

Dupler pductio hominis

Chic ponuntur rationes probãtes productionẽ esse in deo de sua propria natura.

¶ Titulus. xlvij.

Quod autem in deo sit productio de sua propria na

tura de necessitate.et nõ possit aliter esse.ostenditur multis rationibus.et hoc comparãdo artificialem ad naturalẽ. primo sic. productio q̃ cõuenit deo inquãtum deus est.magis ẽ conueniens deo ꝙ productio q̃ cõuenit deo inquantũ artifex est Sed productio qua producitur deus de deo et de proprio esse dei .conuenit deo naturaliter inꝙtum deus est.et productio q̃ producitur mundus de nichilo a deo. est conuenies deo artificialiter inquãtum artifex ẽ. Sed cum potuit deus vtramq; productionem fecisse cũ sit deꝰ omnipotens.sequitur q̃ productio q̃ producitur deus de deo. et de ppria natura dei est magis conueniens deo ꝙ productio q̃ producitur mundus de nichilo. Unde prima est cõnaturalis.radicalis.ppria intrinseca.et alia est artificialis et extrinseca.Si ergo pductio q̃ minus cõuenit deo existat in re.et hoc inquantum deus est.tunc illa q̃ magis conuenit deo maxime hoc qꝛ deus est.maxime existet quia illud qõ magis deo cõuenit hoc prius existit. ¶Itẽ hoc homini magis placet qõ naturaliter producit.et hoc magis diligit quod de natura sua generauit quia sibi simile in natura existit.ꝙ domũ vel aliam rem artificialiter pductã. que non est de natura sua sed aliena.et sine comparatione diligit magis rem productam de sua natura ꝙ rem pductã per artem et cetera non de natura sua. ¶Item magis complacebit deo naturaliter si produxerit naturaliter aliquem simile libi de natura sua qui sit deus ꝙ producendo mũdum per artem qui non est de natura sua sed de nichilo et non est deus. ¶Item si deus voluit aliquid producere de nichilo.ergo multo magis aliquid voluit producere de seipso.et hoc est deus si potuit.Sed probatum est quod potuit vtrũq;.ergo quia produxit mundum de nichilo. etiam produxit deum de se et de sua ppria natura.vñ postꝙ produxit mundum signum est q̃ i ipo complacuit.quia si nõ complacuisset tunc nunc non produxisset.Ergo multo magis complacuit in producendo deum de se ipso ꝙ mundum de nichilo.qꝛ excellentissima est pductio vna et infinita respectu alterius.

Et hoc quia quanto magis res est pducenti sibi tanto magis ꝑ placet ei. quia pater gaudet magis in filio producto ꝙ in domo facta per ipsum. Cum ḡ magis sit desiderabile et delectabile deo producere de sua ppria natura ꝙ de aliena. Ideo est melius et magis credendũ q̃ ipse de seipso et de sua propria natura produxit prio deum et postea mũdũ. quia illud quod est sibi magis delectabile et amabile et quod sibi magis conuenit hoc fecit. quia ipe habet actu omne quod vult vt probatum est.et si vult et non potest.tunc erit in summa tristicia et impotentia.quod absurdum est de deo cogitare ꝙa continue intelligeret se non posse ineternum quod

Rõ ꝓma.

Productio filii ẽ naturalꝭ.

Secũda rõ Pater diligit filiũ

Tertia ꝓ ꝓpla-cet sibi i filio.

Quarta.

Tit. xlvi

Deꝰ primo pduxit filiũ. deinde mundũ.

Ti. xxxix

desideraret.et ergo ibi eēt tristi
cia eterna.Et exide sequit etiã
q̃ si deus habet in se eternã dis
plicentiã.q̃ nõ opabit.nec pro
ducet aliquid de nihilo.qz ni
hil potest producere nisi p̃ com
placentiam.sequit ergo q̃ mũ
dus nõ est.et tamen hoc est fal
sum. Sic ergo concluditur q̃ si
deus non produxit aliquem de
natura sua.quod nihil est pdu
ctum in esse. ¶Preterea de⁹ cõ
Quinta. placet in pducente creaturas
sibi magis similes. et quanto
sunt sibi magis sĩles mag⁹ cõ-
placet.ergo sequitur q̃ summe
cõplacet in producendo aliquẽ
sibi sĩlem in natura z substãtia
Filiꝰ est patri per oĩa sĩlis. Sed nullus põt eẽ sibi sĩlis ne-
q̃ conformis summe.nisi ꝺ̃ sua
propria natura et substãtia.et
de suo ꝓprio eẽ.quia oĩs crea-
tura est producta de nihilo. et
ideo non potest eẽ deo summe si
milis et conformis. Et quia ne
cesse est in deo eẽ summam com
placentiam et vltimum gradũ
complacentie qua nõ possit co-
gitari maior. Ergo necesse est
q̃ deus habet aliquẽ aliũ pro
ductum de sua propria natura
summe simile et conformẽ sibi
vel ei inherebit summa dis̃plu
centia.quod est impossibile.
Sexta. ¶Preterea deus complacet in
societate z cõgaudet.qz aliter
non produxisset mundum de ni
hilo. Sed si deus complacet in
societate alterius ab ipso pro-
ducti de non eẽ. ergo sine com
paratione complacebit in so-
cietate alterius producti ꝺ̃ sua
propria substantia et natura.
vt ei non differat summa com
placentia societatis siue cõfor-
mis. ¶Item deꝰ est realissime
infinitus infinite virtutis z in Septis.
finiti vigoris.et summa natu- *
ra est summe actiua z summe
actu. Ergo necessario sequitur
q̃ sit in eo productio infiniti vt pductio
sit in eo summa productio q̃ nõ filiꝰ est in
posset excogitari maior. vt pro finita.
ducta ꝑm suũ totũ vigorẽ. z to-
tã suam virtutẽ naturaliter a-
liquid quod sit infinitũ. alias es-
set ociosus ꝑm suam naturam.
Sed productio mundi cum sit
de nihilo z finita ꝑm suam na-
turam.et quasi productio vniꝰ
puncti et centri respectu infini
tatis dei.et est impossibile q̃ in-
finitum in actu posset produci
de nihilo. Quod si posset.sequit̃
q̃ possent eẽ duo dii cõtrarij in-
finiti actu.q̃ quod est impossibile
vt probatũ est supra ti. xiij. Er-
go necesse est q̃ producat in in
finitum de sua natura et sub-
stantia.et de suo esse infinito.
Unde post⁹ in deo reperitur p
ductio.necesse est q̃ in eo sit sũ-
ma productio qua nulla posset
intelligi maior.et ista est pduc-
tio talis infiniti sicut ipemet
est. Et hoc non potest esse nisi
productio sue ymaginis. ꝓ post⁹
ergo produxit finitũ de nihi-
lo.necesse est q̃ primo produxe-
rit infinitum de seipo.vt sit in eo
plenitudo productionis.et ista
est plenitudo naturalis et nõ
artificialis.etiõ est necessaria.
vt probatur infra ti.li. ¶Sic
ergo comparando productio-
nem artificialem et naturalẽ
reperiemus q̃ est impossibile p̃
ductionem artificialem de nihi
lo esse primam.immo necesse ẽ
productionem naturalẽ prece-

dere productum sm artem. et sic per productionem mūdi de nihilo factā a deo. manifestat nobis. alia productio in deo q̄ est de suo eē proprio.

¶ Q̄ etiā per productionem q̄ reperitur in esse producto ꝺ nihilo. potest probari productio dei de deo.

Titulus. xlviii.

Vlterius possumus idem ꝓbare per productiōes repertas in creaturis. arguendo per illas productionem esse in deo. vnde cum in homie qui est in quarto gradu scale reperiantur due productiones scz vna naturalis et alia artificialis. quia homo ꝓducit hominem de homine naturaliter et domum per artem. et non ꝺ homine sed de aliena natura. et sic artificialiter. Quare ergo in summo deo qui dedit homini hoc. nō erunt due productiones. s. naturalis ⁊ artificialis sed in deo reperitur productio artificialis. s. productio mundi de nihilo. Ergo etiā erit productio naturalis. in qua produceret deum de deo. sed ista est occultissima. quia deus est occultissimus et productus occultissimus. ¶ Itē totū eē mundi est a nihilo ꝓductū ꝑ deū. sed quelibet res creata nobis nota. ꝓducit naturaliter suā ymaginem continue et incessanter. vt sol suum radiū q̄ est ymago solis. et ignis calorem qui est ymago eius. et quecunq; alia res ꝓducit suā ymaginem. vt ꝑtz in speculo. Ergo quare similiter deꝰ qui dedit hoc alijs rebus, nō producet suā naturalem ymaginem de seipso continue ⁊ incessanter sed cum deus sit intellectualissimus. spūalissimus et simplicissimus. vt probatum est supra ti. xxxij. oportet et necesse. q̄ ymago dei producta ab ipso deo de seipso ⁊ ꝺ natura sua. intelligēs sit sicut ipse. Si enī producit de nihilo res corporales viuentes et intelligentes. ergo quantomagis sine compatione ymago ꝓducta de sua natura propria. ⁊ emanata de sua substantia. erit viuens ⁊ intelligēs. imo necesse est q̄ sit ei totaliter conformis et nō minor. eo q̄ de ipsomet oriē tanq̄ radius. splēdor et figura seu ymago sue substantie.

¶ Q̄ idē probat ex plenitudie iocunditatis q̄ non potest deficere vbi est oīs perfectio.

Titulus. xlix.

Quia aūt nihil melius. nihil dulciꝰ. nihil amabilius summa iocūditate. Ergo necesse est in deo eē summā iocunditatem. qua non possit cogitari maior. sed summa iocūditas nō potest eē sine societate alterius summe sibi similis et conformis. in qua sit verus amor et vera dilectio. et tantꝰ amor quo non possit maior excogitari. Que enī iocunditas summe solitario. Si autē deus producat aliquē a liū de sua substantia q̄ sit deus perfectus sicut ipe ē erit ibi suma iocūditas summa societas et summa dilectio. quia diliget alterū a se ꝓductū de sua natura in infinitū. et productus diliget ipsum producentem in infinitum. et

Sñatio hu-
jꝰ est sūme iocun-
da.

sic erit sibi summa dilectio erga te vtriusq; et per ꝓsequēs summa et infinita iocunditas. Si autem deus caret societate sue nature. tunc carebit summa iocunditate. quā non potest habere cum creatura de nihilo facta. Ergo vt in deo sit plana iocunditas. necesse est q̄ producat alterꝫ aliquē de suo ꝓprio esse. quem diligat sicut seipm. et a quo diligat i summo. qđ si nō pōt. tūc per suā i potentiā ꝓuat infinita iocūditate. quā nō pōt hre. qr non pōt ꝓducere de sua ꝓpria natura aliquē sibi conformē. et tūc est defectuosus in sua natura. qr nō pōt illud qđ est sibi melꝰ et dulcꝰ ꝛ amabilius. sed oia ista absurdissima sunt. qr iam totū fuit ꝓbatū et declaratū in ꝓtratū. qr deo nihil pōt deficere. qr ipe hz ab ēterno oīe cōplementum in seipo. et per consequēs summā iocunditatez.

¶ Q; er dare et plenitudine dādi manifestat in deo eterna ꝓductio de suo ꝓprio esse et trinitas summa.

Titulus.I.

QUoniā autē dare est deo naturalissimū et summe ꝓprium. ideo per naturam ipi⁹ dare tanꝫ per illud quod deo summe conuenit. poterim⁹ ꝓbare in deo esse summam ꝛ eternam productionem et summaz trinitatem. Sz tñ oportet primo probare. q̄ de natura dei sit dare. hoc aūt oñditur primo per mundi ꝓductionem. quia deus in productione mundi cuilibet rei dedit suum esse completum. iuxta suam naturaz ꝛ ꝑm suam capacitatem. et quālibet adumpleuit ꝫ q̄ capere potuit licet nulla creaturaruz sibi aliquid ꝓprius dedisset. quod nō fecisset nisi de sua natura esset dare. Et hoc oñdit ꝛ probat mod⁹ dādi. qr ipe dedit singulis creaturis. que dedit vt et ipse alijs darent. Et hoc ostendunt res ab ipso ꝓducte. que ꝗto maiores ꝛ digniores sunt et superiores tanto magis dant. nihil recipiunt. vt videm⁹. q̄ corpora celestia que continue et incessanter dāt et influūt in ista inferiora. ꝛ nihil recipiunt ab eis. et tñ nunꝗ dīminuuntur et decrescunt in dando. nec vnꝗ cessant dare. vt sol. incessanter suas dat influentias. suum lumen ꝛ suum calorē istis inferioribus. nec vnꝗ subtrahit suam influentiā. Tertio hoc ꝓbant ꝛ oñdūt elemēta. q̄ a deo in eē sic sūt ꝓducta. vt ꝛ ipa singulis creaturis se dēt vt ex ipsis cuiuslibet rei esse et natura ꝓferatur. Quarto hoc ēt ꝓbāt res ab ipsis elemētis i eē ꝓducte. vt arbores et herbe ꝛ folia et fructus. ꝛ ea dāt hoib⁹ ꝛ brutis ad ꝓseruādā vitā eoꝝ. ꝛ nō solum dant illis illō qđ producūt in eē. imo seipas. vt trūcos tt palmites ꝛ radices ad calefaciendū. et ad domos edificādū. ac alia necessaria faciendū. et sic de alijs. Et i hoc oñdit q̄ summa nobilitas est dare. et ꝑ ons in deo. cū sit nobilissimꝰ et creator omnium est ipm dare in summo gradu. quia etiam inter homines nobiliores dꝫ magis dant ꝫ minus nobiles. Sic ergo concludere possu-

Primo

Secundo

Tertio

Quarto

In deo est summum dare.

mus q̄ dare est deo naturalissimum. pprijssimum ⁊ q̄uenientissimum. Et quia idem est deo dare ⁊ eē. q; alīs esset in deo cōiunctio diuersoꝝ. quod est impossibile. vt probatuz est supra. r. Jō sicut esse suum est infinitum sine mensura. ita q̄ tota natura sua est esse. sic et dare et in infinitum elongetur a nō dare. et p consequens sequit̄ q̄ nihil possit nisi totum det. nec possit desinere nisi det totum. Jdeo necesse est q̄ sit infinitus dans et infinitus recipiēs seu cōicans. vt non possit cogitari maior. et sit eternus dans. Non aūt posset esse talis. si tm aliquantam ptem sue substantie et nature daret alteri. quia tunc datū esset finitū. Oportet ergo q̄ det et cōicet totā suam naturam et subam infinitā. et totum suum esse excellentissimū et nobilissimum vni alteri. vt. s. sit alius ab eo pductus eq̄ nobilis sicut ipse pducens. qui sit per omnia equalis sibi. ita nobilis. ita magnus et infinitus sicut ipe in omnibus pfectionibus. ¶ Et quia maior est datio actualis q̄ potētialis. ⁊ intrinseca q̄ extrinseca. et ſbalis q̄ accidentalis. et de propria natura q̄ de nihilo pducta. ideo necesse est q̄ in deo sit ab eterno talis datio. et p̄ns productio cōsubalis. actualis et equalis et nobilis sicut eē producens. Nā pductio filij. dare qō fit er p̄te dei creaturis dum dat eē creaturis de nihilo est quasi punctus ⁊ nihil respectu infinite bonitatis ⁊ imensitatis sue. Unde magis dare qō pōt eē. est. qñ dās cōicat totam subam suam et naturā alteri. Nisi ergo det totum suum esse. vt alter habeat sicut ipse. cum eē dei sit indiuisibile. nihil dat de suo proprio. nec dat qō est melius. immo retinet sibi totum. ⁊ ideo auarus est et summe retinens et non dans qō est ꝫ dei naturā. Nec sufficit dare tale esse. sicut datum est creaturis q; ipm eē creaturarum est de nihilo ⁊ ꝫtibile in nihil. Jō non potest esse summū datū. Sic ergo vel deus nō est deus. vel necesse est q̄ det totā suaz naturā alteri ab ipso producto de seipso. vt nihil habeat qō non sit cōicatum et datum. Et hoc est summe magnificentie. et summe gloriosum. nihil habere neq; velle habere quod non sit alteri cōmunicatum. Et sic pbata est eterna productio dei de suo proprio esse.

Dare dei ē infinitū.

Dare dei ē infinitū.

Pater dedit filio totū suū esse.

Eterna ꝑsubstan tialis et actualis

¶ Q; ex p̄dictis ofidit ſsma trinitas p̄sonarū in deo. ſ. summa vnitate vni⁹ esse simplicissimuz et inuisibilissimum.

Titulus.li.

ET quia dare nō potest eē sine recipere. neq; dans sine recipiente. ideo necessario in esse diuino et in natura diuina sunt duo. scilicet vnus dās et alter recipiens. vnus producens et alter productus. Et q; esse dei est infinitum. indiuisuz. et summe simplex. impartibile non habens partes. ideo non potest vna pars dari et alia retineri. ſz totū eē necesse est vt

detur ⁊ cōmunicetur. ⁊ totum esse recipiatur. idcirco totū datur et totū retinetur. Persona dans ⁊ persona recipiens habent idem esse indiuisibile ac realem vnam naturā numero. vnam ⁊ eandē substantiā simplicissimam in nullo differūt nisi q̄ vnus est dans. et alter recipiens. hic habens eē diuinum a seipso. ille ab alio. vn⁹ ꝓducens alter ꝓductus. Et q̄ dans inquantū dans non est recipiens. nec recipiēs inquātum recipiens est dans. nec ꝓducens est ipse productus. ūmo necessario duo realiter distincti. ideo iam in esse diuino inueniūn⁹ duos realiter distinctos. ita q̄ vnus nō est alius. habentes idem esse ⁊ totum esse diuinū. Et quia totuz esse diuinū datur et nichil retinetur quin cōicetur ideo necessaria est ibi ſuma coequalitas. summa conformitas. summa consubstantialitas. germanitas. ⁊ inseparabilitas. et hoc ex summa cōmunicabilitate ⁊ per cōsequens est ibi summa coeternitas. ⁊ summa et eadē potestas. ⁊ nihil plus in vno q̄ in alio de ꝑfectiōe. Nec ideo vn⁹ maior q̄ dans. ⁊ alius minor quia recipiēs. q̄ idem eē est in ambob⁹. ideo sunt vnū essentialiter. substātialiter ⁊ naturaliter. ⁊ p̄ ons est vnus deus tm̄. ⁊ nō sunt duo dū. q̄ nō habēt in se nisi vnū ⁊ idē esse numero ⁊ indiuisum. ¶ Item nec vn⁹ est prior ꝑ̄m durationem. nec alter posterior. q̄ ꝛ vnus oriatur ⁊ ꝓducat ab alio. ita ñ militer sunt ab eterno et sine initio de⁹ est dans. q̄ sua natura est dare. ⁊ ideo ab eterno ⁊ sine initio est. alt⁹ recipiens in eadē natura: q̄ ab eterno. cōtinue ⁊ semp sunt dās ⁊ recipiens simul: nec ꝑ̄nt separari. Et ideo istud dare ⁊ istud recipere est sine initio ⁊ sine fine. ⁊ semp est vnus dans. ⁊ alius recipiēs. nunq̄ desinēs. q̄ si desineret esse dans ⁊ ꝓducens desineret esse recipiens. ¶ Ecce ergo iam cū dei adiutorio inuenimus vnā ꝓductionem in natura diuina. q̄ quidem ꝓductio est naturalis ⁊ necessaria sue per modū nature. Et quia deus est ſpūalis ⁊ intellectualis nature ⁊ totus ſpūs. ⁊ nullo modo cor⁹ nec res corporalis. ideo necesse ē q̄ ꝓducat et det naturā suā alteri. ſm modū nature intellectualis ⁊ ſpiritualis. ¶ Et quia in offi in natura intelligibili est intellect⁹ et voluntas. et intellectus est naturalis ⁊ operat naturaliter et ex necessitate. ⁊ volūtas liberalis et non necessaria et operatur libere et nō de necessitate. ideo necesse est q̄ o's ꝓductio q̄ est in diuina natura sit per modū intellect⁹. et sit naturalis et necessaria vel ꝑ modū voluntatis. et sit liberalis: nec sunt alij modi ꝓducēdi nisi isti duo. ¶ Prima sūt ꝓductio in esse diuino est naturalis. et ideo ꝑ modū intellectus. et sic necessaria. Ūñ deus intelligendo suū esse ⁊ suā substantiā. ꝓducit necessario suā ymaginē et figurā sui esse ⁊ sue substātie. sicut sol radiū. et cōicat et dat sue ymagini totā suā substātiā

Unitas essentie patris et filij.

Distinctio ꝑsonaꝝ.

Coequalitas ꝑis et filij.

Tit. xxxij

Non est in eis ꝓritas dignationis.

Ꝓductiō filij est naturalis.

Et qz ꝓductio eſt per modū nature. ideo vocatur generatio. z qz ꝓductus eſt eque nobilis et ꝑ ſe ſubſiſtens ſicut ꝓducens z eſt perfecta ymago ꝓducentis ideo vocat filiꝰ eius. z ꝓducens vocat ꝑter. Et qz ꝑter ꝓdurit filiū intelligendo ſe. ideo filius vocat verbū patris. Et qz illud qđ ꝓducitur per modum intellectus vocat verbū intellectus le ſiue noticia ſeu ſapiētia. ideo vocat ymago z verbū et ſapientia patris. Et qz qui libet eſt per ſe ſubſiſtens z natura intellectualis z rōnalis. ideo vterqz vocat perſona. Et ſic ſunt due perſone in diuina natura ꝑ vnā ꝓductionē. coeq les. cooipotentes et coeterne. Nec pōt eſſe niſi vna ꝓductio in deo per modū nature z per vnū modū. qz deus ꝓducit naturaliter tm quantū pōt. z fm totā ſuam virtutem. Et ideo qz eſt actus purus z infinite actiuus totus. quicqđ pōt ꝑ modū nature ꝓdurit vna vice. Ideo nō pōt eſſe niſi vnus ꝓductus per modū nature. qz in illo terminat tota ꝓductio. Nec pat poteſt vltra ꝓducere ꝑ illū modum quia ꝓdurit quicquid potuit per modū nature. et ſufficit ei vnus ꝓductus. z vnus filius. et vna ꝓductio per illum modū. qz ꝓductus eſt infinitꝰ. et ꝓductio infinita. Et ſic non poteſt eſſe niſi vnus filius. vna ymago vnum verbum. z ſapiētia patris.

¶ Qz ꝓductio per modū intellectus z nature iam reperta. manifeſtat nobis de neceſſitate eſſe in deitate aliquā productionē ꝑ aliū modū. ſ. ꝑ modum volūtatis z libertatis. T. li.

Titu. lj.

Tqz ſemꝑ oportet nos procedere ordinate. et de gradu i gradū. ideo per iſtā ꝓductionem ſummam et infinitā iam dictā. dei gratia inuentā. debemus vitrius currere ad inueniendū ſi eſt in eſſe diuino aliꝗ ꝓductio. Et quia ꝑter dans eſſi ntelligens. z filius ꝓductꝰ recipies ſimlitēr eſt intelligens. et nō ignorās. z cū ex dare z recipere qñ ſunt ꝑfecta. oportet qꝰ ꝑ cedat z ſequat aliud. cū nō eſt dare neqz recipe. ſ. amor ideo cū in diuina natura ſit dare z recipere. et dans et recipiens. oportet qꝰ ꝓcedat amor a dante in recipientem. et a recipiēte in dantē et ſic eſt ibi proceſſio amoris ab vno in alterū. z ecōuerſo. et ſic eſt ibi tertia rēs ꝓducta. ſ. amor. qđ quidem res nō eſt ꝑter neqz filius. ſed ꝓcedens neceſſario de amboꝫ. qz ꝑter nō poteſt non amare ſuam ymaginē. ſuū filium ab ipſo ꝓductum. cui dedit omne qđ habet. nec filius poteſt nō amare patrem qui genuit eū equalem ꝑ oīa ſibi Et ſic ꝑ primā ꝓductionem inuenim⁹ ſecundā. et prima ꝓbat z manifeſtat ſecundā. z ſic ſunt due productiones in diuina natura multū differētes. qz prima eſt per modū intellectus. naturalis et neceſſaria. et ſecūda per modum voluntatis z libertatis. et ſic voluntaria. quia productꝰ per iſtam ꝓductionē

De peeſſione ſpūſ. *

Vocat generatio
Dicitur filius.

Dicitur verbum patris.

Dī ymago pris.

Vocatur ꝑſona.

Eſt ſolum vnꝰ filiꝰ.

est amor et charitas. sed amor a voluntate procedit. ¶ Rursus ista productio fit a duobus simul. s. a patre et filio. qz ambo producunt tertium. sed prima productio fit ab vno tantū scilz a patre. Sed quia pater nō est prior filio. sed ab eterno sunt simul. ideo non prius procedit amor a patre in filiū nec a filio in patrem. ideo nō sunt due productiones amoris patris et filij. sed vna tantum. et ideo producitur amor ab ambobus tanq̄ ab vno z p vnum modum. s. per voluntatē liberalem. Rursus sicut productus per modū nature et intellectus nominatur ymago. verbum et filius. ymago nominat tanq̄ habens similitudinem expressam z conformē patris. Verbū nominat ipsum tanq̄ similitudinem expressiuā z intellectualem. Et filius tanq̄ similitudinem per se subsistentē et cōnaturalem. Ideo productus per modū voluntatis vocatur donum. amor. charitas vel nexus vinculū et spiritussanctus patris et filij. quia ista sunt volūtaria. donū nominat ipsum vt voluntarium donū seu datum. Amor nexus. charitas. et vinculum nominat ipsum. vt donum volūtariū primum z principium. Spūssanctus nominat ipsum. vt donū voluntariū primū et per se subsistens. siue hypostaticū quod idem est. ¶ Ecce distinctos modos producendi duos productos. distinctos realiter. q̄ sunt equales in omnibus. quia habent eandem numero essentiam. z idem esse indiuisum. Sicut enim filius est equalis per omnia patri. nec vn⁹ maior altero. ita spūssanctus est equalis per oīa patri et filio. quia producitur ab ambobus tanq̄ ab vno. Nec est posterior eis propter hoc qz est tertius. sed ab eterno simul sunt. quia ibi nō est ordo durationis sed tantū ordo originis. Ideo pater est primus. z a nullo recipit esse diuinū. nec oritur ab aliquo. Filius est secundus. quia primo oritur a patre. nō prioritate temporis. Spūssanctus est tertius. qz ab ambob⁹ procedit. Et th̄ omnes tres equales sunt. qz habēt idem esse diuinū. et eādem substantiā indiuisam. sed p tres modos. ¶ ma pater tanq̄ fons deitatis habet a se esse. et per modū dantis th̄. Filius habet esse diuinum per modum recipiēdi ab alio th̄. et hoc per modū generationis. z quicqd habet habz tanq̄ ei datū a patre. Sed spūssanctus habet diuinū esse per modū z cedētis seu procedēdi ab vtroq; ad modū voluntatis. ideo sua productio vocat spiratio siue processio. Et sic in esse diuino est vera origo z vera distinctio z th̄ idem esse. nec tamen est ibi prioritas nec posterioritas durationis nec processionis. sicut pater in sole. qz q̄ms radius ortaz a sole. th̄ nō est prius sol q̄ radius. z similiter de igne. qz licet splendor z calor oriaz ab igne. th̄ simul sunt. nec ignis est prior q̄ splēdor. sic et calor sic ergo pater z filius et spūssanctus equales sunt. et pater infinitus. z filius

Spūssanctus a pfe et filio p. cedit.

Filius et ymago verbum.

Spūssanctus dicit multa nominibus.

Trinitas personaz cōcludit.

infinitus ⁊ spūssanctus infinitus. qz necesse est q̄ amor qui pcedit a patre in filium ⁊ ecōuerso. sit infinitus quia pater amat filiū ꝯtum potest. ⁊ filius amat patrē ꝯtum pōt. ⁊ quia pater potest in infinitū. ⁊ filius pōt in infinitum igitur amor q̄ est spūssanctus est infinitus et ille est tertia psona. ⁊ per consequēs equalis patri ⁊ filio in infinitum. sicut ambo sunt infiniti. Ecce ergo qualiter recto ordine dei auxilio muenimus in esse diuino duas eternas productiones indesinētes et tres personas equales. realiter distinctas. et tñ non est nisi vna substātia. vna natura. vnum esse idiuisum. infinitū in trib⁹. ¶ Q⁹ homo potest iduci ad cōcedēdum. q̄ vna ⁊ eadem substantia infinita. induisa possit esse in tribus realiter distinctis. ꝯ uis sit incōprehensibile ab homine. Tit. liij.

QUonia autē valde incōprehensibile est intellectu humano. q̄ vna eadēq̄ substantia induisa realiter sit in pluribus. ideo hic per aliquam nota nobis in rebus creatis fiet manifestatio. vt nō videatur impossibile. imo valde possibile. Si enim vna natura creata de nichilo. finita. eadem specie. sed nō numero. potest esse in pluribus realiter. vt patet. quia vna natura humana est in pluribus realiter eadem specie. vt in Petro ⁊ Johāne. Quare nō dabimus vnum gradū maiorē in vnitate ipsi⁹ diuine nature. vt. s. ipsa natura diuina. infinita. increata. vna. necessario idiuisa. realiter sit et possit esse in pluribus personis realiter distinctis? Unde maior vnitas et idētitas post vnitatē in specie. est vnitas in numero. Ergo sicut natura diuina increata. et infinita. ascēdit semp supra naturā creatam ⁊ finitā sine mensura. ita vnitas nature infinite ⁊ increate. ascendit semp supra vnitatem nature finite et create. et hoc sine mensura. Ergo posttō natura creata eadem specie. inuenitur realiter in plurib⁹. ⁊ ei repugnare nō potest quin hoc possit. ergo ipa natura infinita increata eadem numero inuenit realiter in tribus. ⁊ sibi nō repugnat. Item vbi maior vnitas. ibi maior pfectio. maior cōcordia. maior pax. ergo inter psonas in diuinis necessario est q̄ sit ſūma vnitas. qua nō possit esse maior nec cogitari. Et ita est q̄ sit vna substātia necessario in tribus numero. aliter non esset maxima vnitas nec maior q̄ possit esse aut cogitari. nec maior ꝯ iter psonas creatas. sicut inter hominē ⁊ hoiem et sic possibilis esset discordia aut diuisio iter psonas diuinas sicut iter hoies vel posset intelligi esse. qō est ipossibile. Sicut necesse est ergo esse pluralitatē psonarū in diuina natura sūma. ita necesse est esse vnitatē substātie. Dz sonarū. tñ hoc hō pcedere. licet nō possit cōprehendere quomō possit

Unitas naturę increate. infinite. et simę mensura.

Pluralitas psonarū.

esse. Quia non sequitur q̄ si nō possit cōprehendere ita esse. q̄ ergo non sit. Uñ aliqñ hō multa cognoscit per experientiā. q̄ tñ cōprehendere nō pōt per rationē. Q̄z cozp⁹ z alia que sunt valde diuersa facūt vnū hoiem hocvidem⁹. sed quō hoc fieri poterit nō cōprehendimus. Si ergo est illud incōprehēsibile quō sit. z tamen homo per experiētiam hoc cognoscit esse quanto magis id quod per nullaz experiētiam potest videri humanā et tamen multa per experientiā pōt cognoscere. q̄ p rationē nullo mō pōt cōprehendere. et econuerso. Ut ratio p̄bat q̄ idē est in deo. posse. itelligere z velle. et sūt idē qō esse in deo. z sic tria sunt vnū. et tamen hoc quō fieri potest nemo cōprehendit Tantū aūt est incōprehensibile q̄ esse dei sit tria hec. s. posse. intelligere et velle. quātū q̄ tres psone sunt vna substātia z vnū esse. z tamen primū ocs ꝓcedūt

¶ Q̄z oia q̄ probata sūt de pluralitate psonarū et vnitate i diuinis pñt manifestari p verbuz actiuum et passiuum.

Titulus. liiij.

Quoniā aūt oia p̄dicta sūt altissima. z nrm itellectū supgredientia. ideo vt fiant nobis aliqualiter proportionata p exēpla. q̄ maxime sunt nobis familiaria. et cū quib⁹ clericus habeat noticiam a puericia de verbo actuo et passiuo ideo per illa quilibet cognoscit de ipsis Ecce valde congruz ascendere ad intelligēdum illa que dicta sunt. ecce exemplum valde conueniens et nos illuminans.

Sicut se habet verbum actiuum ad passiuū. z econuerso. sic habet in diuinis pater ad filiū. z econuerso. qz p̄r est actiuum z persona actiua. et filius passiuū et p̄sona passiua Sicut em̄ verbum actiuū est plenū et perfectū verbum z a nullo alio verbo oritur nec producitur in quantū actiuum. immo est primū seipso Ita pater in deitate est plenus deus. z perfectus deus. z a nullo alio oritur et producitur. immo est prima persona. et primū principiū in esse diuino. Et sicut verbum actiuum de seipso habz plenam significationem z suum totum significatū. ita pater i seipso habet plenā deitatē. z totuz esse diuinū et totum cōtinet i se ipso. Unde significatū siue res significata verbi actiui. est sicut esse diuinum seu substātia diuina. Et sicut verbū actiuuz ꝑ nis ex seipso sit perfectū et plenū. p duxit ex seipso verbum passiuum ita q̄ actiuum oritur a nullo. z passiuum oritur ab actiuo z nō econuerso. et est secundū et non est primū. z actiuū est primum z non secundū Ita pater ꝑ nus ex seipso sit perfectus z plenus deus producit tamen de seipso filiū tanꝯ passiuū. z filius oritur a patre tāꝯ a suo actiuo. z nō econuerso. Et filius est secūda p̄sona. et pater prima persona z non secunda. Et sicut de necessitate verbum actiuum producit suum passiuum verbum. ita q̄ impossibile est verbum actiuum esse quin producat verbum passiuum. z simul sunt quia non est prius actiuum q̄ passiuum quia actiuum non potest esse

Prīa conuenientia.

Secūda.

Tercia.

Quarta.

sine passiuo. nec prius est actiuum et postea passiuum, sed simul sunt. vel non sunt. Ita pater qui est totus actiuus de necessitate producit suum filium ita q impossibile est deum actiuum esse quin producat propriū passiuum. nec est prius pat actiuus q filius passiuus. Itē sicut verbum actiuum communicat suo passiuo verbo dum ipsū producit quicquid habet. s. totū suum significatum. et quicquid se tenet ex parte rei significate z omnia sibi communicat. dempto suo modo proprio et sua pprietate per quam est actiuum quia suus proprium modum nō potest communicare. et ideo similiter verbum passiuum habz suum proprium modum et suaz proprietatem quam non habz verbum actiuum quia actiuum non est passiuum. nec passiuuz est actiuum. sed tamen omnia alia sunt eis communia. dempris pprijs modis qui nō possunt stare simul in eodem. et ō necesse est q sint duo verba. nec possunt esse vnum verbum. et tamen habent vnum et idem significatum. et vnam et eandez rem significatam et nichil est i actuo quin etiam sit in passiuo verbo. sed alio modo Et sicut verbum actiuum et passiuū sūt duo verba distincta propter duas proprietates dilictas. que non possunt esse in vno simul. ita similiter in diuino esse pater qui est totus actiuus. communicat suo filio passiuo dum ipsum producit quicquid habet totaz suam essentiam z totum suuz esse. et quicquid se tenet ex parte

Quinta.

Sexta.

sui esse et diuini et omnia cōmunicat. suo modo proprio dempto solū. z sua proprietate actiua. per quam est pater et summe actiuus quia hoc communicare non potest. Similiter suus filius passiuus habet suum proprium modum et proprietatem passiuam correspondentem proprietati actiue patris quam proprietatem habere nō potest pater. Et ideo pater nō est filius. et filius non est pater et tamen omnia alia sunt communia. et omnia que sunt i patre sub modo actiuo z subilla pprietate paternali. sunt in filio sub modo passiuo et proprietate filiali. Et sic necessario sunt duo distincti pater et filius pter duas proprietates incommunicabiles. Item sicut verbū passiuum per omnia est equale suoverbo actuo necvnuz est maius altero quia in verbo actuo reperitur significatum et modi significandi proprius et in verbo passiuo similiter repitur idē significatum et suus proprius modus significandi. Ita cōformiter filius per omnia ē equalis patri. nec vnus est maioz altero quia in patre non est nisi esse diuinuz z proprius modus et in filio idem esse diuinum et suus propriꝰ modus. ita q idē esse est sub duobus. cum modis inequalibus vtrobiq. i. eē vtrobiz. proprietas non eadem sz correspondens. et sic tantum ē in vno sicut in altero. Et sicut nos videmus q verbum actiuū in quantum actiuum habet suum proprium casum. scilicet accusatiuū. z hoc est sibi propriū

Septima. Exēplūz de eqlitate in trinitate.

Octaua. Exēplū de ppriis personarum

inquātum actiuum et ideo nō cōmunicat illum accusatiuum suo verbo passiuo et similiter verbum passiuum inquantum passiuum habet suum proprium casum. scilicet ablatiuū quem non actiuum. immo isti casus sunt incommunicabiles inter ipsa quia ipsis conueniunt per suas distinctas proprietates. et tamen si verbum actiuum habeat aliquem alium casum vltra proprium accusatiuū vt vel genitiuum vel datiuum. vel alium accusatiuum vel ablatiuum. quia illum non habet tā actiuum. nec ratiōe proprij modi sui sed ratione sui significati et rei significate. vt verbi gratia. istum verbum accuso p̄ter proprium accusatiuum habet genitiuum. vt accuso te sceleris et istud verbum do habet datiuum. vt do tibi filium et doceo alium accusatiuum. vt doceo te grammaticam. hic est alius accusatiuus: vt hic audio lectionem a magistro. est ablatiuus. ideo sicut hic verbum passiuum habet eūdem casum quez habet suum verbum actiuum vltra proprium accusatiuum. habet etiam vltra suum proprium ablatiuum et totū quicquid habet verbū actiuū vltra proprium accusatiuum. hoc totum communicat suo verbo passiuo ⁊ sic primo habet actiuum. postea passiuum. Ideo dicitur accuso: a te sceleris. filius datur tibi a patre. doceor a te grammaticam. lectio auditur a te magistro. logica legitur a me henrico. Et causa huius est. quia habent idem significatum. et eandem rē significant. et illi casus tenent se ex parte significati. et non ex parte modi proprij. ideo sūt casus communes. Ita conformiter in deitate. P̄ater inquantū pater et actiuus. habet aliquaque sibi soli conueniunt. vt esse primum principium non de alio principio in deitate. esse a se. et innascibilem. esse inproductiz et esse primam personam. similiter generare. Et quia ista cōueniunt per suum modum proprium inquantum pater. non cōmunicat ea suo filio passiuo producto ab ipso. Et similiter filius inquantum filius et passiuus habet aliqua que sibi soli conueniunt. vt esse productum per modum nature ⁊ intellectv natum esse. secundam personā esse. vmaginem esse. verbum esse. Et quia ista conueniunt et per suum proprium modum. iō solus habet. Sed tamen quicquid pater habet inquantum deus et ex parte ipsius esse et essentie. ⁊ omnes proprietates que conueniunt esse diuino totum communicat suo filio Et q eternitas. omnipotentia. summa sapientia. summa bonitas veritas voluntas vita ⁊ multa alia se tenent ex parte esse et essentie. et conueniunt patri in quantum deus est. ideo omnia communicat suo filio et sūt communia et propria Præter ea sicut verbum passiuum quicquid habet. habet vt datum et receptum. et totum tamen habet sicut actiuum. ita filius quicquid habet. habet vt datum et receptum. et totum tamen habet quod pater. Et sicut si ver-

Nota.

Decima.

bum actiuum eēt ab eterno. ne cesse esset etiam verbum passiuum esse ab eterno. Ita quia pater est ab eterno. necesse est filium ab eterno esse. Et sicut verbum actiuum non habet nisi vnum verbum passiuum. nec potest habere aliud. et illud ei sufficit. Ita pater non habet nisi vnicum filium. nec potest alium habere. quia ille sufficit ei.

Undecima.

¶Ecce igitur qualiter est magna similitudo inter patrem ⁊ filium ab vna parte. et verbum actiuum et passiuum ab altera parte tra q̄ multum relucet nobis mysterium diuinarum personarum in ista comparatione quia vtrobiq; est vnum et idem commune. et due proprietates vt in verbo actiuo et passiuo idē significatum et duo modi. nam idem significatum intelligo dū dico amo ⁊ amor sed duob⁹ modis. similiter in patre et filio est eadem essentia que est communis. et duo modi seu due proprietates Et sicut in verbo actiuo et passiuo est comparatio intellectualis. Ita est in patre et filio. quia pater intelligendo p̄ducit filium. sicut verbum actiuum per virtutem intellectus p̄ducit verbum passiuum de necessitate. Et sic habemus exemplū valde conueniens et familiare ad duas diuinas personas.

Duodecima.

Tredecima

Sed quia verbum actiuum ⁊ verbum passiuum non sunt res intelligentes. ideo non producūt amorem inter se sed tamen si verbum actiuum intelligeret suum passiuum verbum. ipsum diligeret tanq̄ suam ymaginem. et verbum passiuum diligeret suū actiuū quia ab ipso habet omnia. et sic esset ibi similitudo tercie persone in trinitate. scilicet spiritus sancti. quia actiuum et passiuum semper sunt simul. et insimul producerent vnum amorem. Sed tamen large possumus comparare verbum impersonale passiue vocis spiritui sancto quia verbum actiuum ⁊ hū passiuū ꝓducūt ipz̄ ꝑsonale ⁊ ab eis procedit ⁊ sumit oia que habet. et est terciū verbū productum ab eis. Unde capit vocem passiuam a passiuo ⁊ significationem actiuam ab actiuo. et habet suum proprium modum et proprietatem. et non ē actuum neq; passiuum. Unde distinguitur ab actiuo et passiuo quia significat indeterminate sine certa persona et numero et tamē habet idē significatū ⁊ rem eandem significat quam significat actiuum et passiuum Unde idez significatur dū dicit lego lectionē. et lectio legit. ac legitur impsonaliter sumptum sed tamē non eodē mō ⁊ sic ē idē significatū et tres modi. ⁊ ideo sunt tria verba distincta.

¶Generalis epilogatio.

Titulus.lv.

Ecolligētes ergo in gñali oia q̄ manifestata et reuelata sūt nobis ꝑ scalam q̄ttuor graduū nature possum⁹ videre q̄liter p̄ p̄parationē hois qui ē in q̄rto gradu ad alias res inferiores tres. ⁊ ipm̄ ad inuicē ⁊ hoc sez cōueniētia gñalē ascēdimus ad cognitionē vnius nature suprēme et infinite. que ē su

Primo.

pra hominem.et qualis sit et quanta sit.et inuenim⁹ in illa natura suprema.eē viuere.sentire et intelligere aliud ꝫ scala nature.Et ibi fecimus aliā scalam.ab ipso eē incipiendo et procedendo ad alios grad⁹. ⁊ inuenimus q⁹ in illa summa natura que est deus noster idē est eē quod viuere. quod sentire.quod intelligere.Rursū iuenimus illud eē improductū nō acceptum.sed eternuz.et q⁹ ab illo eē eterno et ab illa natura est productum totum eē mūdi et tota scala nature. ⁊ hoc de nichilo et de nouo. Item p istam productionem mūdi de nichilo preinuentam.ascendimus ad vnam aliam productionem nobiliſſimam et eternam.et illam concluſimus eē. quod eē est de ipso eē diuino.p quam inuenimus in natura diuina duas personas eternas et deum de deo esse productum.et hoc per modum nature.Rursus per istam productionem quam inuenimus in natura diuina reperimus etiam ibidem eē necessario alias productionez de eē diuino.que est per modum voluntatis ⁊ libertatis. per quam producitur tertia persona in esse diuino.Et sic in generali per scalam nature inuenimus quattuor.ſ.eē diuinum.et tres productiones ipsius eē diuini .scz ipsius dei.et tria producta a deo.Prima productio inuēta est in productione mundi ⁊ de nichilo extra se.Et secunda productio est dei de deo intra se.⁊ ab eterno per modum nature.

Primo.

Secūdo.

Tertio.

Quarto.

Tertia est productio dei de natura diuina per modum voluntatis.Et iste due sunt eterne.et sine pricipio.⁊ sine fine nūc cessantes.Tria ergo sūt producta.ſ.mundus.filius ⁊ spūs sanctus.et vnum improductū.scz pater.Filius ergo est a patre:spūs sanctus a patre et filio. et a patre et a filio et a spūs sancto tanꝫ ab vno mundus est productus.Et istis omnibus possumus concludere talem diuisionem in qua claudunt oia Omne quod est vel est ab eterno et a seipso.vel non ab eterno nec a seipso.vel est ab eterno et non a seipso sed ab alio. In prima parte diuisionis est pater.in alia parte mund⁹.in tertia filius ⁊ spūs sanctus.Et sic per istum processum inuenimus deum trinum et vnum. Unum in cēntia.et trinum in personis.a quo omnia.in quo omnia.⁊ per quem omnia.qui viuit benedictus in secula.

¶ Sequitur cōparatio homis qui est in quarto gradu ad alias res inferiores trium gdū secundum conuenientiam specialem.⁊ de fructu qui inde colligitur.

¶ Titulus.lvi.

Considerā ta comparatione hominis ad alias res inferiores triū graduum scōm cōuenientiam generalem.ex qua collectus est fructus ineſtimabilis.Et quia est adhuc alia cōuenientia et similitudo ſpecialis.ideo nunc considerandum

De forã tiõe hominis q̃z corpus.

est vnde homo habet conueni entiam et similitudinem spe cialem vltra generalem. Prio cum rebus que sunt in primo gradu q̃ tantum habent eẽ. s. cum elementis et cum corpori bus celestibus. Quia sicut illa ordinata sunt inter se. sic ho mo est ordinatus in seipo. q̃a in illis q̃ñt tm esse. nobiliora et digniora sunt superiora t al tius. et minus nobilia et mi nus digna sunt inferius et in fima vt celum sursum et terra deorsum. Et inter elementa si militer. quia terra minus di gna ideo infima. et aqua q̃ est digniot ideo superior est ℞ ter ra. et aer ℞ aqua. et ignis ℞ aer. Ita similiter i corpore ho minis caput est supremũ in al tissimo loco positum. nobilissi mum et dignissimum inter mẽ bra exteriora. t alia mẽbra mi nus digna sunt infima. vt pe des. et sicut terra quia infima portans oia elementa. Ita pe des sũt infimi portantes alia membra. Sicut ergo inter ele menta sunt supius t inferius ita in homine. Item sicut supe riora corpora regunt inferiora corpora. ita caput et membra supiora et manus regunt infe riora membra. Et sicut corpora celestia. vt sol qui influit vitaz omnibus aliis corporibus et dat eis lumen et influit vitam omnibus corporibus viuenti bus. collocat in medio septem planetarum. et influit superi9 et inferius sedens in medio. Ita in homine cor quod influit vitam et calorem omnib9 mẽ bris collocatur in medio et ibi sedet influens superius et infe rius. Ecce magnam conueniẽ tiam et similitudinem.

¶ De conueniẽtia specialiter hominis ad res secundi grad9 q̃ habent viuere et eẽ tantũ.

¶ Titulus lvii.

Adhuc autem tu homo ha bes magnam conuenien tiam cum rebus secundi grad9 scz cum arboribus et plantis ac herbis. Quia sicut semen et granum de quo pullulãs arbor post certum tempus apparet. sicut natura illius seminis et illius grani erigit. sic planta seritur et plantatur in terra. et clauditur per certum temp9 tanq̃ in ventre. Ita granũ et semẽ de quo tu homo pullulas ponitur et seminatur in terra sicut in agro. et in ventre ma tris tue et ibi clauditur. Et si cut illud granũ seu semẽ de quo nascitur arbor seu planta reci pit materiam et augmentũ de terra. scz vt exinde fiant radi ces. trũcus et similia. Ita illud granum de quo tu pullulas re cipit materiam t augmentum de terra. s. de sãguine mẽstruo mulierũ in ventre matris. vnũ membra fiunt t crescunt. Et si cut de vno grano modico t par uo arbor in quo nulla fere ap paret diuersitas. sed magna si militudo exeunt et pullulant tot diuersa. sicut sunt radices. trũcus. cortex medulla. frõdes folia. flores et fructus. et semi na. Ita conformiter de illo mo dico semine patris tui in quo nulla est dissimilitudo nec di uersitas exeunt et pullulant tot diuersa. ac mirabilia et in-

Q̃ hõ est simil9 ar boribus.

Secũdo.

Tertio.

numerabilia membra quot tu habes.exteriora ⁊ interiora.sicut sunt caput.oculi nares.aures.dentes.lingua.digiti manus.pedes⁊c.habes etiam interiora vt cor.pulmonem stomachum.epar intestina renes ossa.neruos et venas ⁊c. que omnia exeunt et pullulant de illo paruo semine patris tui.

Q⁹ homo sit opus dei.

Ex quo tu potes concludere.q⁹ tu homo es opus magni dei q̄ deitas modico grano tot diuersa et mirabilia membra extraxit et q⁹ ille idem qui in arboribus proinauit fieri tot diuersitates mirabiles.sicut radices.trūcum.frondes.Illemet ordinauit q⁹ de ita modico grano patris tui tot mirabilia membra et diuersa sicut sunt in corpore tuo exirent.Quis enim ordinauit q⁹ tot partes et non plures et tales pullularent de illo paruo modico grano arboris:et q⁹ tot membra et nō plura et talia et taliter dispositā et non alio modo sic mensurata inter se sic proportiōata in certa mensura et certo numero et certo modo. exirent de illo paruo grano vt due manus et quinq̄ digiti et duo oculi ⁊ nō plures neq̄ pauciores. caput altū.et sic de consimilib⁹ alijs. Quis ista ordinauit. fabricauit.disposuit. mensurauit. collocauit.et cuilibet officium p̄prium tribuit. Nonne ille idē qui in arborib⁹ ordinauit. ita similiter in hominibus. Nunquid pater tuus et mater tua formauerunt ista membra? Nōne ipsis nescientibus et dormientibus membra formantur occulte etiam multotiens ipsis nolentibus.⁊ non cupientib⁹ formantur? Quandoq⁹ etiam ipsisis volentibus non possunt generare Nonne tunc clarissime manifestatur In formatione tui corporis potentia immensa.sapientia inestimabilis. bonitas et benignitas innumerabilis tui creatoris? Qui sic potenter et rationabiliter cum magna sapientia et benignitate omnia membra tui corporis organizauit.distixit et ordinauit dulciter et insensibiliter matre nesciente supra omnia corpora mundi ita pulcre Sicut enim homo qui prudenter agit ille ordinate ⁊ sine impetu facit illud quod intendit donec ad finem et suum intentum perueniat. Ita similiter arbores et plante operātur ad modum operationis artificis.qui rationabiliter operatur vnum post aliud producendo ordinate.ac si cognoscerent finem propter quem operantur.et sic producunt eorum fructus et semina flores et folia propter fructus ⁊ quando fructus sunt maturi. tunc cessant operari exterius .et sic arbores plantantur .seminantur crescunt nutriūtur.augmētantur ipsis nescientibus.Ita homo fuit plantatus.nutrit⁹ et generatus ipso ignorante. Ergo bene similis est homo arboribus.Et sicut nutrimentum quod habent arbores capiunt a terra mixta cum aqua:ita tota magnitudo tui corporis venit de terra mixta cum aqua. Ita vt ex nutrimento quod ve-

nit ex elementis vt aqua ⁊ terra homo crescat. augmentetur et viuat.

¶ De conuenientia hominis specialiet similitudine ad res tertij gradus.

¶ Titulus.lviij.

Q⁹ hō est simil⁹ alia libus.

SEd adhuc homo magis est similis animalibus brutis ℭ arboribus ⁊ plantis et maiorem cōuenientiam habes cum eis. Nam sicut illa generantur per coitum. et masculum et femellam in vtero. ⁊ ibidem membra animalium formantur. Ita tu homo generaris per coitum. et per masculū et femellam i vtero matris tue Et sicut animalia habent caput. oculos. aures. nares. os. linguam. dentes. cor. epar. stomachum et alia membra. Ita tu homo habes omnia ista. Et sicut ista ambulant per se de loco ad locum. vident. audiūt. bibunt et comedunt. nutriuntur. digerunt. egerunt. et sic de alijs. Ita tu homo habes omnia ista. Item alia magna conuenientia sicut arbores plāte. et animalia omnia in terrā reuertuntur. ita corpus hominis reuertitur in terram. ergo de terra sumptum est. Eadem ergo materia tui corporis. arborum plantarum. animaliū postℭ reuertuntur totum ad vnam et eandem materiam.

¶ Qualis vtilitas colligitur ex ista comparatione speciali.

¶ Titulus.lix.

QUid autem colligere debemus ex ista comparatione et conuenientia speciali hominis ad quattuor gradus q̄ signant omnia ista. Et hec specialis conuenientia et similitudo. arguunt et dicunt primo q⁹ vnus et idem artifex. vnus ⁊ idem dominus. vnus ordinator est hominis. animalium ac aliarum rerum et graduum aliorum. vnum consilium. vna prudentia. Secundo arguūt sūmam potentiam. sūmam prudentiam. summam bonitatem eiusdem. Arguitur primo vnitas artificis summe potentis summe prudentis et optimi. Non enim esset tanta conuenientia et similitudo hominis cū arboribus plantis et animalibus. si essent duo consiliatores in rebus. duo rectores. duo artifices nec opera plantarum ⁊ arborum sic ordinate procederent et agerentur ad modum operum humanorum. Neq; omnes assimilarentur. nisi ille idē regeret et dirigeret opera ipārum arborum et plantarū qui dedit homini rationem. vnus est ergo qui dedit homini intellectum. et qui dirigit opera arborum qui sunt ad modum intellectus. cum in arboribus ⁊ plantis non sit ratio vel intellectus. Sed multo fortius vnitas materie et identitas viuēdi tam hominum ℭ animaliū arborum et plantarum arguit vnitatē artificis. Cū em̄ sit eadem materia tā hoim̄ ℭ ania-

Vn⁹ dñs ⁊ artifex omnium

lium.arborum et plantarum. quia omnia reuertuntur in terram.et per consequens de terra facta sunt a principio.sicut ñr sumpta de aqua.que reuertitur in aquam.in gelu et sal similiter. Sz tamẽ nec homo seu corpus per seipsum factũ est de terra.nec tot species animalium facte sunt per se de terra. nec tot species arborum et plãtarum fecerunt seipsas de terra.quia hoc opus est opus artificis habentis sapientiam et intellectum. Sequitur ergo q̃ est artifex vnus. qui de eadem materia omnia ista fabricauit. quia si essent duo contrarij nõ conuenirent in eodem modo fabricandi.neq̃ formãdi.neq̃ esset tanta similitudo.neq̃ esset eadem materia.quia vnius alteri non cõmunicaret materiã.

Sũma sapiẽtia illi⁹ artificis.

Item ostenditur et probat summa potentia.summa sapiẽtia. summa bonitas sũmi artificis. qui de vna et eadẽ materia tot innumerabiles et mirabiles. ac diuersas res et species producere potuit.voluit.scinit z fecit. Uide quot species arborum herbarum.plantarum.ac aialium.et tñ omnes de eadẽ materia. Sed multo mirabilius est de materia vili ac ifima z grossissima posse et scire formare tã nobile corpus sicut est corpus humanum.quod est capax anime rationalis et intellectualis que est ymago summi artificis. Uide quanta est distantia iter corpus humanum et terrã i nobilitate. Maior eñ est potẽtia et sapientia posse de materia vili et grossa facere nobile corpus q̃ de materia nobili facere nobile opus sicut etiam maior subtilitas est scire facere de luto vasa aurea et pulcra z p̃ciosa.q̃ facere de auro et lapidibus preciosis vasa preciosa. Er hoc ergo potest homo certitudinaliter arguere summam potentiam. summam sapientiam sui factoris.et considerare q̃ qui te potuit z sciuit et voluit tam nobilẽ et excellentem super oẽs alias res facere de terra infimã.et ita te exaltare.quanta tibi poterit facere. et quõ potit te exaltare magis si voluerit.z ad statum altiorẽ et nobiliorem eleuare. Ecce ergo quot fructꝰ.quot vtilitates. quot vtiles cognitiões poterit homo colligere ex ista cõpatiõe suũpi⁹ ad creaturas iferiores. Non ergo spernat eas. Illas eñ debet amare.et cogitare similitudinem quam habet cum eis et fraternitatem z humilia re se per eas.z fricare animaz suam cum eis. Ipse enim cognoscunt eum mirabilem et excellentiorem eis in multo. quia ẽ in nobilitate excellentissima z dignitate cõstitutꝰ super eas. Sed tamen cogita quia tu es creatura. Non enim propter tuam excellentiam definere potes quin sis creatura. Noli ergo obliuisci quia es de numero creaturarum.nec separari potes a consortio earum. q̃ magnam habes cum eis cõuenientiã.s.eadẽ materiã z eũdẽ artificem. Exercita ergo te in cognitione eaz.quia quanto magis cognoscis ipsas tanto magis cognoscis tuam dignitatem.et

Summa potentia illi⁹ artificis.

sequires maiorē cognitionē et certiorem de tuo ꝓditore. Si ergo vis q̄ in te fiat cognitio tui ipsius ⁊ tui conditoris. fiat primo in te cognitio creaturaꝝ. q̄ quantomagis appropinquas te ad creaturas eas cognoscendo tantomagis appropinquabis ad te ipsū ⁊ ad tuū conditorem. Et quantomagis elōgas te a creaturis. tantomag⁹ elōgas a teipso et a tuo conditore. Si ergo crescat in te cognitio creaturarum crescet in te ēt cognitio tui ipsius ⁊ tui conditoris in teipso. et si illa diminuit diminuit etiam illa. ⁊ si illa annihilatur. etiam illa annihilatur. Et si illa manet etiaz ista manet. q̄ ex illa nascitur illa.

¶Et sic est finis q̄ est de cōparatione hominis ad tres gradus ſm convenientiam gñalem et ſpecialem.

¶Sequit ſcda pars principalis ſtri⁹ opis ſcz de cōparatione hois q̄ est in quarto gradu ad illas res inferiores trīū graduū penes differentiā. et hoc duobus modis. ſ. gñaliter et ſpecialiter.

Titulus. lx.

DOſtq̄ cum dei adiutorio cōparauimus hoiez ad alias res inferiores penes conuenientiam. Nūc aūt debem⁹ ipm cōpare penes dr̄iam ad alias res inferiores. dū ei cōparamus vnā rē ad aliam. duo manifestantur nobis. ſ. cōvenientia et dr̄ia vni⁹ ad alterū. ⁊ per illā duplicē cōparationē manifestatur nobis natura cuiuslibet rei naturaliter. q̄ ipsa est via nature. ista est etiam via trandi in noticiam cuiuslibet rei. Et ideo ad habendum noticiam veram de homine. et ex consequenti de deo per hominē. oportet hominē cōpare ad alias res. et videam⁹ quomodo convenit cū eis et quomodo differt. Et q̄ iam vidimus dei gratia quāta sunt nobis revelata. cōparando hominem per convenientiam. Nunc videamus que manifestabuntur nobis. comparando hominē ad alias res. cum quibus cōvenit q̄ differētiā. Et si magna cognouimus per convenientiā. magna cognoscemus per differentiam. et magis nobis vtilia. immo hoc erit complementum totiꝰ nostre congregationis. nobis necessarie ad salutem. Nec ꝑma cognitio ꝑdest nobis sine secunda quicq̄.

¶Q̄ primo facienda ē duplex ꝓpatio ꝫ dr̄iam olz q̄ttuor graduū. Prima gñalis vni⁹ gdus ad aliū. Alia ⁊ scda ſpālis ifra quemlibet gradum.

Titulus. lxi.

ANteq̄ aūt ad p̄dictam cōparationē accedam⁹. primo volumus considerare oēs tres grad⁹ rerum gñales distinctos. et hoc penes differentiam iter se. ſ. vt videamus pcessum in excellentia. nobilitate et dignitate. ac superioritate vnius gradus ad aliū. ac q̄rti gd⁹ sup oēs tres. Et ista differentia ꝑmo cōsiderata est. ⁊ tā exp̄dictis manifes-

stata est. Secundo oportet considerare spẽlem. infra quẽlibet gradum generalem. Multũ eñ differunt res vnius gradus. qz in vno gradu licet conueniant generaliter sunt tñ species distincte multe. Et ideo oportet videre qualiter vna natura differat ab altera. z qualiter vna est supior. dignior et nobilior ꝙ sit altera. Verbi gra. In primo gradu quattuor elementa per esse tñ conueniũt sed tamẽ differunt inter se. qz vnũ est nobilius altero. et etiam quodlibet habet suam singularez naturam. vt terra. aqua. ꝛc.

Dria rex i primo ḡdu.

Terra eñ ĩfima est z minus digna. minus nobilis. et mñ pulcra. Aqua habet naturã superiorẽ dignioꝛẽ. pulcrioꝛem ꝙ terra. et aer ꝙ aqua. et ignis ꝙ aer. Et sic ꝛ interalia. qz nobilius est aurũ ꝙ argentum et argentũ ꝙ stannũ. et stannũ ꝙ plumbũ. Inter lapides etiã quia vnus pciosus lapis nobilior est altero. Et corpora celestia vt sol. luna. stelle. et alia sunt nobiliora ꝙ omnia ista pdicta. et tñ omnia ista conueniunt in vno gradu ḡali. et solũ habent esse et non viuere. Similiter est in rebus que sunt in secundo gradu generali. quia omnia conueniunt generaliter et habent esse. viuere. et nõ sentire. z tamen differunt in se. qz arbor continet et habet infinitas species z naturas. et similiter planta et herba continẽt in se innumerabiles et infinitas species. quarũ quelibet habet suam singularem naturam distinctam a natura alterius.

Dria rex ii scõo ḡdu.

Et sic est ibi magna dria. Conformiter res que sunt in tertio gradu cõueniunt in gñali. s. in esse. viuere. et sentire. sed dñt multum. qz inter eas sunt infinite et innũerabiles spẽs animalium. vt est declaratũ ante. Nam quedã sunt q ambulãt super terrã. alia habitant infra terram. alia supra aquas. alia in aquis. alia in aere. Etiã cõsidera et vide quot sint spẽs differentes multũ. quot dignitates. qt nobilitates qt supioꝛitates. qt differẽtie super naturã.

Dria rex i ttio ḡdu

¶ In reb9 aũt quarti grad9 in quib9 est liberũ arbitriũ. vt sũt hoies. nõ ẽ differentia sicut in aliis gradib9. qm̃ in trib9 gradibus predictis. z in qlibet. sũt spẽs multũ diuerse. et itra istũ quartum gradũ sũt individua diuersa z multa. z nõ sunt nisi vna spẽs et natura. Nam in aliis tribus gradibus sunt multe species z multũ diuerse. qz q libet hz suam naturã. hz in qrto gradu. et tñ vna natura. z oẽs res istius gradus sunt vni9 nature. nec vn9 hõ est nobilioꝛ z dignioꝛ altero p̃m naturaz. nam oẽs hñt eq̃liter liberũ arbitriũ p qõ qrt9 grad9 ꝓstituit. et ab alys distinguit.

Oẽs homines sũt eiusdẽ nature.

¶ Licz aũt oẽs hoies sũt eiusdẽ nature. tñ intra istũ gradũ z intra istaz naturam humanam sunt multi ḡdus z diuersitates accidẽtales z multe dria z nobilitates. dignitates supioꝛitates z iferioꝛitates. Unde illa sunt p accidentia z p illa q aduenũt post naturam. z hoc per acq̃sitionẽ vel donationem. Et ideo sicut i rebus secundi et tertij gradus

Jnt homines sunt mlte dria accidẽtales.

inter quemlibet gradum generalem sunt multi gradus speciales. differentes naturaliter et sm naturam ita infra quartum gradum qui non habet nisi vnam speciem. sunt multi gradus accidentales z differentes per accidentia nobiliora et minus nobilia. magis digna et minus digna. superiora et inferiora. z ergo illud quod facit natura in rebus. hoc facit accidens in hominibus. que sunt in quarto gradu. scilicet accidens intellectuale. Unde quia homo facit quartū gradū per intellectū et per liberum arbitrium. Ita prima differentia inter homines est nobilitas z sapioritas. Et ille gradus debet accipi penes accidentia intellectualia. que aduenium̄t intellectui et voluntati et anime. et non penes accidentia corporalia. que conueniunt alijs rebus et alijs inferioribus gradibus per naturam. Et rationabile est vt quia res primi. secundi et tertij gradus operantur naturaliter et non voluntarie. q distinctio nobilitatis et dignitatis fiat in eis sm naturam. Et q homines operantur sm voluntatem. libertatez et intellectum. rationabile est q distinctio nobilitatis et dignitatis. fiat in eis per accidētia liberi arbitrij que sunt voluntaria z itellectualia. Ipsa aūt accidētia intellectualia p q dīnt hoies. et faciūt multos gradus speciales inter homines sunt ista. potestas. iurisdictio. officium. scientia. ars. virtus. sapietia. et similia que aliquando acquiruntur p hoiez. alīq̄ dant a deo liberaliter. Et q sunt accidētia. ideo possūt pdi. et tm̄ qui perdit manet homo. z ideo non sunt naturalia hominī. lz aūt sint accidentia tamen multum nobilitāt hominē z dignificant z exaltāt naturā humanā. et faciūt vnū hoiem nobiliorem z etiam multo digniorem altero. Et sine illis natura hūana esset nuda et expolita. Et dicūt iō habitus vestientes ipam naturaz. ppter q̄ dicuntur vestiti meliꝰ nobiliores ita similiter induti istis hitibꝰ nobiliores sunt. Et est sīle de pāno crudo nōdum preparato. q licet plures panni sunt eiusdē valoris. tm̄ ppter tincturas superadditas crescunt in valore. et nobilitatur supra alterū alter. Ita in hoie. Si em̄ natura hūana est nobilissima de se super alias naturas. quāto magis ipsa per accidētia nobilissima nobilitatur. et etiam licet omnes hoiez sūt eqles q̄tū ad naturā. tm̄ accidētia p̄dicta aliquibꝰ superaddita. faciūt tales hoies ascēdere supra alios sicut panni ppter tincturā. et tales hoies magis appropinquant deo.

hoies differūt penes nobilitatem z supioritatem.

i Ecce accīdētia q̄b hoies differunt.

¶ De cōparatione hois ad alias res inferiores triū graduū penes dictam generalē.

Titulus. lxij.

POst q̄ autem visa est ista duplex comparatio. et considerata superioritate inferioritate et dignitate et nobilitate. ynius gradꝰ ad aliū

et vnius nature ad alterā. intra eūdem gradū. Nunc videamus quomodo homo differt ab oīibus rebus inferioribꝰ triū graduum. qz hec est clauis ⁊ secretum totiꝰ vere cognitionis et nature humane ⁊ totius boni. ¶Unde duplex est differentia hominis ad alias naturas. vna cōmunis et generalis et alia specialis. Differentia cōmunis et generalis dicitur que etiam reperitur inter alios gradus. Quia sicut vnꝰ gradꝰ differt ab altero. ⁊ vna natura ab altera. que est dignior et nobilior. vt arbor ꝙ terra. ⁊ asinus ꝙ sit arbor. Sic conformiter differt hō ab alijs gradibus per suam nobilitatem ⁊ dignitatem. eo ꝙ habet nobiliorem ⁊ dignioꝛē naturā super alias res. et per istā differentiam dignitatis sue bene consideratam cognoscimus. ꝙ homo habet maximam dignitatem naturalē. inter oēs res quas videmus. habet enim dignitatem liberi arbitrij ita ꝙ habz rationē per quā iudicat. intelligit ⁊ discernit oīa. et habet volūtatem liberā ⁊ naturalem libertatē. ita ꝙ nō potest cogi sed operat̄ ex libertate et nō ex necessitate. Et ideo quia homo habet istam dignitatem super alias res. habet duas excellentias naturales super alias res. Primo precellit ꝓficitur et ꝓponitur oibꝰ alijs rebus truz graduū. vt brutis. auibus. piscibꝰ. arboribꝰ ⁊ ceteris. Et ideo qz homo habet dñium sup oīa inferiora. ⁊ omnibus dñatur ex dignitate liberij arbitrij. nulle create rei subiacitur quia talis est dignitas liberi arbitrij. Et ista est maior nobilitas dignitas et excellentia naturalis q̄ possit esse in rebꝰ. nec aliqua dignitas naturalis potest esse superior ⁊ ideo nō pōt esse ascensus super hanc dignitatem in natura. Et ista dignitas nō pōt cognosci nisi per comparationē ad eius oppositū qō reperit in alijs rebus. Qm̄ oīs alie res inferiores trium graduū sunt inferiores homine et operāt̄ ex necessitate. Nam elementa q̄ sunt in primo gradu. oīni die. pducūt ex necessitate arbores herbas et alia ō ex ipsis infra terrā et supra eam nascūtur. et ipse arbores ⁊ herbe que sunt a scōo gradu pducunt quotidie ex se frondes. flores. folia. vel fructꝰ. Res vero tertij gradus vt sunt animalia pducunt ex impetu nature. et faciūt hoc ex impetu quod faciūt. nec possunt facere nec habent potestatē faciendi aliud Et ideo oēs dicūtur naturaliter siue coacte facere id qō faciunt. Solus autē homo operatur libere. Et ideo dignitas sola liberi arbitrij separat hominē ab alijs rebus inferioribꝰ. ideo homo dicitur sedere super omnes res inferiores.

Duplex differētia hois ad alias res

hō est ceteris.

¶Qz in ista differētia hominis ad alias res fundat̄ vna regula homini certissima. ō est fundamentū firmissimū ad cognoscendum sine difficultate omnia necessaria de deo. ¶ Ti. lxiij.

Quonīā autē homo hz supalia bruta ⁊ alias res

hō pt̄e alijs intelligit.

inferiores intellectū ⁊ volūtatem. Considerandū q̄d ⁊ quantū pōt homo plus p̄ suū intellectū et suā voluntatē ꝯ alia nec alie res pñt. vt clarior differentia cognoscat. vñ homo per intellectū pōt intelligere verba sermones. ⁊ sententias ⁊ percipit significata dictionū ⁊ sermonū ⁊ hoc nō facit alia a alia. quia solū audiūt sonū verboꝝ sed significationē et sententias nō possunt intelligere. sed homo audit ⁊ intelligit ⁊ reuoluit significationē verboꝝ ⁊ sermonū. ⁊ hoc est p̄mū intelligere hominis. ⁊ p̄ hoc homo maxime separatur ab alijs alibus. ⁊ ascendit super illa. ita q̄ ista est prima operatio intellect⁹. De secūda autē operatione intellectus dicetur infra tit. lxv. ⁊ est quedam porta ad oīa alia ⁊ hoc est maximum et dignitas magna. sed homini non videt per qō posse hoc facere sit magnum. imo apparet sibi q̄ nichil sit. et causa est. q: nō cōparat seipm̄ per differentiam ad alia q̄ nō possunt hoc facere. Ideo si homo vult clare videre si illa que habet sint magna ⁊ magne dignitatis. cōparet seipm̄ ad inferiora animalia bruta que nō habēt hoc Et hoc est totum secretū ⁊ clauis totius cognitionis hominis de seipso. et nisi faciat hoc nunq̄ cognoscet seipm̄. nec cōtentabitur de deo. et si hoc facit ⁊ cōtinue facit. ⁊ tunc continue magis cognoscit seipm̄. et per experiētiam videbit ꝯ magna sunt illa q̄ accepit vltra alia. ⁊ gaudebit ⁊ relinquet extra se oia alia. et erit semp cōtentus de suo creatore. et hoc sit p̄ceptum oibus hominib⁹. Nam homo fact⁹ est magnus sup̄ alia a alia. q: accepit q̄ potest itelligere. ⁊ percipere sentētias ⁊ ꝛboꝝ significationes vltra sonū. et q̄ pōt reuoluere in corde suo diuersas sententias ⁊ significationes. et nō solū hoc. sed pōt ascendere de vna sentētia ad aliam. et de vna cogitatione ad aliā. et de minore ad maiorē. q: pōt intelligere q̄ est magna potestas facere de aliquo aliqd. et est maior facere de nichilo aliqd imo est maxima potestas. imo hoc pōt hō reuoluere intra se. ac discutere ac etiam discurrere de vna ad aliam qō facere non possunt alia a alia. et quia quicq̄d homo habz dignitatis ⁊ potestatis. totum accepit et totū sibi datum est a suo creatore. et ille idem qui dedit esse solum et non viuere rebus p̄mi gradus. Et esse viuere ⁊ non sentire rebus secundi gradus. Et esse viu ere sentire ⁊ nō intelligere rebus tertij gradus. Ille inquā dedit homini esse viuere sentire ⁊ superaddit intelligere et velle et cogitare ⁊ quicq̄d hō pōt vltra alia. Et quia creatura non pōt ascendere supra suum creatorem. Ideo impossibile est q̄ hō per suū intelligere ⁊ cogitare ascendet supra deum qui creauit esse. et etiā qui eū creauit. ⁊ dedit ei oīa ista. Ergo ipossibile est q̄ intelligere cogitare et desiderare ipsius hois possit

Intellige re homis est infra deum.

esse maius et altius q̄ ille qui dedit ista homini. Sequitur ergo q̄ homo nō potest intellige re neq̄ cogitare i corde suo neq̄ desiderare quod maius est et melius suo cōditore. Aliter homo esset maior cogitādo q̄ suꝰ conditor existendo. et esset aliquid maius in creatura q̄ in creatore. qz ipsa cogitatio sic existens in corde creature esset aliquid maius suo creatore. qz quod cogitatur est in corde. et hoc est absurdū valde. Quomodo enim creator tribuisset hoc sue creature vt creatura maiꝰ q̄ ipe sit posset cogitare vel desiderare maius vel melius ipo hoc natura nō sustinet. et quia intelligere et cogitare desiderare et velle hois potest crescere in infinitū ad modū numerorū qui nō habēt terminū neq̄ finē. qz intellecto et cogitato quolibet et quocunq̄ finito adhuc potest ascēdere cogitando et intelligendo et cogitare et desiderare maius et melius. Ergo post q̄ ista potestas data est homini per suum intelligere et velle. et non alijs rebus. sequit q̄ ille qui dedit homini hāc potestatē est infinitus et sine mēsura. Et ista differentia hominis ad alias res per potestatē intelligendi et cogitandi et desiderandi. extrahit vna regula infallibilis de deo q̄ est fundamentū et radix ad probandum et cognoscendū certissime et sine labore omnia de deo. Et iste modus cognoscēdi est ppinquissimus homini. quia ex propria cogitatione et ex ppio intelligere potest pbare oīa de deo. nec oportet q̄ querat alia exēpla. extra se nec aliqō testimonium q̄ seipsum. ¶ Regula autē que radicatur in homine est ista. q̄ deꝰ est quo nihil maius cogitari pōt vel deus est maius qō cogitari potest. Et ideo sequit q̄ deus est quicquid melius cogitari pōt. et quicqd melius est esse q̄ nō esse. Quicquid ergo pōt homo cogitare. perfectissimū. optimū. dignissimum. nobilissimū. et altissimū. Hoc est deus. Quecūq̄ ergo potest homo cogitare meliora nobiliora ꝛc. illa potest deo attribuere. Et in ista regula fundatur tota scientia et cognitio de deo certissime. Quid sit deus.

¶ Sequitur modus et practica istius regule et ad probandū per ipsam oīa de deo.

Titulus.lxiiij.

ET qz ista regula se extendit ad oīa que de deo dicuntur. et oritur ex nobis et natura hominis. ideo vtile et desiderabile est videre practicam eiusdē. et fundare oīa in homine. Quoniā autē melius est esse q̄ nō esse. ideo esse attribuitur deo. et dicit de deo. et ideo deus nō potest cogitari non esse. Et quia maius est esse non acceptū. nec productum de non esse. q̄ esse acceptum et productum de non esse. et hoc potest cogitari. ideo esse dei nō est acceptum nec productū de non esse. Et quia maius est q̄ deus est suū esse. q̄ si nō esset. ideo necessario deus est suum Deus est. Deus est vnū esse.

esse postꝫ hoc potest cogitari q̄ hoc est maius. ℞ similiter q̄ maius est esse eternū sine principio et sine fine. ℈ non eternum. ideo necessario dei eē est eternum. Unde possum cogitare esse quod habet principium et finē. et esse quod habet principium ⁊ non finē. ⁊ hoc est maius ℈ primum. ⁊ possum cogitare esse quod caret principio et fine. et hoc est maximum q̄ non possum cogitare maiꝰ nec plus. ideo deus necessario est tale esse. et sic est infinitꝰ ⁊ habet esse infinitum. quia deꝰ est maius quod cogitari potest. ⁊ quo nichil potest cogitari maius. et quicquid melius est esse ℈ non esse. Item sequit q̄ deꝰ est summum esse omnium q̄ solum existens per seipsum. omnia alia fecit ex nichilo. quia si non habebat hoc. iam non esset maius quod cogitari possit. quia hoc cogitari posset. q̄ esset absurdissimum. Item sequitur q̄ deus est omne esse. ergo est iustus. verax. beatus viuēs. intelligens. quia melius est esse bonum ℈ non bonum. et iustum ℈ non iustum. ⁊ veracem ℈ non veracem. et beatum ℈ non beatum. et viuētem ℈ nō viuentem ac intelligētem. Et quia maius et melius est esse ipsam bonitatem ℈ bonum. ⁊ iusticiam ℈ iustum et vitā ℈ viuentem. et sapientiam ℈ sapientem. et ipsam veritatem ℈ verum. et sic de oibus aliis. ideo necessario ipse deꝰ est ipsa bonitas. ipsa iusticia. ipsa sapiētia. ipsa vita. ipsa veritas Alterius quia melius est esse indiuisibilem ℈ diuisibilem. quia diuisibile potest faciliter dissolui. et sic potest destrui et annihilari. et simplicem ℈ compositum. ideo deus necessario habet esse indiuisibile. summe simplex. summe vnum. ideo est ipsa vnitas et ipsa simplicitas nichil habens compositum. quia compositum stat ex partibus que possunt separari ⁊ sic compositum potest annihilari. Ideo bonitas sapientia. vita. veritas. et similia. nō sunt partes. sed sunt vnum. ⁊ quodlibet est totū quod deus. ⁊ quoniam deus non habet partes quoniam quicquid est ex partibus factum. hoc est vere ⁊ omnino vnum. Sed quodammodo plura. quia omne diuisum a seipso dissolui potest actu vel intellectu. que omnia aliena sūt a deo q̄ nichil melius excogitari potest eo. ¶ Item oīe qō nullo loco clauditur aut tempore maiꝰ est ℈ illud quod loco clauditur et tēpore. quoniā aūt nihil maius est deo nec cogitari pōt maius deo. ergo sequitur q̄ deus nec loco nec tpe claudi pōt. nec pōt cogi esse in aliquo loco. Item possum cogitare q̄ vna res sit semel et simul in vno loco solum. sed maiꝰ esset si simul et semel in diuersis ⁊ pluribꝰ locis esset. et adhuc maiꝰ eēt si tota simul et semel in oibus locis eēt ⁊ extra oēm locū. Ergo q̄ hoc est maius. et ego possum cogitare ⁊ intelligere q̄ hoc est maius ergo deꝰ est simul ⁊ semel in oibꝰ locis. ⁊ extra omnē locū. Item sequitur ex dicta regula q̄ deꝰ plu-

Esse dei ē eternum.

Esse dei ē infinitū.

Esse dei ē summū.

Deus est oīe esse.

Deꝰ ē sua bonitas.

Deus hꝫ esse indiuisibile.

Deꝰ loco non clauditur.

Deus est vbiq.

Deꝰ ois potest.

rs' potest facere quenullus homo potest intelligere. et hoc est maius ꝙ si solum potest facere quod homo potest intelligere et ego possum cogitare ꝙ deus multa potest facere que homo non potest intelligere. quia si hoc non esset tunc non esset maius ꝙ illud quod homo potest intelligere. ¶ Et per istam regulam homo potest certitudinaliter attribuere deo sine dubitatiõe infinitas proprietates ⁊ dignitates p quas hẽbit magnam consolationem et gaudium Et hoc per istum modum dicẽdi. Deus est ita bonus ꝙ nõ potest cogitari melior. deus est ita benignus. pius. mãsuetus iustus. potens ⁊c. ꝙ non potest cogitari vltra. Et conformiter dicemus de scientia. fortitudine. amore. gaudio. beatitudine communicatione. gloria honore. retributione. et sic de alijs. Et inde poteris addere que deo non conueniunt. scilicet odium vt deus odit mendacium. vicium superbie luxurie. dolum fraudẽ et sic de alijs. in tantum vt non possit maius cogitari. Similiter deus diligit charitatem. munditiam humilitatem. obedientiam. tunorem. verecundiam. ⁊ similia in tantum vt non possit maius cogitari. Si autem addas cuilibet istorum duo adiectiua. s. eternũ et infinitum multũ cõsolaberis. vt sic dicas. deꝰ est eterna ⁊ infinita bonitas. infinita pietas. et sic de alijs.

Et sic tuo modo multiplicando habebis magnam noticiam de deo et consolationem. ¶ Item per istam regulam potest etiaz ostendi summa et eterna trinitas in deo. quia oportet ꝙ i deo sit tota productio. ⁊ talis ꝙ nõ possit cogitari maior. ⁊ tãta cõmunitate ꝙ non possit cogitari maior. ¶ Item oportet ꝙ in deo sit productio infinite persone. et ita nobilis sicut ipse ẽ de substantia propria. aliter non esset summa. productio. immo posset cogitari maior. ⁊ ꝙ sit communicatio infinita actu iõ oportet ꝙ det totam substantiaz suam infinitã alteri aliter non esset maior ꝙ cogitari possit. sed oportet ꝙ in eo sit productio p modum nature. et per modũ voluntatis et amoris. Et iõ oportet ꝙ sit duplex productio i deo de ipsa substãtia diuina. ⁊ sint due persone producte equales. aliter aliquid deficeret deo et posset cogitari maius ipso qõ est impossibile. Ecce ergo qualiter homo ex nichilo ⁊ magnitudine cogitationis sue. et sui intellectus et ex propria et intrinseca operatione sibi certissima. potest certitudinaliter cognoscere qualis et quantus sit suus conditor qui ipsum creauit ex nichilo. quoniam necessario habet dicere et non potest negare ꝙ suus conditor est id quo non potest maior cogitari. et p consequens est id quod maius potest cogitari. et ideo est quicquid est melius esse ꝙ non esse. Item non solum necessario hoc habet dicere. immo tenetur facere attribuere et dare de iure nature suo conditori quicquid nobilitatis dignitatis. et magnitudinis. et potestatis et excellẽtie ⁊ bonitatis potest cogi

Quõ cognoscitur trinitas.

Nõ deꝭre nature tenet deo attribuere omnez excellẽtiã

tari et tenetur affirmare de ipso. Cum sicut conditor suus magnificauit ipsum hominē super omēs mundi creaturas sua libertate Ita homo tenetur de iure nature inquantū potest magnificare. dignificare. et exaltare suum conditorem. Ideo tenetur sibi attribuere et dare quicqꝫ magnum et bonum potest in corde cogitare ⁊ facere eū maiorē quātum potest cum acceperit ab eo posse ⁊ cogitare Aliter homo esset conditoris sui inimicus capitalis quia homo cum his que conditor suus ei dedit et est contra ipsum et ipsum diminuit et inferiorem facit quantum in eo est cum posset ipsum facere supremum. Ideo esset malus ⁊ peruersus et contra totum ordinem creaturarum. si non faceret ipsum maiorem inquantum posset cum eis que accepit attribuendo sibi quicquid maius aut melius est. Unde si conditor hominis ascendat adynum gradum supra hominem. non ē mirum vt homo qui est creatus ascendit vsqꝫ ad supremum cogitando. et etiam desiderando ꝙ virtutem sibi datam a deo ꝙ conditor suus habeat vltra vnum gradum et ascendat i infinitū existendo. Et istum gradum debet homo attribuere suo conditori vt preponat eum omnibus modis supra se. quia maius est esse infinitum in existendo q̄ i intelligendo et cogitando. Et ō illud quo maius cogitari nō potest esse in solo intellectu et cogitatione minus est q̄ dicere aliquid quod potest cogitari in intellectu et etiam sic esse in re quia si dicatur ꝙ sit in solo intellectu et nō in re. Tūc illō qō maius cogitari non potest ē illud quod maius cogitari potest qō est impossibile. Ergo hō hz necesse affirmare ⁊ concedere ꝙ illud quo maius vel magis cogitari non potest est i intellectu et in re existens realiter.

Chic ponitur regula et ars affirmādi et negandi omnia necessaria homini inquantum homo est. Et ista fundantur in secunda operatione intellectꝰ q̄ est componere et diuidere et affirmare vel negare.

Titulus.lxv.

CUm autem hō habeat intellectum vltra alia alia et alias res. Ideo per intellectū et eius operationes et officia. differt ab aliis rebus inferioribus. ⁊ visa est vna potestas ipsius intellectꝰ et vna operatio que est apprehendere vltra sonū significata verborum et sermonum et ista erit prima ⁊ porta in domū De ista satis dictum est in precedentibus Ti. lxiij. Et in ista etiā operatione fundata est vna regula. que posita est supra ti. lxiij. in fi. Et qua sequitur vna alia operatio seu officium ipsius intellectus que ē nobilior per quam homo magꝫ adhuc differt a brutis. scilicz affirmare et negare. Unde nulla res inferior homine. potest affirmare vel negare. hoc aūt ē officium solus intellectꝰ ⁊ quia dum homo affirmat aliquid recapit illud. ⁊ dicitur eē receptū duz est affirmatum quis per af

Alia differentia hois ad alias res

firmare omnia intrant intellectum. et per negare refutatur et dum intellectus affirmauit et concessit ynū iā recepit illud. ⁊ tenet ⁊ obligatus est de necessitate. ad affirmādum et concedendum oia que sunt ligata et coniuncta cū prio affirmato et concesso que sequūtur ad illud Similiter est de negatione. Et ideo affirmare vel negare affirmant et ligant ipsum intellectū. ⁊ ideo maximū periculuz est affirmare vel negare hoc in illis rebus que tangunt bonuz vel malum hominis inquantuz hō est. et quandoq; hō affirmat hoc quod ē falsum ⁊ malum sūū ⁊ ad suam destructionem ⁊ negat illud quod est verū ⁊ bonum sūū ⁊ ad suā salutationez. Ideo valde vtile est ⁊ necessariū oīm hoi habere artem affirmādi vel negādi. vt hō sciat quid debeat affirmare vel negare, seu cōcedere vel refutare. ⁊ sic fit certus ⁊ nō dubius Nō quidē vt habeat artem affirmādi vel negādi oia. sed solū q̄ pertinent ad hominē inquantū homo est. Qz ei homo habet artē scribendi. loquendi. et dictandi. multomagis hr̄e deberet artē affirmādi ⁊ negandi que magis pertinēt ad hoiem inquantū hō est. et in quibus est periculū maximū de perditione hominis Ideo dabitur hec ars et regula affirmādi et negandi q̄ magis ptinent ad hoiem inquātū hō est ⁊ maxime illaruz que sunt supra naturam et intellectum ⁊ supra hoiem. nō quidē q̄ hō propter hoc de facto concedat et affirmat. ⁊ recipiat ⁊ credat. sed q̄ cognoscat debitū ⁊ obligatiōez affirmādi et credēdi. ita q̄ q̄libet hō videbit se esse obligatū de iure nature. ⁊ teneri ad affirmandū ⁊ credendū. Q̄uis de facto non affirmat nec credat. Aliud est enim cognoscere et videre se obligatum esse ad faciēdū aliquid et aliud est facere de facto illud. quia nō ꝓpter hoc facit q̄uis se cognoscit obligatum ad faciendum illud. sicut homo potest cognoscere ⁊ videre se obligatum de iure nature ad credendū ⁊ affirmandū aliquid et tamē non propter hoc affirmabit nec credet. Undere gula potest poni q̄ quando aliquid probatur de homine pertinens ad operationes hois inquantū homo est. concluditur q̄ debet vel tenetur vel obligatur hoc facere ratione ⁊ nō coacte quia si esset obligatus de necessitate. tunc non posset in cōtrariū nec haberet liberū arbitriū Et etiam dicitur q̄ homo tenetur hoc et hoc facere. et tamē non sequitur q̄ facit hoc ⁊ hoc. Et ideo concluditur de facto hominis. ſ. q̄ tenetur per modum obligationis et debiti. quia ex ratione tenetur facere ⁊ nō per modū facti Et hoc est ideo quia hō est dñs suoꝝ operuꝫ. In rebꝰ aūt secūdi ⁊ tercij gradus cōcluditur q̄ res illoꝝ faciunt ex necessitate id quod faciunt. Ideo sufficit ostendere et probare homini. debitum sūum ⁊ obligationem suā naturalē Et q̄ ista scientia est de homine inquantum homo est. Ideo debemꝰ hic probare debitum et obligationem hominis inquantū homo

hō natural̄r obligat ad affirmādū ⁊ credēduz

est.ad quid tenetur.et quid debet facere hoc autem est scia de homine. Nō autē oportet probare q̄ homo est. quia hoc notum est.nec q̄ vult.sentit et intelligit. quia hoc per experimētum notum est. Sed non dū notum est per se qualis debet esse homo et tenet esse. et quid debz ꝛ tenetur facere. Et ideo i partibus precedentibus. per illa q̄ nota erant per experientiam.de homine et de alijs rebus. vt q̄ notum erat hominē esse. viuere sentire. ꝛ itelligere. ꝛ alias res primi secundi.et tercij grad⁹ vt esse tantū vel viuere tm̄ ꝛc. pbatum fuit deum esse. et qualis debebat esse.et quantus. ꝛ q̄ necessario semper talis erat ꝛ tātus.et qualis necessario ꝛ quātus debebat esse Et ideo tota scientia de preteritis fuit magis de deo q̄ de hoīe sed tota pars sequens erit magis de hoīe q̄ de deo et hoc fiet per cōparationē ad alias res. aliq̄n p̄ distantiam aliq̄n per q̄enientiā q̄nq̄ per ambo insimul.et aliq̄n per comparationē hois ad deū vel dei ad hominē.et quandoq̄ per cōparationē homini ad hominē. Cū aūt homo vt homo. habet intellectū et voluntatē cū libertate.et per hoc est homo et differt a brutis et alijs rebus infrioribus. Ideo oia que cōcludētur et probabunt de homine i quantū homo est. cōcludēturvel ratione intellectus.tantuz vel ratione volūtatis et libertatis tm̄.vt ratione vtriusq̄ insimul Quia quicquid tenet homo facere ꝛ debet. in quantū homo p̄tinet ad intellectū. vel ad voluntatē vel ad vtrūq̄ simul. ꝛ etiā quicquid ei cōuenit in quātū hō. cōuenit ei ratione illorū. Et quia intellectui conuenit et affirmare vel negare.quia hoc est suū officiū. Ideo probem⁹ dd ei tenet homo.vel ad quid obligatur de iure nature affirmare vel negare.

Hic ponitur fundamentum omnium sequentium.

Titulus.lxvi.

Quoniā aūt ars in quo tota ista ars affirmādi seu credendi stat est hec scilz q̄ omnis res debet et tenet vti his q̄ habet suā vtilitatē et suū bonū et melius. et ad augmētū boni sui.et hoc in quātū potest. ꝛ nulla res debet vti his que hz contra seipsā.et ad propriā destructionē ꝛ annihilationē sue vtilitatis et boni.q̄nimmo debz suā naturā p̄seruare debz exaltare ꝛ dignificare ꝛ delinere oia illa et expellere que ipsaz nituntur destruere et minorare. Hoc aūt manifestū ē. q̄ quelibet res habet id quod hz ad sui cōseruationem et vtilitatem.et non ad sui proprij damnū et malū. et cuilibet rei data sunt omnia q̄ habet.propter bonū suū ꝛ non ꝓpter malū: et vt q̄libet res acq̄rat suam perfectionē. suū bonū et suū complementum et nō suaz destructionē et suū malū nec faceret aliq̄d ꝓtra seipsā hoc ād videm⁹ p experientiā in rebus primi scōi ꝛ tercij gradus (vt verbi gra. i elemētis.) Nā q̄libz multiplicat seipm. ꝛ auget se inquātum pōt et destruit suū cōtrarium.et numq̄ facit aliq̄d cōtra seipm. nec cōtra suā naturā sed

attrahit oleũ in ligno ⁊ seipm in candela vt viuat et conseruetur in esse. Item videmus in arboribus et plantis. quomodo attrahunt alimentũ ad suã vtilitatem. et attrahunt id qõ est conueniens eis. ⁊ nun ꝑ di sconueniens. et confirmant suas radices in terra. vt viuant et nutriantur. et profundãt radices ita vt firmius stent. ⁊ multiplicant suam naturã inquãtum possunt vt durent. Similiter faciunt alia iurta suam naturã. Cũ aũt homo sit de numero rez. et sit res naturalis de quarto ⁊ de nobiliori gradu tenetur ⁊ obligatur de iure nature. vti omnibus q̃ hz in se ⁊ q̃ sibi data sunt ad sui vtilitatẽ et ad suum bonũ. ⁊ ad augmentum suũ ⁊ ad suam meliorationem. ⁊ hoc ꝯntũ põt. Et nullo modo dz vti his q̃ sũt cõtra seipm. ⁊ ad destructionẽ suiipi⁹. ⁊ minorationẽ ⁊ annichilationem. qz aliter eẽt cõtra ordinẽ vniuersi⁹ oim creaturaz. ⁊ eẽt deuiat⁹ a toto ordine rerum.

hõ de iure tenet vti datis sibi ad vtilitatẽ

¶ Ex isto fundamento firmissimo ꝓ oẽs creaturas ꝓfirmato. sequitur de necessitate. q⁹ cũ hõ habeat intellectũ et volũtatẽ vltra alia aialia. ⁊ pilla differt ab eis ⁊ est hõ. q⁹ debet teneri ⁊ obligatur de iure nature vti suo intellectu ⁊ sua volũtate ad suũ bonũ. ⁊ ad suã vtilitatẽ. ſ. ad suũ gaudiũ ⁊ leticiã. ad maiorẽ ſpem. ꝓsolationem. pacẽ. ꝯfetem ⁊ cõfidentiã ⁊ contra dãnũ malũ tristiciã desperationẽ. ⁊ cõtra oĩa aduersa. Uñ cũ homo debeat ꝑ suũ intellectũ ⁊ volũtatẽ acq̃rere totum suũ bonũ. ⁊ totã suã pfectionẽ. dignitatẽ ⁊ nobilitatẽ inquãtum homo est. ideo ipse nõ debet vti illis cõtra seipm. et ad suam destructionem et contra hoiem. sed ꝓ homine.

hõ de iure tenet vti intellectu et voluntate ad bonuz.

¶ Hic ponitur cõclusio in qua cõcluditur regula et ars affirmandi et negandi.

¶ Titulus. lxvij.

Quoniã aũt ad intellectũ pertinet affirmare ⁊ negare credere ⁊ denegare. et est actus secũd⁹ qui sequit̃ post cogitare. qui etiam est in duas partes diuisus oppositas. qz affirmare et negare sunt opposita. Et hoc est ꝓpter hoc. quia oĩe quod cogitatur ⁊ dicit. habz suum oppositum sibi repugnãs et cõtradictoriũ. q̃ simꝫ nõ põt esse sed necessario illud quod cogitatur et dicitur esse est verum vel non verũ. ideo homo dz vnũ affirmare. et aliud negare et vnam ptẽ recipere ⁊ admittere tanq̃ verã. et aliã repellere tãq̃ falsam. Et sic cõcludit q⁹ hõ de iure nature debet ⁊ tenetur affirmare credere ⁊ recipere illam partẽ. tanq̃ que magis ẽ ad eius vtilitatẽ ad eius bonũ sibi maiꝰ et meliorationẽ. pfectionẽ ⁊ dignitatẽ. ⁊ exaltationẽ. inquãtum hõ ẽ. et per quẽ gñatur in homine gaudiũ. ⁊ leticia. consolatio. spes. confidentia. securitas. et fugatur tristicia. desperatio ab ipso homine. et p consequens sequitur q⁹ dz affirmare illam partem tanq̃ verã que magis est amabilis. desiderabilis de se et de sua natura. et que magis habet de esse. et de bono. et aliã partẽ oppo-

hõ natus ralit re- ner recipere pere qõ ẽ

ſitam tenetur negare tã falſam et a ſe fugare tanq̃ inimicam ſibi. Si autem homo facit oppoſitum. tunc vtitur intellectu ſuo contra ſeip̃m. et contra hominem. z contra ſuũ bonum et ad ſuum damnũ et deſperationem. et tunc facit contra totum ordinem rerũ. quia quelibet res inferior homine vtitur his q̃ ſũt ad ſuũ bonũ. z homo faciendo alio modo. vtitur ad ſuũ dãnũ et deſtructionẽ ſuo intellectu et volũtate. et ideo facit contra curſum nature z oiz rerum. z contra hoiem. ideo tũc non debet dici homo. q̃ facit contra hominem et habet intellectum denatum z corruptum Et q̃ uis nõ intelligat qũo fieri poteſt. nec qũo põt eſſe verũ. non eſt excuſatus quin teneat affirmare z credere. ¶ Et ſi aliquis dicat. quare tu affirmas et credis illud quod non intelligis. q̃ forſitan eſt falſum. ad hoc rñdetur q̃ excuſat per hoc. q̃ credit ad ſuũ bonũ z ad ſuã vtilitatẽ. quia hoc tenet facere naturaliter z de iure nature. z qui facit ſm ſuã naturã facit id quod debet. z qui facit id qđ debet excuſatus ẽ. Neq̃ intellect⁹ poteſt in hoc errare. poſtq̃ credit illud z affirmat. quod eſt ſibi maximũ bonũ z oppoſitum eius eſt priuatio ſui boni. quia tunc facit maximũ bonũ ſibiipſi. et ſue voluntati. Et hoc tenetur facere. quia intellect⁹ factus eſt et datus homini ad ipſius vtilitatem et non cõtra ſe. Et quia meli⁹ eſt homini ſine comparatione affirmare et credere partem que eſt p ſeipſo et pro bono ſuo. q̃ affirmare oppoſitum. quia hoc tenetur facere. quia quelibet res tenetur facere qđ eſt melius p ſe. z ſufficit homini advidendum z ad cognoſcẽdum certitudinaliter quod affirmare et credere debz licet non intelligit quomodo ẽ Si enim homo affirmet et credat partem oppoſitã que eſt p̃uatio ſui boni. tũc recipit in ſeipſo inimicum ſuum. z illud qđ intra ſe eſt expellit. et fugat amicum ſuum et illud quod ẽ p ſe. et ideo eſt peruerſus valde z maximus inimicus. z aduerſarius ſuiipſius z nocens ſibiipſi et nulli proficiens. et ſic eſt reprehenſibilis et ab omni creatura merito condemnatur. Et ideo eſt ſtultiſſimus et ſine ſenſu. Et iſtud eſt certiſſimũ ſignũ et argumentum. q̃ ſi aliquis homo ita faciat. et nolit credere et affirmare quod melius eſt pro ſe. q̃ ipſe poſſidetur ab inimico ſuo mortali. qui dominatur intellectui ſuo. et tenet ligatum et vinculatum. z non poſſit vti ipſo intellectu nec officio eius affirmando et credendo ad ſuam vtilitatem. ſed ad ſuum damnũ et contra ſeipſum et contra totum ordinem vniuerſi et omnium creaturarum. Et talis hõ eſt ſicut ille qui habet ſtomachum corruptum plenum malis humoribꝫ. qui nõ poteſt recipere aliquem cibum bonum ſed ſtatim euomit. Sic talis intellectus et talis hominis voluntas. non poteſt recipere illud quod eſt bonũ z melius credendo. q̃ eſt corruptio in eis. Ecce igitur cõcluſio. ars

hõ tenet credere id qđ eſt ſibi mag⁹ vtile etiã ſi nõ intelligit qũo eſt.

Qui non vult credere qđ meli⁹ eſt p ſe poſſideſt ab inimico ſuo.

et regula ac debitum affirmãdi et negandi in his que pertinent ad hominem inquãtũ hõ est cui concordet tota natura.

¶ Sequitur modus et practica vtendi predicta arte et regula qua probatur q̃ tota fides xpi ana est affirmanda ⁊ credenda. et q̃ omnis homo de iure nature tenetur credere. ⁊ obligatur eam tenere ⁊ affirmare.

¶ Titulus. lxviij.

VT aũt predicta magis elucescant. declaremus per practicã et per exempla. Modus aũt exercendi est iste. q̃ si alicui proponatur aliqd ad affirmandũ vel negandũ. quod possit intelligi per rõnẽ. statum debet accipere eius oppositũ contradictorium et facere duas partes oppositas. ꝯs impossibile est simul esse veras nec falsas. sed de necessitate oportet solum vnam partem eẽ veram et aliam falsam. et tũc si vult cognoscere. quam partẽ teneẽ et debet affirmare ⁊ credere. cum tantum possibile est vnam partem eẽ veram. debet comparare ambas partes inter se. et postea ad hominem ⁊ per ista cõparatione videbit que pars est magis amabilis. et desiderabilis de se. ⁊ que pars magis cum eo. ⁊ cum maiori eẽ et maiori bono. Et dum comparabit ambas partes ad hominem. videbit que illarum partiũ est bonũ homis. que ẽ priuatio boni hominis. vel q̃ erit ad maius bonum hominis. scz ad maius gaudium cõsolationẽ et securitatem. et sic de alijs. ⁊ sic statim apparebit que pars est p homie. et que est cõtra hominem. vel que est magis pro homine. ⁊ tunc facto isto discursu. statim debet affirmare ⁊ credere illam partem que est pro homine. vel que magis est pro homine. Vel que est contra hominem. ⁊ que minus pro homine negare et refutare. Qr̃ posꝫ ẽ vna sola possit affirmari ⁊ credi. et non simul ambe. debet illa affirmari et credi que est pro homine. et non illa q̃ est cõtra hominem. vt verbi gratia. Illa proponatur deus est. Fiant statim due partes oppositẽ s. deum esse. et deum non eẽ. ⁊ comparentur iste due partes inter se. et videamus que conuenit cũ eẽ et cum bono et cum maiori eẽ. et que non. Ista ps deum eẽ. q̃ ponit infinitum eẽ. et infinitum bonum. quo maiꝰ cogitari non potest. quia deum eẽ significat hoc. et alia opposita. s. deum non eẽ. priuatur infinito esse et infinito bono. Magna ergo differentia est inter infinitum eẽ ⁊ infinitum bonũ et inter infinitum malum. Ulterius videamus que istarum ẽ ad bonum hominis. vel deum eẽ vel deum non eẽ. Nonne ista pars deum eẽ. Quia ex ista pte deum eẽ. sequitur maximum bonum homini. s. gaudium. cõsolatio. spes. et fiducia. Et sic melius est homini deum esse ꝯ

Qr̃ deum eẽ est credendum

deū non eē. quia ex ista parte deum non eē. malum et non bonum sequitur homini. Ergo homo tenetur de iure nature affirmare et credere istam partē. deus est. et recipere in seipso tanq̄ magis amabilem et desiderabilem in se et meliorem et vtiliorem sibi. et non aliam partem nullo modo amabilē. nec desiderabilem in se. nec bonaz nec vtilem homini. immo pūtem bonum suum. ideo odibilē. Aliter vteretur homo intellectu suo ad malum suum et contra seipsum. quod non cōuenit homini inquantum homo est.

Quale enim bonum poterit sibi dare ista deus non est. Qualis fructus poterit sequi ex ista. Et quare homo vult se iungere parti sterili et sine fructu. q̄ priuat suum bonum. Quare vult alli dare locum in corde suo. et dare sibi fidem. ¶ Nonne melius est se iungere et habere fidē cū parte fructuosa q̄ ponit suum bonum. ¶ Nonne melius est sibi dare locum et fidem suam. Si enim homo socier se cum ista parte. deus est et recipit eam in intellectu suo credendo. affirmando. et adherendo vt plantet eam in se ecce quāta bona sequuntur ex hoc. ¶ Nam intellectus efficitur exaltatꝰ ac nobilior. excellentior. et dignior. et recipit magnum incrementum et ascensum perfectionem. et vadit de non eē ad eē. eo q̄ coniungit se cum parte magis amabili. et que magis conuenit cum eē et cum bono. et recipit influentiam ab eo. quia intellectus efficitur illius nobilitatis et dignitatis et perfectionis. quale est illud quod credit Ideo debet se totum dare parti nobiliori et perfectiori. Si autem socier se cum parte opposita. q̄ est. deum non eē. tunc intellectus efficitur prauus. et fēdit ad nichil et ad non eē et ad mala infinita. Quare concluditur q̄ homo de iure nature tenetur et obligatur affirmare istam partem. deus est. et aliam partem et oppositam negare et refutare. deus non est. Et hoc dicitur omnis creatura hominī. q̄ hoc debet facere. Sed vlterius sequitur q̄ verum est. deum eē. quia postq̄ homo de iure nature tenet et obligat hoc credere et affirmare. et natura non mentitur. ergo sequitur q̄ hoc est affirmabile et credibile et verum. quia homo nō obligatur naturaliter ad falsum sed obligatur naturaliter ad verum. ergo sequitur deum esse

¶ Secundo concluditur q̄ hoc est verum. ex tali debito nature. quia in natura nullū falsuz est. nec est obligatio naturalis ad falsum. Ecce ergo modum et practicam trahendi homines non credētes ad credendum et ad affirmandū illa. q̄ nō intelligunt per rōnem. et per istum modū intellectus roboratur et cōfortatur vt firmius credat.

¶ Aliud exemplum de vnitate dei.

¶ Titulus. lxix.

Vlterius vt magis arguideatur. ponatur exēplū. Si est tantū vnꝰ deꝰ statim fiāt due partes vt dictum est. et

sunt iste. deum eē tantum vnū et deum non esse tantum vnum sed plures. De necessitate ergo earum vna est vera tantum et non ambe. Ut ergo cognoscam⁹ quā partē debeamus affirmare ⁊ credere. cōpemus istam ptem de⁹ est tm̄ vn⁹. ad aliā sibi oppositam. ⁊ postea ad hominē. ⁊ tandē processum faciamus sicut i alio exēplo. Uñ statim apparebit q̄ ista. deus tm̄ est vnus. est magⁿ amabilis q̄ ista plures dij sunt. q̄ ista magis cōuenit cū bono hominis.

Ti. lxviij Tm̄ vnū esse deū ē credēdū.

Ti. lxviij

Nam vide quanta mala sequerentur ad istam. plures sūt dij sepati et diuisi inter se. p̄ voluntatem et substantiam. potestatē et sapientiā. Nam si sint plures. quilibet habebit suam propriā volūtatē. ⁊ per consequēs poterit esse diuisio et discordia i ter eos ⁊ quilibet diligeret honorem proprīū. tunc homo esset in magna tribulatiōe ⁊ pena. imo totum vniuersum destrueretur ex eorum discordia. ⁊ etiā homo nunq̄ esset securus neq̄ in quiete. nec pace. immo natura non posset pati duos dños nec duos deos. sed si tātum est vnus dominⁿ et deus. vitātur multa mala. et sequuntur infinita bona. Et sic bonum est homini esse tātum vnum deum ⁊ dominum. Et esse plures deos seu dominos est valde malum. imo pessimum homi. et est cōtra hominem. Et ideo homo debet credere et affirmare istam partem. scilicet esse vnum ⁊ singularem dñm et deum. et debet negare aliam partem. Tunc

Ti. lxviij

vlterius. sequitur q̄ verum est q̄ est tantum vnus solus dominus et deus ex obligatione vt supra in predicto exemplo.

¶ De productiōe diuina in se.

Titulus. lxx.

ITem si proponatur vltra hoc. si deus pdurit filium de natura sua sibi summe equalem. vel si in deo non est productio de ppria substātia ⁊ natura. Certe magⁿ est amabile deū esse productum de sua substantia. q̄ sterilem et non pductuz. quia homini est magis desiderabile. q̄ deus suus est tante potentie et virtutis. q̄ ipe possit deū producere de seipso q̄ non posset. Etiam quia ex hoc q̄ deus produxit ex se deum et filium. In hoc arguitur maxima cōmunicatio. et ex hoc homo capit quandā fiduciam de cōmunicabilitate dei. quia de⁹ totam suam substantiam potentiam et sapientiam. cōmunicat vni alteri. Si autē non cōicaret. non esset ita bonus nec summe cōicatiuus. ꝛ multo melius est deum habere se sūme cōmunicatiuum q̄ eius oppositum. vñ ex hoc pōt homini surgere gaudium et solamē magnum erga deum si totum communicat quicquid habet. et q̄ nihil retinet quod non communicat. Sed ex parte opposita scilicet q̄ in deo nulla est productio de sua propria natura nullum bonum sequitur homini. et etiam est iocundus deum credere fecundum et non sterilem. quia qui credit oppositum diminuit deum. et per consequens bonum hominis. Qui autem affirmat deum habere

filium de sua propria natura generatum dat deo esse summū bonum et per consequens affirmat bonuz hominis. Quare sequitur q̄ homo tenet affirmare et credere in deo esse plenaz productionem de sua natura z negare oppositū. q̄ prima ps est ad bonum hominis. z scōa pars ad malū hominis. q̄ diminuit bonum hominis. quia ꝯtum bonum sequitur homini de vno. tantum malū sequitur ei et eius opposito. quia ꝑtat totū bonum hominis.

¶De omnipotentia. sapiētia et bonitate dei.

Titulus.lxxi.

ITem bonū est homini habere deum omnipotentem summe sapientem. et summe bonum. et oppositū esset malū hominis. s. non habere deum omnipotentem neq̄ summe sapiēt m. neq̄ summe bonum. Et ēt conuenit homini habere deum ita potentem. ita sapientem. ita bonum. quo cogitari nō potest vltra. et oppositum ei⁹ est totum malum hominis. Quare sequitur q̄ homo debet affirmare et credere illud quod deo magis conuenit et sibi inquantuz homo est. Et hoc est totum illud quod magis cadit ad esse ꝯ ad non esse.

¶De veritate dei et fidelitate et alijs proprietatibus.

Titulus.lxxii.

ITem bonum est homini habere ꝺm veracem. ac summe veracem. et summe fidelem summe benignuz summe pium et summe clementem. et misericordem. et oppositum eius est malum hominis. ergo hō tenetur affirmare z credere deum veracem. fidelem ꝛc. et etiam negare oppositum. q̄ tenetur facere bonum suum et non malum suum.

¶De creatione.

Titulus.lxxiii.

QUia bonuz est homini habere deum ita potentem q̄ omnia creauit ex nihilo. celum. terram. mare et omnia in eis contenta. et oppositum ei⁹ est malum hominis vel est non bonum homini. est etiam bonū homini q̄ de nihilo fuit creatus. et melius ꝯ si esset factus de aliquo. quoniam ex hoc oritur maior confidentia. maior spes et securitas quia si de⁹ potuit eum facere talem ex nihilo etiam potest eum resuscitare et restaurare quando in aliq̄ quasi nihil redigitur et poterit eum exaltare et facere eū multo maiorem. Si autem deus fecisset hominem de aliquo. homo non haberet tantam spem de sua potentia sicuti modo habet. quia maior est potentia ad creandum. ꝯ ad faciendum sine etiam comparatione. Debz igitur homo affirmare potius illud quod est ad totum bonum eius ꝯ contrarium eius et qd est ad totum malum eius. Et vltimo sequitur tūc q̄ verum est q̄ deus creauit omnia ex nihilo. et q̄ homo est ex nihilo creatus. eo modo quo iā dictū est.

¶De incarnatione.

Titulus.lxxiiii.

Retrea melius est homini q̄ deꝰ sit homo factus et hūanitas vnita sit deitati in vna persona. cōtra eius oppositum. imo hec vnio est summa perfectio summa nobilitas. summa dignitas. & sūma exaltatio. ac summū bonuz hominis. et maius quod possit esse. Ergo qui affirmat & credit q̄ nūq̄ deus fiet homo. nec possit fieri. amouet quantum in eo est summam et maximā pfectionem hois. et puat humanam naturam tanto bono ergo talis est inimicus hois inquantum homo est et humane nature. et est contra hominē. Ergo melius est homini affirmare et credere q̄ deus factꝰ sit homo. cōtra eius oppositum.

¶ De conceptione filij dei & humana natura.

Titulus. lxxv.

Item melius est homini et dignius affirmare et credere q̄ ille homo cuius dignitas vnitas est deitati sit conceptus de spiritusancto cōtra de semine virili. et sine carnali concupiscentia. et melius et dignꝰ est credere q̄ sit natus de virgine cōtra de muliere corrupta. quia in omnibus his nobilitat humana natura. quia cum ille homo sit nobilior et excellentior omnibus hominibus. nec possit esse nobilior. nec magis exaltatus. melius est et dignius. vt habeat omnem nobilitatem et dignitatem er parte sue conceptionis et natiuitatis. et melius et dignius est credere hoc cōtra eius oppositum. quia hoc ponit nobilitatez in humana natura. s. q̄ habet talem hominē. et oppositum poneret indignitatem et ignobilitatem in natura humana. et etiam hoc est summe amabile & desiderabile homini inquantum homo est. q̄ humana natura intantum sit dilecta deo. q̄ ipse deꝰ dignatus est esse homo. et hoc est pro homine. aliud vero contra hominem.

¶ De resurrectione mortuorum

Titulus. lxxvi.

Iterius melius est homini affirmare & credere resurrectionem mortuorum i corpore et anima. cōtra eius oppositum et q̄ tota natura humana resurget a mortuis. et mutabitur in immortalitatē. qm̄ affirmare et credē hoc. ponit hominem et naturam humanā i maximo gaudio. spe et fiducia. ac consolatione magna et dignitate. exaltatione et ornatu. qō bonum exaltat eum super omnia alia animalia. Credere autem et affirmare oppositum. nullū bonum ponit in natura humana. imo omne bonum remouet et priuat. Ergo ille q̄ affirmat et credit oppositum. est cōtra hominem et est inimicꝰ hominis inquantum homo est. et per consequens est contra seipsum. Vnde etiam summe amabile est vt homo credat se et totam naturam humanam in futuro debere resurgere et oppositum eius est valde odibile et tristabile. Item melius et iocundius est homini credere q̄ iam aliquis resurrexit a mor-

tuis ad vitam immortalem. ꝯ q̄ nullꝰ resurrexisset. quia hoc ponit hominem in maiori fiducia et spe et consolatione future resurrectionis. Si autem ad hunc nullus resurrexisset nō esset tanta spes aut tanta securitas in homine de futura resurrectione. Si autē aliꝯ credat futuram resurrectionē gñalem. et non credet aliquē resurrexisse. minorē habebit spem et confidentiam de hoc q̄ ipemet resurget. ille autē q̄ vtrunq̄ credit. habet maiorem spem ⁊ confidentiam. ergo hoc est homini melꝰ credere ꝯ eius oppositū.

¶ De ascēsione ad celos.

Titulus.lxxvii.

PReterea melius est affirmare et credere. q̄ iam aliquis homo ascendit ad celos ꝯ eius oppositū. q̄ ex hoc sequē maxima spes consolatio ⁊ securitas ac gaudiū humane nature. ac etiam ponit maximaz dignitatem et exaltationē in humana natura. et maximū desiderium eundi ad celum et relinquendi terrā. Oppositum autē credere nullum bonum facit homini.

¶ De iudicio vniuersali.

Titulus.lxxviii.

ITem melius est homini credere et affirmare. q̄ iudicium fiet vniuersale in q̄ omnes homines recipiēt a deo suā vltimam mercedem sm opera sua ꝯ credere eius oppositum. quoniā ex hoc homies inducentur ad operandum bonum. et ad meliorandum opera sua vt remunerentur. et ad fugiendum mala opera. ne puniantur aut condemnentur. Item est necessarium homini credere et affirmare si vult esse bonus. et conuenit ratione liberi arbitrij homini. q̄ cum homo per liberum arbitrium posset facere bonum seu malum. et non compellitur ab aliquo. et tamen tenetur esse bonus et non malus.

¶ Summe vtile est et necessarium homini credere et affirmare futurum esse iudicium. in quo vnusquisq̄ recipiet sm q̄ gessit in corpore summum bonum vel summum malum. summam gloriam vel summam confusionem. si autem non credit tunc non conabitur ad bonum. immo viuet sm carnem vt brutus. et insequetur concupiscentias carnales et delectationes carnis.

¶ De immortalitate anime.

Titulus.lxxix.

ITem melius est homini credere ⁊ affirmare q̄ hō animam habeat immortalem. ꝯ eius oppositum. quoniam hec est magna exaltatio et dignitas et bonum humane nature. et per hoc magis separatur a bestijs et appropiquat deo ⁊ gñatur in homie magnū gaudium magna spes et fiducia. Ita eñ credulitas sine cōparatione est multo melior ꝯ credere animē mortalitatem. q̄ si credat mortalitatem ipsius animē. quid iportat gaudij seu consolationis? nulla aūt consolatio potest esse in illo. sed tristitia et desolatio. Sed q̄ hō

tenetur credere illa. per que in ipso maius generatur gaudiū seu cōsolatio et spes. nā habere spem est magna consolatio ⁊ magnū bonum. habere eius oppositum est magnū malum et desperatio. Et sic qui non vult credere illa per que generatur in homine magna consolatio et spes. facit contra seipsum ⁊ contra hominē inquātum homo est. et est causa sue desperationis.

¶ Conclusio de omnibus istis de fide christiana.

Titulus. lxxx.

QUia ergo quicquid continetur in fide christiana est magis amabile ⁊ desiderabile homini inquātum homo est. ꝯ eius oppositū. vt nichil est magis amabile ⁊ desiderabile. ꝯ illud quod conuenit cū bono hominis et cum esse. Sed fides christiana magis conuenit cum bono hominis et cum esse perpetuo. ergo ipsa magis est desiderabilis ꝯ eius oppositum. Item ex credulitate fidei christiane. sequuntur infinita bona ⁊ gaudia hois inquantum homo est. s. eum esse creatum ad ymaginē sui creatoris deum esse hominē propter ipm hominē. debere resurgere cum eodem corpore glorificato. ipm debere perfrui eterna gloria. ⁊ similia. que generant in homine maxima gaudia. Oppositū vero eius nullū eorū generat. sed priuatio toti⁹ boni sui Sequit erinde. q̄ quilibet homo teneꝫ de iure nature. credere fidē christianā ⁊ negare ei⁹ oppositum. quia eum oportet audita et intellecta fide christiana. eam affirmare vel negare. et eius oppositū credere vel refutare. posit ꝯ ergo ē melius homini credere fidem christianam ꝯ oppositū ei⁹. sequitur q̄ etiam tenetur poti⁹ credere et affirmare illud qō est ei melius. quia ipse non debet vti suo intellectu ad ipsi⁹ malū et tristiciā. sed ad gaudiū et consolationē. et ad bonū ipsi⁹. sicut factū est alie creature. Aliter sequereꝫ q̄ homo esset deuiatus ⁊ alienat⁹ a seipso. ⁊ a rōne ⁊ ab ordine omniū creaturarū. nec facit vt hō. imo contra hoīem inquantū homo est. et ad suum malum et dānum. et non ad suam perfectionem ⁊ ad suum bonum. Et quia homo inquantū homo. non est cōtra hominem. sequitur q̄ qui non vult affirmare et credere fidem christianam. q̄ ille habet aliquid intra se quod est contra hominem et inimicatur homini et destruit bonum hominis inquantum homo est Ulterius sequitur q̄ fides christiana nullo modo est contra naturam imo pro natura et pro bono nature ad cōplementum nature et ad eius perfectionem. quia est ad exaltationem et dignificationem nature humane. propter quam omnes alie nature sunt facte et cui omnes alie nature seruiūt. et per consequens oppositum fidei est cōtra naturam ⁊ pro malo nature. quia vilificat ac destruit naturā humanā quātum in eo est. et per consequēs omnes alias creaturas infe-

riores. quia vt dictum est omnes alie creature sunt facte ꝓpter hominem. nam qui nocet domino nocet omnibus subditis domini. Ulterius sequitur q̄ qui credit et affirmat fidem christianam nullo modo est increpabilis neq̄ a deo neq̄ ab aliqua creatura. q̄ credit quod melius est pro humana natura. Et licet q̄ fides christiana non esset vera quod est impossibile. excusatus esset cor̄ deo et omnibus creaturis. quia affirmat et credit partem meliorem ⁊ magis amabilem ⁊ que magis est pro bono vtilitate ⁊ perfectione hominis inquantum homo est. ⁊ hoc tenetur facere. hoc enim clamat omnis creatura. et qui facit quod debet est excusatus in omnibus. et qui facit oppositum ille increpandus est et culpa dign⁹ a deo et a natura et ab omni creatura. et nullam habet excusationem. quia relinquit q̄ bonū est ⁊ elegit malū ⁊ partem magis odibilē neq̄ vtilē.

¶ Alia confirmatio ad debitū.

Titulus.lxxxj.

Item etiam q̄ non solum fides christiana est magꝫ amabilis et desiderabilis q̄ eius oppositum. sed etiam est publicata predicata annūciata preconizata per orbem vniuersum. per homines etiā sanctissimos omis nationis etiā credere nolentibus sunt damnationes eterne pronosticate. Et credentibus eterna p̄mia sunt promissa. Etiam pro confirmatione ⁊ veritate fidei christiane q̄ plures mortui ⁊ martirizati sunt volūtarie. Oppositum vero fidei non est predicatum neq̄ annunciatum per vniuersum orbem cum cōminatione pene eterne. neq̄ cum p̄missione vite eterne. neq̄ etiā pro sustinēdo oppositum fidei mortui sunt plures et deuoti viri. Etiam in ipsa vixerunt infiniti homines. nobiles et magnates laudabiliter ⁊ mānsuete vsq̄ in finem. Omnia ergo ista ⁊ plura alia reddunt homines non credentes neq̄ affirmātes fidem christianam inexcusabiles et culpabiles ⁊ vigorant et confirmant credentes et faciunt eos stabiles in fide et omino excusabiles. Tutum est ergo ⁊ securum stare in fide tā rationabili in qua homo credit suam perfectionem et bonum. ad quod est factus a deo et ordinatus. ¶ Ecce ergo qualis cognitio generatur in nobis dum cōparamus hominem ad alias res inferiores per conuenientiam ⁊ differentiam. quoniam ex hoc magis cognoscimus nosmetipsos. ac nostram naturam ac debitum et obligationem. et sic generatur scientia de homine inquā-tum homo est.

¶ De comparatione hominis ad alias res prout homo est ⁊ penes differentiam liberi arbitrij per quod fit cognitio certissima de homine ⁊ operibus eius que immediate ducunt hominem in cognitionem dei.

QUoniã autẽ cognitio de deo que ouĩ ex propria natura est nobis certior et magis familiaris et placẽs ideo quantũ possumus laborare debemus vt cognoscamus naturã hois. ⁊ per nostrã naturã quã intra nos habem⁹ cognoscamus deũ et omnia de deo. qua tũc cognitio ẽ nobis valde propinqua cum est intra nos. Quamus autem multis modis per comparationem hominis ad tres gradus inferiores cognouerimus deum esse et suas proprietates. tamẽ ad huc restat alius modus valde securus ⁊ grossus. ⁊ qui ab omnibus potest videri faciliter q̃ quem nascitur cognitio de homine ⁊ de operibus eius que vltra ducit in cognitionem dei certissimam. Iste autẽ modus est per differentiam liberi arbitrũ. Unde aũt oẽs res trium graduum inferiorũ carent libero arbitrio. Ideo operantur sua opera nõ libere ⁊ voluntarie. sz ex necessitate nature vel ex impetu. nec habent potestatem ⁊ dominiũ suarũ operationum. nec cognoscũt sua opera nec̃ iudicant de suis operibus nec sciunt quid faciũt. ⁊ hoc est qz nõ habent liberũ arbitriũ. sed homo qui est in ẽrto gradu ppter hoc quia habet liberum arbitrium. ideo est dñs suarum operationum. Ideo operatur libere et sicut dominus et non ex necessitate ⁊ potest iudicare de suis operibus ⁊ deliberare antec̃ faciat. Ista ergo est generalis differentia hois ex vna parte ⁊ oim aliarũ rerũ ⁊ operationũ illarum ex parte altera. quia homo inquantum homo operat ex libero arbitrio. sz alie res operantur ex necessitate. Exinde sequit̃ q̃ operationes homis inquantum hois. multũ differũt ab opationib⁹ aliarũ rerũ. ⁊ sunt alterius cõditionis ⁊ alterius nature. Nã opera hominum sunt dignissima et nobilissima de sua natura eo quia sunt facta cũ deliberatione ⁊ libertate voluntatis. q̃ nõ capit estimationẽ. et excedunt in dignitate sine mensura opera aliarũ rerum. Item propter istam differentiam sequitur q̃ opera hominis dicũtur sua. quia sunt sua potestate facta. sed opera aliarum rerum non sunt ipsarum rerum que operant. qz potius agunt̃ q̃ agunt. Item sequit̃ ex hoc q̃ opera hois imputantur homini. sed opera aliaꝝ rerũ non imputant̃ eis. Item ex ista differẽtia sequit̃ q̃ opera hois inquantũ hõ est sunt laudabilia ⁊ honorabiliora vl vituperabilia approbabilia vl reprobabilia. ⁊ sunt remunerabilia et punibilia. Et iõ iudicabilia ⁊ examinabilia. Uñ in hoie remanet aliq̃ qõ nõ est opus. sed sequit̃ ad opus. ⁊ hoc est meritũ vel demeritũ seu culpa. Ista q̃ ipsa opa postq̃ sunt facta relinquunt in hoie meritũ vel culpã. ⁊ hoc est ideo quia operatur cũ libertate ac ratione vel volũtate. Sed opera aliaꝝ rerum nõ habent tales ꝓprietates eo quia nõ sunt

Opa hominis dicunt̃ sua

Imputat sibi.

Sũt laudabilia.

Et sũt culpabilia.

tales.et ideo opera hoīs ordinant hominē vestiūt ac ornāt vel maculant ꝛ viciant hominē ꝓpter illud qō remanet ex ipsis. Ulteriꝰ qꝛ homo bene potest operari vel male.ꝛ hoc voluntarie.et ex hoc generaī ꝛ remanet in homie culpa seu premium. Ideo vltra opera hois debeī de iure nature aliqō.scz premiū vel pena qō nō debeī operibꝰ aliarū rerū. Uñ homo tenetur operari inquantū poterit.quia non debet esse ociosus. quia debet implere mūdū suis operibus.sicut alie res cōtinue ꝛ incessanter operāt ꝛ non sunt ociose.et tenetur melius operari quo poterit sicut faciunt alie res. Nam ex hoc decoratur vniuersuz ꝛ totus ordo creaturarū. quia non ꝓpter hoc habet libertatem.ſ. vt nō operetur.sed vt nō male operetur. // Et si homo tunc facit ꝛ operatur mala tunc vult mala operari et non bona. cum poterit // ita bene bona facere sicut cetere res faciūt bona.et ergo ipse solus destruit ordinem creaturarum et lecit propriam naturam et diminuit bonum ꝓprium ꝛ corrumpit seipsum.ꝛ ipse perturbat armoniam totius vniuerſi cuius ipse principalior pars extiīt. Et ergo de iure naturali debetur sibi vituperium et confusio et si facit id quod debet tunc ornat ꝛ decorat ordinem vniuersi.et mereī habere premium ꝛ honorē. Et sic sunt quattuor que sequunī or natus ad opera hominis de natura sua et non ad alia opera alia quunī ad rerū.ſ.meritū et culpa pe opera bona et gloria.et eſt tanta obligatio vnius ad alteruz q vnū nō poteſt ſine altero eſſe. neq possunt separari. quia primo ad opera hominis ꝓpō sunt facta. sequī vel culpa vel meritum.et postea ad culpam sequitur pena. et ad meritū premium. Recolligēdo igitur omnia opera hominis inquantū homo eſt. inuenienī tales proprietates inſeparabiles vltra opera aliarum rerum, ſcilicet q dicuntur sua ꝛ imputantur homini.et ex eis naſcitur meritum vel culpa.et ideo eis debetur pena vel premium. Et propterea sunt laudabilia vel vituperabilia. premisibilia vel punibilia.et si sunt bene facta sunt honorabilia. vel dignissima.et si sunt male facta tunc sūt vitupabilia ꝛ reꝓhēſibilia. et vel decorant vniuersum vel

Eis debetur naturalit premium.

Nō hz liarbi. vt nō male operetur.

deturpant. Et omnes istas conditiones habet ex sua radice. s. quia sunt voluntarie z ex libertate facta. Ecce qualiter ex cõparatiõe hois ad alias res penes differentiã liberi arbitrij generatur et nascatur magna cognitio z scia de homine et quantũ homo est. et ex operib⁹ eius. Quelterius inducet nos ad magnam dei noticiam z cognitionem infallibilem.

¶ Hoc est editur qualiter cognitio nunc habita de homine et operibus eius ducit nos et faciat ascendere in dei cognitionem et suarum proprietatum.

Titul⁹. lxxxiij.

QOnia aũt homo inquantus homo. ẽ talis natura q facit opera sua talia ad q̃ de natura sua sequitur meritũ vel demeritum z per consequens debetur eis premium vel pena. et dicuntur premialia vel punibilia. z per consequens etiã iudicabilia vel examinabili a. Et quia homo nõ potest remunerare inquatũ homo ẽ z cũ opera hominis requirant hoc. Ideo necesse est q̃ sit aliquis supra hominẽ maior. q̃ possit hoc remunerare vel punire. et correspõdere sibi secũdum opa sua. Sieni non esset aliq̃s qui posset hoc facere sequeretur q̃ homo esset frustra et inuanũ q̃ opa eius essent frustra. quia vltra alia opera alia q̃ rerũ sũt premialia et punibilia. z si nullus sit qui correspondeat operibus suis premiãdo. sequitur totum vniuersum est frustra eri ordinatum. quia omnia inferiora seruiunt homini. et sunt propter hominẽ. et homo est pars principalis vniuersi. Et si homo est frustra. sequitur q̃ totum residuum est frustra. Et tamen videmus ad sensum. q̃ omnia inferiora vsq̃ ad hominẽ sunt ordinata. z tamen hõ nõ ordinatur illa. Sequitur ergo q̃ etiã homo erit ordinatus. Et etiã sequitur q̃ aliquis respondebit homini secundũ eius naturam Aliter esset dare vacuum in vniuerso. et maximum. immo totum erit vacuum quia opera hominis sunt vacua. quia de natura sua sũt capacia premij vel punitionis. Et si eis hoc nõ detur tunc manebunt vacua. et tamen vacuum esse in natura ẽ impossibile. etiam in minimis rebus. quia citius celum descenderet anteq̃ hoc permitteret. Ex quo ergo in minimis rebus natura non patitur. qui modo in maximis patietur sicut sunt opera hominis inquantũ hõ ẽ. Unde videmus q̃ i natura cuilibet rei correspondet quod sibi proprium est. et proportionabile ac debitum. quia nichil remanet vacuũ. sed cuilibet rei corrñdet secundũ suã naturã illõ q̃ exigit. Ut verbigratia. Reb⁹ vi// sibilibus correspondet oculꝰ ad// vidednum. rebus audibilibus // auris ad audiendum. rebus i-// telligibilibus intellectus. z sic // de alijs. et hoc est oia ista non fiant frustra talia. Quare ergo homini non similiter correspondet reb⁹ premialibus premiator ad premiandum. et punitor ad punitor.

Qt sit aliq̃s ꝓmiator vel punitor operũ hois.

homini rñdet aliquis premiator.

endum.et reb⁹ iudicabilibus iudex ad iudicandū. Et hoc ut merita ⁊ demerita non sint frustra nec in vacuū talia. hoc non potest patiꝛ ordo vniuersi. Ergo necessario cꝛrespondebit homini iusta opera sua aliquis premiatoꝛ seu punitoꝛ maioꝛ homine Item quia opera hominis iudicantur homini. et ideo si male agit ipse est in culpa illius mali. et iam est in eo culpa. ergo i culpa est hō quādo male operatur. et quando facit quod non debet facere sibi totum imputādum est. quia potestatem faciēdi habet et non faciendi. Ergo postq̄ est in culpa alicui fit offensa. alicui fit iniuria que est in natura. Ergo hō statiꝫ alicui obligatur. dum est in culpa ligat⁹ debitoꝛ fit. quia culpa inquantum culpa obligat hominez de natura sua ad penā et facit hominē debitoꝛē naturaliter. Et tot quot sunt culpe. tot fiūt obligationes ad penā. et hoc ipossibile est aliꝫ eē Ergo de iure nature remanet obligatus ad penā ꝓpter culpā. Sequitur ergo q̄ aliquis est superioꝛ homine cui est obligatus homo ꝓpter culpam. et etiam cum culpa nō possit remoueri nisi perveniam vel per solutionem pene. Et cū homo nō possit sibimet dare veniam de sua culpa. nec soluere neq̄ remittere debitum proprium sequitur q̄ aliquis est supra hominem qui potest hoc facere et dare vel remittere. Quia ergo necessario culpa hominis arguit et concludit deum esse. ⁊ similiter meritum hominis arguit deum esse. Et ideo bonum argumentum potest formari existo homo potest peccare. ergo deus est. Similiter dicendo homo potest bene facere et habere meritum. ergo deus est Sic ergo opera hominis inquantum homo est. necessario concludūt aliquem eē maiozem supra hominem qui sit premiatoꝛ et punitoꝛ. remuneratoꝛ et retributoꝛ.

¶ Quoꝛ operibus hominis estenditur q̄ ille qui est supra hominem premiatoꝛ et punitoꝛ. ē summe potens. summe sapiens summe iustus.

Titulus.lxxxiiij.

Quo ad recte et debite remunerandū. et ad dūduz cuilibet operi quod secundum naturam suaz et debetur necesse est q̄ omnia opera preoꝛdinentur examinētur. discutiantur. ac recte iudicentur Aliter esset in oꝛdinatio et confusio in vniuerso quod natura non patitur Quia videm⁹ q̄ nobilioꝛ anima est in coꝛpoꝛe humano q̄ in coꝛpoꝛe alterius. eo quia ei debetur meritus premium et remuneratio. et alteri non debetur. Et q̄ opera hominis sunt magis vel minus remunerabilia vel etiā magis vel minus punibilia. secundum q̄ cum cōplacentia maioꝛ vel minoꝛ fuerint facta et secundum maioꝛez vel minoꝛem cognitionem. et secundum q̄ fuerunt magis vel minus bona. magis vel minus etiam mala. Ideo necesse ē q̄ ille qui debet premiare vel punire. cognoscat. discutiat et di-

scernat omnia opera hominis et q̄ ponderet et q̄ nullo modo possit falli. vt sic recte et infallibiliter iudicet. et hoc quantū et quale. ⁊ vt omnia recte et iuste iudicet. ⁊ omnia sint proportionata. et in natura nichil inordinatū sit. quod esset si quodlibet opus hominis non haberet quod ei deberetur. Et ideo necesse est. q̄ aliquis sit qui habeat plenam et perfectam cognitionem de omnibus operibus humanis. et clare et aperte videat opera omnia totius humane nature Similiter sciat et cognoscat omnes cogitationes et desideria hominuz ac etiam verba. et omnia interiora ⁊ exteriora. et quia op⁹ hominis secundum intentionem facientis est magis vel minus .premiabile vel punibile. ideo necesse est vt ille qui debet esse premiator vel punitor. perfecte et clare cognoscat omnes intentiones et voluntates occultas omniū hominum Aliter impossibile esset. q̄ posset recte remunerare seu punire aliquod opus hominis. quia totum outur ex intentōe et voluntate. Et ista est radix et origo remunerationis et punitionis. Et quia iam omēs homines qui simul viuunt etiaz simul operantur. Ideo necesse ē q̄ simul et semel etiam videat omnia opera omnium hominū viuentium. Et similiter etiam intentiones et voluntates ⁊ desideria ac verba . et non solum omnium viuentium sed omniuz preteritorum. Quia necesse ē q̄ nichil obliuiscatur sed omnia retineat in memoria. vt non sit aliq̄ minimum opus quod nō habeat quod ei debetur. Cogitemus et pensemus quantum esset videre et cognoscere opera cogitationes et voluntates atq̄ desideria vnius hominis. a principio sue discretionis vsq̄ ad finem vite sue et plus duoruz ⁊ adhuc plus trium vel quattuor. et quid tunc milium milium. Si ergo cogitemus et pensem⁹ quot millium milia fuerunt hominum. et quot adhuc sunt. et quot milia milium fuerunt cogitationes. tot milium et voluntates verba et opera ⁊ quid omnibus illis de iure debet. Ecce possumus concludere q̄ sapiētia et scientia illius qui est supra hominem necesse est q̄ non habeat mensuram ⁊ q̄ non habeat terminum. Est ergo summe sapiens. summe sciens. summe cognoscens. ac summe et perfecte ac clarissime omnia videns Sic ergo omnia nuda et aperta sunt oculis eius. et nichil inuisibile est in conspectu eius. Est ergo iudex sapientissimus. scientissimus. nullo modo fallibilis et ideo est esse. qua hoc arguunt et erigunt opera hominis de eorum natura in quantum homo est. Uide ergo scientiam dei infinitam. latissimaz et profundissimam. quia hoc requirunt opera hominis vt recte et debite remuneretur aut puniatur.

¶ Q̄ est etiam summe potens.

Titulus.lxxxv.

Et quia ad remunerandū et puniendum non sufficit rectum iudicium neq̄ scientia aut sapientia. immo etiam

Op⁹ hmi storē habere oim cognitionem

Q̄ videat oia opera hominū sit.

// am requiritur potentia. vt pos
// sit de factis dare et retribuere
// cuilibet quod ei debetur ac pu
// nire quodlibet opus secundum
suam exigẽtiam. et illud quod
iuste est sentẽtiatum possit etiã exequi. Et quia opera hũa
ne nature sunt quasi infinita.
ideo requiritur infinita potentia ad remunerãdum et ad puniendum. et etiam requirũt diuersas maiores et minores retributiones ac penas. secundũ q opera sunt magis bona vel magis mala Ideo necesse est q ille qui est supra hominem. non solum omnia videat et cognoscat z iudicet. sed etiam q habeat plenissimam potestatem remunerãdi et puniendi. vt sic nichil remaneat irremuneratum seu impunitum ex parte sue impotentie. quia alias esset aliqõ inordinatum et vacuum in vniuerso. quod est impossibile. vt superius probatum est. Est ergo summe potens remunerator et punitor. quia hoc exigunt opera hois inquantum hõ est cui nichil potest resistere.

¶ Q3 etiam est summe iust9

Titul9.lxxxvi.

ti.lxxxij. Q Uia autem nõ sufficit habere sciẽtiam et sapientiam ad recte iudicandum z discernendum. ac habere potentiam nisi etiam habeat. bonam voluntatem ad hoc recte volendum. Et per consequens q habeat summam et rectissimaz iusticiam. vt sic velit iustissime et equissime dare cuilibet quod suum est. et quod ei debetur per iusticiam. nec sit acceptor personarum sed retribuat et puniat secundum merita et demerita. vt nullum bonum reliquat nõ remuneratum neq; nullum malum impunitum. Et ideo necesse q habeat iusticiam inflexibilem et inuariabilem. incõuertibilem et immutabilem. aliter ordo vniuersi periret. quod fieri non potest. Est ergo summe iustus remunerator et punitor.

¶ Recolligendo igitur omnia dicamus. q homo inquantum homo habet liberum arbitriuz per quod facit opera meritoria seu demeritoria. Et ideo necesse est q in natura sit aliquis premiator vel punitor. Et etiam q iudex sit summe sapiens. summe potens. summe iustus Summe sapiens. vt per suam ignorantiam nichil maneat indiscussum. Summe potens. vt per suam impotentiam nichil maneat irremuneratum seu impunitum Summe iustus vt per suam voluntatem corruptam nichil maneat indeterminatũ Sed totuz quod libero arbitrio est commissum. perfectam et cõpletam habeat recompensam hoc autem clamat totum vniuersum. cuius homo principalior pars existit. Et etiam opera hominum hoc requirunt. quiuolunt habere debitum. scilicz penam vel premium.

¶ Q3 necesse sit q sit vnus premiator et punitor z non plures nec nisi vnus iudex

Titul9.lxxxvij

ET quia omnia opera hominis sunt remunerabilia seu punibilia. et hoc ex vna et eadem radice. s. quia procedūt ex libero arbitrio. quod est vnius et eiusdem nature in omnibus hominibus. Quia etiam omnia opera debēt rectissime remunerari seu puniri. et nullū debet relinqui. et si essent plures principales remuneratores et punitores seu iudices. esset inordinatio et cōfusio māxima in remunerando et puniendo. et opera hominis non possent recte premiari ⁊ puniri. nec examinari et iudicari. Unde oporteret q̄ tantam potestatem haberet vnus sicut alter et tātā sciam seu sapiam. potestatem seu iusticiam ac voluntatem sicut alter. et qō vn⁹ sciret alter sciret. ⁊ semp essent concordes. sed hoc non pōt eē. quia hoc repugnat nature q̄ plures sint. quia si essent plures. et q̄libet haberet potestatem distinctā ab alio. ⁊ sciam et voluntatem. possent esse discordes. Et etiam esset supfluitas in natura. et sic opera hūana non possent recte seu debite ordinari et iudicari.

¶Sic ergo opera hominis inq̄ntum homo est. requirūt ⁊ exigunt tantū vnū pmiatorē et punitorem ac iudicē. quia aliter esset impossibile q̄ haberēt qō eis deberet per iusticiam. et vniuersum eēt inordinatū nec posset stare. Et etiam quia liberum arbitrium esset eiusdē et vnius nature in oibus hoibus quod est radix et origo retributionis meriti ⁊ demeriti. quia requirunt tantū vnum et eundem retributorem ac iudicem et non plures.

¶Q̄s pricipalis remuneratio hominis inq̄ntum homo. est intellectualis. spūalis et inuisibilis et corpoalis.

¶Tit. lxxxviij.

QUia aūt opera hominis sunt remunerabilia ⁊ punibilia propter liberum arbitrium quod est causa ⁊ radix remunerationis ac punitionis. Et cum homo sit homo propter liberum arbitrium. et p hoc separatur a bestijs. Sil'r cum liberum arbitriū sit intellectuale. spūale et inuisibile. et nullo modo corpoale. nec sensibile neq̄ visibile. sequitur q̄ principalis remuneratio aut punitio hominis inquantū hō est. debet etiā esse intellectualis. spūalis et inuisibilis. et nullo modo corpoalis neq̄ sēsibilis neq̄ visibilis q̄ remuneratio corrīdet radici. q̄ non est corpalis. posit̄ tota radix vnde oritur meritum est spiritualis. nec etiam remunerare debet eē corpoale. quia nullum corporale potest comparari ad intellectuale et ad spirituale. neq̄ omnes res corpoales possent satisfacere vni rei operate hominis inq̄ntum homo est. si iuste debet remunerari. Sic ergo opus hominis inq̄ntū homo ē. requirit remuneratiōem intellectualem et spūalem. ret similiter de punitione hominis inquantū homo est. quia sua pncipalis punitio est spūalis. intellectualis et non corpoalis

hois remuneratio est in uisibilis.

Quia remūeratio hominis de-

bet recipi in homine. et esse in homine et non extra hominē. ideo est necesse q̄ remuneratio hominis inquantum homo est recipiatur in libero arbitrio a quo oritur meritum. et necesse ē q̄ in libero arbitrio sit capacitas p̄emij ad p̄emium. z ideo cum liberum arbitrium cōprehendat voluntatem et intellectum. sequitur q̄ principalis remuneratio hominis inq̄ntū homo est. ē in ipsa volūtate et intellectu. et per consequēs tota capacitas p̄emij principalis. Ergo totum quod debetur homini inquantum homo est. ē ex suis operibus in bonum z remuneratio voluntatis et intellectus. Sequitur etiam q̄ principale bonum hominis inq̄ntū homo est. est bonū intellectuale et voluntatis. et per consequens malum hominis inq̄ntum homo est. est malum intellectus et voluntatis. Exinde sequitur q̄ diuitie et thesauri hominis inq̄ntuz homo est. sūt intellectuales et inuisibiles. z non sensibiles per aliquē sensum corporalem. Et etiam sequitur q̄ regnum hominis inquātum homo est. est etiam intellectuale et non corporale. Et ꝯa liberum arbitrium abstinet vel abstrahit a loco et tempore. et nou subijcit eis de natura sua. nec est temporale nec locale sequitur etiam q̄ bonum hominis inquantū homo est. nō est temporale neq̄ locale. neq̄ diuitie hominis sūt temporales neq̄ locales. et ideo sunt extra tempus et extra locum. et ergo nō fluūt a presenti in futurū. neq̄ pretereūt. sed semper manent in eodem statu. et ideo eterne z immutabiles. ac incorruptibiles et fixe. Et exinde sequitur q̄ bonum hominis inquantū homo est. non consistit in aliquo quod sit commune hominibus et bestijs. et ideo non consistit in aliqua re que potest videri oculis corporalibus. neq̄ audiri neq̄ tangi neq̄ odorari. neq̄ gustari. neq̄ etiam ymaginari in aliqua re lata. longa seu profunda. nec extensa extē sione corporali. Et perconsequens bonum hominis non cōsistit in aliqua corporali delectatione Et sicut dictum est de bono. ita similiter dicenduz est de malo hominis inquantū homo est q̄ suum malum sit aliquod quod commune non sit cū bestijs. Et ideo malum homis inquantum homo est. non cōsistit in aliqua re sensibili per aliquem sensum corporis. et per conseqeens nō est in pena corporali. Sic igitur concludendo dicamus. q̄ principalis remuneratio hominis et etiam punitio inquantū homo. est intellectualis. spiritualis et inuisibilis. nec per aliquem sensum corporalem apprehensibilis. Quia quale est liberum arbitrium. necesse est q̄ talis sit remuneratio. et talis punitio.

Remuneratio dz recipi in libero arbitrio.

Regnū z diuitie hois sūt spūalia.

Nō est tē porale.

Bonum z malū hominis non consistit in aliquo corpali.

¶ Q̄ predicta omnis homo potest certitudinaliter cognoscere quam legem debeat tenere.

¶ Titulus.lxxxi.

ET quia remuneratio principalis homis inquantū

homo est. intellectualis. spūalis et inuisibilis. et nullo modo corporalis neq; visibilis. vt iam probatum est. sequitur necessario q; omnis lex seu secta que ponit principale bonū hominis et principalem remunerationem in rebus corporalib⁹ visibilibus et sensibilibus. q; talis sit mendosa. falsa et decepti⁹. ⁊ q; illa est contra hominem inq̄ntum homo est. et tales homines tenentes talē sectam seu legem sunt decepti et querunt vanitatem et mendacium. et oēs sunt perditi. ⁊ qui cunq; inceperit talem legem. decipit seipsum. et fit deceptor aliorum. Et oppositum possumus cōcludere. q; illa lex q̄ ponit principale bonum hominis ⁊ principalem remunerationē eius in rebus intellectualibus et spūalibus et inuisibilib⁹ ac eternis. ⁊ que magis elongantur a corporalibus rebus et a delectationibus corporalibus q; talis lex est sanctissima. ac saluberrima. et talis est lex hominis inquantū homo est. Et ideo sequitur. q; omnes homines tenentes talem legem. sūt in veritate et tendunt ad verū bonū. et ad veras diuitias. et ad veros thesauros. Et sequit̄ q; talis qui fundauit et instituit talem legem. q; fuit verus. sāctus. perfectus. sine dolo ⁊ sine fraude. diligens bonum hominis inq̄ntum homo est. et cognoscens verum bonum hominis. Et hoc sequitur q; quilibet homo potest certitudinaliter cognoscere quam legem debet tenere et in qua debeat viuere.

¶ Q; opera hominis deus nō statim remunerat. neq; punit sed expectat.

¶ Titulus. xc.

Titu. lxxxviij.

QUoniā autē ex libero arbitrio tāq; a radice. oritur meritum vel culpa et ex merito sequitur premiū. et ex culpa pena. q̄a si tollis liberum arbitrium. etiā tollis culpam et premium. penam ⁊ meritum. nam totum bonū hominis inq̄ntum homo est. est habere meritum. et totum malum hominis est habere culpam. et ex meritis suis nascitur premium. et ex culpa pena. ideo q̄ntō homo plura habet merita tāto etiam plura habet p̄mia. et summum bonū plus crescit. Et ideo sequitur. q; non statim dū bonum opus est factū. q; finali retributione remuneretur. q̄a tunc amplius homo nō posset habere alia premia seu merita sed esset finalis retributio. sed quia homo potest continue accumulare merita. debet expectari totalis remuneratio omnium meritorum vsq; in finem. vt simul remuneretur de omnibus et totum premium recipiat simul. Rursus etiam si status homo dum habet culpam puniretur punitione finali. ⁊ pena sibi debita et statim fieret executio et iudictum. iam esset totaliter condemnatus et perditus. et non posset amplius

Nō statī punit̄ vt remūers tur homo

reparari neꝯ restaurari. Et quia homo ꝯ diu viuit est conuertibilis de malo in bonum. et de bono in malum ex parte liberi arbitrij. et si male operatus est potest cognoscere culpam et malum suum. et reuocari ad bonum. et hoc non est impossibile. ideo ipse est expectandus. si velit se ad bonum opus conuertere et relinq̄ reviam malam. Et hanc expectationē requirit natura liberi arbitrij. non ex merito. quia ei non debetur ex merito nisi punitio. ꝛ quia ex eo q̄ immutari potest ꝛ conuerti. Et ideo necesse est iudicem punitorem eē misericordem ad expectandum. vt non statim iudicet ac puniat. ac finalem sentētiam det. quia melius est hominem saluari ꝯ cōdemnari. Sic ergo natura hominis ex parte liberi arbitrij exigit talem remuneratorem ꝛ punitorem. qui neꝯ statim remuneret neꝯ puniat statim. sed semper respiciat ad bonuz et ad melius hominis ipsius. et per consequens est sūme misericors quia parcit ꝛ expectat hominem. si velit suam malam vitam relinquere et facere bonum.

¶Peccatori est expectādo.

¶Probat deū eē misericordē

¶Q Ex operibus hominis ostēditur duas esse principales ciuitates. et perpetuas habitationes hominum. paradisum et infernum.

¶Titulus.xci.

¶Quāuis aūt oēs homines sint eiusdē nature et conueniāt in libero arbitrio. tñ q̄a liberum arbitrium potest tendere ꝛ ire per duas vias. ꝛ duo itinera contraria et opposita ad inuicem quia pōt ire per viam meriti operando bonū. et p viam culpe male operando vel stare ociose. et quia meritum ꝛ culpa sunt vie repugnantes ad inuicem. nec possunt simul esse in eodem. Et exinde sequitur. q̄ homines possunt diuidi separari. ꝛ esse contrarij ac inimici inter se. quia quidam possunt ire per viam meriti. et quidam per viam culpe. Et q̄ non sunt nisi iste due vie in hominibus contrarie. ideo tota natura humana non potest diuidi nisi in has duas partes contrarias. ꝛ in has congregationes. Et quia pars hominum q̄ ambulat per viam culpe et operum punitendorum. contrariatur et inimicatur in tantum potest alteri parti hominum. q̄ ambulat per viam meriti ꝛ operum remunerandorum. ideo necesse est q̄ iste due partes abinuicem perpetue separentur tali elongatione et distantia locali qua non possit esse maior. vt sicut elongantur per voluntatem et culpam ꝛ meritū elōgatione qua non potest eē maior. ita etiam elongentur distātia locali qua non potest esse maior. Talis enim separatio debet eis ex eo q̄ pria natura

Neq; esset queniens remuneratio. nisi fieret ista separatio localis. qz malis debet separatio a bonis. et bonis debetur separatio a malis. et ideo deꝰ qui est ꝑmiator et punitor. ac rectissimus iudex. debet separe finaliter istas duas partes hominũ ab inuicem maiori separatione que possit esse. Et ideo quia separatio localis maior q̃ possit esse. est q; vna pars ponitur supra celos et supra omnia loca. et alia pars ponat i medio terre. Unde circumferentia et cẽtrũ distant summe. Et qz medium terre est centrum mundi. ideo vna pars debet ibi habitare. et alia pars hominũ debet habitare supra circumferentiam vltimi celi. Et habitabũt ibi perpetue. quia talis habitatio cõuenit vtrig; ex propria natura. Item quia remuneratio bonorum operuz et punitio malorum. debz fieri i distinctis locis et congruis. ideo debent esse due habitatiões et due ciuitates separate et oppolite. Sic igitur ex operibus concludere possumus duas esse ciuitates principales et perpetuas habitatiões omnium ab inuicem distinctas localiter. quaz vna vocatur paradisus ⁊ altera infernus. In quarum vna non ẽ nisi verum et purum bonum hominis inquantum homo est. in alia non debet esse nisi malum totum hominis et verum malum ipsius. In vna sola ꝑmiatio bonorum operum. in alia sola punitio et pena malorum operum. Et sic possumus concludere esse tria loca. Unus est locus bene operandi et meritorie vel male et culpabiliter. et in illo loco pro nunc sumus. Alia duo loca sunt remunerationis et punitionis. Quorum vnus est altissimus. ⁊ alius est profundissimus. De loco vero purgatorij alibi dicetur.

Probat i fernũ esse in medio terre.

Tria loca hoim.

Infra ti. clxiij.

¶ Qz etiam ex operibus hominis inquantũ homo est. ostenditur immortalitas et perpetuitas liberi arbitrij.

Titulus.xcij.

Et qm̃ ex operib⁹ hois in quantũ hõ est. nascit meritum vl culpa. quib⁹ debet punitio vel premiũ. ⁊ cũ hõ ꝯdiu viuat acqrat meritũ vel culpã. et de illis non recipit retributiones nec punitiões dũ vivit. et ordo vniuerli nõ patit q; aliq̃d ꝯtũcuq; modicũ remaneat irremuneratũ neq; ipunitũ iõ necesse est q; remaneat liberum arbitrium. qõ fiat radix meritorum et culparum. vt recipiat debitũ et rectã retributionẽ siue punitionẽ. qõ fieri non posset nisi remaneret liberum arbitrium. Unde cum culpa vel meritum remanet post mortem necesse est etiam q; maneat liberum arbitrium in quo est culpa vel meritum. et cui debetur puitio vel retributio. et in quo ẽ capacitas ꝑmij vel punitiõis.

Infra. ccxvij.

Rõ ꝑma.

¶ Item etiam. quia meritũ posset esse perpetuum. et etiã culpa perpetua. quia tandiu aliquid durat ꝯdiu nõ est destructum. sed nulla res destruitur nisi per suum contrarium ergo meritum non potest destrui nisi per culpam. neq; culpa nisi per meritum. Si ergo meritum

Rõ scda.

postulat premium.et quia non destruitur nisi p culpā eius contrariū.sequtur q̄ q̄diu non est culpa.manet meritū et pmiū.z q̄ meritū suscipit pmiū.tūc pficit.q; vnū ꝯplet z pficit aliud.
Et sic sequit q̄ meritū hois nō tū hō est.est ppetuū tū eit dele.nec pōt destrui nisi p culpam z culpa nō pōt esse q̄diu meritum est.tū meritū sp est dum est ꝯiūctū cum pmio.q; vbi pmium est.nulla potest esse culpa.ergo adhuc sequit q̄ pmiū est ppetuū et p consequēs liberū arbitriuz in quo est meritum. Similiter quia culpa non potest destrui nisi per meritum.quia pena seu punitio non destruit culpam. nec delet. immo eam complet et perficit.quia pena ei debet. et hoc est suū ꝯplemētū. iō dum culpa recipit suam penam. nō destruitur. sed immo manet.et est coniuncta cū pena sicut materia cum sua forma et suo complemento. Dare eñ debitā penam non est destruere culpam quia culpa et punitio concordant.quia vnum non potest destruere aliud.Culpa enim non deletur nisi per veniam.z venia non debetur nisi merenti et petenti eam. et nullus meretur veniaz nisi a culpa habeat absolutionem.et semper imputatur donec per contrarium expellatur.s. sicut generata est culpa volendo.ac si voluntarie intrauit et libere cuz complacētia.ita nolendo.displicendo. libere ac voluntarie expellatur.et etiam odio habeatur et tunc veniam merebitur. Aliter semper manebit culpa.z imputabitur.et ideo potest esse ꝑpetua.et maxime quia non potest mortē deleri. et per consequens liberum arbitrium est ꝑpetuum. ¶ Item punitio manet q̄diu culpa manet. quia punitio non destruit culpam. sed punitio non potest esse sine illo qui punitur. ergo si punitio potest esse perpetua.liberū arbitrium potest esse perpetuū quod punitur. Sicut enim sequela infirmitatis manet q̄diu ipsa infirmitas manet.z infirmitas manet q̄diu ei⁹ causa manet.ita punitio et pena.que est dolor ac sequela culpe. manebit q̄diu culpa manebit. Sic'e est de merito et premio.q; tandiu manebit premiū q̄diu manebit meritum.sed meritum potest semper manere.quia nō destruitur nisi per culpam. Sed si premium semper manet.semper etiam manebit ille qui premiatur.q; premiū esse non potest sine premiato.sed hoc est liberum arbitrium. ergo liberuz arbitrium potest semper manere.et semper manet.et est perpetuuz.et natura sua est talis Ordo ergo est.q; liberum arbitrium vel bene operatur.vl' male.vel est ociosum. Et exinde sequitur premium et meritū. culpa et punitio. Et sic necesse est liberum arbitrium in eternum manere premiatum vel punitū et esse in premio vel in pena.
Tertia ratio.
Nec est dare aliam viam.mediam per quā posset ambulare vel fugere. ¶ Ecce igitur qualiter homo in quantū homo est ex parte liberi arbitrij ostenditur esse immortalis z p tale.
Cōcludit lib. arbi. esse imortalissime esse immortalis z p tale.

petuus.et per consequēs intellectus et voluntas sunt imortales.qibꝫ liberum arbitriuꝫ constituunt.ꝛ per ꝓsequens anima hois est imortalis et perpetua.et viuens imortuo coꝛpore. ¶ Tractare aūt de forma et qualitate ꝑmiozū et penarū. et de forma iudicādi specialiter.non est ꝓsentis intentionis sed sufficit generaliter oltēdisse ea que dicta sunt in homine et de deo. Oltensum est etiam.q̄ liter cōparando hominē ad alias res per differentiam liberi arbitriu.nascitur vera et magna cognitio de homine et de operibus eius.q̄ ducit nos i cognitionem dei infallibilē et ꝓpinquā. Et in ista differentia gñali liberi arbitriꝫ fundat tota cognitio de hoīe inquantū hō ē in gñali. Optimū est ergo seeꝛcitare i ista ꝓpatiōe ꝓ differē tiā gñalem.

¶ De ꝓpatiōe hois ad oēs reꝛtū graduū iferioꝛum.penes differentiaz spālem ꝛ modū differendi singularē nulli rei iferioꝛi cōmunicatū ꝛ est vltia ꝛ finalis ꝓpatio i q̄ ꝓplet scia hois.

Titulus.xciij.

Dicēdū visum est de comparatiōe hominis ad alias res per differētiam et modum differendi generalē. qui erat pars ipsius comparationis. ex qua comparatione ortus est magnus fructus. nūc restat considerare secundam ꝓtem istius considerationis.que est de comparatione hominis ad alias res. penes differentiam et modum differendi specialem. Et ista est finalis et vltima comparatio de qua extrahitur vltimus fructus et finalis,et totum complementū hominis.et sic erit completa ꝺ homine noticia. ¶ Prima enim differentia et primus modus differendi fuit gñalis ꝛ communis.et fuit ꝑ habere.et iste modus conuenit omnibus reb⁹ et omnibus gradibus.quia quilibet gradus differt ab alio.q̄ habet aliquaz dignitatem sup alium..et infra alium gradum Similiter vna res differt ab alia.q̄ habet aliquā naturā. aliquam perfectionem quaz nō habet alia et talis modus differendi non solum conuenit homini sed omnibus.Sicut em̄ homo habet dignitatem super alias res.ita alie res habent dignitatem super alias res inferiores.sicuti animalia habent dignitatem maiorē q̄ arbores et arbores q̄ lapides.ꝛ aurum q̄ argentum. et iguis q̄ aqua et sol q̄ luna.ꝛ luna q̄ stella. ¶ Sed est vnus alius mod⁹ differendi specialis.qui solum conuenit homini. per quē modum specialiter homo differt ab omnibus. Et iste modus nō est perhabere sed per cognoscere se habere.Omnes enim res inferioꝛes homine habent suas dignitates.ac suas naturas ꝛ perfectiones a suo conditoꝛe.ꝛ vna plꝰ q̄ alia.et est nobilioꝛ alia sed tamen q̄ uis habeant.tamen non cognoscūt se habere nec possunt cognoscere se habere quod habēt. nec qd est illud

Gñalis dīa hois ad alias res.

Specialis dīa hois ad alias res

quod habent. nec quātum valet. nec cognoscūt se esse in illo gradu in quo sunt. neq; in illa dignitate neq; pulcritudine in qua sunt. Quia animalia bruta non cognoscunt q̄ tum ipsa acceperūt vltra arbores de dignitate. neq; arbores cognoscunt quātum ipse acceperūt plus dignitate et nobilitate q̄ lapides et elementa. ⁊ sic ō oīb⁹. sz solus homo habz hoc spāliter. et accepit de suo pdītore. q̄ nō solum habet excellētiā ⁊ dignitatem super oīa alia. immo accepit illud cum quo pōt cognoscere se habere talem dignitatem. Homo ergo non solum pl⁹ et maiorē dignitatem habet. sz etiā cognoscit se habere ⁊ accepisse plus et maiorem dignitatem q̄ alie creature. Et sic habet plus. et cognoscit pl⁹ se habere. ⁊ etiā cognoscit q̄ alie res nō cognoscūt se hre id qō hnt. ⁊ cognoscit q̄ ipe sol⁹ est qui cognoscit. ⁊ suā excellentiā ⁊ aliaruz rez. Accepit etiā sol⁹ q̄ pōt iudicare et discerne inter meliores res ac peiores. nobiliores ac viliores.

Hō cognoscat se habere quod habet.

¶ Nf in illa dria ⁊ mō differēdi continent ānq; gradus ad inuicem ordinati.

Titulus. xciii.

Ut sūt dicta dria hominis ad alias res magis clare videatur. cōsiderabim⁹ quinq; gradus ordinatos qui inter se continentur in predicto modo differendi. vel sūt colligati cum eo. Primus gradus est. s. habere aliquam perfectionem. vel habere esse. vel viuere ⁊c. Secundus est cognoscere se habere. et cognoscere etiā quid alia habent. Tertius gradus est cognoscere. q̄ a seipso non habet hoc quod habet. sed ab alio habet. et accepit hoc quod habet. et q̄ alie res non habēt a seipsis. nec ab ipso quod habent. Quartus gradus est posse querere et inuenire et cognoscere illuz a quo accepit hoc qō habet. et a quo alie res acceperunt hoc qō habent. Quintus gradus est posse tenere illum a quo accepit dū inuentus est. et regratiari illi indeficienter. et posse habitare cum eo inseparabiliter. Primū gradū habēt oīa q̄ sunt. s. hre q̄ libet res debet hre hoc qō habet. s. suā naturā. suā perfectionē. et suā prepetatē. Alios aūt ōtinet gradus solus homo habz i mūdo. s. cognoscere se hs bere. et cognoscere se accepisse ab alio et non a seipso. et posse querere et inuenire illum a quo habet. et ipz cognoscere et inuentum posse tenere. et illi regratiari.

¶ Nf solus hō habet gaudere ō his q̄ hz et alie res non.

Titulus. xcv.

Quid autem valet et quid prodest alicui rei habere aliquam nobilitatez siue excellentiam et nobilorem naturam. et non cognoscere se habere. Quid prodest thesaurum habere infinitum. et nescire neq; cognoscere se habere. Cui tale gaudium vel letitiam haberet inde. Certe nullum. ⁊ est quasi non haberet. Hoc autem est in omnibus que sunt infra hominē. Que gloria. qua le gau

diū est aque. q̄ est nobilior terra. z igni q̄ est nobilior aqua. z soli q̄ est nobilior aliis corporib⁹ celestib⁹. et rose q̄ est pulcherrim⁹ florū. z auro q̄ est preciosi⁹ metallor̄. z arboribus q̄ sunt nobiliores q̄s elemēta. et a alibus q̄ sunt nobiliora q̄s arbores. Certe nulli gaudiū. nulla leticia siue gloria est eis de hoc. Et hui⁹ causa est q̄ ipa nō cognoscūt se habere talem naturā pulchrā. neq; talem dignitatē. nec cognoscūt q̄ alia inferiora sunt min⁹ digna. Ergo gaudium oriē ex hoc. q̄ aliq̄ res scit se habere id qđ hz. z nō ex hoc qđ hz. Quid enī ꝓficeret homi hre tantā dignitatē sup oēs creaturas. et hre excellentiā liberi arbitrij. z nō scire se hre. Quale gaudiū seu glia eēt Ecce iam hic incipit gaudiū z glia z bonū. qđ ipse cognoscit se hre. Sed adhuc nō sufficit cognoscere se accepisse ab alio. z q̄ a sei ꝓso nō hz. nisi possit q̄re re z inuenire illū a quo habet. Nec adhuc sufficit illū inuenire. nisi sciat z poterit illū tenere z sibi debite regratiari. Ista aūt oīa hō solus in vniuerso habet. solus hō accepit. z nulla alia res iferior. Homo ergo habet z cognoscit se habere. et etiā pōt tenere illū a quo accepit. z pōt illi regratiari. Ecce igitur qualiter ista oīa sunt ordinata ad inuicē. z vnū nō valet sine alio. et qualiter homo habet oīa et ꝓ se et ꝓ alijs vt dictū est. z ꝓpter hoc sequitur q̄ solꝰ homo pōt gaudere de his que habet. z hoc in quantū potest. et alie res non possunt gaudere de his q̄ habēt inquantū habēt. q̄ eis deficiūt q̄ttuor gradꝰ ex qb⁹ nascitur gaudiū. z leticia sequt.

¶ Q̄ per istā differentiā hois ad alias res. manifestatur debitū de iure nature. z naturalis et vera obligatio indelibilis. q̄ solus homo in vniuerso soli deo est naturaliter obligatus. z primo tam ꝓ se q̄s ꝓ oibus creaturis. Titu. xcvj.

hō gaudet ex hoc q̄ scit se habere qđ habet

Tit. xcv.

Q Vonia autē dictū est. q̄ habere nō cognoscere se habere. nullum gaudiū generat ret habenti nec est aliqua gloria. z cum cōditor z creator oīm dederit oībus creaturis inferioribus hoīe esse. z nobile esse z vni plus. z alteri minus et tamē nulli earū dedit cum quo possit cognoscere se habere illud qđ sibi datū est. q̄ nescīt se habere qđ habent. nec dedit eis cū quo possint cognoscere se accepisse qđ habēt. nec illū a quo habēt. nec cum quo possint regratiari sibi. solꝰ autē hō in vniuerso hoc habet z accepit. q̄ pōt cognoscere se hre z accepisse. z cognoscere illū a q̄ hz et illi regratiari. Et ideo querēdum et inuestigādū est quale signū est hoc. quid significat hoc. quid arguendum est ex hoc. q̄. s. soli homini datum est hoc. et nō alijs creaturis. Et verissime dicere possumus. hoc signū verissimū et argumentū infallibile. q̄ ipse cōditor omniū deus nō fecit creaturas inferiores ꝓpter seipas

Q⁹ oīa sunt creata ꝓpter hominē.

nec ppter bonū eaz. sed oīes fecit z ordinauit ppter hominē. z ppter bonum hoīs. z propter eius vtilitatē. vel ppter seruitiū. vel ppter necessitatē. vel ppter solatiū z gaudiū hominis. vel ppter doctrinā. z q quicqd dē dedit creaturis dedit eis ppter hoīem. et quicqd habēt z acceperūt creature inferiores a creatore. totū habēt z acceperūt ppter hoīem. z nō ppter seipas. Quid enī pficit eis quod habent. qz nesciūt se habere. Et exinde ptz. q oīes creature inferiores sunt colligate cū homine. qz qō eis deficit. hoc hō hz ꝓ ipsis. qz ipe hō pōt cognoscere se habere id qō hz. quantū hz. z etiā qd habēt alie creature. z quantū habēt

hō est rex oīm rerū.

Et iō qz solus hō hoc accepit. z alijs deficit. hō accepit p oīnibus. ergo oia facunt cum ipso vnū corpus. vnam ciuitatē. et vnū regnū. vbi ipe homo est caput z rex. Cū enī oēs creature inferiores et ipe homo. acceperint quicqd habēt ab vno z eodem. et soli homini datū est vt possit cognoscere seipm. z quicquid ipse accepit et qcqd alia habēt z acceperūt. z ipse solus possit cognoscere illum qui dedit. teneī illi regratiari pro se et pro oībus alijs. Signū enī verissimum est q oīa sunt data homini et oīa sunt vnum

hō teneī pro alijs deo regratiari.

cū homine. Et ideo solus hō dicit accepisse ppzie. et alie creature non dicunt ppzie accepisse. quia nō pro se. sed pro homine acceperunt quod acceperūt Quia si p seipsis accepissent. haberent cū quo cognoscerent se habere et accepisse. et possent illum cognoscere a quo acceperūt et illi regratiari. sicut homo potest. Sic ergo tu solus homo accepisti. Accepisti enim quicqd habes in teipo. et accepisti quicqd habent alie creature. quia ille nichil acceperūt pro seipsis. sed tu es accipiens et acceptor in vniuerso. z solus deus est dās z donator. ¶ Omnia ergo que sunt. claudantur in tribus. s. datore. accipiente et dono. Sunt ergo tria tantū scz deus dans. hō accipiens. mūdus z creature. donum seu munus. Et qz est dare z recipere z est dando et recipiēdo oīs obligatio naturalis ex parte recipiētis. et oīnis qui dat ali quod bonū siue donū. libere. voluntarie. et non ex necessitate. obligat illū qui recipit. et hoc marime si ille qui recipit non pōt esse sine illo dono. Quia ergo solus deus dat et solus hō recipit. z oia sunt homini data libere z volūtarie. et non ex necessitate nature. ergo est oibus his cōcluditur infallibiliter naturale debitū. ac necessaria et naturalis obligatio hominis ad deū creatorē omnīū, et q solus homo teneī naturaliter et necessario in hoc mūdo deo. et alie creature nō teneīr deo de his que habēt. sed solus homo obligaf deo. p oībus creaturis insimul. et p qualibet in particulari. Et sic oīnes creature clamant z testificanī naturaliter solū hominem in hoc mundo esse obligatum pro ipsis. Et nō solū homo est obligatus deo p creaturis. sed etiā

Solus hō accepit a deo.

hō naturaliter obligaf deo regratiari p oībus creaturis

pro seipso. et p̄ his q̄ accepit in seipso. et quicquid hz totū accepit. Et sic deus dedit totū mūdū homini. et etiam dedit sibi quicq̄d habet in seipso. ꝛ sic dedit ipmmet homne sibiꝑsi. Et sic homo est datꝰ sibiꝑsi. ꝛ est datum et accipiens. et sic homo accepit seipsum et accepit mundum. et sic ipse obligatur pro seipso et pro mundo. ¶ Cōclusa est ergo et inuenta obligatio naturalis hois ad deuz indelibilis. ꝛ infallibilis. ꝛ nō negabilis. sed manifesta et summe visibilis.

¶ Hic declaratur experimētaliter. q̄ omia seruiūt hoi. ꝛ sūt ad bonū hois. Titulꝰ.xcvij.

Ti. xcvi. ET quia probatum est q̄ omia sunt ꝓpter hominē et quicquid omnes creature acceperūt. totū acceperūt ꝓpter hoiem. ideo oportet etiam videre qualiter seruiunt homini. et qualiter sunt ad bonū hominis. et vt homo magis cognoscat se obligatū esse per experientiā visibilem. Unde quia homo nō habet nisi aiam ꝛ corpus. ꝛ ideo quicquid seruit homini. vel quicq̄d est ad bonū hominis. vel seruit aiae vel corpori. et est ad bonum aie vel corporis. Et primo declarabimus. secz qualiter oia seruiūt corpori. vel ad necessitatē. vel ad delectationē. vel solatiū seu adiutoriū. Unde oia seruiunt corpori hominis. de aliq̄ sunt creature q̄ sunt necessarie homini. ꝛ hoc q̄tum ad corpus sine quibus corpus non pōt esse nec̄ permanere. sicut sunt quattuor elemēta et sol et multa alia. Necesse est eni homi vti terra. aere. sole. ꝛ similibus. Ista eni necessitas magis videtur. s. cogitando. ꝛ ymaginādo ipsoz absentiam. Nam si ymaginemur terrā nō esse quomodo possemꝰ manere Item si aqua. si ignis. si aer. si sol. auferentur a nobis. ꝛ quomodo possemus viuere Ergo ista sunt necessaria oīno. sine quibus homo viuere nō posset. Et si nō essent arbores. nec̄ ꝑplante. nec̄ blada. quō hō iocūde viueret et bene. Et si nō essent alia. quō homo viueret decenter. quia aliqua sunt sibi in cibū. aliqua in adiutoriū. aliqua ad vtrūq̄. aliqua ad solatiū. aliqua in exemplū Oia ergo ista sunt homini necessaria quo ad corpus. et homo non pōt carere istis. ꝛ accipit beneficium istorum velit nolit. ꝛ hoc incessanter ꝛ cōtinue ¶ ic ergo oīa que sunt in mūdo sunt ꝓ homine. et die ac nocte laborant ꝓ homine. et seruiunt sibi cōtinue. Et sic vniuersum est ꝓ homine. ꝛ ꝓpter hoiem. ꝛ ꝓpter bonū suū sic mirabiliter ordinatū. ¶ Et si forte dicat homo. q̄ ista q̄ seruiūt homini etiā seruiūt ꝛ bestijs ꝛ aialibus. vt inspiratio aeris. lumen solis. aqua. terra. herbe. ꝛ alia plura. Ad hoc respōdetur q̄ verū est. sed seruiendo bestijs ꝛ brutis seruiunt homini. quia bestie ꝛ aialia sunt ꝓpter hominē. ꝛ non ꝓpter se. ꝛ ideo seruitiū quod fit propter hominē. s. animalibus. fit homini. Siue ergo illa q̄ seruiūt

homini. sive illa que seruiunt seruientibus homini necessaria sunt. Ergo omia sunt data homini. omia obsequiū impēdūt homini. Vide igitur homo istū mundū vniuersum. et cōsidera si sit aliqd in eo qō tibi nō seruiat. Omis enī natura ad hoc laborat ī obsequijs tuis. vt famulet vtilitati tue. deseruiatq; tuis necessitatib⁹ ⁊ delectamētis sm affluentiā indesinenter hoc celum. hoc terra. hoc aer. hoc mare. hoc cū oibus q̄ in eis sunt complere nō cessant. Hoc etiā circuit⁹ tēpor. p quattuor tēpora anni. innouādo ⁊ renouādo oia quolibet anno cōtinue ministrāt. Cogita ergo hō ds hoc instituit. quis istud ꝓcepit nature vt sic vnanimiter tibi seruiat. Beneficiū sentis. et hoc negare non potes. Quare ergo datorē tāti bñficij nō cognoscis? Qm hoc datum nō est tuū debitū. sed alienum bñficium. Cū tu nō acceperis ea q̄ habes a teipo. ergo nec alie res q̄ seruiūt tibi acceperūt illa q̄ habēt a seipsis. qz tunc essent maiores q̄ tu. Nec etiā a te acceperūt. Sed cum tu accipis seruitiū earū rerū. ⁊ continue accipis beneficiū earum. ⁊ nō dedisti rebus id qō habent. et p qō seruiūt tibi. nec ordinasti ipsas res vt seruirēt tibi. cū semper accipis seruitiū ab eis ergo obligatus es ꝓ illo beneficio susceptō. sed nō obligaris ipsis rebus que tibi seruiūt quia licet tibi seruiant. nō tamen libere. sed quodammodo coacte. Ergo alicui alteri obligaris. non alicui inferiori. ergo alicui superiori. qui omnes res sic tibi seruire facit. Multū ergo tibi dedit. qui tibi hoc totum dedit. Multum ergo illi obligaris. et teneris illi regratiari. qui tibi tantum dare voluit. Unde omnis creatura clamat tibi. accipe redde. accipe beneficium accipe seruitiuum. redde debitum. Celum dicit. Ministro tibi lumen in die vt vigiles. tenebras in nocte vt dormias et quiescas ego ad tuam recreationem facio temporum innouationes ac mutationes. s. temperamentum veris. feruorem estatis. plenitudinem autumni. et frigus hyemis. ego vario dies et noctes. nunc breues. nunc longas. vt varietas tollat fastidium. ⁊ ordo faciat delectamentū. Aer dicit. Communico tibi flatū vitalē ⁊ mitto tibi ad tuum obsequium omne genus auium. Aqua dicit. Potum tibi prebeo. sordes tuas purgo. rigo siccā ⁊ arida. et ad tuum cibum ministro diuersa genera piscium. Terra dicit. Ego te porto. ego te nutrio pane confoto. vino te letifico. omnium generū fructibus oblecto. diuersis animalibus mēsam tuam repleo. Mundus totus dicit. Vide quomodo te amauit qui propter te fecit me seruire tibi. quia factus sum p̄pter te. vt et tu seruias illi qui fecit me. et tenet propter te. et te propter se. Si sentis beneficium redde debitum. Ecce ergo qualiter omnia que sūt in mūdo seruiunt experimentaliter homini et sunt ad bonum hominis e. parte corporis.

hō teneꝫ deo regratiari.

¶Q etiam sunt ad bonum hominis omnia quantum ad animam. quia vel sunt ad gaudium vel ad doctrinam.

Titul⁹. xcviij.

MOn autem totus iste mundꝰ universus solum est ad servitium hominis et obsequium ꝙ tum ad corpus. immo magis est ad animaz. quia nō est aliqua creatura quantuncunqz modica quin homo possit extrahere ab ipsa aliquam doctrinaz vl̄ documentum. vel aliquod bonum. Unde omnes creature sunt vel ad gaudium hominis vel ad doctrinam. Et primo videamus qualiter omnes sunt ad gaudium hominis Unde dictū est ꝙ solus hō gaudet et pōt gaudē de his q̄ hz̄ et de his q̄ hñt alie creature. et qz alie creature non possunt gaudere de his que habent quia gaudiū oritur ex eo ꝙ aliqua res cognoscit se habere id quod habet. et qz solus hō cognoscit se hēre id qō hz̄ et etiaz scit illud quod habent alie creature. ideo hō potest gaudere de se et de aliis creaturis. et totum gaudium hominis est. ꝙ alie creature habēt id quod habent ad gaudiū hominis. et ipse nullum gaudium habent de his que habent. sed totum gaudium quod quelibet res deberet habere de his q̄ habet et de sua pulchritudie solus hō habet. quia solꝰ hō cognoscit ipsas res habere id qō habent et gaudet. quia habēt id quod habēt maxime quia cognoscit. ꝙ illa q̄ habent hñt ꝑ ipso. Et iō quia homo gaudet de his que habet ipse in seipso sic etiam gaudet de his que alie creature habent pro ipso. Verbigratia. Totum gaudium qō deberet habere aqua de sua claritate et pulchritudine. homo habet et totuz quod deberet habere rosa que est pulcherrimus florum. homo habet. et totum gaudium quod deberet habere sol de sua luce et nobilitate. solus homo habet. Et simile ē de stellis. Et sic patet ꝙ oēs creature quicquid sūt et habent. ad gaudium hominis habent. et non ad gaudium proprium.

Ti. xcv. Oia sūt ad gaudiuz hois.

¶Maior declaratio gaudij.

Titulus. xcix.

ITem adhuc euidētius patet et potest declarari. quomodo omnes creature sunt ad gaudium hominis. immo nullum gauduz haberet homo. nisi essent inferiores creature. ex eo quia non cognosceret se esse nobilem et excellentem creaturam. neqz cognosceret seipsum Nam duz homo comparat seipsū ad alias creaturas inferiores tunc cognoscit se esse nobiliorem creaturam. et suam naturā esse digniorem et meliorem omnium aliarū rerum. Ita ꝙ alie creature facunt videri et apparere nobilitatem nature humane. sicut subditi. milites et barones faciunt apparere nobilitatem regis. et tunc homo gaudet. quia habet pulchriorem et digniorem naturā super omēs alias creaturas et gaudet quia sibi plus datum est ꝑ omnibus alijs creaturis

aulit er hō pōt sibi gaudi um acqre re.

ꝛ ꝙ sua natura exaltata est su per elementa. super lapides et arbores. et super omnia bruta et de hoc homo habet magnuz gaudium. et maxime quando videt se tantum esse dilectum pre omnibus creaturis a suo cō ditore. qui sola sua voluntate et benignitate et bōitate fecit ho minem talem. et voluit om nibus aliis preferri. Ista om nia non cogitaret homo. nisi es sent alie creature inferiores. qz respiciendo alias creaturas. tunc homo se comparat ad il las et videtur ꝙ ille multo mi nus acceperunt ꝑ ipse. et sic cō parando hominem ad omnes. et hominem ad quamlibet per se. Si ergo hōvult habere gau dium de his que habet. et q̄ da ta sunt sibi comparare se debz ad iferiores creaturas. et tunc videbit seipsum et cognoscet se ipsum. ꝛ dignitatem suam. nec aliter poterit seipsum cognosce re Quando enim comparat sta turam sui corporis ad staturaz aliorum animalium. tunc co gnoscit suam dignitatem et no bilitatem Quia animalia respi ciunt semper terram et habent faciem semper versus terram homo autem respicit celum. et habet caput et facie semper ad celum et animalia habent fa cturam curuam. ꝛ homo habet staturam rectam Et dum homo etaz videt. quomodo cetera an malia ambulant. ꝛ qualiter ip se ambulat videt differentiam magnam. ꝛ dum etiam compa rat. pulchritudinem faciei sue ad pulchritudinem aliorum ani malium. et pedes ad pedes. et manus suas ad membra alio rum animalium. tunc cert ho mo cognoscit suam nobilitatē et multum gaudet et reputat se ex hoc solum esse diuitem. quia cognoscit ꝙ conditor omnium creaturarum. sibi tantam volu it conferre dignitatem et excel lentiam pre omnibus aliis cre aturis maxime quia voluit ipsū facere creaturam rationale. et alias creaturas irrationales ꝛ bruta. et quia voluit ei conferre liberum arbitrium. et non ali is creaturis. que omēs sunt ser ue respectu hominis. ꝛ dum eti am voluit homini dare ymagi nem suam. et non aliis creatu ris et istam dignitatem et pre rogatiuam cognoscit se habe re homo super alias creaturas ad quas comparat Et sic appa ret ꝙ alie creature sunt omnes ad gaudiū hominis quia per ip sas cognoscit seipsum. et hoc ē maximum bonum hominis co gnoscere seipsum. et maximum malū hominis ignorare seipsū Item etiā res inferiores homi nes sunt ad magnam doctrinaz et cognitionez hominis. Unde per animalia bruta cognoscit. ꝙ suū vltimum ac finale et verū bonum non consistit in istis re bus corporalibus et insensibili bus ac delectamentis corporis sicut in bibendo comedendo. lu xuriando. quia ista omnia com municantur etiam bestijs. ideo arguit homo. ꝙ debet habere alia bona. que non cōueniunt animalibus sicut ipse homo ex cedit alia animalia Et ideo co gnoscit ꝙ sua vltima felicitas non consistit in istis rebus cor.

pōra libus quib⁹ etiā vtūtur be
ñie. Et si alia nō essent forte
crederet q̄ non essent maiora
alia bona pro ipso. sed solū ista
⁊ ideo ihā cognitionē habet p̄
ter alia alia. ¶ Ultimus non est
aliqua creatura. a q̄ non possit
extrahere aliquaz doctrinā aut
aliq̄ exemplū ad suū bonuz et
ad suā vtilitatē. Et sic oia vt̄ sūt
ad bonum corporis. vel anime.
vel vtriusq; simul. ¶ Preterea iā
declaratum est in scala natu
re. que cōpōsita est ex oibus cre
aturis. qualiter homo ascendit
i cognitionē sui creatoris. ⁊ ac
quirit magnā scientiam de deo
ita q̄ omnes creature intimāt
hoi ad acquirendū vērā sciaz ho
mini necessariā vt declaratū est
Et non solū hoc. sed etiam plu
res aliaz scias que nō sunt ne
cessarie simpliciter. sed in illis
pōt hō delectāri. sicut sunt geo
metria. arismetrica. musica. a
strologia. phia naturalis ⁊ me
taphisica. que omēs ortē sunt
à creaturis. ¶ Concludam⁹ er
go iterū ex dictis. q̄ omnia que
sunt in mūdo facta sunt ꝓpter
hominē. ⁊ q̄ nulla creatura in
ferior hoie est ꝓpter seipsā. nec
ad bonū suū ipsius. sed propter
hominē ad seruiendū corporiꝝ
animē videlicet vel ad necessita
tem vel ad vtilitatē seu ad iuua
mē siue consolationē siue gaudi
um. aut doctrinam et exemplū
Sequitur ergo q̄ homo est obli
gatus deo pro oibus his et pro
toto mūdo. qz propter ihz fact⁹
est Uerissima ergo ⁊ realis obli
gatio hominis ē ad deū. et illa
scripta est in oīnib⁹ creaturis
et ista obligatio est primū liga

Supti. i.

Cōcludit oia esse ꝓpter hominem.

men ⁊ vinculū quo homo ligat
cū deo. ¶ Sic ergo creature liga
tur cū hoie. quia sunt propt̄ hō
minem ⁊ erinde hō ligat cū deo
per talem obligatiōez. quia ac
cepit ab eo. ⁊ sic fact⁹ ē debitor.

¶ De cōditionibus et circūstā
tijs ⁊ modis istius obligatiōis
⁊ prio de magnitudie obligati
onis.

Titul⁹ .c.

Ti. xcvi.

QUonia aūt manifestata ē o
obligatio inter ho
minē et deū. ꝫ ortā est ex acceptio
ne et donatione. Uisis ergo ra
dice et fundamentis obligatio
nis ipsius. vt magis cognoscā
tur. vidende sunt conditiones
et circunstantie ipsius et modi.
que oia oriūtur vel ex parte reci
pientis. vel ex parte dantis. vt̄
ex parte doni et rei date. ¶ Et
primo considerandā est magni
tudo obligationis q̄ magna
sit et quāta. Et quia donum et
acceptum est manifestissimū hō
primo videbimus magnitudi
nem obligationis ratiōe dono
rum acceptorum. Unde ma
gnitudo obligationis crescit
ex magnitudine donorum et
tanta est obligatio quanta
sunt dona. ideo pōderanda ac
mēsuranda et memoranda sūt
omnia dona et accepta. pro q̄
bus est obligatus deo homo et
tenet̄ quantūcūq; fieri poterit Et q̄
prio hō obligat deo ꝓ toto mū
do ⁊ ꝓ oib⁹ creaturis. ideo tm̄
obligatur quantū tot⁹ mūd⁹ va

Tātū hō obligat deo quā
tum acce
pit.

Ti. xcvi.
hō obli
gat deo ꝓ
oib⁹ cre
aturis.

let ꝛ oēs creature. Uñ ipa terra accepit totū qō habet a deo. qz accepit esse de nō esse ꝛ de nichilo. qz terra plus habet ꝫ nihil Et quia accepit pro homine. iō homo tenet pro ea reddere deo quātū terra teneretur deo si ipsa pro se accepisset. ꝛ ad tantū obligatur quantū valet. et terra tantum valet quantū plus valet aliquid ꝫ nihil. imo etiā quantū ipsa valet homini. Aliud eni est dicere quātū terra valet homini. ꝛ quantū terra valet in se. quia alius est iste valor. alius ille. Itē obligat p seruitio qō facit ꝛ ipendit sibi terra. Ulterius obligat hō deo p aqua quātū ipa aqua obligaretur si ipa hoc accepisset p se qō accepit pro hole. ꝛ plus ꝫ terra. qz est lucidior ꝛ clarior Et tanto plus hō debet regratiari deo. Itē homo etiā capit seruitium de aqua. p quo tenet deo regratiari et seruire ꝛ tantū deo tenetur pro aqua. pro quanto nollet carere aqua Ulterius qz aer accepit quicquid habet a deo. et quia accepit esse de non esse. ꝛ accepit nobiliorē naturā ꝫ aqua ꝛ terra. ideo plus tenetur aer deo ꝫ terra et aqua. Sz qz nō cognoscit se hīe ꝛ accepisse qō hz. ꝛ hō cognoscit pro ipso aere ideo homo tenet deo facere pro aere. quod aer teneret si cognosceret. et si hoc qō habz proseipso haberet et etiam pro illo seruitio quod aer attribuit homini et pro quo nollet carere aere. Similiter est de igne. ꝛc.

Duplicit obligat

hō deo p creaturis

¶ Ita ergo duplicivia tenetur et obligatur homo deo pro creaturis pio qz nulla creatura cognoscit se hīe id qō hēt. ꝛ iō nescit qd deo dz ꝛ quātum dz ꝛ tñ accepit. ꝛ ideo tenet deo reddere. p his q̄ accepit. Et qz sol⁹ hō scit et cognoscit hoc. ideo ipe homo tenetur facere pro qualibet creatura id qō quelibet creatura deberet facere deo. qz ipe ē solus in mūdo q̄ pōt ꝛ scit. Sicut si i aliqua ciuitate nō esset nisi vnus sapiens. et omnes alij essent insipientes vel pueri. et si aliquis princeps faceret vnū magnū bonū ciuitatibz et ciuibz nonne ille qui est sapiens deberet reddere gratiarū actiones et loqui pro oibus. Et si non fieret nonne totū imputaret illi et nō alijs. Sic est similiter de deo ꝛ de alijs creaturis et homine qz sol⁹ hō scit ꝛ alie creature nescīt. Igitur homo pro oib⁹ tenetur rndere. ¶ Secūdo tenet homo pro oibus creaturis deo. qz creature acceperūt a deo q̄cquid hēt ꝛ nō acceperūt ꝓpter seipsas. sed ꝓpter hoiem. ꝛ pro hole videlicet ad seruiendū ei. Et i deo sicut dñs obligatur p oibus. que dant seruis suis propter ipsū ꝛ non seruit ita hō tenetur deo p oibus q̄ dant creaturis ꝓpter ipm. ꝛ non ipe creature quia hoc qō ipe creature acceperūt nō ꝓpter se sed ꝓpter hoiez acceperūt. et propter hoc vt seruiret homini. ¶ Et ad cognoscendum quanta sit obligatio pro qualibet creatura. Primū considerāda est creatura quantū valeat in seipsa. ꝛ quātū valeat vna plus ꝫ altera in nobilitate. perfectione et in natura et in vniuerso. Secundo

Quātum hō obligatur ꝫ creatu

considerandum est seruitũ z beneficium quod recipit homo de creatura. et quãtum creatura valet homini. et quantũ homini est necessaria z considerãda est nobilitas z ignobilitas creature seruiẽtis. Unde ℔ uis aliq̃ creatura minus et nobilis z infima. sit homini magis necessaria. et magis seruat homini ℔ creatura magis nobilis et superior. attamen seruitium quod impendit illa creatura magis nobilis. est dignꝰ et nobilius et magis homo tenetur pro seruitio dignioris creature ℔ alteriꝰ. Quia sicut creatura excedit creaturam in nobilitate ita seruitium creature nobilioris excedit seruitũ creature minꝰ nobilis. ℔ uis in necessitate. vt declaratũ est per exemplum. Plus eñ teneꝫ aliquis dominus pro seruitio vnius militis. ℔ decem aliorũ inferiorũ quia plus appreciat illud seruitium. Et seruitũ vniꝰ comitis plus appreciatur ℔ decem militũ et seruitum vniꝰ ducis. ℔ multorum comitum. Quanto eñ res q̃ seruit fuerit nobilior. tanto etiam seruitũ factum per talem rem. est nobilius. et pro illo plus obligatur hoc enim est ad magnũ honorem. et magnam nobilitatem z exaltationem alicuius rei. q̃ res nobiles et excellentes seruiant et. Sic ergo consideranda est necessitas seruitũ et nobilitas et ipsa nobilitas excellit necessitatẽ. Et ex hoc sequitur qꝫ homo plus tenetur p seruitio aq̃ ℔ terre et plus pro seruitio aeris ℔ aq̃ z ignis ℔ aeris. et plus pro seruitio solis. lune. et stellarum ℔ elementorum et plus pro seruitio rerum viuentium ℔ non viuentium et plus pro seruitio animaliũ brutorum ℔ arborum z herbarum. et plus pro seruitio hoim ℔ animalium. Et hoc totũ est ratione nobilitatis creature seruientis. cuius vnũ seruitũ q̃uis est nobilius ℔ mille aliarum creaturarum minus nobilium. sicut etiam seruitũ membrorum superiorũ sicut cerebri capitis. oculorum. lingue. manuum. cordis et ceterorũ ẽ multo nobilius seruitio aliorꝫ mẽbrorũ inferiorum sicut pedum z tibiarum et ceterorum. ¶ Ex omnibus his fundatur regula de magnitudine obligationis videlicet qꝫ cõsiderandũ est de qualibet creatura quantũ habet et accepit. et quantum sibi datum est. et per cõsequens ẽ tum obligaretur deo. si sciret se habere id quod habet et si pro seipsa haberet. Et qꝫ oẽs creature sunt ordinate per gradꝰ. ideo possumus considerare valorem creaturarũ per gradus. et etiã in quolibet gradu sunt multi gradꝰ. ¶ Unde ille creature q̃ sunt in primo gradu. que habent tantũ eẽ z nõ viuere tenentur deo pro esse quod acceperũt. qꝫ habent plus ℔ nõ eẽ et plus ℔ nichil. et ideo tãtũ debent deo quantũ esse plꝰ valet ℔ non esse. Et quia in illo eẽ sunt adhuc multi gradus ac differentie nobilitatis et pulcritudinis. quia vna res habet nobiliꝰ z pulcrius esse ℔ alia. ideo plus tenentur ille res que

Tit.xcvij.

Cõcludit quãtitatem obligatiõis hois ad deũ pro creatura.

Eodē tit. pulcrius habent eē. Et q; homo obligat̄ ꝑ creaturis vt dictum est. ideo ipse tenetur pro omnibus pro quibus tenentur creature. Ulteri⁹ creature que in secūdo gradu. plus tenētur ꝙ ille que sūt in primo gradu. et similiter ille que sunt in tertio gradu. plus ꝙ de secundo gradu. quia habent hoc quod ille. et plus ⁊ ideo obligantur de plus. Et vt dictum est homo

Eodē tit. obligatur deo pro omnib⁹ creaturis. quia creature acceperūt id quod habent. non ꝓpter seipsas sed propter hominem. Sunt enim in ūtis gradibus multi gradus alij vt dictum ē in scala nature. de animalib⁹ de auibus. de piscibus et similibus. pro omnibus his obli-

Titu.i. gatur homo deo quia hoc eē nobile quod habet nobilius vna creatura ꝙ alia. totum habet propter hominem. Ecce ergo quarta obligatio homis erga deum. et quantū tenetur hō deo pro toto mūdo. Tantū em quātum valet qđ mundus accepit et q̄libet creatura pro homine a deo. Satis ergo est hō obligatus deo pro mundo. et si nichil aliud accepisset.

¶ Q; magis est obligatus hō deo pro his q̄ accepit in seipso q; pro toto mundo.

¶ Titulus .ci.

¶ Tm̄ homo accepit a deo q̄cquid habet in seipso sicut alie creature ideo si homo obligatur pro his q̄ acceperūt alie creature q; pro ipo acceperūt. et q; ipe sol⁹ cōfert eas accepisse qđ acceperī ⁊ quātū acceperūt. mlto ꝯ magis dz eē obligatus deo pro his q̄ ipsemet accepit pro seipso. cum ipse cognoscat se habere et accepisse. et quantum valet; quod accepit. cum etiam cognoscat quātum plus accepit ꝙ alie creature et quantū valeat id qđ accepit plus. Sicut ergo homo tenetur pro toto mundo. ita tenetur pro toto seipso. q; sicut dedit totum mūdū homini. ita dedit hominem sibi ꝓpli. Ideo tantū tenetur homo pro se. ꝙntum ipsemet valet. ¶ Si autē homo multum valeat ⁊ sit multū in natura sua preciosus. hoc ostendit et manifestat totus iste mundus. et omnes creature que sunt in eo. quia totus iste mundus factus est propter hominem et pro homine. ergo homo plus ponderat et magis ē preciosus. ꝙ totus mundus et omnes creature insimul. cū tamen in natura sint tam nobiles et excellentes creature ⁊ tā preciose et tam magne. q; omēs sunt propter hominem. ⁊ serui unt homini. sicut sunt elementa et viuentia ac sentientia. et corpora celestia incorruptibilia et perpetua. et inter oia maxime ipse sol. Ut autem ex preciositate et magnitudine seruitorū. cognoscatur magnitudo et nobilitas ipsius nature cui seruitur. cogitare possumus q̄nta est magnitudo. preciositas et valor nature humane. cui totus mundus plenus tam magnis et preciosis creaturis cōtinue seruit.

Supra ti.c. in fi.

Preciositas hois hic ostēdit

¶ Hic concluditur immortalitas aīme rationalis.

¶ Titulus .cij.

Preciosi-tas hois

Et sine dubio preciositas et nobilitas creaturarū hominī seruiētium manifestāt et dicunt nobis q̄ in homine ē aliquod immortale et incorruptibile ac appetitū semper viuēs quia creature q̄dāz seruientes homini. sunt incorruptibiles et semper durantes in suo esse. sine aliqua diminutione. sicut sol et corpora celestia. Unde ei eēt hoc. ḡs ordo eēt iste. q̄ creature q̄ continue seruiunt homini et ad hoc facte sunt ꝛ ordinate. essent tante nobilitatis perfectionis et p̄ciositatis q̄ eēnt omnino incorruptibiles ꝛ perpetue. et q̄ homo cui seruiunt eēt tot⁹ corruptibilis ac mortalis. et nichil eēt in eo immortale. Ergo in homine est aliquid immortale. Sed hoc non ē corpus. quia corpus moritur ergo in homine est aliq̄ vltra corp⁹ quod est immortale et perpetuum. Hoc aūt non potest eē nisi id quod est excellentius in homine. et hoc est liberum arbitrium. Et per cōsequēs alia hominis est immortalis in qua est liberū arbitrium radicatum ꝛ plantatū. Ergo magnitudo et preciositas creaturarum ostendunt hoiem esse magni p̄cij q̄a sibi ꝛtinue et incessanter seruiunt Si ergo ipse hō dignior ē aliis creaturis sibi seruientibus. et plures tales creature sunt perpetue. sequitur q̄ homo ḡntum ad maiorem partem sit perpetuus. Uel seruiens erit preciosius et nobilius illo cui seruitur quod est homo. et ergo eēt ibi ordo in vniuerso peruersus quod tamen est contra naturā ordinis. quia ordo de se dicit regulatum et non peruersum. Ergo sequitur. q̄ homo est magni precij. et magni ponderis ꝛ valoris. Nam deus dedit homini magnum donum. quādo dedit homini ipsummet hominē. Plus igitur dedit illi in hoc. q̄s quando dedit sibi totum mundum. quia homo plus valet q̄s totus mundus. et ideo obligat deo pro tāto. quātū ipse valet. ¶ Q̄s pōderādus est hō p̄ pres suas vt sciat quātū valeat.

¶ Titulus. ciij.

Quoniam aūt hō non pōt scire quantum obligatur deo pro seipso nisi sciat quantum valeat et ponderet. et q̄a totus homo inestimabile est magni ponderis et precij. et plus pōderat q̄s totus mundus. ideo sicut mundus non potest ponderari. nisi sit in partes suas diuisus. ideo homo multo min⁹ poterit ponderari nisi diuidatur per partes. et partes ipse ponderentur. ꝛ sic melius scietimus pondus ipsius hominis inestimabile et precium quantū fieri poterit. Et primo diuidatur homo in suas partes generales et magnas. et postea iterū ille partes diuidantur in partes speciales et paruas. quia q̄libet pars in homine est magni precij et valoris. ¶ Partes aūt magne et grosse in quas potest diuidi homo totus sunt eē. viuere et sentire. et intelligere. seu liberum arbitrium. Uel partes magne et grosse hominis sunt corpus et anima. sed partes speciales et paruę sūt ptes corporis ꝛ animę. q̄ corp⁹ ha-

Preciosi-tas hois rõne esse.

bet suas ptes similiter z aīa. ponderandus est ergo hõ scõz omnes suas partes paruas. ponderet ergo homo seīm ēm eē primo. que est prima pars. Unde homo debet cogitare q aliquando non fuerat. z nihil erat. Accepit ergo homo prio hoc vt eē inciperet. cū non eēt. et aliquid fieret cum nichil foret ante. Ergo bonum accepit quando eē accepit quia nõ erat et nichil hēbat. Et cīus alie creature similiter acceperunt eē cum non eēnt. et facte sūt cū nichil essent ante. et deus dedit eis eē cum non eēnt ꝓpter hominem. et propter eē hois. z ideo pciosi'ius est eē hominis cīs eē aliarum rerum. Unde esse omnium respicit eē hominis. z ad ipsū tendit tanc̄ ad principalius et maius eē z pciosi9. ꝓpter quod est eē omniū creaturarum. Ecce igitur quantū ponderat eē hominis qđ accepit. quantū valet. z quāti pciī est. Multū ergo obligatur hõ deo. p eē quod accepit. z cīus nichil plus accepisset. plus valet eē homis supra nichil cīs eē omniū creaturarū. Itē nõ solū accepit homo eē. immo amplius quia pulcrū et formosum eē et artificiosum. hoc em est maius cīs eē tantū et aliqđ tantū. Plura em sunt q̄ habent eē. sed nõ habent pulcrū eē neq; formosū sicut homo habet. Et si aliquibus sit datū pulcrū eē. attñ eē homis est pulcrius z formosi9. cīs omniū aliarū creaturarū. et etiam si habent pulcrū eē totū hoc habent ꝓpter hominē. cīre multū tenetur homo deo. ¶ Itē secundo homo debet cogitare z ponderare se per viuere. Uñ nõ solum est homini datū eē pulcrum. sed deus voluit eum magis eraltare et dedit illi viuere et vitā. Unde maius sine cõparatione est viuere cīs eē tñ. et maius est accipere viuere de non viuere. cīs ee non eē. Et licet alijs creaturis sit datū viuere. attñ hoc est eis datū propter viuere quod est in homine quia omnia q̄ viuunt. viuūt ꝓpter hominem. Ideo pciosior ē vita hominis. cīs vita oīz aliarum creaturarum. Uñ oīe viuere omniū creaturarū tendit ad viuere hominis. et respicit illud tanq̄ principalius z nobilius. et ideo viuere hominis tanc̄ principale viuere. excellit omne viuere. Magne ergo nobilitatis est viuere quod est in homine. et plus obligatur homo deo pro suo viuere. cīs pro viuere omnium creaturarū. ¶ Ulterius tertio post eē z post viuere. est homini datū sentire et homo eleuatur altius. Et licet alijs sit similiter datū attñ totum hoc hñt ꝓpter hominem. Et non solū sentire. imo multis modis. vt videre audire ꝛc. O quant9 ornat9 est iste. et quanta nobilitas. Et sīr est istud dilatandū sicut prius de eē z viuere. Ulterius debet hõ seīm pōderare p suū ꝓpriū valorē. vz p liberū arbitriū. z ō ei accepit solū eē z pulcrū eē. non solū viuere z nobile viuere. non solū sētire. z ꝛpletū sentire. sed pl9. Supra omnia ista accepit liberum arbitrium. rem grandissimā. in natura dignissimā

Preciosi-tas hois rõe viuere

Preciosi-tas hois rõe sētire

Preciosi-tas hois rõe. li. ar.

et nobilissimā. Ecce preciositatem liberi arbitrū. quia nulli alteri datuz est nisi homini spāliter. Ecce speciale priuilegium z prerogatiua hominis. qm̄ viuere. esse. sentire. alīs rebus data sunt etiam sicut homini. Cōmunia ergo sunt alīs creaturis et homini. Sed hoc. s. liberū arbitrium specialiter datuz est homini. Non enim est hominī et alīs cōmune. Ista ergo specialitas significat preciositatē liberi arbitrū z dignitatem.

Plus ergo ponderat liberū arbitrium q̄m omnia alia. s. esse viuere. sentire. ideo est supra omnia eleuatum. dignissimuz z altissimum i natura. Ecce ibi maiestatē nature. impatorē et regē totius nature. Omne igitur esse. omne viuere. omne sentire est ppter liberum arbitriū. Unde sicut omne esse quod est in creaturis z omne viuere et sentire. sunt propter esse. viuere et sentire hominis. ita esse viuere z sentire que sunt i homine. sunt ppter liberum arbitrium immediate. Ecce mirabile regimen nature. liberum arbitrium est rex. Unde viuere et sentire que sunt in homine sunt ipsa sedes liberi arbitrū. in quibus immediate sedet liberum arbitrium. Et quia immediate seruiunt ei. ideo sunt nobilissima in homine. quia immediate sunt cōiuncta libero arbitrio. et seruiunt ei et portant eū sicut equus dñz suum. Deinde omne aliud esse extra hominē in creaturis. z oē viuē. z omne sentire sunt ppt esse. viuere z sentire. que sunt i homine. Omnia ergo que sunt in homine. laborant in ipso cōtinue z incessanter. vt maneat et sedeat ipse rex. s. liberum arbitrium quod est immortale ppetuum et diuinum. Ideo tota natura extra hominē est sollicita pro homine. vt sedes liberi arbitrū que est in homine conseruetur duret et permaneat. Ti.ci.

Unde omnia que sunt inferiora homine habent quoddam esse in homine. et includuntur in homine. Nam elementa. arbores. plante et animalia omnia habent esse in eo. q̄ cum elemētis est. cum arboribus et plantis viuit. cum animalibus sentit. Attamen esse nobilius habent elementa in homine q̄m i seipsis. z arbores nobilius viuere. et animalia nobilius sentire in homine q̄m in seipsis. et hec est ratio. quia omnia habent in homine esse humanum et sunt coniuncta cum libero arbitrio quod est dignissimum inter omnia creata. per quod i homine est principatus z dñiū et regnum. et ideo omnia q̄ coiunguntur cum eo nobilitātur et dignificantur. Exinde sequitur q̄ omnia elementa et arbores z animalia habēt aspectū ad illud esse nobile quod habēt in homine. et ordinant ad illud. et sunt ppter illud. z appetunt conseruare naturaliter illud quia in hoc nobilitantur. Oīa hñt qōdā esse in hoīe.

Non autē oīa ista immediate coniūguntur cū libero arbitrio. nec equaliter appropinquant ei. quia non sunt eq̄ digna. sed per quendā pulcrū ordinē maiorē vel minorē dignitatem magis vel minꝰ appro-

pinquāt. Unde esse elementoꝝ quod est in homine est infimū et ibi ponatur et collocatur vita vegetatiua. quia nobilior. deinde vita vegetatiua portat ipm sentire et sensitiuū. quia dignior est ista ꝙ alia. vltimo ipsum sentire siue virtus sensitiua cum oibus suis partib⁹. nobilius portat ipm liberū arbitrium. et ideo ibi sedet ⁊ regnat in illa ibi umpat. ibi dñat liberum arbitrium. Ulterius autē liberum arbitriuꝫ nihil portat creatum vel sedet in eo. quia nihil creatū est supra ipsum. ſz ipꝫ est supra oia. ergo solū creator debet sibi sedere. Quia valde rationabile est. ꝙ sicut liberuꝫ arbitrium qđ ē supra oia creata. sedet supra oia alia. ita creator q̄ est supra liberū arbitriū sedeat supra ipsum. Ecce liberū arbitrium factum est sedes dei ibi enim solus deus debet ipare. dñari et regnare. Vide ergo q̄liter liberū arbitriū imediate et sine medio coniungit deo. et cum summo creatore. et tangit ipm sine medio et portat ipm. ⁊ nō pōt magis sibi appropinq̄re. Ecce summā hois dignitatē per liberum arbitriū ꝙ factū ē dei habitaculum ypetuū ⁊ immortale. Omnia autē in natura clamant liberū arbitriū esse ꝑciosissimū et dignissimū supra oia. et ordo creaturarū hoc clamat hoc clare manifestat. ¶ Unde ōlit ipm eē repit in oib⁹ creaturis gñaliter ꝙ est infimū oiz. deinde vide quō viuere est i pauciorib⁹. ⁊ ē nobili⁹. deinde sētire adhuc nobilius. et in pauciorib⁹ ꝙ viuere. et vltra attende quō ipsuꝫ liberū arbitriū repit adhuc in pauciorib⁹. ꝙ ē in solis hoib⁹. iste ḡ ordo manifeste ꝺclarat dignitatē liberi arbitrij. ꝙ oīgit oia cū deo. ꝙ elementa ꝓiungūtur cū vita vegetatiua. et vita vegetatiua cū sensitiua. ⁊ sensitiua cum libero arbitrio. et liberū arbitriū imediate cū deo. Ecce igit̄ q̄liter deus eleuauit hoiem ꝑ quandā scalā de ḡdu i gradū. donec venit et trahit vsq̄ i seīz. Neq̄ potuit eleuari ꝑ naturam nec maiorem accipe dignitatē naturalē ꝙ tractus est et eleuat⁹ vsq̄ ad dei similitudinē ⁊ ymaginē viuā. Nā liberū arbitriū est ymago dei viua. Et q̄d alti⁹ dignius et nobilius. ⁊ q̄d melius esse poterit ymagine dei viui. Multū aūt decidit de⁹ hoi qñ dedit sibi esse cū nō eēt. adhuc pl⁹ qñ dedit sibi viuere. ⁊ mīto pl⁹ qñ dedit sibi sētire. sed maximū qñ dedit sibi liberū arbitriū. qđ ē immortale ⁊ ypetuū. et dedit sibi suā ymaginē. suā similitudinē qz tūc fecit eū sibi similem i natura. et qñ ō suo gñe ⁊ nullā aliā creaturā mūdi ad hanc dignitatē eleuauit. Unde sine dubio in hoie ē plena dei ymago ⁊ similitudo creata. nec vltra ē ascensus. Et hoc oñdit ipe ordo nature. Unde pl⁹ imitant ipse creature deū q̄ viuūt. ꝙ q̄ sunt tm. ⁊ pl⁹ ille q̄ sentiūt ꝙ ille q̄ viuunt. Maxime ergo imitatur hō deū hūs liberū arbitrium. qz in scala nature nulla creatura est supra. qz in eo est finis ⁊ cōplementuꝫ. et plena et cōpleta imitatio. ymagoꝝ sīlitudo creatoris. Unde ḡ ꝙti pōderis ē hō

Sol⁹ deꝰ sedet in lib. ar. sicut rex.

Repetit ꝑciosita-tem hois ratiōe li. ar.

quanti valoris et quanti pcij per liberum arbitrium. Vide ꝙ ꝙtū accepit hō ql donū. qz accepit liberum arbitrium. ppetuum ac immortale. Vide quātum teneꝛ et obligatur hō deo. ꝙ solas accepit tantum donum specialissimū. z accepit alia dona. ante tñ nihil habuit. Sic igitur diuidendo hominē p partes suas magnas. et eas ponderando cogitare possumus pōdus et preciuz totius hominis et valorē. plus ergo sine dubio valet homo ꝙ totus mūdus. et ergo plꝰ obligat deo pro seipso ꝙ pro toto mundo. Inuigilare igitur debet vt sciat quid accepit. cum hoc scire possit et alie res hoc cognoscere non possunt

Ut supra titu. ci.

Ti. ciij.

QZ ponderandꝰ ē etiam homo p alaz et corpꝰ ꝙ sunt pncipales partes eius. Titu. ciiij.

QVoniā aūt totꝰ homo nō solū diuidit in ptes supradictas. immo etiā aliter pōt diuidi. et cōiter i duas ptes pncipales ꝙ sūt corpꝰ et aīa et erꝙ compositus est. ideo si volumus scire ꝙd accepit homo. aliter ꝙ per modū supradictū. z clarius ponderem⁹ hoiem expte corpis z aie z videam⁹ ꝙnte nobilitatis z valoris sint corpꝰ z aīa. Et p mo nobilitatē corpis. qz est mirabilissīe dispositū z organisatū. sapienti ssime ordinatū z fabricatū. super oīa mūdi corpora. Ecce quāta ꝓportio. quāta ordinatio est iter omnia membra. quō sunt inter se connexa inter se proportionata. Unum em̄ iuuat aliud. vnū seruit alteri. Ecce quāta pulcritudo. Uide

Precioſitas hois rōe corporis.

primo faciem hois et manus z pedes qz nihil in eis inueniesꝫ superfluū nihil diminutū Ecce statura hois pulcerrimā erectā Quanti ergo ponderis. quanti valoris hō sit. pōt estimare ds p corpꝰ humanū. Plus ergo teneꝛ hō deo p suo corpore ꝙ p toto mundo. Ut aūt magis pōderemus corpus. videam⁹ ipsa membra in se quantū valeāt. z quantū apꝑciet homo qlibet membrū. Videamus ꝙ tū apꝑciet hō manū suā. Pro quanto nollet carere sua manu. z si nō haberet manū. quātū vellet dare vt haberet. Certe homo sanementis nollet amittere manū suā pro toto mundo. immo daret totum mundū q manꝰ sua non auferretur. et si esset ablata daret totuz mundū si posset vt rehaberet. Sed quātū reputaret se homo esse obligatum. ꝙ sibi manū ablatā restauraret intantū etiā homo obligat deo ꝙ sibi manū dedit. Sed ꝺd loquimur de tota manu. homo vno digito nollet carere p magno bono. Et sic quātum obligatur deo de illo q nōvellet carere digito. de tanto etiā homo obligatur deo de duobus. tribꝰ. ꝙtuor. z de oibꝰ. de quāto nollet carere illis. Simili homo reuolnat et pensat de oibꝰ mēbris. z innumerabilibꝰ in hoie existentibus. tam ornate z pulcre fabricatis z hō datis. Pro ꝙto ergo nollet carere oibꝰ z singulis mēbris p tāto etiā obligat deo. Et si amiserit etiā membra adhuc obligatur deo pro his. quia accepit semel et deꝰ dedit.

Ut supra titu. ci.

Cōcludit maiorē obligatio hois deꝰ

QZ plꝰ obligat hō p aīa ꝙ p

corpore. Titu.cv.

Sicut ergo homo habet corp⁹ mirabilissime organisatũ et fabricatũ supra omnia corpora mũdi in quo sunt omnia corpora dissimilia pulcerrima. visibilia et manifesta. ita habet aiam excellentissimã ⁊ nobilissimã. correspõdentẽ corpori. iuxta suã capacitatẽ ⁊ dignitatẽ implentẽ ipm corp⁹. ⁊ oia organa viuificando. dãdo vitã et sensum ac motũ omnib⁹ mẽbris. ita ꝙ sicut in corpore ẽ mltiplicitas organorum pulcerrimorũ. et magna diuersitas et differẽtia iter ea. tamẽ coniunguntur. et faciunt vnũ corpus mirabilissimuz. Ita proportionabiliter habet anima multiplicitatẽ et multitudinẽ officiorum nobilissimoꝝ et mirabiliũ seu virtutuz et potestatẽ naturalium et inuisibiliuz. iuxta exigentiam organorum corporis ita ꝙ quot sunt mẽbra organisata et distincta. tot sunt etiaz virtutes et officia distincta ipsius anime inuisibiles. ⁊ ita anima intrat corp⁹. tota plena officijs et virtutib⁹ ac potestatibus. vt totum impleat corp⁹ ⁊ nullum vacuum membrũ relinquat. Sicut enim vnus homo põt habere diuersa officia ⁊ diuersas artes quas exercet p diuersa instrumenta et dissimilia ita anima habet diuersa officia et diuersas virtutes quas exercet. et dissimilia membra. ⁊ instrumenta diuersa. Diuersitas ergo organoꝝ ⁊ instrumẽtorum in corpore arguit diuersitatẽ potestatũ et virtutũ i aia.

¶ Sunt ñ etiam aliq̃ ptates i aia q̃ nõ exercẽtur per organa Et qr oẽs opatiões pcedũt ab aia. necesse est ꝙ tot sint virtutes tot officia. tot ptates in anima. qr sũt opatiões dissimiles inter se. Et qr oia q̃ sunt extra hoiem sũt ordiata p pulcrũ ordinẽ ꝑz supius et inferius ꝑz maiorẽ et minorẽ dignitatẽ. ita ꝙ nõ oia sunt eqlia ⁊ etiã ciuitates ⁊ regna sunt ordiata ꝑz diuersitatẽ officioꝝ. ita ꝙ officia nõ sunt silia. neq̃ eqlia in dignitate. ⁊ ñ oia facta sũt ppt hoiem ergo multomagis debẽt esse ordinata officia naturalia i aia. et virtutes et potestates ꝑz supi⁹ et inferi⁹. ꝑz maiorẽ et minoreꝫ dignitatẽ. Jdeo non omnes virtutes nec ptates sũt eqles vel officia sunt eqlia i ipsa aia. sed aliq̃ sunt mediocres alique superiores. alique ifime aliq̃ magis nobiles. alique minus nobiles. Jdeo aia ẽ qõdaz regnũ in se. qr habet suas potestates. suã officia ordinata ad modũ regni. qr superiores ꝓtutes et potestates iperãt pcipũt et dñant inferioribus. et eas regunt et gubernant. Sed et virtutes inferiores obediunt famulantur et seruiunt superioꝝ⁹. ⁊ recipiũt mãdata ab eis. Et iõ regnũ ẽ bñ dispositũ ⁊ in pace. qñ supiores ptãs vt regia vt ipialis. bñ regit et ipat. et inferiores potestas obedit et famulatur. Jta igitur in regno anime est bona dispositio et bona pax et tranquillitas. quando superiores potestates q̃ sunt in anima bene re

Er multiplicitate organoꝝ corpis arguit mltiplicitatẽ officioꝝ aie.

Er ieqlitate officiorũ i mẽbris arguit ieqlitas officiorũ i aia.

Aia ẽ qõdã regnũ

gunt et imperāt.et inferiores bene obediunt ⁊ famulantur.

Declarat potētias anime.

¶Incipiamus aūt ab infimis opationibus aie. Infime autē que sunt in hoie.sunt nutrire. augmentare generare.Cōiter in homine primo apparet nutritio augmētatio.generatio. Et ideo q̄ iste tres opationes sūt dissimiles necesse ē q̄ sint tres virtutes ⁊ potestates dissimiles in aia eis correspōdentes. Ideo est in aia virtus nutriendi. augmentandi ⁊ generādi.Et sic sunt ibi officia tria naturalia.et ista tria cōtinentur sub vna potestate generali.que vocāt virtus vegetatiua Et iste tres virtutes sunt in regno anime ad modū laboratorū.agricolarū.et mercatorū. q̄m sicut isti incessanter laborant ad sustinēdum alios status nobiles regni. q̄m aliter nullus statꝰ posset durare nisi isti continue operarent.⁊ iō isti portant totū pōdus regni ⁊ oēs status superiores. Ita conformiter isti tres statꝰ siue virtutes infime cōtinent ⁊ portāt alias virtutes ⁊ potestates superiores ac nobiles in regno aie.⁊ cōtinue ⁊ incessanter laborāt p eis.⁊ portant pōdus totius regni.et oēs status superiorū potestatū ⁊ officiorum

De potentia vegetatiua.

¶Et iste etiā tres virtutes habent quattuor alias eis famulantes et ministrātes eis continue.s.Uirtutē appetitiuam seu attractiuā cuius officiū est cibū desiderare et accipe. Uirtutē retētiuā cuꝰ est cibū retinere ꝑ vtutē digestiuā cuꝰ ē cibū coḡre ⁊ digerere. Uirtutē expulsiuā. cuius est superfluitates expellere.et bonū chimū in omnia membra delegare. Oīa eni ista officia exercet aia cuz instrumētis ⁊ organis corporalibꝰ.ita q̄ iste potestates et ꝑtutes sunt ligate cū corpore. ⁊ opationes earū fiūt cū corpore.et mediante corpore. Ideo etiā fortificanꝰ et debilitātur iste opationes ꝑm debilitates et fortificationes corporis.ita q̄ quāto corpꝰ est fortius.tanto etiā iste virtutes sunt fortiores.Et ideo iste virtutes dicuntur virtutes corpales. ¶Post istū vero statum in regno anime.sequunt alij status superiorum virtutū et potestatū ⁊ officiorū magis nobiliū. Unde in homine sunt opatiōes alique magis nobiles q̄ ꝑdicte. que tñ nō sunt supreme sed mediocres.sicut sunt videre. audire odorare.gustare.et tāgere.Et q̄ iste operationes sunt dissimiles . necesse est q̄ in anima sint etiā quinq̄ potestates dissimiles.istis opationibꝰ correspōdentes.s. Potestas visiua. cuius officiū est apprehendere et cognoscere colores . figuras et lucē.et ista virtus est cōiuncta cū oculis.et aia exercet istud officiū cū oculis. Alia virtus est potestas auditiua . cuius officiū est scire ⁊ cognoscere sonos ⁊ voces ⁊ armonias. ac cōsonātias sonoꝝ ⁊ vocum. Et ista virtus est cōiuncta cuz auribꝰ.et cū illis exercet illud officiū. Alia virtus est olfactiua. q̄ apprehendit odores. Et similiter de gustu ⁊ de tactu. Ecce mirabile matrimoniū inter

De partibus vegetatiue potentie.

De potētia sensitiua ⁊ eius partibꝰ.

membra corporis organica ex
yna parte ⁊ ỹtutes ⁊ potesta-
tes seu officia aie ex alia par-
te. Ecce corpus cū multitudine
organoꝝ pulcherrimoꝝ. Ecce
animā cū multitudine ⁊ varie
tate virtutū. potestatū et offi-
ciorū nobiliū. Oēs autē virtu-
tes iste ⁊ potestates cōtinen̄
sub yna virtute ⁊ potestate ge
Potentie sensitiue dicunt̄ or gānice corporales carnales et serue. nerali seu cōmuni q̄ dicit̄ sensi
tiua. Et ideo oēs iste ỹtutes
dicunt̄ sensitiue. et vocant̄ cor-
porales et carnales seu orga-
nice. q̄ sunt cōiuncte cū corpo-
re ⁊ carne ⁊ organo. Et opera
tiones earū sunt cū adiutorio
organi corporalis. ideo etiā de-
bilitant̄ ⁊ fortificant̄ ſm q̄ or
ganū debilitat̄ et fortificatur
Itē etiā iste potestates dicun-
tur serviles seu serue. ⁊ nō libe
re. Et hoc ideo. q̄ sunt ligate cū
corpe ⁊ etiā subiecte sunt aliis
potestatib⁹ superioꝝ⁹ natura-
lib⁹. Quānis autē iste pote-
states oēs vno nomīe dicunt̄
corporales. attamē inter eas
est dignitas ⁊ maioritas. nec
Differentia earū et nobilitas. sunt equales. Quia sicut vnus
sensus excellit alium in loco
diuersitate. ita excellit eum in
virtute ⁊ nobilitate. Vñ odora
tus excellit gustū rōne situs et
loci. q̄ sentit et percipit lōgin
quius. ¶ similiter auditus excel
lit odoratū. lōgius enī odora-
mus q̄ gustamus. Et longin-
quius audimus q̄ odoram⁹. ⁊
sic oculi excellūt aures. lōgius
enī videmus q̄ audimus. ¶ Sē-
sus autē tactus est in fim⁹ oīm.
De sensu cōmuni. ⁊ est ỹ totū corpus expansus.
¶ Preter autem istas virtutes
seu sensus exteriores. habz ani
ma alios sensus interiores oc
cultos ⁊ nobiliores q̄ habent
organa interiora occulta in ce
rebro ⁊ capite. q̄ quidem virtu
tes. sunt sensus cōis. imagina
tiua. fantastica. estimatiua et
memorativa. ¶ Post p̄dictas
virtutes ⁊ officia. alia virtus
est ⁊ potestas in regno aie. scz
virt⁹ motiua de loco ad locū.
Et per istā virtutē aia dilatat
et extendit mēbra cōstringit ⁊
attrahit ꝓgredit̄ de loco ad lo
cū ⁊ operatur opa mechanica et
artificialia. Et oia iste sunt ỹ
ordinē ⁊ fiūt ỹ organa corpo-
ralia. s. ỹ neruos ỹ pedes et ỹ
De virtute motiua manꝰ. ¶ Per istū statū p̄dicta-
rū virtutū ⁊ potestatū ac offi-
ciorū q̄ habent cōiunctionē cū
organo corporali. et operātur
mediāte carne. sequit̄ in regno
aie alius stat⁹ supimus ⁊ nobi
lissimus virtutū. potestatū. seu
officioꝝ. q̄ habent totū regimē
De intellectu ⁊ voluntate. omnīū virtutū p̄cedentiū. Un-
de in homie sunt due altissime
potestates supra quas nulla
alia virtus est nec potestas in
hoīe. q̄ sunt intellectus ⁊ volū
tas. q̄ habent distinctas ope-
rationes. ⁊ distincta officia. q̄
aliud est officiū intelligendi. ⁊
aliud officium volendi. Et iste
due potestates faciūt vnū sta-
tum separatū ab aliis statib⁹
aliaꝝ virtutū in regno anime.
quia iste nō sunt colligate nec
iuncte cū corpe nec cum orga
no corporali. sed sunt ỹ se ope-
rātes sine corpore. neq̄ carna-
les neq̄ organice. nec etiā de-
bilitātur neq̄ fortificātur pro-
pter fortitudinē seu debilitatē
corpoꝝ. Dicunt̄ autē sp̄ales

et incorporales seu imateriales ⁊ intellectuales. Et iō aia p istas potestates et ꝟtutes est sepata ab oibus corpalibus. ⁊ nulli rei corpali subiecta nec tē porali. sed est in libertate. sine quocūq; ligamine corpali. Et ideo statꝰ istaꝝ duarū virtutū est in regno aie status iperialis ⁊ regalis. ⁊ quidam princi patus et supma curia qui sunt sicut cōsiliarij sūmi regis. iudicātes ⁊ cōsulentes ac discernētes ⁊ cōsentiētes. ⁊ postea est rei iperans ⁊ mādans ac ꝓcipiens. qō consiliū iudicauit ⁊ decreuit. Ita cōformiter in regno aime. ⁊ in statu supmo est intellectus seu ratio tanq; cōsiliarius iudicās. discernēs et cōsulens. Et est volūtas imperialis ꝓcipiens ⁊ iperans et executione demādans. ⁊ hoc sine ḧcūq; ipedimēto. Et iste vltimꝰ statꝰ ꝺr libeꝝ arbitriū. ⁊ ideo liberū arbitriū est supmꝰ status aie. ¶Sic patet q; aia hois vna ⁊ eadē nūero existēs. est quoddā regnū in seipsa naturale. cōtinens in se naturaliter distinctos status mirabiliter ordinatos. diuersaꝝ virtutū potestatū. seu officioū. ſ. infimos. medios ⁊ supmos. Ecce ergo aiam hois dotatā. ornatā. vestitā ⁊ indutā. tot mirabilibꝰ virtutibꝰ ⁊ potestatibus ⁊ officijs naturalibꝰ. Et nō solū aia habet in se potentias. virtutes ⁊ officia naturalia. imo etiā pōt dotari de nouo. ornari. ⁊ supuestiri nouis ꝟtutibꝰ potestatibꝰ ⁊ officijs. nō tñ naturalibꝰ. sed moralibus ⁊ gratuitis. ⁊ hoc tam per gratiā sui creatoris q̄ per acquisitionē ꝓpriū laboris. ¶Sic ergo homo pōt videre obligationē ex parte aie sue quā accepit a deo tam mirabilē tam excellentē naturaliter diuitē. abundantē plenā tot officijs. tot potestatibꝰ. tot virtutibꝰ. aptā ad recipiendum nouas ⁊ nobilissimas sup potētias naturales potestates ⁊ virtutes. Pōderet ergo hō aiam suā ſm partes suas. ⁊ videbit partiū valorē inestimabilē. ⁊ inappciabilem ⁊ incogitabilē. Quis estimabit quantū valet intellectus. quantū valet libertas. quantū valet volūtas. quātū valet memoria. Et similiter de tactu. et de gustu. et de odoratu. de auditu. de visu. et sic de alijs. Cogitet ergo hō magnitudinē obligationis erga deū creatorē suū et tam ꝓ his q̄ accepit extra se. ſ. ꝓ toto mundo. qui ꝓpter ipsum factus est. tā etiam pro his que ipse accepit intra se. ſ. ꝓ toto corpore. et ꝓ oibꝰ mēbris suis ⁊ ꝓ tota aia ⁊ ꝓ oibꝰ potestatibꝰ ⁊ ꝟtutibus aime. ¶Et sic aliqualiter manifesta ē obligatio qua homo obligatur deo. ⁊ magnitudo obligatōis naturalis rōne donoꝝ acceptoꝝ que sunt tam manifesta q; negari non pñt.

¶De magnitudine obligationis ex pte dātis. ſ. dei. Ti. cvj.

ET quia obligatio nō solum crescit ex magnitudine et multitudine donoū. imo magis ex voluntate ⁊ affectu dantis ipm donum vel ipsius doni. ideo pēsanda est magnitudo obligationis principa-

Conclusditur q; aia est regnū naturale

Q; ꝛra superadditi naturali regno aie

lus ex parte dantis s. dei. Et quia duo sunt dona. vnum est sensibile. visibile. ꝛ manifestū. ꝛ aliud est inuisibile ꝛ occultū Donū manifestū est mundus. ꝛ quicqd homo habz in se. Donū inuisibile ꝛ occultū est amor dantis. qui est inuisibilis ꝛ occultus. Ulti primū qđ datur est amor. ꝛ amor est primū donū. sed qz est occult⁹ ꝛ inuisibilis. ideo quasi nō reputat donū. ꝛ tñ est primū. ꝛ radix atq; fundamentū oim aliox donox. et oia alia dona sequunt amorē. ꝛ p̄cedūt ab amore tāq; a radice ꝛ principali dono Et ideo oia alia dona non sunt nisi signa amoris ꝛ declarant ꝛ manifestāt ip̄m amorē occultū ꝛ inuisibilē. eo q; ipsa dona vident. et ipse amor non videt ꝛ ideo in dono vī ꝛ relucet amor. Sicut enī fum⁹ arguit ignē ifallibiliter ita dona exteriora arguūt amorē ifallibiliter dātis. Quāuis prio detur. ꝛ sit primū donū. attamē p̄mo apparēt dona alia et recte ostēdūt qualis ꝛ quāt⁹ sit amor. Uñ hoc est sil e sicut de pductiōe mūdi visibilis ꝛ manifesti. ō manifestat aliā pductionē occultā in deo. ō est maior in infinitū ꝛ eterna. ita donū visibile qđ videmus. manifestat donū inuisibile dei occultum. s. suū amorē. qui p̄cessit oia dona. qz nisi prius dilexisset nichil dedisset. ita q; ipsa dona exteriora sunt via ꝛ scala ad veniendū ad amorē dei. et ip̄m inueniendū. Quia ergo ipsa dona sunt prima signa ꝛ argumenta amoris. iō ex quātitate et prerogatiua donox. recte possumus arguere ꝛ concludere quantitatē ꝛ prerogatiuam amoris. Et quia dei⁹ totum mundū fecit ꝓpter hoiem. ideo in toto mundo primo dilexit hoiem. et principaliter. ꝛ oīa alia dilexit ꝓpter hominem. Et sic in alīs creaturis nō diligit nisi hoiem. Et quia super oēs creaturas exaltauit hominē ꝛ ornauit. ꝛ dotauit in corpore et in anima. sequit q; super oēs creaturas ꝛ pre ceteris dilexit hominem. Et qm̄ amor dei qđ est donū occultuz eius. excellit ꝛ superat omnes creaturas ꝛ omnia dona creata. ideo super oēs creaturas dilexit hominem. Cum etiam amor dei erga hominem sit purissimus. verissimus. securissimus. sincerissimus ꝛ summe liberalis ac gratuitus. quia ipse primo dilexit hominē. et amor suus p̄cessit. nec dilexit hoiem propter aliqđ qđ habebat ab homine. nec aliquid prius dedit ei homo. vt eum deus sic diligeret et tanta dona donaret. sz sua bonitate sola. ac pura liberalitate fuenit hoiem amādo ipsum. anteq̄ esset gratis ꝛ gratuite. ꝛ dando sua inestimabilia. Sequit ergo q; homo obligatur deo creatori suo plus sine cōparatione ꝓ amore suo liberalissimo quo primo dilexit cum. q̄ ꝓ oīibus alīs donis. de quātomagis valet amor dei. q̄ omnes alie creature Duo ergo sunt pensanda diligēter. scz dona dei ꝛ amor dei que p̄cesserunt. Magna autem est obligatio ex parte donorum. sed maxima ex parte

Duplicia sunt dona.

Tit. xcvj

Tit. xlvj.

amoris. Ecce ergo duo liganina. per que obligat deꝰ sibi hominem et reddit eum sibi obligatum Declarata ei ergo magnitudo obligationis ex parte dantis. scilicz dei. que oritur ex puritate et inceritate sui nobilissim amoris omnia dona precedentis qui amor tantum ē excellens quantum ille qui amat Et quid excellentius deo. quid potentius deo. quid melius. qd nobilius Ergo nichil excellentius nichil melius seu nobilius amore dei.

¶ De magnitudie obligatiōis ex parte accipientis. scilicet ipsius hominis.

Titulꝰ.cvij.

DOn solum autem magnitudo donoruz. et amor dātis sincerissimus et purissimus causant magnitudinez obligationis. sed etiam necessitas in eis tabilis ipius accipientis. ſ. hominis. ſ. on em̄ sicut est liberalitas et gratuitas ex parte dantis et non necessitas. ita qꝫ libertas ex parte accipiētis quia homo velit nolit necesse ē sibi vt accipiat dona z bona dei sine quibus non potest esse vno momento. Refutet enim si potest et dicat. non indigeo aere neqꝫ terra. non indigeo sole. iaz sine illis viuere possum. amplius non recipiam dona et beneficia dei. Videt ergo inevitabilem necessitatem hominis accipiendi dona et beneficia dei z continuam et incessabilem. Videte quomodo deus liberaliter et incessanter et gratis tribuit sua dona z succurrit indigentie hominis nunqꝫ deficit nūqꝫ denegat. Ꝛursū est aliā necessitas et maior in homine. quia continue et incessanter indiget conservari z manuteneri in esse qz de nichilo est. et in nichil rediret si non a manu dei conseruaretur vt tam ostensum est. Ecce ergo quomodo homo summe indiget deo. quia sine ipso nullo mō pōt eē nec pōt durare pvnū momentum Quia ergo homo semper indiget deo. et capit ab ipso incessanter et necessario omnia predicta. nec aliquis alius potest sibi dare illa sequitur etiam tunc qꝫ homo soli deo obligatur. et summe obligatur tanqꝫ amico. summo et intimo. qui eum in necessitate summa et cōtinua non deserit neqꝫ deficit. Sic ergo summa z extrema necessitas qua homo incessanter postulat. concludit summā obligationem hominis ad deum.

¶ De ceteris condmonibus circunstantijs et proprietatibus istius obligationis.

Titulus.cviij.

QUia autez ista obligatio ligat hominem cuz deo z dum magis cognoscitur magis ligat et hoc est totum bonū hominis qꝫ sit deo ligatus. et ab omni alia re separatꝰ. quia nichil prodest homini cognoscere deum nisi ungatur ei et societ cum deo. ideo summe vtile est cogitare z cognoscere circūstantias. conditiōes et proprietates istius obligationis quantum fieri poterit. quia tunc querit suum bonum. Ulsa aūt eli magnitudo dicte obligationis. et vnde oritur. sed sūt adhuc alie ꝑ plures conditiones eius. ¶ Uñ est

necessitas accipiēdi obligat hoiez deo

Necessitas cōservare manuteneri hoiez deo

ti. xvj. ſſ

Ti c. Ti. xvi.

primitas obligationis hois.

vna alia cõditio. s. primaritas obligationis quia ista obligatio est prima et precedit omnẽ aliã obligationẽ. et ideo omis alia obligatio vera et iusta fũdatur in ista et ideo etiam in ista obligatione fundatur ius primum et prima iusticia. et ab ista oritur prima actio. Item ista obligatio est infallibilis ⁊ indelibilis et immortalis ac incorruptibilis et carta ⁊ scriptura eius indelibilis. quia scripta digito dei in ẽlibet creatura in ipso homine. et in corpore et i. aia. ⁊ oib⁹ patẽs ⁊ qlz põt eã legere i libro nãe. Jte oib⁹ ẽ communis et generalis et naturalis. et ipse homo et omnes creature dicunt et sunt testimoniuz verissimum huius obligationis et ideo nullus potest negare. Ulterius hec obligatio est obligatio totius vniuersi et pro totovniuerso. ⁊ unt autem multe alie conditiones. que de presẽti relinquuntur. quas quilibet per se potest inuestigare. Et sic cum adiutorio dei manifesta ẽ obligatio hominis inquantuz homo est ad deum. cum suis cõditionibus et circunstantiis.

¶ Hic ostenditur quid homo debet et tenetur ac obligatur deo dare pro oib⁹ datis ⁊ acceptis

Titulus. cix.

QUoniã autẽ demonstratũ ẽ hominem inquantuz hominem eẽ verissimum et ultimum obligatum et debitum deo pro omnibus que accepit ideo necesse ẽ demẽstrare quid debet homo dare deo quia omnis debitor et qui est obligatus. ad aliquid est obligat⁹ et aliquid debet. Et quia hõ soli deo est debitor et obligatus et quicquid habet accepit ab eo. ideo tenet dare deo et retribuere quicquid põt. et omne qõ pciosius ac melius habet. amabilius et nobilius quod possit dari ⁊ meliori modo quo potest Ergo quicquid homo habet i se qõ possit dari. iam est deo totuz debitum et obligatũ de iure nature. Considerare autem oportet vtrum habeat aliquid quod sit proprie suuz qõ possit dare ⁊ sit deo acceptabile Et necesse ẽ qꝫ ita. Quia postqꝫ ostensum ẽ in fallibiliter hominem esse summe obligatuz deo de iure nature. immo noscitur totus obligatus. ⁊ cum hõ cognoscat se totũ obligatũ et verissime cognoscit se oia accepisse que habet sequitur qꝫ necesse est qꝫ hõ habeat i se aliqd naturaliter quod possit dare et retribuere deo pro beneficijs acceptis. aliter inuanũ eẽt obligat⁹ ⁊ obligatio naturalis esset frustra qõ ẽ impossibile. ⁊ homo esset naturaliter cõstituturus in maxima pena. quia cognosceret se oia accepisse. et per consequẽs obligatũ esse et debitorẽ. ⁊ tamẽ nichil habere vñ posset soluere et recompensare pro tãtis beneficijs acceptꝫ cõtinue et incessanter. et tñ vellet et nõ posset qꝫ naturale est qꝫ ois qui accipit aliqõ beneficium qꝫ ullevelit ⁊ desideret aliqd retribuere pro illo. Que aũt maior pena qꝫ se cognoscere debitorem ⁊ esse obligatũ ⁊ velle soluere. et tamẽ non habere vnde pos

Ti. xcvi Hõ hz naturaliter aliqd quod põt deo reddere

Hō hz aliq̄d qđ ē totaliter ꝓprie suum

set soluere. Ergo ē necesse ꝙ hō hēat aliquid quod possit dare ꝑ obus que accepit. Et q̄ nullꝰ vere iuste et ꝓprie pōt dare alicui qđ nō est vere ⁊ totaliter suum. quia aliter non esset donuz perfectū neq; recōpensatio. neq; retributio ꝓueniens. nec etiam acceptabilis. ideo necesse ē ꝙ hō habeat aliq̄d qđ sit totaliter ⁊ ꝓprie suū ⁊ qđ sit in mera et libera sua potestate et dominio. nihil autez pōt dici quod sit vere et ꝓprie suū qđ possit abeo auferri aliquo mō. aut tolli perviolentiā ipso nolente ⁊ inuito. Si autē homo nō habet in se tale donū quod possit dare non erit acceptabile deo. quia oportet ꝙ retributio et recompensatio correspōdeant obligationi et modis et conditionibꝰ ipsius dantis. Et quia deus dedit libere. sponte. ac voluntarie et gratis sine necessitate. sine coactione. ⁊ ex sincero et purissimo amore. et ex tali libertate et spōtanea voluntate. et tali amore tanq̄ a radice. tota est obligatio ideo necesse est ꝙ retributio et recōpensatio cōformis sit et correspōdēs. s. ꝙ sit libera. spōtanea voluntaria et non coacta. Vñ nullū donū est acceptabile nisi tale. qđ proceda de intimo cordis affectu. ¶ Oportet aūt inquirere si hō habeat tale donū. et aliquid qđ sit vere ⁊ ꝓprie suū ⁊ in suo dominio ita ꝙ nemo possit ab eo tollere illud inuito. Vnde talis res nō potest esse aliquid extra hominem. q̄ omnia que sunt extra homines possunt tolli ab homine perviolentiam ipso nolēte. Ideo non

Retributio hois dz ee libera ⁊ voluntaria.

Quid sit illō qđ ꝓprie sit hominis.

sunt vere et ꝓprie sua nec in sua mera ⁊ libera potestate. Ḡre de illis non potest fieri recōpensatio deo. Vlteriꝰ talis res nō pōt ee corpꝰ hois. nec aliq̄d de eiꝰ corpe. nec vita corpalis q̄ ⁊ totū corpꝰ ⁊ oībet mēbrum ⁊ vita hois possunt tolli ipo inuito et perviolentiā. ⁊ per ꝯ sis nō sūt vere ⁊ ꝓprie sua. nec i sua mera potestate. Hec etiā oia ista sūt marie ꝑciosa ⁊ optima q̄ habeat hō ⁊ hō dz dare optimū qđ hz. ⁊ qđ ꝑciosius ⁊ meliꝰ existit. Restat ergo ꝙ talis res sit aīa. vel aliq̄d qđ sit in aīa. Hō autem potest esse tota anima. quia quedā eius partes et virtutes sunt cōiuncte cū corpore et orgāo corpali. Et ideo ille partes et ille virtutes non sunt in libera et pura potestate hominis sicut nec corpꝰ. Restat ergo ꝙ illa pars sit nobiliorꝭ ⁊ potiorꝭ pars ipius anime. vel sit i illa pte q̄ est sepata a corpe. i. a carne ⁊ orgāo corpali ⁊ nullo modo sit coniuncta cum carne. Hoc aūt est liberū arbitriū. qđ ē res nobilissima ⁊ preciosissima i anima purū spūale. et hoc cōuenit cum deo spirituali ⁊ nullo modo corporali. Sed in libero arbitrio sunt due partes. scilicet intellectus et voluntas. ⁊ sola voluntas est libera. spōtanea. ⁊ ipsa est mera libertas et dominium. imperium. et nulla coactio vel violentia potest i ea esse. quia sola domina est sui ipsius. et dominium procedit a voluntate. aliter non esset dominium. Ergo talis res quā q̄rimus erit voluntas vel donuz liberale ⁊ spontaneum. qđ sit i

Ti.cv. i

pura ⁊ mera libertate ⁊ domi-
nio volûtatis. Tale aût donuz
est amor solus ⁊ pcedens libere
Uolûtate ⁊ sponte a voluntate. Sola aût
et amore voluntas potest dare. et primũ
retribui- quod dare potest est amor. Er-
mus deo. go amor est primum donũ volũ-
tatis et magis et precios⁹. q⁹
est donum libera lissimum spon
taneum. et volũtariũ. et nullo
modo potest cogiỹ auferri. nec
tolli per violentiam ipsi homini
inuito. ¶ Nihil ergo habet homo
qđ sit ꝛe ⁊ propꝛie suũ nisi amo
rem quia est in ipsa sola volun-
tate que sola est domina impa-
rtir. et regina. habens imperi-
um ⁊ dominũ in homine. Ergo
amor est totus thesaurus homi
nis. et honorabilior. pciosior. ca
rior. ⁊ propinquior qui sit in ho
mine qui dare põt ¶ Inuenimus
ergo rem quam querebamus et
talem qualem inquirebamus.
non est extra hominẽ sed in ho-
mine non est extra hominẽ. ne-
q⁹ i corpore. sed in anima. nec i
tota anima sed in suprema pte
anime et nobilissima Habet er
go homo in seipso a liquid et in
sua potestate qđ dare põt deo.
⁊ de quo põt retribuere et recõ-
pensare ei ¶ Tenetur ergo ho-
Totuz a- mo et obligatur deo soli et retri
more tene- buere et dare sibi totũ suũ amo
tur hõ da rem quantum potest. et meliori
re deo. modo quo põt cuius solus est ⁊
toraliter. Totus ergo amor ho
minis est deo debitus et oblꝫ-
gatus de iure nature. Inuenimus ergo rem quam homo dꝫ et
tenetur deo dare et retribuere ꝑ
omnibus acceptis et donis dei
scilicet ipsum amorem liberalẽ
sc̃ spontaneum et totum.

¶ Q⁹ sola amoris retributio est
conuenientissima retributio et
magis acceptabilis deo.

Titulus. cx.

Quoniã aût declaratũ ẽ iã Ti. xcvi.
in pcedẽtibus q⁹ ex parte Tit. cvi.
dãtis. ſ. dei duo pcessert. ſ. amor
et dona eius exterioꝛa ⁊ manifes-
ta. ⁊ q⁹ amor dei precessit oia
dona q⁹ nisi pcessisset. nihil da-
tum fuisset a deo et sic nichil ab
hoie acceptũ fuisset primũ ergo
quod dedit deus. homini ẽ amor
suus et exinde per amorem om-
nia data sunt et accepta. Om-
nia ergo sunt data per amorez Ti. cvi.
¶ Et quia amor requirit amo-
rem. et amare requirit amari
de sua natura. nec aliter satisfit
amori nisi per amorem. unde
conqueritur nisi sibi reddatur
amor pro amore. ideo reddẽ-
dus est amor. Quia etiã primuz
donũ dei est amor eius et est pri- Amor dꝫ
mum fundamentũ et radix oiꝝ retribui
dandi sequitur ex his q⁹ illud deo amãti.
qđ prius ante oia est quemẽtiꝫ
debet retribui ⁊ reddi ex pte
hois ipi deo primo amanti. vt e
mor retribuat ꝑ amore. ⁊ homo
debet primo radici ⁊ fundamẽ-
to ⁊ cãe oim donoꝝ cõtendere.
ſ. amori ipsius dei. vt sicut de
primo dilexit hominem anteq̃ ali
quid daretur ei. ⁊ exinde ꝑ amo
rem dedit oia q⁹ dedit. ita hõ de
bet primo añ oia ipm amare. ⁊
dare sibi suũ amorẽ. ⁊ exinde per
amorẽ dare oia aliaꝝ et coresꝑõ
deat deo proportionabiliter et
conuenienter aliter non esset ꝑ
portio neq; ordinata retributio
nec per ꝫ his deo placens. quia
nichil inordinatum placet deo
¶ Itẽ etiaꝫ quia sicut amor dei

Amor est ꝑciosi⁹ qꝫ reddi ꝑt.

est liberalissimus et precios̄issimus sine comparatiõe. ꝯ oīa alia dona exteriora et excellit ea in infinitum. ita quoꝫ proportionabiliter amor liberalis ipsius hominis sine comparatione est nobilior. precios̄ior et amabilior ꝯ oīa q̄ posset dare et omnia alia sine cõparatione excellit. ergo primũ quod debet homo reddere pro suo amore deo est amor liberalis sicut amor dei est liberalis. Postꝫ homo habet fundamentum et radicẽ quare ipsũ debeat amare. et quia deus eũ primo amauit. si aliter eum amaret nõ eẽt cõueniens causa neꝫ retributio. nec correspõdentia. neꝫ acceptabilis deo. ¶ Preterea ad confirmationem. Nam amor p se sine omnibus alijs placet. et

Amor sẽp placet.

est amabilis per se et per se acceptabilis. per se iocũdus. per se dulcis. sed nulla alia per se placẽt sine amore. nichil amabile. nichil acceptabile. nichil iocundum vel dulce sine amore Timor enim sine amore nõ acceptatur nec honor nec alia dona. Amor enim semper est acceptabilis. nũꝫ refutatur nũꝫ displicet. Et ideo quantũcũꝫ sit aliquis potẽs. diues et plenus omni bono. sẽp vult amari. et semper vult habere amorem. Nũꝫ eñ refutat amorem Et ideo sequitur q̄ ꝯ uis ipe deus sit potentissimus et ditissimus et plenissim⁹ omni bono. et tamẽ amari vult semp nũꝫ refutat amorẽ. Magna immo

Deus sẽp vult amari.

maxima res est amor. q̄ sol⁹ per se est amabilis. p se acceptabilis. et nũꝫ refutabilis. Debet igitur talem rem ꝑciosissimã et acceptabilissimã retribuere et dare deo postꝫ habet in se. et obligatur deo dare q̄dd melius et dulcius ac nobilius habet. Cõcluditur igitur q̄ sola amoris retributio. est conueniens et acceptabile donũ dei.

¶ Q̄ solus amor est in quo põt homo correspõdere creatori. et de simili rependere vicem.

¶ Titulus.cxi.

Est autem magna amoris dignitas. ꝑciositas. et excellentia. quia solus amor est in quo et ex quo potest correspondere suo creatori. ꝯ uis nõ ex equo nec equaliter vel de simili rependere vicem. Unde si deus irascitur homini. hõ non reirascitur deo sed erpauescit si de⁹ redarguit hominẽ. hõ nõ redargut deũ. si etiam iudicat hominẽ. nõ reiudicatur ab homine et sic de alijs. Sed videamus de amore. Unde cum de⁹ amat hominem. nõ vult aliud ꝯ amari iterum. Uult ergo hominem sibi correspõdere i amore. et de simili rependere vicem in quo ostendit maxima amoris ꝑciositas. ꝯ uis homo nõ possit ex equo correspõdere. nec tñ amare quãtũ amatur a deo eo q̄ minor est et creatura. et iõ minus diligit. immo si homo se totũ cõuertat in amorẽ. nichil adhuc erit in cõparatiõe amoris dei erga hoiem. quia amor dei in infinitum superat et vincit amorem hominis. quãtũcũꝫ magnũ. Attamen debet hõ hõ ex se ex seipso toto ex tota mẽte et ex toto debz tota virtute et ex toto corde. cor deũ amare correspõdere amori creatoris sui. re.

vt ipsã amet quantum poterit vt et toto seipso amet. et meliori et puriori modo quo poterit. quia deus principaliter vult amorem sibi retribui pro suo amore et pro suis beneficiis.

Ideo vult illum mũdissimũ. castissimũ. purissimũ. sincerissimũ et sanctissimũ eẽ. sicut amor suus erga hominem est purissimus mũdissimus. et sic de aliis. Aliter non eẽt correspõdentia nec similitudo. quia eẽt valde incõueniens ꝛ turpe reddere deo ꝓ amore suo purissimo et sincerissimo immũdũ ꝛ corruptũ amorem sed debet reddere amorem pro amore postꝫ habet. ꝛ similem pro simili inquantũ potest patet ergo quomodo homo ꝓ amorem potest deo correspondere. et et assimilari. quod nulla creatura dei habet alia ꝺa prima ergo est et dignissima res amor. quia facit hominem deo similem.

¶ Quo ordie. quali modo obligatur homo dare deo amorem et ipsum amare.

¶ Titulus. cxii.

Ti. cxii. QUoniam aũt hic tractauimus de debitis in speciali in quibus homo obligatur deo et inuestigauimus omnia illa que homo tenetur dare ꝺo et tota cognitio omnium illoꝝ que debet homo reddere deo oritur ex obligatione iam fundata in eternum. Et ideo si volumus habere veram et infallibilem certitudinem de omnib9 illis que homo obligatur deo reddere. necesse ẽ semper recurrere ad ipsam obligationem. quoniam ipsa est radix. fundamentum et origo. ac lumen indeficiens ad cognoscendum ꝺd homo debeat facere et dare ꝺo Et ideo qui non cognoscit obligationem illaꝝ non cognoscit quid tenetur et debet dare deo Et quia obligatio oritur ex dare et recipere. quia solus deus dedit ꝛ solus homo accepit. qñ si deus nichil dedisset et homo nichil accepisset nulla obligatio eẽt. nec mod9. nec ordo nec forma reddendi ꝛ dandi deo debitum. Oritur ergo ex modo et forma dandi et accipiendi. Et ideo si volumus cognoscere modum et formam et ordinem dãdi et reddendi deo debitum obligationis. oportet considerare per quem modum. ordinem et formam homo accepit. quia homo obligatur ex hoc quia accepit. Sicut ꝛ qualiter accepit sic. et taliter obligatur reddere quod debet. Et quoniam homo primum donũ quod ynꝫ accepit fuit amor dei. quia de9 primo quando ipsum de nichilo formauit ipsum dilexit. Ideo homo primo obligatur et tenetur reddere ꝛ dare deo amorem suum vt probatum est. Ideo videamus modum formam. ꝛ ordinem. quibus obligatur hõ. ꝛ debet dare deo amorem. ¶ Unde quia homo quicqd boni habet accepit a deo. quia deus ipsum dilexit et nichil accepit a seipso. nec ab alio ꝫ a deo. ideo nulli obligatur nisi deo. Nec etiam sibiipsi obligatur dare aliquid. quia nichil accepit a seipso. sed solum a deo. Et ergo sequitur ꝙ homo debet suum amorem primo dare deo.

Deo tenemur primo dare amorem.

Titu. cix

et non sibiipsi primo. quia totum a deo accepit quicquid habet vt dictum est. Ideo debet suum amorem dare deo. quia totū qđ hz accepit a deo t nulli debet dare partē. quia a nullo alio aliquid accepit. et ergo primo debet dare deo. Et quia homo cōtinue t incessanter cōseruatur a deo. et capit beneficium continue ab eo. quia sine eo esse non posset. et quia oēs creature impendunt sibi seruitium t beneficium sine quibus non posset durare per vnū momentum. ideo sequitur q sine intermissione et sine cessatiōe homo tenetur reddere et dare deo suum amorem et ipsū amare pro omni momento. Patet ꝫ quo ordine quali modo obligatur homo dare amorem suū deo et ipsum amare. quoniā primo totaliter. incessanter. et continue. et pro omni momento.

hō semp tenetur amare deum.

¶ Q creature omnes incessanter clamant ad hominē q reddat deo debitū amoris quod debet et oñdūt ꝙliter reddere dz.

¶ Titulus.cxiij.

NOn solū autē amor dei cōtinuus. nūꝯ cessās erga hominē clamat cōtinue. q homo incessanter debet reddere beneficium et debitum amoris primo. totaliter. fortiter. et toto seipso. et ex toto corde. t quātum poterit. et meliori modo et puriori quibus poterit q deus primo dilexit hominē. et inter omnes creaturas mundi dilexit deus hominem primo. imo in toto mundo non dilexit nisi hominē. qm totum mundum et omnes creaturas in eo fecit propter hominem. et sic dilexit solum hominem. Uerūetiam oēs creature et totus mundus hoc idem clamant ad hominē incessanter. Sicut etiam totus mūdus et precepto t volūtate dei seruit homini. et etiam oēs creature impendunt seruitiū t beneficiū de meliori qđ habent et totum qđ habent meliº dāt homini. vt manifestū est per experientiam. ita homo debz seruire deo. et impendere et dare de meliori qđ hz. et totū qđ melius hz. fz illō qđ melius hō hz ē amor ergo omnis creatura dicit q homo debet seruire deo. t dare debitum t seruitium amoris tanꝯ de meliori. quia ipe creature de meliori seruūt et dant homini quod habent. et per cōsequens homo debet seruire de voluntate t libertate sicut alie creature seruiunt homini ex voluntate et precepto dei. meliori modo quo possunt et puriori et verori t nō ficto. Sic etiā homo debet seruire deo. t dare debitum amoris meliori modo quo potest. et sincerū non fictū. Nōne etiam sicut omnes creature ex ordinatione dei quantum pñt totis suis viribus ex totis seipsis seruiunt homini et prestant bñficiū. ita etiā tenetur homo in ōntū pōt totis suis viribus. et ex toto seipso seruire deo. t prestare seruitiū t debitū amoris qō vere debet. Nōne etiam incessanter et continue sicut creature indesinenter p omnē modū die ac nocte t oñi tpe seruūt hoi ex mandato et volūtate dei. ita etiā debet hō deo reddere debitū amoris in-

Ti. xcvij

hō debet amare deum meliori mō quo potest.

cessanter. indesinenter oi tẽ die ac nocte. ⁊ per oẽ momẽtũ. Nonne hoc rõnale est. ⁊ nonne rursũ sicut omnes creature soli homini seruiunt. ita etiam hõ debet soli deo seruire. et nulli alteri. Quia hoc qõ faciũt creature homini. hoc faciunt precepto ⁊ voluntate dei. neq; aliud intendunt. neq; ad aliũ ordinate sunt nisi vt seruiant homini. Debet ergo etiã similiter homo facere. et non intendere aliud. neq; suam volũtatẽ ordinare ad aliud q̃ ad seruitium dei. Nonne etiam creature faciunt homini seruitiũ acceptabile et gratũ. Ita similiter homo debet dare deo acceptabile et gratum seruitiũ. Sed nullum est seruitium deo delectabilius et placibilius q̃ seruitiũ amoris. Item etiã quẽadmodũ creature seruiũt homini ꝟm ꝓpriam naturã quã habent ⁊ secundũ ꝓpriũ suum modũ ita dz homo seruire deo iuxta suã propriã naturã ⁊ ꝓpriũ modũ sue nature. Et ideo sicut creature seruiũt homini naturaliter ⁊ ex necessitate. ⁊ quasi ad modũ seruorũ. quia ista est ꝓpria natura earũ. quia nõ hñt libertatẽ ita etiã homo debet seruire ex libertate. spõte. ⁊ bona ⁊ libera volũtate. qz talis est sua natura vt sic agat. quia aliter nõ ageret vt hõ. Et ideo sicut creature seruiũt hoi. scõm q̃ sũt tales ⁊ suo mõ. ita hõ dz ꝑuire bo q̃ est talis ⁊ suo modo. Ideo seruitiũ hois dz eẽ vt hois. ⁊ iõ debet eẽ liberũ. spõtaneũ. ⁊ volũtariũ ⁊ nõ coactũ. Et iõ q̃cq̃d hõ debet dare deo debet dare libere sponte. ⁊ volũtarie. ⁊ nõ coacte. Et quia nichil ẽ magis liberũ vel magis spontaneum ac volũtariũ q̃ amor. qui nullo modo põt eẽ coactꝰ neq; de necessitate datus. ideo solũ seruitiũ amoris est hominis. et ẽ solum deo acceptabile. ¶ Sic ergo est dupler modus seruiendi. vnus. s. ex necessitate naturaliter. et alter ex voluntate seu voluntarius. Primus est creaturarũ erga hominem. Secũdus debet eẽ hominis erga deũ. q̃ uis etiã seruitiũ creaturarũ ex parte dei mãdãtis. ordinãtis et volentis sit liberũ ⁊ volũtariũ. Videte ergo qũo ipe amor dei verissimus. purus et liberalissimus et gratissimꝰ preueniens hominem. et cõtinuꝰ erga hominẽ ex vna parte. ⁊ ex alia parte seruitiũ ⁊ beneficiũ quod faciunt creature soli homini ex dei volũtate et ordinatione. ⁊ ex meliori quod habent. et meliori. puriori. et veriori mõ quo possunt. et sine fictiõe. ⁊ fortiꝰ quo possũt. ac totis viribus. incessanter. indefinẽter et continue et per omnẽ modũ placibilius et acceptabilius quo possunt. et secundum suã propriã naturã et modum. Ista duo inquã clamãt incessanter ad hominem. q̃ ipse debet ⁊ tenetur seruire deo soli. et dare ei soli id melius qõ habet et reddere et soluere ei solũ debitũ amoꝛ modo meliori. puriori. veriori quo poterit sine fictione. fortiꝰ quo poterit. et totis viribus incessãter indefinẽter. ⁊ cõtinue in omni momẽto placibiliꝰ. acceptabiliꝰ quo potent. ⁊ scõm

Dupler modꝰ seruiẽdi deo

hõ dz seruire bo ex libertate

naturam propriam. et suũ modum. et ideo libere et sponte ac voluntarie. Clamant ergo incessanter iste creature. et dicũt ipsi homini quid deo reddere ꝺbet. et quale deo debet reddere. ¶Doctrina et regula generalis docens hominem qualiter ꝛ quomodo debeat dare ac reddere deo omnia illa que tenetur ei dare et reddere.

Titulus.cxiiij.

QUoniam deus vult. ꝙ sibi detur et reddatur illud quod sibi debetur ab homine. ꝛ in quibus ei obligatur homo ꝺ iure nature. et hoc reddit ꝛ exigit ꝙ sibi detur et soluatur eo modo quo sibi debetur. quia nihil est deo acceptabile. nec seruitium nec aliquid aliud nisi sit per modum et formam sicut ei debetur. et ideo ne homo perdat tempus suum et seruitium necesse est ꝙ cognoscat et sciat. quid. qualiter ꝛ quomodo debz dare deo et exoluere omne quod ei debetur vt sit sibi acceptabile. Illud aũt potest hõ cognoscere infallibiliter per creaturas. qua homini seruiũt ex dei ordinatione et volũtate ac beneplacito. qm̃ in hoc ꝙ deus fecit creaturas. et ordinauit ad seruiendum homini. et ad dandum homini beneficium. significat et declarat ꝙ ipse vult ꝙ homo similiter seruiat ei. et suo modo. Unde quia seruituz creaturarum qõ impenditur homini est premium. ideo est regula et doctrina secundi seruitij. qõ homo debet reddere deo. qz seruitium creaturarum est iurta dei voluntatem. ꝛ ideo est bene ordinatũ. et tale quale esse ꝺz. Et ideo in omnib⁹ ꝺ homo debz reddere deo. recipit pro exemplo et magistro. ꝙliter creature inferiores seruiunt. et dãt suuz beneficium homini. Ut arbores non solũ dant fructus suos homini sed dant eos maturos et dulces. bonos et placibiles et acceptabiles. et hoc ex ordinatione diuina et ad hoc laborãt quia homo non acceptaret aliter. Non enim homo acceptaret fructus immaturos viridos et amaros. nec corruptos. imo tales refutaret et dimitteret. ita ꝙ arbores inuanũ laborarent. Ita conformiter debet homo deo reddere non solum seruitium et amorẽ et timorem vt honorem. ꝛ quicquid aliud. ꝝ etiã debet dare amorez maturz. dulcem placibilem. bonũ. verum ꝛ perfectum. Et ita de timore et honore et de omni seruitio. Et ad hoc quantum potest laborare debet. qz aliter deus non acceptaret. Non enim deus acceptat amorem corruptuz nec timorem. nec honorem. nec seruitium immo dimittit. et homo inuanum laborat. Et sicut arbores non seruiunt homini cũ dolo nec cum fraude. sed simpliciter et pure sine aliqua fictiõe sed cum bona intentione. vt sit ei acceptabile. ¶Est igitur regula et doctrina certa et infallibilis et generalis homini. ꝙ ita debet se habere erga deũ ad dandum sibi seruitium. amorez timorem et honorem. et oñe qõ debet suo mõ. sicut creature inferiores se habent erga ipsum hoiem ad prestandũ ei seruitiũ

hõ ꝺz dare deo amorem integrũ.

ēt beneficium ſuo modo. et ad hoc quantū pōt debz laborare vt ſicut creature ſeruiunt ei. ipſe ſeruiat deo ſuo mō. nec ceſſare debet donec ita faciat. Et ſic hō. pōt cognoſcere p creaturas inferiores. q nihil fictū. doloſū fraudulētū. corruptū vl impurū eſt acceptabile deo. ſed magis odibile vel refutabile.

¶ Q nulla pōt eſſe excuſatio ō nō reddēdo et eroluendo debitū ȳtinuū amoris deo nec ppt penurias vel impotentiā neq; fatigationem ſeruitȳ ſeu laboris penam.

Titulus. cxv.

QUoniā aūt hoies hīt aliqualiter liberum arbitrium et tantum habet de libertate volūtatis vnus ſicut alter cū nullus poſſit cogi ex volūtate. q hec eſt ppria natura volūtatis vt cogi non poſſit. Et exinde ſequitur q qlibet eſt dñs ſue volūtatis. z p ons cū amor procedat a volūtate ppria ſm purā libertatē. ſequit q qlibet ē dñs ſui amoris eſſliter et pōt dare cui voluerit. z nullo mō impediri ȝ voluntatē. ¶ Et cū voluntas ſemper habeat amorez et ſit plena amore. neq; vnq; deficit in amore. nec diminuit ppter amorē. q etiā homo continue et inceſſanter obligatur Ti.cxij. reddere deo cōtinuum debitum amoris de iure nature. vt certiſſime pbatum eſt. Exide ſequit q nulla pōt eē excuſatio alicui homi de non reddendo z eroluendo deo debitum. Illud enim debitū amoris nō pōt ppt aliquā impotentiā aut penuriā impediri. qn hō poterit illud ſemper et inceſſanter eroluere. nec bibendo nec comedēdo. nec operando. Et ſic ſicut ſemp obligatur amare deū. ſic pōt ſi vult inceſſanter z cōtinue. ſine impedimēto iſm amare die ac nocte z oīni mometo. et in oīni loco.

¶ Rurſum. q in amādo nulla eſt fatigatio. nullus labor. nulla triſticia. nullus dolor. nec aliq; tediū. imo releuat a pena et a labore et a fatigatione et a tedio. z oēs labores alleniat ac reddit eos ſuaues. q dulce ē amare. et delectabile dat gaudium z letitiā. Exinde ſequitur q nulla pōt eſſe excuſatio alicui de non reddendo et ſoluendo deo cōtinuum debitum z ſeruitium amoris cōtinue et z inceſſanter. neq; ppter fatigationē neq; tediū ſeu penā laboris in cōtinue amando. In omib; aūtēalijs operationibus ē fatigatio. labor ſeu pena ac tediuz pter ȝ in amando. Et et hoc cognoſcere pōt hō qliter obligationis debitum et radicale primū et principale q̄ tenetur reddere et eroluere p bñficijs acceptis. nō eſt grauc neq; ponderoſum nec importabile. imo leuiſſimum. ſuauiſſimum z delectabile valde. Et hoc ſumme manifeſtat ſumma dei dulcedo z benignitas dei erga hoiez que non voluit hoiem obligare ad rem penoſam. laborioſam z fatigabilem. Concludatur ergo q nulla pōt eſſe excuſatio ō nō reddēdo et eroluendo debitum continue amoris deo nec propt penuriam. impotentiam nec fatigationē ſeu laboris penā.

Cōtinue et ſp tenemur deuz amare

¶ Q oīne debitū z oīne ſuitiuz

quod obligatur et debet homo deo reddere et soluere redūdat ℣ reuertitur in solam hominis vtilitatem. bonum et commodum.

Titulus.cxvi.

QUia vero in partibus ꝓcedentibus infallibiliꝫ demōstratū ē. deū esse infinitū. plenissimum. pfectissimū. ℣ nullo indigentē. qz ipse in se oē ꝑplemētū. ideo indigere non pōt alio neq; seruitio neq; vtilitate aut cōmodo. Ut ℣ fuitiū iferioꝝ creaturarum nō sit vanū. primo enim venit ad magnā vtilitatē hominis. ac bonū ℣ ꝑmodū. vt experiētia manifestat. seqt̄ q; fuitiū hois qđ teneꝫ exoluere deo. nō dz eē vanū ℣ inutile. imo dz eē ad maximā vtilitatem ℣ ad maximū bonū ℣ ꝑmodū ℣ pficuū alicui⁹. Si ei tā vtile ℣ fructuosū ē fuitiū creaturaꝝ. nōne magis sine ꝓpatiōe fuitiū hois excellit creaturas. ℣ ē vtile ℣ fructuosū. ℣ marie dz se aliqđ vtilitat ℣ pfect⁹. ℣ ō tāto q; to hō excellit alias creaturas iferiores. Et qz fuitiū hois nō pōt venire ad dei vtilitatē. qz deꝰ nulla indiget vtilitate nec indigere potest. sed q; totū fuitiū hois qđ reddit deo reuertit i vtilitatē ꝑpriā ℣ nō dei. ℣ ꝑ hoc cū fuitiuz ihaꝝ creaturaꝝ redūdat i magnā vtilitatē ℣ ꝑfectū hois. seqtur q; fuitiū hois redūdat i maximā vtilitatē ℣ iestimabile cōmodū hois. Et sic tā fuitiū creaturaꝝ q; fuitiū ipius hois ad deū. totū venit et redūdat i pfectū et vtilitatē hois. Et ꝑpter hoc hō dz magis inclinari totis viribꝰ ad deo seruiēdū. Uñ magis teneꝫ hō sibiꝑ ad suā vtilitatē ꝑpriā q; alie creature teneꝫ sibi. ℣ cū alie creature iuuant hōi ad ipius vtilitatē ℣ hō dz multomagꝭ seruire deo ad suā ꝑpriā vtilitatē. alioꝫ hō esset ℣ seipz. O admirāda dei bonitas ℣ amor erga hominē q; totū ordinauit ad bonū hois ℣ ꝑmodum ℣ vtilitatē ℣ nō suū ꝑpius. Et ex hoc hō maxie obligaꝫ deo vt eū diligat ℣ amet sine mēsura.

¶ De ꝓpatiōe istoꝝ duoꝝ fuitioꝝ ad hoiez. et inter se.

Titulus.cxvij.

QUoniā ꝙ duo sunt fuitia. primū est fuitiū creaturarū ad hoiez. scdz est fuitiū hois ad deū. ℣ cū ambo sint ad bonū hois vt dictū ē ibo oportet videre quō ꝓpanr ad ipz hoiem ℣ ꝙlit inter se differāt. Uñ ꝓmū fuitiū scz creaturaꝝ ad hoiez ē naturale ℣ ex necessitate ℣ non ex libertate. qz creature ex necessitate ℣ naturaliꝫ seruiūt hoi. neq; pñt oppositū facere. Scz scdm fuitiū. s. hois ad deū. ē voluntariū et liberꝝ. Et exinde seqt̄ vna dria. s. q; fuitiū creaturaꝝ non est remunerabile neq; ꝓmiabile qz nō ē factū ex libertate. Iō creature nō sūt remūerabiles ℣ fuitio hōi ipēso. sed seruitū hominis eo q; ē voluntariū ℣ ex libertate ñ ex necessitate coactionis. ē de natura sua ꝓmiabile ℣ remūerabile. Uñ de tāto fuitiū hois qđ impēdit deo ē nobili⁹ et alti⁹. de ꝙnto libertas excedit fuitutē et necessitatez. Uñ ꝙ uis hō teneꝫ et obligaꝫ ꝑ

Ti. cxvi.

Seruitū hois ē remūerabile

Oēs fuitiū dicūtur i nostrā vtilitatē

uire deo ex debito. attñ qz hoc seruitium ē liberum et sponta-
neū. iō est remūerabile. ꝓz ergo
z manifesta est dña istoꝝ duo-
rum fuitionū inēse. ¶ Et restat
ꝑpare ābo fuitia ad ipz hoiem
cū ambo sint ad suā vtilitatē z
ꝓmodū. z ꝑsiderare oportet q̄re
sint necessaria ista duo fuitia
hoi. et qd hz et recipit p ꝓmū ser
uitium z quid p scōm. z p qō re
cipit maiº bonū z qō est sibi ma
iº necessariū et vtile an ꝓmum
vl scōm. Propē qō ꝑsiderandū
est qº homo nō solū idiget esse z
durare in eē. imo ēt idiget be-
ne esse. z optimū eē. Talis ē ei
natura hominis q̄ nō pōt cōten-
tari nisi habeat bñ esse z optie
eē. et ad hoc ꝓtinue laborat q̄-
tū ꝑt. Quia ergo hō idiget du-
rare z ꝓmanere in eē. imo idi-
get bñ eē. iō sunt duo fuitia q̄ re
spiciunt hoiez. ꝓmū. s. creatu
raꝝ respicit eē homis. z dura-
tiōez ipsius eē. Scōm fuitiū ho
mis respicit bñ eē hois. z optī-
me eē hois. Creaturē ei fuunt
hoi. vt sit et duret z ꝓmaneat i
esse. et ipē hō dz seruire deo. vt
ei bene sit et optime. et vt p tale
seruitium recipiat bene esse et
optime a deo. Unde cū vtrumq;
seruitium sit ad bonum homis
et hō nō potest habere neq; re-
cipere alia bona nisi ista duo. s.
durare in esse. et habere bñ esse
sequit qº ista duo fuitia sunt p
ꝑter esse z ꝑpter bñ esse hois
et cum per ꝓmū seruitiū. s. crea-
turaꝝ hō ꝓmaneat z duret in
esse. sequit qº p scōm seruitiū cū sit
maius et excellētiº hō recipiat
bñ esse. Sicut maius est bñ esse
q̄ esse. ita maius ē seruitiū scōz
q̄ primum. Quēadmodū ḡ ser-
uitium creaturarum est homi-
ni ꝓtinue necessariū vt duret z
permaneat in esse. ita neces-sa-
rium ē homini vt ipe continue
fuiat deo. vt habeat z recipiat
bene esse. Et quēadmodū si fui-
tiū creaturarum deficiat homi.
homo statim moriꝝ et ꝑdit suum
esse. vt expiētia manifestat. qz
homo non potest durare ꝓpnū
momentū. si deficiat ei aer vel
terra. ita simili si deficiat serui
tium quod homo debet facere
deo. et homo nō seruit deo. sta-
tim ꝑdit homo suum bene esse.
et acquirit male esse. Sicut er-
go ex defectu seruitū creaturā-
rum perdit homo suum esse. Ita
per defectum ꝓpriū seruitū sui
quod debet facere deo ꝑdit sum
bene esse. Et ideo sicut dicit ho-
minē mori quando ꝑdit suum
esse ita dicitur mori. et magis
quando perdit suum bene esse.
Ideo hō qui non seruit deo mo-
tuus est. Sicut ergo creature i-
desinent seruīūt homi vt duret
i esse ita ipe incessāter debz ser-
uire deo. vt ei bene sit et hēat
bene esse. Item sicut homini ni
hil ꝓficit esse nisi habeat bene
esse. ita non proficit ei seruitiz
quod faciunt ei creature: nisi
ipse seruiat deo. Et quem-
admodum magis est necessa-
rium homini et magis amabi-
le bene esse q̄ esse tantum. ita
magis necessariū est hoi fuitiū
qō ipē dz ꝑdere deo. q̄ fuitiū
qō sibi faciūt creature et magz
amabile. Sicut ergo indi-
get homo plus bene esse q̄ esse
tantum. ita plus indiget fui-
tio qō debet impendere deo q̄

Seruitiū creaturarū sit hō vt hēat esse.

Seruitiū hois qō facit deo ē sibi ad bñ esse.

Nō fuiens deo mortuº ē.

Qz hō fuiat deo ē sibi maxime necessarium.

seruitio creaturaꝝ. Sicut ergo se hz bñ esse ad esse. ita seruitū qđ hō facit deo. se hz ad seruitū qđ sibi impendūt alie creature. Et quēadmodū esse est ꝓpter bene esse. ita seruitū creaturā est ꝓpter seruitium qđ hō facit deo. Et tō sicut creature sunt vt seruiāt homini. ita hō est vt seruiat deo. ꝫ deo si secundū seruitiū deficit. ꝓmū est frustra. ꝫ deo ꝑditū est seruitū creaturaꝝ. qñ hoi seruiunt nō seruiēti deo. Et talis hō inquātū in eo est. frustrat totū vniuersum. Et sicut ordinatū est q hō nō possit durare in esse nisi creature seruant ei. ita ordinatū est q homo non recipiat bene esse nisi seruiat deo Ecce ergo qualiter ista duo seruitia habent comparationem adinuicem ad hominem.

Quoniā amor colligat hominē cū deo.

Q Per seruitū creaturarum hō pōt quasi ad oculum videre q necessario deus est. qui manutenet oia in esse. Tit cxviij.

Et q hō non pōt durare nec manere in esse neq; alie creature nisi ipas manuteneat i esse deus. ꝛ etiā homo nō pōt permanere in esse neq; durare. nisi creature manuteneāt ēm in esse. vt experictia manifestat. Si eni hō q maior est ꝛ nobilior nō pōt manuteneri neq; durare nisi a creaturis manuteneāt. q̄ sunt multū inferiores eo. sic etiā ipossibile est vt alie creature manuteneanť absq; aditorio alicuius. ergo essent maiores hoie. q hō eiset indigēs. ꝛ alie creature nullo indigerēt. Sed hō nō manutenet creaturas inferiores. imo manutenetur abeis. ergo sequit q aliis aliis manuteneat ipsas creaturas vt durēt in esse. ꝛ p cōsequēs ille idē manutenet hoiem. q manutenēdo hoiez manutenet creaturas ꝓpť hoiez ꝛ manutenēdo creaturas manutenet hominē sez deꝰ ꝓpter hoiem. Et p cōsequens sequitur q homo tenetur deo primo pro se ꝛ pro oībus creaturis. et etiam creaturis ꝓpter seruitium earum. Q Per ista duo seruitia totus mūdus est obligatꝰ. vnitꝰ et mirabiliter ordinatus deo et cum deo. Titulus. cxix.

Ecce mirabilē obligationē et mirabilē ordinē in vniuerso p ista duo seruitia. q creature inferiores seruiūt homini. ꝛ sunt ꝓpter hoiem. ꝛ seruiēdo homini sunt colligate ꝛ vnite cū hoie. Et sic primū seruitū colligat oia inferiora cū hoie. Deinde hō dz seruire deo p amorē. et sic hō seruiēdo deo colligať cū deo. sicut alie creature seruiēdo hoi colligant cū hoie. Et sic scōm seruitiū colligat hoiem cum deo. Et sic obligatio amoris cōplet ac cōsummat ac colligat totū mūdum. Uñ primo ab amore oia ꝓcedūt ꝛ ꝓcesserūt. ꝛ in amore cōsummanť. Et tō amor cōplet oia. q primo p amorē oēs creaturas ordinauit ad hoiem deīde hō p amorē cōiungiť ꝛ colligatur cū deo. Et tō si hō non colligať cū deo ei seruiēdo tunc mūdus est inordinatꝰ ꝛ disligatus. Et hec duo seruitia sunt ad bonū totale hois. ꝛ nō alicuius alterius. q primū ad esse. scōm

Ti.cxvij. vero ad bene esse. qm̃ creature seruẽdo homini nullã vtilitatem recipiunt ab hoie. sed hõ recipit totã vtilitatẽ et cõmodum. nisi qñ nobilitatẽ seruẽdo hoi. sed hõ seruẽdo deo recipit solã vtilitatẽ z cõmodũ seruitũ. ac nobilitatẽ seruiendo ei Videte ergo qualiter p hoc duo seruitia totꝰ mũdus est colligatus z vnitꝰ intra se. z cũ deo z ad ipm ordinatꝰ mirabiliter.

Dupler colligatõ mũdi cũ deo.

¶Ecce duas ligas mirabiles in mũdo. Prima est naturalis z necessaria. viz creaturarũ ad hoiem. z hoc ex pte creaturarũ. õ necessario seruũt ei Iz ex parte dei sit libera z spõtanea. Scõa liga. s. hois ad deũ. est libera z volũtaria ac spõtanea. Et iõ prima liga semp durat z pseuerat. q̃ tũ ad creaturas. sed scõa liga nõ semp durat neq; ligat in oibꝰ hoibus. imo sepe frangit z desinit. Prima liga est pulchra magna et mirabilis. sed scõa ẽ pulchrior maior et mirabilior. Pria liga est sensibilis z visibilis z oibꝰ manifesta. sed scõa liga est insensibilis. invisibilis z occulta Prima liga est corporalis creaturarũ ad hoiem z extrinseca. scõa liga est hois ad deũ spũalis z intellectualis z intrinseca. Nam de tãto scõa excellit primã. quanto spũale excellit corporale. Et sic apparet q̃ hõ est quoddã mediũ inter deũ et inter creaturas p qõ creature inferiores cõiugunt z redeũt cũ deo z ad deũ. Ecce mediũ cõiungens extrema. s. deũ z hoiem. Et ex hoc apparet q̃ mirabilis z valde bona est obligatio hoīs ad deũ. q̃ totũ cõplet. z consummat vniuersum z hoiẽ ad deũ colligat vt ab eo esse z optimum esse recipiat.

¶Q̃ ex prima obligatione et ex primo debito amoris hominis ad deũ. oritur alia obligatio necessaria ad aliud debitum amoris. Titulus. cxx.

Tit. cxxi.

QVoniã aũt pbatum est pbatione experimentali q̃ hõ dz deo totum suũ amorẽ. z q̃ hec est obligatio ac principalis z primũ debitũ. z iõ sequitur q̃ soluere z reddere ista alicui alteri. est facere iniuste z cõtra iusticiã q̃ istud iniuste tenemur reddere deo. Sequit exinde q̃ totꝰ amor hois sit dei iustissime. et deo totaliter obligatus z debitꝰ. q̃ nulli alteri poterit dari q̃ deo. z si hoc fecerit. tũc faceret cõtra iusticiã z iniuste. nec p qñs põt nisi iniuste partẽ sui amoris dare alicui. neq; amorẽ suum diuidere. Et ex hoc sequit q̃ hõ nõ tenet alicui creature dare amorẽ ex debito. p̃pter aliqua beneficia z fruitiua accepta. sed soli deo. et p qñs sequit. q̃ nulla creatura facit hoi aliqd̃ bñficiũ. sed deus p creaturã. q̃ ois creatura dei est. z iõ totũ bonũ quod creatura facit deus facit. qm̃ aliter seẽret q̃ totꝰ mũdus nõ esset obligatꝰ deo. Et etiã sequitur. q̃ nullus hõ hꝫ sibi ipsi attribuere. qd̃ facit aliqd̃ bñficiũ alicui. sed deo nec dz exigere ex eo debitũ obligatiõis. neq; amorẽ. neq; honorẽ nec aliqd̃

Deo tenemur totũ amorem dare.

bñficiū sed dz totum attribuere deo. Sed qm̄ homo dz deo pmo suū amorē dare tanq̄ sibi debitū z vere obligatū. iō etiā dz et obligat amorē dare oib⁹ his q̄ dei sūt inquātū dei sunt. Et cū ois creatura sit dei. sequit etiā q̄ hō teneat amare oēs creaturas q̄ dei sunt inquātū dei sūt. z ad hoc obligat z tenet facere in p̄tute pme obligatiōis et pmi debiti. Et sic ex pma obligatiōe z debito. oritur scōa obligatio z secm̄ debitū. qō p̄tinet in pma obligatiōe. z iō ppria hō est alia obligatio nec aliud debitū a pma. Et quia nō oēs creature sūt eq̄les. z inter oēs illa est maior. q̄ dei imago viua. et q̄ portat suā imaginē et suā sīlitudinem. z iō hō statim post deum. dz z obligat amare suā imaginē viuētē. z illā creaturā q̄ portat imaginē z sīlitudinē suā. q̄ post deū sequit immediate imago sua. Et q̄ hō inter oēs creaturas mūdi est imago dei viua. z portat suā imaginē et sīlitudinē. iō immediate post deū dz dari hoi amor tāq̄ imagini z sīlitudini dei z ipsi⁹ viue creature. Quia sicut tenetur amare deū. ita etiam tenetur amare imaginem dei.

Vol post deū debet my amorē

¶ Q̄ totus ordo creaturaꝝ dicit et clamat. q̄ hō est tota et completa imago dei impressa et creata. Titulus.cxxij.

ET q̄ hō sit tota imago dei z cōpleta. cognoscere poterim⁹ p ordinē creaturarū. Vñ in creaturis ē ordo z i eis sunt multi grad⁹ vt iā declaratū est. z ois creatura aliquo mō imitat deū. vna min⁹ alia magis. Vñ magis imitāt deū viuētia. q̄ nō viuētia z magis sensitiua q̄ nō sensitiua. z magis adhuc intellectiua q̄ nō intellectiua. Ergo cū in creaturis sit q̄dā scala imitādi deum p̄m magis z min⁹. vt ad oculū videri p̄t. z creature hñt ordinē inter se imitādo deū i natura. ita q̄ in hoie ē finis z stat⁹ et vltim⁹ grad⁹ imitādi. q̄ i ipo cōplet scala imitatiōis. signū est. post nulla creatura ē supra hoiem in hoc mundo. z in isto ordine q̄ in hoie sit cōpleta imitatio. aliter enī eēt imanū inchoata scala imitatiōis nūl cōpleret. z p̄ p̄ns sequit. q̄ hō ē dei imago cōpleta z tota. q̄ in eo cōplet scala imitationis. Et sic hō p̄m suā naturā. z inquantū hō est. est ipa imago dei tota z cōpleta. Sicut sigillū ip̄rimit suā imaginē i cera. ita dē⁹ impssit totā suā imaginē in hoie. z hō totū deū representat. Et sic patent ordo creaturaꝝ manifestat ip̄m hoiem esse cōpletā imaginē dei viuētē. Et q̄ tot⁹ dē⁹ est spūalis z intelligibilis. iō etiā sua imago p̄fecta z p̄pleta est spūalis z tota intellectualis. et nullo mō corpalis. Exinde sequit q̄ cū hō habeat duas p̄tes i se. s. corp⁹ z aiam. z ais est spūalis z intellectualis q̄ hō ē imago dei cōpleta p̄m aiam. Et iō cū hō post deū teneat amare imaginē dei sequit q̄ post deum teneat amare aiam tāq̄ dei imaginē spūalē et intellectualē.

¶ Q̄ q̄libet teneat z obligat amare oēm hoiez. Ti.cxxij

ET q̄ ois hō inquātū hō

semp habet dei imaginē. et vt sic q̄libet teneť post deum eius imaginē amare. z ex hoc. quia q̄libet portat in se imaginem dei ergo q̄libet dz amari inquā tū portat imaginē dei. et hoc siue lit amicus siue inimic⁹. siue pficiat sibi. siue noceat sibi q; semp est hō. z p ons viua dei imago z q̄diu est homo tādiu est dei imago.

¶ Q; ois homo obligať amare quēcunq; alīū sicut seipsuz.

Titulus. cxxiu.

ET q; omnis hō obligatur amare seip̄m. eo z inquā tū est hō et imago dei viua. q; est liter est hō. sequiť q; ois hō teneť amare oēm alterū hoiem sicut seip̄m. z tm̄ sicut seip̄m. q; o's hoies sunt vni⁹ nature in quantū hoies. z eodē mō sunt dei imago z vnif ormiter. sequitur q; oēs hoies debēt se amare adinuicē tanq; naturā vnā et vni⁹ dei imaginē. Et iō q̄libet dz reputare alīū tanq; seip̄m z nō diuisum neq; diuersū ab eo. z oīe bonū hois inquā tū hō z iquantū dei imago est. est vnū z idē respectu oīm hominū. z quenit vni sicut alteri. z cū q̄libet teneť amare alterū sicut seip̄z. sequiť q; oīe bonū q̄ q̄libet vult sibi z optat sibi inquantū est hō et imago dei. hoc etiā dz velle z optare oīi hoi. inquātū est dei imago. Ergo cū sit ois hō eiusd. nature cum ipso. sequiť etiam q; inter oēs hoies debz esse maxima liga de iure nature. et maxima vnitas. par z cōcordia. q; oēs teneńt se amare ꝓpter vnam causam adinuicē. q; sunt dei ymago viua. z per conseqūs oēs homies debent esse tanq; vn⁹ hō z nō plures. Et q; ista obligatio et illud debitum oriť a primo debito z a prima obligatione. p quā obligati sūt omnes homines. sequit postq; prima obligatio sit iustissima z rectissima z de iure nature. z in iure nature fūdata. q; etiā ista scōa obligatio sit iustissima. rectissima z in iure nature fundata. z per consequēs sicut prima obligatio z primū debitum est prima iusticia. ita ista scōa obligatio z secundū debitū ē secunda iusticia naturalis. z qa cuilibet hō est ymago dei secūdum animā sequiť q; omnis homo tenetur diligere animā alterius sicut suam ppriā. ¶ Ex istis oibus patet q; secūdū ius et ordinem nature. debent esse duo ligamina et vincula amoris i hominibus. primū debet esse hominis cuīuslibet ad deū. quia quilibet homo est obligatus dare amorez primo deo Et sic debet esse obligatus primo ac ligatus deo per amorem. Secūdum vero ligamen et vinculum. debet esse omnium hominum adinuicē p amorē. Et secūdū ligamen oritur a primo. z virtute illius omnes hoies debēt se amare adinuicem. quia sunt dei ymago. et quilibet est dei ymago. Et ideo quia secundum ligamen oritur a primo si primum non est secundum esse nō potest. et si primum sit necessario secundum est. Et sic creatura ligaňt cū hoie seruiendo ei. z hoies ligaňt cū deo eū amando z per consequens tūc hoies colligaňt inter se amādo se ad

Duo sunt ligamina amoris.

inuicē. Et sic p ordinē vniuersū dz esse colligatū. ℞ ecce mirabilē ordinē Deus dilexit primo et cōtinue diligit hoies. et creature manifestant continue istā dilectionē seruiendo hominibus. et sic deus trahit ad se hoies amādo et obligādo continue et per amorē tracti dñt amare deū primo. ℞ exinde obligati sūt seinuicē amare cōtinue.

¶ Q̄ istud debitū scōm seu obligatio amoris erga oēm hoiem redūdat ℞ reuertit̄ in solam hominis vtilitatem. bonum et cōmodum.

Tit. xxvi.

Titulus.cxxvij.

QUia ꝓ iā probatū est. q̄ oē debitū ℞ seruitū q̄ hō obligat̄ ure nature reddere ℞ exoluere deo redūdat et reuertit̄ in solā hois vtilitatē ℞ cōmodū. Jō sequitur necessario q̄ cū istud scōm debitū q̄ q̄libet hō tenet alteri oriatur a primo q̄ hō obligat̄ deo. q̄ totū redūdat et reuertit̄ in hominis vtilitatez et nō dei. Et ideo seq̄tur q̄ hoies dñt se amare adinuicē. q̄ sunt dei ymago. q̄ totū est ad bonū ℞ vtilitatē hois Et q̄ hoc ē primuz q̄ hoies debent et tenentur facere. sequit̄ q̄ amare deū primo ℞ hoies q̄ sunt dei ymago. est primū bonū hois radicale ac principale Et ideo oīe bonū aliud hominis necesse est vt oriatur ab isto bono tanq̄ a principio primo et radicali. ℞ quicquid non oritur ab isto bono non est verum bonum hominis Et sic apparet q̄ quanto ꝓ plus multiplicabitur debitum hominis erga deum ℞ crescat. tāto multiplicabitur donum hois ℞ cōmodū. et per ꝓ hs apparet q̄ omnia facta sunt ꝓ pter vtilitatē hois et non dei. ℞ ipse hō non est propter alteri⁹ vtilitatē. sed propter seipsū tātum ad suam vtilitatem.

¶ Q̄ oīe seruitū creaturarū i differenter sine acceptione personarū cuilibet hoi seruientiuz in quantū est ymago dei manifestat q̄ oēs homies adinuicē debent se reputare tanq̄ vnuz hominem.

Titulus.cxxv.

DOn solū ex virtute prie obligationis qua oēs hoies sunt obligati ipīs e debēt reputare vnū hominē. et quilibet dz se amare. et alterū sicut seipsuz imo ipse creature hoc idē significant et manifestant. Ipse ei creature que facte sūt propter hoiem ad seruiendū ei exvolūtate dei nullā differentiā faciūt in seruiendo inter hoies ac beneficiū impendendo. imo quātū in eis est. non plus seruiunt vni homini q̄ alteri. sed equaliter oibus quātū in eis est. non plus laborant pro vno q̄ altero. nullum reputant maiorez nullū minorē. nō respiciūt neq̄ nobiles neq̄ rurales Nam hoc apparet manifeste discurrēdo per creaturas. Naz sicut terra seruit rustico. ita etiā fuit regi. ℞ similiter oibus Similiter aer aqua ignis. arbores plante et animalia quantū in eis est Et hoc maxime apparet in sole. q̄ est nobilior creatura. qui plus super omnes creaturas seruit hominibus. Nam ipse equaliter seruit omnibus hominibus. nō plus vni q̄ alteri. Quid est er-

Quilz dz alteri sicut seipm amare.

Oēs homines debent se reputare tāq̄ vnū homines. go q̄ sic oēs creature indifferēter seruiūt oibus hoibus ex dei ordinatione. nisi q̄ oēs hoies dēt se reputare tāq̄ vnū hoiez. Usi creature seruiūt homini inquātū homo est et creatura dei ⁊ ideo equales reputant omēs homines. Et ideo q̄ seruiūt homini inquantū ymago dei est. significat q̄ tale seruitiū cōuenit dei ymagini. ⁊ ideo honorabiliter diligenter et pure homo debet accipere seruitiū a creaturis inquātū dei ymago est. nec aliter est dignū q̄ homini seruiatur Et ideo talis mūdus tam nobilibus creaturis plenus factus est propter hoiem quia hō dei ymago est. ⁊ ymago dei taz nobilis ⁊ honorabilis est. q̄ tā nobiles et excellēres creature debent seruire. ꝛ. ō enī estimet hō q̄ ille mūdus sibi seruiat nisi ex eo q̄ est ymago dei. et non propterea quia talis vel talis est. Si ergo ille creature seruiāt homini inquātū hō portat dei ymaginem. multomagis vn⁹ homo debet alterū honorare et ei seruire inq̄tū portat dei ymaginem viuam. et tanto plus quanto homo magis cognoscit hoc. et inquantum homo sperat ex hoc aliq̄d sibi accumulare premiū Creature ergo manifestant q̄ omnes homines sub vna vocatione. et propter vnam causā se debent amare adinuicem quia vn⁹ portat ymaginem dei sicut alter ⁊ sic se debet reputare. vt et quasi vnus homo. Si ergo commune seruitiū creaturaruz indifferenter sine acceptione p̄sonarum cuilibet homini seruit inquantum dei est ymago se quitur q̄ omnes homines se debent reputare tanq̄ vnū hoiez et per consequens debent se diligere adinuicē sicut seipsum. q̄ sicut hominem.

¶ Recollectio eoruz que dicunt omnes homines debere se reputare tanq̄ vnum.

Titul⁹. cxxvi.

Concludamus ergo q̄ cōmunitas vnius solius dei erga aliter viuentis. cuius qui libet homo inquantū est viua ymago et conformis. et cōmunis amor ipsius dei erga oēs homines inquantū sunt homines ⁊ sue ymagies. eadē acceptio beneficiorum. eadē indigentia eadem obligatio et pro eadē causa qua quilibz homo obligatur vni et eidem domino. eadē conseruatio dei qua oēs homines conseruantur in esse idem ⁊ cōseruitium. Creature moriantur cum homine. ⁊ indifferenter seruiunt homini sine acceptione personaz. ⁊ insuper etiam conformitas et vnitas eiusdem nature ⁊ nominis in omnib⁹. hec oia simul collecta. clarissime dicunt et concludunt homies omnes debere se reputare adinuicem tanq̄ vnum hominem. et debere habere adinuicem maximam vnitatem ¶ Et ex oibus supradictis manifestat dupler fraternitas hoiz. Dupler fraternitas hoiz. Alia fraternitas est specialis

inter omnes homines. quia sūt a deo tāq̄ a vno patre. et q̄libet est eius ymago. Et ista est fraternitas maior q̄ ee possit.

¶Q̄ ex vnitate q̄ debet esse de ure nature inter homines oriř fortitudo maxima et inuincibilis.

Titul⁹.cxxvii.

Quoniam autem omīs fortitudo oritur ex vnitate. et debilitas oritur ex diuisione. et quanto maior est vnitas. tāto maior est fortitudo. et vbi est summa vnitas que debet esse inter hoies. oritur ex hoc q̄ primo quilibet homo est vnitus cū deo per amorē. z deinde q̄ quilibet est dei ymago clara et viua z vera. Ideo ex consequēti debēt se inuicē amare z habere vnitatē Et impossibile q̄ aliquis amet deū q̄n amet ymaginem ei⁹ viuam z quanto magis amat ei⁹ psonā tanto magis amet ei⁹ ymaginem. Et ideo cū vnusq̄sq̄ hō sit dei ymago viuens. quāto ergo q̄s amat deū tanto etiam magis amabit quēlibet hoiem z quāto magis vn⁹ homo amabit aliū. tanto magis illi vnit. Ista vnitas durabit q̄ diu amor durat et amor semper potest durare. ergo etiā vnitas semp pōt durare. Et exinde sequitur. q̄ inter homines potest esse perpetua vnitas z perpetua vnitas. quia ista vnitas que prouenit ex tali amore. facit homines vnum. iō mutat vnum hominem in aliuz et transfert. z econuerso. Et homines habent semp istaz vnionem. et sunt tātum vnum q̄ nō possunt esse magis vnum Et q̄ ex maxima vnitate consurgit maxima fortitudo. ideo homies dū sunt vniti per ūstum modum habent maximam fortitudinē et inuincibilem. Et sic patet q̄ homines dum respiciunt ad deum unde vniūtur inter se. et fit vnū et per consequens fortificātur. inter se. ac magis fortificantur et dū homines respiciunt ad se ipsos et nō ad deū. sed quilibet ad seipsum tunc diuidunt inter se. z fiunt plures. et per consequens debilitantur. et tota fortitudo destruitur. que solum oritur ex vnitate. Ideo ista vnitas est totum bonū hois a: tota fortitudo. et quanto magis crescit tanto magis crescit bonū hois Et quia ista vnitas pōt semper durare. iō bonū hois potest esse perpetuū. Et q̄ oēs esse pñt i ista vnitate. ideo omnes possūt participari vnum bonum insimul sine diminutione. neq̄ vn⁹ impediat aliuz. Et cum ista vnitas p̄cedat ex mera volūtate z libertate. ideo non pōt destrui per violentiā. neq̄ per aliquaz potentiam. Ideo sequitur q̄ in ea est fortitudo inuincibilis. z fit bonum verum incorruptibile et immortale. Videte ergo quātum bonum potest p̄uenire hominī ex amore et societate quaz habet ad deum z ad homines. quia hoc est totum bonum ipsorum hominū. perfectū z verū.

¶Breuis ep̄ylogatio p̄dictoz.

Titulus.cxxviii

Ep̄ylogantes autem generaliter totum p̄cessum huius libri iam dictuz. videre possumus qualiter p̄mo incipiendo ab infimis creaturis. et a p̄mo gradu et inferiori scala nature ascēdendo. paulatim per-

uenimus adveram noticiam ⁊ cognitionem dei inuisibilem sũme potentis. summe sapientis et summi boni. ita q̃ creature nos duxerunt et eleuauerũt q̃si per quandam scalam ordinatissimam ad deum creatorẽ omnium. tanq̃ ad vnum summum principium et patrẽ et creatorem omnium. et rursum ipe creature duxerunt nos profundius ac intimius ad ipsum deum. quia duxerunt nos ad amandum deum. et in amorem eiꝰ. et ostenderũt nos summe esse obligatos ipsi et ad eum totaliter amandum. Et sic quanetum in eis est. vnierunt et coniunxerũt nos cum deo quasi matrimonium faciẽtes. Deinde descendimus ab ipso summo creatore ad ipsas creaturas. ita q̃ per amorem creatoris descedimus ad amorem omnium creaturarum. Quia amando deum creatorem. amamus omnes creaturas. et omnia que sunt sunt quãtum sunt sua. Et sic amamus omnes creaturas propter ipsum. Et hic fit ascensus et descensus. primo ascensus a creaturis ad creatorem. secundo descensus a creatore ad creaturas omnes. primo enim amabam⁹ creaturas. quia erãt pulchre et bone. et quia nobis seruiebant. ⁊ ꝓpter nos. Secundo autem amamus eas propter creatorem. scilicet quia sunt ipsius et ipse fecit eas. immo etiam diligimus nosmetipsos quia sumus dei. Et iste amor est perfectus. bonus durabilis. nobilis et pmanens quia oritur a creatore nobilissimo. ab altissimo ⁊ a summo Et sic apparet q̃ amor dũ datur primo deo nõ pditur nõ diminuit immo crescit ⁊ multiplicatur in infinitum. ⁊ extenditur sine mensura quia p amorẽ dei amantur oes creature. et oia que sunt dei. Et sic oia amantur per vnũ amorẽ. ⁊ i virtute vnius amoris. ⁊ nulla res est quin sit amata ꝓ virtutẽ istius amoris. Et ideo amor nr̃ dũ datur deo est altissimus vniuersalissimus et latissimus.

Q̃cientia de natura amoris. seu de eius conditiõibus. viribꝰ ⁊ ꝓpertatibus ⁊ de fructuatioris. Titulꝰ. cxxix.

Tit. cix.

Quia autẽ manifestũ est q̃ nichil habemus i nobis q̃ vere nostrum ⁊ q̃ totaliter in nra potestate consistat nisi solus amor. et p ẽns thesaurus nr̃ totus bonum nisi ẽ amor bonus. ⁊ totũ malũ nr̃m est amor malus. Quia post q̃ nichil habemus quod sit vere nostrum nisi amorem. si tunc amor non est bonus. quicquid tunc habemus non est bonum ⁊ si amor noster est bonus. quicquid tunc habemus est bonum Unde si amor noster est bonus boni sumus. si malus est. mali sumus. Solus enim amor facit hominem bonum vel malum Et sicut nichil melius est in nobis q̃ amor bonus. ita nihil peius est in nobis q̃ amor malus. Quo eriam nihil habemus in nobis quod sit vere nostrum nisi amorem. ideo quando dicim⁹ amorem nostrum. omnia dicimus q̃ habem⁹. et nichil amplius habemus quod dicimus. Et ideo si

Solus amor facit hoiez bonũ vel malum *

perdidimus amorē nostrū. ḡc quid habemus perdidimus. et per consequens pditi sumus. Tunc autē pdidimus amorem nostrū. qñ dedimus eum illi cui dare non debemus. Quia etiā totū bonū nostrum est amor bonus. et totum malū nostrū est amor malus. sequitur q̄ virtꝰ non est aliud ꝙ amor bonus. et vicium non est aliud nisi amor malus. Et ergo cum totum bonum nostrum sit constitutū in amore. sequitur q̄ qui habet scientiam et cognitionē de amore. habet cognitionem et scientiam de toto bono hominis. et qui ignorat naturam amoris ignorat totum bonum homis. Ergo quilibet ītū pōt. debet habere noticiam et scientiā de amore. Et ideo hic tradetur in speciali scientia et cognitio de amore. et de natura et cōditionibus ac proprietatibus et fructu eius.

¶ Qꝫ principalis fortitudo et proprietas amoris est. q̄ vnit amantem cū amato. et mutat. convertit et transformat amantē in rem amatam.

¶ Titulus. cxxx.

HAbet aūt amor vim et virtutem vniendi. mutandi. convertendi ac transformādi. Et ista est sua propria natura et cōditio inseparabilis. Et iō vnit amantem cum re amata et transformat eumde et convertit ac mutat amantē i rem amatam. Et ꝙ hoc sit nobis notū per experientiam. tñ per naturā amoris pōt nobis hoc manifestari. Quia amor de sui natura est donum. et est primū donum. ita q̄ est res donabilis de natura sua. et ideo non potest detineri qui detur. et quia amor non potest cogi. ideo est donū liberaliter et spōte datum et quia donū sponte datum est illius cui datum est ac toraliter trāslatum et transformatum in eius dominium et quia amor est tale donum. ipse amor est illi cui dat et transfertur in dominium rei amate Et ideo res amata possidet et obtinet in sua potestate. in suo dñio amorē sibi datū libere ac sponte. quia est sibi datus. Et cum amor trahat et ducat secum totā voluntatem q̄ habet totū imperiū in homine. ideo quo vadat ducit et trahit ac portat secum totū hominē. et per consequens cui cūq; dat ipse amor dat tota voluntas et totus homo Et erit de apparet q̄ amor et voluntas immutantur. et conuertūtur ac transportantur in dñiū et naturam rei amate. Et ideo amor mutat rem amantē in rē amatam et amantem cū amato vnit. et facit vnū de duobus quia amās fit vnū cum re amata pervirtutem amoris. Ecce ꝙ ista magna est fortitudo amoris et proprietas. quia habet vim vnitiuam. mutatiuam. conuersiuam et transformatiuam vnius in alterum.

Amor dei est primū donum.

¶ Qualis sit ista mutatio et cōuersio. ¶ Tit. cxxxi.

ISta aūt conuersio seu mutatio nō est naturalis nō est coacta. nō est violēta. nō est penosa nec laboriosa. sed est libera seu liberalis spontanea.

voluntaria.et liberalitate facta placibilis ⁊ delectabilis ⁊ dulcis.Et q̃ amor quocũq; vadat.semper vadit spõte libere voluntarie. placibiliter. delectabiliter ⁊ dulciter.⁊ ideo voluntas q̃ amorẽ vnit ⁊ conũgitur cũ re amata.nõ põt separari ab ipa nisi libere ⁊ spõte ac volũtarie.quia nõ põt cogi.q̃ tunc nõ eẽt volũtas neq; amor si cogeret.Et ista vnio seu cõiunctio est fortissima.q̃ voluntas nõ põt separari a re amata per violentiam.sed solũ voluntarie ac spõte.Licet aũt amor mutet volũtatẽ in rẽ amatam tñ amor semper remanet amor et liberalis amor.q̃ amor quocũq; vadat semp remanet i sua natura.et volũtas semp remanet volũtas.nec destruit cum mutat sed ipa volũtas recipit modũ.formã.⁊ naturã rei amate.⁊ induitur ac vestit vestimẽtis rei amate.⁊ portat habitũ eius.⁊ denominatur a re amata.q̃ talis est amor qualis est res amata.⁊ talis est volũtas qualis est amor. Res ẽm pio amata dat nomẽ amori ⁊ volũtati.ipa volũtas de se nõ ẽ nisi voluntas.nec hz aliud nomen nec amor nõ est nisi amor.nec habet aliud nomẽ de se.sed res amata dat sibi nomẽ suũ i quã mutat.Ideo si voluntas amat terram.tunc dicitur terrena vl terra.et amor dr terrenus.Et si amat res mortuas ac mutas tunc dr mortua ⁊ muta. Et si amat res brutales ⁊ bestiales tũc dr brutũ ⁊ bestiale et amor brutalis.Et si amat hoies.tũc dr hũana.Et si amat deũ tunc dicitur diuina ⁊ amor diuin⁹.

Unio amoris ẽ fortissia.

Amor denoiat a re amata

Et ita homo põt p amorẽ mutari.transformari.⁊ cõuerti i aliam rẽ nobiliorẽ.vel turpiorem.libere et spõte.

¶ Q; per istã ꝙuersionẽ et mutationẽ amoris volũtas potest exaltari.nobilitari ⁊ ascendere supra se.et etiã põt vilificari.corũpi.⁊ descẽdere infra se

¶ Titulus.cxxxii.

Et q̃a volũtas p amorem cõuertit in rẽ prio amatam.et recipit materiã et formam ei⁹.io ipsa volũtas exaltatur vel deprimit.nobilitatur vel ignobilitat seu vilificatur ascẽdit vel descẽdit. ꝑm q̃ res primo amata est dignior vl nobilior ẽ voluntas sit.vel ascẽdit supra seipam.vel ꝑm q̃ est inferior vel infra voluntatem. Unde res primo amata põt eẽ superior vel inferior.vl equalis respectu nostre voluntatis. Si ergo voluntas det primo amorem suũ rei superiori .maiori et digniori ac nobiliori ẽ ipsa sit tunc ipsa mutatur et conuertitur in gradũ nobiliorẽ ac fit nobilior et dignior.⁊ ascendit supra se.Sed si det suum amorem equali.nõ ascendit.neq; fit nobilior ẽ añ.Si aũt det suum amorẽ rei inferiori ⁊ min⁹ nobili ẽ ipsa sit.tũc ipa vilificat et descẽdit a sua nobilitate et a suo gradu ⁊ a statu sue nature.q̃ sp mutat et cõuertit in rẽ primo amatã.⁊ ab ea denoiat Et q̃ ois bona mutatio seu cõuersio seu trãsformatio dr eẽ in melio⁹ ⁊ nobilio⁹ ⁊ in altio⁹.⁊ nõ in inferio⁹ sibi.neq; in vilio⁹.io volũtas nra nõ dr dare amorẽ

suum nisi rei superiori et nobiliori. ac digniori et altiori ꝑ ipsa sit. quia aliter non mutaretur nec conuerteretur in nobilius neꝯ ascenderet. Et quia nichil est supra voluntatem nostram nisi deus immediate. ideo sequitur ꝙ voluntas debꝫ ꝓmo dare amorem suum deo soli. vt ipsa mutetur et conuertatur ac trāsformetur in melius et nobiliꝰ ac dignius. hoc autē clare docet natura per experientiam i ipsis gradibus ẽntuor. quia inferiora et minus digna mutātur in superiora et magis digna. et ea q̄ sūt in ꝓmo gradu. vt elementa mutantur et conuertuntur in res q̄ sunt secūdi gradus. et res secundi gradus mutantur in res tercij gradus quia aqua terra et aer mutantur in arbores et plantas. et ibi habent esse nobilius. et arbores per fructus et plāte mutantur in naturā aialiū. et ibi capiunt eē nobilius. Et sic est ordo nature. Sic etiam aialia mutantur in res quarti gradꝰ vt in hominibus vbi capiunt nobilius esse ꝑ in se. Ita ergo voluntas cum sit libera et spōtanea in sua libertate. debet mutari in melius et in altiorē gradū scz vt ipsa muteꝫ in esse diuinū. aliter ipsa faceret cōtra totū ordinem vniuersi. et cōtra seipsā Quare tota natura clamat ꝙ res ꝓmo amata debet esse deus. aliter ei fieret iniuria naturalis. cū sit nobilior et digniorꝰ. Et sic pzꝙ nr̄a voluntas pōt ascēdere vel descendere. nobilitari vel vilificari.

Volūtas debz ꝓmo dare amorē suū deo.

¶ Quia nulla res est digna de se amore nr̄o. nec ei debz dari ꝓmo. nisi habeat amorē quē posset reddere. et etiā posset nostrum amorē meliorare ⁊ nobilitare.

¶ Titulus. cxxxiij.

Quonia aūt amor nr̄ est donū nobilissimū ⁊ dignissimū. eo ꝙa est liberalissimum. ⁊ mutat ipsaz volūtatē in naturam alteriꝰ. in ꝺ̄ium rei amate ita ꝙ res ꝓmo amata ꝺ̄at volūtati nr̄e et ꝙa nō ẽ dignū nec iustū nec debitū. q̄ res inferior hēat ꝺ̄iū rei superioris. nec ꝺ̄etur ei iō nulla res inferior est digna volūtate nostra amore nr̄o de se nec pse. ꝙa tūc ꝺ̄aret volūtati nr̄e. Et ideo qr voluntas est intellectualis et spūalis de natura sua. ideo est supior oīi re corpali. ideo nulla res corpalis est digna amore nostro. qre nec corpꝰ nostrū. nec aialia. nec aurū. nec argētum. neꝯ sol. neꝯ luna. nec arbores. neꝯ elemēta sūt digna amore nostro liberari. Itē nō ẽ dignū ꝙ res eq̄lis ꝺ̄aret eq̄li. sz cū volūtas nostra sit creata. cōstat ꝙ ois volūtas creata in ꝑtum est creata est ei equalis. iō nulla voluntas creata de se et primo est digna amore nostro. quia tunc haberet ꝺ̄iū volūtatis nr̄e. Sed ꝙa solū dignū. iustū et debitū est ꝙ res superior maior et dignior hēat ꝺ̄iū rei inferioris ⁊ ꝺ̄etur ei. ⁊ ꝙa solꝰ deus est supior volūtate nr̄a ac maior. iō ipe solus est dignꝰ de se amore nr̄o. ꝓmo et per se. Et sic ꝑ naturā amoris cōcluditur ꝙ solū dignū est ꝙ deꝰ ametꝫ p se et ꝓmo a volūtate nr̄a ⁊ nulla alia res. Rursū ꝙa amor est

Nullum corpale ẽ dignum amore nostro

Solꝰ deꝰ dignꝰ est amore nostro.

donũ ⁊ ꝑmũ donum. et totũ qõ habemus. ⁊ qõ volũtas nr̃a hz ⁊ nichil aliud hz qõ sit suum. ⁊ ideo qñ dat amorẽ totũ qõ hz dat. ⁊ nichil retinet sibi. Et ꝙa non est iuitũ. nõ est debitum. ꝙ volũtas det totũ qõ hz. ⁊ ꝙ nichil recipiat. cũ eñ dat amorẽ debet recipere amorẽ. cũ amor requirat amorẽ. ⁊ volũtas nõ curat nisi de amore. ꝙa solus amor est bonũ suũ ⁊ suꝰ thesaurus. et ideo sequit ꝙ nulla res de se est digna amore nr̃o liberali. neq; ei debet dari amor nisi ipsa possit reddere amorẽ. et cognoscere amorẽ sibi datũ ⁊ ẽntum valet. Et ꝙa etiam amor ẽ donũ volũtariũ ⁊ liberũ. nõ etiã nulla res est digna amore tali nisi etiam habeat volũtatẽ per quam possit volũtarie et libere rependere amorẽ. ꝙa liberalitas requirit liberalitatẽ. Et nõ cõcluditur ꝙ nulla res inferior ac minor volũtate. est digna amore nr̃o. nec ei debz dari amor. Quare sequit ꝙ nec terra. nec aqua. nec elementa. nec aurũ. neq; argentũ. nec animalia. nec corporalia. sũt digna amore nostro. quia non habent amorem quẽ possũt rependere. ac dare pro amore nostro. Quare sequitur ꝙ ẽndo datur amor nr̃ nostr talibus rebus ꝙ nõ possũt reddere liberaliter. neq; habent amorẽ liberalem. ꝙ volũtas recipit maxima dãna. Prio quia voluntas efficitur vilis inferior. corpalis. et recedit ac degenerat a natura sue dignitatis et excellentie. ⁊ vnit ac ꝓiũgit cũ reb⁹ toraliter extraneis. ꝙ volũtas mutatur in rem amatam et efficitur sil'is rei quam amat. et talis est licut ipa. Secundo recipit magnũ dãnũ et perdit q̃quid habet. qz perdit suum amorẽ. quia nihil recipit ab illis rebus. ꝙa nullum amorem potest ab illis recipere cuz nullum habeant et sic ipsa voluntas cuz amore suo est extra patriam suam. extra naturaz suam. et habitat in terra aliena et extranea vbi nullus est amor. et ideo pauperrima. denudata nichil habens. ac mutata et conuersa in res extraneas. et ideo perdit seipsam. ⁊ ipse res non dant seipsas voluntati. quia nõ possunt. ⁊ facit iniuriam rebus nobilib⁹ et dignis suo amore. quibus se nolunt dare. Sequit ex iltis ꝙ tales res non sunt digne amore nostro. imo est cõtra naturam dare eis nostrũ amorẽ. ꝙa etiã cũ nostra volũtas dat amorẽ. non solũ requirit amorem. sed nobiliorẽ et digniorem q̃ dat. et etiã ꝙ amor suus quẽ det nobilitetur a re amata. Et qz solus deus qui est supior nr̃a volũtate potest nobis dare nobiliorez amorẽ q̃ sit noster amor. et hoc in infinitũ. qz solꝰ suus amor est infinitꝰ ⁊ increatus. ⁊ etiã ipe solũ põt exaltare ⁊ nobilitare amorem nr̃m sibi datũ sequit q̃ ex oib⁹ supradictis ꝙ solꝰ deꝰ est dignꝰ amore nr̃o et nulla res inferior est digna amore nr̃o. nisi potit refũdere amorẽ ⁊ etiã poterit meliorare ⁊ nobilitare nr̃z amorẽ. Quare si sit res alia ꝓmo amata q̃ deꝰ. fit deo maxia iniuria naturaliter et maxiꝰ contemptus.

Nulla creatura est digna amore nostro.

Solꝰ deꝰ dat nob nobiliorẽ amorem.

Titulo cxxx.

Ti. cxxxi.

Ulitas amoris ē a re amata

Oēs amores a primo amore ex eunt.

Q Tm̄ se extēdit amor seu voluntas. ℈ tū se extēdit res p̄mo amata nec vltra ascendit vł descendit.

Titulus.cxxxiij.

Quoniā aūt amor mutat amantē ⁊ voluntatē in rē amatā ⁊ in suū dominiū. ita q̄ res amata assūm̄at sibi voluntatem. et cōicat ei suā siłitudinē et formā. eā sua forma. atq; de nomīat ipm̄ amorē. ita ꝙ ipe amor tot⁹ est ō natura rei amate. et iō q̄ amor est ita ligatus et vnit⁹ cū re amata. iō voluntas trāsformat rē amatā in se. Jō amor nō p̄t ascēdere supra rē p̄mo amatā. nec volūtas. eo q̄ ipe amor extēdit se ad oia ad q̄ se extēdit res p̄mo amata. et ad oia q̄ sunt ligata cū ipsa. et non vltra. Et iō ℈ to res p̄mo amata erit magis cois ⁊ vłis. tāto ipe amor erit magis vł is et cois. et etiā volūtas ⁊ ℈ to res p̄mo amata erit magis p̄ticularis. tanto etiā volūtas erit magis p̄ticularis ⁊ min⁹ cois. Uñ q̄ ipa volūtas per amorē trāsformat et mutat in rē amatam ⁊ sequēs. iō res p̄mo amata taliter obtinet et possidet ipaz voluntatē. ⁊ hz totā possessionē amoris. Et sicut res p̄mo amata est vna. ita gñatur ⁊ fit vn⁹ p̄mus amor in voluntate. q̄ totus est de natura rei primo amate. ita ꝙ sicut non possūt eē plures res p̄mo amate. ita non p̄t esse nisi vnus prim⁹ amor in voluntate. Jdeo res que primo amatur. edificat. plantat. stabilit et fundat primū amorem in voluntate. qui est radix caput et origo omnium aliorum amor⁹ qui pullulāt a voluntate. Fit ergo in volūtate nr̄a vna p̄ma radix oīm alio⁹ amorū. q̄ radix recipit suam virtutem totā a re primo amata. ⁊ ab alio primo amore pullulant ereunt et procedunt oēs alij amores Et ideo i anima fit quedā magna arbor amoris cuius radix est prim⁹ amor. qui se multiplicat in tot amores quot sūt res que habent colligantiam cū re primo amata. et oēs illi amores sunt inclusi in illo primo amore q̄ est basis et causa omniū Sicut enim ab vno semine seu grano pullulant infinita grana. ita ab vno amore pullulant infiniti amores tanq̄ ab vno semine. Et sicut omnia grana que ereunt de primo grano sūt illius nature cuius est granuz vnde exierunt. ita omnes amores qui ereunt de primo amore sunt illius nature cuius est primus amor. Qualis est radix talia sunt omnia que pullulant de radice. Qualis est fons tales sunt riuuli. Et ideo si primus amor fuit bonus omnes alij sunt boni. et si iustus iusti. et si ordinatus ordinati. Et si primus est malus et corruptus alij etiam erunt mali et corrupti. Et omnes non sunt nisi vnus amor. q̄ non est nisi vna res primo amata. ⁊ oīa alia amata amantur in virtute rei primo amate. quia propter illam amantur. eo ꝙ sunt colligata cum ea. et in omnibus nō amatur nisi res primo amata Et exinde sequitur ꝙ necessario amatur quicquid coniunctum est cum re primo amata. et ne-

cessario odio habetur quicquid est contra rem primo amatam et tot odia generãtur quot res apparent contra eam. Sed tñ quia primus amor est radix omnium aliorum amorum. ideo sicut radix semp est occulta ꝛ nõ apparet extra. et omnia alia q̃ exeunt de radice videntur. ita primus amor est occultus. ꝛ nõ apparet extra se. sed alij amores qui exeunt ab eo sunt valde manifesti et apparẽtes. ita q̃ res primo amata. eo q̃ est prima. vehementissime ꝛ fortissime coniungitur cum voluntate et trahit totam ad se. et ipsa voluntas etiam coniungit̃ fortissime cuz ea. quia nihil est qđ impedit. Ideo talis primꝰ amor est ita fortis. ita solidatꝰ q̃ nullo modo potest destrui nisi veniat alia res primo amata. et que primo ametur fortior ꝛ maior ꝑ prima. et que excellit totaliter rem primo amatã. ꝛ eradicet illum primum amorẽ a voluntate. Nec ipsa voluntas potest hoc facere. nec vult nec potest velle per seipsam. Et q̃ tota nobilitatio. tota fortitudo ꝛ virtus et extensio oritur a re primo amata. ideo quanta res primo amata est fortior. magis ꝑtuosa. magis potens. ac magis vnita. et quia deus est potentissimus. fortissimus et immortalissimus. virtuosissimus ac sũme vnus. ideo q̃n deus est res primo amata. et ipsa volũtas vnitur ei primo per amorem. tunc efficitur potentissima. virtuosissima. fortissima et vnitissima. Et ideo tunc summe confortatur et roboratur. Et hoc totum fit virtute rei primo amate que deus est. Et tunc ab illo amore pullulant infiniti amores. q̃ ille amor est communissimus et vniuersalissimus ad omnia se extendens sicut deus. Unde q̃ omnis creatura respicit deũ et est dei. ideo ille amor primus qui est dei. extẽdit se ad omnes creaturas. et amantur omnes creature in virtute primi amoris. Et sic amor dei quando est primꝰ. includit in se omnes alios amores vt sicut omnis creatura respicit deum. ita omnis amor creature includetur in amore dei. Si autem res primo amata sit creatura et non deꝰ tunc amor primus qui est fundatus in creatura. et totus ꝫ natura creature. non se potest extendere ad creatorem nisi secundario. et hoc propt̃ creaturam. ita q̃ deus non posset amari. nisi inquantum respicit illam creaturam primo amatã et iuvat eam. et habet colligantiam cum ea. et ideo non amatur tunc deus sed creatura. q̃ non amatur nisi in virtute creature et propter creaturam.

¶ Conclusum est ergo. q̃ quantum se extendit res primo amata. tantum extendit se voluntas et amor. et ideo sequitur q̃ primus amor qui est vnus solus. radicatur in voluntate et virtute rei primo amate. que est radix. fons. origo et principiũ causa et caput omnium aliorum amorum. Et exinde possunt extrahi. concludi et elici multe alie conclusiones.

¶ Similitudo et exemplum familiare ad oculum. in quo om-

primꝰ amor est occultus.

Amor dei ẽ fortissimus.

Amor dei est ad omnes creaturas.

nia que dicta sūt de amore manifestant. et hoc ē q se sic habet res primo amata ad voluntatem et amorem. sicut vir spōsus seu marit⁹ se habet ad spōsam seu vxorem.

Titulus.cxxxv.

QUoniam autē res primo amata habet dominiū et principalitatem ac superioritatem respectu voluntatis nostre ita q ipsa nostra volūtas trāsformatur in eam. ⁊ ipa res primo amata denoiat. determiat ⁊ specificat voluntatem et amorem nostrum et nobilitat et exaltat ac dignificat. et etiam fortificat ac roborat. firmat et confortat et hoc fit rōne vnionis ⁊ coniunctionis volūtarie ⁊ spōtanee. que est inter voluntatez et ipam rem primo amatam p amorem liberalem et spontaneū. et ideo fit quoddam matrimonium inter ipam nostrā voluntatem ⁊ rē primo amatam. Et talis vnio seu conunctio, libere et sponte facta matrimonium potest appellari eo quia ipsa res primo amata. habet modū viri ⁊ spōsi. et cōditiōes eius et ipsa volūtas habet modum et conditiones mulieris ⁊ sponse. Sicut enim in matrimonio seu cōiugio vir habet dominium. principalitatem ⁊ superioritatē ⁊ mulier habet subiectionem et inferioritatē. ita similiter se habet res primo amata ad ipsam voluntatem. ⁊ vtraq; conunctio est voluntaria. spontanea et libera. et fit per amorem libere et sponte. ⁊ quasi omnes cōditiones quas habet vir respectu mulieris et econtra. similes habet res primo amata respectu voluntatis et econuerso. Unde sicut mulier non habet nisi vnum virum et sponsum. ita voluntas non habet nisi vnam rem primo amatam cum qua facit suum matrimonium. Et sicut matrimonium postq; factum est non sepatur nisi per mortem. ita matrimonium voluntatis. et rei primo amate non separatur nisi per mortem et hoc de se vel per se. Et ideo ratione istius conuenientie omnia que dicta sunt de amore et voluntate et de re primo amata possumus clare videre per experientiam ad oculum in matrimonio reali. quod fit inter virum et mulierem. quia vtrobiq; fit similiter et eodem modo. sed ibi in voluntate occulte et in viro et mulere manifeste. ¶ Et ideo resumamus que dicta sunt de amore ⁊ voluntate et de re primo amata. et sic manifeste videbitur p matrimonium viri et mulieris sicut dictum est. Unde dictū est enim q per amorem voluntas mutatur. conuertitur et transformatur in rem amatam. Et etiam dictum est. q voluntas pōt exaltari. nobilitari et ascēdere supra se. ac etiam vilificari et descendere infra se. et hoc fm naturam et conditionē rei primo amate. Et etiam q tantum ascendit voluntas. et ad tantum se extendit quantum res pmo amata. et cetera alia. Ti. cxxx. Ti. cxxxij. Titulo cxxxvij.

¶ Ut ergo omnia ista clare videatis. exemplum tale faciemus.

¶ Exemplum familiare ad omnia que possunt dici de amore et voluntate et re primo amata.

Titulus.cxxxvi.

Sit esu aliqs homo pauper et de genere infimo. nullius reputationis habens ser vel octo filias eiusdem conditionis. certū est omnes istas equales esse. natura. genere et in nobilitate. dignitate ⁊ pulchritudine. vna nanqꝫ non excellit aliā ⁊ non poterunt esse magis equales. tunc contingat qꝫ vna earum coniungatur p matrimonium vni rustico sicut ipsa est. et alia vni ciui qui non multum ipsam excedat in nobilitate. tertia vero vni militari. quarta militi. quinta comiti. sexta duci. septima regi. octaua impatori. Ecce omnes iste puelle a principio de natura sua propria erant equales nulla alia nobilior. nulla potētior ditior. seu dignior. sed per copulationem cum viris videmus maximā differentiam int eas et inequalitatē quia prima est rustica. alia modicum excedit. tertia magis exaltatur. quarta multū exaltatur. quinta adhuc magis. sexta et septima adhuc plus. octaua est marie exaltata. qꝫ est vxor impatoris. Sed ista nobilitatio. exaltatio et ascensus. venit tantū ex pte virorum quibus matrimonialiter coniunguntur. et nō ex parte mulierum. quia omnes erāt equales. Et sic apparet qꝫ mulier spōsa mutat in vir spōsum ⁊ ab ipso denominatur. specificatur et determinatur. Similiter aūt fit de voluntate. ita qꝫ ipsa potest exaltari et ascendere fm naturā rei amate. ⁊ fm ꝫ dū suum. Et iō ipsa volūtas denotatur ⁊rena. si res primo amata sit terrena. et si res primo amata sit brutalis. ipsa denotat brutalis. et si res talis sit hūana. ipsa denotat hūana. ⁊ si res primo amata sit deus ipsa denotatur diuina. et quia deus ē rex impatorqꝫ sūmus. etiā ipsa dicet regina et imperatrix oīm sicut deus. Et tunc volūtas nō potest ascendere ad maiorē dignitatem et excellentiam neqꝫ potest habere maiorem sponsum. Et tū oēs voluntates primo sunt equales in natura sed postea vna ascēdit ⁊ exaltat sē aliā ꝑz spōsuz cui ꝓiungit. ꝑz qꝫ res primo amata ⁊ cui primo ꝓiungit est magis vel minꝰ digna. Itē sicut videmus qꝫ mulier que est vera spōsa. cum suo vero spōso habz vnū nouū amorē qui nouiter causatur qui est vnus in virtute illius primi amoris amant de nouo oēs alū q̄ habēt colligationem cum illo sponso viro suo. ⁊ oēs quos vir suus diligit. ipsa diligit. ⁊ tñ antea nō dilexit. vel si amabat. non propter vir. neqꝫ ꝑtute viri amabat sed mō generantur noui amores. et tot amores nascūtur de primo amore quot sunt illa que vir amat. et que habēt vnitatem cum viro. et pre oibus amat suum virum. et omnes amat virtute viri. qui sunt amici et cognati viri. et sic in amore viri includuntur omnes alii

Volūtas nobilitat fm naturam rei amate.

amores tanꝝ in radice.et ille amor primꝰ cōtinet oēs alios amores.si autē vir moriatur ⁊ mulier accipiat alium virum sponsum.tunc destruit ille primus amor.⁊ per cōsequēs oēs alij amores qui habebant ortū ab illo amore et causat vnꝰ alius nouus amor. qui est radix aliorum amorū. Sicut autem fit de muliere respectu viri.ita fit de volūtate respectu rei primo amate. sed iltō matrimoniū est inuisibile ⁊ spūale ⁊ occultū. Uñ si deus sit res primo amata. necesse q̄ p virtutē illius primi amoris amētur omnia que deus amat. Et tunc voluntas est potentissima ad amandum quia habet amorem suum cōem. sūme vniuersalē.per quē pōt oīa amare sine labore.sine difficultate. ita q̄ per vnum amorem oīa amabit. nec in seipsa diuidit. sed semper manet in vno amore. quia semp manet in vna re primo amata. Itē sicut mulier si coniugatur vni bono.diuiti. forti.potenti.nobili viro.tunc manet in securitate.in pace. in gaudio.⁊ in quiete.⁊ si coniugatur vni viro malo puerso misero.pauperi.tunc semp erit in tribulatione ⁊ miseria. Ita similiter q̄n volūtas cōiungitur cum re primo amata. q̄ sit bona. fortissima. ditissima.et potentissima.solida.imobilis eterna et inuariabilis. nullo indigens.in se habens omnē sufficientiā. tūc ipsa est in pace.in cōsolatione ⁊ in gaudio. ⁊ nullo mō pōt turbari.nec ledi.nec affligi.nisi in re quam amat et diligit. Et ppterea q̄ illā rem solū amat que auferri nō potest. nō potest ledi neq; habere defectū.qz neq; preter illā rem aliq̄d appetit habēs sufficientiam in illa.nec sollicitat de amissiōe illius. qz eam pdere non pōt nisi velit. Quia ergo illa res sufficiens est. nō patit indigentiā. qz influxibilis ⁊ inmutabilis. nō pōt sustinere aliquā violentiā.neq; sentire mutabilitatē. Et ideo q̄n deus est res primo amata.talis est volūtas nostra. Sed q̄n cōiungitur per amorē cū re primo amata.q̄ est infirma.mobilis. variabilis.fluens.indigēs. nō habens per se sufficientiam. tūc ipsa volūtas est in tribulatiōe.nullā habēs securitatē in seipa.qz sequit rem primo amatā.⁊ multa mala venūt illi p illā. Uñ oportet q̄ tot res diligat quot sunt res q̄bꝰ res primo amata indiget. ⁊ sine quibus esse neq; pmanere potest. Et qz ille res sunt corruptibiles.fluxibiles.pdibiles.tō voluntas semp est in tribulatione nūq; secura.⁊ talis res primo amata est creatura. et talis est voluntas q̄n res primo amata est creatura.et tñ ipsa volūtas nō desistit amare illā rē.qz postq; amata est primo. ille amor nō pōt destrui nisi p aliā rem primo amatā.sicut si mulier cōiungatur viro. nūq; desistat amare ipsum. Itē sicut ineptissimū esset et contra naturā cōiungere mulierem cum bruto.ita etiam cōtra naturā esset si voluntas nostra que est de natura spūali coniungat p

Per amorem dei amantur oīa q̄ deꝰ amat.

Amor dei est indeficiens.

Amor creaturarū semp est deficiens

amorē cū re primo amata nature extranee. Ut cum auro argēto. ꝛ reb⁹ mutis ꝛ irrōnabilib⁹. Item sicut mulier dicitur perdita. qñ datur in sponsam viro malo et nequā. ita etam volūtas dicit perdita quando per amorē cōiungit cum re mala ꝛ pessima. Et vt omnia concludamus in oibus que dicuntur de amore ꝛ voluntate. ꝛ de re primo amata. recurrēdū est ad illud exemplum iam dictū de puellis. quia ibi clare oīa videre possumus.

¶ Capitulū de duobus amoribus primis ꝛ nō sunt nisi duo amores primi. Unus est amor dei. qui dicitur amor cōis. vniuersalis. seu volūtas cōmunis et vniuersalis. ꝛ alius ē amor suiipsi⁹ qui dicit ꝓprius ꝛ priuatus. seu voluntas propria ꝛ priuata.

Titulo. cxxxvij.

QUia iā dictum est q⁹ ex re primo amata et ex voluntate fit nobis vn⁹ amor qui postea est generatus est radix. caput. origo. et principiū. ꝛ primū fundamētū oīm aliox amox. ꝛ q⁹ in virtute illi⁹ primi amoris oīa alia ament. ꝛ q⁹ p illū primū amorē nascunt de nouo innūerabiles amores. vl' pñt nasci. et de hoc declarādū est etiā p exēplū familiare. Et ideo sequit q⁹ qui vult hīe firmā ꝛ solidā cognitionē de amore. necesse est q⁹ cognoscat naturā. cōditiones. ꝛ ꝓprietates primi amoris. Et q⁹ hic nunc debet tradi scientia de amore. ideo ad cōplendū eius scientiā quantū nobis sufficit ꝛ est vtile scire. tractādū est de iꝺo primo amore inquantū primus est Zā enī dictū est q⁹ non pñt esse in nobis neq; in volūtate nostra duo primi amores simul. nisi vn⁹ tm̄ ꝓpterea. quia nō pōt esse nisi vna res ꝑmo amata a volūtate. ꝛ nō due simul.

Titulo. cxxxij.

Sed cōsiderandum quot sunt amores primi. ꝛ qualiter se habēt inter se. Unde tot pñt esse primi amores ꝑmi. quot pñt esse res primo amate a voluntate. Et q⁹ res ꝑmo amata nō pōt esse nisi de⁹. vel creatura facta de nichilo. seu aliud qđ deus nō est. iō ꝑmus amor non pōt esse nisi dei sit vl' creature facte de nichilo. seu alicuius qđ nō est de⁹. Et si amor dei nō est ꝑm⁹ necesse est q⁹ amor creature est ꝑmus. q⁹ si deus nō sit res ꝑmo amata. aut aliquid qđ non sit deus. Rursum inter creaturas oēs illa erit ꝑmo amata ab ipsa voluntate. q̄ est sibi magis amica ꝛ ꝓpinqua. ꝛ quia ipsa volūtas pōt reflectere suū amorem ad seipam ꝛ pōt vti seipsa vt duabus rebus. ꝛ per consequens ipsa volūtas ꝑmo amabit seipsam tāq; maxime amicam ꝛ ꝓpinquā sibiipsi. Et sic inter oīa creaturas res ꝑmo amata erit ipsa voluntas propria. siue ipsemet homo. ita q⁹ si deus non sit res primo amata. homo dat amorem primus sibiipsi. q̄ alicui alteri. Et sic si amor dei non sit primus. necesse est q⁹ amor suiipsi⁹ sit primus. Et sic habemus duos primos amores. et ad istos duos

Titulo. cxxxvj

Tot sunt amores primi. ꝛ qualiter se habēt inter se. Unde tot pñt esse primi amores ꝑmi. quot pñt esse res primo amate a voluntate.

reducūtur oīes alij amores. Due ergo pñt esse res primo amate.et per consequens duo primi amores. Habemus ergo cognitionem de istis duobus amoribus et habemus cōpletam cognitionē de amore.quā tū nobis necesse ē scire. ¶Que ramus ergo ꝓprietates ⁊ conditiones cuiuslibet. et quomodo se habeant inter se.

¶Q; isti duo amores pmi sint inter se capitales inimici ⁊ cōtrarij. Titulus.cxxxvij.

ET quia non possunt esse due res primo amate simul ab ipa volūtate.sicut nec duo sponsi primi vnius sponse nec duo rectores nec duo episcopi primi vni⁹ ecclesie. quare si duo viri volūt habere vnā sponsam. erunt capitales inimici inter se. Et ideo necesse ē q; isti duo amores erūt inimici inter se capitales.q; non possunt esse simul.vt qlibet sit primus. Et ideo inquātum quilibet vult esse primus ⁊ vult habere primitatē. repugnant et non possunt stare in voluntate.⁊ ista repugnātia oritur ratione primitatis.que non pōt eē nisi vni. Et ideo si amor dei sit primus et amor suipsius si voluerit intrare.oportet q; sit secundus.aut non potest stare sub rōne primitatis.⁊ si amor suipsi⁹ sit prim⁹. et amor dei si vult esse in voluntate. oportet q; sic secundus. et sub alio. aliter non potest stare sub ratione primitatis. Et sic amor dei inquantū primus nō habz aliquē inimicū in volūtate nostra. nisi amorē nostrūipsi⁹.q; solus potest esse primus ⁊ vult esse primus.et ille solus potest sibi facere bellū. Et ideo quia isti duo amores sunt inimici inquantum primi. habēt cōtrarias proprietates ⁊ conditiones. Et ideo cognitis ꝓprietatibus vnius. cognoscētur ⁊ cōditiones alterius.

Amor dei et amor suipsius sunt inimici.

¶Q; progatiua primitat; de iure vni soli istorum amor potest cōpetere ⁊ solum vni debetur. Titulus.cxxxix.

ET qm̄ isti duo amores inter se pugnāt sup possessione primitatis.⁊ cū nō possit esse nisi vnus primus. ⁊ oportet.scz q; sit.ideo necesse est q; vni soli debeāt de iure possessionis.⁊ detur possessio primitatis seu progatiua. Et qz oīa iura nature ⁊ oēs creature cōcluserūt.que nō pñt mentiri.q; amor dei de iure dz esse prim⁹. ⁊ q; deus debet esse res primo amata.⁊ q; ei solus debeāt tot⁹ amor primus ⁊ nulli alteri.ac habet ex naturali obligatiōe q; nō pñt negari. Et sic iam declaratū est q; amor dei dz habere de iure ⁊ iusticia possessionē primitatis ⁊ progatiuā.et q; deus dz esse res primo amata. et etiā natura amoris hoc requirit q; ei scz deo detur vt iā ꝓbatuz est.qz nulla res digna est ꝓprio amore nostro nisi deus Et exinde cōcludit q; amor dei qui solus est debet esse primus in nobis de iure ⁊ debito obligationis. Et si sit prim⁹ vt debet esse.tunc ipse est ordinat⁹. iust⁹.verus. rectus.⁊ ista prima iusticia. pria rectitudo est volūtatis. Sed si amor suipsi⁹

Ti.cxxxij

Ti.cxxxiij

Amor ordinat⁹ vt ordinatus est.

seu proprius sit primus. ita q̄ primo aliquis det amorē sibi ipsi. ⁊ taliter q̄ ipsemet sit res primo amata tunc iste amor p oppositum primi amoris dicti cum de iure nature nō debeat esse primus. est inordinat⁹. iniustus. falsus. tortuosus. indebitus. contra deū. contra veritatē. contra totū ordinē nature. et est prima iniusticia. prima inordinatio. prima iniuria dei. prima offensa dei primus malum. primū vicium ⁊ prima obliquitas. Unde cū do primo michi ipsi amorē cui non debeo ⁊ non do deo cui primo debeo. tunc facio deo maximā iniuriā maximū contemptū. quia aufero sibi debitū suū. ⁊ amorem quē sibi debeo. ⁊ facio sibi maximā iniusticiā ⁊ maximum dedecus. ⁊ est dei contēptus primus ⁊ maximus. Et ideo quādo homo dat primo sibi ipsi et sue ppriē volūtati amorē duobus modis est contra deū. primo q̄ ipse homo est res primo amata. et solū deus est res primo amanda de iure nature. et hoc ex sua dignitate. et sic ipse homo vel ipsamet volūtas recipit locū primū et p̄rogatiuā ac primitatem. que soli deo debetur. Secūdo quia ipse homo dat amorē sibimetipsi primo. ⁊ in hoc facit deo maximā iniuriam. quia tollit ab eo q̄ suus est. et dat sibi cui non debet. et etiā accipit ipsemet honorē et amorem dei. et sic inquantum dans ⁊ inquantum recipiens inimicat deo. et est contra deū Si autem res primo amata est alia res q̄ ipse homo. tunc solum vno modo. scz inquantum dans iniuste alteri. quod solū deo debetur.

Dāt sibi ipsi primo amorē pliciter ⁊ tra deū.

¶ Qui homo qui primo amat se ipsum. facit seipsum tanq̄ deū et preponit se deo.

Titulus. cxl.

ET quia prerogatiua primitatis soli deo debetur et nulli alteri. et sibi soli debetur primo amor. ideo qui primo dat amorem et prerogatiuam primitatis alteri q̄ deo dat alteri quod soli deo conuenit et quod soli deo debetur. et per consequens repugnat ei. ⁊ consentit in illam rem tanq̄ deum. Si ergo homo dat amorem alteri rei q̄ sibi ipsi. tūc cōstituit ⁊ facit illam rem tanq̄ deum. Si autem primo amat seipsum. et ipse sit res primo amata. tunc facit seipsum tāq̄ deum. ⁊ tunc non solum est cōtra deum. quia aufert deo q̄ sibi debetur. sed est contra deū magis ⁊ maxime. quia facit se ipsum tanq̄ deum. quia recipit dignitatem et prerogatiuam primitatis. et tunc homo de directo quātum in eo est destruit et annihilat deum. et facit deum non deum. Et hec est summa inimicicia. summa contrarietas qua non potest esse maior. Quia qui facit se regē. facit contra regem. et summe inimicatur regi. Et sic homo efficitur summe inimic⁹ et aduersarius dei capitalis et totalis. et de directo pugnat contra deum. Et quia amor conuertit. mutat. et trāsponit vo-

Amans primo se ipm facit deum.

luntatē seu amātē in rem amatā. ideo tunc ipsa voluntas seu amor mutatur cōuertīt et trāsformatur in seipsam. seu ipa voluntas totaliter mutatur et cōuertūr i seipsam. et facit seipsā suū propriū fundamentū extra deū et cōtra deū. et sequitur solum seipsam et amat solum seipsam. Et quia primo amat se. ideo amat oia alia que amat pter se. ⁊ in omnibus nō diligit nisi se. Et q̄ ipsa voluntas est res primo amata. ideo habz totum dominū et totū imperium suūpsius. ⁊ solū dominatur sibi ipsi ⁊ nullam aliam sequīt volūtatē. ſz ipsa est prima i seipa ⁊ facit seipam primā. Et ideo tūc est cōtra deum. quia aufert deo quod soli ei proprium est. Et q̄ soli deo proprium est habere propriam volūtatem. et nullaz aliam habere supra se quā sequī et esse primam voluntatē. et vel le quicquid vult propria voluntate. Sed q̄ homo primo amat seipsum ⁊ suā voluntatem tunc vult illō quod vult propria volūtate. et nullā aliam seq̄tur volūtatē. Et ideo aufert tunc deo q̄ si coronā suā. Quia sicut corona soli regi cōpetit. sic amare propriam voluntatem competit soli deo. Et sicut inhonorare et iniuriare regi in sūmo qui auferret regi coronā suā. ita hō in hoc iniuriaretur et inhonorat deum si aufert sibi suū priuilegiuz. ſ. propriē volūtatis. q̄ illud solus deus debet habere. ⁊ sic quaer amore suūpsius sequīt ppria voluntas. ideo sequitur maxima inimicitia cōtra deū ō directo. Et quia hō facit se tantum. ideo facit se tanq̄ deū. Jō ex ꝓsequētia appetit et vult et desiderat illa que soli deo debent. ſ. propriuz honorem laudem ⁊ gloriam. Quia posīt̄ homo facit se tanq̄ deum oportet ex cōsequenti q̄ velit sibi dari q̄ deo debentur. Quia sequitur q̄ qui facit se regem. vult illa que regi debentur. Et tunc homo facit i semetipso suū regnū proprium dominum extra deum. ⁊ inchoat aliud regnū quod ē cōtra deum. Ergo hō qui primo amat seipsum et constituit se tanq̄ deum facit deo iniuriam et cōtra deum. et facit se inimicū capitalem dei. et per consequēs pugnat semper contra deū. et aufert continue quod deo debetur inquantū in eo est. Sic ergo solus amor suūpsius ex quo sequitur propriam voluntatem cōstituit ipm hoiem inimicum dei capitalem.

¶ Q̄ sicut amor dei quando est primus. est prima radix et prima origo ⁊ fons omnium bonorum. ita amor suūpsius quando est primus. est prima radix et prima origo et exordium omnium malorum.

Titulus.cxli.

QUoniam aūt isti duo amores. ideo sunt prime radices amoris. et omnium amoruz aliorum qui fiunt ab homine. q̄ amor est causa omnium. et per amorem omnia fiunt. Et quia sunt capitales inimici. iō sīnus est bonꝰ oportet q̄ alter sit malus. Et quia amor dei debet esse primus soluz et tunc est rectꝰ bonus iustus. verus. et secundū deum vt iam dictum est. et iō q̄

Si'elfra Ti.cxcix.

Ti.cxxix

amor dei est prima radix oportet q̄ oia oriantur ab illo. scilicet omnes amores. ⁊ q̄ omnia que fiunt fiant secundum illum amorem. Et quia est prima radix bona. ideo necesse ē q̄ sit radix omnium bonorum ⁊ origo ⁊ fons. Quia qualis est radix. talia sunt omnia que oriuntur de radice. Et quia amor dei quando est primus in nobis. est primum bonum nostrum. ideo omnia bona nostra oriuntur ab eo et nichil est bonum nostrum. nisi oriatur ab ipso. et nullum malum potest oriri ab ipso. ideo q̄ est prima iusticia nostra et ideo omnis iusticia nostra oritur ab ipo. Et etiam est primū bonū nostrum. ideo est prima lux nostra et lumen nostrū a quo orit ome lumen nostrū. et etiā ē ois rectitudo nr̄a a quo oritur ois rectitudo nr̄a. Et est pria ordinatio recta. a quo oritur omnis recta ordinatio. Et est prima amicitia vera et bona. a qua nascitur ois amicitia nostra bona et ⁊a Et est prima fortitudo et prima vita et primū bonū. a quo oritur omne bonū nostrū. et prim⁹ amor. prima quies prima pax ⁊ tranquillitas a quibus orit omnis pax vera et quies vera. Sicut ergo amor dei est primū bonum nostrum eristēs in nobis. et ideo est radix omnium bonorum nostrorum sequitur q̄ ē radix i nobis finis et origo omnis iusticie. omnis lucis et luminis vere pacis. vere consolationis. vere leticie. veri gaudij vere quietis. vere amicitie. omnis virtutis et veritatis. omnis fortitudinis. omnis vite omniuz bonorum operum. et omnium quecūq̄ sunt bona homini. Qui ergo habet in se amorem dei. primo habet in se radicem tot bonor. et omnium bonorum. et omnia ista procedunt a re primo amata que est deus. qui est omne bonum. et q̄ amor cōuertit voluntatem nostram in rem p̄mo amatam. ideo cōuertit mutat ⁊ trāsformat totaliter hominem i deum et in suam voluntatem. ⁊ sic facit hominem diuinum vnum cum deo. amicū dei. Et quia deus est cōmunissimus et vniuersalissimus ad omnia. ideo quia tantū se extendit amor quantū res amata sequitur q̄ amor dei facit voluntatem nostrā cōmunē vniuersalē cōmunicabilem et extensibilē ad oia. ideo amat nō ꝓpter necessitatem et indigentiam. sed quia dei sunt. Et ideo quia deus non indiget creaturis ideo etiā tūc voluntas nulla indigebit creatura. et per cōsequens talis voluntas nullaz habebit indigentiā. no n ē fluctuans non est variabilis. sed ē stabilis. firma et solida. ⁊ hoc habet. quia res primo amata ē deus. ¶ Sicut aūt amor dei q̄n est primus. est prima radix omnium bonor. in nobis. eo quia est p̄mum bonum nostrum existens in nobis. ita per oppositum necesse est q̄ amor proprius seu priuatus qui est amor sui ipsius quādo est primus. sit p̄ma radix omnium malorum. et necesse est q̄ omnia mala oriantur ab illo quia primum malum est radix et origo et exordiū omnium malorum. Et ideo amor sui ipsius. seu ꝓprie voluntatis

Amor dē radix omnium bonorum.

Amor dī facit volūtatē meā cōmunem ad oia.

Ex amore ꝓpo sunt oia mala

est origo et radix omnis iniusti
cie.omnis vicij omnis peccati.
et omnis cecitatis et ignoran
tie. et breuiter omnium dolor
et malorum. et ideo ab ipso ne
cessario oriuntur tot mala et ve
nena et macule. Qui ergo ha
bet in seipso amorem suijpsius.
habet in se plantatam radicē
omnium malor. Et omnia illa
procedunt ex eo q res primo a
mata est ipsa et voluntas seu
ipse homo non qz est amata sz
quia est primo amata nec quia
est amor suijpsius. sed quia est
primus inquantum primus. et
ideo est contra deum. extra de
um et sine deo. Et sicut deus est
fons et origo et radix omnium
bonorum. ita ipsa voluntas.
quando est primo amata est ra
dix et origo omnium malorum.
et est penitus contra deum. eo
quia facit se primam volun ta
tem cōtra deū ideo facit se deū
falsum. Ideo sicut deus verus ē
origo omnium bonorum. ita p
pria voluntas que est fals deus
est origo omnium malorum
Et quia res primo amata ē cre
atura de nichilo facta et in se
nullam habens firmitatem. sz
semper tendens ad non esse de
natura sua et est semper indi
gens. et ideo cum amor mutat
amantem in rem amatam tunc
homo nullam habet in se firmi
tatem. nullam securitatem. sed
semper fluctuat z indiget. nun
qz quiescit eo q est mutatus in
creaturam. scilicet in seipsum.
Et ideo quia creatura est in se
vanitas. ideo hō tunc conuersus
est in vanitatem Et quia homo
indiget alijs creaturis sine qui
bus esse nō potest. ideo tunc a
mat alias creaturas propter i
digentiam et ꝓpter vanitatez
z est subiectus eis. Et quia cre
ature corrumpuntur et mutan
tur et non permanent. ideo ip
sa est in continua sollicitudine
z tribulatione. Sic ergo amor
suijpsius quando est primus fa
cit hoiem inimicum dei capita
lem et facit ipsum malum. et p
uersum ac plenum omnib⁹ ma
lis et subiectum alijs creaturis
Et sic habemus duas radices
primas oppositas vnam omniū
bonor. aliam omnium malor
et necesse est spinaz vel aliā ee i
voluntate. zi hoie z opatur cō
trarias res in voluntate Et p
ma radix. scilicet amor dei quā
do est primus facit volūtatem di
uinam communem et vniuersa
lem cōmunicabilez. sed alia ra
dix scilicet amor suijpsius quan
do est primus facit voluntatem
contra deū. et propriā et priua
tam et totā suijpsius et incōmu
nicabilē. prima facit voluntatē
iustā sanctā et rectā. bonam
benignā et humilē. sed amor sui
ipsius reddit voluntatem iniu
stam malam. peruersam et ma
lignam et superbam. Amor dei
facit voluntatem quietam. pac
ficam et amicabilem. sed amor
suijpsius reddit ipsam inquietā
litigiosam et discordem. Amor
dei facit voluntatem largissimā
amplissimam et maximam. sed
amor suijpsius reddit ipsaz stri
ctissimam et minimam. Amor
dei facit voluntatem in summa
libertate nulli creature subie
ctam. sed omni creature inferio
r dominantem. sed amor suijp

Amor sui ipsius ē ra dix oīz mala lorum.

Due sunt radices oīm bono rum scilz et malorum.

us punit ipsam̃ i summa captiuitate et oĩ creature subiectã Amor dei facit ipsam immobilem. stabilem. firmam. fixam. ꝛ amor suiipsius reddit ipsã fluctuantem. instabilem. mobilem ꝛ variabilez Amor dei facit ipsam mitissimam. vnitissimã i se ideo fortissimam. sed amor suiipsius reddit ipsam diuisibilez frangibilem. et ideo valde debilẽ. Amor dei facit ipsã plenã. saturam. diuitem. sed amor suiipsius facit eam vacuam. esurientem pauperem et indigentem. Amor dei facit voluntatem habitare in proprio regno. in propria terra. et in propria patria et in domo sua. sed amor suiipsius facit ipsaz exire de terra propria. de patria. propria. de domo propria. ꝛ habitare in terra aliena. ꝛ in patria extranea. et facit ipsam vagam extra domũ suam. Amor dei facit voluntatez pulcherrimam ꝛ amabilem dilem. sed amor suiipsius facit eã turpissimã et odibilẽ ab oĩb9

¶ Q Amor dei et amor suiipsius sunt due porte. due ianue. et duo principia ac duo lumia cognitionis hominis.

Titulus. cxlij.

Sile ifra Ti. cxcix.

ET quia ab istis duobus amoribus oriũtur oĩa. procedũt omnia et fiunt omnia gubernantur omnia scilicet q̃ fiũt ab hominibus voluntarie ideo cum isti duo amores sint causa omnium aliorum amorum seqtur q̃ ab ipsis dependet tota cognitio aliorum. scilicet bonorum et malorum. quia amor dei est principium ad cognoscendum omnia bona hominis et amor suiipsius seu proprius est principium ad cognoscendum omnia mala hominis. Et qui ignorat amorem dei ignorat omnia bona hominis et qui ignorat amorem suiipsius. ignorat omnia mala hominis. Quia qui ignorat radices ꝛ causas bonorum et malorum hominis. non videt bonũ nec malum quia nõ videt ianuas nec portas bonorum ꝛ malorum. Et tamen magna est differentia inter istas duas radices. quia qui habet amorem dei primo in se talis cognoscit ipsum per ipsum. Et iam cognoscit amorez aliũ. scilz suiipsius et oĩa que sequunt ex illo Et qui habet in seipso amorem suiipsius primo talis non cognoscit neq̃ amorem dei neq̃ suiipsius neq̃ illa que consequuntur ex eis. Et causa est quia amor dei lux est et lumen illuminans et ideo facit videre seipsum et suum oppositum. scilicet amorem suiipsius. et illa q̃ oriuntur ab eis. sed amor suiipsius quia est tenebra et obscuritas de prima natura sua. ideo abscondit et obscurat seipsum et celat ne videatur. atq̃ obscurat et excecat intellectum ne videat ipsum amorem. Et ideo q̃ habet talem amorem. omnia bona ꝛ mala hominis ignorat et nichil videt de bonis et malis hominis quia tenebre totuz possident et nulla lux est in eo et talis est ignorantissimus. Et quia etiam radix est sep occulta ꝛ latẽs ideo difficile ẽ cognoscere ipsam radicẽ. ꝛa est causa latentissima oĩm malor. Sic igitur sicut habem9 duas radices

Amor dei lux est.

Amor suiipsi9 est tenebra.

omnium bonorū et malorum. ita habemus duas portas ad intrandum in cognitionē oium bonorum et malorum. Continue ergo debemus videre istas portas ne ignorem eas .qa si ignoramus eas ignoramus duas ciuitates scz ciuitatē bonor et ciuitatē malor.

¶Q ex amore suūpsi⁹ nascūtur duo principales amores distincti.

¶Titulus.cxliij.

ET quia homo hz animaz et corpus q̄ non sunt idē nez appetūt idē.ideo ab amore suūpsius fluunt et oriuntur duo amores distincti. quor vn⁹ non causatur ab altero. Nam vnus est rōne anime. alius ꝯ rōne corporis. Rōe aie causat amor ppri/ honoris ⁊ excellentie. ⁊ rōe corpis causat amor delectationis et voluptatis corpalis. Unde qui amat ꝑmo seipm. amat statim honorē ppū seu excellentiam. vel amat delectationē cartus. Et ista duo amat tanꝫ duo maxima bōa suūpsius. Et deinde ad istos duos maximos amores sequūt alii mores. qa necessario amat oia illa que ad ppriū honorez augendum. defēdendum et cōseruandū. vel ad corporis delectationē ptinent. et contrahit amicitia magna et familiaritas cum illis rebus. Et ideo necessario amat bona exteriora. scz diuitias et res temporales. et abundantiā earum. ⁊ magꝫ amat illa que magis valēt ad hoc. Et quia pecunie multū valent ad vtrumqz. ideo summe amat eas et sic contrahit maxima amicitia et singularis familiaritas cū pecunijs. Amat etiam sciētias officia et dignitates que valent ad honorem et excellentiam ppriam. Et sic ex amore suijpsius oriūtur quatuor amores vicioli. mali ⁊ corrupti. qui dicuntur quatuor vicia. scz superbia que est amor ppri honoris et excellentie. ⁊ luxuria et gula que sūt amor corporis et carnalis voluptatis. et auaricia que est amor inordinatus rerum exteriorum ⁊ maxime pecuniarū. Et qui amat honorem ppriū et ppam delectationem. habet odio omne id quod potest destruere vel diminuere illum. vel quod potest venire contra ipsū honorem vl ipsam delectatiōem. et exinde nascitur ira que est amor vindicte contra illos qui nituntur ledere honorem ppm vl delectationem corporalem. Nascitur etiam inuidia que habet odiū de alieno bono inquantum potest diminuere ppm. et amorem de alieno malo inquantū non potest diminuere. Nascitur etiam ex amore prope delectationis corporis amor quietis corpis. ⁊ fugiuntur labores et exercitia et hec est pigricia et accidia seu negligentia. Et sic omnis vicis oriūtur ex amore suijpsius et proprio.

Ex amore suūpsi⁹ nascūtur oia pcā mortalia

¶Q solus amor dei quando ē primus. causat veram vnionē inter homines et facit eos vnū Et solus amor suūpsius. seu prius facit diuisionem ⁊ litem inter eos.

¶Titulus.cxliiij.

De duobus primis amoribus.

QUoniam autem amor mutat voluntatem in rem primo amatam. ideo si res primo amata sit vna numero tantum. existens communis omnibus hominibus. et illa res sit primo amata a quolibet. tunc omnes illi amores sunt similes et conformes. et necessario oēs illi amantes habent vniones inter se. Et ideo si amor dei sit primus in quolibet homine. ē prima radix tantum. quia res primo amata est vna numero ab omnibus hominibus & indiuisibilis & eoꝝ oībus. et insup omnes tales amores sunt consimiles et conformes et oriūtur ab vna et eadem re. ab vno et eodem capite. Ideo tunc necessario est vnitas pax et concordia vera inter homines. quia nullus amat propriam voluntatem sed tantum dei. Et ideo tunc talis diuisio et discordia non habent portam per quam possunt intrare inter homines. quia amor dei qui est in quolibet prīm⁹ claudit totum vt nō intrent. Et tūc necessario opꝫ q̄ omnes se ament adinuicem quia amor cuiuslibet oritur ab alto loco. scz a deo. Et sic amor dei quando est primus in quolibet causam veram vnionem & concordiam inter homines et vnit eos et facit vnum. Sed q̄ libet amat seipsum primo. et suam propriam voluntatem. ita q⁹ amor suipsius est primus in quolibet. tunc res primo amata a quolibet non est vna numero communis omnib⁹. immo tot sunt res primo amate quot sunt homines. quia quilibet est cōuersus et mutatus in seipsū singulariter et in suā propriam voluntatē & sequitur eā et per consequens amat priuatum. proprium honorem & suam singularem excellentiam & suā propriam delectationem corporalem. ideo non potest amare alium honorem neq; aliam excellentiam nisi propter suū honorem. et inquantū auget et conseruat ppīum honorē & eū multiplicat. Et ideo impugnat honorem alium vt defendat honorem suum Et sic preponit suum honorem omni alio honori et necessario habet odio omnē alium honorē qui potest diminuere suū honorem. Et quia iā supra monstratum est q̄ qui se primo amat facit se deum inquantum in eo est. eo quia amat suā suam ppriam voluntatem & suum singularē honorem primo. & ideo quot erunt homines amantes seipsos et suam ppriam voluntatem & suum proprium honorez tot erunt dij in mundo diuisi & separati inter se non habētes adinuicē vnitatē. quia non est res vna existens eadem numero primo amata ab oib⁹ a qua oriꝫ vnitas inter homines et societas vera. Et ideo necessario tūc opꝫ q̄ sit lis diuisio & discordia inimicitia. ira. odiū. et bellum inter hoīes. quia qlibet vult cōseruare custodire augmētare. & defēdere suum ppīum honorem quē primo amat. & hoc non pōt fieri sine discordia. lite & odio. quia null⁹ in hoc mūdo hz sufficientiam neq; de honore neq; de corpalibus voluptatib⁹ de se. ſz ſp indiget alijs & aliorum

Tit. etl

Amor dei causat vnionē inter hoīes

Amor sui īōi⁹ facit discordiā inter hoīes

iungamẽtis Et sic patet q amor sui ipsius seu proprius aut propria voluntas causat verã diuisionem in hoc mundo. discordiam litem ⁊ bellum. Et per cõsequens solus amor proprius est causa oim malorũ ⁊ radix ⁊ fundamentũ omnis discordie. Amor vero dei primo est causa oim bonorũ et omnis cõcordie sicut primo dictum est.

ti.cxxxvi. ¶Q omnis homo qui amat seipsum primo amat se tãꝯ hũc hominẽ ⁊ nõ tanꝯ hominem.

¶Titulus.cxlv.

QUoniam aũt quicquid est vel est singulare vel ẽ cõmune. quia singularitas ⁊ cõmunitas sunt duo modi oppositi cõmunes oibus. Et ideo q primo amat seipz necesse est q amet se sicut hunc hoiem et nõ tanꝯ hoiem. Et quilibet hõ ẽ hic homo singularis exns. ideo ideẽ nũero hñs suã ppriã ⁊ singularem existentiã ⁊ personã. ⁊ est diuisus et separatus a quolibet alio hoie eo q̃a est hic hõ et nõ est alius. Et ideo q̃ amat seipsum amat seipsũ tanꝯ hũc hoiem ⁊ sub rõne singulari tm̃ et non rõne cõitatis. quia ẽ separatus. et diuisus ab omnib9 alijs. quia amor mutat amantem in rem amatã. Et q̃a res amata est hic singularis hõ ⁊ hoc indiuiduũ. iõ tunc quia primo amat seipsum est mutatus conuersus transformatus in hunc singularẽ hoiem. Et ideo talis est ligatus cum seipso tãꝯ cum hoc hoie singulari. Et cum hic hõ tanꝯ singulariter vt hoc indiuiduũ est diuisus separatus ab omni alio hoie et ab omni alia re singulari quecunq; sit illa et cum nulla alia re conuenit. ppter hoc iste amor est singularis ppius et pnatus et non cõis. Et q̃a tantum se extendit amor quantus res amata et non ascendit supra. ideo quia res primo amata est hic singularissim9 homo in quantũ est hic. ideo iste amor non põt se extendere neq; ascẽdere ad cõem hominis rõnẽ et ideo non extendit se ad hominem inquantũ homo est. q̃a est res cõis et altior. Et ideo tunc non põt amare alios inquãtũ sunt homines. q̃a hic amor nõ põt ascendere vltra hunc hominem et in quantũ hic homo est Et q̃a iste amor est primus. iõo ex isto exibunt omnes alii amores et omnes erunt amores pnati. et diligent bonũ suũ priuatũ primo. sz̃ suum honorem suam pmatam excellẽtiã. nec se potest extendere iste amor nisi ad illa que respicinnt suũ bonum pnatum vt honorẽ. ppriũ delectationẽ. ppriam. et voluntatem ppriam. Et ideo diliget alios homines inq̃ntũ valent ad suum bonũ pnatum ad suũ honorẽ delectationem ⁊ voluntatẽ et non aliter neq; alis Et sub isto respectu et sub ista cã amabit oia q̃ amabit Et in oib9 nõ amabit nisi seipm. q̃a oia amabit ppter se. Et sic possumus ꝯcludere q cũ amor sui ipsius seu pnat9 sit radix oiz malorũ. ⁊ amor ppri9 oriat ex hoc q res primo amata est hic hõ ⁊ iõ tãꝯ hic hõ est radix ⁊ origo omnium malorũ q̃a q̃libet q̃ amat primo seipsũ tanꝯ hunc singularem

hominē. ab olbus est diuisus z separatus. Sed qz deus est cōmunis et vniuersalis omnib? creaturis ꝙa oēs ab ipso veniunt et ab ipso manutenētur z ꝓseruantur. Jō quando deus est res ꝑmo amata tūc amor talis est communis et vniuersalis z ideo est radix oīm bonoꝝ. Sic ergo communitas et vniuersalitas reddunt amorem bonum et singularitas et proprietas reddunt amorem malum. Quāto ergo amor magis cōmunis est et vniuersalis tanto melior est. et quātomagis particularis tanto peior. Et hoc totum oritur a re primo amata z scōz q̄ est magis cōmunis z vniuersalis. aut magis priuata z singularis.

¶ Quilibet homo potest facere certitudinaliter et per experientiam exemploꝝ sciaz sibipsi. ex seipso per amorē suiipsius. quali forma se habere debeat erga deum. et quid debeat deo inquantū deus est.

¶ Titulus. cxlvi.

Quoniā autē hō q̄libet dz conari q̄ntum poterit vt certissime videat omnia q̄ debet dare deo. ꝙa hoc est bonum suum. Et ideo quia homo non potest esse magis certus. q̄ ꝑ seipz et quando in seipso videt quid debeat vel qui debet facere Do ideo dabitur hic quedaz breuissima doctrina que fundatur i amore suipsius. seu amore proprio. p quā doctrinā ois homo potest videre in seipso tanq̄ i exemplari ꝓpinquissimo quauter ipe debeat se habere erga deū. et nō indigebit nisi seipso ad hoc cognoscendū. nec oportebit querere alios testes extri secos. Unde iam mōstratū est q̄ solus deus de iure nature debet esse res primo amata. z ideo soli deo hoc debetur vt sibi prio amor detur. Et exinde monstratum fuit q̄ qui primo amat se ipsum et primo dat amorem sibimet q̄ ipse facit se tanq̄ deū ꝙa ipe est res primo amata qō soli deo debitum est. Si ergo primo diligo meipsum. constituo me deum. quia quod primo debeo deo hoc do michi. et sic teneo locum dei et meipso. et per consequens omnia que debeē dare deo et attribuere do michipsi vnde postq̄ amor est primū qō debitum est dari primo soli dō. et ego do michimetipsi primo. Et per consequēs do michi oia que sequuntur amorē primū et que ligantur cum amore. Et quia omnia illa que aliqs debet sibimetipsi vel vult sibi dari vel fieri. eo quia primo amat seipsum inquantum primo diligit seipsum. omnia illa debet dare deo soli. et etiam velle qō ei soli detur. eo quia primo debz amare deum. Si ergo aliquis vult scire que sunt illa que debet dare deo videat que sūt illa que vult proseipso et sibi dari z quid pro seipso facit. eo quia primo amat seipsum. vnde illa que vult et facit pro seipsoz vult sibi dari et fieri eo. Et propter hoc. quia primo amat seipsum vult et facit tanq̄ deo sibipsi. Quia tunc est quasi deꝰ et tunc erit certus q̄ omnia illa debet dare et facere ꝑ ipso. et velle soli deo dari et pro se.

ti.cxxxiij. ti.cxxxiv. Ti.cxl. ti.cxlviij.

ipso fieri. ponat ergo deum loco
sui ꝓsius. ⁊ ꝛō quia quādo amo
meipsum. ꝓmo amo voluntatem meam et sequor eam et nullam aliam. Et ideo similiter ꝙ ꝓmo debeo amare deum. ꝓmo debeo amare voluntatem suaz et solum sequi eam et nullaz aliam. Similiter eo ꝙ amo meipsum ⁊ sequor ꝓmo voluntatem desidero. volo. amo. ꝓmo honorem meum et illum volo exaltare conseruare et augmentare ⁊ honorē meum ꝓpono oñi honori. et volo ꝙ omnes mihi dēt honorem et conseruent ⁊ augmentent illum. Ergo cōformiē hoc debeo deo. s. velle desiderare et amare ꝓmo honorē suum et conseruare illum ⁊ augmentare ⁊ exaltare et eius honorē omni honori ꝓponere. ⁊ debeo velle ꝙ oēs honorem suum augmentent. conseruent et defendant. Ita ꝙ deum ꝓponē mihi. Similiter quādo diligo honorem meum ꝓmo habeo odio omnem alium honorē qui non concordat cum honore meo. ⁊ in quantum honorē meum minueret. et contra illuz pugno ⁊ iraſcor. Similiter debeo habere odio omnem honorem q̄ non cōcordat cū honore dei. et inquātum possum deo diminuere ⁊ desinere illum. et debeo pugnare ꝛ omnem alium honorem q̄ potest diminuere honorem dei.
Conformiter si ꝓmo amo meipsum amo ꝓmo laudē meā. et volo laudari ab oibus. et volo ꝙ oñes dicant bonum de me. ⁊ ꝙ nullus dicat de me malum et volo habere magnaz famā ⁊ magnum honorem et nomen.

Ita similiter quia debeo amare deum. debeo ponere deum loco mei. et ideo debeo ꝓmo laudē suam amare. et velle ꝙ laudetur ab omnib⁹. et velle ꝙ deus habeat magnā famā ⁊ magnū nomen. et ꝙ nullus vituperet suam famam neq; suum nomē Quia postꝫ mihimetipsi volo ista. debeo ista magis velle deo. quia ꝓmo debeo amare deum. Et si ꝓmo credo mihimet ipsi. ⁊ nolo ꝙ alū dent fidem ⁊ credulitatem mihi et null⁹ reputet me mendacē. Ita ꝙ ꝓmo debeo amare deum debeo deuz ponere loco mei. et debeo ꝓmo credere et dare fidem ⁊ credulitatem et velle ꝙ oēs alū dent fidem ⁊ credulitatem sibi ⁊ nullus reputet eum mendacem. Similiter si ꝓmo diligo me volo ꝙ omnia spectantia ad me cōserventur. Ita quia ꝓmo debeo deum amare. debeo velle ꝙ omnia que sunt dei et que pertinent deo conseruentur et crescant et non diminuantur. Et similiter de omnibus alīs que facio. que volo. ⁊ que desidero mihi debeo excellentius velle et desiderare de deo. Sic ergo manifestum est ꝙ quilibet homo potest habere veram ⁊ certam cognitionem de his que debet dare et facere deo. et hoc ꝙ amorē suiipsius seu ꝑ ꝓpriū amorē quando omnia que quilibet facit. et vult sibi fieri in ꝫ tum est res ꝓmo amata debz facere et velle fieri deo qui sol⁹ debet esse res ꝓmo amata.
Quia in hoc quilibz tenet locū et occupat locum dei. quia de⁹ debet esse ibi vbi ipse est. debet

ergo ipe remouere seipsum ꝺ illo loco ꝓmitatis ⁊ dare deo locum illū. ⁊ tunc faciet deo i ꝓmitate oia illa q̄ sibimet faciebat vel fieri volebat. qz ista in ꝓmitate debēt esse. Et sic amor suūpi⁹ et proprius quando est primus manifestat ⁊ declarat per experientiam modū et formā qualiter nos debemus nos habere erga deū. Et sic patet q̄ quilibz in seipso portat modū. formā. ⁊ exēplar scriptis ⁊ depictis. q̄mō ⁊ qualiter se debeat habere erga deū. ⁊ hec est scientia certissima et clarissima quā nemo potest negare. quia videt ea in seipso q̄ falli non potest.

¶ De vltimo ⁊ finali fructu qui nascit̄ ex ist̄ duob⁹ amoribus.

Titulus. cxlvij.

QUonā autem vltimū ⁊ finale qꝺ expectatur in oīi re ⁊ desideratur est fructus. et nihil aliud expectatur vltra et hoc manifestum est in seminibus et plantis et arboꝛib⁹. qz propter fructum omnia finaliter fiunt. quia illud quod de q̄libet re colligitur est fruct⁹ ei⁹ Diuersa autem semina habentur a diuersis fructibus. et diuerse arbores et plante habēt diuersos fructus. et etiā diuersa semina pducūt diuersos fructus ita q̄ quodlibet semē habet suum proprium fructum. et quilibet fructus habet suum p prium semen. Et ideo quia in voluntate nostra tanꝯ in agro spirituali. et terra spirituali possūt esse et seminari ⁊ plātari et ratificari duo amores p̄mi. et amor dei et amor suūpi⁹ tanꝯ duo semina due prime plante. et due prime radices. Et ideo considerandum est cum summa diligentia qualem fructum producet nobis quodlibz semen quelibet planta. et quelibet radix finaliter. et quē fructum colligemus de amore dei qui est primus in nobis. ⁊ quid de amore proprio quando erit primus. Et quia non sunt nec̄ possunt esse plures radices nisi due prime radices amoris. et duo prima semina. Ideo etiā non possunt esse finaliter nisi duo fructus finales et vltimi. Et quia semina et radices contrariantur et opponuntur et inimicantur adinuicem ita q̄ non possunt aliquo modo insimul esse in eadem terra. qz vna radix destruit aliam totaliter Ideo etiam necesse erit q̄ fructus finales et proprij istarum duarum radicum inter se contrarientur. opponantur et inimicantur. et non possunt aliquo mō insimul esse. Et necesse est q̄ vnum alium omnino destruat. occidat. euellat. et expellat. Considerandū ergo qui sunt isti fructus.

¶ Q̄ gaudium durans sine fine ⁊ tristicia sine fine. sunt duo fructus qui finaliter nascuntur in volūtate tanꝯ in agro de amore dei. et de amore proprij suūpsius tanꝯ de duobus seminibus in ea primo seminatis.

Titulus. cxlviij.

ET quia ex omnib⁹ que homo facit et operatur. non remanet finaliter in homine et ipsius voluntate. nisi gaudium vel tristicia. ita q⁹ gaudium et tristicia sunt duo finalia. et vltima que nascuntur et oriuntur in voluntate et in corde hominis. ⁊ ad ista duo terminantur ois q̄ facit homo. Nota. Quia de quid facit hō nō pōt aliud colligere in seipo. neq; secum ducere seu portare qō manet nisi gaudium vel tristicia. hoc est ei totū suuz lucrū qō de suis laboribus secum portat. vnde ista duo sunt colligata q⁹ sequūtur omne opus hois. et necesse est q⁹ sequatur gaudium vel tristicia in eo Et ideo gaudium vel tristicia sunt fructus quos colligit homo de oib⁹. Et propter hoc dcſd hō opaī. opaī propter gaudiū ⁊ habet finaliter gaudium. nec aliud vult nisi gaudiū. et quando habet gaudium nil aliud querit. q⁹ gaudiū ipm ipler. Et nulla res alia pōt ipsum satiare nisi gaudium. Et q⁹ tristicia opponitur gaudio ⁊ ei cōtrariatur. Ideo homo semper fugit tristiciam ⁊ q̄rit gaudium Et quia verum gaudiū est verus fructus hois bonus. et vera tristicia est verus fructus malus. ⁊ quia q̄libet fructus habz suū semen proprium. Ideo necesse ē q⁹ ipsum verum gaudiū hēat suum semen proprium de q̄ nascaī et etiam ipsa tristicia. et cum i homine nō pñt esse nisi duo semina prima. et due pme radices scilicet duo amores iam dicti. Ideo necesse est q⁹ omnia alia ex istis nascuntur ⁊ oriātur et q⁹ habeant ista semina. et sicut non sunt nisi duo prima semina cōtraria inter se. et due pme radices. ita non sunt nisi duo fruct⁹ cōtrarij. s. gaudium et tristicia. Sic ḡ habem⁹ duas primas radices ⁊ duos finales fructus illarū radicū. Et qua gaudium est bonus fructus et desideratus ⁊ amabilis. Ideo est necesse q⁹ oriaī et nascatur ex bono semine et de bona radice Et q⁹ tristicia est malus fruct⁹ ideo est de malo semine ⁊ de mala radice Et ideo necesse est q⁹ verū gaudiū oriaī et pullulet ex amore dei. et vera tristicia et finalis oriaī de amore suīpsi⁹ seu proprio. Et sic habem⁹ primo agrum scz ipam voluntatē secundo habemus duo semina. et amorem dei ⁊ amorē pprium. et habemus duos fructus finales. s. gaudiū et tristiciam.

hō sp q̄rit gaudium

Titulo cxlvij.

¶ Declaratio qualiter est di amore q̄ est primus oriaī gaudium durans sine fine.

Titulus.cxlix.

QUoniam ait vbi amor nō est. vllū gaudiū nō pōt esse quia ex solo amore nascit gaudium. Unde gaudiū ḡnatur q̄ voluntas habet illud qō vult et amat. Si enim nihil amat nec aliquid vult tūc nullū gaudium habet. Sed tristicia sil'r ḡnatur q̄ voluntas hz illud qō nō vult nec etiam amat. sz hz illud qō habet odio. et ideo q̄ deus est res primo amata ab ipsa voluntate tunc ex tali amore necessario generatur gaudium. quia deus non potest mori. non potest deficere. neq; deperdi ab ipsa voluntate. sz semper

Et amor dei necessario gaudiū sequit.

per est presens semper adest ipi voluntati.et ideo voluntas habet semper principaliter illud quod vult et quod amat. et habet semper rem amatam indeficientem immortalem immutabilem.semper viuentem.inuariabilem et nullo indigentem. Et ideo amor dei semper potest durare et permanere. quia talis est amor.qualis est res primo amata.et ideo talis amor erit immortalis indeficiens.firmus. firmus.immobilis.semp viuens nullo alio indigens.continue manens et durans. Uide ergo q voluntas nostra in qua generatur amor.et seminatur est immortalis et ppetua ac spualis.Quia res primo amata q est deus est immortalis impassibilis t inuariabilis.summe bonus.summe amabilis.summe delectabilis.summe spiritualis et sume conuenientissimus voluntati qui solus est dignus primo amari.et cui primitus debetur amor.sequit q talis amor qui habet talia fundamēta imortalia erit imortalis t imperpetuum durans sine fine.sine termino nunc deficiens.quia ipsa voluntas per amorem mutatur in naturā rei amate. Ergo sequitur q quicquid sentitur de re amata sentitur etiam de amante. Et si res amata est indeficiens t immortalis etiā vt probatum est sequitur q voluntas nostra si primo amet deū sit immortalis. indeficiēs. firma. secura.fira. inuariabilis semp viuens.semper durans. sine fine.sine termino. Et quia ex tali amore necessario oritur gaudium.sequitur q tale gaudium erit semper durans sine fine nunc deficiens nunc fluens sed inuariabile.firmum.solidū firum.et immortale. manens in ipsa voluntate. Sicut enim ex amore oritur gaudiū.ita ex eterno amore oritur eternū gaudiū Declaratum est ergo qualiter ex dei amore quādo est primus in voluntate oriatur i ipa gaudium sine fine.

Amor dei ē imortalis.

Eoꝫ titu.

Infinitū Gaudium

amoris dei.

¶De conditionibꝰ et proprietatibus quibꝰ indutū est illud gaudium. Titulus.cl.

ET quia vt dictū est gaudiū est fructus amoris.iō tale erit gaudiū qualis ē amor et talis est amor qualis est res amata. Et quia iam monstratum est certissime quas conditiones.quas pprietates habz ꝑe amor dei.ideo sequit q similes conditiones t similes proprietates erūt in gaudio orto t nato de illo amore. Quia qualis arbor talis fructꝰ eius. Et ideo qz amor dei qñ est primus est semē iustū setū vez et ordinatum.purum sincerum et immaculatū. mundissimum diuinum et optimum rectum et fm naturam hois inquātū hō est. Exinde sequitur q istud gaudium qō nascitur de tali amore est fructus iustus.setissimus verus ordinatus purus sincerus imaculatus mundissimus diuinus optimus et rectus. et est gaudium quod conuenit homini inquantum hō est et fm naturam hois.et est totius fm deū. Qz sicut totꝰ amor est fm deum.ita totū gaudium est fm deum, quia ex illo amore ori-

ti.cxlviij.

ti.cxlviij

tur gaudiū. et sic totū gaudiū oritur ⁊ nascit de deo. ⁊ radicatur in deo ⁊ in creatore. ⁊ non in creatura ⁊ durabit tandiu q̄ diu deus creator durabit. et q̄ deus durabit semp. sic gaudium etiā q̄ inde surgit durabit semp. Et q̄ vbi est verū gaudiū ibi est vera leticia. Ideo tale gaudiū includit veram leticiā. verā iocūditatē. verā hylaritatē delectationē verā. ⁊ delectamentū verū. verā cōplacētiam quietē tranquillitatē delicias. exultationes. ubilationes. suauitatem. dulcedinem. satietatem et veram saturitatem. Et quia gaudium erit eternum semp durans sine fine. sequitur q̄ cū illo gaudio erunt oīa ista ⁊ leticia eterna ⁊ vera sine fine. delectatio eterna. vera ⁊ recta iocūditas eterna. hylaritas semp durans cōplacētia perpetua tranquillitas eterne delicie. exultatio ubilatio sine fine. Ecce ergo cōditiones ⁊ ppietates in q̄bus erit vestitum ⁊ fulatū ipm gaudiū. ¶ Q; gaudium quod nascitur de amore dei est tota vita hominis et voluntas. Titu. clj

ET quoniā istud gaudiuz est fructꝰ. Ideo quia fructus nascūtur et oriūtur ppter vitam et ad dandum vitā ⁊ nutrimentū ac sustentationē. sequitur q̄ istud gaudium dat vitā et nutrimentū homini et eius voluntati. Et de ipso ipsa voluntas viuet ⁊ nutrietur. ⁊ est ppria vita hominis ⁊ cordis. Sicut enim tristicia est mors hominis. ita gaudium est vita hominis. Ibi enim nulla vita est vbi nullum gaudium. Sed vbi tristicia est ibi mortis nūcius vel mors. Nam gaudium dilatat cor. fortificat ⁊ confortat nutrit ⁊ delectat. Et ideo nil aliud vult vel desiderat nisi gaudiū. per cōtrarium vero ipsa tristicia mortificat cōstringit. debilitat. destruit et annihilat. Et nemo eam vult. neq̄ etiam appetit. Nullus enim vult esse in tristicia continua neq̄ in tribulatiōe sed in gaudio continuo. Sicut enim tristicia est mors anime. ita gaudium est vita anime. Qui habet verum gaudium et perpetuum. habet vitam veram et perpetuā. et qui habet veram tristiciam et perpetuā habet mortem veram ⁊ perpetuā. Ergo qui habet amorem dei in se habet vitam verā ⁊ perpetuā. Quia de ipso amore dei nascitur verum gaudiū quod est vita vera. Qui ergo habet verū gaudiū habet totum cōplemētum quia ergo totū bonum q̄ homo vult habere est ipm gaudium quod est vita eius. ⁊ quā do habet gaudium habet totum quod vult habere. ⁊ nihil aliud vult habere quia omnia vult habere propter gaudiū ⁊ vt gaudiū habeat. Et q̄ istud gaudiū oritur de amore dei solum ⁊ de nulla re alia. ideo sequitur q̄ ad habendū totū bonum nostrū et totā vitam nostram ⁊ totum cōplementū nostrum sufficit habere vnicam rem. scilicet amorem dei. Et q̄ amor dei est intra hominem ⁊ non extra. quia est in voluntate et in corde. ideo sequitur q̄

Gaudiuz amorꝫ dei est vita hominis.

Habens amorē dei hz veram vitam.

Habens amorē dei hz totum bonum.

ad habendum totum bonū nostrum. et totum quod finaliter volumus. scilicet ipm gaudiū. nō est necesse habere aliquas res extraneas. Et p cōsequēs nec aurum nec argentū. neq lapides preciosos. nec honorē. nec dignitates. nec officia neq delectationes neq scientias. nec bona temporalia. neq cibos neq potus. Sufficit ergo habere amorem dei de quo nascitur omne bonū nostrū. z totum gaudiū. Et quia amor dei portatur in sua voluntate. ergo homo potest portare totuz bonū suū in sua voluntate. Et quia voluntas est semp in sua libertate. et in suo dñio. z nullo modo potest cogi. neq potest auferri ab ea aliquid nisi ipsa volente. sic q ipsa voluntas si vult nō potest in eternū perdere bonū suū. nec suū gaudium. Et per cōsequens viram suam. quia nemo potest tollere ab ipsa amorem dei in quo est vita et omne gaudium nisi ipsa velit. Concludamus ergo q ipsum gaudium quod nascitur de amore dei. est tota vita hominis et voluntas.

Amans deum portat totū suū bonū in corde.

¶ De gaudio quod nascitur ex amore dei dum homo vivit in hoc mundo.

Titulus. clij.

QUoniam autem ipm gaudium sequitur amorem. z prius est amor ꝙ gaudium. q eius fructus est. ideo necesse est q sicut dilatatur z extenditur amor. sicut crescit amor. sicut multiplicatur amor. ita dilatetur et extendatur gaudium. ita crescat gaudium. ita multiplicetur gaudium. Et quia iam monstratum est q ex amore dei quando est primus oriūtur et multiplicentur multi et infiniti amores. quia necesse ē q qui primo amat deum. amet oīa que dei sunt. Et ideo amor dei extendit se ad omnes creaturas inquātum dei sunt. sed primo se extendit in imaginē dei viuam. Et quia quilibet homo est imago dei. ideo quia primo amat deum. statim amat eius imaginem viuam. et per consequens amat omnem hominem. et exinde oritur statim gaudium ex tali amore. Quia sicut de amore dei oritur gaudium ita etiam de amore sue imaginis viue. inquantum est dei imago. et sic tot gaudia habebit quot homines amabit. inquantum sunt dei imagines Et sic de quolibet homine quē amabit inquātū est imago dei. poterit habere gaudium. et sic multiplicabit gaudiuz in hoc mundo. Et etiam quilibet gaudebit de seipso inquantum est dei imago viua. Ulterius etiā qui amabit omnes creaturas inquantum dei sunt sic gaudebit de omni creatura inquātum dei est. Et sic de amore dei inquantum est primus. nascētur homini et multiplicabuntur innumerabilia gaudia. q omnia habent ortum ab vna radice ab vno semine. s. ab amore. Et ideo iam homo viuēs in hoc mundo. recipit et colligit inestimabilem fructum de dei amore. quia semper est in gaudio. quia semper est in amore recto et firmo. et per cōsequēs

Titulo. cxxxiij.

Amans primo deū et amat a hoīem.

Amans creaturas ppt deū gaudet de oībus creaturis

cōtinue est in vita.ꝛ continue vivit.ꝛ istud gaudiū nemo potest tollere.sicut nemo pōt tollere amorē. Nec oportet in hoc mūdo habere aurum nec argētū.neq; abūdantiā rerū tēporaliū ad habendum istud gaudiū. Quia qui habet amorem dei in hoc mūdo habet suas diuitias in seipso intra se.q̄s nō videt. nemo scit nec cognoscit nīsi qui habet. Et ideo qui habet amorem dei.nihil extra se desiderat.nichil extra cōcupiscit ideo nulli inuidet.nil alienum desiderat.quia iam in se abūdat.ꝛ est plenus suo bono. scilicet suo gaudio.quod est vita cordis.Et ideo omnia alia p nichilo reputat.et ideo nō sitit neq; esurit bona corpalia. sed solū curat de amore dei.de quo totū oritur gaudiū. Patet ergo gaudium qđ nascitur de amore dei dum homo vivit in hoc mundo.

Amans deū habz suas diuitias i corde.

Amans deum oīa despicit

¶ Qđ gaudium sempiternū qđ oritur de amore dei potest esse tale ꝛ simile in infinitis hominibus sicut in vno.ꝛ in quolibet potest esse suū proprium gaudium sine impedimento alterius.

Titulus cliij.

ET quia vna res pōt esse primo amata ab oīb⁹ hoīb⁹.s.deus.ꝛ in quolibet potest esse amor dei similis.et ideo sequit̄ q; etiā istud gaudiū potest nasci ꝛ generari in quolibet homine.ꝛ tale potest habere vnus sicut alius. Quia sicut oīes simul possunt habere amore dei ita possunt habere gaudiū qđ nascit̄ de amore dei. Nec gaudiū vnius potest impedire gaudiū alterius. Et sic oēs hoies pōt habere simile gaudiū.ꝛ pōt impleri gaudio.ꝛ tñ ꝓpter hoc nullus hz minus.ꝛ tale gaudiū habere potest vnus sicut alius. et q̄libet pōt habere suū singulare gaudiū ꝛ ꝓprū ꝛ tñ tale erit vnū sicut aliū.quia sunt sīlia.sicut amor talis vn⁹ sic ꝛ aliud gaudiū pōt de novo multiplicari semp.ꝛ semp potest fieri novuz gaudiū ꝛ generari. Quia licet sint innumerabiles hoies.ꝛ illi habeāt gaudium.attamē de novo pōt innūerabiles generari augmētari.ꝛ nunq; terminari.sed semp multiplicari. Et tñ ꝓpter hoc gaudiū alterius nō minuitur. Quāto ergo hoies multiplicant̄.tāto gaudiū magis ꝛ magis multiplicatur. Et tota causa est.q; res primo amata est ipse deus.et est ipsa res primo amata quā vnusquisq; pōt habere in volūtate ꝛ corde amatam.et talis amor pōt esse in quolibet ꝛ sic vn⁹ amor est.quia est vna res primo amata.ꝛ per ꝓsequens erit vnū gaudiū multiplicatū in infinitis hoibus. Sic ergo er vna re gaudiū pōt in infinitum multiplicari sine diminutione.quis nō ꝓpter hoc deus perdit aliquid de suo. Ecce ergo qualiter oēs hoies ꝛ si sint infiniti.pōt habere insimul totū suū bonū.totā suā vitā s.totū suū gaudiū.ꝛ hoc er ipso solo deo.Et qualiter ipse sol⁹ est per seipsum sufficiens dare vitam insimul oīb⁹ hoib⁹. ꝛ eternū ꝛ sine sui diminutione.et hoc per amorē suū. Unde

Gaudiū vnius non impedit gaudium alterius.

Sicut homines sic et amor dei ꝛ gaudiū multiplicatur.

te ergo qualiter bona vera hominum nunq̃ diminuunt. sed semper crescere possunt. ⁊ non habent mensuram neq; terminum. sed magis multiplicatis hominibus magis multiplicantur etiam bona ⁊ gaudiū.

¶ De gaudio qđ nascit ex dei amore post vitā corpalē. ⁊ oltē de ex pfectione gaudij ⁊ amoris. q; sia clare deus creatorē suum facie ad faciē. et sine medio videbit.

Titulus. cliiij.

QUoniā autē ipm gaudiū est fructus amoris dei. et ideo necesse est q; illud gaudiū similiter impleatur et veniat in tantā plenitudinem. in tātā abūdantiā. q; nō possit esse maior neq; crescere vltra. ita q; anima nō possit capere amplius de gaudio. vt sic gaudiuz plenum fiat. Et quia sia amauit deuz primo per voluntatē. ideo ex tali amore sequit gaudiū. Et quia volūtas totaliter per amorem vnitur deo sequit etiā q; ipsa vniet ei per fruitionem ⁊ per gaudiū qđ est fruct⁹ amoris. Et cum ex clara cognitione dei sequitur maior amor Quia vbi maior cognitio est. ibi maior amor aut maio odiū est. Et quātomagis aliquid bonum cognoscitur. tātomagis amatur. Sed quia deus est solum bonū nostrū. quanto ergo eum magis cognoscimus. tantomagis eū amabimus. ⁊ quātomagis eum amauimus. tantomagis gaudiū habebimus. Et q; etiā deus nō pōt cognosci; nō amari. eo q; est summe bonus. summe benignus. summe sapiēs. summe nobilis. summe pulcher. et in eo est plenitudo omniū gaudiorū ⁊ diuitiarū. Neq; patitur in aliquo bono defectum. Si ergo deꝰ vult a nobis marime amari. sequitur etiam q; vult a nobis maxime cognosci. et vt gaudiū nostrum in eo plenum sit. necesse est vt anima videat ipm deum facie ad faciem. et hec cognitio est clara certa ac perfectissima ⁊ ad vota. ⁊ tantū quantum voluerūt sine medio vt sic magis diligat. et vt sic aie maius gaudiū oriatur. quia istud aliter esse nō potuit. Quia nisi deus quē primo anima amauit in fide. ostendat se ⁊ manifestet clare ⁊ clarissime non faceret debitū et ius amoris. Qz amor verus ⁊ purus omnia aperit. omnia secreta revelat. hoc autē requirit natura amoris. Et quia sia primo amauit quādo eum nō vidit meretur eū videre facie ad faciē dum eo fruetur vt maius gaudiū ex eo consequatur. Et quāto clarius eū videbit. tantomagis eū amabit. etiā et quantomagis amabit tantomagis gaudebit. qres quam aliquis habet quādo est bona. magis gaudebit quanto eam magis cognoscit Et per oppositum est de mala. Quanto aliquis rem malā quam habet cognoscit. tanto eam magis odio habet. Ergo ille qui primo deum amauit cum sit bonus et optimus. cum ipsum magis cognoscit. tanto ipsum magis amabit et per consequens magis gaudebit

Plꝰ amāt deū plus vniet ei p fruitionē.

Maxime amans deū maxime cognoscet. gaudebit et fruet eo.

bit. ⁊ sic cognitio erit cā maioris amoris. et amor erit causa maioris gaudij. ⁊ tātū gaudebit anima quātū amabit. quātū cognoscet ⁊ videbit. ⁊ vt pfectissime gaudeat oportet. vt pfectissime amet et oportet vt perfectissime cognoscat. et videat si perfectissime amare ⁊ gaudere debeat. Et ideo plenitudo gaudij arguit ⁊ ostendit. q̄ omia clare videbit. ⁊ cognoscet deū creatorē suū. sūme bonū. sūbe benignū. summe suaue et delectabilē. Quia q̄ clarissime videbit esse talez fortius amabit eū. ⁊ fortius tunc gaudebit. Et quia perfectio gaudij oritur ex perfectione et nobilitate amoris. Ideo vt gaudiū sit perfectissimum. oportebit q̄ amor sit pfectissimus. et q̄ amor ascendit ad gradū vltime pfectionis ⁊ dignitatis. Non aūt erit talis nisi qualis cōueniet deo Et iō quia deꝰ de se ⁊ ꝓpter se ē sūme amabilis. eo q; est sūme bonus et totus bonus. imo ipsa bonitas ⁊ purissima bonitas est. sūme benignus ⁊ summe benignitas ⁊ tota benignitas ⁊ totus liberalis. sūme dulcis. sūme suauis. pfectissime amans. sūme verus ⁊ summe potens. sūme sapiēs. et sūme perfectꝰ. Et ꝓpter hoc sequitur amor non erit perfectꝰ neq; ascendet ad vltimū gradū pfectionis. dignitatis ⁊ puritatis nisi anima amet ipsum deū creatorē suū. ꝓpter suā solā bonitatem benignitatem ⁊ liberalitatem et pulchritudinem suam Et non ꝓpter dona. neq; ꝓpter obligationē quia deus amabilis. purissimus et perfectissimus est. Et ex tali amore sequitur perfectissimum et purissimū gaudiū. m Et quia ad perfectionem gaudii requiritur summa securitas. ita q̄ omnia sint certissima ⁊ securissima. ita q̄ nunq̄ perdet tale gaudium. Et iō vt anima pfecte gaudeat. erit summe certa ⁊ secura. quia nūq̄ poterit amittere tale gaudium. ⁊ q̄ deus nunq̄ velit auferre ab eo tale gaudiū. et etiaz q̄ nullus est ita potens q̄ possit auferre ab eo q̄ anima clarissime cognoscet deum. ⁊ perfectissime amabit eum. et cognoscet quia poterit ipsum nō amare eo quia cognoscit quia deus est. quia est summa bonitas. ineternū diliget eam. ⁊ sic anima erit securissima. quia ipsa ieternum diliget deum. Et q̄ ieternū creatorē deꝰ eā amabit ⁊ q̄ ieternum videbit eum. ⁊ q̄ nulla alia res poterit destruere eā neq; illum amorem. Et per consequens erit securissima de suo eterno gaudio. quod ieternus nō amittet. sed tenebit ieternū

Cognitio erit cā maioris amoris.

Amor pfectissimus habebit gaudiū pfectissimū

Perfectissime gaudens erit summe securus.

¶ Q; ex natura gaudij et amoris ostēdit q̄ anima recuperabit corꝑ suum in statu magis amabili per omnia sibi conformiter. i quo poterit alia magis gaudere.

Titulus.clv.

Et qm̄ anima que primo amat deū ⁊ etiā seipsā in quantum est dei et in quantum est dei imago viua. Et ideo postq̄ anima amat seipsaz vult bonum sibimet. et amat bonum sibi. et gaudet de bono suo quoniam ergo anima amat suum

corp⁹ naturali amore. ⁊ habet naturalē inclinationē ad illud Et quia deus copulauit animā cum corpore. et corpus cum anima. ⁊ alligauit corpus aie. ⁊ fecit quoddā naturale mīmonium inter ea. ⁊ aia cognoscit corpus esse factum propter ipam. Et ideo anima amat suū corp⁹ ⁊ oīa sua membra. Et exinde sequit̄ q⁹ anima vult recuperare corp⁹ suum. et vult bonū sui corpis. Et etiam quia aia est principalis ps hois et nō totus hō nec corpus est homo. sed ista anima et corpus sūt homo. Et nō hoc ē ad perfectionē aie q⁹ ipa recuperet suum corpus. qz melius et perfectius est totum q̄ et etiaz hoiem totum esse q̄ aiam esse tm. Et nō qz aia amat suam perfectionē. amat suū corpus. et remanet cum eo. et per consequēs vult et appetit q⁹ suuz corp⁹ ei restauretur. nec pōt velle cōtrariū. Quia hoc habet ex naturali inclinatione. Et ideo vt tādē testi- gaudiū aie impleatur. necesse ē q⁹ ei restituat corpus suū. ⁊ hoc in illa forma in illo statu i quo erit magis amabile ipi aie ac magis cōforme. et magis ꝓportionatū. cōueniens et delectabile secundum statum ipi⁹ aie. ⁊ in quo poterit ipsa aia magis gaudere. et p cōsequens erit necesse vt sit plenū gaudiū q⁹ restituat ei suuz corpus in maxima pulcritudine ⁊ i summo decore et impassibile et immortale. spūale. subtile. agile clarū. sicut sol fulgēs et resplēdēs. qz i isto statu erit magis amabile ipsi anime. magis conforme et magis proportionatum secundum statum ipsius anime. et hoc poterit facere deus. Si enim potuit facere animam. de nichilo cum non esset. et potuit facere de terra corpus tale. et potuit facere terrā ascēdere ad tātā dignitatem. vt ex ipsa fieret corpus ita mirabile vt coniungeretur anime rationali et intellectuali portanti suam imaginē. vnam quare non posset facere ascendere ipsum corpus ad altiorem gradum q̄ ante. Et sicut anima mutata ē ad altiorē gradum et digniorem statum. Ita etiam expedit vt corpus eius muteturi in statum etiam altiorē et nobiliorem gradum et digniorem formam proportionabiliter. Et sicut anima ascendit. ita ascendit corpus suo modo. Item sicut anima mutata est in deum et in naturam dei per voluntatem ⁊ amorem. Ita etiam mutet corp⁹ in anima quantuz fieri poterit et in naturam anime secūdum possibilitatem. et quantū natura corporis non repugnat. vt sicut anima facta est diuina ita corpus factum spirituale ⁊ hoc concludit et ostendit perfectio gaudij et natura amoris. Sic ergo anima vult tale corp⁹ sibi restitui qō sit impassibile. subtile. agile. clarum. sicut sol et cum omni decore et pulchritudine ⁊ immortale. et hoc poterit deus facere. Ergo vt omnibus modis anima gaudeat. ita fiet rursuz q⁹ anima amat omnes creaturas inquantū dei sunt. Et ideo vt anima magis et plurib⁹ modis gaudeat. tot⁹ mūdus ⁊ creature debēt disponi et renouari et i statu poni. in quo magis

Q⁹ aia amat corpus suum

Q⁹ corp⁹ tādē testi- gaudiū aie

Corp⁹ restituet im mortale.

Corp⁹ ēn tū possibile est sequi animam.

Oēs creature renouabuntur

amabiles ⁊ placibiles sint. vt sic ex eis sequatur maius et maius gaudium Ut sicut anima ē mutata. innouata ⁊ renouata in statum altiorē et digniorē ⁊ corpus quod est ꝓpter animaꝫ fuerit etiam mutatū et innouatū in altiorē et digniorem statum. ad gaudiū ipsius hominis. vt sicut anima est vestita noua veste amoris pfectissimi in seipsa. et etiam corpus suum est vestitū nouo habitu etiam pulcherrima veste impassibilitatis. claritatis ⁊ agilitatis et imortalitatis. ita etiam totꝰ mundus et omnes creature mundi que facte sunt ꝓpter hominem. induantur etiā nouis vestibus. vt totū sit proportionatū. vt ipso homine qui ē rex ⁊ dominus mūdi innouato ⁊ exaltato. serui sui et omnia que sunt ꝓpter ipm facta etiā innouentur et exaltētur Et sicut omnia processerunt ex amore ⁊ sūt ꝓpter amorē et ex amore nascitur gaudiū tanꝯ fructus eius ita omnia sint in gaudio et taliter disponantur. vt ex ipsis sequatur maius gaudiū quod est fructus omniū. Sic ergo natura gaudij concluditur et ꝓbat debere fieri innouationem totius mundi ⁊ omnium creaturarū.

¶ De magnitudie gaudij post hāc vitā et de sua mꝝtiplicatiōe

Titulus .clvi.

Quoniam autem gaudiuꝫ est fructus vltimus qui exspectatur nichil aliud expectat nisi gaudium. Et quia videmus per experientiam. q̄ fructus in fine et vltima teveniunt in sūma abundantia et multitudine. sicut apparet in arboribus vndevidemus q̄ de vno semine scilicet de vna parua nuce vel de vno amigdalo si plantetur aut seminetur exibit vna magna arbor. et ex illa arbore exibūt infinite nuces vel amigdala. et tamen omnia venient de vno parvo semine Et ideo quia gaudiuꝫ est finalis fructus qui venit de amore necesse est q̄ ipsum gaudium finaliter et vltimate veniat in maxima abundantia et multitudine. Si enim fructus corpozales tantū multiplicantur. quanto magis debent multiplicari fructus spirituales Videmus ergo magnitudinem et multitudinem ipsius gaudij quod expectatur. ⁊ quia gaudiuꝫ nascitur de amore dei. ideo necesse est q̄ gaudiuꝫ se extendat ad tantum. ad quantū extenditur amor. et magnificet ad tantum ad quantum amor. Unde quia quilibet post deum amabit seipsum. et per consequēs de bono suo gaudebit. q̄ quanto aliquis amat aliquem tantum gaudet de bono suo Et ideo quilibet gaudebit de bono suo tantū quantum amabit seipsum. Et quoniam gaudebit vbi habebit gaudiuꝫ sempiternum ⁊ vbi erit leticia sempiterna. iocunditas et delectatio. et omnis perfectio sempiterna. ibi habebit plenum gaudium et quicq̄d vult habebit. et quicquid non vult non habebit. vbi erit immortalitas ꝓpetua. im-

Quilibet gaudebit de seipso.

passibilitas eterna. agilitas. subtilitas et claritas corporis vt solis. pfecta cognitio et clarissima visio de summa amicitia de deo creatore suo. Quantum igitur si poterit videre se exaltatum tantum poterit gaudere. quia videbit se abūdare omnibus delicijs. Et quia quantum quis amat alium. de tāto gaudebit de bono suo. Et ideo si aliquis haberet simile bonuz z simile gaudium quem tantū amaret sicut seipsum. tantum gauderet de bono illi⁹ sicut de bono suo et non minus gauderet de illo q̄ de seipso. z sic duplicaret gaudiū. et si tercīū triplicaretur. et si quartum. et sic de alijs semper multiplicaret gaudium in millies milia. in tantum augmentaretur gaudium in millies milia. Et sic tantum quātū multiplicarent hoīes quos amaret sicut seipsū qui haberent simile et tale bonum sicut ipse. tantuz multiplicarentur eius gaudia. z hoc totum faceret ipse amor. quia ad multiplicationē amoris multiplicaretur gaudium. Et qz demonstratum est q̄ qui primo amat deum amabit omnē alium hominē sicut seipsum. et omnis qui amabit deum primo habebit omnia supradicta bona Ergo si innumerabiles sūt hoies habentes similia et eadem bona innumerabilia erunt gaudia cuiuslibet qz nullus minus alium q̄ seipsum diliget. et iō nō aliter gaudebit quisq̄ p singulis q̄ p seipso Si ergo hō de tāto bono suo vix poterit capere suū gaudiū. quō capax erit tot gaudiorum et tantaruz delicia rū. Et insup qz dictū est quantuz q̄s diligit aliū tm̄ gaudebit de suo bono. Et iō qz post hāc vitā vnusq̄sq̄ plus amabit deū sine cōparatione q̄ seipsū. z q̄ omēs alios secū. et ita plus gaudebit de dei bono q̄ de suo oiz suoꝝ. Qz quāto amor crescit. de tāto gaudiū crescit Ecce ergo magnitudinē z multiplicationē gaudij. z abundantiā quā quilibet qui primo amat deū colliget de amore dei. Et si plātauerit euz in seipso primo ecce quos fructꝰ et i quāta multiplicatiōe colliget. z oia ista erūt eterna. q̄ nūq̄ deficient. qz amor dei ex quo omnia oriuntur erit eternus et ideficiens. z sic eit radix. Et ita radix et fructus in eternū durabunt. z in eternum viuet homo de tot et de tāris fructib⁹ eternis et indeficientibus. Ecce q̄s z quales fructus colliget homo et an una de ipso amore dei tanq̄ de vno semine. tanq̄ de vna radice in voluntate plantata tanq̄ in agro spirituali. Declaratus est ergo finalis et vltim⁹ fructus qui nascetur ex amore dei quando erit primus. videte ergo et notate ordinē totius processus. Primo enim inuēta fuit obligatio amoris. Secundo natura amoris. Tercio fructus amoris qui est gaudium. Sic ergo obligant nos ad amorem. z omnia facta sunt. et nobis data propter amorem. et amor propter gaudium. et gaudium propter nichil aliud. in tribus aūt totum claditur. i obligamine in amore et in gaudio. Totus q̄ ordo creaturaruz. tota scala

Quilibet gaudebit de alio.

Titulus. cxxxiij.

Gaudiuz vni⁹ erit gaudium alterius.

Eodem titulo Pl⁹ amatum⁹ deuz q̄ nos ipsos aut a nos.

Tit. cir. Ti. cxlvij

nature ostendunt nobis obligationem ad deū et debitum amoris. et etiā gaudiū. Ex creaturis manifestatur obligatio. Ex obligatione debitum amoris. Et ex amore gaudiū. Et sic per scalā nature cōtinue ascendimus de bono in melius. ℣ de infimis ad summa cum dei auxilio. ¶ Titul⁹. clvii.

¶ De fructu q̄ nascit de amore proprio et puato seu pprie voluntatis. ℣ ostenditur q̄ de tali amore non potest nasci verū gaudiū. sed sophisticum ℣ deceptiuum actantum apparens quod intus portat tristiciā latentem que nascitur post gaudium.

Ti. clix. QUoniā autē iam dictū est q̄ q̄n homo habz rē quā vult et amat. ℣ etiam sperat certitudinaliter habere. tunc exinde sequitur gaudiū. Et ideo de amore proprie voluntatis pōt generari gaudiū. Quia q̄ amat suam propriam voluntatē. vult sibīpsi ppriam laudē. ppriam honorē. ppriam gloriam. et ppriam excellentiā. et hoc ex pte anime. vult etiam ℣ amat sibīnet voluptates et delectationes corporis. et per consequēs vult ℣ amat omnia illa queva lent ad hoc et ad habendū illa. sicut sunt bona exteriora. dignitas et officia et scientie. Et ideo quia homo dum viuit i hoc mundo potest habere oia p̄dicta. s. honorem. laudē excelliē tiam ℣ gloriam. delectationes corporis. et illa q̄ valēt ad hoc ideo potest gaudere et habere gaudium. Et quia ista possunt perdi et destrui. ℣ non durant sed transeunt. ℣ homo timet p̄dere ea. Et etiam q̄ q̄ amat aliquā rē. habet odio illud q̄ destruit illā rem. vel pōt diminuere illam. Et ideo qui amat oia supradicta. necessario hz odio oia illa q̄ possūt destruere ℣ diminuere ppriū honorē. ppriam laudem ppriam excellētiā ℣ voluptatem propriam ℣ oia que valent ad hoc. Et exinde. sequitur. q̄ ex tali gaudio nascitur tristicia. ℣ tale gaudiū convertitur in tristitiam. quia ex tali timore et odio sequitur tristicia. et ex perditione ℣ destructiōe talium sequitur tristicia. Et ideo tale gaudium est fl̄m. vanum deceptiuum et sophisticum quia intus abscondit maiorem tristiciam q̄ sit gaudiū. Et sic de amore proprio nō potest nasci nisi gaudiū falsum et vanum ac deceptiuum quod tristiciam importat.

Gaudiū ppīi amoris ℣ tristiciā.

¶ De conditionibus ℣ proprietatibus et indumentis quib⁹ indutū est gaudium quod nascitur de amore sue proprie voluntatis.

¶ Titulus. clviii.

ET q̄ qualis est radix tale est illud quod sequitur ex radice. ideo necessario tale erit gaudium qualis erit amor ex quo oritur. Et ideo ex ppietatibus conditionibusq̄ amoris ppīi. cōcludem⁹ ppietates et conditiones istius gaudiī. Et ꝺa ista ꝯclusū est q̄ amor proprius et sue proprie voluntatis est inordinatus. inūst⁹

Amor ppius etiā hz gaudium.

ti. cxxxix. Ti. cxli. indebitus. tortuosus. falsus. vitiosus et corruptus. immūdus contra naturā hois in ꝯtū hō est. et contra totū ordinem vniuersi. cōtra oēs creaturas. pessimus nequissim⁹. turpissimus malignissimus. im no est prim malum. et radix omniū malor⁹ primū viciū primū venenū. prima mors. prima tenebra. prima cecitas. prima fallitas. primum mendacium. et radix omnium mendacio⁹ prima iniusticia. prima turpitudo. Et ideo gaudium qō nascitur ex tali amore. necessario habet proprietates talis amoris. Jō tale gaudium necessario est inordinatum. iniustum. indebitū. falsū. viciosum. corruptū. immūdum. contra naturā hominis. cōtra totum ordinē vniuersū. contra omnes creaturas pessimū. malignissimum. nequissimū. turpissimum. viciosum. venenosū. mortale. tenebrosum. mendosū qr talis est radix vnde oritur. Tale est gaudiū qō quis habz de suo amore ppio. et de amore sue laudis. sue proprie excellētie. ppij honoris. ppie glorie. ꝛ de voluptate carnis. ꝛ de omnibus que ipse amat ppter ista. Et quia vbi est gaudiū ibi est leticia et delectatio⁹ exultatio. ideo etiam erit ibi talis delectatio. talis exultatio. talis leticia. talis cōplacētia. Et qr tale gaudium est corruptum. iniustum pessimū ꝛc. Jdeo etiā talis leticia. talis delectatio. talis complacentia. talis exultatio. sunt pessime. corrupte inordinate et iniuste. Et quia iam declaratum est. q amor

Gaudiū hois ꝺ se ipo ē inordinatum

t. cxxxviii Tit. cxl.

proprius seu proprie voluntatis totaliter et de directo contra deum sine deo aduersus deum. extra deum. preter deum. etiam inimicatur deo. et constituit hominem inimicum dei capitalem. eo. quia qui primo amat se et suam propriam voluntatem facit seipsum deū. et aufert inān tum in eo est suam propriam coronam a deo. scilicz punitionem sue ppie volūtatis. Jdeo sequitur q illud gaudium quod homo habet de tali amore est contra deū. ꝛ aduersus deum. extra deum. sine deo Et totaliter et de directo inimicat deo. Et per cōsequēs tūc homo gaudet. letatur delectat. complacet. et exultatur contra et aduersus deū. et contra suā voluntatem. Et creatura contra creatorē. et opus contra suum artificem. Et quia etiā vbi est amor sue proprie volūtatis ibi est contemptus dei qui est tantus sicut ipse est. Quia sol⁹ deus dignus est amari primo. ergo tale gaudium quod oritur de tali amore oritur de cōtēptu dei. et in contemptū. et offensā et iniuriam eius. Et ideo illō gaudium est summe deo inimicum. et auget et multiplicat. cōplet et consummat ꝓtrarietatem et inimiciciā cōtra deū. Quia amor proprius in quo ē dei cōtemptus. est radix ꝛ initiū inimiciciae dei. iniurie ꝛ offē se eius. Et gaudiū qō nascitur exinde. cōplet ipsā inimiciciā ꝛ augmentat ꝛ multiplicat. Qr dum homo magis gaudet contra deū. et letatur. tunc efficit et causat maior inimicus ei⁹.

Gaudiū proprii amoris ē ꝓtra deū

Et quia gaudiū est inimicum contra deum. ꝛ ideo confirmat inimiciciam contra deum. Et ideo istud gaudium portat et abscōdit intra se latēter summum venenū. pessimū venenū. et maximū virus. pessimā mortem quia portat secum ꝛ abscōdit iniuriā dei. offensam dei. et inimiciciam sui creatoris quo nichil est peius et venenosius. nichil mortalius. nichil magis nocuum. nichil dānabilius. nichil magis letissimum vel lesitum. nichil damnabilius. nichil tristius ꝛ nichil indelectabilius. Malum enim est amare contra deum. sed mlto peius est letari ꝛ gaudere. complacere et exultare cōtra deum. ꝛ iniuriam et offensam dei.

¶ Sic ergo patent cōditiōes ꝛ proprietates quibus. indutū ē gaudiū quod nascitur de amore sui ipsius et ppie volūtatis de ppio honore. ppia laude propria gl'ia. de delectatione carnis. et de oībus q̄ sequūtur ad ppiū amorē. qm̄ tale gaudium est inordinatū. iniustum. indebitū falsū. vicios̄um. mendosum. corruptū. iniurianū. malignū. pessimum. nequissimum. veneno plenum mortale. cōtra naturā hominis. cōtra totum ordinē vniuersi. cōtra oēs creaturas. sine deo ꝑter deum extra deū cōtra deū: momētaneū nō pmanens. fluens in momento trāsiens. portās secū ꝛ abscondens tristiciā ꝛ dei iniuriam ꝛ offensā. Ecce ergo fructꝰ q̄ nascitur de amore proprio. dū homo viuit in hoc mundo.

¶ De duobus gaudijs ꝛ cōparatione eoꝝ ad inuicem eū duobꝰ amoribus. ¶ Ti. clix.

Sicut autez sunt duo amores cōtrarij et capitales inimici ita sūt duo gaudia adinuice cōtraria et totaliter inimica. et ideo sicut duo amores primi. et amor dei ꝛ amor sui ipsi9 non possūt simul esse in voluntate Ita nec ista duo gaudia ō oriuntur abeis. non possunt simul stare in voluntate: sed necessario adinuicem se destruunt ꝛ expellunt vnūꝫ fugat aliud. Primū gaudium qō oritur de amore dei nascitur in veritate. et est verū Sēm gaudiū qō nascitur de amore sui ipsi9. nascitur de falsitate. et est falsū. Primū gaudium quod nascitur de amore dei oritur de iusticia scīz qō de amore suipsius. nascitur orit de falsitate ꝛ iniusticia. Primū igitur nascitur de radice oīm virtutum. scīz oritur de radice oīm viciorū. Primum oritur de radice oīm bonoꝝ. scēm de radice omnium malorū. Primum oritur de eternitate. scēm de vanitate. Primum de incorruptibilitate. scēm oritur de corruptibilitate. Primū gaudiū orit de deo. scēm gaudium oritur sine deo. extra deū et cōtra deū Primum gaudiū augit. consolidat reficit et satiat et vnit hominē cum deo. scēm gaudiū diuidit. elongat. separat ꝛ ponit hominem extra deū Primū gaudium multiplicat ꝛ auget amiciciā cū deo. scīz ꝛo augmētat ꝛ multiplicat inimiciciam

Duplex gaudiū ꝛ eoꝝ dñs

tũ deo. Primũ gaudiũ complet satiat. solidat. dulcificat voluntatem. scõm gaudium amaricat. debilitat. euacuat voluntatem et facit eam fluctuantẽ. inquietã. instabilem. esurientẽ et sitientẽ. Primum gaudiũ est scõm naturã hominis ingntũ hõ est secundũ gaudiũ est cõtra naturã hominis ingntũ hõ est Primũ est scõm ordinẽ vniuersi et omniũ creaturarũ. secũdũ gaudium est contra ordinẽ totum vniuersi et omniũ creaturarum. Primũ est durans. permanens et perpetuũ. scõm est fluens. transiens et momentaneũ. Primum gaudiũ quod nascitur de amore dei. põt haberi de amore dei sine labore. sine expensis. sine adiutorio alioꝝ. ꝟz gaudiũ qõ nascitur de amore ſuo plius nõ põt haberi nisi cum labore. cum expensis. cum multitudine rerum tpaliũ. cuꝫ damno alioꝝ et destructione. Primũ gaudiũ nũqꝫ ꝟtitur in tristiciam. sed scõm gaudiũ sẽp vertitur in tristiciam et dolorẽ Primum gaudiũ facit hominẽ benignũ suauẽ. mitẽ ꝛ mãsuetum. sed scõm gaudiũ facit hominẽ malignũ crudelẽ pessimũ Primum gaudiũ multiplicat. auget conseruat. fortificat. nutrit. pacẽ vnitatẽ concordiam. amiciciam. et omne bonũ inter homines. sed scõm gaudiũ multiplicat oẽ ꝛtrariũ. ꝛ semiat inter homines oẽ malũ. ¶ Ztẽ de primo gaudio nullũ põt seq malũ. nullũ põt sequi scandalum. sed ex scõo gaudio non potest sequi nisi malũ ꝛ scandalũ Primũ gaudiũ excitat ad operandũ omne bonũ. scõm gaudium excitat ad operandũ omne malum. Primũ gaudiũ ẽ vitale. salutiferũ. laudabile amabile. desiderabile. glorioſũ. honestum. delectabile. et ſm naturam ꝛ rõnẽ. sed scõm gaudiuꝫ est mortale ꝛ mortiferũ. vituperabile. odibile. vicioſũ. ignominiosum. contra naturã. et contra rõnem. Primũ gaudiũ est causa. origo et motiuũ oim bonoꝝ operũ. sed scõm est causa. origo et motuum omniũ maloꝝ operũ. Primũ gaudiũ ꝓficit sẽp hnti. scoꝫ gaudiũ ẽ sp dãnoſũ ꝛ nocet habenti. Primũ gaudiũ est quo deo nichil amabilius neqꝫ placibilius. sed scõm gaudiũ ẽ quo deo nichil odibilius et displicibilius. Primũ gaudium auget amorẽ et desiderium oꝝ bonoꝝ. sed secundum gaudium auget amorem omnium malorum et desiderium omniũ vicorum. Primum gaudium est conuenientiſſimum nature hominis ingntum homo est. sed secũdum gaudium est disconueniẽtiſſimum et contra naturã hominis ingntũ homo est. Et ideo nichil peius in homine. nichil mortalius. nichil magis dãnoſum. Primũ gaudium illuminat et clarificat intellectum. sed secundũ excecat et obtenebrat intellectum. immo complet cecitatem anime. Primum gaudiũ est ſumme premiabile. sed scõm gaudiũ est ſumme punibile ꝛcã omnis punitiõis. ꝛ ꝓpter ipm debetur ſumma pena. Ecce ergo ingntũ malũ natũ est et ghatum ẽ in corde ꝛ volũtate. quã do in ea est natum ꝛ ortũ tale gaudium venenoſũ. ẽnta malignitas et quanta malicia

¶Regula comparādi ista duo gaudia vt comprehendantur omnia predicta.

Titulus.clx.

UT aūt omnia p̄dicta facilius comprehēdantur debent ista duo gaudia comparari. Primo penes conuenientiaz Secundo penes differentiam. Penes conuenientiam. q̄ ista duo gaudia conueniunt in homine. q̄ vtrunq; vocatur gaudium. Item conueniunt. quia vtrunq; habet esse in voluntate. Item conueniunt. q̄ omnia que fiunt. fiunt propter gaudiū suū vnum siue aliud. Sed differentia istorum gaudior̄ capit comparādo ista ad radices vñ oriūtur scilicet ad duos amores p̄mos. vel ad deū vel ad operationes & effect⁹ quos faciūt in natura hominis vel ad ip̄as creaturas. Et sic diuersimode comparando poterimus videre que attribuūtur vni gaudio & que alteri. et proprietates et conditiones vtrozūq;. Ergo exercita teipsum nūc in duobus amoribus nunc in duob⁹ gaudiis. mō considerando vnū per se mō cōparando cum alio. & sic habebis magnā cognitionē de bono et malo hois in ꝑticulari hō est. ¶Considerandum tñ est. q̄ gaudium est illud qđ super omnia petitur queritur et desideratur. et omnia desiderantur propter gaudiū. Et ideo iōm gaudium statim attrahit hominem ad se. quia talis nature est. et ideo omnis deceptio fit ratiōe gaudij. et nullus decipitur nisi propter gaudium. et ideo gaudium inquantū gaudium semper attrahit & appetitur semper. Sequitur etiam q̄ malum gaudium attrahit semper & appetitur. non q̄ malum. sed q̄ gaudium importat delectationem. Deinde excecat hominez et totum conuertit ad se. et dominatur totaliter homini. Nihil autem fortius ꝯ gaudium et delectatio. quia omnia vincit. omnia ad se trahit. omnia ad se conuertit omnibus dñatur Et ideo super omnia fugiendum est malignum gaudiū sophisticū. fraudulētū et deceptorium. fallum apparens & trāsitorium.

Gaudiū ē

¶De finali fructu qui nascitur post hanc vitam de amore proprio. et de suo malo gaudio. Et ōstenditur q̄ tristicia vera que finem non habet est finalis fructus proprij amoris. et sui. et p̄prij gaudij.

Titulus.clxi.

Ti.clxij. Ti.clv.

QUoniam autem iam monstratum est. quale & ꝯtum gaudium nascetur in voluntate post hanc vitaz et amore dei erinde concluditur q̄ vbi non est amor dei. ibi erit priuatio illius et talis gaudij et tanti gaudij. erit etiam priuatio infinitorum gaudiorum. Sed non solum priuatio talis gaudij. sed priuatio perfecta et pura omnis gaudij. Et per consequens non erit ibi nisi pura et simpliciter tristicia. Unde voluntas est talis nature q̄ ea pōt ḡhari gaudiū vel tristicia q̄ aliquando habet quod vult.

et non hꝫ quod non vult. et aliquando habet quod non vult. et non habet quod vult. Et tristicia causatur quando aliquis non habet id quod vult. et quãdo habet id quod ſũme odio habet. et non poteſt a ſe repellere. Non enim maioꝛ triſticia eſt q̃ non habere id quod vult homo ſemper et deſiderat et continuo deſiderat. Neq; enim eſt maioꝛ triſticia q̃ habere ſemp et cõtinue in ſeipſo id quod ho non vult. et quod ſumme habet odio ⁊ non poſſe a ſe repellere. Et maxie ſi illud ſit i ipa voluntate. Et qñ anima poſt hãc vitam priuabitur omniꝫ q̃ amabat ⁊ nichil habebit qõ amet. qꝛ nõ habebit nec ꝓpꝛiũ honoꝛem nec laudem. nec gloriã. nec delectationẽ corꝓoꝛis. nec aliquid quod amabat. ideo priuabit oi gaudio qõ hẽbat dũ viuebat in hoc mũdo ⁊ nullũ aliũ gaudium poterit hꝫbere. Et qꝛ erit etiam priuata amoꝛe dei. qꝛ ſecũ non portabit amoꝛẽ dei. qꝛ erit totaliter extra amoꝛem dei. ideo etiam nullũ gaudium bonum poterit hꝫbere. Et ſic erit priuata oi gaudio tã bono q̃ malo. Et qꝛ aia poſt hãc vitã erit exuta a corꝓoꝛe et a carne ideo tũc ipa anima erit cognoſcẽs ſe clare. ⁊ videbit ſeipſã. ⁊ reducetur ad ſeipſã qꝛ erit ꝓfes ſibiipſi. Ideo cogitabit circa ſe ipſã. ⁊ ſẽtiet ſeipſã ⁊ intelliget ꝓpter qõ facta erat. ⁊ qõ bona habitura erat ⁊ quãtum bonũ perdidit Et cognoſcet q̃ ipſamet fuit in cã quare priuata eſt tanto bono. ⁊ q̃ ipa fuit in culpa et ideo ſibimet ipꝰtabit Et cognoſcet clariſſime q̃ ineternũ perdidit ⁊ q̃ nun q̃ rehabebit ⁊ tamẽ vellet habere ⁊ deſiderabit habere ⁊ non poterit nõ deſiderare immo neceſſario deſiderabit Et quãto magis ipa intelligit illud bonũ tanto magis deſiderabit illud bonũ. Ecce ergo ſũmã triſticia cognoſcere bonũ qõ habitura erat et quod ſibi debebatur ſm naturam: et neceſſario velle ⁊ deſiderare illud hꝫbere. quia quelibet res neceſſario deſiderat hꝫbere bonum ſuũ quando cognoſcit. et vltra nun q̃ poſſe hꝫbere. et ſcire ſe ineternum nõ poſſe hꝫbere. Coniunge ergo iſta ſimul. et vide quanta erit hec triſticia. Et quia anima non erit occupata niſi circa ſeipſaz ideo hoc continue cogitabit. et non poterit hoc non cogitare Et ideo iſta cogitatio dabit ſibi perpetuam et eternã triſticiam. Ulterius quia anima tũc tota reducta ad ſeipſam clare videbit ſeipſam. ideo videbit clariſſime voluntatem ſuam eſſe inimicam deo. eſſe tortuoſam deformẽ. peruerſam et contra naturam ſuam turpiſſimam ⁊ inordinatiſſimam et totam deuiatam. et videbit ſe clare ſicut eſt. et quia totaliter eſt contra deum Et quicquid eſt contrarium deo. neceſſario eſt turpiſſimum. peruerſiſſimum ꝛc. eo quia deus eſt pulcerrimus ordinatiſſimus ꝛc. ideo anima que erit contraria deo. neceſſario erit per oppoſitum. Et quia anima clariſſime cognoſcet et videbit ſeipſam et ſine medio. et videbit ſe eſſe talem vt eſt di-

Etna dãnatio eſt etna triſticia.

Alia exuta occupabitur circa ſeipſam

Alia exuta clare cognoſcet ſeipſam.

ctum.et quia totum hoc erit cō
tra naturam suam et non debe
ret habere et hoc habebit.ꝛ ēt
quia anima necessario habebit
odio suum malum.suam turpi
tudinem suam confusionem.ꝯ
mō enim non habebit omnia
illa odio in seipsa.cum haberet
ea odio in alijs rebus. Ideo er
tali odio generabitur suma tri
sticia in anima.eo quia semper
habebit odio suum malum. et
vellet expellere a se. tamē in
ternum non poterit. Et sic in se
ipsa habebit ineternū illud qō
summe habet odio.et sic ipa a
nima erit sibūpsi causa tristicie
summe.et talis tristicia erit con
tinua et eterna. qꝛ ata semper
erit presens sibūpsi. Et ita ex
ipsa orietur sibi tristicia.ꝛ ideo
habebit odio seipsam summe.
vt vellet non esse.eo quia non
poterit sustinere nec tolerare se
ipsam propter suam turpitudi
nem deformitatē ꝛ horribilita-
tem. Quia nulla maior turpi-
tudo.nulla maior deformitas
nulla maior horribilitas.ꝙ ip
sius voluntatis et anime.nihil
ꝙ magis odibile. nihil magis
displicibileꝙ sit voluntas tur-
pis et deformis. Et sicut ipsa
erit fons et origo ac radix eter-
ne tristicie.Et omnia ista ha-
bebunt ortum ex amore suūpsius
er eo quia anima amauit ꝑmo
suam voluntatem ꝓpriam et
omnia amauit ꝑm suam volun
tatem propriam extra deum.
contra deum.extra voluntatē
dei.et contra dei voluntatem.
Et sic ex tali amore sequitur sū
mum odium et summa displicē
centia suipsius. et ex tali odio
sequitur summa tristicia. Et lo-
co amoris propriꝫ generatum
est odium.ꝛ ipsum odium est ra-
dix et origo tristicie. et ipsa ani
ma erit tota plena odio.et ni-
hil erit in ipsa nisi odium. Si
cut autem amor dei erit radix
eterni gaudij. ita odiū erit ra
dix eterne tristicie. Et ex odio
suūpsius sequitur odium dei.
quia anima vellet, tunc non es-
se.et non poterit tunc non esse.
et ideo necessario habebit tunc
ōdio deum qui dedit sibi esse.et
qui manutenet ipsam in esse.
Et ideo vellet deum non esse vt
ipsa non esset. Et quia deus nō
potest non esse, ideo erit sum-
ma tristicia in anima ex hoc.
Item habebit odio omnem cre-
aturam.quia vellet ꝙ nihil es-
set necipa necalie res. Et quia
hoc non poterit esse. sic ex hoc
sequitur odium omnium ꝙ sunt
vt sicut prius amauit seipsam
primo et omnia alia amauit
propter se et ꝑm se. ita postea
habebit odio primo se.ꝛ omnia
alia habebit odio propter se.
Et sicut prius non gaudebat
nisi propter seipsam ꝑm seip-
sam et de seipsa extra deum to
taliter. ita postea omnis tri-
sticia orietur sibi ꝑm seipsam
et propter seipsam et de seipsa.
Et sicut prius nihil placuit si-
bi nisi propter seipsam et de se
ipsa.ita omnia sibi displiceant
propter seipsam.et ipsamet sibi
displiceat. sicut sibūpsi prius
complacuit. Et sicut prius fuit
amica suūpsius primo.ita post-
ea fit inimica suūpsius primo
Et sicut anima prius fecerat
se tanꝯ deum contra deum,

Dānati odiēt deū

Odiētoꝫ

Summum odiū.

Odiēt se ipm.

bando sibūpsi primo amorem et propter se. et per consequens fecerat in seipsa suum principium. suum fundamentum. et suum caput. ponendo se loco dei. et faciendo se rem primo amatam. Et ideo sicut deus si fuisset res primo amata esset fons et origo omnium gaudiorum ipsi anime. ita per oppositum ipsamet sibūpsi fit principium. fons et origo omniū tristiciarum. Et quia anima tunc non quiescet nec poterit cessare a cogitatiōe sed semper erit in continua cogitatione. semper erit in actu sicut ignis. et semper continue intelleetus operabitur. et memoria et voluntas et subito. Ideo tunc anima cogitabit omnes operationes suas quas fecit. omnia venient ad memoriam et videbit. eo q portabit secum similitudines omnium suorum operum in seipsa. Et quia omnia opera sua fuerunt contra deum extra deum. contra naturam contra rationem. contra veritatem. contra ordinationem rectam. Ideo erant inordinata. turpia. deformia. horribilissima de natura sua et odibilissima. falsissima contra seipsam. contra suam propriam naturam. Et ipsa anima necessario, habebit odio omnia illa opera. et cognoscet turpitudinem et deformitatem et horribilitatem et confusionē illorum operum. et quantomagis cognoscet. tantomagis habebit odio et tamen semper erūt sibi presentia in memoria ineternum et ineternum non delebuntur de memoria. sed semper viuent in memoria. Si tamen ipsa anima ea videre nec cogitare vellet neq recordari. sed semper vellet obliuisci et non poterit. Et sic erit in anima continua tristicia et summa. quia continue habebit in se et videbit in se quod summe habet odio quod nollet videre. continue recordabitur de illis de quibus nollet. Et sic omnes sue cogitationes. omnes sui actus. omnis memoria. omnis cogitatio. omnis visio. omnis recordatio. omne velle sui. omne suum nolle. omne desiderium et quicquid in anima potest esse. erunt summe aspera. et summe amara ipsi anime. z summe contraria. et erunt in continuū tormentum et eternam tristiciam. et penam ipsius anime sine fine eo quia anima semper vivet. semper erit. semper durabit. et in eternū nullā sentiet ne q percipiet dulcedinē, neq suauitatem. quia cōtinue erit i tristicia et odio per purā amaritudinem et asperitatem cōtra naturā suā. q sp appetit dulcedinē et suauitatē et gaudiū z delectationē. Et sic possum⁹ cōcludere q aia dūviui: est deū et ō deū. z amat ō deū. z facit opa sua ō deū. ida sp mltiplicat z congregat. acq̄rit z thesaurizat ofa illa vñ sibi oual postea ckna mīa z tristicia. z ita ipamet aia facit sibūpi suā penā, suā tristiciā z suū tormētū. q ta aūt pēa ē. q tus dolor q tū tormētū. here tlez tristiciā o rinuā i tra seipsā: cū ofa sūt ppinqssima ipi aie. Q ipamet est sibi psentissima

Aia cogitabit omnes opationes suas.

Aia cognoscet turpitudinē suoz operum.

ꝛ ossia opera sua. ꝛ omes cogitationes sue. Non est intellectus. non est memoria. non est cor homis quod possit hoc cogitare. cum tota tristicia illa sit intellectualis ꝛ spualis. ꝛ ideo excedit omnē tristiciā corporalem sine cōparatiōe. Et sic manifestissime declaratum est q̄ tristicia pura que finē nō habet. est finalis fructus qui nascitur ex amore ꝓprio ꝛ ꝓprie volūtatis. Et hec ē mors eterna. ¶ Q̄ista tristicia futura nūc occultissima pōt videri in clara experientia. Titu. clxij.

ISta autē tristicia. ista pena. istud tormentum. iste dolor potest manifestari in vera experiētia multis modis et experientijs manifestissimis.

¶ Primo sic. Nam per experiētiā videmus q̄ quādo aliquis poterat habere aliquod bonū magnū sibi cōueniētissimum. per qō esset ditatus et exaltatus per totā vitam suā. vt verbi gratia. iperatū. ducatū. cardinalatum seu episcopatū. vel aliqō huiusmodi. siue officiū. siue beneficiū. ꝛ maxime in terra ꝛ in loco ꝓprio. ꝛ si ille perdat tale ꝛ tam magnū bonū p culpā suā. ꝛ alius habeat. ꝛ ipsemet sit in causa et nō alius. nōne totiens quotiēs cogitat se perdidisse tm̄ bonū per suā culpā. videdo q̄ nullus alius habuisset. esset in magna tristicia. ita q̄ sola cogitatio daret sibi magnā tristiciā in corde suo secrete. ꝛ quantomagis cognosceret hoc bonū esse maius tātomagis doleret? Et tamē tota tristicia oriret ex hoc. quia sua culpa pdidit. Sic ergo iste haberet i se ꝯtinuā causam tristicie. Ad ꝓpositū. Sic erit de anima. quia cogitabit videlicet et cognoscet clarissime se perdidisse per suā culpā ꝓpriā infinitū bonū infinitum gaudiū. ꝛ eternū quod nunq̄ in eternū habebit. ꝛ tamē alij habent. nonne ipsa in eternū ista cogitando contristabitur. Et quia hoc incessanter cogitabit. incessanter tristabit. et talē cogitationē pdere nō poterit. ¶ Scōo poterit ista manifestari tristicia ex parte turpitudinis et deformitatis ipsius anime ꝛ suorum operum. Quoniā quilibet quantūcunq̄ malus abhorret ꝛ habet odio turpitudinē et deformitatē in oibus rebus suis. quia in oīmbus que habet diligit atq̄ affectat pulchritudinē ꝛ amenitatem. Et quantomagis ille res sunt sibi magis ꝓpinque et intranee ꝛ magis chare tātomagis abhorret et habet odio turpitudinē ꝛ deformitatem. ꝛ magis amat in eis pulchritudinē quia abhorret turpitudinem ꝛ deformitatem in domo sua magis q̄ in orto. et magis in vestibus q̄ in domo ꝛ in ꝓpria persona q̄ aliena. et sic de alijs multis simlibus Sic ergo anima amat naturaliter pulchritudinē. mūdiciā et amenitatē. et hz odio turpitudinē imūdiciā obscuritatem et deformitatem. Et q̄nto maior ē turpitudo et deformitas maior. tantomagis abhorret. et quātomagis est i nobiliori re et digniori sibi propinqua. ita

Alma cognoscet se perdidisse infinitum bonum.

Scōa experiētia.

ꝓma experiētia.

q̄ homo nō posset pati aliquā turpitudinem in rebus suis. Ad propositum. Cum anima que est cōtraria deo sit turpissima. deformatissima et inordinatissima. eo q̄ deus est pulcherrimus et ordinatissimus. si ergo anima videat in seipsa tantam turpitudinem ⁊ deformitatem. necessario abhorrebit et odio habebit illā. nec poterit amare neq; pati. Et quia continue videbit seipsam continue contristabitur. et tanto magis quāto habebit magis odio illam turpitudinem ⁊ deformitatem. Si enim deus est summe delectabilis et amabilis et summū gaudium de sua natura. necesse est q̄ quicquid est contra deum sit summe tristabile. summe odibile. et det tristiciam de natura sua. Ergo necessario ipsa anima que est contra deum ⁊ contraria deo. erit valde tristabilis et odibilis. et habit tristiciā sibiꝑsi cū seipsam viderit. Et si omnia q̄ sunt facta fm rationem. fm ordinem. fm mēsuram. fm regulam. ⁊ fm deum. sunt pulcherrima et delectabilia ⁊ amabilia ex natura sua. necesse est q̄ omnia que facta sunt cōtra rationem. contra ordinem. contra regulam ⁊ contra deū. sint turpissima. deformatissima. tristabilissima et odibilissima de natura sua. Ergo cū ipsa anima portet in seipsa tanq̄ in libro vno omnia opera turpia. deformia. que fecit contra rationem. contra ordinem. contra regulam. cōtra deum. sint turpissima. deformatissima. necesse ē q̄ odio habeat ea ⁊ abhorreat nec poterit ea amare. immo necesse est q̄ sibi displiceant sine mensura. Non tamen sibi displicebunt q̄ sunt contra deum. sed quia de natura sua sunt odibilia ⁊ deformatoria. et quia sunt contra suam propriā naturam et propriam rationē. Et sic cum anima non posset currere nec ambulare nisi fm duas vias. scz per viam amoris dei. vel per viam amoris ꝓpꝛij. nā semper multiplicat et auget sibi causam sue tristicie vel sui gaudij. si ambulat per viam amoris ꝓpꝛie voluntatis. tunc ambulat extra deū vel cōtra deū. et sic multiplicat ⁊ auget malum suū. Et totum apparebit dum separabitur a corpore et a carne. ¶ Item tertio potest manifestari tristicia anime. q̄ ipsa anima sentit in corpore dolorem ⁊ infirmitatē ⁊ vulnera ⁊ mala corporis ⁊ lesionem. ⁊ statim sentit quicquid est cōtra corpus. ⁊ quicquid nō conuenit corpori. aut quicquid est in corpore superfluꝰ. vt patet in capite. in oculo. in auribꝰ. in stomacho ⁊ in alijs membris ita q̄ non potest sustinere aut pati talia in corpe. Ergo multomagis anima. quādo sentit in seipsa vulnera sua aut suā infirmitatem. aut aliud malū quodcunq; aut quicquid fuerit in ea superfluum ⁊ contra naturam suam. dolebit ⁊ tristabitur sine comparatione eo amplius de quanto erit sibi ꝓpꝛior quius. Ergo cum anima portet secum totum suum malum in eternū

Dānatꝰ odio habebit turpitudinem peccati.

Nota.

Tertia ꝛatio.

Dānatꝰ sentiet suū malū

dum separabit a corpore. necesse est q̄ sentiet illud in eternū ⁊ doleat. Unde tunc anima vulnerat ⁊ ledit. quādo voluntas inclinat voluntarie per cōsensum contra deū. cōtra rationem cōtra ordinē. contra regulam ⁊ mensurā. contra deū et contra seipsam: ⁊ talis inclinatio est suum malū. suū vulnus. sua lesio. ⁊ sua infirmitas. sua turpitudo. sua deformitas. et sua obliq̄tas. sua tortuositas. sua malignitas. sup̄ casus. sua peruersitas. sua iniustitia. sua inordinatio. suū opp̄obriū. suū vituperiū. suum vicium. sua deuiatio. Et ideo tot quot habet inclinationes tales. ⁊ totiens quotiēs inclinat cōtra deū tot acquirit vulnera in seipsa. et totiēs ipsa vulnerat seipsam. Et ideo anima quādo separatur a carne sic vulnerata sic lesa. sic inclinata contra deū cōtra rationē. contra ordinē rectū. cōtra seipsam. sic obliqua. sic turpis. sic deformis. sic deuiata. sic inordinata. sic irregulata. sic maculata ⁊ cōfusa. necessario sentiet ista vulnera. ⁊ necessario tristabit. ⁊ maxime. quia in eternum remanebit talis. quia ista vulnera semper remanebūt in volūtate. Et ipa anima tūc cognoscet per intellectū suū. q̄ hoc est totū contra rationē. contra veritatē. et q̄ totū deberet esse per oppositū. Et ideo tristabitur eternū. Et quātomagis cognoscet. tanto magis tristabitur. ⁊ magis ex hoc tristabitur. quia cognoscet q̄ ipsamet ex sua propria voluntate et libertate. nullo cogēte eā fecit seipsam talem.

¶ Sic igit declarata est tristicia futura. occultissima ⁊ eterna per rōnes ⁊ exēpla sensibilia. quā aia patiet sine fine de seipa ⁊ per seipsam ⁊ in seipa. quā tristiciā ipsamet fecit. cōsauit. radicauit. plātauit. egit ⁊ perfecit. ⁊ fundauit in seipa. dum erat coniuncta corpori. et in carne super terram. Cōcludit.

¶ Q̄ non solum patiet anima eternā tristiciā a seipsa intrinsecus. sed etiā a pena sibi debita et a deo inflicta per vindictam et iusticiam exterius.

Titulus.clxiiij.

ET q̄m aia que primo amauit suā ꝓpriā voluntatē. fecit maximā iniuriā. maximā offensam. maximū vituperiū ⁊ maximū dedecus deo creatori suo. q̄m de⁹ debet esse. ergo primo debet amari solū. q̄ ei primo debet ꝓgatiua primitatis vt ꝓbatū est. ⁊ ipsa aia remouit a deo istā dignitatem. ⁊ dedit sibi ipsi ⁊ sue volūtati iniustissime. ⁊ hoc nullo modo fieri debet. Et sic dupliciter facit cōtra deū. s. inquantū dans et recipiēs primitatē amoris. Et per cōsequēs fuit ibi maxima iniuria sui creatoris ⁊ contemptus qui solus est dign⁹ amari primo. Et sic de⁹ creator est vilissime contēpt⁹ ⁊ per consequēs est iniuriat⁹ ⁊ offensus sine mēsura ab ipsa aia. ⁊ maxime q̄ se posuit loco dei. ⁊ per cōsequēs fecit seipam deū quātū in ea fuit. ⁊ oia q̄ deo debebant de iure sibimet tribuit. et alīs tribuere voluit ⁊ a deo remouit. quia ab ipso remouit

Tñ. cccxiij
Tñ. cccxiij

primlegiū ppue volūtatis. qō
ſoli deo dbef ⁊ cōuenit ſingu
lariſſime. et etiā honorē. laudē
⁊ gloriā. que ſoli deo primo de-
bebantur ab ipſo abſtulit ⁊ ſi-
bi propue dedit. et ſemper que
ſuit ⁊ amauit ppriū honorē
⁊ ppriam laudem. et non dei.
et volut q illi qui debebāt da
re deo laudem. darēt ſibi. ⁊ la-
borarent pro laude et honore
ſuo ⁊ nō dei. ⁊ ſic ipſa in hoc fe
cit ſe inimicā capitalem dei. et
contēpſit ⁊ iniuriauit ⁊ offen-
dit in infinitū deum creatorem
ſuum. volendo ſuam laudē pro
priam. et deſtruendo honorē ⁊
laudem dei. ⁊ nō ſoluz hoc. ſed
ipſa delectata eſt. et gaudium
habuit in propria ⁊ ſingulari
laude. ⁊ in ppio honore. ⁊ in
illis que ſunt cōtra deum. Et
hec eſt maior offenſa maior in
iuria habere gaudiū. leticiam.
delectationē contra deum. ha
bere placitum et cōplacentiā
contra deum. ⁊ cōplacere ſibi
ipſi contra deum Et nō ſolum
hoc. ſed ipſa anima que primo
amauit ſuam ppriam volunta
tem. cōmiſit contra creatorem
ſuū ſummā ingratitudinē. q
nō cognouit ſumma beneficia
et innumerabilia recepta que
ſibi deus contulit inceſſanter
gratis et ſua ſola ⁊ ineffabili
bonitate ſine ſuis meritis. pro
pter que ipſa anima erat per-
petue obligata deo totaliter
ad ipſum amandū primo tota
liter ſuper oīa ad deo ſeruiē
dum. Et tamen ipſa nullo mo
do ſeruiuit deo. nec amauit de-
um. neq ſoluit deo debitū obli
gationis. ſed ſeruiuit ſibijpſi
et ſuam propriam volūtatem
fecit et non dei. contemnendo
deum et eius volūtatem ac ei⁹
amorem. Et non obſtantibus
iſtis. deum contēnendo. iniu-
riando. offendendo. et ſummā
ingratitudinem cōmittendo.
ipſa anima cōtinue vſa eſt be-
neficijs ⁊ donis creatoris ſui.
recipiendo continue beneficia
et ſeruitia ab eis augmentan-
do ſemper ingratitudinē. Qz
ergo anima cōtemplit atq; in
iuriauit et offendit omnipotē
tem deum. ⁊ contēplit ac iniu
riauit deū creatorē ſuum. ſum-
me bonum. ſumme benignum.
ſumme liberalem. ſumme lar-
gum. ⁊ contra ipſum ingrati-
tudinem fecit infinitam. quia
etiam ipſa exiſtens ſua creatu
ra ⁊ opus manuū ſuarum. in-
iuriauit ac contēpſit ſuum fa-
ctorem ⁊ opificem. ⁊ habuit cō
trariam voluntatē cōtra eum.
et ipſum impugnauit totis vi
ribus ſuis. ⁊ toto corde ſuo. et
ſe ſupra creatorē ſuū erexit. et
deū creatorē ſuum inferius de-
preſſit. et eum pro nichilo re-
putauit quantum in ea fuit ⁊
dei voluntatem annichilauit.
ac omnia ppter ſeipſam ama
uit et omnia ad ſuam volun-
tatem propriam tanq̄ ad fi-
nem vltimū ordinauit. ⁊ ad ſe
tāq̄ ſi ad deum ordinata fuiſ-
ſent ordinauit. quia deū ⁊ om-
nes creaturas quantū potuit
ad ſeipſam ordinauit. et hoc
contra dei voluntatem. ⁊ quia
etiam ipſa ala portabat ima-
ginē ſui creatoꝛ pulcherrimā
nobiliſſimam. ⁊ deturpauit et
deformauit. denigrauit eam. ⁊

feciteꝫ turpissimã. summe deformẽ. summe horribile ad iniuriam. contemptũ et offensã dei sm̃ creatoris. ⁊ ideo meruit iram et indignationem sui creatoris. ⁊ vt de ipsa fiat summa iusticia et vindicta. Et qz creatura cõtenẽdo suũ creatorem. et cõuertẽdo omnia beneficia in ingratitudinem sit summa iniuria summa offensa. summa ingratitudo. ⁊ summa nequitia. et certe summa iusticia. eo quia est tanta iniuria et offensa. quãtus est ille qui offensus est. ⁊ tãta est ingratitudo quanta sũt beneficia recepta. ⁊ quãta est liberalitas ⁊ largitas tribuẽtis idcirco ipsa anima lucrata est ⁊ meruit infinitaꝫ penam et punitionem et totiens lucrata est infinitã penã. quotiẽs multiplicauit contẽptũ dei iniuriã et ⁊ offensam dei. ☞ Si enim ordinatum est. qꝫ qui facit crimen lese maiestatis. capite suo truncatur. qꝫ tunc debet esse pena anime cõtẽntis deũ oipotẽtẽ ⁊ summã maiestatẽ? Et quis poterit excogitare punitionẽ et debitam Et quia aia taliter dñ separat a corpore est inimica capitalis dei. et est contra suã oipotentiã et iusticiã. iõ necesse ẽ qꝫ ira dei. et vindicta et indignatio veniat totaliter ⁊ tra eã tanq̃ contra inimicã suã formatã. ⁊ qꝫ iusticia dei eternaliꝫ puniat eã. ⁊ exerceat suã vindictã cõtra eã. Vñ qz ⁊ẽptus dei iniuria et offensa est facta cõtra deũ qui est iusticia. ideo necesse erit qꝫ ipsa iusticia met iniurista. offensa et contempta vindicet suũ contẽptuꝫ suã iniuriã et suã offensã. Et qz est oipotens poterit. et quia est sapientissimus sciet vtiq; facere suã vindictã. Sic ergo ipse cõtẽptꝰ dei ⁊ gaudiũ sine delectatio contra deũ est formata inimicitia ipsius anime. qꝫ necessario cũ oia sint cõiuncta cũ amore ppter volũtatis cõcludunt de necessario penã et punitionẽ infligendã anime extra ius per vindictã iusticie Quis ergo anima nõ potest ꝓmo amare suã ꝓpriã voluntatẽ. nec deuiare. nec facere malũ nisi cõtenẽdo iniuriãdo et offendendo deũ. et gaudẽdo et delectãdo cõtra ipm. et infinitã ingratitudinẽ cõmittẽdo. ideo vltra malũ et tristiciã ppetuã quã ipsamet facit sibi ipsi. ⁊ in quã cadit ꝑ seipsã incurrit aliã penã et aliã tristiciã per iusticiam. qz incurrit indignationem dei et irã eius perpetuã ac inimicitiã ꝓpter cõtemptũ et iniuriã.

De dãnatis fiet sũ mavindicta.

Totalis indignatio dei erit cõtra dãnatos

¶ De loco ⁊ instrumento punitionis perpetue ⁊ ofᵈitur qꝫ locus debz esse infimus oim̃ in quo debent ꝓiici feces totius mũdi et ignis eternꝰ cõburens et nõ consumens nec lucens erit instrumentum puniendi.

Titulꝰ. clxiij.

ET qz necesse qꝫ punitio ipsius anime fiat in aliquo loco et cum aliquo instrumento ideo oportet inquirere in quo loco aia eterna liter collocetur et puniatur et per quod instrumẽtũ fiat vindicta punitionis eterne. Et quia causa et origo punitionis per vindictam iusticie ẽ ipse contemptus dei. ⁊ gaudiũ siue delectatio contra deũ. ideo

Dānati summe cō temnent

necesse erit q punitio correl pō deat ipsi contemptui dei et gau dio siue delectationi. ideo neces se erit q quia anima contēplit deū. q etiam ipsa summe contē natur. Et quia cōtempsit crea torē creaturaz omniū necesse ē. q ipsa cōtemnatur ab oibz cre aturis. Et ideo erit necesse q ip sa pjciatur in locum infimum et maxime longinquum a celo. et hoc erit in medium terre. in q erit infernus profundissimus. Et vt perfectissime cōtemnatur necesse erit q feces omniū rerū corporalium ibidem pjciantur in quibz ipsa anima totaliter defigatur. vt ipsa que spiritua lis est. in ipis fecibz rerū corpa liū immergatur. z contra suā vo lūtatē et appetitū naturalē. vt sic ab infima natura patiatur. Et iō necesse erit q oēs creatu re a suis fecibz purgēt z oēs fe ces in dictoloco ponant Et qm delectatio debet puniri per op positū. s. per tristiciā cōtrariam et afflictionem. et quia ignis in ter omnes creaturas est magis afflictiuus. ideo necesse erit q ipa maligna delectatio p ignē puniat corporalē qui cōburat z non consumat nec interimat. z nunq̄ in eternum extinguatur nec mutetur nec crescat. nec di minuatur. vt scili. et ipsa ani ma sit inseparabiliter alligata igni corporali contra suam vo lūtatem. Sicut enim anima q̄s vis sit spiritualis potuit dele ctari z complacere in rebus cor poralibus inordinate cōtra de um et rationem. ita etiam pote rit tristari et puniri ac affligi i eis per iusticiā. Et ita ipsa diui na iusticia poterit facere tale ignem perpetuum in quo ipsa anima eternaliter puniatur.

Et ab oi bus creaturis cōtē nentur

Ad feces oim rerum pjciētur.

In igne punietur.

Vnde sicut anima potuit alli gari corpori per dei voluntatez et ordinationem vt homo fieret ita poterit alligari igni corpo rali inseparabiliter ad suā iusti ciam exercendam. nōvt anima if luat vitā igni corpali sed vt re cipiat penam in eo. Sicut enim deus potuit animam coniūge re corpori. et libi dare iclinatio nem et appetitum vt amaret corpz et appeteret illud natu raliter et iclinaret ad illō et sē tiret in illo ad perfectionez na ture. ita poterit ipsam alliga re igni corporali. et dare incli nationem sibi et appetitum cō tra illum. et immittere timorez z terrorem. vt sit alligata contra suam voluntatem. vt sentiat ip sum ignem ad complementum iusticie sue. Quando ergo ani ma sit puniēda et alligan da per iusticiam exterius z hoc debet fieri per naturā corpora lem. et cum aliqua res corpalis nō sit tm actiua tm afflictiua sic cut ignis. conuenientissimum est vt anima puniatur eterna li ter in igne. qui concremet viat z non consumat nec interimat neq̄ luceat Qz ei ois pena ois punitio sit ratiōe tristicie vt vbi nulla ē tristicia nulla sit z pe na. et omnis tristicia nihil ali ud est q̄ facere contra voluntatem. ideo erit necesse q omnis punitio fiat p illa p que maior fit tristicia. et per illum moduz per quem maior poterit fieri tri sticia Et ideo necesse erit q fiet per illa que magis erunt cōtra

q̄s alis pa tiet ab igne cor porali.

volūtatem.et etiā q ipse ignis eternꝰ affligens sit concremās et vrens.sed non consumens.et nullo modo lucens vt sic maiorē tristiciā inferat.et magis sit cōtra voluntatem.

¶Ut maior fiat declaratio.hic ponitur fundamentum quare poterit hō puniri.et q̄re dz puniri.z qualiter debeat puniri.

Titulꝰ.clxv.

Quare homo pōt puniri.

UT autem tota cognitio puniendi faciliꝰ videat tria sūt videnda fūdamēta i ꝺbꝰ consistit tota rectitudo punitionis Primum fundamentum est scire quare potest homo puniri Unde nulla res pōt puniri nisi habeat voluntatem. quia aliā res potest ideo puniri.quia potest fieri aliquid contra suaz voluntatem. Si autem nihil potest fieri contra voluntatem alicuius. tunc illa res non potest puniri.Et quia homo habet voluntatem.et potest fieri aliqd contra suam voluntatem. ideo homo potest puniri. Et exinde sequitur q potest pati tristiciam.quia potest aliquid fieri cōtra suam voluntatem. Et quia voluntas hominis est immortalis et perpetua. ideo homo potest puniri perpetue z potest pati perpetuam tristiciam. quia perpetue potest aliquid fieri cōtra suam voluntatem Et exinde sequitur. q ꝺeus non potest puniri nec pati tristiciam quia nihil potest fieri.contra eius voluntatem.quia ipso volente aut permittente omnia fiunt Et etiam quia deus semper vult suum honorem z bonum suū. ideo omnia reducit ad suum honorem z suum bonuz.et nullus potest facere contra istam voluntatem quin impleatur. Sic ergo habemus fundamentum quare anima potest puniri z pati tristiciam. Et exinde sequitur. q quāto voluntas est maior et fortior et altior tanto est magis susceptiua punitionis et tristicie.intensiue z extensiue. Ideo si voluntas esset infinita.et aliquid posset fieri contra eius voluntatez tunc eius voluntas posset pati tristiciam infinitam. ¶Secundum autem fundamentum quare homo potest puniri et sit dignus punitione est quia potest facere contra voluntatem dei. Et si non faceret contra voluntatem dei.nunq̄ deberet puniri. Quoniam etiam homo faciens cōtra voluntatem dei. quātum in eo est facit deo infinitaz tristiciaz.quia voluntas dei est infinita.ideo iustum est q deus facit contra hominis voluntatem. Similiter homo est dignus recipere infinitam tristiciam.quia deo fecit infinitā tristiciam quantum in eo fuit. Et quia non potest in se intensiue recipere infinitam tristiciam simul ideo successiue sine fine recipit Et etiam quia homo fecit cōtra dei voluntatem perpetue. quia semper mansit in eadem volūtate ꝯtra dei volūtatē iō cōueniens est q deus faciat perpetue contra hominis voluntatem. Et exinde sequitur. q qui facit magis contra dei voluntatem debet magis puniri. z ma

Primo.

Secundo

Tercio.

Quarehō sit dignꝰ punitiōe.

Primo.

gis pati tristiciã. ⁊ magis deꝺz facere contra eiꝰ voluntatez

Qualr hõ ꝺz puniri.

¶ Tercium fundamentũ quali ter homo debz puniri Unde qꝛ voluntas non punitur nisi qꝛ patitur tristiciam. ideo punire animam est dare tristiciam sibi. ideo practica ⁊ ars puniẽdi sumetur ab ipsa tristicia. ſ. scire illa administrare q̃ dãt tristiciã Et ideo perfectissime punire ẽ completissime administrare illa q̃ completissime dabũt tristiciam. q̃uis enim omnia que fiunt contra voluntatem dẽt tristiciam. attamẽ secundum magis et minus sunt contra volũtatẽ. Et qꝛ ipsa voluntas mala ⁊ inordinata primo appetit honorem. laudem et excellentiam ideo dare sibi contrariũ. ſ. vituperium. confusionẽ. cõtemptũ ⁊ opprobriũ sempiternuz. est maxime contra voluntatem. et sẽp dat ei maximã tristiciam. Et iõ cuz anima ſ̃ est natura spiritualis et excellens. sit cum re corporali infima ligata. et patiatur ab ipsa re continue. est contra honorem ipsius anime. Ideo est maria pena ei qꝰ sit ligata cuz igne corporali. et magis est cõtra volũtatem qꝰ ipsa voluntas contra suam naturam crement et vrat̃ in igne q̃s si corpus veretur. Et quia etiaz anima mala et inordinata voluit delectationes corporales, et volunt delectari corporaliter. ideo debet sibi dari punitio corporalis. scilicet qꝰ sentiat dolorem in re corporali. scilicet in igne. Et hoc ẽ dare sibi maximam tristiciam. Et sic habemus tria fundamẽta in quibus consistit noticia tribulationis et remuneratio-nis. scilicet quare potest homo tulat ⁊ ad remunerari. et quare debet ho-mo remunerari. et qualiter debet remunerari. Unde ideo est homo aptus vt possit remunerari. quia habet voluntatẽ. ⁊ qꝛ potest fieri aliquid secundũz eiꝰ voluntatem. et ad eius voluntatem. et exinde potest habere gaudium et leticiam. Ideo ea que non habent volũtatẽ. non sunt apta ad hoc vt possint remunerari. quia non habent in quo. Et scõm qꝰ maiorẽ et minorem habent voluntatẽ. magis vel minꝰ pñt remunerari. quia vbi maior voluntas ibi maior aptitudo ⁊ capacitas ad remunerandũ. Sed quare homo debet remunerari causa est. quia facit dei voluntatem. ⁊ sic quãtũ in eo est. dat et facit deo gaudium infinitũ. Et ideo dignus ẽ qꝰ deus det sibi ecõtra gaudiuz infinitũ in duratione. quia homo non potest capere infinitũ gaudiũ intensiue. ideoꝫ si capere nõ potest hoc modo successiue et extensiue capiat Et quia homo semper fecit dei volũtatẽ ⁊ facit ei semper gaudiũ. ideo dignum et iustum est qꝰ deus etiam faciat sẽper ipsius hois sic facientis volũtatẽ. et per consequẽs vt habeat ppetuũ ⁊ sẽpiternũ gaudiũ. Sed qualiter homo debeat remunerari. fundamẽtũ capiet ex gaudio et leticia quia remunerare hoiem. est facere ſm eius voluntatem ⁊ hoc est dare sibi gaudium. Et sic remunerare hominem non est aliud q̃ dare sibi gaudium. et completissime remunerare. est da-

re illa que completissime dant gaudium.& illa que magis sūt ppinqua volūtati & magis sūt secundū naturam voluntatis magis dant gaudiuz. Ideo qz est ordo in dando gaudiū. Et quia voluntas primo amat deum. non vult nisi amorē bonū primo et principaliter. quia amor bonus est secundum naturam voluntatis bone et ordinate. et ideo necesse est q detur amor ei et augmentet amor et & compleatur. Ideo deus. cōplebit ipsi voluntati ipsum amorem. quia hoc vult ipsa voluntas ordinata cōpletissime amare deum. et tunc dabit ei plenū gaudium. et deinde complebit voluntatem in visione. qz hoc vult voluntas. & deus facit ad eius voluntatem postꝫ ipsa fecit ad dei voluntatem.

¶ Hic ostendit que sit volūtas dei.

¶ Titulus .clxvi.

SEd que sit voluntas dei hoc manifestant nobis creature et ordo creaturarum. quia quicquid significant nobis creature et dicunt nobis. totum est secundum volūtatem dei. et hoc vult deus. hoc dicit deus. quia omnes creature sūt ordinate secundū volūtatē dei Ideo quando creature dicunt vel significant nobis aliquid. hoc est secundum voluntatem suam. quia nil est in creaturis ordinatum cōtra dei volūtatē. Et quia quicquid conclusum ē in hoc libro. totum extractum est ab ipsis creaturis et ab ordine et comparatione creaturarum. Ideo quicquid conclusū est in hoc libro. est secundū dei voluntatem. Ergo qui facit cōtra scripta i hoc libro. facit cōtra dei voluntatem. Et qui facit ea que hic scripta sunt. facit dei voluntatem.

¶ Qz ab ipsa tristitia ostenditur. q aia que erit eternaliter puniēda recuperabit corpus proprium in illo statu in quo erit magis tristabile et odibile. et cōtra voluntatem aie.

¶ Titulus .clxvii. Dānati recipient corpꝰ cōtra suam volūtatē

ET quis tota punitio anime est tristicia. et nichil punit eam nisi id quod dat ei tristitiam et nichil dat ei tristitiam nisi sit contra eius volūtatem: ideo necesse est q ania recuperet suum corpus contra eius voluntatem. et in illa forma et in illo statu in quo magis erit contra eius voluntatem. & per consequens in quo maiorē inferat tristiciam anie. vt sicut ysa est suo corpore proprio & fecit in corpore contra dei voluntatem. ita habeat corpus contra suam voluntatem. Et sicut homo fecit contra dei volūtatem. ita deus faciet contra hominis voluntatem. et sic totus homo puniatur. et nō tm anima que est pars hominis. Et quia magis erit contra voluntatem aie corpus si sit passibile ꝫ impassibile. ideo recuperabit ipsum passibile. Et etiam quia magis erit contra aie voluntatē si sit passibile et tamen immortale. ꝫ si eēt mortale. ideo recuperabit ipsū imortale. Et quia magis erit cōtra voluntatem si sit tenebrosū ꝫ si eēt lucidum. ideo recuperabit ipsum tenebrosum. Qz etiā

Recipiēt corpꝰ immortale & passibile & tenebrosum.

erit contra eius voluntatem si sit ponderosum ꝯ si eēt leue. iō recuperabit ipsum ponderosū Et vt omnia cōcludantur. erit tale quale magis erit cōtra voluntatem ipsius anime. Recuperabit ergo ipsum immortale. passibile. tenebrosum. pōderosum grauissimum. obscurissimum et deformissimum. Et oia concluduntur ex parte tristicie

¶De magnitudine et mltiplicatione tristicie post hanc vitā

¶Titulus .clxviij.

QVoniam anima que primo amauit suam voluntatem. et suum proprium honorē et suam propriam laudem. et fecit contra voluntatem dei. et etiam destruit eam quantum in ea fuit. et etiam annichilauit deum et suum honorem. et sic fecit se inimicam deo. sequitur etiam q in hoc contempsit omnes creaturas. et oēs eas iniuriauit. et inimicam omniū earum se cōstituit. postꝫ creatoris omnium inimica semper fuit. et abusa est omnibus creaturis. et eis maximam iniuriā fecit quia eas ad honorem dei factas supra deum amauit. et iniuriam dei cōuertit. Et iō necesse est q omnis creatura vindicet iniuriam sui creatoris et ppriam contra ipsam animaz que tota fuit dedita iniuria creatoris omniū cū ipsa eēt creatura. Et ideo necesse erit q oīs creatura sit contra voluntatē ipsius anime. et in tristiciā ei⁹ vt nullum gaudium nullam leticiam. nullam consolationem recipiat ab aliq creatura. neꝫ in ipsa. quia creatura est. Et sic creator et omnis creatura ⁊ ipsamet anima et sua propria natura quam ipsamet iniuriauit et contemplit. omnia erūt contra animam et in tristiciaz anime. Et non solum creator et omnis creatura. sed etiam malum quod fecit turpitudo ⁊ deformitas erunt contra eam et in tristiciam eius. Et sic omne malum et omne bonum erunt contra eam. Et quicquid ē erit in tristiciam anime. et ab omnibus debet pati vt nec in bono nec in malo consoletur. neꝫ gaudeat nec letetur. nec etiam in malis aliorum ipsa consoletur. nec solamen sit ei miseria aliorum. sed omnia sint in augmentum sue tristicie. et sic in omnibus tristetur. et in nullis cōsoletur in eternum. Et sic et ipse creator et omnis creatura et omne malum tam culpe ꝫ pene et omne gaudiū aliorum et malum aliorum. oīa sint in tristiciam anime que p̄mo amauit suam propriam voluntatem non deū. Sed per oppositum et ipse creator et oīs creatura. et omne bonum ⁊ omne malum tam culpe ꝫ pene. ⁊ gaudiū aliorum ⁊ malū aliorum. omnia erunt in gaudium anime que primo amauit deū. et nil potest ei dare tristiciam. Et sic apparet magnitudo et multitudo tristicie. et etiā longitudo et duratio que generabitur in anima ex amore ppio et priuato. Et sic tradita est vera et infallibilis certitudo de duobus finalibus fructib⁹ qui sequuntur ex duobus primis amoribus.

¶Q̃ er istis duob⁹ amoribus cõcluditur infallibiliter duas eē ciuitates perpetuas oibus modis cõtrarias ⁊ inimicas.

¶Titulus.clxix.

SIcut aũt purissimũ gaudium et purissima tristitia totaliter adinuicem sepantur et elongantur. ita oportet eē duas ciuitates et duo habitacula ⁊ duo locꝰ q̃ adinuicem separantur et elongañ localiter. tanta elongatione. tanta distantia qua nõ possit eē maior. q̃rũ vna sit ciuitas gaudij. alia sit ciuitas tristitie. vna amoris. alia odij. vna vite eterne. alia mortis eterne. vna ad premiandum. alia ad puniendum et vindicandũ. vna in qua recipiantur amici dei. alia in qua recipiantur inimici dei. vna bonoꝝ. alia maloꝝ. vna i qua sit purꝰ amoꝝ. alia in q̃ sit purũ odiũ. vna in qua sit palatium dei. alia in ipqa sint carceres et tormenta. vna in qua sit purũ bonum. alia in qua sit purum malũ. vna in qua sit pura pax. alia in qua sit pura discordia. vna ordinatissima. alia inordinatissima. vna in qua sit omne bonũ. alia in qua sit oē malũ. vna altissima. alia pfundissima. vna clarissima in q̃ sit pura lux. alia in q̃ sit obscuritas ⁊ tenebre. Et vt oia cõcludantur vno verbo. in vna erit bonum qõ non põt cogitari. in alia erit malũ qõ nõ põt cogitari. ⁊ Et istas duas ciuitates necesse est eē ⁊ nõ plures. Cum eñ nõ sũt nisi duo pmi amores necessario opꝛ q̃ holes vel habeãt vnũ vel aliũ. cum isti duo amores sint inimici capitales et adinuicē se destruãt. Et p ꝓñs isti duo holes p istos duos amores sunt inimici inter se. Ideo cũ inimici nõ debeant simꝰ habitare. necesse est q̃ sint due ciuitates distincte et separate ac opposite ⁊ nõ plures. Unde videmus per experiẽtiã. q̃ oẽs res vnius nature. vni⁹ inclinatiõis tendũt ad vnũ locũ. ⁊ collocañ in vno loco ⁊ ꝓgregañ adinuicem. et sepañ ab alijs. Ergo cũ oẽs holes qui pmo amauerũt seipsos sint vni⁹ nature. ⁊ vni⁹ inclinatiõis ⁊ rõnis. oẽs debẽt situari insimul ⁊ cõgregari. ⁊ in vno loco poni. qa faciũt vnũ corꝑ⁹. Et cũ oẽs homines q̃ primo amauerũt deum sint etiã vnius inclinatiõis. et vni⁹ nature ⁊ rõnis. iõ etiã debent insimul congregari. et ab aljs separari. et per se collocari. Et cũ nõ sint nisi iste due inclinationes hoim ⁊ nõ plures iõ debent eē due ciuitates hominũ. Et q̃ locus ⁊ habitatio debet dari cuilibet rei scõm suam naturã. ⁊ nõ cõtra suã naturam. ideo necesse eē q̃ iste due ciuitates seu habitatiões sint ordinate ⁊ situate sm q̃ cõuenit nature hoim inhabitantiũ Et ideo illi qui primo amauerũt seipsos sunt inimici dei capitales. quia qlibet fecit se deum et per ꝓñs sũt inimici oiꝝ creature. iõ necesse eē q̃ ponañ i loco remotissio a deo ꝑ suã naturã ⁊ dignitatẽ quãtũ fieri potuerit. et hoc eē medũ terre. ⁊ in loco remotissio ab omni creatura

Duo sũt tñ loca anime

Loc⁹ dãnat⁹ ẽ in medio tre

⁊ nobilitate eis creature. Et
etiã necesse ẽ qꝫ primo amauerit
deũ. qꝫ sint amici dei. ⁊ ponãt
in loco principissio deo ꝑm natu
Scãa rõ rãlẽ suã ⁊ dignitatẽ. ⁊ hoc est ce-
lum. Ergo vna ciuitas erit in
celo. alia ꝯ i medio terre. Itẽ
qꝫ primo amauerẽt suã ꝓpriã vo-
luntatẽ sunt extra deũ ⁊ extra
oẽm creaturã. imo fecerũt se nõ
creaturas. sed fecerũt sei ipsos
nichil. ⁊ a deo elõgauerũt se to-
taliter. ⁊ debẽt collocari in rta
eoꝝ naturã. ⁊ ꝓ ꝑis debẽt po-
ni ꝑm debitũ ordinẽ extra oẽs
creaturas. ppe nichil. Et talis
Tertia ratio. locus ẽ mediũ terre. qꝛ terra est
ppe nichil. Sed homines qꝫ prio
amauerũt deũ. eo qꝫ facti sũt dꝫ
ꝑ amorẽ. ⁊ sũt intra deũ. debẽt
poni sup oẽs creaturas local i-
ter. ⁊ iõ supra celũ. Et sequitur
qꝫ ꝑmum debent poni infra oẽs lo
cũ. ⁊ scõi supra oẽs locũ. Itẽ ho
mines qꝫ primo amauerũt seipsos
hñt volũtatẽ strictissimã. sꝫ ho
mines qꝫ primo amauerũt deũ hñt
amplissimã. Ergo primi debẽt ha
Quarta ratio. bere locũ strictissimũ. ⁊ hoc ẽ me
diũ terre. ⁊ scõi debẽt hre locũ
ꝑlissꝫ. ⁊ hoc ẽ supra celũ. Pre
terea nichil leuiꝰ amore dei et
nichil gꝛuiꝰ qꝫ amor suuꝑsiꝰ. et
nichil pderosiꝰ. Ergo sequit
qꝫ locꝰ cũ dꝫ dari cui lꝫ ꝓpꝛ
naturã. sequit qꝫ illi dñt ascen
dere ad supmũ locũ. ⁊ sup oẽs lo
cũ ⁊ alii debẽt descẽdere in pfũ
dissimũ locũ. Quare sequit. qꝫ duo
Cõcludit amores arguũt duas ciuitates
de necessitate. ꝯreyna ẽ in pfũ
dissio. ⁊ alia in altissio. ꝙꝛ vna
ẽ exiliũ. alia patria. Et hoc sũ
me ꝓgruũ. imo necessariũ est oi
regi. Quare nõ magis deo. cui ẽ
sup oẽs reges. qꝫ est sũmꝰ iudex
sũme iustus. sũme sapiẽs. ⁊ sũ-
me potẽs. Et iõ sicut fecit ho-
mines qꝫ ꝑnt tẽdere ꝑ duas vi-
as oppositas. ⁊ ꝑnt fieri amici
sui ⁊ inimici sui. ⁊ possũt esse
digni ꝑmiari vel puniri eternali
ter. iõ necesse fuit qꝫ ordinauerit
a ꝓncipio duo loca specialia. ⁊
duo habitacula ꝑta naturã
cuiuslꝫ. aliter remaneret aliqd
mordinatũ. marie in hoie. ꝓpꝛ
quẽ facta sunt omnia.

¶ Sequit de odio ⁊ ostenditur qꝫ obligatio extẽdit se ad odi-
um sicut ad amorẽ. et qꝫ eadẽ ẽ
sciã de odio et de amore.

¶ Titulus clxx.

Quoniã autẽ
tractatũ est cũ dei
auxilio de obliga-
tione amoris ⁊ de
ipso amore. ⁊ odiũ est cõtrariũ
amori. ideo tractãdũ ẽ de odio
sicut de amore. ⁊ qꝛ eadẽ ẽ sciẽ-
tia de odio ⁊ amore. ideo ois q̃
tractata et ꝓbata sunt de amo
re. possunt probari de odio suo
modo. Unde sicut voluntas ha
bet amorem. ita habet odium.
Et sicut põt amare. ita põt odi
re ita qꝫ in voluntate ẽ amor ⁊
odiũ. sed amor ẽ prio. ⁊ odiũ se-
cundo. Amor est ꝓncipale qõ ẽ
in voluntate. ⁊ odium ẽ scõarii
um. et semper ad amorẽ sequit
odium. Et quia iam probata ẽ
obligatio de amore. s. qꝛ hõ ob-
ligatur ad amãdũ deum pri-
mo ex toto corde. ex tota volun
tate. et ex tota sua potestate

Naturale tenemur odire contraria deo.

et quantum poterit.et meliori modo quo poterit. et continue et indesinenter et fortiter.& sic de aliis conditionib⁹. Exinde necessario concluditur q⁹ etiã homo obligatur de iure nature ad odiendum quicquid est vel potest esse contra deum.quicqd inimicatur et ꝛriatur deo.& hoc ꝓmo et toto corde. et tota voluꝫtate ꝫtũ põt. et melioꝛi modo ꝫ põt .continue et indesinẽter et fortiꝫ.ita q⁹ eadem est obligatio de odio et de amore. Et etiam quia nulla creatura inquantum est creatura est contra deum ideo homo nõ debet habere odio aliquam creaturã Sed sicut homo primo debet amare deum. ita primo dꝫ odire id qꝺ primo est contra deum Et qꝛ id qꝺ primo est otra deuꝫ et inimicatur deo primo. et primo est rebelle ꝺo est ꝓpria voluꝫtas et proprius amoꝛ et ꝓuatus. vt iam probatum est nõ in quantum amoꝛ nec inquantuꝫ voluntas.sed inquantum propria voluntas ideo sequitur oĩs homo primo et principaliter et supra omnia ex toto corde quantum poterit fortiter cõtinue indesinẽter obligatur et debet de iure nature odire propriam voluntatem inquantuꝫ propria est. et priuatum amorem inquantum priuatus est. Et sicut quia primo homo tenetur amare deum.& consequẽter omnia que dei sunt. ita qꝛ primo debet odire propriam voluꝫtatem. ita omnia debet odire q̃ sequuntur ex propria voluntate.et colligantur cũ ea.et ozium ꝛ ab ea. Et qꝛ amoꝛ ꝓpꝛij honoꝛis et ꝓprie laudis et excellentie sequuntur propriam voluntatem. et etiam delectationis carnalis.ideo homo debet habere odio proprium honoꝛem. propriam laudẽ.ꝓpꝛiã excellẽtiam . et etiam delectationẽ carnalẽ.Et qꝛ ad ista sequuntur auaricia.inuidia.ira. accidia.ideo homo tenetur ꝺ iure nature odire omnia ista. Itẽ sicut ex vno amoꝛe sequebantur multi amoꝛes. ita ex vno odio sequentur multa odia. Item qꝛ ex propria voluntate sequitur contemptus dei.vituperiũ. dedecus dei. offensa dei. iniuria dei.ideo obligatur et tenet odire quantum potest contemptũ dei.et omnem offensam et iniuriam dei.et vituperiũ dei. Item sicut homo obligatur immediate post deum suam ymaginem viuam amare ita etiam obligatur odire quicquid est ꝺ ymaginem dei viuã. et ꝺquid inimicat ei.et turpat et destruit ea. Item sicut quilibet homo debꝫ et tenetur amare oẽm aliũ hominem sicut seipsum. ita debet odire quicquid est contra alium hominem sicut quicquid est contra seipm. Item sicut quilibet homo debet amare seipm quia est dei.et est ymago dei. ita debet odire quicquid est contra seipsum.eo quia est contra deum et quia est contra seipsum inquantum dei est. et inquãtum dei ymago est.

Tertio ꝓ temptus dei ẽ odiẽdus.

Tꝛiplicit.

Broꝑa voluntas ꝓmo odienda est.

Propꝛi honoꝛis secundo est odiẽdus.

¶ De natura et viribus et proprietatibus odij et de fructibus eius.

Sicut etiam principalis fortitudo et proprietas amoris ē q̄ vnit amātem cum amato. et imutat et cōuertit: ita principalis fortitudo odīi est q̄ diuidit sepat: elongat odiētē a re quā habet odio. Et sicut oīs vnitas. omnis vnio. ois propiquatio hoīs fit per amorē et nō aliter. et sicut quantomagis amatur aliqua res fit magis vnio ita quantomagis habet odio. fit magis diuisio et elongatio. Sic ergo elongatio et distantia et diuisio voluntaria ab aliqua re non est nisi odium. Et tō tūc voluntas est perfecte elōgata q̄n hz pfectū odiuz. Et sicut amor transformat amantē in rē amatā. ita q̄ voluntas recipit formā rei amate. ita odium expoliat voluntatē a forma rei erose. ⁊ hoc est verum q̄n amor rei ōrie est ōmus et habet Itē sicut amor nō pōt cogi nec violētari. imo vadit libere. voluntarie quocūq; vadit ita odiū non pōt cogi. imo volūtarie vadit. Preterea etiā sicut tantū se extēdit amor quantū se extēdit res primo amata. ita tātum se extendit odiū quātū se extendit res primo erosa.

¶ De duob⁹ odijs sicut de duobus amoribus.

Titulus. clxxij.

Sicut etiam sunt duo amores primi et principales
Odiū dei ⁊ suiipi⁹. ita etiam sunt duo odia prima et principalia eis ōria. Sicut enim est amor dei ⁊ amor suiipsius seu amor pprie volūtatis. ita etiā est odiū dei. et odiū suiipsius seu odium proprie volūtatis. ita q̄libet amor hz suū pprium odiū sibi oppositū. Et sicut duo ōmi amores sunt inter se inimici capitales ōrij et aduersarij. et non possunt esse insimul: ita ista duo odia sunt inter se capitalia inimica. aduersaria et ōria. Et ideo amor dei et odium dei opponunt inter se et amor suiipsius et odiū suiipi⁹ opponunt etiā. et odium dei et odium suiipsius etiam opponūtur. Et ideo amor dei et odium suiipsius seu proprie voluntatis conueniūt. et amor suiipsius et odium dei etiā conueniunt et simul stare possunt. Et possum⁹ dicere q̄ amor dei ⁊ odiū dei opponuntur contradictorie. et amor suiipi⁹ et odiū suiipsius etiā opponuntur ōdictorie. Sed amor dei et amor suiipi⁹ ōrie opponūtur. et odium dei et odium suiipsius subcōtrarie. Sed odiū suiipsius et amor dei subalternantur etiā amor suiipsius et odiuz dei subalternāt. Ergo ad amorem suiipsius seu proprie voluntatis sequtur odiū dei. ⁊ ad amorem sequtur odium suiipsi⁹ seu proprie voluntatis. Et amor dei fugat totaliter odium dei et amor propriꝰ fugat etiam odium suiipsius. Et qui recedit ab amore suiipsius vadit ad amorem dei. nec potest ire alibi. sicut q̄ recedit a frigiditate vadit ad caliditatem. nec pōt ire alibi Similiter qui recedit ab amore dei. necesse est q̄ veniat ad amorem suiipsius seu priuatum amorem. nec potest venire ad alium locū. sicut qui recedit

a caliditate. necesse ē q̄ veniat ad frigiditatē. Et similiter est de odio. ita qui recedit ab odio sue proprie voluntatis. statiua dit ad odiū dei. et q̄ recedit ab odio dei statim vadit ad odium suū ipsius. Et sic ipsa voluntas que currit et ambulat. et vadit et venit. vel stat vel quiescit. ne cesse est q̄ vel vadat ad amorē dei et ad odiū suiipsius. vel ad amorē suiipsi⁹ et ad odiū dei. Et necesse est q̄ stet vel quiescat. maneat habitet in istis. q̄ nō pōt habitare extra illa. vel de vno ad aliud moueatur et ābulet. nec pōt exire nec ambulare extra ista. sicut ad̄e de frigiditate ad caliditatē. z econuerso. Sz ell dicta in ista ambulatione. q̄ sicut aqua p̄se currit ad frigiditatē. z per se quiescit et habitat in illa. z hoc sine adiutorio alteri⁹. et ad caliditatem nō pōt currere. nec venire. nec ibi manere p̄ se nisi cū adiutorio alterius. ita volūtas per se currit z venit ad amorē suiipsius. et per se in illo quiescit et habitat sine adutorio alterius sed ad amorem dei non pōt currere nec venire nec ibi manere per se nisi cum adiutorio alterius. Et potes facere comparationem de aqua ad voluntatē et ō caliditate z frigiditate ad amorem dei et suiipsius. Exercere ergo te.

¶ De fructibus amoris q̄ oriūtur ex illo duplici odio.

Titulus.clxxv.

ET quoniam amor tenet principalitatē et p̄mitatē odij. semp enim amor est principalis z p̄m⁹. et ex amore orit odium. ideo em̄ habeo odiū alicuius rei. q̄ amo aliq̄d. et ō q̄ sunt duo amores. ita sunt duo odia. et q̄libet amor ipoz duoz respicit duo odia. q̄ vnū respicit aliud tanq̄ oppositū et inimicū suū. et aliud tanq̄ suū amicū z sibi conueniēs. Et amor ō respicit odiū dei tanq̄ suū oppositū. et respicit odiū suiipsius seu proprie voluntatis tanq̄ amicū. Et similit̄ ē ō amor esuiipsius qui respicit odiū suiipsi⁹ tanq̄ oppositū. z odiū dei tanq̄ amicū. Et ideo sicut amor ō est optim⁹. ordinat⁹. iustus z sic ō ceteris p̄dictis ita odiū dei q̄ est oppositū est pessimū. inordinatū. iniustū. z sic de aliis condition⁹ oppositē. Et sil'r secūd q̄ odiū p̄prie voluntatis est bonū. ordinatū. iustū et sic de alijs sicut amor dei cuz quo cōuenit. Et sil'r amor suiipsius est pessimus. inordinatissimus z sic de alijs. ō sequit̄ q̄ odiū suiipsius est ordinatū bonū ꝛc. quia ei opponitur et sic vnū odiū ē bonū z aliud malū. Quia ergo ex amore orit odium et bonū odium orit ex bono amore. et malum ex malo amore. possumus dicere q̄ fructus illi qui sequūtur ex bono amore. sequūtur ex bono odio. et illi fructus qui sequūtur ex malo amore. sequuntur ex malo odio. sed tamen principaliter ratione amoris. quia odiū sequitur amorem. Et sic de odio sue proprie voluntatis sequuntur fructus qui sequuntur ex amore dei. et priuantur fructus qui sequuntur ex amore proprio et omnia mala sua. z de odio dei oriū

Odiū boni z malum.

tur oēs pessimi fructus qui sequebantur ex amore proprio. z puniantur omnes boni fructus qui oriebātur ex amore dei. Et hec sufficiant que sunt de amore et odio. z de primo debito obligationis quod est debitum amoris dei.

¶Sequunt alia debita que ho debentur. que hō dz et obligat dare et reddere deo vltra amorez. Et primo i generali. z postea in speciali de quolibet.

Titulus.clxxiiij.

QUoniamtractatum est autem cū dei adiutorio de principali et primo debito obligationis naturalis qō hō debet dare deo de iure naturali. scz de ipso amore. z visū est qualiter ipsa obligatio z debitum et solutio debiti. scz dare amorem deo. totum redundat in maximum bonum hominis. imo hoc est totum bonum hominis inquātū homo est. quia cōuertit hominem in deum et dat gaudium infinitum. iō qz tantum bonum sequitur homini si det sibi amorem. debet homo continue inquirere z inuestigare in seipso si habet aliqd aliud i se qō possit dare qō conueniat deo. qm̄ sicut de amore sequitur maximus fructꝰ homini et maximum bonum. ita de omnibus alijs que dabit deo sequetur maximus fructus et maximū bonum homini. Et sicut si homo nō dat deo amorem sequit infinitū dānum et malū homini. ita si nō dederit deo alia q̄ debet ei dare. seqtur infinitū dānū z malum homini. Et ista vtilitas. iste fructus. istud bonum maximum. et vita tā mali tanti debēt inclinare hominē vt det oia que poterit deo. Et nō solum hec debent inclinare hoiem vt det deo oia q̄ poterit sed etiam fortissima obligatio iam probata. qz virtute illius oīm̄ que pōt dare debet deo. Unde qz hō est opus dei. z deꝰ est suꝰ opifex et suꝰ artifex. qui eum totum fecit cum nō esset. et hō est factura dei z creatura z nō solum hoc. scz et ꝓpter ipz fecit deus oīa alia opa z alias creaturas. iō quic id hō hz z dc ad poteſt. totū accipit a deo et iō totū debet suo artifici. et tantū obligatur hō deo. q̄ tū opus suo artifici. et magis adhuc. qz deus totum fecit z ipz hoiem et oia alia. Et quia opus debetur amare suum artificem. et timere et laudare et honorare si pōt hoc facere. iō cum hō sit opus dei viuū. et possit amare. timere laudare. honorare et glorificare. debet omnia ista dare deo. et nulli alteri dz ista dare. qz nulli aliqd dz nisi deo cui totū se dz. ¶Ut autez homo clare cognoscat que sunt illa specialiter que debet facere deo. debet cogitare in seipso. qd̄ aliquid habet opus aliquod. totum posuit et ordinauit artifex propter aliquid. et non in vanum. et nihil posuit frustra. et qꝰ ille qui facit opus vel fieri facit ꝓpter seipsum facit vt ei seruiat in aliquo. z fm̄ qꝰ seruitium erigit et requirit taliter fit et disponit opus. Et ideo aliter fit do-

Oia debem⁹ deo dare.

mus.aliter gladius.aliter serra aliter clauis.Et qz homo cognoscit se esse opus dei factum ab ipso solo.pōt cognoscere q̄ quicq̄d posuit deus plus i homine q̄ in alijs rebus q̄ totū posuit ppter seruitiū suū.scz vt de hoc seruat ei p̄incipaliter z nō inuanū.et q̄ quicq̄d habet totū habet ppter suū artificē. ita q̄ sicut quicquid habēt res alie.quia facte sunt ppter hominē habent p̄pter hoiem ita q̄ quicq̄d habet hō vltra alia opera facta habet ppter deū. z vt de hoc seruat deo imediate.quia inter deū z hoiem nullum est mediū.Et ideo quia homo habet liberū arbitrium scz intellectum z voluntatē.cum quo pōt intelligere.velle amare.timere.honorare. gr̄as reddere.cognoscere bñficia.laudare z honorare.adorare.orare. deprecari.supplicare.credere. confidere.magnificare.glorificare.benedicere.gaudere.letari z exultare.et alie res nō habent oīa ista nec habēt cum quo possent hec facere.sequit̄ q̄ homo habz oīa ista ppter deū imediate,vt cū istis seruiat deo.z omnia ista applicet deo factori suo.et omnia reddet ei. Quid enī debet cognoscere ipsum opus factum.nisi factorē suum postq̄ potest z habet cū quo:Ad quid datum est sibi a factore suo vt hoc possit facere nisi vt ipsum cognoscat:Quid debet amare opus factū.quid debet velle nisi suum factorem postq̄ pōt z habet cū quo:Ad q̄d dedisset sibi hoc nisi vt amaret ipsum;Cui debet dare amorē opus nisi factori suo:Quid debet aliud timere opus factū nisi factorem suum postq̄ cognoscit ipsum.et habet cū quo potest timere:Ad quid datuz esset sibi vt possit timere.nisi vt timeret ipsuz:Quem debet honorare opus factum de nichilo.nisi factorem suuz postq̄ potest z scit:Cui dabit honorē et reuerētiam nisi factori suo: Quē aliūm debet adorare op9 nisi opificem postq̄ potest:Cui debet supplicare.cui debet curuare genu opus factum de nichilo nisi factori suo:Quem debet orare/quem debet deprecari nisi factorem suum postq̄ potest:Cui debet gr̄atias reddere opus totaliter factuz de nō esse.nisi factori suo postq̄ scit et pōt:Cui totuz se debet opus nisi factori:Cui obligatur nisi factori suo:Quem debet amare.quem debet glorificare.quē debet magnificare.quem benedicere ipsum opus nisi suū opificem:Cui debet dare laudem et gloriam z honorem.nisi factori suo postq̄ potest:Cui iōm opus factum de nichilo debet credere.z in quo debet sperare. in quo debet confidere.nisi in factore suo:De quo debet letari et gaudere et exultare opus nisi de suo artifice:In quo debet cōplacere.in quo debet cōsolari.nisi in suo factore:Quē tum obligatur opus factuz de nichilo factori suo.qui fecit ipsum z viuum.et q̄ possit cognoscere suū factorem:Que dignitas est ilta.quia op9 possit cognoscere suum opificem:Quātū obligatur opus factori suo

Liberum arbitriū tenemur deo dare.

qui fecit ipm.cū nichil esset simile sibi.cui dedit suā imaginem viuentē. intelligentē. cognoscentē.ꝛ amantē ꝛ memorantē. cui dedit interminabilē libertatē.cui dedit vt posset seipm mouere.ꝛ de vno loco ad aliū ꝙ se ambulare? Quantū obligaꝫ opus istud factori suo.q̄ fecit ipm maius.excellentius.digniꝰ.altius.nobilius. ꝛ superꝰ oibus alijs operibꝰ suis.q̄ ipm magnificauit. nobilitauit super oia alia opa sua. cui soli ꝛ nō alijs suā imaginē viuam dedit. supra q̄ nulluz aliud opus posuit.q̄ fecit ipm dñm aliorū operū suoz.ꝓpter q̄ fecit ꝛ ordinauit oia opera sua.ꝛ ipm propter nullū aliud opus fecit.nec ad aliud ordinauit nisi ad seipm imediate? Quātū obligaꝫ illud opus factori suo.q̄ fecit ipm solū.et nō alia opa.et ordinauit ad hoc scz vt ineternū maneat secū.ꝛ secū habitet. ꝛ cum eo habeat eternū gauduz. eternā letitiā cū eo.et viuat ineternū in sua societate.vt ꝛ sibi cōicet bona sua.seipm.et quicquid habet? Quantū obligatur opus illud factori suo.cui soli ꝛ non alijs voluit dare nomē filij.ꝛ ipsum filiū appellare et noīe suo nominari.ꝛ seipm patrē eius vocari.cū non sit de natura sua. sed de nichilo factum? Ecce ergo ex eo q̄ homo est opus dei factū de nichilo. et cognoscit se esse opus dei.pōt clarissime cognoscere quantū obligatur deo.et quia oia que pōt debet factori suo deo dare ꝛ facere.ꝛ q̄ ꝓpter ipsum habet oīa.

¶ Q̄ homo ex his que habz in seipso vltra alias creaturas et ex proprijs conditionibus potest arguere conditiones ꝛ proprietates quas habet deus factor suus. Titulus.clxxv.

QUia ergo immediate homo est ꝓpter deuz. ꝛ oia que habet habet propter deū. et inter deum ꝛ hominē nullū est medium.ideo inter deum.ꝛ hominem erit correspondentia proportionalis.vt deus correspondeat homini iuxta suas conditiones proportionabiliter.Unde homo potest arguere per suas conditiones quas habet inquātum homo. quas conditiones non habent alie res correspōdentes in deo factore suo. Ideo potest homo arguere.q̄ quia ipse potest amare.deus est amādus.ꝛ quia potest cognoscere ꝛ intelligere q̄ deus est cognoscēdus ꝛ intelligibilis.ꝛ quia homo potest timere.deus est tīmēdus.ꝛ quia pōt honorare deus est honorādus.ꝛ q̄ pōt adorare.deus est adorandus.et quia pōt orare deus est orādus.ꝛ quia potest deprecari.deꝰ est deprecādus. et quia potest supplicare.deꝰ est supplicandus. Et quia potest laudare.glorificare ꝛ benedicere. deus est laudādus glorificandus et benedicēdus. Et quia homo potest cognoscere beneficia.deus est beneficiorū largitor.et quia potest admirari.deꝰ est admirabilis factor. Et quia potest credere.deꝰ est credendus.et q̄ potest sperare in ipo est sperandum. Et q̄ homo potest cōsidere in deo est

Deus est amādus. Cognoscendus. Timendꝰ. Laudādꝰ

confidendū. ⁊ deus est fidelis. et quia pōt delectari. deus est delectabilis. Et quia hō querit semper veritatē. ideo deus est verax. ⁊ quia semper desiderat bonū ideo deus est bonus. Et quia homo pōt in infinitū petere. ideo deus pōt in infinitum dare. Et quia homo pōt in infinitū desiderare. deꝰ potest in infinitum satiare. Et qz hō pōt bñfacere. deus pōt ip̄m remunerare. Et quia hō potest peccare ⁊ male facere. deꝰ pōt ip̄m punire. Et quia hō potest cadere. deus pōt leuare ipsum Et quia homo potest esse reus. deꝰ pōt esse iudex. Et quia hō potest veniā postulare. deꝰ potest ei parcere. Et quia hō pōt esse infirmus. deus pōt ipsum sanare. Et quia hō est miserabilis. deus est misericors. Et qz hō est debilis et fragilis. deus est fortis. Et sic de cōditionibꝰ ipsius hois possumus ꝓportionabiliter arguere per correspōdentiā cōditiones dei. ecōuerso ex cōditionibus dei possumꝰ arguere ad hoiem. vt quia deꝰ est primo amādus. ideo hō debet ip̄m primo amare. ⁊ ei primo debeꝫ amor. Et quia deꝰ est primo ⁊ solū timēdus. ideo hō debet ip̄m primo ⁊ solū timere. ⁊ ei deberur primo timor. Et qz deus est primo ⁊ solū honorādus. ideo hō debet ip̄m primo honorare. ⁊ ei debeꝫ primo honor. Et sic de alīs cōditionibꝰ Et quodāmodo est sil̄e de aia ad corpus. et ecōuerso. sicut de homine ad deū. quis sicut sibi adinuicem correspondent anima et corpus. ita deꝰ ⁊ homo.

Unde quia corpus habet oculos. ideo anima habet virtutē videndi. Et quia corpus habet aures. ideo anima habet potestatem audiendi Et quia corpus habet nasum ideo anima habet virtutem odorandi. Et quia corpus habet pedes. anima habet virtutē ambulandi ⁊ sic de alīs. Et ecōuerso possumus arguere de aia ad corpꝰ.

¶ Q̄ licet quodlibet debitum deo debeatur virtute amoris. tamen quodlibet per se habet suam ꝓpriam rationem specialem quare debet deo dari.

Titulus .clxxvj.

Q̄uis autē oīa et vniuersa debita que hō debet deo debeantur virtute primi ⁊ principalis debiti. scz ratione amoris. quia oīa sunt obligata ⁊ cōnexa cum amore. ⁊ oīa sequūtur amorē. ⁊ omnia sunt inclusa in amore. et ideo cui homo debet totū amorem primo et principaliter illi etiam debet totū timorē primo et totaliter. et illi etiā debet totum honorem primo ⁊ totaliter et quantum potest. illi etiam debet omnē laudem omnem obedientiam. omnē fidē. et quicquid dare potest et deo conuenit. Unde oīa ista dātur ⁊ donabilia sunt. s. amor. timor. honor. laus gr̄ia ⁊ obedientia. fides spes ⁊ confidentia. et deo cōueniunt. ergo cuz amor sit primū donū. ⁊ in ipso sunt oīa dona. sequitur qꝺ cui debet homo ipsum amorem debet oīa ista. quia homo vni solū obligatur ⁊ totū debz illi. Oīa debē tur ⁊ sub Attamē vnumquodqz istorum sua rōne.

debitorum debetur deo per suã propriam rationem specialem Et per aliam rationẽ in speciali deo debetur amor. et per aliã timor. et per aliã honor. & sic de aliis. Quia enim sunt distincta et diuersa dona inter se. et vnũ nõ est aliud. ideo sub vna ratione debẽt dari vnum. et sub alia ratione aliud. Vnde amor non est timor. nec honor. nec timor est honor. nec potest dari amor sine timore et honore. nec timor sine honore et ecõuerso. Quãuis ergo omnia debeantur deo. tamen sub distinctis rationibus. Vnde deus est primo amandus. quia est primo bonus et summe bonus. et solus bonꝰ. quia nihil est bonum nisi per ipsum. & ab ipso. et eo modo quo est bonus est amãdus. et qz est sũme bonus est summe amãdus. qz est purissime bonus est purissime amandus. et quia in infinitũ est bonus in infinitũ est amandus. quia nichil est bonũ nisi propter ipsum. nichil est amãdum nisi propter ipsum. Item deꝰ debet primo amari ab homine. quia deus iã primo amauit. et ppter dona & beneficia que illi dedit. quia totũ qõ habet ille dedit et ab eo accepit et seipsum. Propterea deꝰ est timendus et ei debetur timor. quia est dñs omnipotens. & eo modo quo est dñs est timẽdus. et eo modo debetur ei timor. Et ideo quia est omnipotens deꝰ. et infinitus. et summus. ideo debetur ei summus timor & infinitus. et est in infinitũ timẽdus. Et quia est primo dominꝰ. ideo ei debetur soli timor. & solus est timẽdus. Et quia verissime est dñs. verissime est timẽdus. Et qz semp est dñs semp est timẽdus. Et qz solꝰ est dñs hois & nullꝰ alius. ideo debet timeri ab hoie solus. Preterea deo debeꝫ honor & est honorandus. qz est pmus et qz pncipiũ et qz maior. et eo modo quo est primus et maior & pncipiũ est honorãdus. Et quia est primũ principiũ & pmo. ideo primo honorãdus est et ei debeꝫ primo honor. Et qz ipse solus est pncipiũ per se. & nihil est pncipium per se. nisi deus ideo ppie solus est honorãdus p se. & nihil est honorandũ p se nisi ipse. et quicqd honorãdũ est. est honorandũ ppter ipsum. et quicqd est principium est principium propter ipm. Et quia est summum & infinitũ pncipium. ideo summe & infinite honorandus est. Et qz est verissime pncipiũ. ideo verissime est honorãdus. Et quia est primũ principium hois. ideo ab hoie debet primo honorari et dari honor. Item deo debeꝫ obedientia. quia est supior. & eo modo quo est superior. est ei obediẽdum. Itẽ deꝰ est laudãdus & glorificandus. quia est operariꝰ et artifex seu opifex. et eo mõ quo est operariꝰ seu artifex. est laudãdus & glorificãdus Et ideo quia est summus et optimus et sapientissimus et primus et solus operarius & artifex. ideo solus & summe et primo est laudandus et glorificandus. & ei debeꝫ laus et gloria primo. Et quia est operarius et artifex hominis

honorandus.

Deus est amãdus.

Timẽdus

Et obediẽdus.

Laudandus.

Credēdꝫ. ideo ab hoīe est laudādus. Itez deus est credendus. ⁊ ei debetur fides ⁊ credulitas. qz est verus ⁊ non mendax. et eo modo quo ē verus. eo mō debeť ei et fides Et ideo quia est primo verus et perfecte verus. et est prima veritas ideo debetur ei primo et per se fides. et quia est sume verus ideo debetur ei sūma fides et credulitas. Et qz i infinitū elongatur a mendacio. quia nō pōt fallere nec falli. ideo in infinituz debet ei credi. Preterea deo debetur confidentia. qz est fidelis. et eo mō quo ē fidelis. ei debeť cōfidentia. et in eo confidendum ē.

Sperādꝫ. Itē deo debeť spes. et in eo sperandū est. quia potens et volēs et sciens iuuare et saluare ⁊ dare. et eo modo debetur ei spes q̄ modo est potens. et eo modo est in eo sperandus. Et quia solus est potens. et nullus alius. et primo potēs ⁊ sume potēs. iō i eo est primo ⁊ solū et summe sperandū. Et sic de oibus. ¶Sic ergo alia ratione timendus. alia ratiōe honorandus. ⁊ sic de aliis. Et quia in ipso sunt oēs rationes iste dicte. ideo sibi soli debet dare hō omia ista et primo nō ergo sufficit hoi dare soluz amorē. nisi etiam det timorē et honorē. laudem et gloriam fidē spem et obedientiā et confidentiā qz oia debētur ei sicut amor Sed prio ⁊ puncipaliter amor quia in hoc correspondet deo de simili. quia deus amor est et dat amorez. sed non honor ei timor et sic de aliis. Et ideo puncipalissimum quod ei debetur ē amor sed non vult solum amorē sed vult ipm̄ sociatum cum aliis sez timore et honore. et sic de aliis. quia taliter ei debetur.

¶Q; ē quis sint mīte speciales rationes quare omnia predicta debent dari deo ab homine tamen vna potest esse ratio generalis ex parte dei et alia ex parte hominis.

Titu. clxxvij.

Quoniam omnes predicte rationes possunt concludi in vna ratione ex parte dei. et alia ex parte hominis. ideo possumus ducere omnes ad duas generales rationes Iste autem due rationes sunt opus et factor. Unde oīa debentur deo ab homine quia deus est factor eius. et omnia debet homo dare deo. quia est opus eiꝰ. Et eo modo quo deus est factor hominis. et homo est opus suum. eo ei debentur dari et homo debet dare deo. Et ideo. amor. timor. honor. laus et gīa fides. spes fiducia. cōfidentia. obediētia debentur deo ab homine quia hō est opus suū. et deus est factor eius. Unde hō debet amare deum. quia est opus eius. et deus est factor suus. hō debet honorare deū quia est opus eius. homo debet laudare deum. quia ē opus eius. Et quia deus est factor hominis. et homo est opus eius. ideo debet ei summe obedire. Et sic de aliis. Unde quia deus est factor hominis. et hō est opus suū. ideo amat ipsū hominem. quia factor amat suum opꝰ. et ipsi dat sua bñficia. Qz deꝰ est factor hominis. ideo deus est dominus eius Et quia deus est factor hominis. ideo est

pricipiū hois. et quia est factor hominis. ideo non decipit nec fallit hoiem. sed semper dicit veritatem. quia factor nō decipit opus suuz. et quia est factor hominis. est homini fidelis. et quia est homis factor. ideo nescit deficere homini. quia factor non deficit operi suo. Et sic de alijs Quia igitur homo ē opus dei. et solus se cognoscit opus dei esse et factum a deo. et alia opera non cognoscunt se esse opera dei. nec esse facta a deo. et etiam solus homo cognoscit se esse obligatū deo. et sol⁹ cognoscit quid debet opus factori suo ⁊ cognoscit ℣ omia predicta debet opus suo factori. Et q̄ nō̄ dare oia predicta. ideo debet ⁊ obligatur dare omnia predicta deo. Conunge oia ista simul homo cognoscit se esse op⁹ dei et cognoscit quid debet op⁹ factori suo. ⁊ homo cognoscit se esse seruū dei et subditū et cognoscit quicquid debet seruus dño suo facere. ⁊ cognoscit se oia accepisse a deo et cognoscit q̄d debet facere recipiens dantī. et homo cognoscit se posse dare ⁊ habere omnia que debet dare. Ex istis omnib⁹ sequitur ℣ homo dare omnia p̄dicta deo nec excusatur si non dat. quia habet et potest dare. Et sic in generali et insimul manifestata sūt debita ⁊ dona que deo debētur. et que homo debet dare deo et obligatur vltra amorē dare

¶ Sequitur de istis in speciali Et primo de timore.

Titul⁹. clxxviij.

QVoniā aūt dictum est et tractatum de amore q̄ est primum donum et primū debitū in speciali ēt tractatum est de alijs debitis ⁊ donis in speciali. Sed tamē q̄ amor est primū debitū et donuz et ad ipsum sequuntur oia alia debita et dona. et nichil potest dici donum nisi ratione amoris quia est primuz donum. ideo necessario includitur amor in omni dono et dato. aliter non eēt donū nec datū. quia ipse amor primo habet nomen doni. et p̄mum semper includitur i alijs et nichil potest esse verū donuz nec datū nisi oriatur ab amore et fundetur in amore Et si amor non est nulluz donum est. q̄ donum debet esse voluntariū liberū spontaneū et gratuitū. ⁊ nichil est tale nisi amor. Et ideo nichil est acceptū nisi amor vel propter amorē. Et ꝓpter hoc timor honor et obedientia ⁊c. que possunt dari absq; amore. non sunt acceptabilia quia nō sunt voluntaria. nec dulcificata. nec mellificata cuz dulcedine amoris. que est prima dulcedo Ideo sine amore oia sunt amara. Ꝫ nec dans gaudet de dādo. nec recipiens cōplacet in recipiendo. Et propter hoc qui timet sine amore. habet penā et tristiciam. et qui honorat sine amore adulat. quia non est honor sed adulatio. Quia ergo ipse amor est primū donū ⁊ debitū. iō scia et cognitio de amore est principium et ianua ad cognoscēduz

Titu. cx.

Dria iter timorē et amorem.

omnia alia dona et debita. z si milis pcessus est de oibus sicut de amore. ¶ Incipiamus ergo primo ab isto timore Unde timor differt ab amore. quia amor est donum liberale et spontaneum et ideo datur cū delectatiōe z letitia. sine fatigatiōe. sine pena sine tristicia. sine coactiōe et liberalissime sed timor solus de se nō pōt dari nisi cū pena et tristicia. fatigatione et coactione nō sponte nō libere. quia nō est donū voluntariū Et ideo nisi cōiungatur cū amore dat tristiciā penā et desperationē. Et ideo ipse timor est primus seruus. nullā libertatē habēs. Sed qñ coiūgitur cū amore. tunc est liber spōtaneus et voluntarius et liberat⁹ a seruitute et manumissus. et tunc nō habet penā nec tristiciam sed gaudium. Sic ergo amor liberat timorē a seruitute et ponit ipsum in libertatem et hoc facit amor bonus z non amor malus. Et quia timor de se est seruus et dat pensz. iō nō dz multiplicari sicut amor. Usi ergo timore bono non sequūtur multi timores. sed quāto timor est melior. tāto minus multiplicat Ideo ex timore dei null⁹ alius timor oritur. sed ex amore dei sequūtur infiniti amores. Et sic amor extendit quantum res amata. sed timor nō extenditur quantū res que timet quia nichil est timendū nisi deus quia creatura nullo modo est timenda. Et sic differentia est inter timorem et amorem. quia timor non est donum voluntariū et dat penā de se et tristiciā quādo est solus. et nō extenditur. et amor de se est voluntariū donū et dat gaudiū z extenditur. ¶ Sz ēt multū cōuenit timor cū amore. et ē optima mixtura et optima societas. quia dei timor iuuat amorem. quia timor ynit et ligat voluntatez magis cū deo Et ideo timor et amor sunt due cathene duo claui tenentes voluntatem firmam cum deo et adiuicem se iuuant et fortificant.

Cōuenit timor et amor

Usi quia creatura facta ē ex nichilo et deus est infinite potestatis. non esset conueniens cōiunctio creature cū deo nisi per amorē et timorē. nec aliter conuenit creature amare deū. nec deo conuenit aliter amari quia apparet ōdaz equalitas z nulla superioritas. nec esset sufficiens ynio inter creaturā et creatorē. Et ideo quia timor maxime conuenit cum amore. quia ipsū confortat fortificat. et iuuat et solidat. et habet virtutem ynitiuam. ideo post amorem tractari debet de timore.

¶ Qf sicut duo amores sūt: ita sunt duo timores.

Titulus .clxxx.

Quoniam aūt duo amores principales iam dicti sūt radices oim bonoz et malorz que pertinent ad hominē ideo necesse est vt oia que pertinent ad homines diuidātur in duas partes Et ideo necesse est ponere duos timores sicut duos amores. Unus timor ē qui oritur ex amore dei. et alius timor est qui oritur ex amore suipsius. Et sicut se habent duo amores inter se. ita et duo timores Et ideo timor qui oritur ex amore dei. et conuenit cum deo. bonus. sanc.

ctus et iustus est. et habet ois cōditiōes ipsius amoris dei. Sz timor qui oritur ex amore p̄prio est malus iniustus et inordinatus. et habet oēs conditiōes p̄prij amoris Et isti duo timores faciunt operationes contrarias quia timor dei non multiplicatur. sed semper est vnus sol9 quia qui timet deū. nichil timet aliud. quia nichil aliud est timendū. et ideo vnit et fortificat hominē cū deo et nullā penam nec tribulaciā dat. quia semp coniūct9 ē cū bono amore. Sz timor qui oritur ex amore suūpsi9 multiplicatur in infinitū. ⁊ plusq̄ ipse amor vnde oritur. imoer vno amore oriūtur infiniti timores Et quia timor de se penā dat ⁊ tristiciam. nisi sit iunct9 cū bono amore. ideo quilibet timor q̄ oritur ex amore suūpsi9 dat penā et tristiciā. et ideo ad multiplicationē timoris. sequit multiplicatio penarū et tristiciarū Ūñ ista multiplicatio timoris clarissime manifestat venenōsitatem et malicia ipsius amoris p̄prij. ⁊ quantū noceat habēti. Qui ei primo amat seipsū. sūme amat vitam suā. suū esse. et consummatioē suūpsius. Et ideo summe timet perdere seipsum primo et suam vitam. eo q̄ potest perdi et destrui et corrūpi. quia est res perdibilis et destructibilis. et ipse nō potest cōseruari per seipsum. et per consequens timet omnia ista. que possunt perdere ⁊ destruere seu diminuere seipsum et suum esse et suam vitam et sibi nocere. Et ideo timet mortem. infirmitatem et pestes. et fugit illas

timor malus multiplicat in infinitum

Amās seipsū oia timet.

quantū pōt. timet terrā. timet aquas aerem et ignem. venena. famem. sitim. animalia. timet homines qui possunt auferre vitam suam. Item q̄ primo amat seipsum. amat primo proprium honorē. p̄priam famā. ⁊ suam laudem et excellētiam. ⁊ iō timet perdere honorem suū suā famam. ⁊ suam laudez. ⁊ timet vituperia. et per consequens timet oia illa que p̄nt diminuere et destruere suum honorē. suam famaz et suum nomen. Item qui primo amat seipsum. amat suas ppas delectationes carnis. et ideo qui timet eas pdere. timet oia illa que p̄nt destruere vl diminuere illas delectatiōes. Jō timet tormenta. frigus. caloreż amaritudinem. paupertatem bonorum et penuriam Item etiā quia pecunias diligit. ideo timet eas pdere. Ideo timet oia illa que possunt auferre vel diminuere pecunias. Ecce ergo q̄liter timor malus multiplicat in infinitū. eo quia oritur de malo amore. Item etiā q̄ amat primo seipsum. amat omnes illos q̄ sūt coniunctī secum. vel qui iuuant ipm vel cōsolantur ipsum. Ideo amat amicos filios. vxorem parentes ⁊ fratres. ⁊ etiā omnia illa que ei seruiunt. sicut sūt domus. possessiones et animalia. Et ideo timet oia ista perdere ⁊ per cōsequēs timet omnia illa que possūt auferre ista supradicta oia vel destruere. ¶ Fundamentū ergo quare generantur tot timores est. quia illud quod amat pōt perdiet destrui et auferri. et est res perdibilis. Et sic amor malus non liberat tunc

Timor dei non multiplicatur.

rem a seruitute ⁊ a pena .imo ipsum timorem multiplicat et penam auget. Sed qui amat primo deum. quia deus nō est res que pōt destrui vel auferri nec corrumpi nec per violentiam tolli. nec aliquid sibi pōt nocere. ideo nichil aliud timet. sed solum timet eum quē amat et sic amor dei nō multiplicat timores. sed habet solum vnicum timorem. et ille timor cum amore liberat ab infinitis timoribus malis qui dant penā et tristiciam. Et quia timor alicui debetur quia dominus . et ille qui timet est tāq̄ seruus. ergo sequitur q⁹ homo qui primo nō timet deum subiicitur et est seruus oīm rerum quas timet. et constituit se seruum omnium illarum rerum. et ille res omnes dominantur homini. ⁊ ideo hō constituit se seruum et subiectū omniū creaturarum. et omnis creatura dominatur ei. qz oēs timet. et sic incurrit infinitas seruitutes et captiuitates et p dit libertatē suā. Sed qui primo timet deum est solū seruus vni⁹ et solum vnū habet dōm qui ē dominus omniū creaturarum Qui ergo timet deum primo qz timet quod timendū est. iō habet bonū timorē. sed qui nō timet deum primo. timet quod primo timendū non est. qz timet creaturas de nichilo factas. ⁊ talis timor est contra naturaz hominis inq̄ntū homo est. ⁊ cōtra totum ordinē creaturarū. quia creature sunt facte ꝓpter hominē ad seruiendum hoi. et sic est ordo peruersus in natura. Sed timor dei est secundum naturā hois inq̄tum hō est. ⁊ sm ordinē oīm rerum. ⁊ ideo nō est contra hominē. sed cōuenit homini inq̄tum hō est. ⁊ ideo sēp proficit homini. Et sic apparet qualiter sūt duo timores. sicut duo amores.

Amās se ipz oīz re rūz fu⁹ ē

¶ Q̄ sicut sunt duo timores cōtrarij. ita sunt duo cōtempt⁹ oppositi.

Titul⁹ .clxxx.

ET quia etiā amori opponitur odiū. ⁊ duob⁹ amoribus opponunt duo odia: ita etiam similiter timori opponit contemptus. Et sicut est timor dei. ita est contempt⁹ creature seu contempt⁹ sui ipsius. Et iō silr potest fieri hec oppositio et comparatio inter duos timores et duos contēptus. sicut inter duos amores et duo odia. Unde timor dei et timor creature seu qui oritur de amore ꝓpō sunt contrarij. et contemptus creature seu sui ipsius sunt subcōtrarij. Sed timor dei et contempt⁹ dei cōtradicūt ⁊ timor creature et contemptus creature etiam contradicunt. Et timor dei et contemptus creature subalternatur. et timor creature et contemptus dei etiam subalternantur. Compara ergo timorem ad amorem et duos timores ad duos amores ⁊ ad contempt⁹. et sic accēres magnā scientiā de timore.

¶ Q̄ honor ⁊ vtilitas seu commodū sūt duo ꝓpi que ois sūt.

¶ Titulus .clxxi.

QUāuis aūt sit tractatum de honore aliqualiter simul cum amore ⁊ alijs debitis attamen honor requirit specia

lem tractatū ab alīs distinctū ꝓpter suam singularem naturam et excellentiā. quia oīa que facta sunt et fiunt. ppť honorem fiunt. Unde omnia q̄ fiunt vel fieri possunt ad duo reducuntur. s. ad honorē et vtilitatem. Quia omne q̄ fit. vl̄ fit ꝓpter honorem vel ꝓpter vtilitatem. vel ꝓpť vtrūq; simul. ita q̄ honor et vtilitas sūt duo fructus qui colliguntur finaliter ab omnibus. Cū aūt deus fecerit mūdū. necesse est q̄ vel fecit ꝓpter honorē vel ꝓpter vtilitatem. vel ꝓpter vtrūq; insimul. Unde cū nō sint nisi duo s. deus et creatura. necesse ē q̄ omnia fiant. vel ꝓpter deum vel ꝓpter creaturam vel ꝓpť vtrūq; insimul. Et quia creatura semp est indigens quia de nichilo facta. et nō pōt per se eē nec existere. et sic pōt crescere in bonitate et pfectiōe et meliori fieri intra se. ideo ei solum debetur vtilitas seu cōmodū et non honor. Sed q̄ deus creator est plenus intra se omni perfectione. nullo indigēs extra se. quia nullo modo pōt crescere. i seipso. quia sūme plen⁹. et ideo quia in ipso nulla est nec pōt eē indigentia. ꝗa est summe diues omnibus abundās habēs oīe cōplementū. ideo ei nulla debeť vtilitas. sed solū honor. Et sic creature solī debetur vtilitas. et deo creatori solum honor. Et quia deus est sūme bonus. ideo nichil pōt operari. quin sit ꝓpter vtilitatē. Ideo ista duo sunt simul cōiuncta in omni opere suo. s. honor et vtilitas. quia honor sine vtilitate videtur esse vanitas. quod non potest esse in sūmo bono. iō deus non potest operari ꝓpter solū honorē. ideo omnia que deus operatur. ꝓpter honorē operatur et vtilitatem. sc̄z ꝓpter honorem suū cui debetur. et ꝓpter vtilitatem creature cui conuenit vtilitas et cōmodum. aliter sua operatio non haberet finē completū et plenū quod eē nō potest. Et sic omnia consistunt in duobus. sc̄z in honore et vtilitate. et propter istā duo oīa sunt. et vtilitas conuenit indigenti. et honor non indigenti sine pleno in se. Cū ergo deus operatur omnia que operatur propter se primo. et ipse nō possit aliquid recipere intra nec crescere intra nec augeri. sequitur q̄ non pōt operari extra se nisi ꝓpter honorem et gloriā que sūt exteriora bona. Impossibile est em̄ q̄ ꝓpter nichil operetur. Et cum sit sūme bonus. ē impossibile q̄ operetur nisi ꝓpter aliquam vtilitatē. et q̄ iō nulla vtilitate indiget ideo necesse est q̄ operetur ꝓpter vtilitatē creature. Et sic honor dei et vtilitas creature semper sūt colligata in opibus suis.

Soli deo honor.

Homini vtilitas

¶ Quāuis simul sunt honor et vtilitas. attamen magis principalis est honor q̄ vtilitas.

¶ Titulus clxxxiii.

Et quoniam honor pertinet deo. et vtilitas creature. ideo magis est principalis honor dei. q̄ vtilitas creature. et de tāto q̄nto deus est ꝑncipalior q̄ creatura. imo sicut deus et creatura in infinitum distant. ita dicta nt in infinitū

et sint mensura honor dei ⁊ vtilitas creature. Et ideo ꝙuis sum⁹ operetur ppter suū honorem et creature vtilitatē. attn magis principaliter operatur. ⁊ primo propter suū honorem. ⁊ minus principaliter et secundario propter creature vtilitatem ita ꝙ principalius respicit suū honorē ꝙ creature vtilitatem. Sicut em primo ē deus ꝙ creatura. ita simliter primo debet respicere deus ea que pertinent ad ipsū ꝙ ea que pertinent ad creaturā. licet vtrūq; simul respiciat. Et ideo sequitur ꝙ deus principaliter fecit mūdum et omnia que in eo sūt ppter suum honorem et ad suam laudē et gloriā. vt scz exinde sequaꝫ diuin⁹ honor. et etiā consequenter ppter creature vtilitatem. Et exinde sequitur ꝙ deus omnia pōt ꝙ cūq; possūt pertinere ad ppriam laudē ⁊ verā gloriam et verā vtilitatem. et ad verū honorē. ⁊ ꝙ ois ꝙ deus opatur in mūdo. opatur ad suū honorē. et nichil pōt facere, cōtra suū honorē. Et ideo omnes creature sūt facte ad suū honorem. ad suā laudē. et regimen mūdi ⁊ oīm creaturarū ⁊ tot⁹ vn⁹ iuersi totū est ad suū honorē Et ꝙa vtilitas creature est ligata cū honore dei. ideo sequit ꝙ ꝙ tomagis de⁹ respicit suū honorem tantomagis respicit vtilitatē ⁊ cōmodū creature. ⁊ ꝙntomagis vult suū honorem. tantomagis vult vtilitatem creature. et quantomagis crescit honor dei. tantomagis crescit vtilitas creature. Et sicut deus nichil potest facere contra suum honorem. ita nichil potest facere ꝙtum est de se cōtra vtilitatem creature ⁊ quia inūmul sunt colligata. Quantus ergo deus intendat suum honorem principaliter tamen non potest facere suum honorē nisi faciat creaturarum vtilitatem et cōmodū. qa summe bonus non potest nocere ꝙntum est de se. ideo summe non potest de se nisi proficere. Utilitas ergo creaturarum et commodum sequitur semp honorē dei.

¶ Si sicut de⁹ solū intēdit vnū honorē. ita solū respicit et intēdit vnā vtilitatē principalem.

¶ Titulus .clxxxiij.

Et quoniā vtilitas sequitur honorē dei ⁊ non pōt ab eo separari. et cum deus respiciat vtrumq; insimul. sequit ꝙ sicut solum respicit vnū honorem scz suū. ita respicit vnā vtilitatem principalē principaliter et primo. Quia em creatura debebatur vtilitas et deo honor. ideo quia ipse est vnus solus deus. solum est vn⁹ honor. Ita similiter ꝙuis sint multe creature. attamen vna est principalis creatura supoēs creaturas. Et quia creatura rōnalis est supra omnes creaturas ideo sequitur ꝙ principaliter deus intendit et respicit vtilitatem creature rōnalis. et vtilitatem aliarum creaturarum respicit propter vtilitatē creature rationalis. Et qua solus homo in hoc mundo est creatura rationalis. ideo deus primo et principaliter in mūdo respicit vtilitatem hominis. et vtilitates aliaruz creaturarum ꝙ hominis

Deus intēdit vtilitatem

sunt in hoc mundo. respicit p̃pter vtilitatem hominis. z vtilitatem hominis propter aliã vtilitatem non respicit. Ideo solum vna est principalis vtilitas ad quam ordinantur omnes alie vtilitates. et hec est hominis vtilitas. et vtilitas hominis non est propter aliã vtilitatem. quia nulla est vtilitas alia supra vtilitatẽ hominis. sed solũ honor dei. laus et gloria sunt supra hominis vtilitatem. quia amor z honor dei est superior ꝯ hominis vtilitas. Ecce ergo ordinem. vtilitates omnium creaturarũ sũt propter vtilitatem hominis. et vtilitas hominis propꝫ honorem dei est. et honor dei propter nichil aliud est ꝯ propꝫ deum. Ergo omnia tendũt ad vtilitatem hominis et ad dei honorem. Et quia iam probatum est q̃ deus omnia que operatur ex̃ erũs. operatur propꝫ honorem suum et hominis vtilitatem. et sic honor dei et vtilitas hominis sũt simul p̃iuncta et olligata nec separari p̃nt. Et sic habem⁹ in vniuerso vnũ honorem sol̃. et vnã principale mvtilitatem que sũt duo fructus totius vniuersi. Et hoc est valde conueniens. q̃ sol⁹ vtilitas hominis sit principalis quia sicut solus homo scit z potest honorare deũ in vniuerso z laudare. q̃ ita ipse solus recipiat vtilitatem.

Omia tendunt ad vtilitas hominis. clxxxv.

¶Q̃ per dei honorẽ z vtilitatem hois seu creature rõnalis potest reddi rõ de omnib⁹ que operatur deus extra se.

¶Titulus. clxxxv.

ET q̃ deus operatur oia que operatur extra se ad suũ honorẽ z ad suam gloriã. z etiã ad vtilitatem hominis seu creature rõnalis. et nichil̃ põt opari contra suũ honorem. nec contra creature rõnalis vtilitatem. ideo cũ finis principalis ꝑpter quẽ operatur exterius sit honor suus et gloria cũ vtilitate creature sequitur q̃ oia q̃ de ipso possunt dici in opere extra se. et omnia opera eius p̃nt exterius reduci ad honorem et vtilitatem. z q̃ per honorem z vtilitatem põt reddi ratio de omnib⁹ que operatur deus exterius. Cui ergo vult hõe sciaz de diuinis opibus. cognoscat vnum honorẽ dei. z illa que p̃tinent ad suũ honorẽ z suã gloriã. z etiã cognoscat vtilitatẽ hois seu creature rõnalis. Q̃ necesse est q̃ opa diuina cõcordant z conueniat cũ honore diuino z nullo mõ repugnent nec cõtradicãt. et ea opz q̃ cõueniant cũ vtilitate creature rõalis. sim⁹ ergo bene radicati i dei honore z in vera hominis vtilitate. quia in illis oia alia opera radicanꝫ. Et inde sequit q̃ qui nõ semp videt fidelẽ rat z cogitat dei honorẽ z gloriã. nec ꝺam hois vtilitatẽ. nichil põt intelligere de opibus dei. imo penit⁹ ignorat. q̃ nõ videt lumẽ in quo videnꝫ opa dei. Et q̃ deus ꝓpãs. ẽ sapiẽtia. ẽ bõitas. ẽ iusticia. z sic de aliis. ideo oia opat ad honorẽ z gl̃iam sue potestatis. sue sapientie sue bonitatꝫ. sue iusticie. sue virtutis. et sic de aliis. ita q̃ nichil̃ potest facere contra hono

rem sue potestatis. nec contra honorem sue sapientie. nec contra honorem sue bonitatis. Et omnia opera diuina possunt reduci ad potestatem. sapientiam et bonitatem. et per hec tria operatur omnia extra se. ⁊ ad ista tria reducuntur alia. Ad operandum enim ista tria sufficiunt. s. bonitas. potestas et sapientia. et ista tria simul requiruntur. nec vnum sufficit sine alijs.

¶ Q⁹ in diuino honore includitur vtilitas hois seu creature rationalis.

Titulus.clxxxv.

Et quia deus operatur omnia opera sua ad honorem sue potestatis. sue sapientie et sue bonitatis. et honor ⁊ gloria bonitatis est operari vtiliter et commode ad maiorē vtilitatem. ideo sequitur q⁹ vtilitas semper includitur in dei honore. ⁊ nullo mō honor diuinus potest separare a se vtilitatem creature. quia nullo mō potest facere contra honorem sue bonitatis. in cuius honore semp includitur vtilitas et cōmodum alicuius. Et ideo cum dico dei honorem. dico creature vtilitatē. nec est necesse exprimere ipsam vtilitatem. quia di honor totum importat. Et sic omnia totaliter reducuntur ad diuinum honorem. et de omnibus potest reddi ratio per diuinum honorem.

¶ Q⁹ diuin⁹ honor probat opera dei exterius esse. potentissime. optime. sapientissime et de niuolentissime facta.

Titulus.clxxxvi.

Quoniam autem deus operatur omnia opa sua ad honorem sue potestatis. sue sapientie et sue bonitatis. nec aliter potest ea opari. et quia honor et gloria potestatis est potentissime potenter operari. ⁊ honor et gloria sapientie sue ē sapienter et sapientissime proportionabiliter et proportionabilissime et congruentissime et ordinatissime operari. et gloria bonitatis est bene et optime beniuolenter et beniuolentissime. vtiliter ⁊ vtilissime operari ideo sequitur q⁹ opera dei sunt potentissime sapiētissime et optime facta. Et ideo omnia opera dei sunt proportionabilissima. ordinatissima. cōgruētissima et vtilissima. Ideo nihil potest esse in diuinis operibus improportionatū incōgruū nihil inutile. nihil superfluum nec diminutum. vel inordinatum.

¶ Q⁹ ꝯto opera sūt magis ardua. magnifica. altiora. magis mirabilia et difficilia. et magis et pluribus vtilia et communia. magis deo conueniūt et ptinent.

Titu.clxxxvij.

Hoc autem ostenditur sic quoniā honor et gloria soli deo conueniunt et ptinent. ⁊ quanto magis honor ascendit tanto magis deo conuenit. ⁊ ꝯto magis aliqua ptinent ⁊ respiciunt ad honorem et gloriā dei magis deo pertinent. et quia quanto opera sunt magis ardua. magis alta. magis mirabilia. magis subtilia et difficilia. magis pertinent ad gloriā

et honorē diuine ptātis et sapiētie diuine. ⁊ to etiā aliqua sunt magis vtilia et pl'ib⁹ cōmunia. tanto magis ptinēt ad gl'iam et honorē et laudē diuine bonitatis. ⁊ cū deo ꝓueniat ḡcād pōt esse magis ⁊ ptineat ad honorē sue sūme ptāt' ⁊ sue summe sapientie ⁊ infinite bonitatis. sequit⁹ q̄ opera summe ptātis ⁊ summe bonitatis deo ꝓueniūt ⁊ ptinēt. ⁊ ⁊ tanto magis sunt talia. tanto etiā mag' ei cōueniunt. Et per ꝓns ei conuenit ad honorē sue ptātis sapiētie et bonitatis. ita potenter operari q̄ nō possit potentius cogitari. ita sapienter q̄ non possit cogitari sapienti⁹. ita vtiliter et benigne q̄ nō possit cogitari benignius nec vtilius ⁊ hoc reḡit honor ⁊ gl'ia sue potestatis sue sapie et bonitatis. Quare ꝓcludit q̄ quāto opa sūt magis ardua. magnifica mag' alta magis. mag' incōprehensibilia et magis mirabilia. subtilia et difficilia. et magis et pluribus vtilia. magis deo cōueniunt et pertinēt. cum oia q̄ magis ptinēt ad honorē ⁊ gloriam suam ⁊ laudē magis ei cōueniunt. Et erinde pñt multa alia concludi et sequi. Vñ pōt sequi q̄ ḡcād magis ptinet ad honorē et gl'iam dei. magis oportet esse magis debet fieri. Et iō magis opz mūdū esse productū totalit⁹ ꝺ nihilo ⁊ ꝺ aliquo. ⁊ magis de nouo ⁊ ab eterno. q⁹ mag' hoc ptinet ad honorē ⁊ gl'iaz sue ptātis ⁊ bonitatis. Itē sequit⁹ q̄ ⁊ to opera erūt magis vtilia hōi ⁊ creature rationali. magis fient. q⁹ hoc magis est ad honorem sue bonitatis. Item q⁹ conuenit deo vt honor suus et gl'ia crescāt exteri⁹ ⁊ntū fieri poterit. et hoc nō possit fieri nisi per opera. ideo conuenit deo facere opa summe bonitatis. summe ptātis. summe sapiētie et benignitatis. Sic ⁊ per ipsum honorem dei possumus cognoscere q̄ deo cōueniat magis extra se opari ꝓsiderando honorē et gl'iam sue ptātis. sue sapie ⁊ bonitatis ⁊ iusticie ⁊ mie et pietatis. Et ex omnib⁹ pōt concludi q̄ opa dei ex se cō summabunt finient⁹ ⁊ termināb⁹ finē sūmo honore. i sūma laudez i sūma gl'ia sue ptātis. sue sapiētie. bonitatis et iusticie. ⁊ q̄ tunc cessabit operari exteri⁹ quādo honor suus. laus sua et gloria erunt completa.

¶ Q⁹ honor dei cū gl'ia ⁊ laude in eternum durabit et sine fine permanebit.

Titulus. clxxxviii.

Quia autē iā dictū est q̄ ḡcād opatur de⁹ exteri⁹. operat ad honorē et gl'iaz ⁊ laudez sue potestatis sapientie et bonitatis. ideo q⁹ de⁹ a nullo pōt impediri necesse est q̄ honor suus fiat ⁊ ꝓpleatur. q⁹ aliter honor et gl'ia sue ptātis deliruerent. Et ꝓns sequitur q̄ oia debent terminari ⁊ consummari ad suum honorē ⁊ ad suā laudē ⁊ gl'iam. Et q⁹ nō. esset sūmus honor nec sūma gl'ia. nisi honor ⁊ gl'ia sua durarēt et perpetuarentur in eternū vt nunq̄ cessēt ideo necesse est q̄ honor dei permaneat in eternū et gl'ia ⁊ laus. Et per ꝓns opera dei debent ꝑpetuo manere in eternū. ¶ Et q⁹ honor

requirit honorantē. et gl'ia glorificantem. ⁊ laus laudantem ideo ꝓpter eternitatez honoris dei et sue glorie ⁊ laudis oportet q̄ sint creature que possint ineternum deum laudare. honorare et glorificare de operibus suis. et q̄ cognoscant opera. Si em̄ nulla esset creatura que cognosceret opera dei ⁊ videret. inuanū deus operaretur ꝓpter honorem et laudē ⁊ gloriam suam. Et quia sola creatura rationalis pōt hoc facere ideo creatura rōnalis debet in eternum durare propter honorem dei et laudem et gloriam. Et sic ꝑpetuitas honoris dei et glorie et laudis arguit perpetuitatem creature laudantis ⁊ glorificantis. Et q̄ honor dei non potest esse sine vtilitate. iō sicut honor dei debet perpetuari. Et iō etiam vtilitas creature rationalis ꝑpetuabit. vt simul maneat honor et vtilitas sine fine.

¶ Q̄ honor dei est duplex ⁊ dupliciter debetur.

Titulus.clxxxix.

honor naturalis.

COnsiderandum autem q̄ honor vno mō est naturalis et debetur ex debito nature s. ratiōe p̄mitatis ⁊ p̄ncipalitatis ⁊ auctoritatis. Et iste honor debetur alicui q̄ est principium et primum. quia omne principium et primum in ⁊rum tale est honorandum. Et quia solus deus est principium primus ⁊ taliter. et nihil est iō primum nisi q̄ ipsum. ideo ipse est solus honorandus isto honore primo. et omne aliud in quantum est principium ⁊ primum est honorandum q̄ repn̄tat ipz. Et iō p̄ ⁊ m̄ ⁊ p̄ncipatus honorantur. q̄ sunt p̄ncipium q̄dā. Et ⁊lis honor nō cludit gloriam nec laudē nec famam. nec nomē. q̄ nō dat nec debetur nisi ratiōe p̄mitatis.

Honor ac q̄situs.

Alius est honor qui non est a natura nec ex debito nature. s3 est honor acquisitus et debitus ex mirabilibus operibus honorabilib⁹ et gloriosis. Et iste honor includit in se gloriam ⁊ laudem. famam et excellentiam ⁊ benedictionē. Et iste honor iunctus cū laude et gloria est premiū extrinsecū. ⁊ remuneratio exterior bonorū operū. qō debet ab omnibus cognoscentib⁹ talia opera. Unde fructus exterior bonorum operuz. est honor laus. gloria. fama. benedictio. ⁊ sunt corona bonorum operū. quia ꝓpter honorē gloriam et laudem coronantur exteri⁹ bona opera. quia digna sunt exterius coronari. Et quia solus deus facit bona opera. et omnia bona opera per ipsum fiunt. et q̄uis creature operentur. tamen ab ipso habēt q̄ operentur et non a seipsis. quia de nihilo facte sunt. et iō ipse creature et opera creaturarum bona ipsius dei sunt radicaliter et principaliter. ideo honor laus et gloria que sunt premiū exterius et corona bonorū operum soli deo debentur. Siue ergo deus immediate operet per seipsum seu per creaturam. sem̄ per ipē honor laus et gloria dī sunt et soli deo debentur. Sed

Honor ē p̄miū virtutis.

Soli deo honor.

quia creatura rationalis operatur simul cum deo libere voluntarie et sponte. et complacet in operibus bonis. ideo debetur ei premium et remuneratio ratione libertatis et cõplacentie in bonis operibus. sed non debetur ipsi creature premium nec remuneratio exteri? sed interius. quia esset ei vanitas. Et ideo non debetur creature honoꝛ nec gloria nec laus ex operibus suis sed solum vtilitas interius. quia creatura debet perfici et compleri et crescere intra se donec sit completa. Quando ergo deus operatur per se immediate sine creatura. tunc talia opera non possunt ꝓmiari nec remũerari nisi exterius ꝙ honoꝛē. laudez ⁊ gloriam. et hoc soli deo debetur. qꝛ est plenus in terius et intra se. Sed quando operatur ꝑ creaturam rõnalem. tunc debenꝫ duo ꝓmia. vnũ interius aliud exterius. vnũ ꝓ deo aliõ pro creaturis. Premiũ dei est honoꝛ opis ⁊ laus et gl̃ia. premium creature est vtilitas. ⁊ hoc est valde rationabile. vt sicut duo cõcurrũt volũtarie simul ad vnũ. ꝙ vtꝛq; habeat ꝓmiũ sibi conueniẽs. s. deus honoꝛē et creatura vtilitatẽ. Quid enim faceret creatura indigẽs de honoꝛe et gloria ⁊ quid faceret deꝰ summe plenus de vtilitate. cum deus nõ possit crescere. intra se. et creatura possit crescere intra se. Et sic honoꝛ est premium extrinsecum. et vtilitas est premium intrinsecum. Et sic deus premiat et remunerat creaturam rationalem interius. dando sibi premium perficiendi eam et complendo et augmentando. et ipsa creatura rationalis vt ipse homo premiat et remunerat deum et coronat exterius. dando sibi laudem et gloriam et honorem et benedictionem de ipsis operibus. Et ita vtꝛq; habet suum premium. Et in hoc ostenditur magna dei dignatio. qui vult a sua creatura premiari. honoꝛari laudari et glorificari. Et inde sequitur ꝙ posteã honoꝛ laus et gloria sunt premium quod deo debetur exteriꝰ ꝙ excedunt omnia creata sine mensura. Et ideo maioꝛ est honoꝛ dei ꝙ totus mundus. quia hoc est corona sua exterioꝛ. Et ideo qui aufert sibi honorem. plus tollit ei̅ si tolleret totum mundum. Et ideo iniuria dei non potest per omnes creaturas reparari. Dicamus ergo ꝙ quicquid datur vel acquiritur vel est intrinsecum bonum illi rei cui datur. ita ꝙ est eius perfectio et complementum vel ornamentum. vel est bonum extrinsecum non pertinens ad perfectionem vel ad cõplementum nec ad adiutorium. et hoc est honoꝛ laus ⁊ gloria. sed primum est vtilitas. et hoc debetur solum creaturis. sed aliud solum deo. Quicquid ergo pertinet ad perfectionem et complementum et ad adiutorium ipsi creature debet dari. Sed quicquid nõ pertinet ad pficiẽdum nec ad complendum rem nec ad adiutorium soli deo debet dari. et hoc est honoꝛ gl̃ia. laus. benedictio gr̃arũ actio. et oĩa q̃ exterius dãtur. Et ex hoc

hoꝛ debet ꝓmiũ in terius.

Premiuꝫ dei.

honoꝛ ẽ ꝓmiũ extrinsecum vtilitas ẽ intrinsecũ.

honoꝛ dei ẽ maioꝛ toto mũdo.

possum⁹ videre q⁹ duplex est crementū ⁊ dupliciter aliqua res hz crescere. ℓ. intra se ⁊ extra se Nā tūc aliqua res crescit intra se ⁊ interi⁹ dū cōplet ⁊ perficit Et tādiu crescit ⁊ pōt crescere donec perueniat ad vltimū cō plementū. Sed tūc aliqua res crescit exteri⁹ ⁊ extra se. dū acquirit honorē. laudē ⁊ gloriā ⁊ famā. Et istud crementū nullo modo intrat intra rē. nec vnū ei. q̄ honor. gl'ia. fama. nullo mō sunt intra rē. sed extra rem nec pertinēt ad rē. ⁊ iō sūt cremēta exteriora. nec cōplēt nec perficiūt ipsam rem. Et ideo tale crementū nō debet creature sed primū. q̄ creatura pōt crescere intra se. Et ideo si nō haberet in se totū suū crementū et quereret extra se crementū q̄rit vanitatē. q̄ ipa existēs vacua a sua pfectione a ppria bonitate interiori. a suo cōplemēto interi⁹ q̄rit crementū extra se qō nullo modo pōt itrare rem nec pficere. Et ideo si creatura rōnalis nondū completa q̄rat honorē gloriā laudē exterius. tūc intra se implet vacuitate ⁊ vanitate. ⁊ efficitur vacua a sua ppria pfectiōe et bonitate interiori. et itrat i eā vanitas et inanitas q̄ est vacuitas ppie pfectionis ⁊ bonitatis et vtilitatis. ⁊ in ea nulla est soliditas nec firmitas. q̄ ibi nō est ppria bonitas. nec pfectio. nec pōt esse firmitas. Et iō sibi nichil pficit crementū exteri⁹. honoris. laudis ⁊ gl'ie. imo dū magis vult crescere exteri⁹. deficit interi⁹. ⁊ remanet paupri ma intra se. Et quantū quer extra se de honore laude ⁊ gloria. tūpdit intra se de pfectione ⁊ bonitate ⁊ vera vtilitate ppria. Et q̄ omnis res appetit semp crescere donec sit cōpleta ideo creatura rōnalis si nō q̄rit crescere interi⁹. necesse ē vt q̄rat crescere exteri⁹. ideo si nō querit ppriā bonitatem intra se. necesse est q⁹ q̄rat honorē. laudē ⁊ gloriā extra se. et hoc est cōtra naturā ⁊ contra rōnē q⁹ res existēs vacua intra se et carēs ppria pfectione q̄rat honorē extra se et gl'iam. cum sit pauperrima et miserrima. Et ideo crementū extrinsecū nō debetur creature. Sed q̄ deus est plenus intra se. ⁊ nullo modo pōt interi⁹ crescere. ideo ei soli debent laus ⁊ gloria et honor q̄ in deo nulla pōt esse vanitas neq; vacuitas. q̄ in eo est summa plenitudo. Sic ergo habem⁹ duplex crementū. vnū extrinsecū. aliud intrinsecū. vnū pertinens creature. aliud pertinēs creatori. Et habem⁹ etiā q⁹ honor debetur principio in quantū principiū est. et debet etiā bonis operib⁹. Et per cōsequ⁵s deo debet honor dupliciter. ⁊ q̄ est primū principiū. et etiā ppter opera bona. Primus honor est naturalis. secūdus est acquisitus. ⁊ iste honor acquisit⁹ est crementū exteri⁹. qui est semp cōiunctus cū gloria ⁊ laude. Q̄ aūt semp bono operi debeat laus ⁊ gl'ia ⁊ honor. signū est euidentissimum. q̄ homo timet facere mala cora hoibus ppter vituperium ⁊ confusionē. quia vituperiū ⁊ cōfusio dantur ppter mala opa

Querens honorem q̄rit vanitatem.

Querere honorem est cōtra rōnem.

Epilogat

et acquirūtur ex ipsis. Ergo q̄ contrariū bonis operibus debetur hono⁹ laus ⁊ gl'ia. Si ergo deus facit opa bona. ei debetur hono⁹ laus ⁊ gloria.

Q̄ deus fecit creaturā rationalē ⁊ totū mundū ꝓpter honorē qui acquirit ⁊ debet ⁊ sequitur ꝓpter opera vt ipse cresceret i creatura rōnali extra se. ⁊ ipsa rōnalis creatura cresceret simul intra se. Titul⁹. xxc.

Quoniā autē deus non pōt crescere in seipso nec intra se. q̄ infinitus est ⁊ summe pfectus. sed tñ pōt crescere extra se. et creatura pōt crescere in seipsa. et intra se. ideo ꝓpter ista duo cremēta debēt fieri oia. Et q̄ tūc dei⁹ pōt crescere extra se q̄n su⁹ hono⁹ sua laus et sua gl'ia et sua fama crescūt. Et cū honor cōiunctus cū gl'ia ⁊ cuz laude acquirat de nouo ⁊ sequat opera. sequit q̄ ipse oia opera extra se facit. vt per illa sequat ⁊ acquirat honor cum laude ⁊ gloria. Et q̄ honor laus ⁊ gloria que sunt exteriora cremēta nō pñt esse nisi deus cognoscatur ⁊ cognoscant etiā opa sua. ⁊ cū sola creatura rōnalis pōt cognoscere deū ⁊ opera sua. sequitur q̄ ꝓpter honorem dei ⁊ laudē et gl'iam. rōnalis creatura facta sit. Et ideo cū deus non possit crescere intra se sed extra se. et extra se non possit crescere nisi in creaturis ipsis crescat. ⁊ q̄ tūc deus crescit extra se q̄n suus honor. sua laus ⁊ sua gl'ia ⁊ sua fama crescūt. ⁊ hoc non pōt fieri nisi in sola hō facta creatura rōnali. ideo sequitur est vt de⁹ q̄ fecit creaturā rōnalē vt ipe in eo crescēret in ea. s. vt cognitio dei sceret. i noua ⁊ noticia dei noua fieret in ipsa creatura. Q̄n eni noticia ⁊ cognitio dei crescit. tunc crescit suus honor laus sua. et sua gloria ⁊ fama. Et ideo q̄n noticia dei multiplicat et crescit. tūc deus crescit ⁊ multiplicatur. Unde noticia rei est similitudo rei. ⁊ ideo q̄n fit noticia in creatura rōnali de deo. tūc quodāmodo fit deus de nouo. q̄ sua similitudo fit in creatura rōnali. Et quanto maior fit noticia dei. tātomagis crescit deus. Et quantomagis crescit noticia dei. tātomagis crescit suus honor. sua laus ⁊ sua gloria. Et sic fecit deus homies ⁊ creaturas rōnales vt i eis cresceret. Et quia dū deus crescit extra se in hoibus ⁊ in creatura rōnali. ipsa creatura rōnalis crescit intra se. ⁊ hoies crescunt interius. ideo simul ⁊ semel et deus crescit extra se in creatura rōnali. ⁊ creatura rationalis crescit intra se et in deo ⁊ de deo. et est vnū ⁊ idem crementū. Sic ergo cremētum dei exteri⁹ ⁊ extra se est cremētum creature rationalis interius ⁊ intra se. et crementum ipsius creature est cremētum dei. Et sic creatura rōnalis intra se crescit. dū deus crescit in ea. ⁊ tunc deus crescit in ipsa. dū fit cognitio ⁊ noticia dei in ipsa. Et talis noticia fit in creatura per opera dei. q̄ cognoscēdo opera dei. cognoscit de⁹ ⁊ manifestat extra se. ⁊ dū co:

gnoscit per sua opa tūc honorat. laudat ⁊ glorificat. Sic ergo opatur deus extra se vt cognoscat exteri⁹ ⁊ exinde honorēt. laudet et glificet. et honor suus et laus sua multiplicent. et ex ꝯsequēti vt creatura rōnalis ipm cognoscēdo crescat de sua cognitiōe et implest notitia ipli⁹. et exinde honor laus et glia dei crescat et multiplicetur in ipsa creatura rōnali. que dum deū cognoscit ipm honorificat laudat et glorificat. Sic ergo ad ista duo crementa tendūt oīa opera dei. que tñ sunt vnum crementū. Si enim deus nō cresceret extra se. nec creatura rōnalis posset crescere intra se. Et qz rōnalis creatura hz intellectū et volūtatē. ideo deus debet crescere in intellectu ⁊ volūtate ipli⁹ creature et ipsa creatura dz ipleri de deo tā in intellectu q̄ in voluntate ad honorē laudem et gliam dei. Et qa aliter crescit intellectus. aliter volūtas. et aliud est crementū vni⁹ et aliō alteri⁹. et vtrūq; incremētum oportet q̄ fiat de deo. ꝛo oportet q̄ de⁹ multi⁹ modis crescat extra se. et ideo sūt plures modi crescēdi dei extra se. qz creatura rōnalis multi⁹ modis potest crescere intra se. Uñ deus crescit dum noticia de deo crescit. et deus crescit dum amor dei crescit. et deus crescit dū timor de deo crescit. et deus crescit dū spes et cōfidētia in deū crescunt. deus crescit dū fides in deū crescit. et dum oīa crescunt tunc honor laus et gloria dei crescunt. Et ideo etiā similiter creatura rōnalis vt ipse homo crescit intra se. dū fit in eo et generat cognitio dei. crescit etiam q̄n fit in eo amor dei. Crescit etiā q̄n generat in eo timor dei. spes in deo. cōfidētia in deū. et fides in deū. Ista ergo sunt incremēta dei extra se. et incremēta creature rōnalis seu hois intra se. Attamē licet multis modis crescat deus extra se. et creatura rōnalis intra se. tñ duo sunt principalia incrementa. sicut duo sunt que pñt crescere in creatura. s. intellectus et volūtas. Ista autem duo incremēta sunt noticia et amor. Uñ cognitio et noticia dei est incrementū intellectus. ⁊ amor dei est incrementū volūtatis. Tūc ergo crescit intellectus in deo ⁊ de deo. et deus in intellectu. dū crescit dei cognitio⁊ noticia ⁊c. Et tūc crescit deus in volūtate et voluntas in deo. dū crescit amor dei in voluntate. Sed tñ primum incrementū. s. cognitio et noticia dei. est fundamentū omniū et radix. Si ei nō sit cognitio dei nō erit amor dei. nec timor nec honor. nec laus. nec gloria dei. Ecce ergo quāta vnitas ⁊ quanta ꝑpinquitas. ⁊ quanta obligatio dei cum hoibus ⁊ cū rōnali creatura. quia deus voluit crescere extrinsus in ipsis hoibus vt ipsi crescerent in eo et simul honor laus et gloria dei fierent. et hoies intra se crescerent. Ecce ꝙliter honor laus et gloria dei fecit rationalem creaturam et hoies fieri. Ecce qualiter honor dei fecit hoies crescere et impleri. Ecce quali-

Deꝰ debet crescere in intellectu ⁊ volūtate hominis.

Duo ꝑncipalia incrementa hominis.

ter laus dei. gl'ia dei fecit mũdũ qui nõ erat fieri. Ecce qualiter honor ⁊ gl'ia dei fecit deũ extra se opari. Diligere ergo debem⁹ sup oẽs creaturas honorẽ. laudẽ ⁊ gl'iã dei. qr fecit nos fieri. fecit nos eẽ. Prepone re debem⁹ oibus honorẽ dei. p pter quẽ sum⁹. Custodire debemus honorẽ dei. ppt quẽ imor tales erim⁹ et ppetue viuem⁹. ℭ℘ sicut deus oia operat ꝓpter suam laudẽ. suũ honorẽ ⁊ gl'iam. ita operat oĩa ppter suum nomen. Titulus. cxcj.

QUoniã aũt quicqd põt de nouo acquiri vel est res vel est nomẽ. ⁊ ḉa deus nõ põt sibi de nouo acq̃rere aliquã rẽ. cũ oẽs res mũdi ipse fecerit. et sic cum sint sue. non potest eas de nouo acquirere. Itẽ frustra acquireret cum nulla re indigeat. qr est infinitus. ⁊ sic summe plenus intra se. ergo quicquid de nouo põt sibi deus acquirere est. solũ nomen. Et hoc deo maxime cõuenit. quia solũ põt extra se crescere. quia acq̃rere hoc est crescere extra se potest. et nõ intra se. Unde tunc aliqua res extra se crescit. quãdo nomẽ nouũ acquirit. ⁊ quãtomagis illud nomẽ crescit. tãtomagis res extra seipam crescit. Nomẽ aũt acquirit ex operibus q̃ apparent et videntur

Deus acq̃rit nomẽ.

Quãdo enĩ opera sunt bene facta. necessario exeis sequit̃ honor laus fama ⁊ gl'ia cũ attribuantur et debent attribui illi cuius est illud opus bene factum. et tunc res illa cuius est opus et cui attribuitur acquirit sibi nomen nouũ ex tali opere. Acquirere ergo nomen. est acquirere nouum honorem nouam laudem et nouũ gloriam et famam nouã ex ꝓpriis operibus. Et qr opera possunt esse bene facta vt male facta. ideo ex operib⁹ põt acq̃ri nomẽ bonũ vel nomẽ malũ. Quia sicut ex opib⁹ bene factis de necessitate sequit̃ honor laus ⁊ gl'ia. ita ex operib⁹ male factis sequitur dedec⁹. vituperiũ ⁊ inhonoratio. Uñ iste est ordo. qm̃ res ꝓmo est. ⁊ deinde datur sibi nomẽ ꝓpriũ importãs et repsentãs ⁊ significãs illã rem distincte ⁊ determinate. vt verbi gr̃a. ꝓmo hõ est ⁊ deinde datur sibi nomen ꝓprium. Et istud nomẽ nõ datur ꝓpter opera bene facta. quia ante nois ꝓpriũ impositionem nõdum homo operat⁹ est aliquod opus bene factum. nec male factũ. sed significat rem nudam sine operibus Et ideo habere istud nomẽ nõ est acquirere honorem nec laudem. nec gloriam. nec famam. sed postea homo per cursum vite sue operatur bona opera bene facta. et tũc acquirit honorem ⁊ laudem et gloriam ⁊ famam ꝓpter opera. et acquirit nouũ nomẽ ꝓpter opus. ⁊ fm naturã operis acquirit nomẽ. et ex multis operib⁹ multa nomina. Et oĩa ista noĩa acq̃sita ex operibus cõiungũtur cũ primo nomine ipsius rei. quod erat nudũ sine honore. sine fama. ⁊ sic primum nomẽ efficitur magnũ ⁊ honorabile ⁊ laudabile ⁊ famosum. et crescit in nobilitate. in honore. in fama. i laude et in gloria ꝓpter opera

Ex opib⁹ acq̃rit nomẽ bonũ.

Nota ꝓpriũ cherrimũ exẽplũ.

rei cuius est Si ergo a principio nomē rei ē sine honore. sine laude et sine fama. Iz postea ppter operationes rei cuius est ipsuz nomen crescit et efficit magnū in honore. in laude. in fama. et tantum quantum crescunt opera bona. tantum crescit nomen rei in nobilitate et dignitate. z opera illi⁹ rei a principio vsqz ad finē importātur postea p illud nomen. z dum illud nomen audit intelligūtur oia opa sua Ita ergo res dum operatur facit crescere suum nomen. et duz magis operatur facit ipm magis crescere. quia nomē sequit rem Et ideo qz propter bñ facta opera de necessitate sequit honor. laus. gloria. fama. et ista sunt exteriora z extra rem. sicut nomē etiam est extra rem z. nō est ipsa res. ideo ipse honor. ipsa laus et gloria et fama coniūguntur cum nomine ipsius rei. et per ipm nomen ipsa res impletur honore. laude glia z fama. Unde cum honor. laus. gloria et fama que sequunt ad opera non possint intrare ipsaz rē cuius sunt opera. z ipsa res nichil habeat extra se magis propinquum. magis familiare qz nomen suum qō importat totalem ipsam rem. z per quod ipsa res ybicūqz portatur imo pdicatur de ipsa in recto qō nihil aliud exterius facit. sequit qz ipse honor ipsa laus. glia et fama debētur nomini ipsius rei eo qz ipsum nomen potest crescere et implerī de honore et laude z c. Quia ergo ipsa res non potest crescere intra se de honore nec de laude nec de fama. et ipsum nomen potest crescere de ipsis necesse est qz ipsum nomen crescat et impleat honore. laude z gloria z fama. vt post qz nō possunt manere in ipsa re. remanent aut in suo nomine et dentur nomini suo. Ecce ergo opera exeūt a re et apparēt z vidētur exterius. et ex operibus z talibus debetur honor laus que sunt exteriora. et ipsum nomen rei est exteri⁹ et apparet. iō honor laus fama et gloria que sequūtur ad opera debent dari nomini ipsius rei operātis. Ergo ipsa opera faciunt exterius crescere ipz nomen. z faciunt ipsum nomen honorabile. laudabile. famosū et gloriosum et benedicendum. Ipsum aut ē nomen pōt duob⁹ modis crescere. Primo in seipso scilicet dum crescit et impletur honore laude gloria et fama. p ter opera. et istud est primum crementum. Secūdo crescit nomen cū iam est plenum in se. qz multiplicatur z dilatatur z extenditur per plures homines i cordibus hominū. Et ergo propter opera bñ facta que apparēt necessario sequit vere honor. laus. gloria et fama rei cuius sunt opera que coniungūtur cū nomine ipsius rei. et facūt nomen magnū. Et cum solus deo operetur opa bene facta. et omnia opera bene facta sint ipsius dei. quia omnis creatura est ipsius dei opus. et per cōsequens omne opus creature bene factū est opus dei. sequitur qz honor laus gloria et fama que sequūtur ad omnia opera bene facta omniū rerūvere et verissime dei sunt et deo debent vere dari. et

Nomē alicui⁹ dupliciter crescit.

nulli alteri rei Et per conseqūns solus ipse debet acquirere nomen ex operibus omnibus benefactis. et solum suum nomē debet crescere in vniuerso in vero honore. laude. gl'ia et fama in dignitate et nobilitate. Et per consequens omnis honor omnis laus omis gloria et omnis fama in veritate omnium operū bene factoz nomini ipsius dei debent dari. Et tō solū suum nomē debet esse honorabile. laudabile. famosum. gloriosum. magnificū z bñdictū. z nullum nomen creature de se debz honorari. laudari. glorificari. Et sequitur vlterius q̄ hoc ē. p̄prium soli deo. scz acquirere nomen veri honoris z laudis et gloie. Et per consequens concluditur. q̄ deus operatur oīa extra se propter suum nomē. scilicet vt impleatur omni vero honore vera laude gloria et fama vt sit magnū magnificuz. honorabile et glorioſū. famosū z laudabile. vt polt tō nō pōt crescere intra se. crescat exterius in suo noie. Et ideo sequit̄ q̄ sicut operatur omnia propter sui honorem. laudez et gloriā. ita operatur oia propter suū nomen. Et per consequens sequitur q̄ idem est opari. ppter suū nomen et operari. ppter suā laudē z gloriam et honorē. Et ideo necesse erit q̄ quicūq̄ fitvl fieri potest i toto vniuerso sive bonū sive malum. veniat ad honorem et laudem et gloriaz nominis sui Et tam. quicquid iam conclusum est et dictum est de honore dei. concludi z dici potest de suo nomie

Solū nomē dei crescere in mundo

(Q)Q nomen dei ex operib⁹ acquisitum respicit semper veram vtilitatem hominis et commodum.

Titulus. cxcij.

QUoniam aūt iā declaratū est q̄ honor verus et vtilitas vera sint ita colliḡata q̄ non possunt separari. ita q̄ verus honor dei respicit semper veram vtilitatem non suam sed alterius et vera vtilitas respicit semper verum honorem. ideo verus honor dei semper respicit veram hominis vtilitatem. et vera hominis vtilitas semper respicit verum honorem dei. Et q̄ oia q̄ ptinēt ad honorē dei tinent ad suum nomen. et suuz nomen exterius acquiritur et constituitur ex omnibus operibus que pertinent ad honorem et laudem et gloriam. ideo etiam sequitur q̄ suum nomen ex operibus extra se acquisitum sē per respicit vtilitatem hois veram. Quia enim deus oia fecit ppter hominis vtilitatē. et cuz nomen dei acquirat ex opibus q̄ facit extra se seq̄tur q̄ etiā suū nomē ptinet ad hois vtilitatē. imo de tanto nomē dei acquisituz magis ptinet ad vtilitatem hois. de quāto suū nomē excedit oīes alias creaturas plus ergo proficit plus valet et plus est vtile nomen dei homini. q̄ omnes creature simul. Et plus valet nomen dei q̄ oīes creature. quia nomē dei respicit deum: et de directo et principaliter ad ipsum pertinet. et ē magis ppinquū ei q̄ oēs creature Creature ergo z omnia que de vtile ē hous operatur sūt z fiūt vt dei nomen constituatur z acquiratur

Nomē dei
mini.

et postea ipsuz nomen dei constitutum et acquisitum facit et causat totam vtilitatem hominis. Si enim deus nichil operaretur extra se. nullum nomē acquireret extra se. Quia ergo nomē dei respicit verā vtilitatē hois. z cūvera vtilitas hois sit vt amet et timeat deum. honoret z laudet z glorificet eum spere z confidat i eo credat et obediat ei. vt sez fiat z nascatur l homine amor dei. timor dei z spes ei⁹. cōfidētia i deo z fides z obedientia et totaliter homo vniat deo. sequit q nomē dei acquisitū ex suis opibus sp respicit ad ista supradicta .s. vt per nomen dei generet in hoie amor dei et timor dei. spes. z cōfidentia. fides et obedientia. Ideo hoc sequit q totaliter debz esse nomē dei extra se constitutū et acquisituz vt possit causare in hoie z generare amorē. timorē. spem. confidentiā. fidē z obedientiā. Igitur quicqd pertinet ad nomen dei. pertinet ad timorē vel amorem vl' spē vel cōfidentiā z. Et etiā nomē dei acquisitū. debet eē nomē amoris. timoris. spei. cōfidētie. fidei. z obedientie. honoris. laudis z gl'eyt sit ꝓportionatū et cōueniens homini ad ei⁹ vtilitatē. Et ideovt nomē dei cōueniētissime et congruētissime cōstituatur ad verā hois vtilitatē cōuenit q deus faciat opera amoris. opera timoris. opa fidei et fidelitatis. opera spei cōfidētie et obedientie. opera honoris. laudis et glorie. Et ideo cōuenit deovt faciat extra se opa omnipotētie vt acquirat nomē omnipotētis. vt per hoc nomē timor dei generet in hoibus Cō uenit etiazvt faciat opera per que acquirat hoc nomē domin⁹ extra se. vt per hoc nomē generetur timor in hoibus. Conuenit etiam vt faciat opera iustitie z iudicij. vt acquirat nomen iusti z iudicis. vt etiam p hoc nomen generetur timor in hoibus Conuenit etiā vt faciat opa exterius opera summe bonitatis vt acquirat exterius hoc nomē bonus. vt per hoc nomen generetur amor dei in hominibus. Conuenit etiamvt faciat opera summe sapientie extra se. vt acquirat nomen sapientis extra se et sūme sapientis. vt sic laudetur ab hominibus. Cōuenit etiāvt faciat opera per que acquirat nomen z famā. exterius vt sez sit et noīetur veraciter fidelis z ver⁹ et pius. misericors z benign⁹. sanctus. amicus adiutor. saluator. protector. vt sic p hec nota generetur in hominibus spes confidentia z fides in eum. Sic ergo conuenit vt ex multis operatiōibus acquirat deus multa nomina. et ex multis nominibus constituatur et integretur vnum nomē dei magnuz gloriosum. laudabile. honorabile. magnificum. famosū. admirabile amabile et timendum. Et hoc est summe vtile hominiUnde quia volūtas nō trahitur nisi excitet ideo oportet q nomen dei exterius acquisitum excitet voluntatem et excitet ad timorem et ad amorem ꝛc. Cū uis enim deus ab eterno sit dominus omnipotens. sapiens. iustus et bonus verax. fidelis. et sic de aliis. attamē hoc

Domini.

Iusti

Boni

Sapiētis.

Illa nota sit tale q excitat ho minem.

Nomē oi potētis.

non esset manifestum nec notū exteri⁹ extra se. et ideo quia res manifestatur exterius per operationes suas cōuenientissimū est deū operari extra se opera p que acquirat nomen et famam apud hoies. vt sic cognoscatur et nominetur ad honorem sui et vtilitatem hominū. Deo enim non est necesse habere exterius nomen nisi vt cognoscatur ab hominibus.

¶ Quid intelligitur per nomē dei acquisitum.

Titul⁹ .cxciij.

UT autem omnia clarius manifestentur. cōsiderādum est quid intelligatur p nomen dei acquisitum. Unde nomen rei extra rem est quia non est ipsa res. sed representat ipsam rem. et significat et notificat. Per nomen autem dei exterius acquisitum intelligitur tota illa cognitio et tota illa noticia que habet de deo et acquirit per illa opera que operat extra se Unde deus non cognoscitur extra se nisi per opera q̄ apparent. et sunt manifesta. Tota ergo illa noticia que acquirit de deo ex operib⁹ vocat nomē dei. Tantū ei cognoscit de deo quātū opera sua manifestant Per opa ergo q̄ de⁹ operat extra se generatur noticia de ipo in cordib⁹ hoīm. sive estimatio sive reputatio seu fama et hoc ē nomen dei acquisitus apud hoies Unde nomen dei acquisitum est noticia seu fama sive estimatio seu reputatio cum laude et honore acquisita et generata in cordib⁹ hominū de aliquo sicut per contrariū malū nomē est noticia seu fama sive estimatio cū vituperio et contēptu acquisita de aliquo in cordibus hominum. Tantū ergo habet aliqs de nomine quantū habet de fama et reputatione et estimatione in cordib⁹ aliorū. Et qui nullius est reputatiois et estimationis. nulli⁹ est nois apud hoies nec alicuius honoris. Tantus ei honoratur aliquis ab alijs quātū cognoscitur reputatur et estimatur apud eos. Et quia ista estimatio seu reputatio seu noticia potest esse maior vt minor et crescere et diminui. ergo et honor etiam. ſ nomen ergo dei acquisitum. est prima noticia seu estimatio seu reputatio generata de deo in cordibus hominū de deo per opera sua. Et tale nomen habet deus apud homines secūdum q̄ estimatur et reputatur ab eis et cognoscitur. Et scōm q̄ estimatur et reputat ab hominibus secundū hoc honoratur ab eis. Et quia talis noticia seu estimatio causatur per opera dei. ideo quia nō cognoscit opera dei nec cogitat in quantum dei sunt. nihil cognoscit de deo nec ipsum estimat aliquid nec reputat. Et p consequens deus nullius nomis nec fame nec honoris ē apud illum. Et secūdū q̄ magis vel minus cognoscit opera dei aliquis in quantum dei sunt. secundū hoc nomē dei crescit in illo. Et exinde sequitur q̄ locus et habitaculum nominis dei in quo habitat est cor homis. Unde nomen dei est extra deum. et ideo oportet q̄ habitet in aliq̄ loco et nullus locus est in quo

Loc⁹ nois dei est cor hominis.

possit habitare nisi i corde hominis. ideo cor hominis ē vas nominis dei. Et quia homines multiplicantur et per ⁊ ñs corda eorum. ideo etiā nomen dei multiplicari potest per corda hominum. Sed illud nomē qđ manet et latet in corde est occultum. et manifestatur exterius per aliud nomen sensibile audibile et visibile quod est vocale vel scriptū correspondēs nomini existenti in corde. et representans ipsum exterius ⁊ significans. Et etiam honor occultꝰ in corde ⁊ invisibilis in eluſus in nomine occulto ipius cordis. manifestatur exterius per aliū honorē visibilē. ⁊ talis honor qualis est intꝰ in corde talis repñtatur extra ꝙ signū visibile. Omnia enī q̄ extra fiunt per hominē. sunt signa eorum q̄ fiunt in corde eius Sicut enī deus manifestat seipm et dat noticiam de seipso per opa exteriora. ita homo extra manifestat nomen dei occultū. noticiam et estimationē occultā de deo per signum visibile. ⁊ etiā honorē occultū manifestat per honorē visibilem. Sic ergo dupler est nomen dei. scz occultū et visibile. vnum intus et aliꝰ extra. et etiam dupler honor. s. occultus et visibilis. vnus intenor aliꝰ exterior. Et ista nomina sunt apud homines ⁊ fiunt in ipsis hominibus ꝓ opera dei cognita. inq̄ntū dei sūt. et ista duo noīa mēsurātur ſm mēsurā cognitiōis operꝫ dei. qz tm quātū opa dei cognoscunt ab hoibus tm noticia de deo gñatur in hoibus. ⁊ tāta est ⁊ tio et reputatio gñatur de deo in ipsis et tanta quāta est noticia estimatio ⁊ reputatio dē deo in hominibus. tm noīa extra per vocē. ⁊ tātus est honor exterior. Sic ergo nomen vocale exterius mensuratur ſm mēsurā noticie ⁊ estimationis seu reputationis interioris ⁊ ipsa noticia seu estimatio mensuratꝰ ſm mensurā cognitionis operum dei inq̄ntum dei sunt. Et ideo quia opera dei inq̄ntū dei sunt non equaliter cognoscuntur ab omnibus. ideo non est ī omnibus equalis noticia. seu estimatio seu reputatio de deo nec per consequens equaliter nominantur exterius ab oib⁹. Ista ergo sunt inter se ordinata nomen vocale exterius. noticia seu estimatio interior. et cognitio operꝫ dei mensuratur ſm maiorē vel minorē capacitatem hominis. et ſm maiorē vel minorē familiaritatē hominis. et exercitium circa opera dei cognoscenda. sed ipsa opa mensurantur. vel per cognitionem ipsorū operū intra se vel per comparationē ad hominē ꝓpter quē fiūt. vel ꝓ cōparationem ad ptātē ⁊ sapientiā ⁊ bonitatē dei vñ procedūt. Radix ē ergo ⁊ fūdamentū et origo nominis dei acquisiti et noticie seu estimatiōis que fiūt de deo sūt opa dei ergo ipa opera dei portant in seipis ⁊ includūt radicaliter ⁊ fūdamētaliter et originaliter nomē dei exterius ac quisitū ⁊ honorē ⁊ laudē. gl'iaz et famā suā. Et ideo quāta sūt opa dei tm est nomē suū. ⁊ tantus est honor suus et laus sua

Dupler ē nomē dei

ꝛ gl'ia ꝛ fama sua veraciter et radicaliꝫ ꝛ in se et de se. Et possumus ponere nomē dei tribus modis. Prio modo in ipis operibus. Et isto modo nomē est sibi acquisitū veraciter et debito statim dū opa facta sūt. ꝛ etiā honor laus ꝛ gl'ia. qz semper ipsa opera portant secū nomen dei. laudē gloriā ꝛ honorē et nomen ꝛ laus. gloria et honor. semper cōsequūtur opa dei Et ideo ipsa opera dei semp sūt plena laude honore et gloria dei et laudis eius plena sūt terra. et omnes creature que sunt opera dei sunt plene honore laude et gloria dei. ꝛ portāt in seipsis semp nomē dei ꝛ suū honorem. laudē. gloriā ꝛ famam. Et istud nomē est immortale ꝛ perpetuū. et etiam honor laus gloria et fama. quia postq̄ semel sunt semp manēt ꝛ nunq̄ deficiūtur sed semp viuunt. Et istud est primū nomen dei acquisitum. ꝛ primus honor et prima laus. Deinde ipsa opa dei plena honore laude et gloria sua et noīe intrant cor hoīs ꝛ cognoscuntur ab homine. ꝛ veniūt ad eius noticiā. ꝛ tunc portant in corde hominis et relinquūt in eo noticiam et similitudinē dei seu veli gitū cum honore laude et gloria. eo quia sūt plene sua similitudine et noticia eius et honore. laude et gloria. et ideo dant illud quod habent in seipsis. Et sic ipsa dei opera cognita vt dei sūt cognoscant ꝛ faciūt in hoīe noticiā estimationem ꝛ reputationē de deo q̄ p̄cedūt. ꝛ hoc cū honore laude et gloria et bona fama. Et hoc est sēm nomē dei acquisitū in cordibus hominū. Deinde sequitur tertiū nomē quod est sensibile. visibile et audibile in voce vel in scripto. Et istud nomen est signū ordinatū ad placitū ad significandū ꝛ repīsentandū sēm nomen et etiā primū. Et istud nomen magis est signum nois q̄ sit nomen. sed inquantum significat ꝛ repīsentat verū nomē dicitur nomē dei. ¶ Ecce ergo tria noia. Primū nomen acquisitū est qđ sedet in omnibus operibus dei. ꝛ est fixū ꝛ permanens ꝛ immutabile. ꝛ non potest deleri. ꝛ solū semel gñatum est cū ipsis operibus. Sed secundū nomen quod habitat in cordibus hominū. cū quis sit firmum ꝛ permanēs. attū potest deleri de cordib⁹ hominū. ꝛ q̄tidie de nouo gñatur et multiplicatur. et est idē apud oēs homines. sed variaꝫ ſm magis ꝛ minus. ꝛ ſm q̄ magis vel minꝰ crescit. Sed tertiū nomē est audibile vel scriptū nō ē idē apō oēs hoīes: sed variaꝫ ſm diuersitatē linguarū ꝛ idiomatum. Et sicut dictū est de noīe. ita dici pōt de honore laude et gl'ia. Nomen ergo dei laus honor ꝛ gloria quasi dormiunt in ipsis operibus. et quasi sūt in potentia et nōdū actuata. sed postea dum ipsa opera intrant cor hominis et cognoscuntur. tūc ipsū nomen laus honor et gloria quasi dormiebant excitantur et euigilant et actuantur. et vltimo per sensibile signum externus manifestantur. Et sic homo quodammodo vinificat nomen dei et suum honorem et

Nomē dei in opib⁹.

Nomē dei in corde hominis.

Nomē dei in voce vel scripto.

epilogat de triplici nomie.

Nomē dei dormit.

laudem.et gloriam et famam suam Apparet igitur et declaratum est quid itelligitur per nomen dei acquisitū sibi de nouo et in quo fundatur radicali

Nomē dī eternum.

ter. Aliud autē nomen habet deus ab eterno. quod non est acquisitum ab operibus. ⁊ hoc est hoc nomē esse. qz deus ē ipz esse. Et hoc ē primū nomen in quo includuntur omnia nomina. et clauditur omne nomen. vt declaratum est in principio

Ti. ix. ⁊c.

libri in capitulo de esse. Et sic deus ab eterno in seipso absq; mundo et creaturis habet nomen vniuersale in quo continetur omne nomen. Et sicut in hoc nomine esse continetur omne nomē. ita in nomine dei acquisito continetur omnis honor. ois laus gloria ⁊ fama.

¶ Q; noticia de deo acquisita per opera eius in hominibus habet multos gradus. et etiaz nomen eius.

¶ Tituus.cxciiij.

Quoniā autem opera dei sunt radix et fundamentum noticie que de deo acquiritur in hominibus. ideo qz opera dei habent gradus intra se secundum hoc etiam noticia q̄ acquiritur in homine de deo p opera eius habet gradus. Unde quedam sunt opera dei que multum distant ab homine. q̄dam propinqua homini. ⁊ quedam opera sunt et fiunt extra hominem. et quedam sunt et fiunt in homine. et illa que fiūt in homine. quedam fiūt in corpore. quedam in anima. et etiam quedam sunt opera dei magis familiaria homini et quedam minus. Et sic opera dī nō habent se equaliter ad hominem in quo debet generari noticia de deo. ⁊ per consequens noticia seu cognitio generata de deo in corde hominis p opera dei non est equalis sed habet multos gradus. Unde maior est noticia que acquiritur de deo p opa dei q̄ fiūt propinqua homini. q̄ per opera dei. que multum distant ab homine Et etiam maior est cognitio que ē generata de deo in homine. p opera que sunt in homine. q̄ per illa que sunt extra hominem. et per opera dei que fiunt in homine. q̄ per illa que fiūt extra hominem. ⁊ etiam maior est cognitio generata de deo ē homine per illa que sunt in anima q̄ per illa que fiūt in corpore. Et quia nullum opus dei est magis propinquum ipsi homini q̄ ipsemet sibi quia opus est dei. ideo noticia generata de deo in homine per cognitionem suū ipsius. qui est opus dei est maior omnium Et sic homo dum cognoscit seipsum inquz tum est opus dei magis cognoscit et magis videt de deo. q̄ dum cognoscit pecus quod etiam est opus dei. Et quia omne opus dei inquantū dei est portat suam noticiam suum nomē et suum honorem. suam laudez et suam gloriam. et opera maiora et digniora portant maius nomen maiorem laudem ⁊ gloriam. ideo cum homo sit maius opus dei inter omnes creaturas manifestas. sequitur q̄ homo dum cognoscit seipsū in-

Noticia de deo est in eēlis.

Maior cognitio de deo.

quantum est opus dei magis estimat de deo et magis reputat et maius nomen et maiorē laudem et gloriam sibi dat. ꝙ quando cognoscit alia opera. Et ista noticia acquisita de deo p cognitionem hominis. inquantum est opus dei potest esse maior vel minor. secundum q̄ homo magis vel minus cognoscit et videt seipsum. Preterea quedam sunt opera dei que fiūt circa illa. que sunt extra hominē scilz in alus creaturis. et alia sunt opera que fiunt in ipomet homine et circa ipsum hominē Et magis cognoscit homo deū per opera que sunt in homine ꝙ per illa que fiunt extra ipsum hominem. Item quedam sunt opera dei. que omnis homo potest videre per experientiam. et alia sunt que non videt nisi per testimonium aliorum qui dixerūt et viderunt. Et certius et magis cognoscit homo deum per opera que videt et percipit per experiētiam ꝙ per opera que cognoscit per testimoniū aliorum. Item quia nichil magis cognoscit homo ꝙ illud qō sentit et videt per experientiam. ideo noticia generata de deo per opera dei que homo videt per experientiam. tenet vltim gradum cognitionis per opera sua. Et ille habet duos gradus. quia aliquando homo videt per experientiam opera q̄ deus operatur circa alium hominem. vel circa aliam rem extra se aliquando videt et sentit per experiētiam opera que deus operatur circa seipsū singulariter. Et iste est vltimus gradus cognitionis per experientiam. et iste est certissimus. solidissimus et firmissimus qui semper manet et ibi est complementum cognitionis. Unde ista noticia non potest esse nisi in vno homine. nec potest alicui communicari. quia nullus homo potest totaliter percipere nec sentire illa que fiunt circa seipsum sicut ipsemet homo. Potest enim quilibet homo cognoscere per experiētiam opera que fiunt circa alios extra se. sed non sentire sicut illa que fiunt circa seipsum sed magis cognoscit que fiunt circa seipm circa ꝙ alios. immo nullus alius potest sentire illa que fiūt circa seipsum nisi ipse solus.

Sic ergo cognitio per experiētiam habet duos gradus. Et q̄ p opera dei cognita generatur noticia de deo in homine. et ideo cognitio quā homo habet de operibus que fiunt circa ipsum est vltima. maxima et firmissima et solidissima et certissima. ideo sequitur q̄ cognitio seu noticia seu estimatio acquisita de deo in homine per opera dei que fiunt circa ipsū singulariter. est vltima. maxima. firmissima. solidissima et certissima. et donec homo cognoscat deum per talia opera. non habet veram certitudinem nec securitatem de deo. nec vere deum honorat nec glorificat nec cognoscit nec amat nec timet. Si ergo bonum est homini habere veram noticiam de deo. bonum est ergo ei q̄ deus operet in ipso et circa ipz. Et ꝙ to pl' operabitur deus circa ipsum

Duplex cognitio dei experimtalis

Maxima cognitio dei experimētalis.

singulariter. tanto maiorē acquiret de deo noticiam per experientiam. Et ideo sequitur q ꝑm q deus multis modis operatur circa ipsum hominem. ꝫ hoc homo diuersimode nomiat deum. Aliquādo em̄ nominat et dicit et cognoscit per experiē tiam deū esse potentē. quando scilicet sentit circa seipsum opera potentie dei. Aliquando nominat ipsum sapientem. aliq̄ pium. aliquando bonū. aliqn̄do misericordē ⁊ benignū ꝫ q diuersimode sentit operari deū circa seip̄m. Et tunc homo acq̄rit certissimam noticiam de deo eum laude gloria et honore. et hoc mō quilibet homo dat magnum nomē propter opera singularia. que operatur deus in quolibet. Et sic deus acq̄rit nomen multipliciter. Primo scilicet generaliter et ꝯmuniter ab omnibus creaturis et operib⁹ vniuersalibus que sūt ꝯmunia creaturis. Secundo modo acq̄rit nomen specialiter ⁊ singulariter in quolibet homine quādo operatur singulariter ⁊ secrete in aliquo homine. ⁊ ideo noticia dei et suum nomen multiplicatur et crescit in hominib⁹ per talia opera. et ꝑm q magis vel minus operatur circa quemlibet ꝑm hoc noticia et suum nomen crescit in quolibet. Et hoc est vere cognoscere deum. sentire opera sua circa seip̄m per experientiā. Item magis sentit homo per experientiam opera que deus operatur circa animā q̄ circa corpus. quia anima cognoscit magis est propinqua sui ipsi⁹ q̄ corp⁹. et ideo maioz et magis acquiritur noticia ꝺ deo in homine per opera q̄ operatur circa suam animā. q̄ circa ipsum corpus. et in illis operibus est vltimus finis et vltia certitudo de deo per opera. Ecce ergo qualiter noticia acquisita de deo per experientiam ꝑ opera q̄ homo videt per experientiam habet multos grad⁹ primus gradus est per opera q̄ homo videt extra se in alīs. Secundus gradus est per opera que homo sentit in proprio corpore suo fieri. Tertius gradus est per opera que homo sentit et p̄cipit fieri circa suam animam. Et omnia ista pertinent ad nomen dei et ad laudem et gloriam et honorē. ⁊ ad suaz famam. Sic ergo ꝑm q opera ꝺi sunt cōmunia et vniuersalia oib⁹ vel plurib⁹ vel singularia ⁊ secreta ꝑm hoc acquiritur de deo noticia communis vel singularis ⁊ maioz vel minoz. Et sic homo potest cognoscere deuz per creaturas extra se inquātū sunt opera dei. et per seipsuz inquantū est opus dei. Et ꝑ opa q̄ operatur extra se in aliis hominibus. ⁊ creaturis. Et per opera que operatur circa seipsum tam circa animā q̄ circa corp⁹ Et per consequēs multi⁹ modis potest ipsum laudare glorificare magnificare et honorificare et ei famaz dare. Patet ergo q noticia de deo acquisita ꝑ opera eius in hominibus hz multos gradus. Et per consequēs reputatio ⁊ estimatio de deo est maioz vel minoz in cordib⁹ hominuz. et habet multos grad⁹. nec est equalis apud oēs. Et

Epilogat de gradi- bꝰ experi mētalib⁹ noticie ꝺi

hō diuersimode noiat deum.

Deꝰ acq̄rit multiplex nomen.

exinde sequitur q̃ cum sit maiorem vel minorem reputatiõnem seu estimatiõnē detur honor maior vt minor. et etiã laus et gl'ia et nomẽ. sequit̃ q̃ ab oĩb⁹ hoĩb⁹ nõ dat̃ equlit̃ honor. laus et gl'ia et nomẽ interi⁹ et exti⁹.

¶ De obligatiõe hois erga honorẽ dei et laudẽ et gl'iaz et nomẽ suum. Titulus cxcv.

QUoniaz iam manifestũ ẽ q̃ oĩa q̃ de⁹ opatur extra se in creaturis. opatur ad suũ honorẽ. laudẽ et gloriam et nomẽ. et etiã dictum est q̃ honor laus et gl'ia et nomen dei acq̃rit et gñatur et crescit p opa bene facta et opa creaturarum. et q̃ homo est creatura nobilior dei que sit in mundo põt opari et habet potestatẽ operandi. iõ sequit̃ q̃ hõ dz et obligat̃ operari oĩa opa sua q̃ facit pot̃ honorẽ laudẽ et gl'iam et nomen dei. et ad hoc dz dirigere oĩa opera sua. vt scz p opa sua seq̃t honor dei laus et gl'ia et nomẽ dei. Ulterius sequit̃ q̃ hõ dz et tenet̃ solum quãtũ põt velle et laborare vt suũ nomen fiat. crescat et multiplicet̃ in q̃tũ fieri poterit. Et q̃ p opa hois bene facta sequit̃ gñatur et fit maior laus maior gl'ia. et maĩ⁹ nomẽ q̃ per opa aliaz creaturarũ cũ hõ sit nobilior creatura. sequit̃ q̃ nõ solum homo debet et obligatur facere oĩa opera sua propter honorem dei vt dictũ est. scz etiã tenet et debet tantũ opari q̃tũ poterit et multiplicare opa sua et meliorimodo quo poterit opari. Et in hoc debet continue et icessanter studere et oẽm diligẽtiã apponere ad hoc vt p opa sua honor dei. laus. gloria fama et nomẽ crescant et multiplicentur. q̃ tũ fieri poterit. Et nõ soluz hoc tenet̃ facere. sed et velle et laborare vt i oĩb⁹ reb⁹. in oĩbus hoĩbus. et in oĩb⁹ opibus honor dei. laus gloria nomẽ et fama fiãt crescant et multiplicentur q̃ tũ fieri poterit. Aliter si homo facit ꝓtiũ omniũ supradictorũ. sequit̃ q̃ hõ nõ operatur vt creatura dei. nec vt opus dei nec vt homo. immo opat̃ cõtra deum et contra intentiõnē dei totaliter. et contra ordinationem diuinam. et contra finem ad quem facta sunt omnia. Et quia honor dei semper est cũ vtilitate. nec possunt separari honor dei et vtilitas. et vbi maior honor dei. ibi maior vtilitas et quia etiam tota vtilitas est hominis et non dei. sequitur q̃ quando homo operatur ad honorem laudẽ et gloriam dei et ipsemet operatur ad suam vtilitatem. et q̃ quanto magis homo laborat vt honor dei crescat et multiplicet̃. tanto etiã magis laborat vt sua propria vtilitas crescat et multiplicetur. Item quia homo debet et obligatur amare honorem dei et laborare vt crescat et multiplicetur in q̃tum fieri poterit. sequitur q̃ homo obligatur ponere totum seipsum et totam vitam suam et dare vitam suam et omnia que habet ad honorem dei laudem et gloriam. Et per consequens q̃ quando homo dat vitam suã et quiecũq̃ hz ad honorem dei. q̃

Primo.

Secundo

Tertio.

Quarto

tunc facit maximā suaz vtilitatem. quia tunc laborat quantū potest vsq; ad vltimū de potentia ad dei honorem. Quia non potest magis laborare ad dei honorem. q̄ dare vitā suā p illo. et ideo hoc est summa vtilitas. summum cōmodū ⁊ lucruz hominis. Et ideo sequit q̄ homo nihil perdit. ſz summe lucratur dū vitā suam dat ad honorē dei. et ideo non perdit vitā.

Quinto. Preterea etiā sequit ⁊ concludit q̄ homo debet obligāt ⁊ tenetur credere de deo ⁊ ꝓfiteri et attribuere ⁊ dicere de ipso oīa illa que ptinent ad suum honorem ad suā laudē ad suā gl'iaz. et ad suū nomē. ⁊ famā suam. ⁊ magis illa que pertinēt ad maiorem laudē ad maiorē honorē et ad maiorē gl'iam q̄ illa que pertinent ad minorem.

¶ Q̄ oīa que pōt hō vel debet dare deo reducuntur ad honorē et quicquid facit homo deo. semper ipm honorat vl' inhonorat seu contēnit vel iniuriatur.

Titulus.cxcvi.

Ti.clxxvi ⁊ ti.clxxxvij. QUoniam autez iam declaratum est q̄ oīa que deus facit extra se. facit propter suum honorem. et q̄ omnia q̄ deo pertinent extra se. pertinent ad suū honorē. q̄ honor respicit et comprehendit totum statum dei extra se. et q̄ homo potest et debet et tenetur reddere deo et dare plura vt probatum est. et omnia que homo potest facere deo et reddere sunt extra deum. ideo sequitur q̄ omnia debita que homo potest et debet dare deo reducūtur et pertinēt ad honorem dei. Et quia omnia que respiciunt deum exterius respiciunt et pertinēt ad suum honorē. vel ad contrariuz sui honoris. scilicet ad inhonorationem seu contemptum ⁊ iniuriam. ideo quicquid homo faciat deo semper ipsum honorat vel inhonorat. Cum enim honorare ⁊ inhonorare cōtrarientur inter se. et omna que fiunt exteri⁹ extra deum debent fieri ad suū honorez sequit q̄ si nō fiunt ad suum honorē q̄ fiunt cōtra suū honorem. Et per consequens homo deum semper honorat vl' inhonorat. Et ideo sequitur q̄ omnia ista debita que hō debz deo. s. amor. timor. laus. honor et gloria: obediētia. spes. fides et credulitas et confidentia reducuntur et pertinent ad honorem dei. et oppōsita istorum sunt contra honorem dei. Et iō qui amat deum primo honorat ipsum. et qui non amat ipsum primo inhonorat ipsum. Et qui amat deum et non amat eum primo. inhonorat ipsum. q̄ est primo amandus. Et si non amatur quod primo amandum est. iniuria et contemptus est. Et qui timet deum primo honorat ipsum. et qui non timet inhonorat. Et qui obedit deo honorat ipsum. et qui non obedit inhonorat. Et qui sperat in deo ipsum honorat. ⁊ qui non sperat in deo ipsum inhonorat. Et qui confidit in deo honorat ipsum et qui non confidit inhonorat. Et qui credit et dat fidem deo ipsum honorat et qui non credit ei ipsum inhonorat. et qui non credit deo primo et totaliter etiam ipsum in

honorat. Sic ergo amare deum primo. timere deum primo. glorificare et laudare deum primo. obedire deo primo. sperare in deum primo. et confidere in deo primo. ⁊ credere deo primo. hoc est honorare deum. Sed non amare deum primo. non timere deum primo. non obedire deo primo. non laudare non sperare in deo primo. non confidere in deo primo. non credere deo primo. hoc est deum inhonorare contemnere et iniuriare. Et sic omnia que deo dantur per hominem. reducuntur ad honorare vel inhonorare deum et contemnere vel iniuriari. Et sic honorare deum vel inhonorare omnia claudunt. Et quia honorare deum et inhonorare opponuntur. ideo sicut nullum maius bonum potest facere homo ꝙ honorare deum. ita nullum peius malum potest facere homo ꝙ deum inhonorare. Et sicut nihil maius potest esse extra deum ꝙ honor dei. sic nihil peius potest esse extra deum ꝙ inhonoratio dei seu iniuria dei. Sic ergo soluere et reddere deo debitum est ipsum honorare. et non soluere nec reddere est ipsum inhonorare et contemnere et iniuriari. Studere ergo debet homo diligentissime vt diligat deum et reddat ei solui at deo quod debet. Unde quia deus vult suum honorem quia propter illum fecit omnia. et omnia que homo debet facere et reddere deo pertinent ad eius honorē. sequitur ꝙ deus vult ꝙ homo reddat deo quod debet. et nihil potest velle ꝫ suum honorem.

Ola reducunt i honorē dīi ⁊ econtra.

¶ De multiplicatione honoris et iniurie. Tit.cxcviij.

Quia autem omnis creatura facta est ad honorem dei. et respicit honorem dei et pertinet ad honorez dei. ⁊ etiā respicit deum quodammodo. iō honor dei respiat honorem omnium creaturarum. et iniuria dei respicit iniuriam omnium creaturarum. Et ideo quando honorātur deus honorant omnia que dei sunt. scilicet omnes creature. Et quando deus inhonorat et contemnitur seu iniuriatur etiam iniuriantur ⁊ contemnuntur et inhonorātur omnes creature. Et sic inhonorare deum includūtur infinite inhonorationes. et in iniuria dī includuntur infinite iniurie simul et semel. Et sic nihil tanto crescit et multiplicatur sicut honor et iniuria. qz honor vnius est honor infinitorum et iniuria vnius est simul ⁊ semel est iniuria infinitorum. Qui ꝙ honorat deū. honorat oēs creaturas. et qui iniuriat deū. simul et semel iniuriat oēs creaturas sicut qī iniuriat regē iniuriat oēs de regno. simul et semel.

Peccās infinite honorat deū infinite.

¶ De honore proprio qui est contrarius honori dei tāq̄ eius capitalis inimicus.

Titulus. cxcviij.

Tit.cxcv.

Quoniaz iam probatuz est ꝙ hō debeat facere oia opa sua ad honorē dī. ⁊ tenet laborare ꝙ tū pōt. vt honor dī. laus. glia. fama ⁊ nomē resc̄at ⁊ mltiplicenꝫ ꝙ tū fieri

poterit tam in seipso q̄ in oīi
bus alijs. aliter si non faciat
hoc tūc hō nō operat vt creatu
ra dei nec vt opus dei. imo fa-
cit cōtra deū ⁊ cōtra intētionē
totalē eius. ⁊ cōtra suā ordina
tionē. q̄ uis hoc sit magnū ma
lum. Sed tū peius est si operet
oīa ⁊ faciat homo q̄ facit ad
suū ꝓpriū honorē ⁊ ad suā pro-
priam laudē ⁊ gloriā. ⁊ ad ac-
quirendū sibi ꝓpsi nomen ⁊ fa-
mā. et ad hoc studeat ⁊ laboret
vt honor suus ꝓprius. laus glo
ria ⁊ fama et nomen fiant cre
scant ⁊ multiplicent. quia tūc
hō studet ⁊ laborat de directo
contra deū. imo nichil magis
est cōtra deū. nichil magis re-
pugnat deo. nichil magis ini-
micat deo q̄ talis honor pro-
prius. talis laus. talis gloria.
⁊ fama. quia cōtrariatur ⁊ ini
micat de directo honori dei et
Ti. clxxxv Titulo. ꝯ clxxxix. sue laudi ⁊ glorie. et statui toti
dimno extra se qui consistit in
laude in gloria ⁊ in honore. q̄
deus oīa fecit ꝓpter suum ho
norē. et soli deo debetur laus ⁊
gloria. et hoc est sibi ꝓprium.
quia tunc hō facit per seipsum
suū statū sicut deus. separat⁹
⁊ diuisus a deo ⁊ contra deū. ⁊
tollit rapit ⁊ furat id q̄ est ꝓ-
priū deo. Et ideo sequit q̄ nul
lo modo hō pōt esse maior ini-
micus eius visibilis ⁊ manife-
stus. nullo mō pōt magis in-
iuriare ⁊ inhonorare deum. q̄
quādo studet ⁊ laborat ⁊ facit
oīa ad suū ꝓpriū honorem ⁊
suam gloriā ⁊ laudē ꝓpriā. Et
Subito efficit q̄s inimicus dei sic patet q̄liter hō subito pōt
effici inimicus dei capitalis.
volendo ꝓpriū honorē ⁊ laudē
et gloriā. et qualiter subito fa-
cit guerrā inter deū ⁊ hoiem. ⁊
maxima inimicicia ⁊ maxima
diuisio ⁊ discordia fit ꝓpter ꝓ-
priū honorē laudē et gloriam
quia hoc est de directo ire con-
tra intentionē dei. contra cor
dei. ⁊ cōtra fundamentū dei.
et tāgere cor ipsius dei. ⁊ con-
tra totū ordinē vniuersi. Et p
cōsequens sequit q̄ per nichil
magis hō pōt cognoscere ma-
nifeste ⁊ experimēta liter et in-
fallibiliter q̄ ipse vadit cōtra
deū. et q̄ miuriet ipm. et q̄ sit
cōtra ipm. q̄ per ꝓpriū honore
rem laudē ⁊ gloriā. et q̄ nihil
magis experimēta liter visibi-
liter ad oculū manifestat miu
riā dei ⁊ offensam ⁊ inimicicia
dei q̄ ꝓprius honor. et nichil
magis et nihil facilius hō sen-
tit et videt in seipso q̄ ꝓpriꝰ
honorē ⁊ ꝓpriā laudē. Ergo p
ꝓprium honorē et laudē ⁊ glo
riā. tanq̄ per illud q̄ est sum
me sibi familiare oīa pōt co-
gnoscere et iudicare experimē
taliter. q̄ nihil magis est ma-
nifestū hoibus q̄ honor laus
et gloria. Et ideo sicut p duos Titula. cxxxvij.
amores superi⁹ dictos oia po-
terant ꝓbari: ita simliter per
duos honores. Vñ dictum fuit Tit. cxliij.
in tractatu de amore q̄ duo
amores. s. amor dei et amor sui
ipsius erāt due porte ⁊ due pri
me radices ad intelligendum
oia. ita similiter duo honores.
scz honor dei et honor ꝓprius
sunt due porte ad intelligēdū
oīa. Vñ magis sunt manife
stiores isti duo honores q̄ duo
amores. quia magis manife-
stus est honor q̄ amor. Et ideo

ꝓbare per honorem est magis manifestū ꝙ ꝓbare per amorem. Sicut autē oīa bona reducebātur ad dei amorē. et ab ipso oriebantur: ⁊ oīa mala reducebātur ad ꝓpriū amorē ⁊ ꝓpriatū ⁊ ab ipso oriebant. ita oia bona reducūtur ad honorē dei. et ab ipso oriuntur magis manifeste et oia mala reducūtur ad honorē ꝓpriū ⁊ ꝓpriatū. et ab ipso oriunt magis manifeste. ꝙ uis autē oīa oriant a duob⁹ amorib⁹. nō tñ ita manifeste sicut a duob⁹ honorib⁹ et tñ ipsi duo honores oriūtur a duob⁹ amorib⁹ vt dictus est. quia sunt due prīme radices.

Ti.clxxxj.

¶ Declaratio ad oculū qualiter homo per honorē ꝓpriū est et fit verus ⁊ rectus inimicus dei.

Titulus.cxcix.

QUoniā autē super⁹ iam tractatum est de honore dei et laude et gl̄ia et fama et noīe suo qualiter sez sit qualiter generat et qualiter crescit in cordibus hominū. vñ dictū est ꝙ corda hominū debēt impleri de cognitione dei. et ad hoc facta sunt vt fama dei et nomen dei habitēt in cordib⁹ hominū. vt sez hoies cognoscē do deū per opera sua habeant de deo bonam estimationē bonam reputationē et opmionē et per consequēs ipsum honorent. laudent ⁊ magnificent ⁊ glorificent in cordibus eoꝝ. sic ꝙ corda hominū debēt esse vasa dei nois ⁊ honoris sui ⁊ laudis sue. Sed homo qui querit ꝓpriū honorē. ꝓpriam laudem et ꝓpriam gloriā et famā ipsemet primo occupat cor suū circa suūmet ꝓprium honorem et circa illū continue cogitat. et semper vigilat ⁊ studet quomodo honor ꝓprius fiat crescat multiplicetur et permaneat. et tamē deberet occupare cor suum circa honorem dei laudem et gloriā et in ipso fieri cognitio de deo. Et sic cor suū quod est nois dei vas occupat circa honorē ꝓprium suum. et tenet occupatū de ꝓprio honore. Et in hoc facit deo maximā iniuriā. quia occupat sibi suū ꝓprium locum et ponit illud quod est cōtra deum intus in corde suo. Item non solū occupat nec tenet occupatū ⁊ ꝓpe ditum suū ꝓprium cor circa suū ꝓprium honorē. immo quod peius est vult ꝙ corda aliox hominum que sunt vasa honoris dei et nominis sui occupentur et repleantur de suo ꝓprio honore de sua laude. fama et nomine suo ⁊ de sua estimatione et reputatione. ita ꝙ cogitent circa sua opera. circa suam famam. circa suū nomen vt ipse cognoscat et reputetur ab hominibus ⁊ vult ꝙ suus honor. sua laus et gloria et suū noīe ⁊ sua fama ⁊ reputatio sua diffundatur crescat et multiplicetur et habitet in cordibus hominū et permaneat in eternū et ad hoc laborat quantū potest. Unde qui querit ꝓpriū honorem. necessario vult ꝙ ille crescat et multiplicet. ⁊ non potest multiplicari nisi in ipsis hominibus. et sic corda hominum vult esse occupata circa facta sua cogitanda. ⁊ nō circa dei facta. circa ꝓprium ho-

Ti.cxcij.

Querens ꝓpriū honorē occupat locū dei.

Secūdo.

norem et nō circa honorē dei. circa laudē et famam suā. z circa nomen suū magnificandū z exaltandum et honorandū. et non circa honorem dei nec nomen. et vult tenere ipedita omnia corda hominū. et seipsum multiplicare in eis et vult q̄ imago sua multiplicet et ipsimatur in cordibus omniū hominū vt semper cogitēt de ipso et loquātur de ipso. Et sic vult totū mundū esse occupatū circa suum honorē. Et per consequens vult deū expellere de regno suo. de habitaculo suo. et de domo sua ꝓpria. Ecce maxima inimicicia z manifesta cōtrarietas. grādissima iniuria. contra deū velle occupare velle impedire oīa loca dei oia corda hominū z ponere intus inimicū dei capitalē. scz honorem ꝓpium. qui est contra deū

Ꝓprius amor facit inimicum dei.

Ecce ergo qualiter ad oculum manifestatur q̄ homo quādo querit ꝓpium honorē fit verꝰ et directꝰ inimicus dei. Et homo si nō querit honorē dei sandem gl̄iam et famā. querit suū honorē suam laudē gl̄iam z famam ꝓpriā. et si nō operatur ad dei honorē. operatur ad ꝓpium honorē. nec est dare medium. Ideo homo necessario est semp amicus vel inimicus dei semper est ꝓ deo vel cōtra deū. quia nō est dare medium. Qui ergo nō occupatur nō laborat nō cogitat. nō vigilat circa honorem. laudē z gl̄iam et famā dei. signū est q̄ occupatur. cogitat. laborat. vigilat. studet. circa ꝓpium honorē. circa ꝓpriam laudem z gl̄iam. Et per cōsequēs nō potest videre nec cogitare honorē dei. z gl̄iam. quia iam excecatus est per ꝓpium honorē z ꝓpriam laudē Tauere ergo debet se homo tā cīt a mortalissimo veneno z subito interficiēte a ꝓpio honore z ꝓpria laude z gl̄ia. z sem pervigilare circa dei honorem laudē et gl̄iam. Ecce ergo videte ad oculū quemodo homo qui occupat et laborat circa ꝓprium honorem. perdit totaliter tēpus suum. videte qualiter occupatur circa vanitatē z nichilū. Videte quemodo est seruus et seruitor vanitatis z nichili. Videte qualiter facit deū suum de vanitate et de nihilo. Videte qualiter exponit seipm et quicquid habet z illa q̄ dei sunt, ad vanitatē z nichilum. Videte quemō vult tenere statum suū cōtra dei honorē. z de his que dei sunt. z quemodo laborat circa impossibile. Quis solus honor dei fiet et permanebit. et oīs alius peribit et deficiet et ad nichilū reuertet Quis pōt manutenere ꝓpriū honorem suum. nisi solus deus omps. Que creatura pōt tenere honorem ꝓpriū. cōtra honorē sui creatoris. Qualiter opꝰ de nichilo factū poterit tenere ꝓpriū statum suū contra statū et honorē sui opificis omnipotētis? Que maior stulticia q̄ maior inordinatio. que maior absurditas. que maior cecitas. q̄d magis contra rationem. quid magis contra naturam. q̄m q̄ opus de nichilo factū. querat ꝓpriū honorē z ꝓpriā laudē et gl̄iam et ꝓpriam famā. con

Ꝓprius honor excecat.

Ꝓprius honor nō durat.

tra honorē et laudē sui creatoris ⁊ furet et rapiat gl'iam sui creatoris. et cōstituat se immicū capitalē sui factoris oīpotētis? Et quid magis ꝓtra naturā q̄ opus specialiter factum ad laudandū. honorādū ⁊ glorificandū et magnificādū suū factorē. laboret et studeat totis viribꝫ ad laudandū. honorandū. glorificādum. honorandū ⁊ magnificandū seip̄m in iniuriam sui factoris.

¶ Cꝫ sicut ad honorē dei sequitur vtilitas hoīs. ita ad honorem ꝓpriū sequitur eius inutilitas ⁊ dānum. Titulus. cc.

ET quia homo qui ōrit honorem suū ꝓpriū suā laudē gl'iam et fama suā ⁊ nomen suū. totaliter est cōtra deū. q⁊ deus fecit oia et ip̄m hoīem ꝓpter suū honorem et suā laudē et gl'iam. sed hō querēs ꝓpriū honorē facit oia ꝓpter suūmet honorē ⁊ oia reducit ad suūmet honorē. ⁊ se ip̄m ⁊ totū mundū. ⁊ oia q̄ deꝫ fecit ad suū honorē. vult q⁊ seruiant suo ꝓprio honori. et per cōsequens ipse peruertit totū mundū ⁊ totā ordinationē dei quantū pōt ⁊ in eo est. ⁊ facit aliā ordinationem peruersam cōtra dei ordinationē. et ordinat seip̄m ⁊ oēs creaturas ad aliū finē q̄ deus ordinauit. et ad aliā intentionē contrariā intētioni dei. Et sic hō tūc est totus peruersus in seipso. et deo qui fecit oia contrarius. ⁊ permutatus in cōtrariū finem oīm creaturarū. et facit seipsum alterū deum ꝓpria auctoritate. Et sicut iam pbatuꝫ est q⁊ ad honorē dei sequit vtilitas hoīs ⁊ semper cū dei honore est cōiuncta. nec pñt separari. ita necesse est q⁊ ex cōtrario honore sequatur oppositū. sc̄z inutilitas. Et ideo necesse est q⁊ ad honorē ꝓprium hoīs sc̄z quādo homo querit honorē ꝓprium sequatur inutilitas hominis ⁊ dānum et incōmodū. quia isti duo honores sunt cōtrarij et inimici adinuicē. et ex vno sequitur oīs vtilitas. ergo ex alio debet sequi oīs inutilitas. Quia ergo iste honor est peruersus. et peruertit totam ordinationē dei. necesse est q⁊ ex ipso homini sequatur inutilitas ⁊ dānum. Quia enim soli deo debetur honor ⁊ homini vtilitas. ideo si homo rapiat honorem et auferat deo quod suū est. necesse est q⁊ perdat vtilitatem et perdat quod suum erat. et acquirat inutilitatem et dānum et totum peruertat.

¶ Collectio dānorum ⁊ malorum ⁊ inutilitatum. q̄ sequuntur hoīem quando querit proprium honorem.

Titulus. ccj.

ECce quot mala quot dāna et incōmoda quanta iutilitas sequatur homini ex proprio honore et ꝓpria laude et ꝓpria gloria. Primum malū est quia homo qui est factura dei et opus dei efficitur capitalis et formatus inimicus dei factoris sui. Et quid peius homini est q̄ proprius honor per quem fit inimicus dei ⁊ per quem destruit quantum

Honor ꝓpriꝰ quer it totum mundum.

Primo. Ti. cxcix

Ti. cxcix

in eodē deū factorē ſuū quia deſtruit intentionē ſuā ſuū honorē. et per cōſequēs elōgat ſeipſum a deo in infinitū. quia tantū diſtat a deo quantū ſua intētione elongatur ab intentiōe dei. Et quia hō intendit ſuū ꝓpriū honorē et deus ſuū. qui infīmo elōgantur et diſtant iterſe ideo totaliter tūc hō diſtat a deo et elongat. Et quia deꝰ eſt totū bonū homis. ⁊ totū bonū hois eſt q̄ hō cōūngat et vniatur cū deo. ideo quantū elongat ſe a deo tantum elongat ſe a bono ſuo. Item aliud malū. poſtq̄ hō elongat a bono ſuo i infinitū neceſſe eſt q̄ appropinquat ſuo malo. ⁊ q̄ cadat in tātum pfundū malū quantū deus eſt altū bonū. Et ideo neceſſe ē q̄ cadat in infinitū pfundū malū et in carcerē pfundiſſimū et abyſſū Item aliud malū Quia facit deo factori ſuo infinitā iniuriā et offenſam. et deſtruit ſuaz ordinationem ⁊ legem ideo meretur infinitā penā et punitionē. Item aliud malū. quia omnia que facit. facit contra ſeipſum ad ſuū damnū et ad ſuā deſtructionē et ad ſuā perditionē q̄ oīa reducit ad ſuū ꝓpriū honorē quia peruerſus et cōtrarius deo. Et ideo quantomagis vult facere ꝓpriū honorē. tantomagis facit ſuum damnum. Item aliud damnum. quia excecat ſeipſum per propriū honorem laudez et gloriam. ⁊ quātomagis querit ſuum honorem et cogitat circa illum et ſudet tantomagis excecatur i cognitione dei. quia proprius honor propria laus et propria gloria totaliter ſunt contra deum. Et ideo obtenebrant et obſcurant et excecant totaliter hominem et ponunt ipſum extra deum extra lucem. extra veritatem. ⁊ extra viam. Et ideo tūc homo ñ pōt cognoſcere illa que dei ſunt nec illa que pertinent ad hominem inquātū homo eſt. nec bonum nec malum hominis nec ordinē vniuerſi. nec aliquo modo ſcia dei poteſt recipi i eo. q̄ totus eſt peruerſus et ideo contrarius. et omnia que dei ſunt iudicat inordinata. Item aliū malum quia facit totum fundamentū ſuū in mendacio. i error. in deceptione. in vanitate et nullitate et in nichilo. q̄ ꝓpriꝰ honor ⁊ ꝓpria laus homis eſt mendacium error falſitas et deceptio et vanitas et nullitas. Item quia honor ē extra rem et non intrat ipſaz rē ideo homo qui querit laborare circa ꝓpriū honorem. et ad illum augmentandum et multiplicandum totaliter edificat extra ſe. et nichil intra ſe. et totaliter laborat ⁊ eſt extra ſeipſū ⁊ vult crescere extra ſe ⁊ remanet vacuꝰ intra ſe. nullū bonū habens intra ſe. et nichil boni acquirit intra ſe. ſed tantum malum. Item inutilem laborat pdit tempus ſuum tempus exponit mane et fruſtra perdit conatum. perdit laborem. et ad impoſſibile tendit. quia nunq̄ ſuus honor poterit impleri quia ſolꝰ honor dei fiet cui nichil poteſt reſiſtere. quia omnipotens eſt ſolus qui poteſt manutenere ſuum honorez Ecce ergo quot damna quot inutilitates in-

Secundo

Tercio.

Quarto

Quinto.

Ti. cxix.

Sexto.

Septimo

Octauo.

currit homo qui querit suum p̄prium honorem quoniam est totaliter deum contra seipsum cōtra omnes creaturas. et contra principalem intentionem et finem propter quez facta sūt omnia. et ad quem tendunt omnia. Videte ergo quomodo homo totis viribus toto conamine fugere et fugare debet p̄prium honorem et p̄priam laudem et p̄priam gloriam

¶ Q; ex p̄prio honore et p̄pria laude et gloria hominis. necessario sequitur eidem eterna confusio eternum vituperiū et sempiternum opprobrium.

Titulus. ccij.

ET quia honor verus et cōfusio opponuntr et laus et vituperium et gloria z opprobrium. et honor non potest mutari nisi in confusionem z laus non nisi i vituperium. et gloria nisi in opprobrium et econuerso sicut calidum in frigidum et ecōtra. et etiam nullus honor verꝰ nisi honor dei. nulla laus vera nisi gloria dei et per consequēs nulla gloria. nulla laus nullꝰ honor permanebit nisi dei. Et ideo ex honore dei nō potest sequi confusio sed honor. ex laude dei non potest sequi vituperium z laus. z ex gl'ia dei nō pōt seq̄ opprobrium sed gloria. Et ideo homo qui querit et laborat circa honorem laudem et gloriam dei. oportet q̄ transeat et perueniat in verum et perpetuū honorem et veram et perpetuam laudem z gloriam Sed quia honor p̄prius hominis ē peruersus inordinatus falsus iniustꝰ indebitus. et similiter de laude et gloria et per consequens nō permanebit sed destruetur. iō necesse est per oppositum. q̄ ex tali honore significat confusio et ex tali laude vituperium. et ex tali gloria opprobrium. Et sic necesse est q̄ honor p̄prius hominis. et p̄pria laus et gloria transeant in eternam confusionem perpetuum vituperium. et in sempiternum opprobrium. Et sic qui querit p̄priū honorem. p̄priam; laudem et gloriam. querit eternaz confusionem. perpetuum vituperium et sempiternum opprobrium suūpsius. Et est etiam simile de p̄prio amore. Nam sicut de p̄prio amore finaliter sequitur odium perpetuum suipsius. ita ex p̄prio honore finaliter sequitur eterna confusio suūpsius. Et non solum hoc. sed etiam summa inutilitas. summum damnum et incommodum. Et sic desiderans p̄priū honorem desiderat summaz suam confusionem. et suam summam inutilitatem. Ti. clxi.

¶ Q; per honorem laudem et gloriam. et per eorum contrarium scilicet per confusionem vituperium magis visibiliter manifestatur distinctio et separatio ipsius hominis a brutis animalibus q̄ per aliquid aliud.

Titulus. cciij.

QUoniã aũt experientia est rerum magistra et quicquid videtur per experientiam est multum certum et quia honor laus et gloria et fama sũt nota hominibus per experientiam. ideo illa que probantur ꝛ concluduntur per honorem et alia sunt multum certa hominibus et propinqua. Et ideo quãtum possumus debemus omnia probare per illa que sũt nobis magis propinqua et familiaria. sicut sunt honor laus ꝛ gloria. et eorum contraria. scilicet inhonoratio. confusio. vituperium. Videmus autem per experientiaz ꝙ animalia huiꝰ que sunt infra hominez. non cognoscunt honorem nec laudem nec gloriam. nec opposita istorum. scilicet inhonorationem nec cõfussionem nec vituperium. Et iõ videmus ꝙ ipsa animalia. nesciũt nec possunt dare alicui honorem nec laudem nec gloriam nec opposita istorum. scilicet in honorationem. nec etiam appetunt nec querunt nec desiderant honorem nec laudem. nec gloriam nec famam nec nomẽ. nec timent inhonorationẽ nec timent confussionem nec verecũdiam. nec vituperium nec opprobrium nec contemptum nec ignominiam. nec derisionem. nec diffamationem. que omnia contrariantur honori nec tamen videmus ꝙ aliquo modo amant et timent. sed per experientiam est manifestum ꝙ ipse solus homo in mundo cognoscit omnia ista. et potest et scit dare alicui. et potest recipere et appetere et querere et desiderare et tractare et inuestigare Unde potest dare aliis honorem laudem gloriam et querere sibiꝑsi. et etiam super omnia timet et fugit inhonorationem confussionem verecundiam. vituperium et opprobrium et diffamationem Et exinde possumus cognoscere manifestissimaz differẽtiam et separationem ꝛ distinctionem ad oculum iter homines et omnia animalia per honorem laudem et gloriam et contraria istorum. Et ideo sequit ꝙ omnia ista ascẽdunt sup animalia. et per cõsequẽs sunt res insensibiles et intellectuales ꝛ apprehensibiles per intellectũ Et ideo sequitur ꝙ honor laus ꝛ gl'a ꝛc. solũ pertinẽt ad res itellectuales et spirituales. Et exinde etiam possumus concludere ꝙ hõ habet in se aliquid occultuz et inuisibile. et alios oculos occultos. et alias aures et alium visum. alium auditũ. super omnia animalia qz cognoscit honorem et confusionez ꝛc. ꝛ animalia non possunt.

¶Qꝛ exinde ostenditur ꝙ maxime deo conuenit honor.

Titulus.cciij.

ET quia honor laus ꝛ gloria pertinẽt solum ad res intellectuales inuisibiles ꝛ spirituales et non ad res corporales nec brutales. sequit ꝙ quanto res est magis spiritualis. intellectualis. inuisibilis. et magis distat a brutis. tantoma-

gis ei conuenit honor laus et gloria. Et quia deus est summe spiritualis. summe intellectualis. et summe inuisibilis. ꝯ sequitur q̄ deo summe et in summo conuenit honor laus et gloria. et q̄ deus ē summe honorabilis. laudabilis et glorificabilis. Et per consequens opposita istorum scilicet inhonoratio confusio. vituperium opprobrium et verecundia. contemptus diffamatio ꝛ irrisio. et omnia que sunt contra honorez. in summo ei disconueniunt et contrariãtur. Et sic ordo creaturarum et
Ti. i. scala nature manifestat. q̄ deo summe conuenit honor laus et gloria.

¶ Probatio q̄ deus velit defensare et manutenere suum proprium honorem

Titulus.ccv.

Quod autem deus velit manutenere. defensare. argumentare. et conseruare suum honorem qui maxime et in summo ei conuenit. hoc possumus manifestare ex parte hominis. Et enim homines tantum diligũt honorem ꝓprium quibus tamẽ non conuenit. et omnia que habent exponunt pro honore proprio ad illum manutendum defendendum et conseruandum scilicet aurum et argentum et amicos et quicquid est eis subiectum. et quicquid magis diligunt. immo et quod plus est se ipsos exponunt morti. ꝛ vitam propriam dant pro honore proprio defendendo et manutenẽdo. quanto ergo magis deꝰ cui in summo conuenit honor ꝛ debetur. diliget et cõseruabit manutenebit et augmentabit suum proprium honorem et illuz defendet. Et si homo eo quis diligit suum honorem proprium nullo modo patitur q̄ suus honor diminuatur. quanto minꝰ patietur deus suum honorez diminui. cui solum debetur. Item si homo qui diligit suum proprium honorem. habet odio omnẽ alium honorem. qui potest ledere et destruere vel diminuere suum proprium honorem quanto ergo magis deus qui diligit suum proprium honorem ꝛ singularem et cui in summo conuenit habebit odio omnem alium honorem cuiuscunq̄ qui contrariatur suo honori vel non concordat cum suo honore. et illum destruet et ãnichilabit. Ex hoc possumus concludere q̄ deus decuret quicquid ēvel erit vel fuit ad suum honorem. et q̄ omnia seruient suo honori. Et etiam possumus videre q̄ magna res est honor in se. et quomodo est aliquid excellentissimum et aliqd supra homines. cum homines exponunt seipsos morti pro illo manutenendo et quicquid habent dant pro illo. et preeligunt mori. q̄ q̄ honor moriat.

¶ Q̃ per illa que dicta sunt de honore dei clarissime et indubitanter ostenditur q̄ iesus christus ēternus filius dei eterni patris omnipotentis.

Titulus.ccvi.

Ti.clxxvi
ti.clxxx
ij.
Ti.clxxx
ix.
Ti.cxc.
Ti. clxxx
viij
Ti.xxv.

Joh. viij.
Johā.x.
Jo.xvij.

Joh. viij.
Johā.x.

Marcivl.

Mathi. iij

Jo.v.t.vj

Ad probandum autem q̄ iesus xp̄us quē colit t adorat tota xp̄ianitas sit ver⁹ filius dei eterni. omnipotentis summe sapientis. summe bonitatis. qui creauit mundum de nichilo oportet resumere oia q̄ sunt iam conclusa de honore dei. Unde probatum est primo q̄ deus operatur omnia q̄ facit extra se propter suum honorem et ad suum honorem. et ad suam laudem t gloriam. ¶Itē q̄ soli deo debetur honor. laus et gloria et q̄ hoc est soli deo p̄prium. ¶Item q̄ sicut de⁹ operatur oia propter suū honorē. ita operatur' ppter suū nomē. ¶Item q̄ honor dei permanebit in eternum. ¶Item conclusum est per creaturas q̄ deo sūme conuenit honor. t q̄ deus diligit honorē suum. t q̄ illum defēdet t manutenebit. ¶Itē q̄ deus habet odio' omnē aliū honorem q̄ repugnat suo honori. vt dictum est in ca. precedēti. ¶Et q̄ de⁹ nichil potest facere contra suum honorem. nec permittere quin totum reducatur ad suum honorem. ¶Istis premissis veniam⁹ ad ih̄m xp̄m quem colit et adorat populus xp̄ianus. et videamus verba et facta sua. et opera toti mundo manifesta. Unde hoc est manifestum q̄ ipse se dicit esse verū filium dei. et non solum hoc. sed dicit se esse equalem deo. et esse vnum deum in essentia. eundē numero. in eadem deitate numero. sine diuisione cum deo.

Item dicat q̄ habet totam deitatem ita q̄ est deus a patre. et est ei equalis per omnia. et q̄ est genitus a deo eternaliter. ita q̄ est eternus filius et numq̄ habuit principium. sed semper cum deo patre fuit. Itē dicit per consequens se esse omnipotentem deum creatorem omnium sicut pater. et vnum t eundem dominum cum deo patre. et non duos. Item dicit se missum a deo patre suo in mūdum et dicit se venisse in nomine patris sui qui est de⁹. et nō in nomine suo. Preterea attribuit sibi opera sua que soli deo conueniunt. et nullo modo alteri. Unde remittit peccata hominum quod est proprium dei vt probatum est. dicit se iudicaturum omnes homines in fine mundi. quod soli deo conuenit Item dicit se resuscitaturū omnes homines in fine mundi. et promittit dare vitam eternam omnibus credentibus in eum. Item misit discipulos suos per vniuersum mundum. ad predicandum nomen suum et doctrinam suam nouam et inauditam a seculo. et nouam legem dando. promittendo credentibus vitam eternam. et comminando incredulis mortē t dānationem eternā. Item in nomine suo est tota xp̄ianitas edificata et ante non erat. et populus xp̄ian⁹ in quo est imperium romanum t mlta regna mundi. colit xp̄m et adorat et credit tanq̄ verum filium dei. vnum in essentia cum patre. equalem per omnia deo patri et tanq̄ missum a deo. et tan-

q̄ vnum deum cum patre. q̄ nō tm q̄ duos deos. timet ipsum honorat ipsum tanq̄ verū deum creatorem celi et terre.

Et non solum hoc. sed etiam omnes discipuli sui et apostoli qui ipsum predicauerunt. et pro honore suo laborauerunt.

mat. xv.

sunt honorati et exaltati ꝛ dignificati in hoc mundo. Item ipse primo venit ad populum iudeorum qui colebat et adorabat solus in mundo verum deum qui creauit celum et terram qui solus erat populus dei. et venit ad eos tanq̄ filius missus a patre. Et multa alia possumus dicere q̄ ista sunt manifesta per totum mundum. ¶ Si ergo ille homo iesus xp̄us non sit verus filius dei equalis deo nec sit vnus deus cum patre. nec sit missus a deo vero. sed totum sit mendacium. tunc sequitur q̄ ipse sit verus inimicus dei aduersarius dei. et contrarius deo. immo nullus est nec potest esse maior inimicus dei si nō sit ita sicut ihesus xp̄s dixit Si ergo non sit verus filius dei. nec missus a deo patre. et tamē se dicit esse filium et missum a patre et venire in nomine patris sui et tale nomen attribuit sibi et omnia q̄ operatur facit vt dei filius. sed totū sit mēdacium. quomodo deus verus qui creauit celum ꝛ terram pateretur et permitteret iesū xp̄m si non sit missus ab eo. nec sit filius eius. vsurpare sibi in mundo totum honorem diuinum. ꝛ exercere opera illa q̄ soli maiestati diuine conueniunt. Cum enim deus diligit suum honorem. ꝛ facit omnia propter suum honorem. quomodo patere tur q̄ aliquis alius qui non sit de natura sua. nec missus ab eo. immo totaliter contra ip̄m vsurpet sibi proprium honorē. Ergo sequitur q̄ cū hic destruat totaliter statum dei. et honorem veri dei de directo si nō sit ita. q̄ vel necessario ita est q̄ iesus xp̄s est verus filius dei genitus de sua propria substātia et missus ab eo. vel q̄ deus non est. Quia vero deus est vt iam probatum est. et iesus xp̄s non est filius suus nec missus ab eo. nec de suo consensu nec voluntate. sequitur q̄ non poterit pati destructionem sui honoris. Quis enim rex sapiens pateretur et permitteret in regno suo in quo habet totū dominium. q̄ aliquis aliꝰ extraneus. q̄ non sit filius suus nec missus ab eo. nec de sua voluntate vellet regnare et dominari in regno suo. et q̄ diceret se esse verum filium regis. et missum a rege tanq̄ a patre. ꝛ nomine regis faceret omnia. Nō ne iste talis esset contra regem totaliter et maior inimicus regis qui possit esse. A simili ergo de deo. Cum ergo iesus xp̄s regnet in mundo et regnauit et viguit. et obtinuit principatum et dominium per mille et quadringentos annos. et honoratur et adoratur et colitur et timetur et creditur vt verus deus. et vt filius dei vt equalis patri vnus in essentia cum patre. nullo modo diuisus ab eo. sequitur q̄ vel ipse est verus filius dei vel q̄ deus nō est. Si

Primo p batur.

deus est.ergo iesus xps est filius dei.qui patitur ipsū regnare. adorari et coli et honorari ab omnibus tanq̄ suum verum filium ab eo missum. et tanq̄ de sua propria substantia genitū tanq̄ deum verum de deo vero genitum.et equalem p omnia ei in potestate.in maiestate.in dignitate.in sapientia.in bonitate.et in eternitate et glia

Seamdo

¶Item si iesus xps non est verus filius dei nec missus a deo eterno.vnus deus cum eo. ⁊ tamen dicit se esse verum filium dei missum a deo.tūc quero an verus deus sciat hoc aut ignoret. Non potest ignorare.ergo scit.Sed si scit et taceat.ergo p mittit regnare et adorari ⁊ honorari mendacem in nomine suo et permittit mundum decipi in nomine suo.quia omnia que xps fecit.fecit in nomine patris.Sed hoc est contra honorem diuinum et derogat honori dei de directo.ergo sequit q̄ iesus xps est verus filius dei missus a patre.

Johan.x
Joh.xiiij

Tertio

¶Item nullus alius ab initio mundi vsq̄ modo assumpsit sibi tale nomē nec talē honorem q̄ diceret se verum filium dei esse ⁊ deum verum.vnum in essentia cum deo eterno .et esse vnum deum cum deo.et missum ab eo.iesus xps est solus qui de se ipso hoc dicit Non potest esse maius nomen q̄ istud nec maior honor . nec vltra est ascensus. Nullus aūt ante iesum xp̄m nec post eum assumpsit sibi tam grandissimum nomen.nec tam grandissimū honorem.Unde machometus qui venit post iesum xp̄m per multos annos non dixit se eē xp̄m .nec deum . nec filium dei nec equalem . nec de essentia deitatis.sed dixit seipsum prophetam. Nulla autem comparatio est inter nomen prophete et nomen filij dei.quia in infinitum nomen filij dei excedit nomen prophete.quia nomen filij dei dicit equalem honorem deitati.quia filius dei necessario deus est.postq̄ genitus est de deitate. Quare sequitur q̄ cum istud sit maius nomen qđ possit esse.et maior honor qui possit eē et cogitari. cum iesus xp̄us assumpsit sibi istud nomen nouum . nunq̄ auditum antea et talem honorem nouum .sequitur q̄ vel est talis qualem dicit se esse vel deus nō est.cum istud nomen adhuc duret et eius honor. Ergo iesus xp̄us est verus filius dei missus a deo. Si autem post iesum xp̄m venit vel veniat aliquis qui assumat sibi aliquod nomē ex parte dei . vel assumat sibi nomen dei.et sit contra iesum xp̄m iam significauit deus ⁊ declarauit omnem talem esse mēdacem.et non venire ab ipso. quia iesus xp̄us est primo ab eo missus.et est verus filius ei⁹ Quare in hoc q̄ permisit ⁊ voluit iesum xp̄m regnare primo sub nomine suo.⁊ tanq̄ filium eius.declarauit omnem alium qui sit contra iesum xp̄m.quiuenit in nomine suo esse mendacem.esse falsum et deceptorem nec esse missum ab eo. Quare nullus alius qui sit contra ie

Quarto.

sum christum est recipiendus. nec ei aliquo modo est credendum nec obediendum. Preterea si iesus christus non sit verus filius dei. cum ipe assumat sibi nomen istud et honorem istum. sequitur q̄ nullus ē nec potest esse magis contra deum nec maior aduersarius nec inimicus dei q̄ ipse cum vsurpet sibi nomen deitatis. et per consequens est capitalis inimicus dei. qui creauit celum et terrā. Ergo sequitur q̄ omnes illi q̄ persecuti fuerint et occiderint iesum christum propter hanc causam et propter hanc rationem. quia faciebat se filium dei et dicebat et quia assumebat sibi istum honorem. q̄ omnes tales fecerunt deo vero maximū honorem quia occiderūt ꝛ persecuti fuerunt suum inimicum capitalem qui vsurpabat sibi talem honorem et dominium. et per consequens tales debēt a deo multum amari. honorari et exaltari super omnes alios qui sic vindicauerunt vnam iniuriam et conseruauerunt diuinum honorem Et per oppositum omnes sustinentes iesum christum debent esse in odium dei. et deprimi et vilificari. debilificari super omnes gentes mundi. quia sustinent illum qui est inimicus dei capitalis. qui vsurpat sibi talem honorem dei. Ergo sequitur ex istis omnibus q̄ populus iudeorum qui persecutus est iesū christum. et occidit ipsum morte turpissima et crucifixit. ꝛ hoc propter hanc causam. quia. assumebat sibi istud nomē ꝛ istū honorem. scilicet quia faciebat se filium dei. debet esse super omnes populos et super omnes gentes honoratus. exaltatus. et dignificatus. cum occideret inimicum dei et aduersarium dei capitalem. Et per oppositum populus xp̄ianus qui sustinet adorat honorat. et colit iesum christum. debet esse super omnes gentes depressus inhonoratus. ꝛ in odio dei ab ipso totaliter derelictus. Sed tamen totum oppositum est in facto. quia ille solus populus iudeorum est in mundo capriuatus. depressus vilipensus. et in opprobrium totius mundi dispersus. Et tamen antē occiderunt iesum christum erant in honore. et tamen deus non debet permittere q̄ ille populus qui vindicauit suum honorem sit in vituperio totius mūdi cum ei fecerit maximum honorem quo non potest esse maior et cum nulla sit gens in mūdo que tantum fecerit deo honorem occidendo aduersarium suum et defendendo honorem suum. si iesus christus non sit filius dei. et tamen sustinendo adhuc partem contra iesum christum manēt iudei in captiuitate. et propter hanc causa ꝛ sunt in opprobrium totius mūdi. et fuerunt per mille annos et quadringentos. Et per oppositum populus xp̄ianus est ꝛ fuit in magno honore in magna exaltatiōe ꝛ i magna dignitate. ꝛ tz imperiū romanū. et hoc ppt iesū xp̄m. ꝛ omnes illi

qui sustinuerunt iesum xp̃m sūt in maximo honore et reuerētia in mundo. et sit festum de ipsis sicut de suis apostolis. de suis martyribus. de suis confessoribus. et infra eccliaz iesu xp̃i sūt ⁊ fuerunt impatores reges et plura regna. Ergo sequit q̄ iesus xp̃s et filius dei verus. vel deus non est deus. Item iudei occiderunt iesum xp̃m et crucifixerunt qz dicebat se filium dei et missum a deo. ⁊ hoc est manifestū p̄ totū mūdū. g̃ si nō erat verus filius dei post mortē suaz pdere debuit istud nomē ⁊ istū honorem vt amplius non fieret sermo de isto in mūdo. nisi i suum vituperiū ⁊ dedecus. et tm̄ post mortē suam magis regnauit et viguit nomē suum q̄ añ. ⁊ habuit maiorez honorē q̄ añ quia post mortem suam p̄dicatus est a doctoratus honoratus et creditus tanq̄ verus filius dei et eḡlis deo per oīa. Si ergo non erat verus filius dei. cum fuerit ꝛe mortuꝰ p iudeos suos in imicos capitales occidētes eum tāq̄ filiū dei. quō post mortem obtinuit tantū nomē. tantum honorem per vniuersū mūdū. Et sic ante mortem ⁊ magz post mortem claruit xp̃m esse filium dei q̄ ante. ergo sequit q̄ xp̃s est verus filius dei. Item nō solum ipse iesus xp̃s fuit in maiore honore post mortē. sed etiā ola que iudei fecerunt ei in vituperium conuersa sunt in honorem maximū et crux que erat supplicium latronum. conuersa ē ppter xp̃m in maximū honorez. Et tm̄ si non esset verus filius dei. non permisisset deus verꝰ xp̃m post mortem honorari. nec illa que facta sunt sibi in vituperium. conuerti in honorē sui. Sexto.

Quinto. Preterea si xp̃s non sit verꝰ filius dei eternus natus de deitate. tunc necesse est q̄ sit pura creatura. et tamen dicit se esse deum et natuz de deitate. ergo sequitur q̄ dicit summum mendacium quo nō pōt esse maius sequit ergo q̄ totaliter est ꝺ deū extra deuz. et per ꝓns nō amat verum deū ꝓmo. ex toto corde. ꝛ amat ꝓmo seipm. amat ꝓmo suam ꝓpriam voluntatē. et amat ꝓmo suum propū honorem suam laudem. suam gloriam. ⁊ facit se deum sua ꝓpa voluntate ⁊ auctoritate. Et ꝓns est elongatus in infinitū a deo. et hz in se omnia mala q̄ sequunt ex ꝓpo honore ⁊ proprio amore. ita q̄ est iniustus. inordinatus. et deuiatꝰ a ꝛitate. exceca tus in seipso. non cognoscens veritatem. non habens in seipso quietem nec verum gaudiuz quod nascit ex vero amore dei. et est contra hominē inquantū homo est. et contra bonum hominis et contra seipsum. ⁊ ꝺ ordinationē vniuersi totius. ⁊ est deus falsus. deceptuosus dolosus. fraudulentus. latro. predator. rapiens sibi honorē diuinū Et ideo est pessimus et pessima creatura. nec aliqua creatura potest esse peior. est supbissimus et in summo gradu superbie. appetens omnem honorem sibi et omnem laudem ⁊ omnem gloriam. Item sua ꝓpria ler quā dedit oportet q̄ sit ꝺ deum contra veritatem. contra iusticiaz et contra naturam hominis in

quantum homo est. et cōtra ordinem creature. contra naturam liberi arbitrij. Item hz in seipso radicem et fontē omnium malorum in summo gradu. s. amorem suiipi9 priuatuz. et per consequēs habet in seipso radicem et originem totalē omnis iniusticie. omnis peccati. omnis vicij omnis falsitatz et errotis. doli. fraudis. decepti nis sicut est dictum supius in capitulo de duobus amoribus. Titulo. cxxxvij. ed tamē omnia illa sūt falsissima. qz lex et doctrina iesu christi est verissima. sacratissima. purissima. mundissima. iustissima. rectissima. ordinatissima. nullo modo contra deum sed totaliter in deum cōuenientissima homini in quantum homo est et toti ordini creaturarū tendens ad bonum hominū. et ad verum bonum z ad veritatem. fraternitatem et concordiam et pacem omnium hominum tota spiritualis de rebus eternis. tota fundata in amore verissimo et castissimo pugnās contra radicem omnium malorum. et illam totaliter destruēs scilicet contra proprium amorem et priuatum. et contra proprium honorem et propriam voluntatem. Et hoc patet discutiendo totum nouum testamentum. in quo continetur lex sua. Joh. v. Et per consequens iesus christus est verus filius dei sicut ipse met dicit. Septimo Preterea si iesus christus non sit verus filius dei. et p ofis non sit verus deus. sicut ipemet dicit se esse. sequit9 q est suphissimus. cupidissimus. honorās. laudis. glorie. et ppe excellentie. & impossibile est q homo supb9 qui vult reputari deus et credi cum non sit velit subire et recipere tam humilit. tam pacifice. tam libenter. taz voluntarie. tantā confusionem tantam illusionem. tantaz dejectionem. tantam passionem. tantam ignominiosam mortē turpissimam. et subire sponte mortem crucis. que crux erat in vituperium z scandalum toti9 mundi. Et th iesus xps voluntarie. sponte. libenter volut pati omnia supradicta. Et th oia ista sunt ꝛ naturam superbie. Quare sequitur q cū oia facta iesu xpi sint fundata in summa humilitate qua non possit esse maior q ipe vere est filius dei et verus deus. z impossibile est aliter esse. Et sic patet ex omnibus dictis. q ex parte honoris diuini. et ex natura honoris concluditur q iesus xps est verus filius dei z est verus deus.

¶ Q9 per oia supradicta pbat q tota xpianitas fundata est i summa veritate.

Titulus. ccviij.

ET quia Jesus christus est verꝰ filius dei. sequit q quicquid dicit est verum. et impossibile est ipsum dicere mendacium. impossiblie ē ipsum errare. impossibile est ipsum deficere impossibile est ipsum aliquod malum agere. male ordinare. male loqui. impossibile est ipsum velle aliquem decipere. impossibile est ipz velle alicui nocere. Et q ipe dicit q in deitate est pater et filius

Joh.xv. et spiritus sanctus. et q hi tres vnum sunt. ꝛ q ipe est secunda psona in deitate. ergo sequitur q ita est. et hoc est verissimum q tres persone sunt in diuinitate. Et sic pbata est suma trinitas psonaꝝ eo qꝛ filius dei ōt.

Joh.iij. Itē qꝛ ipemet dicit se esse hominem ꝛ filiū hois se esse q ipe est hō verus ꝛ p ons est verus deus ꝛ verus hō. qꝛ ipemet dicit ꝛ dc quidipe dicit est summe auctoritatis ꝛ infinite ꝛ summe veritatis. qꝛ est filius dei loquēs expte pfis et auctoritate pfis. Item sequit q quicqd ipe ordinauit. vel de mandato suo est ordinatū totum est verissimū. Et qꝛ tota xpianitas habet ortū a iesu xpo et est fundata in ipo ꝛ p ipsum ꝛ pmipz. sequit q ipa ē fundata in summa veritate. quia in vero filio dei Quia si radix est vera et sancta. totū quicqd ide procedit est verꝝ ꝛ sanctū. Et qꝛ quicqd in eccl'ia fit et est ordinatum. totū fit ꝛ est ordinatū i nomine et auctoritate iesu xpi filū dei. se sē q oia que fiunt i ecclesia iesu xpi sunt verissima et sume auctoritatis. ꝛ qcqd eccl'ia facit inquātū eccl'ia est totum verissimū ꝛ summe auctoritatis est. Et q consequens qcquid ecclesia xpi probat est comprobatum et quicquid reprobat est reprobatum. Et sic probata est auctoritas ecclesie. Item post ꝯ iesus xps est filius dei. sequit q omnes articuli sunt verissimi. Item sequitur q tota biblia est vera. et in ea nullum mendacium potest esse. Unde totum nouum testamentum est a christo. et ipsemet probauit antiquum testamentum et prophetas et dicit q de ipso loquebantur. et per consequens necesse est q sit verum. et sic vtrumq testamentum est verum.

Auctoritas eccl'e probat.

q biblia sit vera p batur.

Ecce ergo qualiter probari habet hoc. scilicet q iesus christus est verus filius dei. et est fundamentum et radix vnica ad probandum omnes articulos fidei et vtrumq testamentum. et totam christianitatem. et totam ecclesiam esse in veritate qꝛ omnia respicunt iesum christum Ecce ergo qualiter per vnam veritatem probantur omnia. Fundare ergo debemus istam veritatem principaliter in nobis. scilicet q iesus christus est filius dei. quia est fundamentum totius scripture et totius ecclesie. et omnium articulorum fidei. et omnium sacramentorum. Et exinde sequitur q omnes illi qui sunt et veniunt contra iesum christum sunt contra deum. et extra deum. extra viam. et extra veritatem. Tenere ergo debet omnis homo iesum christum. Qui non credit in eum. post ꝯ ipse est verus filius dei. et etiam infiniti homines veraciter crediderunt in ipsum et ipsum crediderunt esse verum filiuꝝ dei missum a patre. et propter hanc causam mortui sunt. et voluntarie receperunt mortem. non potest excusari. Sequitur ergo q nullus homo excusatur. Si enim nullus credidisset forsitan excusari posset. Cauere ergo debent super omnia illi

qui tam christiani sunt. ne deuient ab ipso. ne sint contra ipsum. Supra omnia autem considerare debet christianus summum opus et arduissimum et vltimuz quod fecit iesus christus qua voluntarie. sponte. scienter. libenter voluit pati et sustinere tam ignominiosam ⁊ turpissimam passionem. qua de causa voluit hoc facere. Quia cum esset sapientissimus. quia filius dei erat. non sine maxima causa et vtilitate et necessitate voluit hoc facere. quia hoc tangebat personam suam. Et ideo super omnia considerare debet christianus que causa. que vtilitas. que necessitas quis fructus tante passionis. quia impossibile est filium dei innocentem tanta voluisse pati et sustinere. Unde nihil magis publicum nihil magis certum apud omnes homines de christo ⁊ passio sua. Et ideo in passione sua debemus facere nouum fundamentum tanꝯ in illo. quod est nouissimum et manifestissimum et indubitatum. et tanꝯ in id quod fuit vltimum suorum operum.

Christus sponte voluit pati

¶ Preterea considerare debent homines postꝯ deus habuit filium et ipsum misit hominib⁹ et fecit eum similem hominib⁹ cum quanto amore. cum quanto honore. cum quanta deuotione debent ipsum recipere. Si enim homines recipiunt creaturas quia dei sunt. et quia deus fecit eas. quantomagis debent recipere filium dei ad homines missum. Et si vnus homo amat alium hominem. quia est ymago dei creata. quãtomagis debent homines amare illum hominem qui est filius dei. Et si homines debent amare deum. quia dedit eis omnes creaturas. quantomagis debent amare deum. quia misit eis filium suum et fecit eum hominem. Plus ergo est filius datus ꝯ omnes creature. quia factus est de natura hominum et non potest dari magis hominibus. quia creature sunt extra naturam humanam. filius autem dei intra naturam humanam. Item si homines arguunt verum amorem dei ergaeos propter creaturas quas fecit propter hominem. et dedit hominibus quantomagis possunt arguere amorem dei. quia misit filium suum et fecit eum hominem. Pensare etiam debet homo cum quanta deuotione. cum quanto honore debet recipere et audire verba q̃ dicit filius dei ex parte dei patris. Nonne debet relinquere omnia alia verba et recipere verba et sermones filij dei que locutus est ex parte patris? Nonne semper debet legere librum illum in quo sunt verba que filius dei dicit ex parte dei? Sicut enim homo recipit creaturas dei. nonne magis debet recipere verba filij dei. que dicit ex parte dei? Nonne etiam homo debet accipere doctrinam filij dei. et relinquere omnem aliam doctrinam? Cum quanta etiam obedientia ⁊ honore

debent hoīes obedire filio dei. cū sit verꝰ homo. Quē eni aliū hoīem debent hoīes imitari. quē aliū debent sequi. nisi hominē qui est filius dei. Cui alteri homini debēt magis credere ꝯ filio dei qui est hō. Cuius hois verba vel facta debēt hoīes pensare et cogitare. nisi verba ⁊ facta hois qui est filiꝰ dei. Quia sua verba ⁊ facta et cedūt in infinitū oīa verba ⁊ facta oīm hominū. Nōne ꝓ ualet vnū verbū filij dei ꝯ oīa verba oīm hominū. Quid securius. quid firmius. quid solidiꝰ. quid ꝑciosius. q̄d dulciꝰ ꝯ verba hois qui est filius dei. Quis maior cōtemptus. quis maior spretus. ꝯ contēnere verba et facta filij dei. et de ipsis nō curare. Item cum quāto honore. cū quanta reuerētia debēt homines honorare matrē hominis qui est filius dei. Cum quanta etiā reuerentia debēt homies honorare duces ⁊ milites ⁊ seruitores hominis qui est filius dei. Cum quanta etiam deuotione debent haberi et tangi omnia illa que tetigit homo q̄ est filius dei.

¶ Cōfortatio ⁊ cōfirmatio credentiū in Jesum ꝛ̄m tan ꝯ in verū filiū dei. Et increpatio nō credentium. Titulus.ccvij.

ECce in quanta securitate sunt qui nunc credūt in Iesum christū tan ꝯ in verum hominē et verū filiū dei. et qualiter increpādi sunt summe qui nō credunt. Primo considerandū est ꝯ gloriosum est de se. ꝯ amabile. ꝯ iocundum. ꝯ bonū esse cū filio dei. se- est credequi filiū dei. habere societatem re in iesu cum filio dei. esse de regno. esse ꝑm. de populo. esse de gēte filij dei. esse sub regimine. esse sub regula. sub doctrina. ⁊ viuere sub ꝓtectione filij dei. Nōne est hoc magis gloriosum magis nobile. magis honorabile. magis amabile. magis bonū ⁊ securū et iocundū ꝯ sequi purū hominē qui nō est filius dei. ꝯ sequi purā creaturā. ꝯ credere in ꝓphetā. ꝯ esse et viuere sub regula. sub doctrina et sub regimine puri hois. et ꝓphete et creature. Ergo illi qui credunt in hominē filium dei. tenēt et credunt illud quod de se est summe gloriosum. summe nobile. summe honorabile. sūme amabile. summe iocundū. ⁊ summe bonum ⁊ securū. Et illi qui credunt in purū hominē ⁊ ꝓphetam qui nō est filius dei sed pura creatura. tenent et credunt quod de se est minꝰ gloriosum. minus amabile. minus bonū. minus nobile. minus securum. imo de tanto qui credūt in hominē filiū dei sunt nobiliores et altiores et digniores et honorabiliores in sua credulitate et fide. ꝯ illi qui credunt in purum hominē ⁊ ꝓphetam. de quanto homo qui est filius dei. excedit in nobilitate. in dignitate. et gloria et honore hominem qui est pura creatura ⁊ ꝓpheta solum. Confortari ergo ⁊ confirmari debent christiani in sua credulitate et fide. quia credunt in hominē filium dei. in hominem deum quo nichil

Gloriosum

maius. et alij homines credūt in hominem purum. in hominem prophetam. et in hominē puram creaturam. Et hoc est primum confortatiuum ⁊ confirmatiuum omniū credentium in iesum christum. tanq̄ in hominē verū et filium dei verum. ¶Secundo considerandum est q̄ iesus christus totus nouus, modo nouo apparuit in mundo. quia ante eum nunq̄ talis apparuerat. nec post eum apparuit cum tanto noīe. cū tanta auctoritate. cum tanto diuino honore. qui diceret se esse verum hominē ⁊ filium dei missum a deo. sicut iesus christus dicit de seipso. Unde ipse se dicit esse dei filium et deū verum missum a deo patre suo. et habere oīa que habet a patre suo et nō a seipso. ⁊ habere omnem potestatem sibi datam a patre. et tanq̄ missus a deo. oīa fecit cuius se dicit esse filium. et quem cōfitetur esse patrem suum. et tanq̄ verus filius dei. habens omnē potestatem et auctoritatem a patre super oīes hoies et creaturas. patris sui mandata denūciauit. p̄confauit toti mundo p̄ suos apostolos q̄ ipse est verus filius dei missus in mundum. ⁊ p̄misit credentibus in eum vitam eternam. et eos resuscitare in nouissimo die. et p̄misit regnum celorum. remissionē peccatorū omniū que fecerunt contra deum. et cōminatus est omnibus nō credentibus in eum penas eternas. dānationem eternam. et mortē eternam. ⁊ ignem eternū. et q̄ in fine mūdi veniet iudicare oīes homines. et retribuere bonis bona. et malis mala. et dicit tales minas et cōminationes. ita q̄ non possunt esse nec cogitari maiores. Ecce ergo generale mandatū quod vniuersaliter p̄ceptum oīnibus oīes cōprehēdit. oīes includit. neminē secludit. et auctoritate patris et parte filij. Ecce dicit se tantum q̄ non posset se maiorem dicere. p̄misit tam grandes p̄missiones. q̄ non possunt esse maiores nec quib⁹ possunt cogitari valentiores. locut⁹ est cum tāta auctoritate qua nec potest esse nec potest cogitari maior. Et hoc est scōm confortatiuum et confirmatiuū oīm credentium in iesum christum. tanq̄ in verum hominē et verum filium dei. s. generale mādatum oīnibus factum. ¶Tertio considerandū qualiter doctrina et lex iesu christi est ita sancta. q̄ non possit esse sanctior. ita bona q̄ non possit esse melior. ita vtilis bono homunis et cōueniens inquantū homo est. q̄ non potest esse magis vtilis. ita concordans toti vniuerso. et ordini creaturarum. q̄ nō potest magis concordare. ita cōmunis oīnibus hoibus. q̄ non potest esse plus cōmunis. ita tota fm veritatē ⁊ fm deum q̄ nō potest esse magis fm deum. ita conueniens deo et homini. q̄ nō potest esse magis. Et hoc est tertium confortatiuum ⁊ confirmatiuū omnium credentiū in iesum christum. ¶Quarto cum supradictis cōsiderandum est. q̄ inſi-

In Johā. 10 locis.

Doctrina christi est sancta.

niti homines crediderūt in iesum christum tanq̄ in verum hominem et verum filium dei. et secuti sunt eum et doctrinā suam. et legem suam. et totaliter vixerunt ꝑm eam cum summa devotione. cum summa diligentia. et confessi sunt iesum christum esse verum hominem ⁊ verum filium dei publice. qui omnes fideles fuerūt iesu christo et nunq̄ eum negauerunt. immo innumerabiles pro ista confessione sola dederunt vitam corporalem voluntarie. ⁊ sustinuerunt libenter tormenta infinita. penas et tribulationes innumerabiles permanendo semper fideles in confessione iesu christi. sine timore. sine tremore cum fiducia et audacia summa. ⁊ cum summa fortitudine. Et hoc totum est manifestum in tota christianitate in qua christus Jesus regnat ⁊ regnauit tanq̄ verus homo. et verus filius dei. cum tanta auctoritate qua nō potest esse maior. cum tanta obedientia qua non potest cogitari maior. cum tāto honore quo non potest esse maior. Et fuit in tantum dilectus. q̄ ꝓ eius amore et honore voluerunt innumerabiles dare ꝓpriam vitam. et relinquere omnia que in mundo sunt. patrem scilicet et matrem. vxorem. filios. ⁊ fratres. amicos. possessiōes ⁊ omnes mundi honores ⁊ delectationes. Et aliqui ūtorum fuerunt reges. aliqui potentes in mūdo. duces comites. milites. et aliqui fuerunt summi clerici ⁊ sapientes in mundo. Ecce quot imperatores. quot reges. quot regna. quot duces. quot comites. quot potentes mūdi. et quot sapientes crediderunt in Jesum ꝙm tanq̄ in verum filium dei et verum hominē. Et hoc est quartū quod debet nūc confortare omnes homines nūc credentes in eū. vt permaneāt et magis credant in ipsum.

¶ Quinto considerandū est q̄ nulli hominī constat de opposito. s. q̄ Jesus xp̄s non sit filius dei ver⁹ et verus homo. missus a deo patre. nec constat alicui q̄ deus celi reuocauerit Jesum ꝙm. et dixerit ipsum non esse filium suum nec missum ab eo. et tamen constat q̄ ipse Jesus xp̄s nomine et auctoritate dei vni patris sui regnauit. et regnat ⁊ dñatur. et imperauit ⁊ imperat etiam vsus est et vtitur tanq̄ deus auctoritate et officio deitatis supra totā christianitatem et super omnes homines quos deus celi creauit ⁊ hoc per magna tempora. Et hoc est quintum quod debet cōfirmare credētes. ¶ Cōiungamus ergo ista ista simul. ⁊ fiet vnum confortatiuum corroboratiuum et confirmatiuū nunc omnium credentium in Jesum christum. ⁊ increpatiuum non credentium. Ecce melius. securius. ⁊ mabilius. et magis honorabile et gloriosum est sequi hominē filium dei q̄ quēcunq̄ alium. et credere in eum q̄ in quēcunq̄ alium purum hominem et puram creaturam. Et quoniam Jesus christus apparuit nouus in mundo. et dicit se verum filium dei et verū ho- Epilogat

minem missu a deo patre. qui creauit celum et terram. et nomine suo et auctoritate sua fecit omnia. et fecit promissiões et cõminationes que soli deo pertinent. et hoc omnibus hominibus in generali. et dedit mandata et precepta oĩ homini. et toti mũdo generalia. dedit legem sanctissimam qua non potest esse purior nec verior nec sanctior. et innumerabiles populi crediderunt iam in eum firmissime. ⁊ secuti sunt eum ⁊ doctrinam suam fidelissime. et cum summa deuotione. et non constat de opposito nec de reuocatione et ex parte dei. Ex omnibus istis sequitur. q̃ valde securum est credere in Jesum christum et sequi eum. ⁊ q̃ valde detestabile et increpabile et nullo modo excusabile est nõ credere in eum. quia illi qui non credunt. nichil possunt allegare pro ipsis. ⁊ nihil habẽt contra ipsos qui credunt ⁊ nichil potest allegari contra ipsos. nec deus celi potest eos in aliquo increpare nec inculpare nec redarguere. Secuti sunt enim filium suum. ⁊ in eum crediderũt tã ꝯ̃ in missum a deo. et si decepti sunt vel essent. in nomine filij dei decepti essent. quod summa deitas pati non posset.

¶ De modo credẽdi verbis dei Et ostenditur ex parte honoris diuini. q̃ homo debet credere verbis dei primo ⁊ per se. et ex eo q̃ dicit ipse.

Titulus. ccix.

Titulo. clxxxix.

QVoniã iam declaratum est q̃ deo debeꝫ honor in sũmo. et homo teneꝫ ⁊ debet deo summũ honorẽ. et quia credere alicui et verbis eius est dare sibi honorẽ. quia reputaꝫ verax. sicut qui nõ credit alicui ⁊ verbis eius. reputat eum mendacem. vel velle mentiri. vel posse mentiri. Et ideo cum honor sit credere alicui et verbis eius. sequitur q̃ hõ debet credere deo immo debet ei primo et per se sine alio testimonio. sine alia aliqua probatione pure et simpliciter suo simplici verbo solum quia ipse dicit vel dici fecit credere et per consequẽs debet homo credere quicquid deꝰ dicit. ita q̃ tota causa. tota ratio. totum fundamentũ credẽdi ꝟbis dei debet esse quia ipe dicit. et talem honorem teneꝫ et debet homo deo ⁊ verbis eiꝰ scz credere omnia verba dei q̃ ipse dicit. Aliter sequeretur q̃ ipse faceret deo maximum vituperium contra suũ honorem. quia reputaret eum mendacẽ. vel velle mentiri. vel fallere. vel posse falli. Si enim non volo credere verbis dei propterea quia ipse dicit. sed quero aliam probationem et aliud testimonium. tunc magis credo alicui alteri ꝯ̃ deo. ⁊ reputo aliquid aliud magis verax ꝯ̃ deũ. ⁊ si credo deo et verbis eiꝰ eo quia michi videtur. et ꝓpter meam rõnem. tũc magis credo mihimetipi ꝯ̃ deo. ⁊ reputo me magis veracẽ ꝯ̃ deum. et sic facio

deo maximū vituperiū. ⁊ cōtra suum honorem et ponome supra deum. quia ꝓmo credo mihi metipsi et rationi mee et sensui meo plus ꝙ deo. Sic ergo honor diuinus ꝓhat modum ⁊ formam credendi verbis dei. ita ꝙ ratio credendi deo et tota causa et tota radix debet esse. quia deus dicit Et iste modus ⁊ ista forma credendi deo. debetur etiam ratione excellentissime sue maiestatis et auctoritatis Unde quanto homo est in maiori dignitate constitutus. magis creditur ei ratione dignitatis Unde magis credit regi ꝙ alicui alteri de regno. et pape ꝙ alicui alteri de ecclesia. Quanto ergo magis. et maxime debz credi deo suo simplici verbo qui est rex regum et dominus dominantium. Et quantam iniuriam et quantum vituperium faceret aliquis subditꝰ regi. si nō crederet verbis eius? Quis esset ausus dicere regi. non credo verbis veltris? Quid igit de deo debet esse? Item etiam ratione sue infinite bonitatis et purissime. debz ei credi simplici verbo et debet homo credere quicquid deus dicit. quia datur fides et credulitas. verbis et dictis alicuꝰ hominis. quia reputatur bonus et quantomagis alicꝫ reputatur bonus. tātomagis creditur verbis eius. Ergo cuz deus sit summe et infinite bonꝰ maxime debet credi verbis ⁊ dictis eius suo simplici verbo. et quia ipse dicit. Item etiam ratione sue veritatis infallibilis quia est summe verax et summe sapiens. qui non potest falli. Et ideo debz ei credi simpliciter Sic ergo ratione summi honoris qui ei debetur. et ratione sūme maiestatis et potentissime auctoritatis et dignitatis. et ratione sue infinite bonitatis ⁊ rationes ueritatis et sapiētie. debet ei credi et verbis eius primo et. per se simpliciter. quia ipse dicit.

¶Q. similis modus procedendi erit in verbis dei. sicut factus est in creaturis. que sunt facta dei.

Titulus.ccx.

Sicut autem duo sunt que procedunt ab homine extra se et apparent exterius. scilicet factum et dictum seu opus et verbum. et per ista manifestat seipsum homo exterius. ita similiter quia homo est ad ymaginem ⁊ similitudinem dei. duo sunt que procedunt a deo. et procedūt siue apparēt exteriꝰ. scz facta ⁊ dicta siue opera et verba. et per ista duo deus manifestat seipsū exterius. Duo ergo possumus habere de deo exterius. scilicet facta et verba. et ad ista duo reducuntur omnia que procedūt a deo extra se. Et quia aliud est factū et aliud est dictū. et aliud est opus. ⁊ aliud est verbū. ideo alia est sciētia de factis et operibus dei. et est alia scientia de dictis et verbis dei Et sicut laborauimus ad cognoscendum facta et opera dei. ita debemꝰ laborare ad cognoscendum ver-

deꝰ dupliciter se manifestat.

Ecce diuisio libri.

ba et dicta dei si sint aliqua verba et dicta dei. Unde scientia creaturarum est scientia de factis et operibus dei. ⁊ illa iam dicta est. Sed nūc restat tractare de verbis dei. et videre si deus dicit et locut⁹ est aliqua verba. et si est aliquis liber in quo sunt verba dei scripta. Et quia opera dei permanent facta sicut sunt ipse creature que sunt nobis manifeste ad oculum. et sunt omnibus nota et ab omnibus videntur et cognoscuntur. et omnes vtuntur eis. Sed verba dei si aliqua sunt in mundo non sunt omnibus manifesta. et ideo per cognitionem creaturarum seu operum dei tanq̄ p primo nota et magis manifesta. debemus ire ad cognitionē verbo⁹ dei tāq̄ ad min⁹ nota. ita q̄ ipsa facta ⁊ ipse creature dei ducēt nos ad ✠ba dei.

Differt cognoscere creaturas in se et inquātū sūt dei.

Sicut autem aliud est videre ⁊ cognoscere ipsas creaturas et opera in se. non comparando ad deum sed solum cognoscere quia sunt et existunt. et nescire cuius sūt nec cogitare. et aliud ē cognoscere ipsas creaturas et opera dei inquantum dei sunt. et sub illo respectu. et scire q̄ dei sunt. ⁊ q̄ a deo sunt. ⁊ hoc ē occultum. et hoc queritur et inuestigatur de se. sed primum est manifestum de se. ita conformiter aliud est scire et intelligere verba dei ⁊ audire in se et dicta non comparando sed solum in

Nota de verbo dei audiendo

telligere quid significant. ⁊ sententiam verborum et nescire cuius sunt. et aliud est scire et cognoscere verba et dicta inquātum dei sunt. ⁊ q̄ dei sunt. ⁊ q̄ de⁹ locut⁹ est ipa. Nā multi possunt audire ipsa verba. ⁊ paupere quid significēt in se. sed non p̄nt cognoscere q̄ dei sūt talia ✠ba. nec q̄ a deo sunt dicta. sicut p̄nt cognoscere trā sub illo respectu inquantū dei est. ⁊ q̄ dei est. Sicut aūt ad cognoscēdū ipas creaturas q̄ dei erant oportebat p̄mo videre ⁊ cognoscere ipas creaturas in se ita q̄ iste erit p̄mus gradus cognitionis. q̄ videbamus ipsas creaturas esse absq̄ dubio. ⁊ hoc ē certissimum nobis. sed ignota habemus vñ erant et cui⁹ erant. Deinde per istū gradū ascēdimus ad aliū gradū ⁊ cognoim⁹ deum esse. ⁊ q̄ creature erant dei et a deo erant. Et iste fuit secundus grad⁹. Deinde cognouim⁹ creaturas inquantū erant dei donū. ita q̄ cognouimus ipsas creaturas eē datas hominib⁹ a deo ad seruiendū. Et iste fuit terci⁹ gradus cognoscēdi creaturas. Sic ergo primo cognouimus ipas creaturas in se. ⁊ sciu im⁹ q̄ erāt. Secūdo cognouimus q̄ dei erāt. et q̄ a deo erāt Tercio q̄ donū dei erāt. et q̄ a deo nob⁹ date erāt p̄cio ergo cognouimus q̄ erant ⁊ q̄ nobis seruiebāt. ꝛignorabam⁹ vnde erāt ⁊ cuius erāt. Et ideo hoc q̄rebam⁹ ⁊ inuenimus q̄ dei erāt et inde cognouimus q̄ erāt da te nobis ad seruiendū Ita ergo cōformiter oportet p̄cedere circa verba et dicta dei ad cognoscenduz q̄ dei sunt. Uñ primo oportet videre ipsa verba in se. ⁊ iste erit primus grad⁹ Deinde per istum primum gradum ascendemus ad alium secundū

Oſtēditur modus p̄cedendi i sequētib⁹

scilicz cognoscere cuius sunt verba et dicta. vtrum sunt verba dei vel hominis. vel creature vel creatoris. Et tercius gradꝰ erit cognoscere qꝫ nobis data sunt sicut creature Sicut autez ipse creature nobis manifestauerunt deum. et portabāt iseipsis aliquod signum per quod cognoscimus vtrum sunt dei vel homis creature. vel creatoris. ita per ipsamet verba poterimus cognoscere si dei sunt. et si deus dicit illa. ¶ Pirum etiam erit qꝫ si poterimus cognoscere ipsas creaturas cuius erant p ipsamet. si non poterimꝰ cognoscere de verbis. vtrum sunt dei per ipsa verba. sed ad hoc iuuabunt nos ipse creature ꝛ scientia ipsarum. Unde iam per ipsas creaturas cognoscimus deum esse. et proprietates ꝛ cōditiones dei et modum suum ꝛ quid conuenit ei. Et etiam cognoscimus proprietates ꝛ conditiones creature et modum suum et qđ conuenit ei. Ergo nūe non oportet nisi inuestigare vtrum talia verba sint dei. Et qz iam scimus modum et formam. et conditiones creature et creatoris. ideo ipsamet ẏba statim se debent manifestare. vtrum sint dei vel hominis. vtrum habeant modum creature vel creatoris.

¶ Hic probatur qꝫ deus dixit verba scripta in biblia. et qꝫ biblia est liber dei.

Titulus.ccxi.

QUoniam autem in mundo inuenimus plures libros et plura dicta et scripta et verba. necesse est qꝫ omnia verba et dicta alicuius sint. et ab aliquo sint dicta. et omnis liber alicuius est. Et quia omnis loquens vel dicens. vel est creator vel est creatura. et si est creatura. oportet qꝫ sit rationalis. Et ideo omnis loquens vel est creator deus vel est creatura rationalis. vel est factor vl̄ est res facta. Et ideo omnis liber omne verbum et omne dictum vel est creatoris. vel est creature rationalis. Et quoniam nos habemus vnum librum in mundo qui vocatur biblia. qui continet duo testamenta. scilicet antiquum ꝛ nouum testamentum ꝛ affirmatur et creditur qꝫ ille liber est dei et a deo. et qꝫ deus dicit omnia verba que ibi cōtinētur. ideo inquiramus si poterimus cognoscere si dictus liber et verba et dicta que ibidem cōtinentur. sint dei vel hominis. creature vel creatoris. ¶ Ad cognoscendum autem hoc. oportet ponderare ꝛ considerare ipsa verba que ibi continētur in se. et oportet considerare modū et formam et conditiones verborum. et qualiter dicuntur Et etiam oportet considerare modum ꝛ formam loquendi ipsius dei creatoris qui ei conuenit. ꝛ etiam oportet considerare modum et formam loquendi creature qui ei cōuenit. Deīn opz cōparare ipa verba ad deū creatorem et ad ipsam creaturam ꝛ

videre si modus et forma et conditio ipsorū verboꝝ cōuenit deo creatori vel creature ¶ Considerandū est ergo primo q̄ ipse liber biblie habz singularem modum quia in ipso non fiūt pbationes nec rationes nec argumētationes ad probandū illa que ibi dicūtur. sed simpliciter absq̄ pbatione omnia dicit et affirmat. ⁊ dicit ita esse simplici verbo sine pbatione. ⁊ tamen illa que ibi dicūtur et affirmātur essevera. indigerēt maximis pbationibus et rationibꝰ vt crederētur ⁊ affirmarētur ab hominibus. quia homines nō possunt credere nec affirmare talia verba per se. quia nō sunt p se manifesta nec per se cognita ⁊ liꝫ autez libri aliter procedūt quia probantur omnia que ibi dicuntur per rationes et argumentationes. ⁊ incipiūt ab illis que per se sūt manifesta ad sensum. Liber autem biblie a principio incipit. In principio creauit deus celum et terram. Etiam affirmat deum esse. affirmat deū creasse celū et terrā. affirmat mundū habuisse principiū et nichil pbat. nec hec sunt nota per experientiā immo contra experientiā. Unde licet aliqui libri dicant deū esse. tñ hoc ꝓbant p multas argumētationes. Qꝛ philosophꝰ Aristoteles fecit octo libros physicoꝝ et ad ꝓbandū solū hoc. s. deū esse. et etiā fecit i methaphisica duodecim libros ad ꝓbandū deū esse. Sed liber biblie icipit i hoc q̄ dicat deū esse. ⁊ ibi facit suum principiū sine probatiōe Quod significat hoc q̄ oēs alij libri non laborant nisi ad pbādum et certificandum deum esse et liber biblie incipit ibi sine aliqua probatione ⁊ certificatione. Quid significat iste modꝰ dicēdi biblie ipsius? Et quid hoc significat. nisi q̄ ille qui loquitur in biblia. et dicit illa verba. est tante auctoritatis q̄ et debz credi simplici ꝓbo absq̄ alia pbatiōe. absq̄ aliqua alia certificatione. absq̄ aliquo testimonio. et sola sua auctoritas ē tota certitudo. ⁊ pbatio et testimonium ipsoꝝ verboꝝ. ⁊ q̄ sua auctoritas. s. loquentis talia verba. excellit omnes rationes. et superat argumentationes. omnes probationes et omnia testimonia et per cōsequēs q̄ prevalet sua auctoritas sola. ⁊ sūa simplex verbum plus q̄ omnes alij libri. ⁊ q̄ omnes rationes omnium aliorum librorum. qui probant deum esse. Et per oppositum quia alij libri probant per rationes per argumentationes. significatur q̄ ille qui loquitur non est tante auctoritatis. q̄ ei debet credi per suum simplex verbum. Duo ergo sunt modi dicendi et loquendi. Unus est dicere siue docere. et loqui sine probatione absq̄ argumentatione et ratione. Alius est dicere et loqui cuꝫ pbatione. cum argumentis et rationibꝰ. Primus modus est auctoritatis. dignitatis. excellentie. honoris. maiestatis. dominationis. potestatis et superioritatis. Et sicut sunt duo modi dicendi et loquendi. ita sunt duo

Singularis modꝰ biblie.

Bīsilo ad q̄stionem

Duplex modus loquendi.

Duplex modꝰ credendi.

modi credendi proportionabiliter. Unꝰ est credere verbis simpliciter et dictis absq; aliqua probatione et argumentatiõe sed persolam auctoritatem dicentis et loquentis. Alius modus est credere per rationes ⁊ probatiões. Omne ergo quod credimus. vel credimus per auctoritatem dicentis. vl rõnem probantem. Et quoniam iam probatũ est ex parte honoris. qꝰ modus credendi verbis dei ẽ s. credere verbis eius primo et per se absq; probatione. absq; testimonio. sed solum quia ipse dicit. Iste em̃ est modus credendi qui ei debetur et conuenit. Et etiam sequitur. qꝰ modꝰ dicendi et loquendi dei inquãtũ deus est. debet eẽ loqui simpliciter. sine probatiõe. sine argumentatione. siue rõnibus. tanq̃ existens dominus omnium. et imperator et rex tanq̃ hñs omne dominium. omne imperium. omne mandatum. omne ꝓceptum. ⁊ nichil habens supra se. sed omnia infra se. Ergo cũ liber biblie incipiat loqui per talem modum et formam. et ita procedit continue in toto processu suo. et talis modus soli deo conuenit. et taliter ei credi debet. sequitur qꝰ modus loquendi ipsius biblie arguit et probat. et ostendit librum biblie esse dei. et a deo. et qꝰ deus dicit illa. et qꝫ sunt verba creatoris et non creature nisi creatura loqueretur ex parte dei. ⁊ hoc idem est. Siue enim deꝰ loquatur per se siue per creaturã semper loquitur deus. Et per consequens sequitur qꝰ liber biblie magis est credibilis ⁊ magis debemus ei credere qa nichil probat. sed simpliciter loquitur. q̃ si probaret. quia in hoc significatur qꝰ deus est locutus. et dixit illa verba. Et qa nos debemꝰ credere quicquid deus dicit. eo quia ipse dicit. iõ debemus magis credere verbis et dictis biblie. quia non probantur q̃ si probarentur. Et ulterius sequitur. qꝰ dum mn̄ probat magis probat. et magꝫ se reddit veracem. quia magis significat qꝰ est a deo. et qꝰ deꝰ locutus est. Et exinde sequitur qꝰ magis sunt credibilia verba et dicta biblie. et magis vera et solida et firma. et ab omni dubitatione remota. q̃ alia verba aliorum librorum. de tãto de ãnto auctoritas dei loquentis excedit et superat omnes rationes. omnes argumentationes. et omnes probationes omnium aliorum librorum qui sunt hominum. immo nulla est comparatio. ¶ Et ex istis apparet summa concordia. sẽma quen ictia iter libꝝ nature seu creaturarum. ⁊ in libꝝ biblie. qꝫ liber creaturarum dicit. qꝰ debemus credere deo primo per se ⁊ simpliciter a bsq; probatione solum. quia ipse dicit. et talis est modus loquendi dei sine probatione. et ipse liber biblie ita loquitur et ita procedit. Unde ipse creature. q̃ a deo sũt summe conueniunt summe concordant cum verbis dei. et verbis biblie. quia ipe creature in nullo fundantur. in nullo sustentantur nisi in solo deo immediate. et ante se nichil hñt

Ti. ccix.

Ergo biblia est liber dei.

Primo.

Secũdo.

Tertio.

Cõuenẽtia libri creaturarũ ⁊ libri biblie. sic in ꝓlogo.

nisi deū. Ita ipa verba & dicta bi & ipsi⁹ biblie nullo fūdant in nullo sustētāt nisi sola dei auctoritate immediate. quia non fundātur in aliqua probatione nec argumentatione. Et sic in hoc significatur q sicut creature sunt immediate a deo. q etiam verba biblie sunt immediate a deo. Et quoniam certitudo & firmitas et soliditas veritatis ipsius biblie sanctissime oritur et dependet ex sola dei auctoritate infallibiliter. & in ea solum fundatur. eo quia ipse dicit. sequitur q nullus potest credere & adherere verbis sacre biblie. nisi primo cognoscat deum esse et cognoscat ipsum esse veracem. et non posse mentiri. quia qui nō habet noticiam de deo. nō potest cognoscere verum biblia sit, liber dei Et per consequēs si non cognoscit q sit dei. non credit ei. quia nō probat nec procedit per rationes. Et per consequens creditur. q liber creaturarum debet primo sciri. an te ipm̄ homo movat ad librum sacre scripture quia liber creaturarum docet cognoscere deum. & suas proprietates & suum modum. Et ideo liber creaturarum ē porta. via ianua. introductorium & lumē quoddam ad librum sacre scripture. in quo sunt verba dei. & ideo ille presupponit istum.

¶ Sequitur alia probatio ad probandum q deus dixit verba scripta in biblia.

Titulus. ccxij.

Preterea alia probatio q deus dixit verba que sūt in biblia. Quia liber biblie p̄cedit per modum precepti & p̄hibitionis. per modum promissionis et comminationis. Unde precipit et prohibet. et promittit promissiones eternas & beneficia eterna. et comminat penas eternas & eterna mala que finem non habent. precipit enim et monet et exhortat & dat precepta omnibus hominibus vt faciāt bonum. & sint boni. promittendo vitam eternam et beneficia perpetua. et prohibet ne faciant mala. cōminādo de penis eternis & malis perpetuis. Sed iste modus loquendi et dicendi. s. per modum precepti cum prohibitiōe cum promissione bonorum eternorum. & comminatione penarum eternarum nulli creature conuenit sed soli creatori conuenit. q̄ solus habet preceptiz et mandatum dominium & prohibitionem super omnes homines. et qui solus potest promittere et dare beneficia eterna. & comminari & dare penas eternas. et punitiones eternas. ipsis hoibus. Que enim diceret creatura. ego iudicabo oēs homines in die iudicij. et dabo vnicuiq; iuxta opera sua bonis bona & malis mala. Que enim esset illa creatura que ex seipsa & ex sua auctoritate comminaretur omnibus hominib⁹. preteritis. presentibus et futuris de penis eternis. et diceret se iudicare omēs homines. & omnia facta et verba et cogitationes hominum. et omnia simul

Ptia rō.

Johā. v.

Math. xxv

Math. xij

Isa. lxvi. Joh̃. v. Mat. xxv

discutere et iudicare. sicut scribitur in libro Isaie. Que creatura diceret. ego resuscitabo omnes homines simul. ⁊ dabo bonis vitam eternam. et malis eternam penam. Que esset illa creatura q̃ preciperet et p̃hiberet et daret precepta et p̃hibitiones omnibus hominibus. promissionibus et comminationibus eternis. et que p̃mitteret omnibus bene operãtibus vitam eternam. et male operantibus punitionẽ eternam. Que esset illa creatura q̃ poterit dicere. delebo omnẽ hominem de facie terre et inducã aquam diluuii super terram. sicut scribitur in libro Geneseos. Que etiam esset illa creatura que propria auctoritate prouocaret. induceret ⁊ moneret omnes homines ad bonũ ⁊ vt eẽnt boni et reuocaret a malo quãtum fieri potest. modo per precepta. modo per exhortatiões et cõminationes terribiles. modo per̃ promissiones eternas. Et apparet q̃ cum verba sacre scripture sunt talia vt dictum est et apparet per processum suum. q̃ nulla creatura ex seipsa ⁊ suamet auctoritate potuit dicere talia verba. Aut eñ esset bona creatura aut mala. Non potest esse mala creatura. quia ẽba sacre scripture repugnãt male creature totaliter. qm̃ verba sacre scripture prouocant inducunt et monent quantũ fieri põt oẽs homines cum exhortatione et precepto. promissione et comminatione ad verum bonum hominis inquantum homo est. s. ad verum amorẽ intra se et veram vnitatem. societatem et fraternitatem. et pacẽ et cõcordiam. sed mala creatura non potest ex seipsa et ex natura sua amare homines. nec verum bonũ hominis inq̃ntum homo est. nec inducere nec prouocare ipsos homines ad verũ bonum hominis. immo totũ p̃ oppositum quia mala creatura est contra verum bonum hominis inq̃ntum homo est. et illud destruit inq̃ntum põt. quia mala creatura est deuiata. ⁊ ẽ contra veritatem. et habet in se radicem omnium malorum. scz amorem priuatum. et per cõsequens habet conditiones et proprietates superius dictas de amore sui ipsius et proprie voluntatis. Quare concludit q̃ nulla creatura mala ex seipsa et propria inclinatione poterit dicere verba sacre scripture. Nec etiam poterit bona creatura dicere ẽba sacre scripture ex seipsa et proprio motu p̃mo. quia verba sacre scripture dicuntur per modum mandati et precepti. per modũ cõminationis et auctoritatis et dominationis. vt iam dictum est. ſz nulla creatura bona assumeret sibi talem auctoritatem ex seipsa. vt preciperet et mandaret et comminaretur de penis eternis. et p̃mitteret bona seu beneficia eterna. quia tunc nõ esset bona creatura. immo presumptuosa. que ex seipsa assueret sibi talem auctoritatẽ precipiendi et comminandi et sic loquendi. q̃ soli deo pertinent immo eẽt pessima ⁊ summe supba ⁊ cõtra deũ. Et hoc non põt

Gene. vi.

Probata sufficiẽti diuisione q̃ ẽba bi blie dixerit deus.

Ti. clxxix

ēē. quia bona creatura habet ī se rādicē omniū bonoꝝ. Quare concluditur q̄ nulla creatura neq; bona neq; mala potuit primo dicere ex seipsa et propria inclinatione et inuenire scripturam sacraz Ergo restat et concluditur. q̄ cum ista verba sunt dicta ab aliquo primo et aliquis dixerit ea primo ⁊ p̄pria auctoritate. q̄ vl̄ deus dixit primo et propria auctoritate verba sacre scripture. vl̄ aliqua creatura ex mandato ⁊ voluntate et ordinatione dei. et non ex seipsa. Et sic modus. et forma verborum sacre scripture ostendunt manifestissime q̄ deus dixit ꝑba biblie. ⁊ q̄ biblia est liber dei. ¶ Quāuis aūt ola q̄ probāt̄ur per libū creaturarum sint scripta in libro sacre scripture et ibi contineantur. et etiam illa q̄ ibi continentur in libro biblie sint in libro creaturarum. tamen aliter ⁊ aliter Quia in scientia libri creaturārum sunt omnia per moduz probationis q̄a ibi probatur per ipsas creaturas q̄ ita debet facere homo et ꝓbatur debitum et obligatio hominis erga suum creatorē. Sed in libro biblie omnia eadem illa continentur per alium modum. s. p̄ modum precepti. et per modū mandati. per modum monitionis et exhortationis ꝓmittendo et comminando. Aliud aūt est probare q̄ ita debet fieri. et aliud est ꝑcipere et mandare ⁊ monere et exhortari cum promissionibus et ponit q̄ fiat.

Cōcludit q̄ deꝰ dixit verba biblie.

Dīna inter libū creaturarū ⁊ libꝝ biblie.

Hoc enim solum pertinet auctoritati et dominio. primum autem non. s. probare. quia q̄liber potest probare q̄ fieri debet. sed non mandare q̄ fiat. Unde per libzum creaturarum probatū ē. q̄ homo debet amare primo deum et super omnia ex totocorde et tota mente. et ex totis viribus. ⁊ q̄ ad hoc obligatur. et q̄ omnis homo debet amare secundo omnē hominem sicut seipsum Sed sancta biblia dicit hoc idem ſz aliterq; per modū mādati et precepti. et non per modum ꝓbationis. et promittit facientibus hec vitam eternam. Et iste modus est altior ⁊ maior q̄ maiꝰ ē ꝑcipere q̄ ꝓbare Et i hoc ꝛditur q̄ liber biblie. qui loquit per modum auctoritatis ⁊ precepti. est de tanto maior ⁊ altior et superior q̄ liber creaturarum. de quanto maius est ꝑcipere. et mandare seu imperare q̄ probare tantū. Item liber creaturarum seu nature ꝓbat q̄ deus est primo tunendus super omnia. ⁊ laudādus. honorandus et glorificandus. et q̄ omnis homo debet timere deū laudare ⁊ honorare et glorificare. et illi soli seruire. credere. obedire. et in eo solo confidere. Et liber biblie dicit hoc idem. sed aliter quia non per moduz probationis. sed per modum p̄cepti et mandati et exhortationis vltra proponit premiū ⁊ promittit retributionē eternam facientibus. hec. s. timentibus. deū. honorātibꝰ. glorificantibus. et laudantibus. Ut̄ dicit. Time deum. honora deū serues deo. honorifices et laudes deū ⁊ cetera. Et liber crea-

Tit. xcij.

Deut. vi. Mat. xxij

turarum dicit et probat. hoc debeo facere. et liber biblie cepit fac hoc. ¶Et sic apparet suma concordia. summa cōsonantia et summa conuenientia inf libum sacre scripture z libri creatura. et q liber creaturaz seruit z famulat libro sacre scripture quasi imperanti. mādāti et precipiēti. et apparet q nō differunt nisi in modo dicendi et loquendi. qz vnus loquit per modū probationis z alter per modū cepti et auctoritatis. ¶Alia pbatio est q deus dixit ꝥba sacre biblie. et q liber est a deo.

Epilogat.

Titulus ccxiii.

Ulteri9 est alia probatio q deus dicit ea que sunt in libro biblie scripta. Unde in libro biblie sunt verba que sunt supra homines et supra naturam humanaz totaliter. ita q impossibile est q homines direrunt talia verba de se primo. nec per se nec inuenerunt. Unde nullus pōt dicere nec loqui per se et ex propria sciētia illa que non potest cogitare. qz oīe quod dicitur primo cogitatur i corde. Sed verba que scripta sunt in libro biblie. non possūt primo cogitari ab homine. nec intelligi nec ymaginari. non possunt pmo cadere in ymaginatione hominis. immo sunt supra omnem intellectum. supra omnem estimationem. z supra omnem opinionem et cogitationem omnium hominum et sunt totaliter incogitabilia ab omni homine eo quia sant altissima et profundissima z secretissima. Si ergo verba scripture sacre sunt ita alta et extra et supra estimationem omnium hominum. sequitur q si non potuit homo cogitare omnia illa primo nec inuenire. q etiam non potuit ex seipso dicere nec loqui. Hoc autem patet discurrendo per vtrumq; testamentum. Quis enim homo potuit primo cogitare i corde suo. et affirmare et dicere q tres persone essent realiter distincte. ita q vna non est alia. et essent vna et eadem essentia et substātia numero. ita q vna et eadem res numero et essentia esset in tribus realiter distinctis personis. et q tres persone essent vnus deus simplex et indiuisibilis. hoc enim est supra omnem cogitationem et supra omne cor humanum. nec aliquis homo potest hoc primo cogitare nec dicere. Bene em homo potuit cogitare. q vnus deus esset tantum. simplex et indiuisibilis. sed q vnus deus esset tres persone realiter distincte et equales in omnibus hoc non potuit primo cadere i corde hominum Ergo sequitur q ille qui dixit et primo locut9 est hoc. q vnus deus esset tres persone. q erat supra homines et plusq; homo. ergo erat de9. Ergo deus primo dixit hoc. qz homo non potuit. Quis enim homo primo diuisset et cogitasset hoc de deo. cum adhuc vix homines cogitare possunt q vnus deus est et tamen ista verba sunt scripta in libro biblie in nouo testamento per totum et predicata et publicata per totum mundum. ¶Item quis

Probat p vtrūq; testamentū q deus dixit ꝥba biblie. Gen. i. Isa. vi. Psal. lxxxi

homo vel creatura posset pmo ex seipsa cogitare aut dicere vl affirmare de facto .s. q deꝰ factus est homo. et q ita est de facto. ⁊ q deus vnitus est humanitati. et humanitas vnita est deitati in vna persona. ita q humanitas et deitas sunt in vna et eadem persona. ita q deus est homo. et homo est deꝰ. ⁊ q hoc factum est in secunda persona deitatis trinitatis. s. filij. et non in pma vel tertia psona deitatis. Quia ergo homo non potuit hoc pmo cogitare. que creatura potuit hoc pmo de deo ex seipsa. Sic posset forte cogitari vel dici q deberet fieri homo. sed q de facto deus sit factꝰ homo. et qñ et quomō et in quo loco. cis homo potuit d deo dicere vel de deo cogitare. Neq enim creatura bona nec mala potuit hoc primo dicere ex seipsa. Mala autem non potuit hoc primo dicere ex seipsa quia hoc est ad verum bonum ⁊ exaltationem et summā dignitatem humane nature et maiꝰ bonū quod possit esse. Neq ēt bona creatura potuit hoc dicere primo ex seipsa. quia nulla creatura potuit hoc scire ex seipsa. Ergo si bona creatura dicit a deo habuit. quia aliter dicere non potuit. Ergo qui primo hoc dicit et reuelauit deus fuit. et a deo primo reuelatum fuit. Sz cum totū testamentuz nouum sit plenum istis verbis q deus factus est homo. et hō non pmo dicit. ergo deus dicit. Item q virgo concipiat in vtero suo puerum sine viro. ⁊ q pariat ipsum puerum existens virgo. et permanens virgo post partum quis homo potuit hoc primo cogitare. aut dicere. aut affirmare. cum hoc sit contra vsum humanum. et nullo modo possit cogitari aut cadere in cogitatione hominis. que mulier potuit hoc primo cogitare ex seipsa. Ergo sequit q qui pmo hoc dixit vel reuelauit. s. q virgo deberet concipere et parere. vel deus fuit. vel ex parte dei dixit. Sed hoc scriptum est in libro biblie. s. in nouo testamento. s. q virgo concepit et peperit. et post partum virgo permansit. et q ita factum est. Ergo sequitur q si ibi est. q aliq dicit hoc de seipsa. s. q ipa cepit filiū sine viro. ⁊ pepit pmanens virgo. sed q ita est factū ⁊ q verꝝ est qz ipa mulier q hoc dicit non potuit hoc primo cogitare ex seipsa. qz hoc est extra oēm estimationē. et ꝺ oēz experientiā ꝓsuetā. Ergo si dicit ⁊ ex seipa cogitare nō potuit. sed q dicere non potuit nisi qz sensit per expientiam. et vidit in seipa q ita factū est. ergo priꝰ factum est in seipa ꝙ dicit. qz aliter dicere non potuit. Si autem ideo dicit quia sibi reuelatum est. qz ita deberet fieri. quis solus deus potuit hoc reuelare. vel aliquis ex parte eius. sed etiam q ita est quia a deo dictum est. Si ergo dictum est hoc q virgo concepit et pepit. sed q ita factū est. Et si ita factum est. a solo deo factum est. vel & deus dixit et reuelauit q ita fieret. vel si deus non dixit vel reuelauit ⁊ aliqua mulier dixit. sequtur q ideo dixit qz ea deus

Joh. i. Lu. i.

Lu. i.

hoc fecit prius ꝙ ipa dixerit.
Sic ergo vel hoc est a deo dictū et factum prius dictum. postea factum. vel est a deo primo factū et postea a muliere dictum. ⁊ sic ꝙ necessario est a deo. Et sic qꝫ hoc dici nō potuit a muliere. nisi prius deꝰ hoc fecerit. nec deus hoc dixerit nisi ꝙ ita faceret. sequit ꝙ ita factū est. ¶Preterea que creatura. ḋs homo potuit cogitare in corde suo et dicere. ꝙ substantia panis inuisibilis sub colore latens et sub accidentibus. cōuertat et mutet substantialiter i corpꝰ humanum viuum. ⁊ vinū cōuertat in sanguinē humanū viuum. Nulla em̄ creatura potuit hoc primo
mat.xxvi cogitare nec dicere. et tm̄ dictuz
mat. xiij est et scriptum in nouo testamē
⁊ u. xxij. to. Ergo sequitur ꝙ deus dicit
Joh. vi. hoc. et supra hoies est hoc primo cogitare vel dicere. ¶Preterea quis homo potuit primo cogitare vel dicere. ex seipso. ꝙ deꝰ creauit mundū. dicendo tēpus. et
Gen.i. qm̄ creauit modū et formā et ordinē. sicut scribitur in antiquo testamento in primo libro. vbi scribitur tēpus et modus ⁊ forma creationis. et ordo oim̄ creaturarum. hoc em̄ nullo modo pōt scribi ab homine. nisi aliquis ei dixerit. s. ꝙ mundus tali tempore inceperit. Quāuis autem potest probari ꝙ mundus sit creatus et quare. et propter quem finem sit creatus. ſz tamen quando fuerit creatus et quot anni fuerunt ꝙ mūdus est creatus. ponēdo certum numerum. nullo modo potest hoc scire homo ex se neꝙ probare.
Oportet em̄ ꝙ ille qui creauit mundum hoc dixerit. Neꝙ em̄ primꝰ homo hoc dicere potuit neꝙ aliquis alius post eum. Potuit em̄ primus homo scire de seipso quando creatus fuit. sed quando alia creata sunt q̄ p̄cesserunt ipm̄. hoc scire nō potuit. Unde scribitur ꝙ primus homo inter oēs creaturas vltimus fuit. ⁊ ꝙ sexta die formatus fuit. Quō em̄ scire potuit ꝙ illa dies qua ille formatꝰ fuit erat sexta ⁊ ꝙ non p̄cessisset ni
Gen.i. si q̄nq; dies. nisi ꝙ deꝰ dixerit ei. Quia ergo in libro biblie scribit p̄mꝰ dieꝫ quo mūdus incepit ⁊ certum inuiū tpis. ⁊ hoc nullo mō pōt fieri ab hoīe. hoc significat ꝙ ille qui dicit hoc ē supra oēs hoies et reuelauit. Quia em̄ nullus homo ex seipo potuit hoc dicere nec scribere. iō oñdit ꝙ nullꝰ talis istū libꝝ fecerit. Omis em̄ hō q̄ facit libū ⁊ scribit ex seipo aliq̄d vult ꝙ ei credatur. ⁊ ꝙ illi qui legēt libꝝ credāt ꝟbis scriptꝭ. Et iō oportet ꝙ illud qō hō scribit in libro suo sit tale. vel quod sit p se manifestum vel quod possit p experientiā manifestari. vel qō aliquo modo possit inducivt credatur. vel p rationē. vel per sensum. vel per signū. vel per quēcunq; alium modum. Quis em̄ homo potest affirmare in libro suo ex seipso illud quod est oīno incertū nec aliquo mō sciri pōt ab hoīe. neq; fieri pōt credibile p aliquā pbationē. nec per alicquod motiuū. ſz est extra omnē estimationē. et extra omnē opinionē. Quis ita fatuꝰ esset. ita sine sensu q̄ ex seipo talia faceret et scriberet libꝝ de hoc? Sz

certum est et clarū q̄ tp̄s. hora et dies inceptionis mundi. nullo mō p̄t ab aliquo hoīe sciri. neq̄ p̄nt esse ratiōes. neq̄ persuasiones neq̄ probatiōes neq̄ inductiōes. neq̄ signa. neq̄ ēr periētie. neq̄ estimatiōes q̄b⁹ possit credi q̄ tali die incepit mūdus ⁊ nō añ. imo hoc ē occultum hoi cuicūq̄ ⁊ ignotissimū. Ergo sequit̄ q̄ null⁹ hō fuit ita fatu⁹. ita stultus. ita sine sensu sine experientia. q̄ ex seipō scripserit talia et affirmauerit i libro suo. sed tñ in p̄mo libro biblie in antiquo testamento certitudialit̄ scribit̄ ⁊ affirmatur tp̄s ⁊ dies inceptionis mundi. Ergo scit̄ q̄ hō ex seipō nō scripsit nec affirmauit. Quare oportet q̄ ille q̄ mundū creauit. hoc reuelauerit ⁊ scribi fecerit et dixerit. Et sic cōcludit̄ q̄ deꝰ dixit verba biblie vel hō ex p̄te dei. et p̄ consequēs q̄ liber sacre scripture est liber dei. ⁊ est a deo.

Gen. i.

Epilogatio cōcludit ꝓpositum.

Et exinde concludit̄ q̄ quanto verba et dicta que sunt i sacra biblia sūt magis alta ⁊ supra omnē rationē et sensum. ⁊ quāto magis excedunt naturā hūanam. q̄ magis debent credi. et dum vident̄ magis difficilia ad credendum. magis debent credi quia tunc signum est q̄ sūt a deo dicta et nō ab hoībus. et homo debet credere q̄cquid deꝰ dicit. Et exinde sequit̄. q̄ q⁹ articuli fidei xp̄iane sunt altissimi et supra omnem hominē. q̄ ex hoc et propter hoc sunt magis credibiles. et maxime certi et firmi. Et sic probatum est q̄ in mundo est vn⁹ liber q̄ ē liber dei et a deo. qui nominatur biblia continens duo testamenta. Et q̄ deꝰ dicit verba in dicto libro scripta. vel aliquis ex parte sua.

¶ Hic cōcludūtur et iam probatis aliq̄ ꝓprietates circa librū dei. ⁊ qualiter se debet hēre circa illum librū ipse homo.

Titulus. ccrtiij.

Quoniam aūt iā p̄batū est q̄ deus hꝫbet librū. et q̄ vnus liber dei est i mūdo. i quo continentur ꝟba que deꝰ dicit ⁊ quis est iste liber. nunc restat oñdere et cōcludere aliqs p̄prietates ⁊ conditiones illius libri ⁊ qualiter homo se debet hēre erga librū dei. Uñ ex isto fūdamento s. q̄ ille liber est dei. Et q̄ deus dicit verba illius libri. multa possunt sequi et concludi de illo libro et ꝟverbis eius. Uñ posteq̄ ille liber ē dei. ⁊ ꝟba illi⁹ sunt verba dei. sequitur q̄ homo debet credere totum librum ⁊ oīa verba scripta in libro. ita q̄ totus liber est credend⁹ firmissime ⁊ ex toto corde absq̄ aliquo dubio. ⁊ hoc illo mō q̄ conuenit libro et deo videlicet simpliciter sine aliqua probatiōe ⁊ argumentatione. sz solum q̄ dei est et deus dicit. ⁊ hoc est totum fundamentum credendi ipsi libro. Et ideo tota ista biblia et omnia verba eius reducuntur ad vnum fundamentum. ad vnam rationem. scz quia ꝺi est et deus dicit. et sub ipso fundamento et sub ista ratione sūt credenda et accipienda omnia verba sacra biblie. et non sub alia. Si autē per istā poꝛ-

Ti. ccxi.

Prima ꝓpetas biblie.

tam et per istud principiū ⁊ generale fundamentum nō intrat quis in ipam bibliā. sed vult intrare per aliā portā. scz per rōnes ⁊ argumentatiōes. tunc intrare non poterit quia iste est solus modus cōueniens tam libro dei q̄ ipsi deo. Qui enim aliter nō vult credere ipsi deo et libro suo nisi per rationes ⁊ pbationes ⁊ argumētationes. tūc facit maximā iniuriā deo et libro suo et verbis eius. quia vult ire ⁊ intrare in librū dei contra naturā ⁊ modum libri et dei. Et ideo necesse ē q̄ talis repellatur a libro dei et liber sibi claudatur. et secreta libri nō videat eo qz iniuriauit librū et deū cuius est ⁊ reputat ipm posse mentiri. Et hoc est primū qđ cōcluditur de libro dei. ¶ Ulterius cōcluditur de libro quia dei est et deus dicit. q̄ nichil potest esse falsum in eo. et nichil potest esse inutile. nihil superfluū. nichil diminutū. et ideo nichil est ibi contēnendum. nichil respuendū. nichilq̄ iniquū. Ulterius concluditur de necessitate. eo quia deus dicit verba in dicto libro contēta. q̄ oīa verba implebūtur. et nichil remanebit impletum. quoniā deus nihil potest facere contra suū honorē. Unde si nō cōplerentur verba dei ipemet mendax esset. Ideo ꝓpter suum honorē necesse est q̄ oīa ẏba impleanť postq̄ verba dei sunt et ipse dicit. Si enim quilibet homo quātūcūq̄ modicus non vult q̄ verbū suū mendax sit. sed impleať. quanto maior est dñs. tanto magis vult verba sua impleri. ⁊ non retrocedere. imo vnus rex citr exponeret totū suum regnū q̄ verbū suum nō impleret. Quā tomagis ergo deus adimplebit verbū suum et illa q̄ dicit cū sit oipotens. Ulterius concluditur q̄ post q̄ deus habet libū. et verba dei sunt in mūdo. et deus locut⁹ est. q̄ homo debet obligať et teneť diligere et amare deum et verba dei. q̄ ꝓcesserunt de ore suo. Un quia homo debet amare deū primo ⁊ super oia vt pbatū est. sequit q̄ debet etiā amare verba sua Et quia nichil magis propinquum deo q̄ verbū suum quia verbū suū repsentat ipmmet. ⁊ nichil magis pertinet deo q̄ verbū suū quia exit de ore suo. et per cōsequens nichil maius nichil excellētius. nichil nobilius. nichil ꝓciosius. nichil melius. nihil potēti⁹. nihil amabilius q̄ verbū dei. Et per cōsequens sequit q̄ verbum dei est super oēs creaturas. et excellit oīes creaturas. et magis ꝓpinquū est deo. ⁊ magis pertinet deo q̄ oēs creature. Itē sequit q̄ sicut hō teneť amare deū. ita debet amare verbum suū repsentās eum. Et sicut deo teneť dare oēm honorē. ita teneť dare verbo dei omnē honorem ⁊ oēm gl'iam ⁊ omnē laudē. et debet se exponere ad mortē pro verbo dei. Et sicut debet amare deū plus q̄ oēs creaturas et q̄ seipm. ita debet amare verbū dei plus q̄ oīs creaturas et q̄ seipm. Et per cōsequēs homo debet cauere super oīa ne contēnat. ne inuriet.

Scōa ꝓprietas.

Tertia ꝓprietas.

Quarta ꝓpetas.

Tit. exiij.

Nihil preciosi⁹ verbo dei.

Uerbo dei debetur honor.

ne offendat verbū dei. Et per
ꝓsequēs sequit̄ q̄ postꝫ homo
habet in seipo locū in quo pos-
sunt recipi verba dei. s. ipsum
cor. debet recipere in corde ver-
bū dei. et ꝓparare cor suum ad
Ti. cxciij. recipiendū verba sua. Et nul-
la alia verba debet primo in
corde suo recipere sed debet im
plere totū cor suū de verbis dei
Et ideo homo si recipiat ꝓmo
in corde suo alia verba ꝙ̄ ver-
ba dei. tunc facit maximā in-
iuriā deo et verbis eius. quia
expellit ꝟba dei de sua domo.
de suo loco ꝓprio eis debito. et
Qui ꝟbū ponit ibi alia ꝟba. Et q̄ etiā
si recipit verbū rei repsentat deū. et exit
deum re- de ore dei. et mittitur a deo. se-
cipit. quitur q̄ qui recipit verbū dei
in corde suo. recipit deū. et qui
habet verbuz dei in corde suo.
habet deuz in corde suo et qui
portat verbū dei in corde suo.
portat deū. Et ī nihil maiꝰ.
nichil melius. nichil nobilius.
nichil ꝓciosius. nichil amabi-
lius potest homo habere in cor
de suo ꝙ̄ verba dei. Et q̄ ver-
Ti. cxciij. bum dei intrat cor hois. ⁊ nul-
la alia res potest intrare ipm
cor nisi ipsum verbū. et ipsum
verbum principaliter in corde
habitat. ideo nulla res est ma
gis ꝓpinqua cordi ꝙ̄ ipm ver-
bū habens ingressum ad cor.
Uerbū dei Et quia verbū dei est viuum si-
viuificat. cut deus viuit cuius est et exit
de ore eius. ideo necesse est q̄ vi
uificet ipm cor. et faciat ipm io
cundū ⁊ letum. Et quia est cali
dū. quia est ardens igne amo-
ris. ideo calefacit cor. et facit
ardere et inflāmari in amore.
Et quia est verū ⁊ certum. ideo
firmat ipm cor in veritate. ⁊ so
lidat. ⁊ illuminat et clarificat
Et quia est virtuosissimū ⁊ po-
tētissimū ⁊ summe actiuum et
operatiuū. ideo operat̄ in cor-
de subito et mutat ad se. ⁊ pro
tegit. et defendit. Et quia ver-
bum dei est altissimū. ideo ele-
uat ipm cor ⁊ trahit ad altissi
ma. Et sic patēt alique ꝓprie-
tates ꝟbi dei et libri sui i quo
sunt verba dei. ⁊ etiā qualiter
se debet homo habere ad librū
dei et verbū dei. qm̄ debet ꝓmo
dei librū studere. audire. et ha-
bere et legere.

Uerbū dī calefacit cor.

¶ Cōparatio verbi dei ad crea
turas. Titulus. ccxv.

Duo autē sunt nobis ma
nifesta q̄ habemꝰ ⁊ tene
mus de deo in hoc mundo. scz
creature sue ⁊ verba sua. Sed
ista duo nō sunt equalia. quia
verbū dei ē supra hominē ⁊ su
pra omnē creaturā. ⁊ ois crea
tura exiuit de nichilo. sed ver
bum dei exit de ore dei. Et ideo
verbū dei quia est maius oim
creaturaꝝ. hz potestatē ⁊ do-
miniū supra oēm creaturā. et
ois creatura subiecta est tota-
liter ⁊ penitꝰ verbo dei. ⁊ ideo
ipossibile est q̄ aliqua creatu-
ra possit resistere verbo dei. et
ideo verbū dei mutat creatu-
rā. ⁊ ipsa creatura nō pōt mu
tare verbū dei. qz est imutabi-
le inuariabile sicut deꝰ a quo
est. Et qz verbum dei est effica
cissimū virtuosissimū et summe
opatiuum ⁊ actiuū ideo subito
q̄n̄ mittit̄ et venit supra creatu-
rā. mutat eā sine aliqua resi-
stētia. ⁊ oīs creatura obedit
verbo dei. Item oīs creatura

Oīa sunt subiecta verbo dei.

Uerbū dī mutat creaturam.

summe distat a verbo dei. qz p verbum dei ois creatura facta est. et de nichilo venit in esse p virtutē verbi dei. qz habet omnē virtutem et potestatē dei a quo est. Uñ deus p verbū z dicēdo creauit oēs creaturas z iō ois creatura subiecta est totaliter verbo dei. qz p ipm esse habet et etiā portatur et sustinet in esse. Uñ quia deus dixit creature facte sunt. et si nō dixisset nulla creatura facta fuisset et sic ois creatura ideo est. qz dei dixit. Unde primū quod erit a deo est verbū suū. z per ipm oia alia creātur. z recipiūt esse de nichilo. Et sic apparet maxima inequalitas inter verbū dei z ipsas creaturas. z q necesse est esse oēm creaturā subiectā verbo dei. Item deus dedit homini creaturas z verba sua sed plus dedit qñ dedit verba sua ꝙ qñ dedit creaturas suas de quanto plus valent verba dei ꝙ oēs creature. Et sic duobus modis cōsolat hoiem scz per creaturas et per verba sua. et plus p verba ꝙ per creaturas. qz creature sunt de nichilo. sed verba dei exeunt de ore dei. Et ideo sicut sponsa plus cōsolatur de verbis sponsi ꝙ de arra sibi missa z de mūeribus. et subdit plus magis appreciat verba regis ꝙ munera et magis cōsolatur, et filius bonus plus cōsolatur de verbis patris. ꝙ de mūeribus. ita hō plus debet appreciare verba dei ꝙ creaturas que sunt munera dei data sicut arra. z plus debet gaudere de verbis dei ꝙ de creaturis sibi datis ad seruiendū. Si ergo hō tm cōsolatur in creaturis dei. magis debet cōsolari et letari in ꝟbis dei. Et sic recipit creaturas dei cū tanta diligētia. magis debet recipe verba dei z cū maiori reuerentia. Et si appreciat creaturas dei. multomagis debet appreciare ꝟba dei. Ualde enī contra rōnē est qd hō quotidie vitatur creaturis dei. et qd contēnat verba dei. et nolit audire verba dei. Uerba enim dei procedūt et exeūt de corde dei. z ideo portāt cor dei et intentionē z volūtatem dei et intrāt in cor hois. Sed creature exeūt de nichilo. et ideo ꝟba dei sunt propinquissima deo sed creature sūt quasi aliene a deo. quia de nichilo. Quare sine cōparatiōe plus valet verbū dei ꝙ omnes creature. et deus plus appreciatur verbū suū ꝙ oēs creaturas Qui ergo nō vult recipere nec audire verba dei. nō est dignus qd vtatur creaturis dei. Postꝙ ergo deus locutus est hoi et dignatus est loqui hoibus. dñs seruo. rex subdito. creator creature. artifex operi manuū suarū. dñs infinite maiestatis rei de nichilo facte. z ꝟba sua scripta sunt. magnā iniuriā facit hō deo et multū contēnit eū si nō vult audire. nec verba sua recipere. et cōtemptis illis audit legit et studet z recipit verba hoim. Magis debet hō audire z legere verba dei ꝙ ꝟba hois. magis debet audire verba creatoris ꝙ ꝟba creature. et magis debet audire illū qui creauit oia ꝙ illū qui est creatus inter omnia de nihilo. Wa

Deus cōsolat nos p verba sua

Uerba dei portāt cor dei z eius intētionē

Qui non vult audire ꝟba dei marie iniuriat deo

gis debet audire verba illius qui nō potest mentiri sed est veritas. ℈ illius qui potest mentiri et decipi z decipere. et magis debet audire verba illius qui viuit ineternuz. ℈ hemis mortalis. et qui iam mortuus est et nō viuit. et magis debet audire verba illius a quo creatus est. et qui dedit ei suā imaginem. z a quo recepit quicqd habet. ℈ verba illi⁹ a quo nichil accepit. magis debet audire verba illius qui cōtinue seruat eū in esse. et indesinenter largitur z dat ei sua beneficia. sine quib⁹ nō pōt esse. ℈ illi⁹ a quo nullum beneficiū recipit nec potest recipere. nec potest aliquid sibi dare. Magis debet audire verba illius qui p̄mittit sibi vitam eternam. ℈ illius qui nihil p̄omittit nec aliquid potest dare. Ultomagis debet audire hō qui est opus verba illius q̄ fecit eū et sui factoris. ℈ illi⁹ qui factus est et magis ℣ba dñi ℈ serui. regis ℈ subditi. et oipotentis ℈ nihil potentis. z illius qui de se est infinitū et oīe bonum ℈ illi⁹ q̄ hz in se radicē omniū malox. z illius qui hz omnem hoiem iudicare. ℈ illius qui iudicandus est. et multomagis debet delectari in studendo et legēdo verba z librū dei q̄ creauit illū ℈ illius qui creat⁹ est. Si ergo homo facit oppositū istorum. maximam iniuriam z contumeliam facit deo creatori suo et verbis eius.

¶ Qualiter creature z ℣ba dei conueniunt homini.

Titulus. ccxv s.

QUoniā aūt hō habet corpus z aiam. z vnum nō est aliud. quia aia est intellectualis z spūalis. et corp⁹ terrestre et elementale et vtrūq; habz suam vitam. quia aliter viuit corpus ℈ aima. Quāuis eni corpus viuit mediāte aia. z ex p̄sentia aie. attamen corpus indiget cibo z potu z nutrimento et conseruatione. Sicut autē corpus indiget cibo z nutrimento vt viuat z nutriat et cōseruetur z augmentet aliter periret z moreret. ita similiter aia indiget cibo et potu z nutrimēto et alimēto. vt augmētetur nutriat et cōseruet in vita sua. q̄ est amor bon⁹ gaudium z spes et consolatio ℈ deū. Et qm nutrimentū et cib⁹ et alimentū dz habere cōuenie tiā seu conuenire cū re q̄ alitur et nutritur. et debet intrare eam rem nutriendam. et vnire cū ea. aliter nō nutrit. et ideo qz corpus est terrestre z elementale. iō nutrit viuit z crescit de cibis z alimēt̄s terrestrib⁹ z elemētalibus. tanq̄ sibi similibus. qui intrant corpus hois realiter z per suam p̄sentiam et quib⁹ fit bon⁹ humor et sanguis. ita conformiter quia aia est spūalis et intellectualis. et nullo modo terrestris nec elementalis. ideo nutriri z viuere debet de cibis et nutrimentis et alimētis spūalib⁹ z intellectualibus. et nō corpalibus nec terrestribus tanq̄ de sibi similib⁹ q̄ solū pōt intrare aiam per suā p̄sentiā. Et qz aia est ad imaginē dei facta z nullū est medium inter aiam z deum ideo debet

q verbū dei est cibus aie.

nutriri et alimẽtari de cibis et alimẽtis et nutrimẽtis diuis q̃ imediate pcedũt a deo. Et q̃ verbũ dei exit de corde dei et pcedit de ore ei⁹ t põt intrare in cor aie t eã penetrare. ideo aia debet nutriri t viuere. crescere t sustẽtari in verbis dei q̃ pcedũt de ore eius. t soluz verbũ dei ẽ ppriũ alimẽtum ppriũs cibus et ppriũ nutrimentũ ipius anime t cordis. Sicut ergo cibus terrestris t alimentũ corpale itrãt i corpus iã priusviuũ. t ipm augmentant nutriunt corroborãt et conseruãt. ita verbũ dei qũ intrat cor t a nimã iam priꝰ viuã et viuentẽ. augmentat ipsam t nutrit corroborat cõseruat t sustentat in amore dei t spe bona t gaudio t cõsolatione. et i olbus q̃ ptinent ad vitã anime t cordis Ecce ergo ꝟliter cõueniunt homini t pportionant̃ creature t ꝟba dei. q̃ creature corporales respicũt corpus et vitã corpalẽ. t verba dei respicũt aiam t vitã spũalẽ vt sicut corpus qũ ẽ ppter animã viuit de creaturis corpalibus de nihilo factis. ita aia q̃ est ppter deum t ẽ ad ymaginẽ deiviuit de verbo qũ imediate procedit de ore dei qũ est spũale et intellectuale. t diuinũ. Ecce quãta ppinq̃tas hois ad deũ. quãta assimilatio. quãta vnitas. quãta dei bonitas q̃ ꝟbũ qũ exit imediate ꝺ corde dei it rat cor hois ꝟbũ qũ pcedit de ore dei it rat i animã hois. Et nihil ppinq̃us deo q̃ ꝟbũ eius. iõ totaliter trahit cor hois et aiam ad deũ vñ exit animaz ad t facit cor hois. vnum cũ corde dei. Ecce ergo cõueniẽtissime dedit deꝰ hoi duo. s. creaturas et verba sua. creaturas ad augmẽtandũ. nutriendũ t cõseruãduz corpꝰ in vita sua t verba ad augmentandũ. nutriendũ. t cõseruandũ aiam in vita sua ppria Et iõ verba dei sunt verba vite t nõ corpis q̃ aie et nõ carnis q̃ cordis. Et iõ aialia bruta non pñt viuere de verbis dei. q̃ non hñt aiam spiritualẽ nec itellectualẽ nec dei ymaginem. Ecce quantum distant ab inuicem cibus corporis et cibus anime q̃ cibꝰ q̃ nutrit corpꝰ ẽ corrupti bilis. q̃ cibus q̃ nutrit aiam. s. verbũ dei est icorruptibilis per manens ineternũ. Sicut autẽ hõ nõ facit pseipm cibos corporales. q̃ recipit iam factos t ordinatos a deo. ita hõ nõ facit cibũ spũalẽ. s. ipm verbũ dei. q̃ recipit ipm dictũ et datum a deo quia vtrumq̃ est a deo. Si enim hõ pse nõ põt facere cibos corporales qbꝰ viuat corpꝰ quõ poterit facere cibũ spũalẽ et quo viuat aia. Et iõ nullũ verbũ hois qũ pcedit de corde t ore hominis põt dare vitã aie t nutrire ipsam q̃ opz q̃ ab alio pcedat. scz de corde et de ore dei. ¶ Et sicut ad hoc q̃ cibꝰ corpalis nutriat corpꝰ nõ est necesse nisi q̃ corpꝰ recipiat ipm. nec est necesse inquirere causã t fundamẽtũ t rõnẽ quare potuit sic fieri qualiter factꝰ ẽ. ita ad hoc q̃ verbũ dei nutriat aiam. nõ est necesse q̃ hõ inquirat causã t fundamentum t rationẽ verboꝝ dei. q̃ sufficit scire q̃ dei sunt t recipere ipa verba i corde. quia sine hoc nutriũt aiam. ¶ Et qm̃ in ipa aia volũtas habet totũ dñiũ t ipe

Uerbũ ꝺi corroborat t conuãt aiam

epilogat.

Uerbũ dei ẽ ꝟbũ vite.

Uerbũ ꝺi ẽ incorruꝺbile.

Uerbũ ꝺi nutrit aiam abs qua inuestigatiõe cause.

Uerbũ dei q̃ ꝟbũ qũ exit a deum.

Uerbū dei hz moduz conuenientē volūtati.

riū. ⁊ in ea consiltit pncipaliter vita aie. quia qñ illa viuit tota aia viuit. qñ illa ē sat iata tota aia est satiata qñ illa crescit tota aia crescit. qñ illa nutrit. tota aia nutrit. qñ illa deficit. tota aia deficit. qz ipa est cor anime ⁊ qz verba dei respiciūt aiaz ⁊ dirigūtur pncipaliter ad volūtatem. ⁊ respiciunt pncipaliter ipam tanq̄ cor ipius aie. ⁊ tāq̄ habentē totū imperiū i aia io verba dei ⁊ liber dei hñt ⁊ habere debēt modū sc̄om q̄ conueniūt volūtati. q̄ est libera ⁊ in libertate posita. Et ideo verba dei que sūt i libro dei posita habēt aliqñ modū pceptiuū aliquādo modū phibitiuū. aliqñ exhortatiuū. aliqñ pmissiuū. aliquādo cōminatiuū aliqñ narratiuum exēplox. aliqñ depcatoriū. aliqñ laudatoriū. qz oēs isti modi cōueniūt volūtati ⁊ affectui ⁊ inclināt et mouēt et excitāt et nutriunt ipam volūtatē ad timorē ⁊ amorē ad spem ⁊ gaudiū et ad cōsolationē. ¶ Sz qz anima querit semp certitudinē ⁊ nō recipit aliqua verba nisi sint sibi certa ⁊ nō dubia qz intellectus qui est in aīma semp appetit certitudinē. et in hoc satiatur ⁊ viuit. ⁊ aliter non quiescit. donec sit certus. ideo necesse est q̄ liber dei et verba libri sui sint certissima et nō dubia. Et ideo est

Uerbū dei est certissimum excedens omnes probationes

in verbis dei et in libro suo certitudo diuine auctoritatis que ē tam magna q̄ excedit omēs rationes oēs pbationes hominū et omne ingeniū humanū vt tā dictum est. ideo totus liber dei est autenticus et habet modū generalem autenticum per totum. Et sic liber dei ⁊ verba dei totā aiam cōplent et cōfortāt et nutriūt ⁊ intellectū et volūtatem. ¶ Ecce igitur qualiter habemus cognitionem et sciam de creaturis que sunt opera dei et facta et de verbis dei q̄ sunt dicta dei. et sic deus manifestauit se ipsū homini tā per creaturas q̄ sunt a deo. q̄ per verba q̄ dicit sed magis ppiq̄ se manifestaut per verba q̄ per creaturas quia verba exeūt immediate de corde dei. ⁊ directe tēdūt ad cor hois. et ipsa verba sunt magis familiaria hoi ⁊ ppinq̄ q̄ creature. qz etiā ipse hō habet ꝝba ⁊ dicit ea ⁊ loq̄t et habet. et in multis cōcordat cum deo. quia deꝰ loquitur et dicit. ⁊ hō loquit et dicit. et sic verba conueniūt deo et homini. et sic multū est familiaris ⁊ ppiqua cognitio dei per verba sua. et sic ipse homo et per creaturas dei et per verba dei. potest venire ad deum et ipsum inuenire et scire intentionem et voluntatem dei. ergo homo debet seipsum exercitare tam in creaturis dei q̄ in verbis dei vt se propinquet ad ipsum et fiat familiaris cū deo.

epilogat

¶ Q̄ aīma rationalis exist̄ēs in homine nō est de natura corporis. sed potest viuere per se separata a corpore et est immortalis viuens sine fine.

Titul⁹. cervii.

QUoniā aūt hec sc̄ētia ē de homine ⁊ pncipaliꝰ res quesit in anima est anima

rationalis et quia forte plures credūt q anima sine corpore nichil sit z q mortuo corpore anima moriat z non remaneat viuens et vita et per consequēs non credunt bona eterna. et iō non curant laborare pro illis. nec etiam credūt mala eterna. nec p cōsequēs curant fugere illa. ideo vt omnis hō cognoscat q ipse habeat animā imortalē q ineternū viuet. hic probatur q aia rationalis ē imortalis.

Ti.xcij. Ti.cij. Quis ei superius in pluribꝰ locis dictū sit q aia sit imortalis et q liberū arbitriū est imortale. tñ hoc pbatū fuit accidētaliter. Et iō hic nūc tractabit pncipaliter de imortalitate aie. recolligēdo etiā illa q iā dicta sūt supius in multis locis sparsim. qm sup oia valde necessarium est hoi q cognoscat sine dubio q habeat aiam imortalem z sempviuentē. qd maxime erit diligens circa seipsū ne eternū pdat seipm. z maximā diligētiā apponet ad habendū sciam libri de hoie seu libri creaturarū seu libri dei seu libri scripture sacre.

Jdē sunt.

¶ Ad pbandū aūt q aia rationalis nō sit de natura corporis sed q pōt viuere z stare pse sine corpe separata. et q sit immortalis capiem⁹ fundamēta sequēta. primū fundamētū erit ex pte obligatiōis quia aia pōt obligari deo imortali z eterno. Aliud est fundamētū ex parte honoris laudis z glorie dei. Aliud fundamētū est ex natura libertatis. Aliud erit cōparādo opatiōes q apparēt i hoie iter se. Aliud erit cōparando hominē ad oēs alias creaturas que sūt ppt hoiem. Et sic pbabit q aia rōalis ē imortalis. vl cōparādo hoiez ad deū. vl cōparādo opationes hois int se. vel cōparādo hoiez ad alias creaturas inferiores.

¶ Quātum ad primū sciendū q ē ex parte obligationis seu cōparando hoiem ad deum considerandū est qd iam pbatū ē q hō obligat deo imortali z eterno. z homo potest facere iusticiam soluēdo vel iusticiā z iuriā nō soluēdo deo sed oppositū faciendo. Sic ergo hō pōt facere iusticiā. iniuriam et offensaz contra deū. z pōt cōtenere deū Et qz facit iniuriā deo z offensam debet pati penam eternā. z eternaliter debz puniri ergo aia pōt mereri z lucrari penaz eternā. z per cōsequens necesse ē q potest puniri eternaliter. Et hoc nō pōt fieri nisi aia sit imortalis z spyuiat. ergo de necessitate sequitur q anima rōnalis exīs i homine ē imortalis z sēp durans.

Ti.clxv. Itē hō pōt obligare sibi deum eternaliter z hoc faciēdo iusticiam z placitū z cōplacentia sibi Sicut enim si alia facit iniuriam deo z offensam obligat seipsam ad penā z ad punitionem eternā. ita p oppositum si facit deo placitū z cōplacentiā obligat deū ad remunerationē eternaz qz non est maior ratio de vno qm de alio. Sed hoc nō pōt esse nisi anima sit immortalis. ergo necesse est q anima hominis sit imortalis et permaneat et duret in eternum.

Ti.clxvi.tc. ¶ Fundamentū aūt quod fūdatur in honore et laude dei dictū ē in capitulo de honore.

Aliud fundamentū.

PRetetea alia probatio potest fundari in natura libertatis seu liberi arbitrij. et quasi concordat cuz prima que mō dicta ē Uñ operationes hominis inquantū homo est sunt remunerabiles vt punibiles de natura sua. eo quia facte sunt cum libertate. Et exinde cōcluditur de necessitate. q̄ anima ē immortalis in qua est ista libertas. Sed ista probatio ad plenū deducta est superius i rubrica de cōparatione hominis ad alias res per differentiā generalem. s. liberi arbitrij. i vltima parte illius rubrice et ideo vadute ad illam.

Ti. lxij.

Aliud fundamētū

ALia autem probatio fundat i operationibus q̄ apparēt i hoie. Uñ hō p̄ suasimet operatiōes cōparando eas ad iuicem potest cognoscere q̄ anima est immortalis Unde pro fūdamēto primo presuppono istā regulā. q̄ tamdiu durat res. q̄ diu durat operatio sua. Exemplum de igne qui tandiu durat q̄ diu durat operatio sua Ergo si opatio alicui⁹ sp̄ durat tūc illa res cui⁹ ē illa opatio sp̄ durabit. Et ideo si in homine sit aliqua operatio que semper duret necesse est q̄ in hoie sit aliq̄ res que semp duret. Modo videam⁹ si in homine sit aliqua operatio que semper duret. z discurram⁹ per oēs operationes que sunt i homine. et primo per operationes exteriores. videamus si ille operationes semper durent. z apparet q̄ non quia operationes quinq̄ sensuū exteriorū possunt diminui debilitari. corrumpi. destrui. et auferri. et hoc fit per organum cuius quo fit illa operatio Unde ista operatio que est videre que fit cum oculo. aliquando diminuitur. aliquando debilitatur aliq̄n destruitur z totaliter aufertur. z hoc fit p̄ter oculū Et similiter ē de ista operatione que est audire. z sic de aliis. Ergo per istas opationes exteriores nō possum⁹ ꝑbare q̄ in hoie sit aliq̄ res immortalis. Sed intēdamus interius in operatiōes interiores et occultas. z videam⁹ si sit int⁹ aliq̄ opatio q̄ non p̄t destrui nec impediri que semper duret. Inter oēs autē operationes ē ibi vna operatio que sp̄ durat. scz velle nolle desiderare. Et ista opatio q̄ius sit occulta z interior. attamen est manifestissima cuilibet hoi intra se. ita q̄ libz sentit in seipo istā operationez p̄ experientiam. ¶ Sed q̄ ista opatio. s. velle. nolle desiderare

res tādiu dūrat q̄ diu durat eius operatio.

Q̄ velle sit immortalis in homie, hoc ostē nolle desiderare sit lū sic. Dis enim operatio q̄ nec immortaper debilitatē corporis nec per le ꝑbat. infirmitatē debilitat non depēdet a corpore nec est ligata cuz corpore. sed nos videmus per experiētiam q̄ iste operatioes scz velle nolle desiderare nō debilitantur nec diminuūtur ꝑpt debilitatē corporis nec ꝑpter infirmitatē. vnde videmus q̄ ifirmis velle nolle z desiderare nō debilitantur nec diminuuntur immo dum corpus magis debilitatur tunc magis crescunt velle nolle desiderare nec ꝑpter hoc cessāt desideria. imo ad minus desiderāt salutē. ita q̄ opa

tio desideri/ non debilitat propter debilitatem corpis. ergo sequitur q̄ iste operationes non dependent a corpore. nec ligantur cū corpore. nec fiunt cum corpore. nec cū organo corporali. sicut iste operationes q̄ sunt videre. audire. Ergo si corpus moriatur adhuc remanēt iste operationes. Item ista operatio que fortificatur et crescit dum magis corpus debilitat et destruitur non dependet a corpe nec fit cū organo corpali. nec est ligata cum corpore. sed iste operatiōes velle nolle ⁊ desiderare fortificantur ⁊ crescūt dum magis corpus debilitat ⁊ destruitur. hoc autē apparet p experientiam. quia quanto hō efficitur magis antiquus ⁊ corpus tendit ad destructionem. tantomagis desiderat ⁊ vult ⁊ fortius magis crescit desiderū suū. ergo sequitur q̄ talis opatio non dependet a corpe nec ligantur cū corpe. Ideo sequit exinde q̄ cū tandiu duret res q̄ diu durat opatio eius q̄ illa res cuius officiū est ⁊ operatio propria velle nolle desiderare est immortalis ⁊ perpetua. sēp durans et semp viuens ⁊ remanet q̄n corpus moritur. Et per consequēs sequitur q̄ illa res q̄ vult et non vult et desiderat non est cōiuncta nec ligata cū corpe. sed per se existens ⁊ non indiget auxilio corpis ad operandum suā p̄priam opationē ⁊ est nuda ⁊ separata ⁊ expoliata ab ꝯo corpe. ⁊ per ꝯs nō ē subiecta corpori sed libera. Itē sequitur q̄ illa res ē maior ⁊ excellētior ⁊ superior res q̄ sit i homine hīs dñiū supra totum hominē. Quare sequit q̄ hō habz intra se rem immortalē incorruptibilē viuentē in ꝑpetuū. et hoc est ipsa volūtas cuius officiū ⁊ p̄pria opatio est velle nolle et desiderare. Et sic volūtas hois nūq̄ morit q̄uis corpus moriatur. sz viuit ineternum in gaudio vel tristicia. Et p ꝯs tota alia in q̄ est volūtas. intellectus ⁊ memoria viuet ineternum. Et sic volūtas non est de natura corpis. nec per ꝯs ipa alia. sz pōt viuere p se separata a corpe. Ergo hō dz edificare ⁊ facere suū fundamentū ꝑpetuū ⁊ incorruptibile et durans ineternum.

Cōcludit q̄ alia sit immortal.

¶Alia ratio q̄ anima non est de natura corporis.

ITem aliter ꝓbatur q̄ alia hois nō sit de natura corporis ex parte sue opationis ⁊ sui modi. Quia alia abstrahit ⁊ denudat ⁊ expoliat illō q̄ recipit in ea ab omni quātitate ab omni loco ⁊ ab oi q̄litate corporali. quia anīa noīat ipsas res q̄s intelligit. et nominādo ipas res noīat eas sine q̄litate corpali sine quātitate sine loco. vñ ita noīat sicut intelligit quia p̄mo intelligit q̄ noīat. ⁊ sic alia dū recipit ipas res in se ipa facit ipsas sine quātitate sine q̄litate. sicut stomachꝰ dū recipit cibos expoliat et denudat eos a suis vestimētis ⁊ suis cōditiōibus. ⁊ indut eos vestimentis corpis ⁊ cōditiōibꝰ. ita q̄ cibꝰ p̄dit p̄priū modum ⁊ recipit modū corpis. Ita et ipe res dū intrāt alam p̄dūt modū ꝑpum ⁊ recipiūt alienū. ſ. mos-

dum ale ita q pdũt quãtitatẽ z locũ z qualitatẽ accidẽtalẽ. et recipiũt modũ z formã anie Et ideo ipe res dũ intrant ani mam recipiũt ab aia modũ cõmunẽ vniuersalẽ. z pdũt modũ particularẽ z singularẽ z indiuidualẽ. ita q nõ conueniũt magis vni particulari q alteri sicut hõ qui est in aia habet modum cõem z vniuersalẽ, qui eq̃liter cõuenit oibus hoib9 z nõ magis vni q alteri. z ita nominat ab aia cõiter z vniuersaliter. z tñ talẽ modũ non hz hõ extra aiam. quia nullus hõ extra aiam conuenit in suis ꝺditionib9 omnib9 hoibus. sz hõ q est in aia conuenit omnibus. ergo sequit q talẽ modũ recipit ab aia et nõ a se. ergo aia hominis de natura sua est sine quãtitate sine figura sine loco sine q̃litate corpali. et sine oibus illis cõditiõib9 exñtib9 in rebus exterioribus p quas ipe res sũt particulares quia aia assimilat ipas res sibi ipsi. hoc aũt clarissime oñditur vel manifestat in ista lra a. et etiã in alijs lris quia ista lra a. dũ est in scripturis hz certã quãtitatẽ z magnitudinẽ. certũ colorẽ scz nigrũ vel rubeũ. certũ locũ. s. in tali pgameno z in tali parte pgameni. ita q nullũ aliud a. scriptũ est illud met a. immo hz differentiã ab illo. Sed dum ista lra a intrat aiam. tũc recipit aliũ modũ et aliã formã et alias ꝺditiões z perdit modũ z priũ quẽ habebat in scriptura. quia dũ in aia tunc non est magnũ neq parũ nec talis quãtitatis nec talis. et sic perdit quantitatẽ. Item pdit oẽm locũ. Item non est rubeũ neq nigrum neq alicuius coloris. sic perdit colorẽ et q̃litatẽ. nec est scriptũ in pgameno nec papiro. sed istud a exñs in aia est vniuersale et cõe oñib9 alijs z tantũ cõuenit vni sicut alteri. et ante de se nõ erat tale. ergo sequitur q ab anima recepit talẽ modũ. Quare sequitur q aia hois est sine quãtitate sine loco. nec est magna nec parua non est nigra neq rubea. et est sine colore. Et hoc nullus põt negare quia sua operatio hoc manifestat. Quare cõcludit q ania nullo mõ est corpalis nec est de natura corporis. nec habet conditiões corpis. quare sequitur q non est grauis nec leuis nec rotunda nec quadrata nec alicuius figure. et sequit q omnes ꝓprietates z cõditiones corpis repugnant anime. et sunt feces respectu aie z superfluitates. Si em anima remouet tales conditiones a rebus quando intrant animã. tanq̃ sibi repugnantes tanq̃ quasdam feces et superfluitates. quantomagis ipsa in natura sua est separata ab illis. Et clare possumus cõcludere q q̃dam sũt res corpales q̃dã spirituales quedã res quãte. z quedam sine quãtitate. Item possumus concludere q res sine quãtitate z spũales sũt nobiliores. altiores z digniores q̃ res corpales z quãte imo res corpales z quãte sunt feces et superfluitates. Sicut em a exñs i aia est dignꝰ nobiliꝰ z supius q̃ exñs in scriptura. q qñ ẽ in

Qꝫ aia ẽ sine quãtitate q̃litate et loco.

Qꝫ aia ẽ nuda ab oib9 cõditiõib9 corporis.

aia est vniuersale.commune et perpetuum et incorruptibile ⁊ inuariabile sed a scriptum est variabile corruptibile et particulare. Sic sic ꝛ se habet ania respectu rerum corpaliū q̄ hñt quātitatē ⁊ qualitatē corpalē. Quare sequit ꝙ ania hominis non est visibilis qz nō hz colorem. non est audibilis quia nō hz sonū. non est odorabilis. qa nullum hz odorē. nō est gustabilis. quia nō habet sapozē nō non est tangibilis. quia nullā habet quantitatē nec qualitatem q̄ possit tangi. qz non ē calida nec frigida. nec humida. nec sicca. nec aspera. nec lenis. nec longa nec brevis. nec ampla. nec stricta. nec lata. nec p funda. nec spissa. nec levis. nec ponderosa. qz oia ista sūt de natura corporis. et per ꝫns nobilior est quia non habet ista. q̄s si haberet. Et exinde possumus arguere de deo qui est supra animam. quia deus nō est visibilis nec audibilis nec odorabilis nec gustabilis. nec tangibilis. nec palpabilis. nec coloratus. nec levis. nec ponderosus nec habens aliquā qualitatez corpalem nec quātitatem nec superficiem. ⁊ sic de aliis. Et sic probatum est ꝙ ania rōnalis non est de nātura corporis. et sic dum corpus moritur aia remanet in sua natura. Et sic tā per opationes voluntatis. q̄s per operationes intellectus p batur ꝙ homo habet animam q̄ nō est de natura corporis

Q; deꝰ ē creatꝰ ab oibꝰ pdi tiōibꝰ cor poralibꝰ

Ultimū fundamentū.

Ultimum fundamentum ad probandum ꝙ homo habet aiam immortalē sumit cōparādo hoies ad alias creaturas que sunt ꝑter hoiem ⁊ seruiūt homini. Unde preciositas ⁊ nobilitas ⁊ incorruptibilitas creaturarū seruientiū homini manifestant clare ꝙ i homine est aliqd immortale ⁊ incorruptibile semperviuens. Et ista ratio fuit posita superius in rubrica de cōditiōibus obligationis in illa parte. ꝙ magis ē obligatꝰ hō deo ⁊c. q̄rite ibi. Et sic cōparādo hominē ad deum. et comparādo alias creaturas ad hoiem et comparādo operationes hominis inter se. pbatur immortalitas anie rōalis. Et sic aia hominis nō habet finem post se. sed ꝙ aia sit creata et habeat ante se p̄n cipiū. ipamet experitur in seipsa. quia ipsa anima non meminit se semper fuisse. et tamen si semper fuisset recordaret. quare sequitur ꝙ non semper fuit. et sic habuit principiū sed non habet finem. et per consequēs est creata ante se de nichilo a deo. Et vltra possumus arguere. ꝙ si anima habeat principium et nō habeat finē. ꝙ deꝰ qui est supra animaz ⁊ creauit eam nō habuit principiū nec finem. Ecce igitur post homo habeat animā immortalē. qualiter debeat esse sollicitꝰ de custodia eius ne in ꝓpetuū male habeat. ne in perpetuū maneat in tristicia. ne in ꝓpetuū ca ptiuetur. ne ineternū puniaꝫ. ne incidat in omnia mala iā superius nominata. et ne perdat in ꝓpetuū eterna bōa ⁊ infinita iā supradicta. O tā grādis res est aia. O tā grāde malum. malū aie. O tā grāde bo-

Ti.ci.ꝛc

Q; aia ꝛ. ceperit eē ꝓbat.

nū. bonū aīe. Immortalis ēvti
q̄ aīa. Sz necesse ē tñ ipam eē
bonā vel malā. iustā vel inuſtā
puniendā vel remūerandā. ne-
cesse est ipam eē z viuere in eter-
num in gaudio. vel in eterna
tristicia. necesse est ipam esse in
eterna. iocūditate z felicitate.
vel in ꝑpetua miseria. necesse
est ipam esse z viuere in eterna
delectatione z dulcedine. vl' in
sempiterna amaritudine z do
lore. necesse est ipsam esse et vi-
uere in eterna societate cū deo
suo creatore. vel ineternū eē se
paratam a societate z cōsortio
sui creatoris. nec inter illa est
dare medū. immo necesse est q̄
vnum vel aliud habeat.

Hic em̄ inuestigāt an sit et
realiter existat aliq̄ tertia na-
tura creata q̄ sit tñ spūalis z
tota intellectiua per se existēs
sine corpore. ¶ Ti. ccxvij.

QUoniā autē
scala nature z crea-
turaꝝ est nobis
manifesta ad sensuz
z nullus pōt dubitare an crea
ture ordinate p quattuor ḡdus
sint z existant. q̄ hoc est per se
manifestissimū. Sed quia oēs
creature nobis ad sensū mani
feste quas videmus reducūtur
ad duas naturas. qm̄ est vna
natura que est corpalis tantū
sicut sūt oēs creature que cōti-
nētur in ꝑmo scēo z tertio ḡdu
q̄ oēs ille creature sūt corpales
tm̄. q̄ in eis nō ē spūs rōal' seu
aīa intellectualis. Alia aūt ē
natura corpalis z intellectua
lis seu spūalis ī simul. sicut hō
q̄ est in q̄rto ḡdu q̄ cōtinet insīl
z ꝓiūctum duas naturas. ī vna
ꝑsona scz corpalē z spūalē seu i
tellectualē. q̄ in homine ē aia
rōnalis. immortalis z corpus
vt dictū est. Et ideo q̄ videm⁹
naturā corpoalē z spūalē con
iunctas in vna persona in ho
mine. z vltra videm⁹ naturaz
corpalē per se existentē separa-
tam ab intellectuali. vt in ter
ra quia per se existit terra. z ē
natura purissime corporalis.
Exinde habem⁹ causā querēdi
et inuestigādi an sit et existat
etiā natura spūalis creata pu
rissime. spūalis p se existēs nul
lo modo coniūcta cum natura
corporali. Et quoniā nos nul-
lo modo dubitamus de natura
corpoali tantū an sit. z etiam
de natura coniuncta ex corpo-
rali z spūali. iō per istas duas
videtur q̄ debem⁹ inuenire ter
tiam. quia p notū debem⁹ inue
nire id qđ est ignotū. Uñ post-
q̄ est et existit realiter natura
corpalis et natura spūalis si
mul ꝓiūcta in vna ꝑsona vt in
hoie. z vltra hoc etiam natura
corpalis ē z existit p se sepata.
q̄re etiā nō erit z existet natu-
ra spūalis creata p se sicut na-
tura corpalis. Uñ fieret iniuria
nature spūalis seu intellectuali
q̄ natura corpalis hēret duos
modos existēdi. s. diuisi z cōiūc-
ti. q̄ repit ꝓiūcta cū spūali et
repit p se exīs sine illa. z natu-
ra spūalis nō hēret nisi vnū
modū existēdi. s. ꝓiūctum. Cū et
nobilior sit natura spūalis q̄
corpalis. si corpalis inuenit p
se exīstens sine spūali q̄ tom̄a-
gis debet habere natura spiri
tualis per se exīstentiam sine

Ti ccxvij
Fūdamē
to quito.

Q̄ sit na
tura aliq̄
spūalis
p se tārū.
hoc ꝓbat

corporali, vt sic habeat duos modos existendi. scz coniuncti et diuisim per se. Unde natura corporalis esset totum et pars. et natura spiritualis creata esset tantum pars et non totum. et etiam natura corporalis esset per se existēs. et natura spiritualis esset tantū cū alio existens. et etiam natura corporalis faceret per se vnum. et cum alio vnum. et sic duobus modis faceret vnum. sed natura spiritualis solum faceret vnum cum alio. et non faceret vnum per se Sed q natura corporalis esset totum per se. et natura spiritualis creata esset tm̄ pars et non totum. et q natura corporalis faceret p se vnuz et spiritualis non faceret per se vnum. hoc esset contra ordinem vniuersi. et contra naturā rerum. et contra nobilitatem z dignitatem et excellentiam nature spiritualis et fieret maxima iniuria nature spūali. z hoc deꝰ facere non debet. Unde cuz deꝰ sit totus spiritualis plus debz dare nature spirituali ꝙ corporali. Non enim repugnat nature spirituali q per se creetur sine corporali. z existat sicut nō repugnat corporali. vt ptz ad sensum. Nec etiam vniuersum esset completum. quia deficeret iste modus existēdi nature create spiritualis. Esset enim natura corporalis et spiritualis insimul et esset natura corporalis p se. et non esset natura spūalis creata per se. et tamen ista natura magis decorat vniuersum. immo est principalior pz vniuersi. quare sequitur q non

Wagnū i cōuenies si nō esset spiritualis creatura tm̄.

potest deficere in vniuerso vt sit complementum in creaturis. Quare ō necessitate iste due nature scz natura corporalis z spiritualis cōiuncta insimul z natura corporalis tantum. arguunt et concludunt naturā spiritualem creatam per se esse et existere sine corporali. Et sic habemus in vniuerso tres naturas. scz spiritualem tantum. corporalem tantum. et spiritualem et corporalem insimul. et probatio fit ex parte creaturarum que sunt in scala nature. ita q ipsa scala nature hoc pbat. ¶ Preterea alia probatio sumitur ex parte dei qui est dominus et creator omnipotens Unde cum deus sit spiritꝰ sum mus et totus intellectualis et nullo modo corporalis. magis conuenit cum deo natura spiritualis et itellectualis ꝙ corporalis. immo corporalis est ei opposita et spiritualis est ei similis. Si ergo deus fecit naturam corporalem sibi oppositaz et infimam per se solam. quare non fecerit etiam naturam q est ei similis per se existentem. Item conuenit deo magis facere sibi simile ꝙ dissimile. et creaturas totaliter sibi similes ꝙ dissimiles et magis conuenit deo facere creaturas prope se ꝙ distantes a se. ergo magis conuenit deo facere creaturaz spiritualem sibi simlem et propinquam existentem per se. ꝙ corporalem per se existentem sibi totaliter dissimilē. et a se lōge distantem sed deus fecit creaturas per se tantum existentes sibi totaliter dissimiles. lon

Qꝫ sit creatura spiritualis tm̄ hoc pbat.

Alia pbatio ad idem.

ge ab ipso distãtes. vt ꝑz in primo secundo et tertio gradu scale nature. ergo magis facere debuit creaturas per se exist̃tes sibi similes et prope se exũtes. Item non solum debuit facere creaturam spũalem per se exĩtem sine corporali. immo ꝓmo debuit facere creaturã spũalem ℭ corporalem quia est ei magꝭ propinqua et similis. Et sic probatum est tã ex parte creaturarum ℭ ex parte dei. q̃ natura spiritualis creata est et exist̃it realiter et per se sine corpe et talis natura vocat̃ angelica natura. Et ideo ista natura est sine quantitate sine figura sine longitudine et breuitate sine latitudine et profunditate. sine extensione et sine spissitudine. sine ponderositate et leuitate. nullum habet colorẽ nullu͡z saporem. nullum odorẽ. nec habet aliquam ũtatẽ q̃ possit tãgi. Ideo nõ est visibilis nec audibilis nec tãgibilis. nec aliq̃ modo p aliquẽ sensum ꝓceptibilis sicut dictũ fuit supꝰ de aia et de ista littera a.

¶ De mꝫtiplicatiõe nature spiritualis create id est angelice.

Titulus.ccxix.

Ti.ꝓcẽs. POst ℭ probatũ est q̃ natura spiritualis creata est et exist̃it vlterius est magis inuestigandũ si ẽ multiplicata in multas species et in multa individua. Sicut autem iste due nature scꝫ natura corporalis et humana q̃ constat ex spirituali et corporali manifestauerũt nobis naturã spũalẽ purã eẽ. ita ẽt manifestabũt oĩa alia ꝛ oẽs suas ꝺditiões et ꝓprietates. Unde necesse est q̃ oĩa sint ꝓportionata ꝛ ordinata inter se. Uidemꝰ aũt q̃ i natura corporali infima. nõ solũ est vna spes. imo inũerabiles spes et maneries. Uide ei ẽt species sunt in primo gradu. vide quot in secundo. et quot in tertio ℭ du. Si ergo natura corporalis est tantum multiplicata q̃ nõ ꝑ̃t comprehendi sub numero. quare ẽt non erit multiplicata creatura spiritualis quasi sine nũero. Itaq̃ nõ ꝑ̃t esse q̃ ibi sit tm̃ vna creata spũalis. imo debẽt esse inũerabiles ꝛtes creature et spũs. Si enim deꝰ voluit tm̃ multiplicare corporales creaturas sibi dissimiles. nonne magis dz multiplicare creaturas spũales sibi similes et vniformes. Sicut ei magis debuit facere creaturam spiritualem ℭ corporalem. ita etiã magis debuit eam multiplicare cum sint magis multiplicabiles res spirituales ℭ corporales. Itez videmus etiã q̃ in natura humana que constat ex spirituali et corporali est maxima multiplicatio. quare etiã in natura pure spũali. non erit maxima multitudo et multiplicatio spirituum et creaturarum spũaliũ cũ natura pure spũalis faciat ꝑ se suũ membriũ i vniuerso. q̃ nõ sunt nisi tria mẽbra. vt dictũ ẽ i vniuersitate creaturaꝝ. Ergo necesse eẽ inũerabilẽ mꝫtitudinẽ esse creaturaꝝ spũalium et nõ vnã tm̃ creaturã. Ti.ꝓcẽs.

De mꝫtitudie an

¶ Q̃ iteriꝰ as creaturas spũales est mꝫtipler ordo ꝛ inferioritas et superioritas ꝛ nõ sũt oẽs equales.

Titulus.ccxx.

Non solū autem dz esse maxima multitudo creaturaruz pure spūaliū imo debent ibi esse multi ordines. et dz ibi esse inferioritas z superioritas inter eas. z vna creatura dz esse supior ⁊ alia. Videmus enī q̄ in natura corporali est ordo z iferioritas z superioritas z non equalitas. sicut in primo gradu etiā sunt multi ordines. Naz est ibi ordo elementoz terra est infima. aq̄ superior. aer super aquā. z ignis super omnia. Ecce ibi ordinem z superioritatē z inferioritatē. Sil'r est ordo i metallis est superioritas et iferioritas. Sil'r est ordo in lapidibus p̄ciosis. Si ergo in gradu ifimo est ordo et superioritas z iferioritas nōne etiā in gradu summo erit ordo et inferioritas z superioritas in ipsis creaturis summe spūalibus? Si in minimis est ordo nonne et in maximis erit? Similiter est ordo z in secundo ḡdu scale inter arbores et herbas. Similiter est ordo z in tertio gradu in animalibus et in piscibus. et in auibus et in illis que super terrā ambulant. Vide ergo quot sunt spēs arboruin z herbaz. Vide q̄t sunt species piscīū. quot species auiuz. quot spēs aialium q̄ ambulāt super terram Vide quō ē ibi superioritas z inferioritas. Et oīs ist̄i gradꝰ sunt in natura corporali. Si ergo dīsdeꝰ oīni potens posuit tantū ordinem i creaturis corpalibꝰ. nōne magis debuit ponere ordin ēet superioritatem et inferioritatem i creaturis spūalibus et rationalibus cū magis ordo z ordinatio q̄uenīat creaturis spūalibus q̄ corporalibus. Sicut ergo in creaturis corporalibus sunt multi ordines. quare etiaz in creaturis spūalibus nō erūt multi ordines? Q̄ Preterea etiā in natura humana q̄ est corporalis et spūalis insimul sūt multi ordines. z est ibi superioritas z inferioritas. et est ibi multiplex dignitas. multiplex plātura. multiplex principatus. immo est in oibus ordo dignitatuz ordo officiorū. et ordo principatuū. iste hō maior iste minor. iste superior iste inferior. iste prelatus. iste subditus. Et est enī in humana natura multiplex status. Naz est ibi statꝰ agricolarū infimoz. statꝰ mercatorū. status burgensium. Item status nobiliū vbi continet ordo militū. ordo baronum ordo vicecomitū. ordo comitum ordo ducuz. deinde est rex z imperator. et sunt multi reges z vnꝰ imperator. Et etiam multiplex est ordo potestatū. Nam sūt iudices iferiores z iudices supiores et medij. z ptātes iferiores z medie z supme. hoc ēt videmꝰ i statu ecclīastico i quo ē multiplex ordo z iferioritas z supioritas. Nam sunt ibi rectores z archidyaconi. dyaconi. decani. p̄positi. abbates. epi. archiepiscopi. pīarche ꝛc. Si ḡ i natura q̄ est prim corpalis z parti spūal' nō ē eēlitas sz distinctio mirabilis z ordo. ḡ mus oēs hōines q̄ ad naturā sunt eēles. at tn p accidētia q̄ eis aduenīūt z

Alia pro batio ad

Q̄ inf ā-gelos sit ordo.

q̄ acquirūt postea fiunt in hō homines isti ordines. Ista aūt accidentia sunt iurisdictio ptās officiū. scientia z ars. et illa accidentia nobilia fundāt̄ in humana natura. rōe nature spūalis z nature intellectual' q̄ est ps hūane nature z nō rōe corpalis. Quare igit̄ post q̄ in natura q̄ est prim̄ corpalis z prim̄ spūalis. est tā multiplex ordo z mirabilis z rōne nature itellectualis. s. rōne aie. quare etiā nō erit multiplex ordo z mirabilis i natura pure spūali z intellectuali. z etiā distinctio dignitatū z officio2 et statutum cū maior debeat esse ordo i spūalibus q̄ in corpalibus: q̄re nō erit ibi pncipatus z plātio z superioritas z inferioritas suo mō z aliq̄e superiores z aliq̄ inferiores. et alii mediocres: ¶ Itē infra hoiem ē ordo et. superioritas et inferioritas z pncipatus. et hoc a natura. nā est ibi status virtutū ifimarū. s. gñatiue. augmentatiue et nutritiue. et ille habēt alias iferiores. s. virtutē attractiuā. digestiuam et retētiuam. Ulterius post istum statum est secundus status superio2 scz stat9 virtutū z ptātū sensitiuarum. et terti9 post istū est suprimus status scz virtutū z ptātū intellectualium. Si ergo in homine est talis ordo et principatus. quare etiā in natura pure spūali non erit ordo et principatus. Et sic p̄z quare i creaturis spiritualibus et summis spiritib9 dz esse sacer ordo z miltipler. z superioritas et inferioritas z mediocritas z non equalitas.

Tertia p̄batio ad idem.

¶ Q̄s q̄uis ibi sint multi ordines tñ necesse est q̄ certus nūerus sit ip̄o2 ordinum et oēs debent cōsūmari in vnitate.

Titulus. cccri.

Quare aūt in ip̄is spiritibus summis dz esse tant9 ordo tanta ordinatio. et tanta regulatio q̄ non possit esse maio2. eo q̄ sunt prope deū et ei similes totalit̄ in natura a q̄ est ois ordo z ois regula et mēsura. Et iō in ip̄is creaturis spūalibus nulla p̄t esse cōfusio. sed necessario dz esse i eis cert9 nūerus ordinis. et oēs debēt cōsummari in vnitate. Uidem9 aut̄ q̄ in natura pure corpali sunt tres gradus gñales ita q̄ tota natura corpalis q̄ nō habet aliq̄d spūale z imortale diuidit̄ p̄ tres gradus q̄ q̄dā habēt esse tm̄. alia habēt viuere tantū. et quedā hūt sentire tm̄. Et vltra q̄libet istor2 graduū cōtinet plures gradus sub se. q̄ in primo gradu vbi est tantū esse sunt plures ordines. s. ordo elementorum. ordo metallor2 et ordo lapidum pretiosor2. et in q̄libet istor2 ordinū est status et vnū principale. vt i ordine elementor2 ignis. in ordie metallor2 aurum. in ordine lapidum pretiosorum carbūculus. Similit̄ scōs gradus q̄ est viuere. cōtinet sub se multos ordines. nam est ibi ordo herbarum. ordo arborum In tertio gradu qui est sentire sunt multi ordines. Nam est ibi ordo piscium. ordo auium. ordo animaliū que ambulant super terram. seu animal volatile. aq̄tile. terrestre.

Supra titulo. i.

Et quilibet istoꝝ ordinū cōsūmatur in vnitate. qz in genere piscīū est vnus summus piscis. in genere auium. est vna maior ⁊ dignior sup oēs aues. sicut est aquila. similit i genere aialium que ambulāt supꝫ terrā. est vnū aial et vna species que est maior oim ⁊ dñāt alijs sicut est spēs leonū. Si ergo in natura corporali est tanta ordinatio regulatio ⁊ mēsuratio sine cōfusione et certus numerus. nōne magis debet esse in natura pure spūali. Et si deꝰ posuit tantā ordinationem et regulationē in natura infima corporali. q̄ est ei maxime dissimilis. nonne magis posuit in natura pure spūali sibi sīl ⁊ p̄pinqua cū oīa ista pertineāt ad pulchritudinē ⁊ ornatum? Nōne ergo tota natura spūalis debet diuidi etiā gn̄aliter per certas portiōes ⁊ gradus gn̄a es. et iterū quilibet istoꝝ graduū in certos ordines. ⁊ q̄libet ordo in suas species. vt sit ibi oīmoda claritas et distinctio sine cōfusione. et in quolibet ordine sit vna spēs supra oēs. et quilibet ordo cōsummet in vnitate. Et sic videmꝰ q̄ ista natura pure spūalis partīt et diuidīt gn̄aliter in tres portiones gn̄ales. scz in tres hierarchias. siue in tres pincipatꝰ sacros. qz opposita cōiter eq̄liter diuidunt. ⁊ maxime qz natura spūalis est prior ꝯ corporalis. et ideo natura spūalis imitat corporalē ⁊ ecōtra. ideo per illa que videnī in natura corporali quā videmus possumus arguere in natura spūali quā nō videmus. ¶Item sicut videmus q̄ oēs nature et species corporales correspondēt vni speciei summe. s. nature et speciei humane que est spūalis ⁊ corporalis. ⁊ illa species est super oēs ⁊ dñatur oibus alijs ⁊ p̄est. ex ordinatiōe dei. ita q̄ oēs ordines creaturarū corporaliū cōsummant in vna specie supra quā nulla est. ita cōformiter possumꝰ arguere q̄ oēs cōditiones creaturaꝝ spiritualium debēt correspōdere vni summe speciei spūali ⁊ vni summo spiritui creato. q̄ est super oēs. vt oēs ordines angelorꝝ cōsummenī i vnitate et finiant. ¶Item sicut arguimꝰ per naturam pure corporalē. ita possumꝰ arguere per naturam que est corporalis ⁊ spūalis insimul. quia tota natura q̄ est corporalis ⁊ spūalis insimul. s. natura humana etiā diuiditur in certas portiōes. et in certos gradus. et in certos pncipatus ⁊ oia cōsummātur in vnitate. ita q̄ est vnus supra oēs. Et etiā in ipomet homine oēs ꝛtutes oēs potestates ⁊ oēs statꝰ ꝛtutū naturaliū consummanī in vna ꝛtute summa. s. in ipa volūtate q̄ est dña oim aliarū ⁊ maior. Et tota etiā aia hois diuidīt i tres gn̄ales portiones seu partes seu hierarchias. s. in vegetatiuā sensitiuā ⁊ itellectiuā. ⁊ iterū q̄libet illaꝝ diuidīt i suas ptes. Quare ergo sīl non erit certa diuisio ⁊ certus nūerꝰ in gn̄ali in natura spūali ita q̄ tota diuidat i certas portiōes gn̄ales et ille iterum in alias.

q̄ tres sint hierarchie angelorꝝ

¶ Postq̄ ergo tres sunt nature distincte create in vniuerso scz corporalis tm̄ z spūalis tā tum. et mixta ex vtraq̄. ergo si natura corpalis hz suas hierarchias z suos ordines infra se. quare etiā natura summa z spūalis nō habebit suo modo suas hierarchias z suos ordines infra semetipam. Et etiā postq̄ natura pure corpalis z distincta p differētias z gradꝰ nature. et natura mixta. s. humana est distincta p differentias et gradꝰ nature. s. p accidētia nobilia dignitatū z offi cioꝝ. ḡre igit etiā natura pure spūalis nō erit distincta p differētias z gradꝰ nature z differētias onicioꝝ et dignitatū vt sit vtraq̄ distinctio. Et qm̄ nūerus trinarius magis concordat cū deo q̄ aliquis alius nūerus. qz in deo est trinitas psonarū. iō magis cōuenit deo ponere numerū trinariū in rebus q̄ aliū numerū. z maxime in creaturis spūalibus q̄ sunt ei cōformes et similes. Et ideo magis cōueniēs fuit deo q̄ tota natura spūalis creata. s. angelica distingueret et dividere tur p numerū trinarium q̄ per aliū numerū. Vñ tota vnitas

q̄ angeli diuidunt i tres hierarchias.

creata diuidit in tres partes gñales. s. in naturā corpalem tm̄ z spūalem tm̄. et corporalē et spūalē simul. Et iterū natura tm̄ corpalis diuidit in tres partes vt dictū est. Quia ergo diuisio est multipler. scz quedā generalis. et quedā specialis: et alia specialissima ꝛc. iō prima diuisio generalis z distinctio debet esse trinaria in angelis vt sicut diuina natura exīstēs tm̄ eadē nūero z indiuisibilis in se tm̄ dividit in tres psonas per tres ppietates distinctas z nō plures neq; pauciores. ita conformiter natura spūalis creata seu angelica si bi totaliter similis z cōformis et ppinqua dividit z distingui tur in tres portiones z tres hierarchias generales. et deinde quelibet earꝝ iterū in tres ordines. et sic est ibi diuisio generalis et specialis per trinarium numerū. Et sic patet q̄ in creaturis spūalibus seu angelicis debet esse certus numerus ordinū et certa distinctio. et etiā q̄ talis numerus debet esse trinarius magis q̄ alius. et hoc ostēdit natura corpalis z etiā natura diuina que creauit omnia. ¶ patet etiā q̄ oēs ordines debēt consummari in summa vnitate quantū pōt esse in creaturis. et q̄ supra oēs debet esse vnus summus angel⁹ et vna summa creatura spūalis. consūmans in vnitate omnes ordines spūalium creaturarum. Et sic ꝓbatum est q̄ est natura pure spūalis creata. z q̄ est innumerabilis multitudo spūalium creaturaꝝ et angelorū. et q̄ est ibi ordo debitꝰ quantū pōt esse. q̄uis autē ibi sit innūerabilis multitudo angelorum. attamen oēs simul fuerunt creati de nichilo. quia vnus angelus nō pōt causare aliū nec generare de sua substantia. nec vnus potest descēdere de alio sicut fit in hoibus quia nō sunt corpales. sed q̄libet imediate a deo est creatꝰ.

Ti. ccxix.

Ti. ccxx.

q̄ angeli simul sint creati ex nichilo.

q̄ nouem sint ordines angelorum.

Et iō potuerūt oēs simul creari. q: nulla poterat esse resistētia. q: deus est oīps qui de nichilo creauit eos. ⁊ ita potuit creare oēs insimul sicut vnum. q solo velle oia creat. nec repugnat eis creari insimul.

¶Q̄z natura spūalis creata obligatur deo sicut homo. ⁊ q oīa ꝓbata de hoie inquātū hō est sunt tam ꝓbata de angelis. ⁊ q idem est bonum hominis et angeli. Titu.ccxxij.

Quoniā autē natura pure spūalis creata existit. et q: ipsa hz liberū arbitriū sicut homo. ideo oīa q ꝓbata sunt de hoie rōne liberi arbitrū tam ꝓbata sunt de angelis. et quicqd cōuenit homini rōne liberi arbitrū. cōuenit angelo. Et ideo q vult hr̄e sciētiā de angelis recurrat ad illa q̄ dicta sunt de hoie ⁊ applicet eis et faciat sil'em ꝓcessum circa obligationē et circa amorē et circa fructum amoris qō est gaudiū. ⁊ cōparet fructū amoris et angelū et alias creaturas seu ad creaturas iferiores eo et videat q plus accepit a deo ꝑ alie creature inferiores. ⁊ qualiter cognoscit se habere et accepisse a deo quicqd hz q: de nichilo fact⁹ est. ⁊ nihil hz a seipso. Vñ angel⁹ ad cognoscēdū suā dignitatē ⁊ suū gaudiū in quo est. pōt se ꝓmo ꝓparare ad ipm nihil vñ venit. deinde ad creaturā sibi oppositā scz ad naturā corpalem. et pōt videre quantū ascēdit sup illā in dignitate ⁊ excellētia. ⁊ hoc er dono dei. Deinde pōt se cōparare ad naturā mixtā. s. ad humanā. ⁊ sic oēs creature seruiūt angelis vt cognoscāt ꝓpria excellentiā ⁊ quantū acceperūt. Et sic ptz q angel⁹ obligatur deo sicut hō. ⁊ idē mod⁹ ꝓcedēdi est in angelo sicut in hoie ad inuestigandū obligationē ꝑ quā deo obligat. ⁊ per ꝑs ad inuestigandū oia illa q̄ sequunt ad illā obligationē. Et sicut cōparam⁹ hoiem ad alias creaturas iferiores per cōuenientiā ⁊ differentiā ita possum⁹ cōparare angelū. Exercita ergo teipm. Et hec sufficiant. q angel⁹ obligat deo.

¶Ecce igit ꝙliter ꝓ scalā nature habentē ꝓtruor grad⁹ totū ꝓcedit distinctos inuenimus ꝓmo naturā diuinam esse ⁊ existere ab eterno sine ꝓncipio ⁊ sine fine, deinde inuenim⁹ totā scalā et oēs creaturas cōtentas in sca la a deo ꝓcessisse a nichilo per creationem. deinde inuenim⁹ obligationē hois ad deū. Ulterius exinde deuenim⁹ ad imortalitatē aie hois ita q: inuenimus hoiem habere aiam imortale. et ꝑ ꝑs q: erat ꝓpositus ex duab⁹ naturis. s. corpali et spūali et reducim⁹ oēs ꝙtruor grad⁹ scale ad duas naturas in gñali. s. ad naturā corpalem tm̄ q nihil hz imortale. et ad naturā mixtā ex corpali et spūali. q hz aliqd imortale. Et vltimate per istas duas naturas inuenim⁹ tertiā naturā q tm̄ est spūalis. q dr̄ āgelica natura. Et sic habemus in suma naturā diuinā increatā q realiter vna et eadē nūero existit. et est cōis in tribus ꝓsonis re-

Epilogat totū ꝓcedit. Tit.iij. Tit.xvj. Tit.c. Ti.ccxvij

Ti.ccxviij

sliter distinctis. ⁊ habem⁹ tres naturas dñctas creatas ab ipsa diuina natura. q̄ est deus eternus trinus et vnus cui est laus et gloria in eternum.

¶ Hic inuestigatur si hō est talis de facto. qualis dz esse. et si facit qđ facere debet ſm ordinē creature ⁊. Et inuenitur de facto q̄ hō ē ⁊ facit cōtra ordinē creaturarū ⁊ ē tot⁹ mutat⁹ in oppositū et in ſrium sue p̄prie nature quā debet habere sicut vinū in acetū. ¶ i. cexrtij.

OJctū est in tota parte p̄cedēti vsq̄ hic de debito hōis ad qđ obligat de iure nature. ⁊ cōclusum est et p̄batū aliqđ occultū esse debitū qđ homo debet deo. et hoc tam er datis ⁊ acceptis vbi fundatur obligatio debiti q̄ ex parte dignitatis dei. cui primo debetur amor tūnor et honor. et hoc etiā requirebat natura amoris. Ergo vsq̄ hāc partē p̄cisimus per debet et per modū obligatiōis et debiti. et vidim⁹ qualis est obligatio q̄ magna qua obligat homo deo et qualis est. q̄m est primo naturalis ⁊ ꝑpetua et infallibilis in delebilis. incorruptibilis ⁊ immortalis. et est generalis oīū hominū ⁊ patens oīmbus. quia est scripta in libro nature in oīmbus creaturis. et in ipso hoīe tā in corpore q̄ in anima. et ipse homo et oīes creature sunt purissimū testimoniū istius obligatiōis. Visum est etiam et conclusum quantum et quale bonū adueniet homini. si homo adimplet et facit debitum ad qđ obligatur deo. ⁊ quantū et quale malum aduenit homini. si nō facit debitū quod debet deo. Sic ergo tria cognoscimus de hoie scz īm debitum hōis ⁊ bonū ⁊ malū quod oportet sequi. Jpm autem debitū semp̄ viuit semp̄ manet radicaliter in suo vigore. ⁊ impossibile est q̄ tollatur semper homo est debitor. semp̄ est obligat⁹ deo. siue homo faciat siue nō faciat. Et q̄m ordinatur debitū ad factū et debere ordinatur ad facere. ⁊ obligatio ad solutionē. ideo omnia que pertinent ad hominē concluduntur in istis duobus. scz in debito et in facto. seu in iure et in facto. quia ipm debitū est ius. et ipsa solutio factum. sed ipsum debitū est primum ⁊ precedit. et factum debet sequi post debitum. et ipsum factū est vltimū et cōplemētum debiti. ideo nisi post debitū sequatur ipsum factum et facere. totum est vacuū. et si sequatur factum. totū est plenū. Jsta ergo duo scz debitū et factū debent esse p̄portionata et ligata inter se. quia vnū nihil p̄ficit sine alio. Quid enī p̄ficit debitū. si nō sequatur factū? Et quid valet factum. nisi concordet cum debito. Factum ergo et debitū quando concordant. facūt mirabilē armoniā. Si autē discordant. destruitur armonia ⁊ fit pessim⁹ son⁹. Et quia ista sciētia est de homine in quantū homo est et docet cognoscere hominem. et cognitio de homine consistit in duobus. scilz in co-

Quia cōsistit in debito et facto.

gnitione ipsius debiti.et in cognitione ipsius facti. seu facere. ꝛ cognitio ipsius debiti ꝑcedere debet cognitionē ipsi⁹ facti qō non est nisi tanꝫ lumē ad cognoscendum ipsum factū quia impossibile est cognoscere ipsum factum an sit tale quale debet esse vel non. scilicet. vtrū sit iustū vel iniustū ordinatum vel inordinatū. nisi prius cognoscat debitum. Debitū ei est mensura et regula et ler ipsius facti. Qui ergo ignorat ipm debitū ignorat ipsū factū ꝛ facere. Ꝫ post ꝫ habemus infallibilem cognitionē de ipo debito hominis inquātū homo est ad cōplēdā totā cognitionē de hoie necesse est nos habere cognitionē de ipso facto ipsius hominis et de suo facere. vtrū ius et facere concordant in homine. vt post ꝫ cognoscimus quid debeat facere. videamus quid facit vtrū suū ꝓpium factum seu facere cōcordet cū suo ꝓpio debito. vel discordet. ꝛ vtrū sit iustum an iniustum. ꝛ ordinatum vel inordinatum rectum vel tortuosum. secundum naturam hominis vel contra naturam hominis scīm deū vel cōtra deū. vt post ꝫ videmus quid de iure vel i iure. videam⁹ quid in factovel de facto. Cū ꝫ ius aūt ista duo pineant ad hominē. scz debitum et factū. nō tamē similiter et eo dē mō. qz ipm debitū semp manet in suo vigore ꝛ est necessarium ꝛ de necessitate. nec ei i potestate ꝛ libertate hois. qvelit hō aut nōvelit. semp manet debitum. ꝛ homo semp manet debitor et obligatus. Sed ipm factum est voluntarū ꝛ in libertate hois ꝛ ideo pōt homo habere suū factū ꝛ suū facere qꝫ cōcordet cū suo debito. vl pōt habere factū cōtrariū debito vel potest desistere ab ipso facto. Et sic ſūt ibi tria. scz facere qō debet vl facere contrariū illi⁹ qō debet vel totaliter desistere ab ipso facere. Non est aūt ita nec similiter i alīs creaturis qz factū et debitū semp cōcordant. Sed quia qñ hō desistit ab ipo facere. tūc facit qō nō debet iō homo pōt generaliter ambulare ꝑ duas vias. Quavl factū ꝛ facere hominis est simile ꝛ concordans cū debito vel est discordans ꝛ cōtrariū suo debito ꝓprio. Et quia ipm debitū est ꝓpria ler ꝓpria mensura. ꝓpria regula ꝓpriꝫ lumen ꝛ ꝓprium ius ipsi⁹ hominis. ideo qñ in hoie factū cōcordat cū debito. tunc homo cōcordat cū sua ꝓpria natura cū sua ꝓpria lege et regula. ꝛ cum suo ꝓpio lumine. Sed qñ in homie factū est cōtrariū debito. tūc hō est cōtrarius sibīpsi ꝛ sue ꝓprie nature ꝛ sue rle. ꝛ sue ꝓprie legi ꝛ suo lumini et iuri nature et ē contrarius oībus creaturis et deo. Quid est omnē hoiem ee cōtrariū sibīpsi. nisi qꝫ ipm factuꝫ hominis ꝛ suū facere sit contrarium suo ꝓpio debito. et sue legi naturali. Igitur nunc profunde intremus in ipm hoiem et perscrutemur interiora ei⁹ et palpemus viscera eius et videamus suū factū et sua facere. Usqꝫ enim modo non tetigem⁹ hoiem nisi superficialiter et in generali ostendendo suū ꝓprium debitum nunc autē tangemus

Debituz ē mēsura facti.

Debitum hois sēp manet.

In alīs creaturis factū ꝛ debitum sēp cōcordāt.

Nota.

ipm in visceribus et in profundo et in particulari tangendo p̄ priū factū portemus tamē ante oculos ipm proprius debitus tanq̄ lucernā et lucē ad videndū suū ꝓpriū factū et facere suum ipm aūt factū et facere hominis est dupler. s. visibile et invisibile. intrinsecū et extrinsecū itus et extra occultū et manifestū. et vtrum p̄ oporteat cōcordare cum debito et cum iure seu lege sua naturali.

Dupl̄r facere hois.

Hic cōparatur factū seu facere hominis ad suū proprium debitū. et ad suā propriā legē si conuenienter concordent

Titul⁹. ccxxiij.

Ut titulo. ccxxiij.

Quoniā aūt ipm debitum hois inquantū hō est. ius nature est et lumē ad cognoscēdū ipsū factum hois quale sit et est propria ler et regula facti. ideo comparem⁹ factū seu facere hois tam visibile q̄ invisibile seu occultū ad ipm debitum. et statim apparebit vtrum factus seu facere hominis sit iustum vl iniustum. bene vel male. Si enim consideremus ipsum factum seu facere per se nō comparando ipsū nec applicando ad p̄priū debitū. tunc impossibile cognoscere ipsum factum hois quia non potest cognosci nisi in suo lumine q̄ō est debitum proprius. Et ideo qui magis cognoscit debitum ipsum hominis facilius cognoscit ipsum factum seu facere hominis. Et qui totaliter ignorat debitum hominis totaliter ignorat factum seu facere hominis. et per consequēs ignorat totaliter seipsum. prima en lux est et prima porta intrādi et cognoscendi hominē scilicet cognoscere quid debeat facere. deinde intrā ad ipsum facere. Et quoniam ad cognoscendum vtrum factum hominis seu facere concordet cum debito oportet per experientiam videre ipsum factum in se et ipsum facere. et quia quilibet homo p̄fecte eratis cognoscit experimentaliter et infallibiliter suū proprium factum et suum propriū facere. tam interius q̄ exterius et nullo modo dubitat. quia est sibi certissimū q̄ō ē. immo nihil magis notus cuilibet nisi suum proprium facere. Ita ignoret vtrum sit iustum vel iniustum donec applicauerit vel comparauerit facere ad debitum. Ideo quilibet homo qui cognoscit debitum hominis in quātū hō est et propriā ei⁹ legē naturalē. pōt statim et infallibiliter cognoscere vtrum suum proprium factum seu facere sit cōtrariū debito vel concordās cōparādo facere ad debitū quod habet et cognoscit i seipso Debet ergo omnis homo videre et cōparare totum suū factū et suum facere et suas inclinationes et quicqd sentit in seipo ad suum propriū debitū et ꝓpriam legē. et veraciter cognoscet et infallibiliter q̄ totum suū factum seu facere tam iterius q̄ exterius. et omis inclinatio cōtrariatur ipsi debito seu iuri et legi nature. et totaliter discordat ab eo Et sic in ipso homine debitum seu ius et factū discordant et contrariantur Ut autem hoc ad oculos videamus. dicamus quid sit debitū hominis seu ius nature. ad quod obliga

Quid sit debitū hominis.

tur hō et tenēt inquātū hō. Debitū aūt hois ad qō hō obligat ex testimonio oīm creaturārū z suūpsius z dei est istud q̄ hō debet deo dare pmo amorē. z totaliter. et dz ipm amare z icessanter Et cōsequēs dz totaliter sequi et amare volūtatē dei. Et oppositū dz habere odio totaliter z icessanter quicquid pōt eē contra deū. et cōtra suā volūtatem Et exide seāt q̄ hō dz deo timorē et honorē pmo. Ecce ergo debitū amoris timoris z honoris pmo. Et p cōsequēs dz hō eē gratus deo. z regrariti. et eē ligatus et vnir⁹ totaliter cū deo. Hoc ergo est debitū erga deū factorē z creatorē suū. Sz ex isto debito ortū est aliud debitū erga oīa q̄ dei sunt. et maxīe erga suā imaginē viuentē. et p cōsequēs erga oēm hoiem. s. q̄ ois hō dz amare quēlibet hoiem inquātū ē dei imago sicut seipz. et hñe odio q̄cq̄ ē cōtra hoiem sicut cōtra seipsū inquātuz est dei imago. Et ēt dz q̄libet amare seipm pter hoc q̄ ē dei imago viuēs. Ecce dupler debitū hois vnū et p nū respicit deum et secundum respicit illa que dei sūt z pncipaliter suā imaginē. et tñ non sūt nisi vnū debitū. q. scōm icludit i primo et ab hō oritur. Et hoc ē totū debitū hois totū ius nature et tota lex nature. et totū q̄cq̄ dz hō vel ab ipo oriūel in ipso includit. Scōm ergo istū debitū z ipm istud ius et secundum istam regulā et legem debet homo regulare mensurare ordinare omne factum suum et omne facere tam interius q̄z exteri⁹ et cum isto debito seu iure debz concordare totum suum facere Talis debet esse homo in ordine creaturaruz. q̄ in isto homine istud debitū seu ius et suū factū et facere suū non discordēt nec contrariantur. et talem hominē requirit ordo vniuersi z ordo nature. qualis debet eē natura hominis inquātū homo ē. Cōparet ergo quilibet factū suum seu suū facere interius et exteri⁹. et quicquid fērit in se ad debitū istud seu ius nature. Et cōparemus omne factū et oē facere quod est in hoibus ad istud debitū. et videbim⁹ et per experientiā sentiemus et iudicabimus q̄ oē factū z omne facere hominis. vl ad minus inclinatio totum est contrariū et repugnans isti iuri seu debito. z discordās totaliter ab eo. Ex per experientiā videm⁹ z sentim⁹ q̄ hō habet amorē suūpsius pmo et nō dei. et primo amat seipm⁹ contrasū et suāvolūtatē propriā et liter et de facto eā sequē et non volūtatē dei. et hz odio quicq̄d ē contra suāvolūntatē propriā z amat oīa q̄ amat ppter seipsū et nō ppter deū. nec q̄ dei sunt et sic realiē et de facto nō amat nisi seipm. Videmus aūt q̄ hō q̄rit intendit et amat pio suuz propriū honorē. et realiter z de facto et nō dei. et suū proprium honorē preponit honori dei. et vult q̄ omia que primo dz dare deo factori suo. dat sibūpsi et creature et operi facto Et sic homo de facto hz amorē suūpsius primo et non dei. et habet propriam voluntatem et querit pmo suum honorem proprium. Et sic facit totum contrariuz il

Tit. cxij.

Titulo clxxxiij.

Debitum hois ad se z ad proximum.

Quō hō ō hz regulā rectū facē

Experimē omia faci

lius quod debet facere et facit illud quod non debet. et nullo modo facit quod debet.

¶ Hic concluditur perditio totalis et lapsus et corruptio hominis.

Titul⁹. cxxv.

ET q̄m omne factū et facere hominis procedit a voluntate sua. quia ē ipsa radix origo cā. et dña oīm facti et toti⁹ facere. ⁊ sic factū hois seu facere est voluntariū. ideo sequit̄ q̄ oē factū et oīne facere hominis est cōtra debitū totū hois. contra ius nature. contra legē nature. ⁊ cōtra totū ordinē creaturarū. et cōtra hoiem inquantū hō est. et cōtra deū toraliter Sequit̄ ergo q̄ ipsa volūtas hois ē cōtraria ipsi debito et iuri nature. ⁊ legi nature. ⁊ toti ordini creaturarū et deo factori suo. et ideo de facto et realiter ipsa volūtas est extra oēm mensurā. oīnē legē. et oēm regulā. et extra oēm ordinē ⁊ ordinationē ⁊ extra seipsā. q̄ est extra suā p̄priā legē nature. ⁊ nō recognoscit deum superiorē. ꝫ ponit se supra deū. vel facit se equalem deo Et per consequens ipsa voluntas hominis est deuiata ⁊ lapsa a proprio suo statu perdita. corrupta ⁊ perversa ⁊ mutata ⁊ alienata in oppositum sue propie nature. et ideo est inordinatissima. turpissima. irregulatissima. superbissima et in errore et falsitate extra suum bonum. et semper querit vanitatem et mēdacium. et ideo totaliter odibilis. et nullo modo amabilis et separata totaliter a consortio et amicitia et societate sui creatoris et per consequens sequitur q̄ talis est homo. qualis est sua voluntas. ¶ sequitur ergo q̄ homo qui primo amat seipsum p̄ deum est toraliter a societate ⁊ consortio dei separatus Et q̄ iam in parte precedenti tractatum est ad longuz de duob⁹ amoribus primis et de propria voluntate. et de proprio honore. et conclusum est q̄ proprius amor suipsius et propria volūtas ⁊ proprius honor. ista tria sunt simul alligata nec possunt separari et totaliter sunt cōtra deum et cōtraria ipsi deo. nec aliquid est contra deum. nisi proprius amor propria volūtas et proprius honor. ⁊ istius est tota radix inimicitie et contrarietatis ad deū. ideo cōclusū est q̄ qui habet amorē suipsius primo et propriā voluntatē et proprū honorē q̄ talis est inimicus capitalis dei. et ideo est in ira dei. Quare sequitur q̄ homo cum habeat ista in se est capitalis inimicus dei. et ideo ē in odio dei. Et etiam quia conclusum est q̄ homo nihil habet quod sit suum nisi amorem. ⁊ iō quia amor hominis est tot⁹ contrarius deo. et totus corruptus et perversus totus malus. totus deuiatus. et totus alienat⁹. totus inordinatus. et totus iniustus. iō sequit̄ q̄ hō est talis ꝫ talis est suus amor. ⁊ etiam q̄ amor suipsius et p̄pria volūtas et p̄prius honor sunt radix oīm malorum. iō hō ꝫ in se radicē oīm malorum ⁊ viciorum. Quia etiā ia probatū est qualis fructus sequit̄ hoi ex amore dei et ex amore suipsius. et propria volun-

Titulo cxxix. ⁊c.

Ti. cxxix

Ti. cxxx

Tit.ccli. tate et ꝓpō honore ōrendo illum. ideo homo incidit in oia mala q̄ oriuntur ex illis. ⁊ perdit omnia bona q̄ sequūtur ex amore dei et honore. Et ꝓ ꝑns homo vadit ad eternā tristiciā ad eternā penam. et ꝓpetuum dolorē. et eternum luctū. ⁊ pdit eternū gaudium qō finē nō habet. et eternā amiciciā et societatem sui creatoris. Et omnia ista iam conclusa sunt. Et sicū apparet qualiter comparando factū hominis et omne facere et propriū volūtatē a q̄ oritur ad suū ꝓprium debitum. ad suū propriū ius. et ad suam ꝓpriā legē nature cui obligat̄ verissime. inuenimus ⁊ cognouimus deuiationē et lapsū totalem perditionē. alienationē corruptionem. degenerationez ⁊ peruersitatem hois et nature sue a suo proprio statu. et a sua propria natura q̄ deberet esse. Et sic per quādam scalā et ordinē deuenimus ad noticiā ⁊ cognitionem perditionis. lapsus ⁊ corruptiōis nature hominis. q̄ oia erant occulta hoi

epilogat et hoc per cognitionem obligationis ipsius. naturalis q̄ fuit manifestata ꝑ omnes creaturas. Et sic per scalā nature manifestat⁹ est de⁹. manifestata est ꝓductio mūdi de nihilo manifestata ē obligatio ⁊ debitū hois ad deū. ⁊ per ꝑns ius nature seu lex. ⁊ manifestatus est lapsus hois ⁊ corruptio seu ꝓditio. ⁊ ita oia ista se manifestant inuicē. ⁊ vnū manifestat ⁊ discooperit aliū Ecce artē et modū q̄liter quilibet pōt cognoscere seipm esse eternaliter pdi tum. lapsum ⁊ corruptum ⁊ deuiatū comparando factum ad debitū. et videndo distantiam elongationē et contrarietatē inter factum et debitū hominis in q̄ntum homo est. et ignorat se esse perditū et corruptū et lapsum. Et sic oēs creature clamant et dicūt et manifestant hoiem esse veraciter pditū eternā perditione. ⁊ mortuū perpetua morte. q̄a separatus ē eternaliter a dei societate. q̄ solus est vita hominis. sicut anima sola est vita corporis. Et sic hō est totaliter separatus a toto bono. et a tota sua vita.

¶Q̄ etiā lapsus et corruptio hominis manifestatur cōparādo factū homis seu facere ad scōm debitū quod respicit ea q̄ dei sunt. Ti.ccxxvi.

Ausum est qualiter cōparando factū et facere hominis ad debitum ⁊ ad ius nature. quod respicit deū inuenimus hoiem lapsū ⁊ perditū. iō nūc restat cōparare hoiem ad secundum debitū. qō respicit imaginē dei. Videam⁹ g̃ si factū ⁊ facere hois cōcordat cuz secūdo debito ⁊ scdo iure quod ouīs a prīmo debito. Scōm debitū ē q̄ quilibet hō dz et obligatur amare quēlz aliū hoiem. in q̄ntū est dei imago sicut seipz et odio hr̃e quicquid est cōtra omnē aliū hoiem. in q̄ntū ē dei imago sicut cōtra seipm in q̄ tū est dei imago. ⁊ etiā quilz dz amare seipm. in q̄ tū est dei imago viuens. Et sic rōe ist⁹ debiti ⁊iuris dz eē inter hoies fraternitas vnitas. societas amicitia. cōcordia ⁊ pax. ⁊ oēs de-

dent se reputare tanq̃ vnum. Sed experiẽtia videm⁹. q̃ vn⁹ homo ledit alũ hominẽ adinuicem se destruũt. adinuicem se occidunt. inter illos nulla vera vnitas est. nulla vera societas et nulla vera amicicia nec par nec concordia. sed magis diuisio. lis. discordia. et bellum ⁊ inimicicia. ⁊ si forte diligant se inter se si forte sit par aliqua ⁊ amicicia. nõ est ꝓpter hoc quia est dei imago nec ꝓpter debitũ sed ꝓpter alias causas. Et talis vnitas oritur ex amore corrupto ⁊ inordinato iniusto ⁊ contra deũ. Et sic hõ quia est inimicus dei. et contrariatur deo totaliter est etiã verus inimicus cuiuslibet hominis inq̃tũ est dei imago. et etiam inimic⁹ ⁊ cõtrarius sui ipsi⁹. ⁊ seipsũ ledit. destruit et occidit inq̃tũ est dei imago. et persequitur ⁊ ledit dei imaginem. Et sic comparando hoiez ad scõm debitũ. inuenit⁹ ipm eẽ cõtrariũ totaliter illi debito et per ꝑs ipsũet corruptum. ¶ Q̃ homo pot̃ videre cõtinue in alijs rebus extra se tanq̃ i speculo suũ statũ in quo exiitit et suam perditionem suum lapsum et corruptionem.

¶ Titulus. ccxxvij.

Quoniã autez homo ꝙ⁹ sit corruptus. ꝑditus. lapsus et mutatus in cõtrarium sue nature. imo in nõ hoiez. nõ sentit vel vix sentit se eẽ corruptum ⁊ lapsũ. ⁊ eẽ in tali statu in quo est. ideo nõ dolet. nõ fiet non tristatur de sua perditiõe et corruptiõe. cũ tamẽ cõtinue dolere et fiere deberet. tam ꝓ statu in quo ẽ q̃ ꝓ futuro statu. et ꝓ malis que ipm expectant. immo ridet. iocũdatur. letatur. recipit suas delectationes. suas consolationes comedit. bibit. ac si nichil mali esset Et quo apparet. q̃ est tanq̃ freneticus. stultissimus. sine oĩ sensu. q̃ freneticus et stultus non sentiunt se eẽ tales. Et iaz est tanq̃ dormiens nichil sentiens. sicut semmians. vel incãtatus. vel illusus. Et ideo q̃a homo in seipso non bene videt nec sentit suã corruptionẽ. debet videre in alijs rebus extra se simlitudinẽ sue ꝑditionis et sui lapsus. et facere sibi quoddam speculũ in quo continue videat suum statũ corruptũ et mutatũ vt nõ tradat obliuioi suũ malũ vt sic doleat. Postq̃ & homo compamit seipm. ⁊ totum facere suum ad ipsũ debitũ. ꝑ quod cognoscit se eẽ perditũ et lapsum debet cõparare ad res alias extra se qñ mutãtur aut quando in cõtrariũ sue nature corrũpuntur. vel debet fingere contrariũ cuiuslibet rei quã videt ⁊ corruptionẽ. ⁊ cogitet q̃lis est quelibet res qñ mutata est in contrariũ sue ꝓprie nature. et qñ corrupta est. vl̃ qualis eet si mutaret̃ ⁊ corrũperetur et cogitet q̃ ꝓ certo talis est ipse scõm ius ꝓprie nature in quo debet eẽ. et cogitet q̃ ẽ tores est nobilior q̃ corrumpi et melior in sua propria natura tanto est peior et vilior quando ẽ corrupta et mutata in cõtrariũm sue nature. et in quanto gradu bonitatis est. in tanto gradu malicie elt. et quãto

Cõtẽpla tiones hoiez in cõsiderationez statꝰ sui.

erit alta. tanto efficitur inferior. Ut verbi gratia. faciamus exñ in ipso vino. qñ ipm vinū qñ mutat et corrūpitur in contrariū sue nature. tūc efficitur acetū. Ergo sicut se habet status aceti ad statū vini. sic se habet status hois nunc in quo est ad statum in quo debebat eē. z ꝓtum distat acetū a vino tantus distat homo a statu sue nature. Et sicut acetū nichil valet ad illud ad quod ante valebat quādo erat vinū. et ad qđ ordinatū erat. ita hō nichil valet ad illud ad quod valebat i statu suo debito. nec valet aliquid ad illud ad quod ordinatus erat. z iō nō valet nisi vt i ignē mittat. Et ꝓtum etiā distat z elōgat acetū a vino i bōitate tm̄ etiam distat et elongat hō in bonitate a ꝑa natura hominis. Et sicut nichil de bonitate vini mānsit nec ē in aceto. ita nichil de bonitate hois in ꝓtum hō est et q̄ debet eē fm̄ suā propriā naturā est in hoie. Et sicut doleret acetū si cognosceret vinū. ita debebat dolere hō si coēscat statū in q̄ dz esse.

Expiētia qua hō cognoscit suū lapsū

¶ Item in vino possūt esse due mutatiōes. qz vinū aliqñ mutatur et fit turbatū tūc ē infirmum sed tūc remanet vinū z retinet aliqđ de bonitate vini. z nō est totaliter perditū z non potabile. sed nō sicut ante. aliquādo mutat vinū in acetum z tunc est totaliter pditū. qz nichil retinet de bonitate vini. Hō aūt est sicut acetū. z non sicut vinū turbatū qz ē totaliter pditus z nichil dz de bonitate hois quā dz habere. iō habz in se nullā dulcedinē. nullū bonū sapozē sed habet in se amaritudinē z acetositatē z pessimū sapozē et crudelitatē. qa defecit homini tota propria bonitas q̄ debebat esse. et est in eo cōtraria malicia q̄ nō debebat esse. Sicut aūt fecim⁹ cōparationē hois ad vinū z ad acetū ita possumus cōparare hoiem ad oēs alias creaturas z res tam naturales q̄ artificiales q̄ perdi z mutari possūt. tamē exemplū de vino z aceto ē valde conueniēs ad videndū statum hominis in seipso. ¶ Possumus etiam facere cōparationem de hoie dum habet sensuz et vtitur ratione. et dū factus est freneticus z stultus. quia sicut se habet hō stultus z freneticus ad statū eiusdē et suū pdum est in suo sensu naturali. sic se habet status in quo homo est nūc. ad statum in quo debebat eē. ¶ Potest etiā fieri comparatio de muliere ad virū. qñ facta est meretrix. quia sicut se habet status mulieris dū est i bono matrimonio z bona societate cū viro suo ad statū eiusdem quando est separata a societate sui mariti seu sponsi. et facta est meretrix stans in prostibulo. Sic similit se habet status nature hois in quo nunc ē ad statū in quo debebat esse in ordie ad deū. z respectu dei. qa debebat hre societatē verā z fidelem cum deo. ¶ Similiter potest fieri comparatio de filio pdito et deuiato. quia sicut se habet status filij perditi z deuiati z separati a pre totalit ad statū eiꝰ dē filij dū ē sub obedictia

ꝛ sub regla pfis et i domo sic similiter est de statu hois respectu ōi. Ecce igitur ꝙliter hō pōt ista videre continue in pluribꝫ rebus et exemplis tanq̄ i speculo suum statū in quo extitit. ꝛ suam perditionē ꝛ suū lapsum et corruptionē vt sic non rideat sed magis lugeat seipm perditum esse et a sua ꝓpria natura totaliter mutatū.

¶ Ꝙ etiā ꝓditio lapsus ꝛ corruptio clarissime manifestantur in natura hois comparando et respiciendo ad debitū et ius ꝛ legem paternitatis filiationis et fraternitatis.

¶ Titulus. ccxcviii.

POssum⁹ aūt videre infallibiliter per aliū modum peruersionē et peruertionē nature hois si compemus ipm ad ius et ad debitum quod fundatur in paternitate et filiatiōe et fraternitate. Propter qō cōsiderandū est q̄ est duplex paternitas. duplex filiatio et duplex fraternitas in hoib⁹ vna manifesta visibilis ꝛ sensibilis quam nemo ignorat. Alia occulta inuisibilis et spūalis. quā plures ignorant. Et q̄ ordo cognoscendi est q̄ per visibilia et manifesta cognoscamus inuisibilia et occulta. et per magis nota minus nota. ideo ꝓ paternitatē manifestā ꝛ corporalē. manifestabimus paternitatē occultam et spūalem. et sic de filiatione ꝛ fraternitate. Unō videmus per experientiā q̄ aliquis dī pater alicui⁹ ꝙa dedit ei corpus et carnē immediate et alia dicitur filius alicuius. quia recipit imediate corp⁹ ꝛ carnem et ꝓncipiū ab illo sine medio alio. ita q̄ dare ꝛ recipere faciunt paternitatē et filiationem. et quia homo hz aiam et corpus. et quia ania est immortalis. vt iam ꝓbatum ē in capitulo de immortalitate aie et deus immediate per se soluz dat et creat animā. et hō recipit animā immortalē imediate a deo sicut recipit immediate carnem ꝛ corpus a pfe suo. si ergo alicꝫs est pater alicuius quia dat sibi carnē et corp⁹. et aliquis filius eius ꝙa recipit ab eo imediate corpus ꝛ carnē nonne etiam deus erit pater cuiuslibet hois. q̄ immediate et per se dat ei aiam rōnalē. et quilibet homo erit filius dei. q̄a deo recipit imediate aiaz immortalē. ꝯ tm rōne corporis causatur paternitas ꝛ filiatio quare eram nō ex parte aie? Et etiā aliqui ideo sūt fratres quia immediate recipiūt corp⁹ et carnē ab vno ꝛ eodē. Quare etiam nō erūt oēs hoies ffres. quia immediate recipiūt aiam immortalē ab vno ꝛ eodē pfe. s. deo. q̄ quidem anima est ad dei imaginē creata. Immo de tanto pūtas ꝛ filiatio et fraternitas q̄ sunt ex pre et rōe anie rōnalis immortalis. excedunt paternitatē filiationē. fraternitatē. que sunt rōne corporis mortalis. et sūt nobiliores maiores. excellētiores ꝛ digniores altiores ꝛ meliores ꝯ ille. ō ꝯ to aia immortalis ad imaginez dei creata excedit corp⁹ creatū ꝛ mortale ꝛ terrenū. ꝛ deus homine ꝛ creator creaturam. Ō si paternitas et filiatio et fra-

Duplex ē pūtas ꝛ ffitas

Ti. corpꝰ

Qꝫ deꝰ sit pr̄ noster spūalis.

Qꝫ sum⁹ ffes spirituales.

ternitas que sunt ex parte corporis peũt dum corpora peunt et morumtur. Sz que sunt ex parte anime semp durant. qz alia est imortalis. et deꝰ est immortalis. Et sic probata est pñitas inuisibilis et spiritualis. et etiam filiatio et fraternitas et ita habemus ipsam visibilez et inuisibilẽ. manifestã ⁊ occultam. Deus igit̃ est pñ inuisibilis ⁊ occultꝰ cuiuslibet hois ⁊ immediatus. ⁊ oẽs hoies sũt filij dei. qz ab ipo immediate recipiũt oẽs animam propriam. et inter se sunt fratres. Et magis sine cõparatione deus est pater ppt animam. q̃ pater carnalis propter corpus. quia corpus in cõparatione ad animam nihil est. sed propter animã homo est homo. et habet esse completum. et corpus habet esse propter animam. et sic inquãtũ anima ẽ pumitiua in homine. de tanto deus a quo immediate puenit anima. erit magis pater q̃ pater carnalis. et quilibet homo magis est filius dei q̃ filiꝰ patris carnalis. quia a deo recipit principalissimam partem per quam homo est homo. et est in honore et dignitate sup oẽs creaturas mundi. et etiam qz quilibet homo recipit a deo solo totã animã. sz non recipit a patre totum corpus. imo a duobus scz a patre et matre et etiã pater carnalis non est nisi instrumentũ in gñatione hominis. quia deus est principalis causa quia pater non ẽ formator corporis ⁊ membrorum sed deus inuisibiliter operans quia non est in potestate pris gñare quando vult. et sic pater carnalis ideo est pater. quia p ipm ministratur tanq̃ per instrumentuz principiũ corporis in puma materia. sic ergo deꝰ magis sine comparatione de- Malor ẽ bet dici pater. Item etiam qz fr̃nitas magis est propinqua et conue spũalis. niens hominibus pñs filiatio et fraternitas fm aiam q̃ fm corpus. Sic eñ pot cõuenire animalibꝰ brutis scz fm corpus sed non fm animam. Quare sequitur q omnes hoies magis sine comparatione sunt fratres quia immediate quilibet recipit animam a deo creatam ad suam ymaginem. q̃ illi qui recipiũt corpus ab vno et eodem patre carnali et visibili immediate et magis sunt filij dei. quia immediate recipiũt ab ipso aiam. q̃ illi qui immediate recipiunt corpus ab vno et eodem patre carnali. Et qz ex paternitate et filiatione et fraternitate oritur ius debitũ et obligatio. quia filius inq̃tũ filius et rõne obligationis obligatur et debet reddere aliqua debita patri inquãtũ pater est et frater inquantum frater est et iure fraternitatis debet aliqua reddere fratri inquantum frater est. Et quia omnia ista debita et iura iam manifestata sunt. ⁊ de facto soluuntur in fraternitate. filiatione et paternitate fm carnem ideo per illa que fiunt de facto in paternitate. filiatione et fraternitate fm carnem. arguamus omnia illa q̃ fieri ⁊ esse debent in paternitate. filiatione et fraternitate fm aiam. Si filius facit

Cõcludit q deꝰ sit pñ nr̃ spiritualis.

et reddit aliqua patri suo carnali propter hoc quia est pater et q̄ accepit ab eo corpus multomagis debet sine comparatione illa eadem facere et reddere illi spūali patri. scz deo a quo recipit animā immortalē ad sui similitudinem creatam. Et etiam si frater carnalis facit et reddit aliqua fratri suo carnali propter fraternitatem. quia ambo receperunt corp⁹ mortale ab vno et eodē patre. multo magis sine ꝓparatione debet facere et reddere fratri suo illa fm aiam rōne fraternitatis. et quia ambo receperunt animā ab vno et eodem patre. s. a deo

Rōne pīnitat⁹ obligamur deo.

Arguamus igit̄ primo et ꝓbemus debitū et ius pīnitatis et filiationis fm animā per illud q̄ de fctō sit i pīnitate et filiatione fm corpus. Si em̄ nos amamus. honoram⁹ et timem⁹ pīrem carnalē mortalē. q̄ ab eo recepim⁹ corp⁹ mortale. q̄ to magis debem⁹ honorare. amare et timere pīrez nostrū spūalē et immortalē. s. deū q̄ ab eo recepim⁹ aiaz imortalē. et de tāto magis q̄ to ꝑualet aia q̄ corp⁹. et de⁹ q̄ hō. Et si nos seruim⁹ pīri carnali et obedim⁹ et ꝓfidim⁹ in eo totaliter nec dubitam⁹ de eo q̄ nobis deficiat. nec q̄ velit nos decipere. et hoc q̄ recepim⁹ ab eo corp⁹ et carnē corruptibilem ergo multomagis debem⁹ fugere pīri fm aiaz et obedire et cōfidere in eo, nec dubitare de ipso q̄ nobis deficiat nec decipere velit. et hoc q̄ ab ipo recepimus aiaz imortalem creatam ad sui ymaginē. Itē si nullo mō possumus nec volum⁹ audire nec patiminiuriam pīris nostri carnalis. nec audire malū dici de ipo imo exponimus nos ad mortez ꝓpter honorē ei⁹. et reputam⁹ nos honorē suuz. honorē nostrū q̄ tomagis sine comparatione nullo mō debemus audire nec pati iniuriam pīris nostri fm aiam. nec posse audire dici malum nec blasphemare de ipso. et exponē nos debem⁹ ad mortem ꝓpter honorem suum. et reputare honorē suum honorē nostrum. Et sicut nos cauem⁹ q̄ntum possum⁹ ab offensa pīris nostri carnalis. nec volum⁹ q̄ aliquis offendat eum. nec volumus aliquid facere ꝓtra voluntatem suam. ergo q̄ tomagis hoc facere debemus erga pīrem nostrū celestē. Et etiā sicut nos cauemus quantū possumus ne aliquid turpe et inhonestum agam⁹ i cōspectu patris nostri carnalis. nec etiam alio modo per quem honor patris nostri posset diminui. q̄ to ergo magis debemus cauere ne aliquod turpe seu inhonestum agamus in conspectu dei patris nostri fm animam nec aliquid per q̄ honor suus posset diminui. q̄ oia videt. Etiam q̄ tomagis pater carnalis est potens magis sapiens et magis bonus. tāto filius eius honorat ipm magis et timet eum et amat eū et obedit ei. et cauet ne ipm offēdat. et si sit rex. vel impator. vel princeps iustus tunc sine cōparatione timet eum et honorat et obedit ei. et ei subiicitur omni humilitate et omni subiectione. ergo quātomagis quilibet homo debet timere et honorare deum

Teneim⁹ defendere honor dei.

patrem suum ſm aiam et ei obedire et ſubiici cū oi hūilitate et ſubiectiōe. z ſūme cauere ne ipm offendat cū ſit pr eius z eſt omnipotentiſſim⁹. ſapientiſſim⁹. optim⁹ z iuſtiſſim⁹ rex z ipator et princeps eius. hūs omne dñiū et oēm ptātē ab eterno et a ſeipo. cui nihil pōt reſiſtere. q; pōt totū pdere ſi vult ſubito et nullus dicet quare feciſti.

Item ſi pr carnalis vult q; filiꝰ ſuus carnalis ꝓpter hoc q; eſt filius ſuus ſibi ſeruiat. ſibi obediat. et eū timeat et honoret. nōne magis vult deus qui ſine comparatione eſt magis pater noſter q; pater carnalis. cū ſit pater animarum nraꝝ immediatus. q; oīs hō ei ſeruiat z obediat. timeat eum et honoret. Et ſi pater carnalis reputat ſibi ad ſummā iniuriā et offenſā. ſi filius carnalis nō obediat ſibi et nō timeat eū nec honoret. q̄n to ergo magis deus q; eſt pr nr cū ſit dñs oīs potēs a quo recepimus aiam. reputabit ſibi ad ſummā iniuriā z offenſā ſi ei nō ſeruiamus nec obediāmꝰ. nec eū honoremus nec timeamus. ſed contra voluntatē ſuā faciamus imo de tāto magis. de q̄ to maior eſt aia q; corp⁹. et deꝰ q; homo. Et ſic in mltis aliis q; fiunt in prnitate z filiatiōe ſm carnē poſſumꝰ arguere. Ecce igit qualiter p illa que fiunt de facto i. paternitate z filiatiōe q; carnē viſibili. probamus et arguimus illa que debent fieri in prnitate et filiatione inuiſibili ſm aiam et hoc iure et ratiōe paternitatis et filiatiōnis immo paternitas et filiatio ſm carnem ſunt ſpeculum et exemplum paternitatis et filiationis ſm aiaz et quedā ſcala vt p hoc cognoſcat oīs homo q̄d debeat deo pri ſuo iure et rōne prnitatis et filiationis. et q̄liē ſe habere debeat erga iōm inquantum eſt pater. Cū eīm nos faciam⁹ oīa predicta patri carnali qui moritur et nihil poteſt nobis nocere dum mortuꝰ eſt. q; tomagis debemus oia illa facere pri ſpūali et imortali. ad cuius manus habemꝰ deuenire. qui poteſt nos eternaliter perdere.

¶ Manifeſtatio lapſus et defectus hominis.

Titulus.ccxxix.

ET quoniam viſum eſt q̄d debem⁹ de iure et rōne paternitatis et filiationis et qualiter ſum⁹ obligati. Videam⁹ nunc factū noſtrum et noſtrum facere ſi concordant cum iſto debito et iure Videam⁹ ſi habeam⁹ oia que habere debem⁹ erga deum patrem noſtrum veriſſimum et in veritate et in facto nihil habemus quod habere debuim⁹. nihil facimus quod nō facere debuimus. immo totum oppoſitū et contrariū facimus et habemus in nobis. Jaz non ē amor erga deum patrē noſtrū nec timor. nec honor. nec reuerentia nec obedientia. nec hūilitas. nec ſubiectio. nec ſpes. nec confidentia. nec credulitas. immo omnia iſta de facto deficiūt no

Nō ē amor bis amor dei.

bis erga deum patrem nostrū et tamen de iure debēt esse. immo magis contraria oīm istoꝝ et aliorū que deberent esse sunt in nobis oībus erga patrē nostrum. qī nobis est ōrī amor amori dei. et etiā odium dei. et est timor cōtrarius timori dei patris nostri. et est ptemptus patris nostri spūalis. ⁊ honor contrarius honori patno ⁊ offensa et iniuria eius et inhonoratio et vituperatio. et irreuerētia. inobedientia. supbia. resistētia et diffidentia et incredulitas. Quare possumus hic concludere lapsum et perditionem corruptionē. degenerationem. deuiationē et alienationē nostram et nature hominis. et mutationem in suum contrarium. ⁊ qualiter homo totalīt distat ⁊ elongatur a veritate. ¶ Sed vt clare videam⁹ statū nostrū respectu dei patris nostri ālis fit manifestabimus ipm per paternitatem et filiationem que sunt fm carnem arguendo a cōtrario sensu. Si em filī⁹ carnalis non amet nec timeat prem suum. nec honoret. a quo recepit corpus quod est propter aīmā. nōne dicēt malus et pessimus filī⁹? Ergo ꝑ tomagis cū nos non timemus nec amam⁹ nec honoram⁹ patrē nostrum a quo recepimus aīaz propter quā est corpus. sum⁹ mali ⁊ pessimi filij. Item si nos reputam⁹ et iudicamus illum filium carnalem pessimum ribaldum et nequissimum ingratissimum et peruersum totaliter qui continue iniuriat. offendit et persequitur suum patrem carnalem et semper cōtrariatur. et omnia facit contra ipsum. ergo quāntomagis nos sumus reputandi pessimi filij et ribaldi nequissimi et peruersi totaliter ⁊ summe ingrati respectu dei patris nostri principalis. quia continue ipsum iniuriamus. offendimus et persequimur. et semper ei contrariamur. et omnia facimus contra eum. a quo recepimus animam et conseruamur in esse et a quo nobis continue dantur beneficia multa. Item si filius carnalis non curaret de honore patris sui. immo totaliter inquantū in eo esset destrueret illum et annihilaret. ⁊ totaliter curaret de honore suo ꝓprio contra honorem patris nonne talis filius esset nequissimus filius? Ergo multomagis nos sumus nequissimi filij erga deum qui est pater noster. cum semper laboremus pro honore nostro ꝓprio et non pro suo honore. et primo et principaliter queramus honorem nostrū et non suum et tamen viuimus quotidie de bonis suis. Item si filius carnalis haberet patrē regem potentem et vbiquentem ⁊ sapientem et multum iustum. et talis filius patre viuente faceret se regem et vellet dominari sine voluntate et auctoritate patris. et vellet esse equalis patri. nonne talis filius esset nequissimus? Ergo multomagis nos sum⁹ nequissimi filij respectu dei patris nostri. q̄ cum habeam⁹ patrem omnipotentem summum regē semp viuētē. summe sapiētē. et tamen constituimus nos reges. et nos volumus do-

Iniuriamur deo.

Inhonoram⁹ deū

Sum⁹ malus filij.

minari sine voluntate ⁊ auctoritate sua. et habere ppriā voluntatē ⁊ sequi illam sicut ipe. et facere nos reges ⁊ regnum nostrū. et imperium nostrū in nobis metipsis contra suum regnū et cōtra suam voluntatē. Jtē si filius carnalis insurgat cōtra patrē tūc dicimus q̄ est effectus stultus freneticus. et inamatus. et maxime si pater sit potens ⁊ sapiēs. Ergo multomagis nos sumus verissime stulti et frenetici ⁊ inamati cū cōtinue insurgamus cōtra patrem nostrū verissimū oī potentem et iustissimū. Jtem si filius carnalis habeat patrem summe diuitē et potentē. et nō cōfidat de patre suo. immo diffidat tunc signū est certissimum q̄ aliquā magnam offensam ⁊ iniuriam ⁊ displicentiā fecit cōtra patrē suum ppter quod diffidit. Ergo cū nos nō confidam⁹ in deo patre nostro nec speremus in eo. immo diffidamus de eo qui est verus pater noster. signum est q̄ aliquā offensam magnam ⁊ aliquā iniuriam et aliquod magnum displicitum fecimus contra ipm. ppter quod perdidimus confidentiā et spem. cū ipse sit pater noster ⁊ sit oī potens ⁊ summe diues. Ulterius quāto pater carnalis est magis bonus benignus. pius. prudēs. ⁊ nobilis. tunc si filius offendat ⁊ iniuriet talem patrem. tanto reputabitur peior. malignior ⁊ nequior. Ergo cum pater noster ꝑm animam sit summe bonus. summe benignus et pius et nobilissimus et summe sapiens. tanto summus peiores malignores et nequiores. q̄ de facto talem patrem offendimus. iniuriamus et contēnimus et de ipso nullum computum facimus. Preterea si filius carnalis habeat patrem. qui non solum sit pater suus. imo totaliter dñs suus. rex suus. et princeps suus. et iudex suus. si insurgat cōtra patrem talem vel ipsum offendat ⁊ iniuriet. et totaliter faciat contra suā voluntatem et sit contrarius et. nonne iste filius non solum dicetur malus et pessimus. immo stultissimus et sine sensu? Ergo multomagis cū nos habeamus oēs patrem eternū qui non est solum pater quia ab eo recepimus animā immortalem. immo totaliter dñs noster. rex noster. et iudex noster. qui potest nos totaliter perdere si vult. nonne sumus stultissimi et sine sensu. quia talē patrē offendimus ⁊ iniuriamus. et quotidie facimus cōtra suā voluntatē. imo sumus cōtrarij ⁊ inimici sui. et nō dubitamus esse tales. nec potest eē maior stultitia. q̄ tunc nō solū filius est cōtra patrē. imo seruus cōtra dñm suū. subdit⁹ cōtra pncipē suū. ⁊ iudicādus reus contra iudicē suū. Et tūc iniuriamus ⁊ offendim⁹ deū vt patrē vt dñm vt principē ⁊ vt iudicē nostrū ⁊ sic facim⁹ cōtra ius ⁊ debitū patnitatis ⁊ filiatiōis cōtra ius et debitū dñij imperij ⁊ principatus et seruitutis et ita incurrimus simul irā et indignationē patris nostri regis nostri dñi nostri. et princi-

Insurgimus contra deum

Diffidim⁹ ō deo.

Sikes freneticis sumus.

pis nr̃i. et sūmi iudicis nostri. Et sic ex oibus supradictis possumꝰ clare videre statū nostrū qualis est respectu dei patris nostri. et quales filij sumꝰ. qm̃ forma ⁊ imago filiatiōis spūalis q̃ est fm̃ aiam in ordine ad deū patrē nostrū. totaliter est pdita. corrupta ⁊ deformata. annihilata. ⁊ in cōtrariū mutata. ⁊ habemꝰ formā ꝓtrariā cōtra formā filiationis. ideo sumus filij deformes. deformati. peruersi. turpes ⁊ ingratissimi. vñ nō sumꝰ nec facimꝰ vt filij. sed vt hostes et inimici dei patris nostri. qm̃ inter patrē nostrū et nos sunt oia illa in medio q̃ repugnāt paternitati. ⁊ vere formę filiationis. s. inobedientia. irreuerētia. contēptus. ꝑsumptio superbia. rebellio. ingratitudo. Et qz nos habemꝰ formā ꝓtrariā vere filiationis q̃ est fm̃ aiam. ideo sumꝰ cōtrarij patri nostro ꝙ cōtrariā formā. Et ideo qz in nobis est deformitas ⁊ puersitas filiatiōis sequit̃ ꝙ pater noster habeat irā cōtra nos. et sumꝰ ei odibiles et abominabiles ⁊ digni sumus ira ⁊ indignatiōe sua ꝓpter deformitatē. Item qz forma filiationis est corrupta et perdita in nobis sequit̃ ꝙ nos perdimus oia bona. oēs diuitias oēm hereditatē q̃ debebāt nobis euenire rōne illius vere filiationis. que quidē sunt tanta et tāmagna q̃ magna erat filiatio et paternitas. Et quia pater noster spūalis est in infinitum diues. nec habēt finem nec numerū oīa ista bona sua. et oia bona patris debent esse filiorū. sequit̃ ꝙ nos p̃dictiꝰ infinitas diuitias et infinita bona. qz perdidimꝰ oia bona patris nostri q̃ debebātur nobis rōne filiatiōis. Et qz pater noster est totus spūalis et inuisibilis nullo modo corporalis. et illud per quod nos sumꝰ filij. etiam est inuisibile ⁊ spūale ⁊ nullo modo corporale. s. ipsa gaia. sequitur ꝙ bona ⁊ diuitie ⁊ hereditas patris nostri. oia sunt inuisibilia spūalia ⁊ nullo modo corporalia. Ideo perdendo formā filiationis perdidimus infinita bona spūalia. Et cū filius debeat ꝑtractare negocia patris sui. ⁊ nos tractemus semp negocia cōtraria scz corpalia negocia corruptibilia ⁊ nullo modo spūalia. sequitur ꝙ sumꝰ extra bona patris nostri. et sumus totaliter exheredati a bonis paternis ⁊ ab eterna hereditate. Et hoc maxime manifestatur quia cū filij debeāt viuere de bonis paternis. Et cū bona patris nostri sint spiritualia et inuisibilia. et nullo modo corporalia. ideo debemus viuere de bonis spūalibus et inuisibilibus. et tamē tota vita nostra cōsistit in bonis corporalibus. et solū viuimus sicut animalia bruta de rebus corporalibus et visibilibus. et sic facimus vitā nostram bestialem. et non sicut filij dei. Et quia pater noster non soluz est pater. imo est rex etiam summꝰ. et per cōsequēs habet regnum tantū et tale sicut pertinet ei. et palatium et astantes et seruientes ei ut̃ra suam regiā maiestatē. et ideo

Filiatio nr̃a spūalis ē tota liter corrupta.

Perdimꝰ oia bona

Hereditas nostra ē spūalis.

Debere mus viue re de spūa libꝰ bois.

quia perdidimus formā sue filiationis q̄ est summe dignitatis et summi honoris et acquisiuimus formā contrariā. turpissimā et peruersam. sequitur q̄ perdidimus regnū suū eternum. et consortiū omniū eorū que continue cū eo assistunt ꝛ seruiūt ei. et summus in eternum erules a regno suo. a domo sua et a palatio suo. Et sic clarissime possum⁹ videre ꝛ cognoscere perditionē corruptionē. lapsum. et totalē peruersionem hominū cōparando hoies ad debitū et ius paternitatis et filiationis que est ſm animā. Quare summe flere debēt homines et dolere q̄ tales fiūt ꝛ tāta bona perdiderūt. qui nō solum sunt lapsi a vero statu in quo debebāt esse. immo a vero statu filiatiōis dei qō ē maius

Q Et etiam perditio lapsus ꝛ corruptio nature hoim cognoscuntur cōparando ad ius et debitum fraternitatis que est ſm animā et primo ostenditur quomodo se debent habere inter se. Titulus .ccxxi.

SIcut autē pbatū est ꝛ cōclusū ius paternitatis ꝛ filiatiōis ſm aiam per illud qō de facto fit in paternitate et filiatione ſm corpus ꝛ carnē. ita cōformiter pbabimus ius debitū fraternitatis q̄ est ſm aiam per illud qō de facto fit in fraternitate q̄ est ſm carnē. Si enī fratres carnales se amant tm. et tāta amicicia et tāta vnitas. et tāta cōiunctio est inter eos q̄ nichil habēt diuisum. nihil ꝓprium vnus morit̄ ꝓ alio. vn⁹ reputat se alū et oīa ista fiunt rōne fraternitatis. ſ. quia habēt vnū patrē imediatū. ſ. a quo imediate receperūt corpus ꝛ carnē mortalē corruptibilē et putrefactibilem. ergo quātomagis ꝛ sine cōparatione debem⁹ nos oēs amare adinuicē ꝛ nihil reputare ꝓprium. et reputare oēs vnuz rōne fraternitatis q̄ est ſm aiam quam habem⁹ imortalē. quia sūz oīs sumus vni⁹ et eiusdē patris filij imediate ſm animā. a quo oēs nos et a nullo alio imediate recepim⁹ animā imortalē. rōnalem que magis valet q̄ corpus sine cōparatione. imo de tanto debet esse fortior. maior. purior. sincerior ille amor. de quāto aia est maioris ꝛ dignioris nature q̄ corp⁹ q̄ aia fundat̄ ꝛ fraternitas. Si ergo vnitas ꝛ idētitas vnius patris carnalis est causa tante dilectionis inter fratres ſm carnem. multomagis vnitas ꝛ idētitas eiusdem patris ſm aiam debet esse causa maioris dilectionis inter fratres ſm aiam. Quia igit̄ nos oēs hoies habemus solū vnum patrē et eundem ſm animā. et non duos. ꝓpter quem sumus oēs fratres. sequitur q̄ inter oēs hoies debet esse maxima vnitas maxima amicicia ꝛ cōiunctio. Item fratres carnales eiusdē patris. si habeant patrem potentē diuitē et sapiētem. cauent q̄diu pater viuit ne vnus inferat alteri iniuriā. ne ledat alterum. ne vnus decipiat alterum. nec dolum nec fraudem faciat. immo stant in concordia inter se. ex

hoc ꝓpter honorē patris et timorem ne pater irascatur nec tristet. Zgit multomagis nos oēs hoies qui sumus fratres. qui habem⁹ eundē patrē oipotentē summe sapientē. qui semper viuit. ⁊ nunq̄ pōt mori. cauere debemus ne inuicē offendamus nos et iniuriemus et ledamus nos. et ne fraudē faciamus inter nos. sed imo debemus esse in cōcordia ⁊ in pace. ⁊ hoc ꝓpter honorem tanti patris ⁊ timorē ⁊ amorē. quia oīa videt et cogitationes occultas ne irascat cōtra nos et ne cōtristet. Si eni pater carnalis tantū gaudet de concordia et pace filioꝝ inter se quāto ergo magis pat noster spiritualis qui dedit nobis oīnibus alas nostras gaudebit de nostra pace ⁊ concordia. Ecce igitur ius et debitū fraternitatis qđ debent oēs hoies seruare adinuicē ad qđ obligantur qz sunt fratres. Ecce q̄lis vnitas qualis ꝙcordia debet esse. et quia in veritate et in facto licet oēs sint fratres ſm aiam nō velint aut nolint. tñ nullo modo facūt inuicē vt fratres. ſm aiam nullus seruat istam fraternitatē. imo ista fraternitas est totaliter mortificata ac si nō esset. nō se diligūt nec habēt cōcordiā nec vnitatē inter se ꝓpter istā fraternitatē. cum tñ ista sit maior ⁊ ꝑncipalis fraternitas. imo se inuicē occidūt. ledūt ⁊ cōsumūt ⁊ pſequuntur se inuicē defraudāt et decipiūt se inuicē. inuident sibīnuicem ⁊ iniuriāt ⁊ diffamāt. Et si forte sit inter hemines aliqua pax ⁊ cōcordia vel vnitas. non est rōne istius fraternitatis. sed ꝓpter aliā causam q̄ repugnat fraternitati. q̄ est ſm aiam. Et qz totū bonū fratrū inquantū sunt fratres est pax et concordia et vnitas eoꝝ. qz si ista deficiāt. etiā quecunq̄ alia sunt nullū bonū est in eis. et totū malū eoꝝ est diuisio discordia ⁊ dissensio. ideo sequitur q̄ istud bonum deficit inter hoies qđ deberet esse. ⁊ p cōsequēs totū bonū deficit. qz hoc est totū bonū qđ debet esse inter eos qz sunt fratres. Zta nullū bonū est inter hoies. immo deficit oīe bonū. qz deficit ꝓpriū bonū. ⁊ p cōsequēs inter hoies nō est nisi malum. Et sic hoibus deficit totum qđ debebāt habere. et in eis est malū qđ nō debebat esse. Quare per corruptionē istius fraternitatis q̄ est ſm aiam manifestatur verissime perditio lapsus ⁊ corruptio hoim. Et ita ptz q̄ hoies sint lapsi a statu magni honoris ⁊ magne dignitatis. ad statū maximi vituperij et opprobrij. s. a statu ꝛe nature hoīs. vere filiationis dei et vere fraternitatis. in statū bestialitatis et oīs deformitatis. Et sic ptz qualiter ꝑ duas vias in ḡnali manifestat ꝓditio lapsus et corruptio nature hoim. ⁊ pmutatio in suū ꝓtrarū. s. ꝑmo ꝓpando factū hoīs ⁊ facere ad ius et ad debitū nature qđ fundat i obligatiōe. ⁊ scđo cōparādo ad ius ⁊ debitū paternitatis ⁊ filiationis ⁊ fraternitatis q̄ sunt ſm aiam. Et tamē ista scđa via seu regula que

fundatur in paternitate filiatione. et fraternitate oritur a prima via obligatōis. qz obligatio fundabat in dare z accipere. z sic mulꝫ pñitas filiatio et fraternitas fundat i dare z accipere.

¶ Qz ex oibus ꝓdictis oñdit veraciter homies esse mortuos secūdū aiam z solum eē viuentes quantum ad corpus.

Titulꝰ.ccxxxi.

ET qñ aliq̄ res cognoscit et se viuens z dr̄ ꝓpatōes suas ideo res quet totaliter perdit vt nō habet operationes suas quas debebat habere est mortua totaliter. Et qz in hoibus nulla est operatio que deberet esse vt is declaratū ē. qñ homines nullo modo operantur illa que deberēt operari inquantum hoies. et ideo non sunt hoines. et qz iste operatiōes q̄s hō debet facere inquantū hō respectu dei pertinent ad animam .s. amare deū timere deū honorare deū et obedire deo. cōfidere in deo. et credere ei. quare sequit q̄ aia si comparet ad deū mortua est et nō viuit. Quare sequit q̄ hoies sunt mortui quātū ad aiam̄. Jtē qz hoies perdiderūt totaliter formam filiationis erga deū z formam fraternitatis inter se qz totaliter est extincta in eis. quia nulla est operatio in eis scōm formā filiationis et fraternitatis scōm aiam vt iā declaratū est. ō qz hoies nullo mō viuūt nec operant scōm formā filiationis et fraternitatis scōm aiam. sequit̄ q̄ sunt mortui quo ad hoc. qz si aia viueret cognosceret istam filiationē et fraternitatem. et operaretur scōz illā. Jtē qz vita hois est gaudiū verū aie. ubi nullū verū gaudiū ē. ibi nulla vera vita ē. et ō qz verū gaudiū hois ē z puerit ex vero et puro amore cū deo erit vera societate cū deo. qz deus ē verus pater hoim. et hoies sūt veri filij eius z ꝓpter hoc hoies debent esse vnit i sociati et conīucti cū deo patre suo ꝓpter purum amorē et filialem timorem et ex tali societate necessario sequitur verū gaudium quod ēvita hominis. Jtem verum gaudiū oritur ab amore et societate fraternitatis scōz aiaz. et ō qz hoies pdiderūt istā filiationē z istā societatē cū deo et sūt separati a deo p amorem et nullā societatē hñt cuz deo. imo diuisionē et sunt elōgati a deo p̄ contrariū amorē vt iam dictū est. ideo pdiderūt totaliter verū gaudiuz. et qz etiam perdiderūt veram̄ fraternitatem que est scōm aiaz. et sunt diuisiliter se et nullo mō vniti per istaz fraternitatē. ō etiā perdiderūt verum gaudiuz quod oritur ex ista vera fraternitate. quare sequitur q̄ homies qz pmati sunt vero gaudio sūt etiā pmati vera vita etiam sūt veri mortui. quia non habet veram vitam. Jtem quia aia non sentit se esse in tali statu in quo est. nec sentit suū malū nec sentit se separatā a deo pr̄e suo. nec sentit se esse corruptaz. nec perditam. nec lapsam. nec mutatā l suū cōtrariū. nec sentit q̄ omnia que facit sūt cōtra deū. nec percipit se esse inimicum dei patris sui. nec incurrisse iram et i-

Perdim⁹ verū gaudium

Sum⁹ mortui

Nō sentim⁹ mala nostra

dignationē eius. nec se perdidisse tantū gaudiū. et ita q̄ nullo modo sentit suum verum malū q̄ habet nec cognoscit malum eternū ad quod rēdit. sequitur q̄ ipsa est mortua. Si enim eēt viua. sentiret malū suū et doleret sine mensura. Et sic aīa non sentit nec bonū suū nec malum suū. nec sentit seipsā. nec sentit deū a quo creata est nec cognoscit. et ideo vere mortua est. Et sic veraciter hoies mortui sūt q̄ ad vitam anime. et hoc quantū ad veram vitam que est anime propria. et lz homo mortuus sit et anima mortua quantū ad veram vitā que est scōm deum tamē in se nunq̄ moritur aīa. q̄ immortalis est. z semp viuet in eternū

Dupl⁹ vita anime.

Ideo duplex est vita anime vna naturalis q̄ ipa est vita. et per istā sp̄ viuit et per istā vitā viuificat corpus. Alia est vita q̄ causatur ex societate cum deo. z cū hominibus ꝓpter deum que vita est gaudiū verum. et secūdum istam vitam mortua est aīa. q̄ pdidit oia illa et oia fundamēta in q̄bus fundatur verus gaudium. et que valent ad habēdū verum gaudium z ideo anima viuens mortua est. Et quia aīa habet radices z fundamēta ex quibus necessario oritur eterna tristicia que est mors ei⁹. ō aīa pdidit eternam vitā et eternū gaudiū et acquisiuit eternā mortem et eternā tristiciā. Sic homines mortui sunt scōm deū quantū ad animā. et vadūt ad mortem eternam. lz viuāt quantum ad corpus et vitā corpalem. Ecce ergo manifestum est q̄ liter status hois est pernersus. corruptus. lapsus et i cōtrariū mutatus. z tñ iste lapsus. ista corruptio et ista pnersitas occulta erat nobis et abscondita.

Hic probatur q̄ homo factus fuit completus in genere suo et in gradu suo et habuit omnia que habere debuit iuxta suum gradum.

Titul⁹. cxxxij.

Quoniā aūt ex oib⁹ pmissis et ex toto processu iam facto concludere possumus veraciter duos esse status hominis cōtrarios iter se et oppositos. vn⁹ status est in quo nunc est de facto qui est corruptus. alius status est in quo debebat esse qui non est nec extitit de facto. ideo quia videm⁹ istum hois q̄ nunc est in facto et aliū statum cōtrarium qui debebat esse nō videm⁹ in re. sed cognoscimus q̄ debebat esse sequitur q̄ possum⁹ dubitare. si status in quo est nunc fuit primus. vel si aliquādo de facto fuit in statu debito sicut si aliquis nunq̄ bibisset nisi acetum et nunq̄ vinum. posset dubitare si status aceti fuisset primus ita q̄ nunq̄ fuit in alio statu. Et quia iam probatum ē superius q̄ homo factus est et q̄ nō facit seipsum. ideo si nos pbamus q̄ deus nō fecit hoiem talem in statu in quo nunc est et tamen fecit hominem. necesse est dicere q̄ de⁹ fecit hominē primo in statu debito et vero in quo recte debebat esse. et q̄ status debitus fuit primus z non iste in quo est modo. Et ideo oportet primo probare q̄ deus nō fecit hoiem in statu in quo nunc est. et hoc ofiditur multis mōis

De⁹ fecit hoiez i statu recto.

Titulo clxxxiij.

primus ex parte honoris dei qm dictū est. superius q per honorez dei pōt reddi ratio de eis que operatur deus extra se deus em opatur oia que fecit extra se ad honorem sue potestatis. sue sapientie et bonitatis ergo fecit hominez ad honorem sue potestatis. sue sapientie et bonitatis. et nō cōtra honorem Sed si deus fecisset hoiem in tali statu in quo nunc est fecisset ipsum contra honorem sue potestatis. sue sapientie et bonitatis. qm fecisset hoiem corruptū. perditū. turpē. inordinatū deuiatū. bestiale. iniustū. z sic ō alijs conditionibus pessimis i quibus modo existit q omia derogāt et repugnant honori dei ergo deus non fecit primo hominē tale Ergo necessario ē dicē q fecit hoiez talem z i tali statu i q debebat eē. vt eēt honor sue potestatis. sue sapientie et bonitatis Item ulte status in quo est homo modo ē totaliter cōtrarius z oppositꝰ deo vt probatū est. qz homo est inimicꝰ dei et cōtrariatur deo z est cōtra suū honorē facit enī ei iniuriam z tollit deo qđ ei debet. z dat cui nō debet. sed deus non fecit hoiez vt esset inimicus suus. nec contrariaret nec resisteret ei nec dedit homini aliquid per quod esset inimicus suus nec dedit ei aliquid quod esset contra se sed pro. se sed tamen homo habz amorē cōtrariū deo z timorē z honorē vt probatum est. ergo sequit q deus non fecit hoiem talem z sic inclinatū cōtra se z cōtra deū. sed cum sit verum q homo sit factus a deo. ergo seqt q deus fecit hoiem in statu cōtrario ꝯ nunc sit. ergo deꝰ fecit hoiem talem qui nichil haberet in seipso cōtra deū. nec aliquā inclinationē. ¶ Preterea iā conclusū est in capto de honore q oia que deus facit. facit propter suum honorem z ppter vtilitatē creature rōnalis. ergo deus non fecit hoiem ad malū hois ad damnū hois. et incem modū hois sed magis ad bonū cōmodū et vtilitatē ipsius hois sed homo in isto statu i quo nūc ē habet in se radicē o m malorz amorem suiꝰ ipsius punatū p priā voluntatē et p priū honorē. q sūt radices z fundamēta oim malorū. oim viciorū et errorū. vt iā superius probatū est. z pistas radices viuētes in hoie homo cōtinue multiplicat mala sua per totā vitā suā. z hoc facit voluntarie. et per cōsequēs est punibilis et iudicabilis de oibus. vt iam probatū est. Et ḡa opera homis punibilia et iudicabilia sunt vel premiabilia. eo qz sunt facta volūtarie. et cū hō semp operetur opera mala et cōtra deum. operatur semper opera punibilia. et operatur homo continue contra seipsuz ad suum damnum. et ad suam punitionem ad suam confusionem et opprobrium. z semper facit illa per que acquirit eternam penam et eternam tristiciam qz habet animam immortalem que potest pati eternam tristiciam. vt probatum est. et sic continue honorat cōtra seipsuz z dum vult acquirit illa per que eternaliter crucietur. et hoc facit voluntarie sine coactione. et

Titulo ccxxxiij.

Ti. clxxxi

Tit. clxli.

Tit. clxi.

Ti. clxxix

Titu. clxi.

tamen nulla alia creatura fa=
cit contra seipsam. nisi solus ho
mo. Igitur concluditur q deus
non fecit hominem talem. nec i
tali statu nec in eo posuit radi=
ces tales pessimas. sed tamen
deus fecit hominem ergo sequi
tur q fecit ipsum in statu a tio 7
cōtrario. 7 q posuit in eo radi=
ces omnium bonorum. scilicet
amorem dei. timorem et hono=
rem et nō amorē priuatum. 7 fe
cit hominē vt posset voluntarie
operari opera bona remunera
bilia. et posuit in ipso omnia il
la per q posset acqrere eternum
gaudiū et nō tristiciā. Ergo seq
tur q homo fuit aliquādo in ta
li statu debito cōtrario statui i
quo nūc est. 7 nō potuit aliter es
se ¶ Itē deus non fecit hominē
cōtra ordinē creature7 vniuer
si. imo magis scōm ordinem cre
aturarum vniuersi. cum hō sit
pars vniuersi. et principalis ps.
et sit in ordine creaturarū. sed
homo modo in isto gradu i quo
nunc est. est contra totum ordi=
nem creaturarum et vniuersi
et deuiatus a toto ordine. quia
oēs alie creature faciunt qđ
debent iuxta suam naturam. 7
nulla facit aliquid p̄ter seipsā
et cōtra suam p̄priā naturā. Si
homo facit quod nō debz7 nul
lo modo facit quod debet iuxta
suā naturā 7 gradū suū. imo fa
cit cōtinue contra seipsū et con
tra naturā hois. Unde omnes
creature clamat 7 dicūt. qualis
debet esse hō iuxta naturā hois
et gradum hominis in ordine
creaturarum clamant et dicūt
quid debet facere homo. quid p=
tinet ad ipm hoiem. vñ dicūt et

Hō lapsꝰ
cōtra ordi
nem vni=
uersi.

clamant q homo debet esse ta=
lis iuxta ordinem et gradum su
um in vniuerso. q debet cogno=
scere seipsum. et omnes creatu=
ras. et suum creatorē. et cogno=
scere oia beneficia sui creatoris
et dz esse gratꝰ et regratiari cō=
tinue suo creatori. tam p̄ seipso
q̄z pro oibus creaturis. dz cōti=
nue amare creatorē suū. timere
et honorare. et ei seruire soli. vt
tā p̄batū est talē hoiez requirūt
oēs creature 7 totus vniuersus q̄
talia faciat. Sed tm hō est tot
per cōtrariū. et facit oppositu
quia nō cognoscit seipm nec cre
atorē suū. nec sua bnficia et est
ingratus deo de oibus sibi col=
latis. nō amat deū sed seipm nō
timet deū nec honorat. sed iu=
riat et offendit. non seruit crea=
tori suo sed creaturis. ¶ Itē cre
ature requirūt hoiem q sit ami
cus dei. q creature dei sunt. et
seruiūt homini p̄pter deū. sed tm
hō e inimicus dei et cōtrari deo
ergo hō in isto statu est cōtra to
tū vniuersū. 7 cōtra totū ordinē
creaturarū. et destruēs armoni
am vniuersi. Itē creature et ordo
vniuersi requrunt hoiem rōnalē
et nō bestialē. sapiētē et nō stul
tū. nec freneticū hoiem. ordina
tū intra seipm. et non inordina
tū hoiem. in quo anima domi=
net scōm rōnem 7 regat 7 corp9
famuleť et regatur. q̄ creature
seruiūt corpori p̄pter animam
Sed tamen totum oppositum
est. quia in isto statu est bestia=
lis. stultus. freneticus. inordina
tus intra seipsum. et in ipso cor
pus dominatur. et anima que
est naturaliter dña. famulatur
et seruit corpori. Ecce quāta in

Tit. cpe.

hō lapsꝰ
ē bestialis

ordinatio. ꝙ̄ ta iniusticia ē in tus et intra hominē. cuz tamē anima sit immortalis. incorruptibilis et spūalis de natura sua portans imaginem dei. et corpus sit mortale. corruptibile et terrenū ⁊ corporale. Ergo scōm rectum ordinē et ordinationem et veram iusticiā. posto ꝙ̄ corpus est vnitū. s. cum talia nia ita digna. deberet ei obedire obtēperare. ⁊ nullo modo dñari nec impedire. et aia deberet imperare mandare ⁊ regere. et nullo modo subiugari. et tamen totū est per oppositū et totum est peruersū. ita ꝙ̄ intus in homine corp⁹ habet ꝓprias inclinationes ⁊ inhonestissimas contra rōnem. irrōabilissimas. turpissimas ⁊ aboiabilissimas. et anima dū deberet castigare corpus suū cū sit naturaliter domina et regina ipsa sequitur inclinationes sui corporis turpissimas et vilissimas. et sic totaliter corp⁹ trahit animā ad se et ad suam vitā. et dominatur et captiuat eam totaliter. Ecce quantū vituperium est intra hominē. qa res mortalis corruptibilis et bestialis. ⁊ corporalis dominatur et regit. et res immortalis incorruptibilis et spiritualis seruit. et regitur et famulatur et subiugatur. dominus obedit seruo nequissimo superior inferiori. et rex subdito. Quare sequitur ꝙ̄ intra hominē est tanta inordinatio qua nō pōt cogitari maior in homine. Sed tamen oēs alie creature sunt ordinate intra se. et qz sunt ꝓpter hoiem. sequit ꝙ̄ reqrūt hominē ordinatū intra se. ⁊ nō talem hoiem sicut est. Quare concluditur. ꝙ̄ hō in statu isto est cōtra totū ordinem vniuersi et creature. imo est turpitudo vniuersi et totⁱ⁹ ordinis. Ergo cū deus nichil faciat cōtra ordinem vniuersi ⁊ creaturaꝝ. sequitur ꝙ̄ nō fecit hoiem talē nec i tali statu in quo est modo. sz cū deus fecerit hominē sequitur ꝙ̄ fecerit eū in alio statu. sicut requirit totus ordo creaturarū et vniuersi. Ergo ꝛcluditur ꝙ̄ aliquādo fuit hō in statu cōuenienti scōm ordinē creaturarum. et hoc ostendit ordo creaturarū q̄ semper manet. Uñ cū alie creature i sint inferiores ⁊ minores hoie. sint complete q̄libet in genere suo et in gradu suo sequitur ꝙ̄ hō factus fuit cōpletus in genere suo et in suo gradu. et habuit oia que habere debuit iuxta gradū suū. aliter deus magis amasset res inferiores et minores ꝙ̄ maiores. ⁊ tñ sunt ꝓpter hoiem. Cū ergo deus fecit creaturas bonas ꝓpter hominē. ergo magis debuit fieri homo bonus. Itē per ēperientiā videmus. ꝙ̄ impossibile est ꝙ̄ illud qđ̄ modo est acetum primo fuerit aceū. immo primo fuit vinū bonū. ita ipossibile est ꝙ̄ natura hois primo fuerit corrupta. ita ꝙ̄ stat⁹ corruptus fuerit primo. imo de necessitate prius fuit bona ⁊ perfecta. Sicut ergo aceū arguit vinū ita ille status in quo nūc est hō arguit de necessitate alium statū in quo primo fuit. Itez etiā nullus artifex facit suum opus ꝓmo corruptū et malū et

hō fuit fact⁹ cōplete in suo gñe.

ptra naturā rei. imo facit op⁹ suū ſm q̄ conuenit operi. ergo cū deus ſit ſūmus artifex. fecit hoiem ſm q̄ conuenit homini et vt fieri debuit. Preterea iam
Ti. cccxix pbatū eſt. q̄ deus pater hois magis ꝯ pat carnalis ſit pater. ſi ergo bonus pr̄ carnalis nichil daret filio ſuo quod eſſet contra filium et deſtrueret filiū ergo minus daret deus aliq̄d homini qđ ſit contra hoiez. imo magis ꝑ bono hois. Et ſic pbatū eſt qđ dicebat prius.

¶ Qualis erat ſtatus primus ipſius hominis. et quas conditiones debebat habere.

¶ Titulus. cccxx.

QVoniā aūt ex pmiſſis habitis habemus duos ſtatus nature ipſi⁹ hominis. vnū corruptū in quo nūc eſt. aliū pfectū in quo fuit primo realiter et de facto. et cū ſciētia de homine cōſiſtat in iſto duplici ſtatu. ſ. vt cōditiones cognoſcam⁹ vtriuſq̄ ſtatus. ideo oportet inueſtigare conditiones iſtorum duoꝝ ſtatuū. et quidvnicuiq̄ cōuenit. Et q̄ iſti duo ſtatus ſūt cōtrarij inter ſe. ideo op⁹ q̄ habeant cōtrarias cōditiones. et per ꝑns ex cōditionibus vni⁹ ſtatus poſſum⁹ arguere ꝛ concludere cōditiones alteri⁹. Et q̄m ſtatus prim⁹ in quo pmo erat homo mō nō apparet. nec videtur realiter niſi inquātū ordo creaturaꝝ oſtendit nobis. ꝛ ſtat⁹ in quo modo ē qui eſt cōtrari⁹ illi apparet realiter et videt. ideo duo ſūt p que poſſum⁹ conditiones primi ſtat⁹ cognoſcere ſcz ordo creaturarū quē videm⁹ ad oculū. ꝛ ſtat⁹ hois corrupti qui nō apparet. Uñ poſtq̄ꝫ creature oſtendūt nobis. primum ſtatum hominis. ita etiā debēt oſtendere et manifeſtare oēs conditiones ꝛ ꝓprietates quas debebat habere homo ſm illū ſtatū. Unde neceſſe eſt q̄ conditiones et proprietates ſequantur quālibet naturā ſm ſuū ſtatum. et ſcōm q̄ ei cōueniūt. Et etiā poſtq̄ꝫ iſte ſtat⁹ in q̄ modo eſt. eſt contrarius pmo ſtatui in quo primo erat. ſequit̄ q̄ per cōditiones iſtius ſtatus corrupti poſſumus inueſtigare cōditiones alterius deinde p creaturas. Unde poſtq̄ꝫ iſte ſtatus in quo nunc eſt. ē malus. ſequitur q̄ oēs cōditiones quas habet ꝓz iſtum ſtatū ſunt male. ꝛ tot cōditiones malas quot habz hō in ſtatu iſto tam ex parte aie q̄ꝫ ex pte corporis. tā intus q̄ꝫ extra. tot cōditiones bonas cōtrarias iſtis habuit i ꝓio ſtatu ſuo. tam ex parte anie q̄ꝫ ex parte corporis. tā intus q̄ꝫ extra. et hoc neceſſe eſt ita eſſe. Et ideo videamus ꝛ nūeremus cōditiones malas quas nunc habet hō. quia in cōtrarijs cōditionib⁹ dep̄ fecit hoiem. Uñ malū eſt homini q̄ ſit. ignoraſ et non cognoſcit ſeipm et ſuū factorē. malum eſt hoi q̄ habeat malū amorē. ꝓpriam voluntatem. timorē malū. ꝛ q̄rat vanitatem. et q̄rat ꝓpriū honorem et ſequatur ſua ꝓpria deſideria. et ſuam propriā voluntatem. Malum eſt homini q̄ irraſcatur cōtra rōnem. q̄ habeat cōcupiſcētiā inordinatā cōtra rōnē. q̄ pl⁹ appetat comedere et bibere q̄ꝫ ſit neceſſe. Et malū

Cōditiones hoīs lapſi.

est homini ex parte corpis infirmitas et mors senectus .dolor. malum est homini q̄ corp⁹ dñetur. et anima famuletur et q̄ sit rebellis corpi et anime.

Malū est homini ex parte corporis q̄ patiatur famem ⁊ sitim calorem et frigus contra naturam sui corporis. Et vt omnia cōcludamus. malū est homini omnis pena et miseria. Ergo arguamus per cōtrarium. oēs conditiōes bonas contrarias istis. quoniam necesse elt q̄ hō habuerit in p̄mo statu suo bono oēs cōditiōes bonas cōtrarias istis. Igitur in p̄mo statu homo non erat ignorans. imo sciens et cognoscens seipsū et suum creatorem quantum ei expediebat ⁊ oēs creaturas.

Locus ḡ mi hois.

Cōditiones hois in primo statu.

Itē habebat amorē bonū et debitū. sc̄z amorem dei ⁊ nō amorem p̄uatum. non habebat propriam voluntatem sed dei. nō habebat mala desideria. sz̄ habebat amorem dei bonum. sed nullum malum timorem habebat. nec q̄rebat vanitatem nec p̄pum honorem. nulla concupiscentia erat in eo inordinata nec contra rōnem. non pl⁹ appetebat comedere nec bibere q̄ ēet necesse. Item nulla infirmitas erat in eo ex parte corpis. nec senectus. nec mors. imo sēp iuuentus. nullus dolor. nulla tristicia. Item perfecta obedīētia corpis ad aiam sine aliqua rebellione. Item nō patiebat nec famem nec sitim. nec calorem nec frig⁹. nec in eo (vt omnia concludamus) erat aliqua pena nec⁹ miseria. nec aliquid hō habebat nomen mali. sine er parte aie. sine er parte. corporis. sine interius. sine exterius. Et exinde ꝯcluditur. q̄ iste locus in quo nunc habitat hō. non erat conueniens nec debitus iurta p̄mū statum. immo totaliter repugnans. Nota q̄ si homo nō peccasset. nun q̄ in loco in quo nunc stat habitasset. quia in isto loco est distemperantia in caliditate et frigiditate. in humiditate ⁊ siccitate. et sic necessario homo alteraretur in corpe. ⁊ pateret nūc calorem nunc frigus. nūc siccitatem. nūc humiditatem. ⁊ senesceret. q̄ omnia repugnāt p̄mo statui. in quo nichil malī debebat eē in corpe nec in aia Ergo concluditur q̄ alius erat locus in quo primo habitabat in primo statu. q̄ totaliter erat conueniens illi statui in quo nulla erat asperitas. nulla alteratio corpis. nullū frig⁹ sensibile. nec calor sensibilis. nec aliquid ledens corpus. nec impediens aiam sed oīe tēperamentū. Sicut ergo sūt duo status hominis contrarij. ita necessario sunt due habitatiōes hominis corpales. et duo loca corpalia. que contrariant adinuicē. ⁊ habent cōtrarias cōditiones Sicut se habet status ad statum. ita se habet locꝰ ad locum et habitatio ad habitationē. Et ideo iste locꝰ se habet tanq̄ carcer respectu alterius hoc autem potest manifestari in exēplo de vino et aceto. da vinū q̄ diu manet i⁹ statu vini manet in bono vase. sed q̄n est corruptū. mutat in aliū locum. Ecce ergo qualiter q conditio-

Due habitationes hois

Exēplū.

nes status corrupti et lapsi in quo nunc est hō arguim⁹ cōditiones primi status ⁊ perfecti in quo ꝑmo erat hō. Comparemus g̃ vn̄ statū ad alīū. ⁊ habebimus magnam noticiam de homine.

¶ Qualiter probātur cōditiones ⁊ ꝓprietates ꝑmi status hominis. scz per ordinē creaturarum. et per naturam ipsius status et exigentiam.

¶ Titulus. ccxxiiij.

Titu. ꝑcedenti.

QOst⁹ aūt ꝓbauimus cōditiones primi stat⁹ hominis et hoc p contrariū statū nunc ꝓbabimus cōditiões et ꝓpietates q̃s debebat habere et hoc p ordinē creaturaꝝ. ⁊ p naturā ipsius stat⁹ in se. Unō cōclusū est. q̃ de⁹ fecit hominē talē ⁊ in tali statu. sicut ordo creaturarū ⁊ vniuersi requirit et petit. ⁊ per ꝑs in statu debito cōtrario statui in quo modo est. Sed hō ꝑm ordinē creaturarū debet eē talis. q̃ debet deo dare ꝑmo totū suū amorem ⁊ cōtinue ⁊ incessāter ip̄z amare meliori modo quo poterit. debet ipsum timere. honorare q̃tum poterit ei obedire ⁊ totaliter credere. et sibi soli seruire. ⁊ oīa ista debet hō facere secūdū modū ꝓpe nature sue q̃ē libertas. et ideo cū libertate voluntarie ⁊ spōte ⁊ sine coactione. Et iō homo dz talis eē ꝑm ordinem creaturaꝝ q̃ dz eēvnitus ⁊ colligat⁹ deo imediate p totam suā volūtatē sicut op⁹ suo factori. sicut filī⁹ suo pr̄i. ⁊ creatura creatori suo. et beneficiatus beneficiatori suo. sicut seruus domino suo tanq̃ subdit⁹ regi suo. et tanq̃ iudicabilis iudici suo. et sicut spōsa suo spōso. et sicut amic⁹ amico suo cordialissimo. Talis ergo erat hō in ꝑmo statu respectu dei ⁊ talis factus erat. q̃a si aliter esset non esset talis qualis esse deberet. quod fieri nō debet. Igit̄ sequitur q̃ nichil debuit esse in natura hominis. nec ex parte aie. nec ex pte corpis. nec int⁹. nec extra quod repugnaret isti statui. qō impediret hoiem ab omnibus supradictis. qō inclinaret hoiem contra ꝑdicta nichil quod posset nocere hoi nec ledere contra suā voluntatē et libertatē. Nichil ergo mali debebat esse in homine. et per cō sequens nulla pena neq̃ miseria nec in corpe nec in aia. sed omnia debebāt esse que conueniebant suo statui ad honorē dei. ⁊ ad perfectionē ⁊ bonum hois. aliter fecisset de⁹ contra honorē sue potestatis. sue sapientie et bonitatis. Itē tota dignitas ⁊ nobilitas nature hominis ꝓsistit in libero arbitrio quia p liberū arbitriū hō ē hō. et ē sup oēs alias creaturas. vñ iā ꝓbatū ē. q̃ liber⁹ arbitrium sedet supra creaturas inferiores. nec maior nobilitas potuit dari hoi q̃ libertas naturalis. Nichil g̃ mai⁹ pōt eē in mūdo libero arbitrio. Si aūt liber⁹ arbitriū sit corruptū. tūc nichil pei⁹. nichil vili⁹. nichil turpi⁹. nichil abolabilius. Si aūt sit ꝑfectū ⁊ tale q̃le esse dz. tūc nihil pōt creari meli⁹ nec digni⁹. Ergo cū ꝓpria natura hois sit hr̃e liberū arbitriū ⁊ volūtatē cū lib̄tate seq̃t q̃ de⁹ fecit hoiez

Titu. xciij. et. ci.

De⁹ fecit hoiem cū libero arbitrio ꝑfecto.

cum libero arbitrio perfecto. sano. et tali quale esse debebat. ⁊ per consequens dedit homini libertatem voluntatis. et dedit omnia que pertinent ad libertatem voluntatis et nihil dedit quod esset contra naturam libertatis et voluntatis. quia si dedisset aliquid contra naturā libertatis. ergo dedisset libertatem cōtra libertatem in malum hominis et penam. quoniā omnis pena ideo est pena. qz ē ꝓtra libertatem voluntatis. et nihil est penosum homini. nisi qz est contra volūtatem liberam. Ergo sic deus dādo homini libertatem. nihil dedit cōtra libertatem. quia dando aliqd ꝓtra libertatem dedisset homini libertatē volūtatis contra libertatem. et in damnū hominis et penam. et sic fecisset hominem cōtra hominem. Ergo dedit omnia homini que pertinent ad libertatem voluntatis.

Hō i ꝑmo statu nihil hāit ꝑ li. ar.

Ergo concluditur qꝫ homo in ꝑmo statu nihil habuit contra suam voluntatem liberaz. nec in corpe nec in anima. nec in se nec extra. et per consequs nullam penā. nullam miseriā. nullam violentiam et nullam coactionem. Et ex isto concluso ⁊ ꝑbato possumus concludere et ꝑbare oēs conditiones et proprietates illius tam in corpore qꝫ in anima. ¶Unde sequitur

Habuit corpꝰ subiectū aie.

qꝫ homo in illo statu habebat corpus totaliter subiectum aie sine rebellione et ei proportionabile. ita qꝫ in corpore nulla esset libido. nec concupiscētia inordinata. nec aliquis motꝰ inordinatus. nec aliquid contra rationem et voluntatem regulatam. Item quia anima hominis est immortalis vt ꝓbatum est superius. et naturaliter suū corpus amat et vult esse cū corpore. ergo vult qꝫ corpꝰ suum viuat et non moriatur. nec separetur ab ea. sed conseruetur in esse. nec vult qꝫ corpus suum putrefiat et conuertat in vermes et in cinerem. Ergo in ꝑmo statu homo habuit tale corpus qō non moreretur. neqz morte violenta. neqz morte naturali. scz quam vocamus naturalē. quia mors semper est contra naturā in humana natura. quia alit anima haberet corpus contra suam voluntatem et contra naturam anime que est immortalis. ¶Item mors est vltimum terribilium. est odibilissima. timendissima. et horrendissima et nullo mō amābilis nec placibilis. quare sequitur qꝫ in ꝑmo statu mors nullo modo habuit locum. sed solum vita. quia est contra voluntatem. ¶Item per mortē homo desinit esse homo. sed homo in ꝑmo statu semper vellet esse homo. ⁊ nollet esse non homo. nec mortuꝰ homo quia homo nullo modo i ꝑmo statu potuit velle nec amare mortem. immo odire. quia nihil magis ꝺiuīcū homini qꝫ mors nihil magis contrarias. ergo mors tunc non habuit locum in natura hominis. sed vita. Ergo in ꝑmo statu erat immortalis quia non debuit habere vllo mō illud quod non est amabile. sed totaliter odibile ⁊ horribile. Igitur tunc nullo modo potuit habere mortez nisi ꝑ peTi. rcij. ti. ccxvij.

Hūit corꝑ qō nō moreret.

hō erat i mortalis

nam et omnis pena est contra voluntatem. ⁊ homo nihil debuit habere contra suam volūtatē maxime mortē. que nō solum destruit corpus. sz totū hominē. ¶Item sicut homo nollet mortem. ita nollet senectutem. nec pdere iuuentutem. nec pulcritudinem corpalem nec fortitudinem. sed semper vellet conseruari in suo vigore. qz maxima miseria est venire ad senectutē. Ergo sequitur q talis erat natura hominis in primo statu vt nunq̄ seneſceret. nec perderet iuuentutē. nec fortitudinē. nec vigorem. aliter sequeret q homo pateret et haberet aliqd p̄ suam voluntatem. et sic pateretur penam ⁊ tristiciam. qđ fieri non debuit. Nec est de aliis brutis sike sicut de homine qz non habent aiam immortalē et semper viuentem ⁊ liberū arbitrium. vñ eis conuenit mors naturalis et senectꝰ ⁊ senescere. ¶Et sic conclusum est q homo in primo statu ineternum nō moreretur. et ideo necesse est q haberet alium locum q̄ istum in quo tunc habitabat. in quo homo nullam pateretur alterationem in corpore nullā lesionē nec caloꝛē. nec frigꝰ. nec aliqd haberet p̄ suam voluntatem. sz esset locꝰ tēperatissimus q̄ cōueniret immortalitati corporis. q̄ totaliter esset locus quietissimus sine vento. sine pturbatione aliqua. Ubi aūt talis sit locꝰ in terra ad pūs relinq̄tur. sz sufficit probare talem locum esse.

hō nūq̄ potuit se nec pdere iuuentutem. nec pulcritudinem. nec fortitudinem. nec senescere.

Item ex necessitate erat esse alios cibos et fructus quib⁹ vteretur. qui conuenirent immortalitati corpis q̄ esset tempatissimi. Qualiter autem esset corpus immortale. et q̄liter hoc fieret. nimis esset longum declarare. sed sufficit scire q̄ deꝰ facere potuisset et scuisset ⁊ voluisset postq̄ ita fieri conueniebat Tamen possumus dicere q̄ fiebat tam p̄ complexionem corporis tēperatissimā. per quam corpus esset dispositum ad immortalitatem q̄ per virtutem aie q̄ est immortalis. q̄ vinificaret corpus impetuosi. et daret corpori vitam indeficientem. sicut ipsa de natura sua est vita indeficiens creata. que conseruaret corpori suā complexionē. q̄ ita q̄ tum est de se pōt vinificare corpus imperpetuum sicut p̄ vnū diem. q̄ etiaz per virtutē et fructum loci illius tempatissimi. Qui autem bene cognoscit causam quare est necesse q̄ nūc corpus moriatur poterit scire modum quare tunc non moreretur per oppositum.

¶Q⁹ in primo statu oēs creature obediebant homini.

Titulus. cxxxv.

Ex p̄dicto. etiam fundamēto. s. ex natura liberi arbitrij et ipsius libertatis. pbatur q̄ in primo statu homis erat obedientia creaturarum. Unde postq̄ in primo statu nihil erat cōtra naturam volūtatis et libertatis seu liberi arbitrij hois. quia erat totalit̄ obediēs deo libere et sponte q̄diu stabat in illo statu. et quia vbi est libertas voluntatis seu liberum arbitrium. ibi est naturaliter dñm imperiū. p̄incipat⁹ et dñatio et cum inobedientia

seu rebellio sit cōtra dñium. imperium seu principatum. sequitur q̄ in p̄mo statu nulla erat inobedientia. nulla rebellio cōtraria. et per consequens erat vera obedientia et subiectio. aliter em̄ sequeretur q̄ lib ruz arbitrium in quo est dñū. essz datum homini i penā et in tristiciā. Ergo concluditur q̄ oia inferiora obediebāt imp̄io ꝛ dño hois. ꝛ nihil erat sibi rebelle ꝛ inobediens. Sicut em̄ hō q̄ habebat libez arbitrium erat sub dñio dei. ꝛ sub obedientia ei⁹. ita inferiora q̄ erāt sub hoīe. q̄ nullū habebant libez arbitrium. nec p̄ consequēs dñū deberent esse sub dñio et obedientia hois Solus em̄ homo in vniuersitate creaturarum hui⁹ mundi habebat dñium et naturam imperandi et dominādi. ergo oia illa que non habebant dñū nec naturā aptam ad dominādum debebant esse sub dñio. Quare homo debebat dñari oib⁹ creaturis inferioꝛib⁹ ranḡ rez ꝛ i-patoꝛ oim̄ creaturarū. cui solum a deo datū fuerat vt posset dominari. Frustra em̄ esset dñiuz. vbi non esset obedientia inferioris. ¶Item homo in p̄mo statu erat totaliter amic⁹ dei. totaliter obediens deo quia talis erat primus status. ergo oīa que dei erant habebant inclinatione ad hominē. ergo nihil poterat esse contra voluntatē hominis. aliter omnia nō essēt dei. Ergo si homo obediebat totaliter deo. omnia q̄ erant sub homine obediebant homini et faciebant voluntatem eius.

hō nihil erat rebelle.

hō erat totaliter obediēs deo

¶Item qui dominatur homini debet dominari omnibus q̄ sūt sub hoīe. et que sunt ꝓpter hominē. sed homo dominabat homini. quia dominabatur sibi ipsi erat enim dominus sue propꝛie volūtatis et sui corporis. ꝛ oim membroꝝ suoꝝ. ergo debebat dominari omnibus creaturis inferioꝛibus. que sunt minoꝛes homine et sunt ꝓpter hominem. Qui enim dominatur vere maioꝛi. debet dominari minoꝛi. Ecce patet qualiter p̄ naturam liberi arbitrij et libertatis probantur omnes conditiones. status in quo p̄mo erat homo. Qui ergo bene cognoscit excellentiam et dignitatem liberi arbitrij. poterit clare videre omnia illa que pertinent ad primum statum hominis. quia omnia fundantur in libero arbitrio. sicut qui bene cognoscit dignitatē ꝛ excellentiam regie maiestatis cognoscit oia illa q̄ pertinēt ad statū regis ꝛ sue dignitatis. Ecce ergo qualiter per duas vias inuenimus conditiones et proprietates p̄mi status. in quo fuit hō p̄mo factꝰ. s. tam per istum statum corruptū in quo est homo. tā etiā p̄ ordinem creaturarum. et p̄ naturam status in se qui est statꝰ libertatis. in quo nulla erat corꝛuptio nec peruersitas. Sicut autem per naturam liberi arbitrij. sani et perfecti ꝓbauimus conditiones illius status ita econtrario per naturam liberi arbitrij. corꝛupti et puersi possumus probare conditiones istius status. et que ꝓtinent ad ipsum. quia eadem est sciētia oppositoꝝ. Comparemus ergo

Cōcludit ꝓpositum

istos duos status inter se et videamus qualis primo erat homo. et qualis modo est. vbi erat primo et vbi modo est et quot ⁊ quanta bona perdidit. et quot et quanta mala nunc habet. et sic per istum modum habebimus veram cognitionem de homine. aliter ignorabimus hominem. Ecce igitur quō creuit scientia de homine. quia nunc habemus duas scientias. vnā de homine perfecto. et aliā de homine corrupto et lapso.

¶ De origine corruptiōis maliq; nature hominis.

Titulus. ccxxxvi.

POst p̄dicta oportet inuestigare originē corruptionis et mali ipsius nature hois et quomodo intrauit. et videre quis hominem fecit talem. et i tali statu sicut modo est. Vñ p̄batum est q̄ deus non fecit hominem talem imo fecit ipsum in debito statu. ergo necesse est vel q̄ ip̄emet homo fecerit seipsum talem. s. q̄ fecerit suaz corruptionem. suam perditionem suum malum. vel aliqua alia creatura. Et q̄ p̄batū est q̄ nihil poterat nocere hōi nec ledere hominem nec aliquā violentiam facere contra eum. contra suam voluntatē. nec ꝰ suam libertatem. ergo necessario cōcludit q̄ ip̄emet homo voluntarie et libere et sponte per suam voluntatem. nulla alia re cogente fecit seipsum talem et in tali statu fecit suam corruptionē et suum malum. et perdidit seipsum et statum primum bonū. ⁊ fecit seipsum malū. Et q̄ nos probauimus omnes conditiones primi status hominis p̄ liberum arbitrium et rōne volūtatis et libertatis. et fecimus fundamentum et caput nr̄m in ipso libero arbitrio. ita q̄ oīa debebant hoi euenire rōe sue libertatis ⁊ volūtatis. s. imortalitas. ꝓseruatio imūtat⁹. obediētia creaturaꝝ. et alia supradicta. ita q̄ nullū malum debebat esse in hoie ꝰ suā voluntatē ergo per oppositū arguam⁹ q̄ si i hoie est aliquod malū ⁊ aliqua pena seu miſia q̄ ip̄m libe rū arbitriū seu volūtas libera ē in causa. Ergo necessario p̄muz malum fuit in libero arbitrio ⁊ in voluntate libera. Cum ergo in natura hominis reperiant multa mala. et multiplex pena et multiplex miſeria et calamitas et multus defectus. ⁊ tñ non deberent esse si in statu debitum. q̄ non conuenunt statui debito liberi arbitrij sani et perfecti. ergo sequitur q̄ ip̄m liberum arbitrium est corruptū ⁊ peruersum malū. deuiatum ⁊ mutatum in suum ōrū. Ergo sicut dixim⁹ q̄ de⁹ dederat tres conditiones et ꝓpietates bonas in primo statu debito quia liberum arbitrium quod est bonum ita exigebat. dicas per oppositum q̄ ideo homo hz nunc oppositas conditiones. et tot mala tā in anima q̄ in corpore. tam intus q̄ extra. q̄ liberū arbitrium ita exigit ⁊ ita debetur ei. et per consequens ipsum est malum. et ideo in eo est corruptio et malicia q̄ nō deberent esse. Oia debēt ꝓportionari libero arbitrio. Sic q̄ primuz malum et prima malicia seu

Ti. ccxxxiij.

Titulo ccxxxiij.

ti. ccxxxv.

Pria corruptio fuit i lib. arbi.

prima corruptio fuit in libero arbitrio et volūtate libera. Et sic habemus radicē oim malorum in natura hois. Cuz ergo primū maluz in vnoquoqz gñe sit causa oim aliorum. sequit q malū liberi arbitrij seu voluntatis qđ est primū malū sit causa oim maloz. et ab ipo habēt originē oīa mala. et ppter il lud malū sunt et si illud malū non esset. nullum maluz esset. Et quia ipse deus nō fecit ipsum liberū arbitriū malū nec corruptū. ergo sequitur q ipm liberū arbitrium fecit seipsum malū. et corrupit seipm. et no cuit primo sibi ipsi. Sic ergo voluntas hominis fecit seipam malam libere. sponte. nullo cogente. et voluntarie. quia aliter fieri non potuit.

¶ Q; non sunt nisi duo mala. scz voluntariū. z inuolūtariū.

Titulus.ccxxxvij.

Et q; nichil pōt fieri maius q liberū arbitriū. ergo sequitur q nullum maius malum. nulla maior malicia. nulla maior corruptio. nulla maior puersitas q liberi arbitrij z volūtatis nec per consequens maior deformitas seu turpitudo. Et ideo q liberum arbitriū facit tātam maliciā. tantā corruptionē in seipso voluntarie et sponte. sequitur q est odibile. et nullo modo amabile. et q istud malum totū est ei imputabile. et culpa est in eo. q istud malū est volūtariū. et per cōsequēs istud malū est punibile et vindicabile z iudicabile. et ei debetur pena z punitio Et ideo de necessitate ad istud malum debet sequi aliud malum. scz malū pene z punitionis et vindicte. et istud malum est malum inuoluntariū z contra voluntatem. Et sic duplex est malum. volūtarium et inuolūtarium. seu malū culpe et malum pene. et ad ista duo mala reducuntur oīa mala. Unde quia primū malū est voluntarium. z ideo delectabile. et placet volūtati. ideo nō sentitur nec dat dolorem nec tristiciam. ideo necessario est secūdum malū. s. inuoluntarium. quod est tristabile z displicibile voluntati. quod dat penam. dolorem et trilticiam. et quod sentiatur a voluntate. Et ideo illud malū manifestat primū. et facit ipm cognosci. nec aliter cognosceretur. et ideo bene ordinatū est vt qui facit malū quod nō sentit. q habeat malum qđ sentiat z percipiat. Et ideo ppter ista duo mala necesse est q sit ordo iusticie. z ordo iudiciarius. quia voluntas seu liberū arbitriū facit primū malū. s. voluntariū. sed secundum malū. s. inuoluntariū. scz pene et punitionis. voluntas non facit. s. per modum iusticie. sed alius facit. ideo necesse est q sit iudicium et iusticia ad faciendum scm malum z ad proportionandū quia scm malū ordinat primū. quod est inordinatum et contra ordinē nature. Et ideo quia voluntas exit ab ordine nature debito. necesse est q cadat in ordinem iusticie. Unde isti duo ordines correspondēt duobus statibus liberi arbitrij. Primus status li

Malū culpe z pene

Ordo iusticie z iudiciarius.

beri arbitrij stat sub ordie nature sed secundus status. scilz corruptus ⁊ malus stat sub ordine iusticie ⁊ iudicialj. Sic igitur omne malū quod est in homine vel est voluntariū vel involuntariū. vel est malum culpe vel pene. Et quia in homine reperitur malum involuntariū et pene et miserie. vt̄ patet per experientiā. ideo de necessitate arguitur. q̄ in homine fuit malū voluntariū ⁊ malum culpe. quia impossibile est malum pene esse sine malo culpe. Et quia homo non fecit sibi ipsi malum pene et miserie. quod est malum involuntariū et cōtra suam voluntatē. ideo sequitur q̄ aliq̄ fecit istud malum homini. Et per cōsequens deus fecit malū involuntariū in homine. et homo fecit malū voluntariū. et homo fecit malum culpe. et deus fecit malum pene et miserie et punitionis et vindicte. Attamen possum⁹ dicere q̄ homo fecit ambo mala. primum voluntarie. ⁊ sc̄m meritum. quia sc̄m malum fit ꝓpter primum. et iuste et debite. quia ei debetur. Unde quia liberum arbitriū seu voluntas libera corrupit seipsum. ⁊ deformauit seu deturpauit ⁊ destruxit bonitatem quā deus ei dederat. et pulchritudinē ⁊ decorem. et mutauit se in turpitudinem ⁊ maliciam. ⁊ in formā contrariam. ideo fecit deo iniuriam. offensam et vituperiū. et fuit contrariū. discordans ⁊ dissimile totaliter deo. Propter quod necesse erat q̄ separaret et diuideretur a deo ratione cōtrarietatis. et perderet vnitatem ⁊ amicitiā quam habebat cū deo. ꝓpter quod nullo modo potuit placere deo. imo totaliter displiceret. ⁊ esse displicibile ⁊ esse odibile. Et ideo deus ꝓpter offensam et iniuriam sibi factam et summā ingratitudinem punit ipm̄ hominē. dando sibi malum pene et miserie ⁊ tristicie. vt ad oculū videmus. Et ideo sc̄m malum sc̄z pene ⁊ miserie ⁊ tristicie est debitum ordinatū et sm̄ rectam rōnem. quia est sm̄ deum. Ecce igitur ordinem malorū. nā primum est malum culpe seu volūtariū quantuz ad originē. sed quantū ad cognitionē primo apparet nobis malū pene et miserie seu involūtariū. ⁊ deinde p illud arguim⁹ de necessitate p̄cessisse malum volūtariū in homine seu culpe. ⁊ illud malum culpe separauit hoiem a deo. Nunq̄ enī deus ꝑmitteret in hoie esse malū pene ⁊ miserie. nisi p̄cessisset malum culpe. Et per cōsequens concludit de necessitate q̄ inter deum ⁊ hominē fuit culpa. iniuria ⁊ offensa primaria. ⁊ q̄ hō primo iniuriauit et offendit deū factorem suū. Et sic hō semp portat in seipso signum ⁊ testimoniū infallibile. per quod pōt veraciter arguere culpam. iniuriā. et offensam contra deum ⁊ naturam hominis fuisse.

Deus fecit malū pene ⁊ hō malum culpe.

Ordo malorum.

¶ Q̄ ista culpa. iniuria et offensa contra deum ꝓpter quā est pena et miseria in natura hois fuit facta per primū virū et primam mulierem insimul.

Titulus. ccxxxviij.

ET qm̃ p malū pene ⁊ miserie nos arguim⁹ culpā et iniuriā fuisse. ideo fm modū et cōditionē pene arguamus etiā modū ⁊ q̄litatē ⁊ conditionē culpe. qz i pena relucet culpa. Unū qz pena q̄ē i natura hois. est vniuersalis et cōis oīb⁹ hoibus. qz oēs patiūtur penā mortis et alias miserias. et in vtroq; sexu tā in viro q̃ in muliere. ideo sequit̄ q culpa ⁊ iniuria est cōis oibus homīb⁹ et vniuersalis. Et oēs nascunt̄ cū ista pena et miseria. ⁊ dū sunt in vtero et qñ nascunt̄. et non pñt cōmittere culpā nec iniuriā. qz culpa seu iuria ⁊ offensa est malū voluntariū. et nullus hō in vtero. nec qñ nascit extra vterū. pōt cōmittere malū voluntariū. nisi tunc qñ vitur libero arbitrio. ergo sequit̄ q ille qui fecit primū malū voluntariū et primā culpā. fuit magn⁹ ⁊ adult⁹. et q fuit primus hō qui fuit cōis ⁊ vniuersalis oībus hoibus. qz nisi fuisset in primo hoie. nō se extēdisset ad oēs hoies. Et sic cōitas ⁊ vniuersalitas ⁊ idētitas pene ⁊ miserie. arguit et probat oēs hoes descēdisse ab vno ho

primum malū fuit in ambobus pmis parētib⁹.

mine pmo. in quo fuit primum malū culpe. ⁊ primū malū voluntariū. ⁊ primū malū involutarium. f. pene et miserie. in quo primo ipsa natura homis fuit corrupta. laesa ⁊ puersa. ⁊ ab illo deriuatū est malū in oēs hoes. Et qz pena ⁊ miseria ē in vtroq; sexu. ideo sequit̄ et iā q in prima muliere fuit idem malū qđ in primo viro. ⁊ q culpa fuit cōis ambob⁹. Et sic cōclusum est q est dare primū virū et primā mulierē qui ambo fecerūt culpā ⁊ iniuriā ⁊ offensam cōtra deum. et q ab ipsis tanq̃ a primis radicib⁹. deriuata sunt oia mala in posterū in filios eoz ⁊ filias p successionē. Et sic oēs hoes habēt vnū primū hoiem patrē. ⁊ vnā primā mulierē matrē in cōi et in gñali. et ideo oēs sunt fratres respectu istius patris primi ⁊ pme matris. ⁊ hoc fm carnem Quia aūt fact⁹ fuit primus hō ⁊ prima mulier. et in quo statu iā pdicta q dicta sunt supius de primo statu hois pōt sciri ⁊ cognosci. qm̃ in statu meliori ⁊ pfectiori. et in etate pulchriori Et ideo primus hō ⁊ prima mulier habuerūt ambos statū nature hois. qz fuerunt primo in statu pfecto. deinde ceciderūt in statū corruptū ⁊ malū. Sed natura que fuit in oībus alus hoibus nō fuit in statu corrupto et lapso. et ideo hoies qui fuerūt post ipos et sunt credūt naturā hois quā habēt fuisse sic conditam. et nūq̃ fuisse in alio statu. Sed vlteri⁹ inuestiganduꝫ qs primo fecit culpā et mo fecit offensam et iniuriā cōtra deū. malum. vel vir vel mulier. ⁊ qs magis offendit: sed hoc scire poterim⁹ er quantitate pene ⁊ miserie. Unū videmus p experientiā in muliere quasi duplicatā penā et miseriam respectu viri Jdeo cōcludere possumus q mulier primo offendit deū. et ab ipsa habuit originē prima culpa ⁊ offensa cum sit magis punita q̃ vir. et per cōsequens in ipsa mulierē fuit primo hūana na-

Mulier q̃

tura corrupta.

¶ Quę prima culpa et offensa eu iniuria fuit inobediẽtia cõtra deum. Titulus. ccxxxix.

ET quoniã nondum inuestigauimus in speciali de prima culpa seu offensa primi viri et prime mulieris. que et qualis fuit propter quẽ puniuit eos deus. et ideo oportet hoc inquirere in speciali. Et quia nos videmus punitionẽ per experientiam. ideo poterimus inuenire ipsam culpam qualis fuit. Unde iam probatum est supius. q̃ in primo statu oĩa mẽbra corporis erant obedientia rationi ⁊ voluntati sine aliqua rebellione. oĩa mouebãtur ad imperium rationis. sed modo videmus per experientiam q̃ vnum mẽbrum tam in viro q̃ i muliere est totaliter rebelle ⁊ inobediẽs imperio et dominio liberi arbitrij. s. mẽbrum per quod fit generatio quoniam nullo modo obedit rationi. imo semper cõtra rationem mouetur et contra volũtatem. cetera autem membra obediunt voluntati. Quid autem significat hoc q̃ solum membra generationis sunt sine obediẽtia et alia obediant nũ q̃ sicut oĩes generamur et eximus per membrũ inobedientie. ita etiam sumus filij inobedientie. Unde postq̃ mouetur aliquid in homine cõtra imperium rationis et non aliud. signum est q̃ sumus filij parentum inobedientium. ita q̃ omnia mala euenerunt nobis ex inobediẽtia. quia in porta generationis est vera inobediẽtia et rebellio. ergo prima culpa fuit inobedientia. Sed inobedientia non potuisset esse sine aliquo mandato. ergo aliquod fuit mandatum a deo cui fuerunt inobedientes.

Titulo. ccxxxiij.

Nota pulcherrimũ argumentum.

¶ Item hoc idem potest ostendi ex natura liberi arbitrij et status primi in quo fuit formatus. Unde natura liberi arbitrij est vt faciat opus remunerabile. quia opera bona facta ex libertate sunt remunerabilia. Item quia homo debuit ita formari. vt posset acquirere aliquod bonum. quod nondum sibi datum fuerat. Ejus enim perfectus esset in natura. tamen nondum erat totaliter consummatus. quia aliquid maius adhuc habere poterat. scz confirmationem illius status in quo erat. quia perdere poterat. sed non nisi voluntarie. et non per violentiam. Item adhuc non habebat gloriam celestem et glorificationẽ corporis et anime. ad quam trãsmittendus erat. Si enim homo fuisset totaliter cõpletus et transmutatus et cõsummatus in gloria. vt amplius nihil posset et dari. iam p ipm liberũ arbitrũ nõ posset aliqd lucrari nec mereri sibi. Et sic in natura hoĩs ꝑfecta duo status sunt cõsiderãdi. s. status in quo posset mereri ⁊ lucrari per ipm liberũ arbitriũ ⁊ status in quo esset cõpletus ⁊ cõsummatus in gria. et sic est status meriti ⁊ mij. status premij. Et ideo quia ista duo debent esse in natura. scz meritum et premiũ. victoria et corona. ⁊ hoc ꝓpter liberũ arbi

Titulo. ccxxxix.

q̃ hõ ẽ facto in statu in quo posset mereri.

Status meriti ⁊ premij.

trium quod propter ꝓpriū op⁹ debet coronari. conueniētius fuit q̄ hō ꝓprio fieret in statu meriti, vt. scz posset mereri de ide ō statu meriti et victorie trāsiret ad statū premij coronē Et hoc erat valde laudabile et gloriosum et sapo.osum. vt propter ꝓpriū meritum acquireret suū premium ⁊ vltimum ⁊ finale bonum quia sic magis esset libi sapiū. quia hoc requirit natura libert arbitrij. q̄ pōt flecti ad duas partes oppositas. Et iō si se flecteret totaliter ad meliorē partem et perseuerat in illa. q̄si tunc dicitur habere victoriaz de opposita parte quasi de inimico. et ideo meretur coronari. ⁊ ideo deus quia ita fieri conueniebat. fecit hominē primo in statu merendi. et dedit ei complentissime omnia illa que pertinebant ad illum statum. ita q̄ dedit omnia illa que poterant ipsum iuuare ad merendum suum finale et vltimum bonum eternum. et nichil habebat quod impediret ipsum. Et ideo conueniētissimum fuit. q̄ deus daret homini occasionem merēdi.

Radix merendi est in opere obediente.

ne in uanū esset creatus in statu merendi. Et quia nihil ē magis efficax ad merendum. q̄ pura obedientia seu opus factum ex pura obedientia ⁊ mera. q̄ primum et radicale opus serui respectu domini et subditi respectu principis. et inferioris respectu superioris est obedire pure ⁊ simpliciter. et in isto fundantur omnia alia opera que precipiuntur. quia si obedientia non est pura, nullum opus est quod sit acceptabile. Si ergo ex operibus factis ex libertate est meritum. sequitur q̄ in primo opere in quo omnia opera meritoria fundantur. ē radicaliter meritum totum et lucrum. ergo in opere obedientie sine aliquo adiuncto est omne meritum radicaliter. Ideo certe homo debuit exerceri primo in opere obedietie. et sicut erat perfectus in statu merendi. ita primo faceret opus perfectum meritorium. vt quia poterat obedire et non obedire. si haberet victoriam contra inobedietiam. perseuerando totaliter in ipsa obedietia quasi per modum pugne et victorie acquireret suam coronam. Et ideo conueniētissimum fuit. q̄ deus daret preceptum homini. in quo ꝓmo ꝓmo pura obedientia appareret et homini. exerceretur. ita q̄ in illo precepto nulla appareret vtilitas homini. ne propter commodum et vtilitatem illius operis induceretur. sed solum ex pura obedientia precipientis et mandātis. et sic dilectio per experientiam probaretur. Et quia magis apparet obedientia in precepto negatiuo seu prohibituo q̄ affirmatiuo. ideo debuit esse illud mandatum prohibitiuum magis q̄ affirmatiuum. ⁊ breuiter eo modo debuit ee. quo modo cōuenit magis pure obedientie et mere obedientie.

Cōueniēs fuit deum uenientissimum fuit. q̄ deus daret preceptum homini. in quo ꝓmo ꝓmo pura obedientia appareret et homini. exerceretur. ita q̄ in illo precepto nulla appareret vtilitas homini. ne propter commodum et vtilitatem illius operis induceretur. sed solum ex pura obedientia precipientis et mandātis. et sic dilectio per experientiam probaretur. Et quia magis apparet obedientia in precepto negatiuo seu prohibituo q̄ affirmatiuo. ideo debuit esse illud mandatum prohibitiuum magis q̄ affirmatiuum. ⁊ breuiter eo modo debuit ee. quo modo cōuenit magis pure obedientie et mere obedientie.

¶ Et sic concludere possum⁹ q̄ deus a principio quando fecit primum hominem et primā mulierem dedit eis aliquod preceptum de sola obedientia. vt homo haberet solam occasionē merendi et lucrandi suum finale

bonum eternum et gloriam celestem. et confirmationem omnium bonorum que possidebat. vt sic homo transiret rectissime de statu meriti per obedientiā consummatā et perfectam ad statum premij. scilicet ad gloriā celestē. Et vt homo maxime eēt attentus ad seruandam obedientiam. et fugiendam inobedientian et firmiter cōstaret ei de voluntate dei mandantis. conueniens fuit vt deus apponeret penam cum precepto et talem penam qua nō posset cogitari maior. scz penam mortis qua pena mortis nulla maior est. quare nichil magis terribile nec magis timēdum cē mors maxime in statu illo primo. Et sic pōtcē conclusum est superius infallibiliter. q aliqua culpa z iniuria seu offensa communis seu generalis est iter deum et hominem. que vniuersaliter tangit omnes homines. post cē etiam declaratum est. q deus dedit aliquod preceptum homini de sola obedientia exercēda et probanda. sequitur q illa culpa et iniuria et offensa fuit inobediētia contra deum. s. q homo fregit preceptū dei p inobedientiā. z incepit habere et sequi suā propriāvoluntatez cōtra dei voluntatē Et q declaratū ē i plurib⁹ locis superius q nichil est magis cōtra deum cē ppria volūtas Et propriavolūtas idē est qō inobediētia. tō hō nichil potuit facere peiꝰ cē inobedientiā. vel aliquod maiꝰ malū cē inobedientia erga deū Et ō sicut hō per obediētiā meruisset confirmationem omniū bonorum q̄ habebat z glorificationē celestem et habitationez eternam cum deo in celis ita p inobedientiam meruit perdere omnia bona que possidebat et meruit penam eternam z habitationē inferni. et eternā separationē a cōsortio dei. Ecce igit recolligētes habemus in natura hois duos status s. statū ite grū z perfectū. et statū lapsum et corruptum. z secōm hoc habemus duos ordines. s. ordinē nature z ordinem iusticie seu iudicialē primꝰ igitur status erat totus in ordine nature debite sed scōs totus cecidit in ordinē iusticie. quia est status punitionis. z pene. et iudicij. q in isto statu non est nisi culpa z pena et totus versatur circa ista duo quia homo cecidit in culpam et in miseriam. et ibi semper manet per se. quia ipse semet fecit illū statum. Et exinde patuit. q nō sunt nisi duo mala. scz malū voluntarium quod est malum culpe et malū inuoluntariū qō est malū pene et miserie. primū malum fecit homo sed secundus fecit ordo iusticie. Item etiam status integer et sanus diuisus fuit in duos status. scilicet in statum meriti seu merēdi. et in statum pmij. et iste status premij recipiebat duo premia. Primum premiū erat i hoc mūdo cōfirmatio oim bonorum q̄ possidebat. secūdū pmiū erat vltimū in celesti gloria ieternū. Similiter autez status lapsus recipit duas penas et miserias scz penā et miseriā tēporalē. in qua hō perdidit omnia bona q̄ sibi collata fuerunt a deo. et lo-

Duo stat⁹ hominis.

Duo sunt mala.

Stat⁹ meriti

Status p̄ mij dupl⁹

Ti. cxxxviij.

In isto ti.

ti. cxlij. z

eū delectabilē.et habuit mala contraria illis bonis.z recepit penā z miseriā eternā post mortē corporalē. loco glorie eterne z gaudij sempiterni. habemus etiā q̄ inobediētia hois contra deum.fuit illa culpa per quam intrauerunt omia mala in naturam humanam.

¶ Hic inuestigatur si hō per se nullo alio instigāte et inducēte. offendit z iniuriauit deū. vel si fuit instigatus.

Titulus.ccxl.

SEd valde mirandū est cū primus hō in primo statu esset ita pfectus ita complet⁹ in omni pfectione. et in oi cogniti one sibi necessaria. esset etiam amicus dei.amaret deū qui eum creauerat i tanta dignitate super omes alias creaturas. quō potuit velle offendere deū.et facere aliqđ displicitū ei et cōtra suā volūtatē. nec p̄ expientiā videm⁹ q̄ i ist̄o statu lapso amic⁹ vult offendere amicum. et ideo qui recipit bñficia ab aliquo diligit illū. imo amicus multo citius pro amico moreretur. ergo multomagis in illo statu sano z pfecto cū hō esset bonus tot⁹ z grat⁹ et talis erat. Ergo videtur q̄ hō ꝓpio motu nō offēdit deū. nisi fuerit instigat⁹ z inductus p aliū aliquē Itē etiam nō potuit hoc fieri vt hō frangeret mādatū dei z faceret cōtra suā voluntatē. nisi sibi esset promissum aliquod maius bonū q̄ illud q̄ habebat. quia aliter nō videt qualiter hō potuit facere cōtra deū nec ad hoc induci nisi ꝓpter aliquod bonū maximū acquirēdum. Si ergo appareat q̄ duo fuerunt ibi. s instigatio z cū hoc maxima promissio maioris boni. q̄ illud quod habebat. Item etiā cōfirmat hoc totū. quia primo peccauit contra deū. et plus mulier q̄ vir. quia in duplo punita. Sed si peccassent in illo vir z mulier. videt q̄ peccassent ex elatione z superbia bonorum que habebant super alia z ex dominio et dignitate. quia habebant dominiū super oia creata. sed si ita esset tunc prius peccasset vir q̄ mulier. quia in maiori dignitate erat z tñ oppositū est. Ergo alio instigāte peccauerūt. Sed quę fuit illa res que potuit iducere primū virū z primā mulierē cōtra deum. Non enī potuit esse aliqua res inferior hoīe q̄ non habet intellectū. nec natura ꝓpria hois fuit ad hoc inclinata imo magis oppositus q̄ bona erat ergo sequitur q̄ fuit aliqua res maligna habens intellectum et volūtatem. z sciēs facere malū. et cupiens nocere homini z inidens ei. cognoscēs bonū suū quod poterat acquirere. z que inuidebatur deo. q̄ instigabat hominē cōtra deum. Ergo oportuit q̄ illa res fuit de natura spirituali et intellectuali creata. ergo erat aliquis spiritus seu angelus. ergo iam erat aliquis spiritus mal⁹ corruptus et lapsus. Ergo videtur ex hoc q̄ i natura pure spirituali erat malum seu corruptio in angelica natura ꝓ̄ q̄ i humana natura.

Diabolo⁹ instigāte hō cecidit.

¶ Q̄ ꝓ rationē ostendit q̄ lapsus seu pditio z corruptio primo fuit i natura spirituali sin-

plici. ꝫ in natura mixta seu humana.

Titul⁹. ccxli.

QUāuis autem per pcessuz iam factum satis probabiliter sit ostensum. q in natura angelica fuerit primo malicia ꝫ in humana. eo quia hūana alio instigante et inducente facta est mala ⁊ corrupta. at tamen possumus hoc aliter. oñdere et pbabiliter. s. cōparando naturas adinuicē. et ex cōditio
ti. ccxlij. nibus vtriusꝫ arguēdo. Uñ iā dictū est superi⁹. q tres sūt nature create. ex ꝟbus cōstat totū vniuersū. s. natura corpalis tātum. que non habet immortalē spiritū et natura corporalis et spūalis insimul. s. hūana ⁊ natura spūalis tm̄. s. angelica Sicut autē p istas duas naturas ꝫs videm⁹ pbauimus terciā esse .s. spūalē tm̄ quā non videmus. ita sil⁹ quodāmodo ex corruptione ⁊ lapsu nature medie. scilz corpalis ⁊ spūalis in simul seu mixte. possumus suspicari de corruptione nature spiritualis tātū. Unde natura infima. s. corporalis tm̄. est bona nō corrupta nec mutata a suo statu nec perdita. nec lapsa. sed natura corpalis ⁊ spūalis insimul seu mixta. ē tota mala. ⁊ corrupta ⁊ lapsa ⁊ pdita a suo statu. ⁊ iō cū nos videmus naturā suprēmā. visibilem. corruptā et non aliā. s. corporalē. et hoc factū est qz habuit liberū arbitriū et liberā voluntatē. q̄rere possum⁹ si natura spūalis tm̄. s. angeli. cū sil⁹ habeat liberū arbitriū sicut media. fuit corrupta primo et mala. Unde sicut natura hominis debuit habere duos status ꝓpter liberū arbitriū. s. statū meriti seu merēdi et lucrādi ⁊ statū primū ⁊ gl⁹e seu glorificationis. ita natura āgelica debuit sil⁹ habere ist̄os duos stat⁹. qz hoc exigit liberū arbitriū creatū Et ideo primo fuit creata i statu vt posset merere et lucrari per liberum arbitrium suum finale ⁊ vltimum bonum. et habuit omnia necessaria pro illo statu ꝫ non fuit creata in statu completo et vltimo. quia hoc debebat mereri sicut humana. Et iō Nāta angelica pria primo statu in quo creata fuerat. et non peruenit ad secūdū pta est. statum quem debebat mereri ⁊ lucrari per liberū arbitriū. imo pdidit eū. ita sil⁹ pōt dici de angelica. quia eadē est rō vtrobiqꝫ qz vtrobiqꝫ liberum arbitrium. quia vtrobiqꝫ duo status iam dicti Et sic natura angelica potuit esse lapsa a primo statu i quo creata fuerat. et potuit peruenire illum statum ad quem debebat peruenire. Et ideo si de facto ista est et quare hoc querimus. quia de possibilitate non dubitamus. hoc autem nullo modo probare possumus nisi per corruptionem et lapsum in natura hūana que apparet et quā videmus. que de facto est corrupta et lapsa. Unde probabiliter arguere possumus q poſtꝫ in humana natura que est media est de facto malum. q etiam in illa suprema fuit malum. et q illud malum quod est in natura media scilicet humana. habuit originē ab illo malo qđ p-

mo erat in natura angelica. ⁊ q̄ nisi in natura altissima creata fuisset primo malum ⁊ corruptio. quod non fuisset in media natura. s. humana. ℭ Quis vtrobiq; malū fuerit ex libertate. Arguamus ergo sic. Certuz est q̄ primū malū est malū spūale. volūtarium ⁊ intellectuale. ergo malum corporale non pōt esse primū Unde in natura humana est vtrūq; malū. scilz malum spūale ⁊ malū corporale. sed spirituale et voluntariū fuit causa mali corporalis. qđ est involuntarium. Ergo cum nos videmus malum spūale simul coniunctū cū malo corpali in humana natura. videtur q̄ primo fuit malum spirituale purum sine corporali. ⁊ per consequens primo fuit malum in natura pure spirituali. qđ videt esse in malis sicut in bonis. ℭ Post⁹ ergo malū est in natura. videtur q̄ habeat suū ordinem. non tamen necessarium sed voluntariū. q̄ in malis voluntarys nulla potest eē necessitas. sed voluntas. sed mala involūtaria ⁊ corporalia habent necessitatem et ordinem necessariū inter se. quia mala voluntaria exigunt et requirūt mala involūtaria et corpalia. et vnum malū. s. corporale. accusat alius. Item in humana natura fuit vertibilitas rōne liberi arbitrij. quia natura pure corporalis non se potest vertere in oppositū per se. quia nō hz liberū arbitrium ergo videt q̄ vbi liberum arbitriū vertibile est magis purū. magis i sua actione ⁊ sua natura. q̄ ibi est maior vertibilitas et possibilitas ad vertendū se quo voluerit ergo sequitur q̄ liberū arbitrium fuit magis vertibile ⁊ citius in natura que tm̄ est spūalis q̄ in natura que est corpalis ⁊ spūalis insimul. quia ista natura appropinquat totaliter nature pure corporali. que est totaliter inuertibilis de se. quia habet eā in se. et alia multum distat. Ergo cū malum reperiatur de directo in natura minus vertibili. ⁊ q̄ appropinquat totalr nature inuertibili. ergo videtur q̄ primo ipsum malum fuerit in natura magis vertibili. Ergo videtur q̄ corruptio prīo fuit in natura pure s̄pūali. q̄ habet liberū arbitrium magis vertibile. q̄ in natura corporali et spūali insimul. que habet liberū arbitrum minus vertibile Et quia corruptio liberi arbitrij min⁹ vertibilis habuit originem a corruptione liberi arbitrij magis vertibilis nō tamen de necessitate sed voluntarie. quia liberum arbitrium non potest corrumpi nisi volūtarie et spōte. sed tamen potest instigari et induci et persuaderi ad corruptionem et ad malū per aliud et tētari. ergo videtur q̄ liberum arbitrium sūme nature angelice. tentauit. inuestigauit et iduxit liberū arbitriū medie nature ad malū et ad corruptionem. et hoc per inuidiā et maliciam. ℭ Preterea natura humana est media inter naturam pure corporalē ⁊ pure spiritualē. ⁊ ex iſtis trib⁹ constat vniuersū tanq̄ vnū tm̄. sed cū

natura hūana stās in media duaꝝ naturaꝝ fuit facta bōa videl q̄ nō fuit facta corrupta nisi traheretur ad malū et ad corruptionē p vnāvel per aliā ꝙ nō potuit trahi ad malū primo. nec instigari prio p naturam pure corpalē. cū illa natura nūq̄ fuit corrupta. sed semper fuit bona. ergo videl q̄ malicia ⁊ corruptio fuit pmo i natura pure spūali et illa corrupta trahit aliam ad corruptionem. ¶Item etiā quia videm⁹ q̄ q̄n totū corpus est sanū. vel totum regnum vniuersi. q̄ nisi corruptio fiat in principali q̄ non fit in minus pncipali. sed cum tria sint mēbra in vniuerso. s. tres nature. et cū natura spūalis sit maius ⁊ pncipali⁹ membrū. videl q̄ corruptio nō potuit eē in alijs mēbris nisi primo fuerit in illo. sed cū corruptio reputatur in mēbro non in principali videtur q̄ prio fuit in magis principali. Et sic per istas rōnes possumus pbabiliter dicere. q̄ lapsus et corruptio seu malū primo fuerit in natura angelica ꝙ in hūana et q̄ in illa incepit malū. Et p ꝙs natura angelica pri⁹ fuit inimica dei et cōtra deū ꝙ humana. Et sic habem⁹ duas naturas in vniuerso. lapsas ⁊ corruptas ⁊ pditas. Sed non est necesse q̄ si lapsus fuerit in natura angelica. q̄ fuerit in tota natura āgelica. sicut est de humana. quia vnus angelus non descendit ab alio sed quilibet fuit creat⁹ p se. ꝙ uis oēs insimul fuerūt creati. Et sic habem⁹ originē mali ⁊ corruptionis in natura hois sed nondū habem⁹ originē mali ⁊ corruptionis in natura angelica.

¶De origine corruptiōis ⁊ malicie i natura spūali seu angelica. ⁊ de alijs q̄ ptinēt ad hoc.

¶Titulus. ccxlij.

QUoniā autē pbabiliter ostensū est corruptionē et lapsū fuisse in natura āgelica iō videam⁹ qūo i trauit ibi malū ⁊ corruptio cū eēt bona ⁊ pfecta in suo statu et nichil deficeret ei p statu in quo creata fuerat. Vnde ista natura non potuit induci nec instigari ad malū p aliā naturā. q̄ nō erat alia natura nisi natura diuia que creauit oia bona. ergo ista peccauit sine aliqua instigatiōe. nec inductione p aliquā aliā naturā. Attn sicut in hūana natura malum pmo inceperat in muliere. deide venit ad virū. ita potuit eē in natura angelica vt primus malū inciperet in vno angelo. deide veniret ad alios cū cēt eiusdē nature. licet non eiusdē excellentie nec gradus vt tam pbatū est. ita q̄ origo mali primo fuit in vno angelo. in alijs aūt incepit post ⁊ iō ingramus qūo potuit hoc fieri. Vñ in hūana natura que cecidit per instigationem alterius. primo fuit malū in parte minus forti. minus digna et min⁹ perfecta. ⁊ deinde de parte min⁹ forti venit ad partē fortiorē. ⁊ hoc rōnabiliter fuit factū. q̄ primo debet tentari et instigari et induci pars debilior ꝙ fortior. ti. ccxx. ⁊c

et ista est ars recte tentandi. Ideo in hūana natura conuenienter incepit malū in parte minus forti. s. in mulīere. z vltimo venit ad partē fortiorem scz ad virum. Sed in angelica natura videtur q̄ per oppositum intrauerit malū. s. prio p partem fortiorem z deinde ad partes minus dignas. qa illa natura cecidit per se. nō instigata ab aliquo alio exteriori nec inducta. sed proprio motu. Ergo sequitur q̄ illa pars primo cecidit seu lapsa est. vel in ea incepit primo malū i qua fuit maior occasio ruendi et cadendi p̄p prio motu. sed in angelo i quo erat liberū arbitriū magis purum. altū et dignū. z voluntas altior et dignior et nobilior. z in quo erat pulcritudo maior. maior erat occasio supbiēdi ruendi et cadendi ōs in alīs. qa in illo debebat esse maior verti bilitas et flexibilitas liberi arbitrii. z maior actiuitas z natura dominādi per se. z maior occasio sequendi suā volūtatem p̄ham. ergo videtur q̄ in illo angelo qui erat maior in tota natura ā̄gelica z dignior creatus incepit malū et ille fuit primo malus originaliter. z deinde descēdit malū in oēs alios ab eo. qui post illum mali fuerunt adherendo per liberū arbitrium maiori angelo malo. Sic vir fuit factus malus adherendo mulieri iam male Sic ergo primus angelus seu maior super omnes in natura angelica. z prima mulier i natura humana similiter se videntur habere quo ad originē mali. sz alīs angeli q̄ facti sūt mali. et primus vir sic se videnr habere quo ad receptionē mali z cōsensū. qz adherendo facti sunt mali in consentiendo. s. p p̄a voluntatē. tñ non coacti. Ecce igitur originem mali z corruptionis. primo maxim⁹ angelor fuit malus. et in volūtate sua fuit primum malū z ille infecit alios angelos qui facti sūt mali. quia consenserūt ei. z deinde per naturā angelicā. seu per aliquē de natura angelica qui erat mal⁹. fuit prima mulier tentata. inducta. et instigata ad corruptionem. z malū z deinde mulier p̄pio corrupta instigauit z induxit virū ad suum malū z ad suam corruptionem. deinde a primo viro z a prima muliere deriuatum est malum in oēs filios eor̄.

Occasio ruine luciferi.

¶ Qualiter angelus q̄ primo fuit factus malus fuerit. et oēs sibi consentientes.

¶ Titulus. ccxliij.

ET quia origo mali fuit in primo z summo angelo. videndū est qualiter incepit z intrauit malū in ipso z corruptio. et tunc habebim⁹ completam originē corruptiōis z mali. Unde qz angeli fuerunt oēs creati in statu meredi. vt lucrarentur z mererentur p modū victorie statū completū q̄ ē stat⁹ glorie et corone. z cū angeli eo quia sunt pure spūales habebant liberū arbitriū subitovertibile eo quia est valde actiuū de se. et ideo totū meritū totum lucrū. totum quicquid poterāt facere. magis p primo statu erat vt starēt z figerent seipos

in illo statu bono i quo creati erant et non mouerent se ab illo statu bono nec mutarentur. vnde poterant stare ⁊ se mutare si vellent. Nonne est ita de homine. q⁹ in homine nō erat liber⁊ arbitriū vertibile ita subito. ideo maius opus q̄ posset homo facere nō erat in illo statu stare in quo creatus est. ꝫ maius opus q̄ posset facere. ē obedire et seruare obedientiā. Et ideo angeli si stetissēt post vnum mom̄tū post creationē in illo statu. quia hoc fecissent pp̄rio ⁊ libero arbitrio statim in eodem momento ascendissent ad statum glorie. ⁊ fuissēt ineternū firmati et confirmati et coronati scōm gradus suos et coniuncti. cum deo. Unde p̄mo q̄ fuerūt. statim inceperūt velle ⁊ amare aliquid per p̄rio p̄priam voluntatē. et quia quilibet debebat p̄mo velle ⁊ amare deū et nō seip̄m. nec p̄priam voluntatē. cum cognosceret se creatum fuisse de nichilo et a deo ⁊ accepisse se omnia a deo. et quia ad hoc creati erant et attēdere debebāt. ⁊ talis erat status eor̄. iō illi qui p̄mo verterunt suū velle et amare ad seipsos et non ad deū. deuiauerūt et errauerunt ⁊ peccauerūt. et habuerūt p̄mū velle ⁊ p̄mum amare inordinatū quia solus deus est p̄mo amād⁹. vt iam p̄batū est supra. et nulla creatura est primo amanda. Et ideo primus angelus et superior in terōēs quia habebat naturaꝫ magis excellentem super oēs. ⁊ post deū erat creatura digniōr ⁊ melior ⁊ pulcrior. ⁊ altior. et ideo excitatus consideratione sue pulcritudinis et altitudinis p̄mo voluit et dilexit seipsū et suū p̄priū bonū. et sic totaliter separauit se a deo p̄ suam voluntatem et nunq̄ dilexit deū. et mutauit seip̄m a statu primo in quo de⁹ creauerat ipsū. q⁹ habuit totū suū velle ⁊ totum suū amare inordinatū. iniustū. peruersū. et cōtrarium deo. vñ in hoc cōstituit seipsū sibi primū principiū ⁊ primū bonum et deum. et ideo statim fuit inimicus dei ⁊ cōtrarius ō per p̄priam voluntatē. Et q̄ habuit velle inordinatū. statī cupiuit p̄priū honorē et p̄priā et priuatā excellentiā inordinate. et voluit omnibus alijs dominari. et eē prelatus p̄pria auctoritate ⁊ sine meritis quā p̄latura supra oēs alios habuisset si non peccasset. q̄ sua natura ad hoc erat apta et ordinata. vt si p̄rio dilexisset deū qui primo diligendus erat. et non seipsū q̄ primo diligendus non erat. sed secūdario ⁊ in secūdo loco. constitut⁹ fuisset ineternū p̄latus habens dñiū super oēs āgelos. ⁊ oēs eēnt sub eo. Et quia prius dilexit seipsū totaliter q̄ deū. delectatus est primo in seipso ⁊ in sua pulcritudine q̄ in deo. Et cū eēt creatura de nichilo facta. q̄uis excellentissima. tamen nō creator erat sed creatura. iō i hoc fecit summā iniuriā ⁊ iniustitiam et offensam creatori suo. q⁹ quod soli suo creatori debebatur dedit sibi ipsi. et in hoc cōstituit seipsum tanq̄ deū ⁊ primū. et preposuit creaturā creatori

et violauit et destruxit totum ordinem dilectionis ⁊ voluntatis in seipso. Et q̄ amor cōuertit amantē in rē primo amatā ⁊ in dominio eius. ideo ipse p̄mus angelus totus et totaliter puersus est in seipm ⁊ in suam volūtatem. et ideo statim habuit p̄priam voluntatem et priuatā. separatam totaliter a voluntate creatoris. ita q̄ semper seq̄tur suam voluntatem et nullā aliam. et quicquid vult semper vult propria auctoritate et voluntate. et per ꝓsequens nulli alteri voluntati vult esse subditus. Et ideo constituit seipsum regem. et fecit seipsum suum regnū et imperium ⁊ suum dñiū ⁊tra regnuz et imperiū et dñiū dei. Et q̄ angelus est simpler

Angeli sūt iuertibiles.

posttꝫ p̄mo elegit et dilexit aliquid. habet immutabilitatem in illo. vt non possit nec velit aliud eligere nec amare. ideo statim p̄mus angelus fuit firmatus et obstinatus in sua p̄pria voluntate inordinata. vt in eternum non possit aliud velle nisi suam propriam voluntatē et per consequēs habz odio q̄cquid est contra suam voluntatem. et ideo habet summe odio deum creatorem suum ⁊ suā voluntatē. et ideo repugnat quātum potest cōtra deiz voluntatē. Et sic facta est de nouo vna voluntas mala. et p̄ma volūtas mala que non erat. Et ideo fuerunt statim due voluntates p̄me contrarie totaliter inter se scz voluntas dei eterna summe bona et primo bona. Et voluntas p̄mi angeli noua. et valde mala et p̄mo mala. ꝫ voluntatem ipsemet angelus fecit malam quam deus fecit bonam. Et ideo quia ipsemet fecit suaz voluntatem malam. quia hoc fuit suum primum opus. ideo vult totis viribus suis defendere et sustinere illam et pugnare pro illa. Attamen ipsa volūtas mala prima quia est creata. semper est sub potestate et manu p̄me voluntatis bone increate ⁊ sub dei voluntate.

Dyabol⁹ pugnat ꝓ sua vōluntate.

Ecce primuz bellū. p̄ma pugna p̄ma inimicicia inter voluntates. Quia ergo iste due voluntates sunt p̄me. ideo ad istas duas habent reduci omnes alie voluntates. quia omnis bona voluntas reducitur et cōiungitur cum voluntate dei. et fit vna voluntas cū illa. ⁊ ois mala volūtas reducitur ad voluntatem p̄mi angeli mali. et coniungit̄ cum ea. et fit vna voluntas cum illa. Et ideo oēs alū angeli qui primo consenserunt et adheserunt et coniunxerunt se voluntati male p̄mi angeli. et cōplacuerunt in ea. facti sunt vnum cum eo. et non possunt velle nisi quod ipse vult et ideo est caput. et ilti sunt mēbra eius. Et factus est vnus chorus malus ex ipsis. et vnus exercitus malus vnitus in vno sensu. in vna voluntate. in tanta vnitate. q̄ non potest eē maioꝛ fortioꝛ ad sustinendū. defendendum. pugnandum pro voluntate mala p̄mi angeli capitanei. et ad totaliter complendam illam contra voluntatem dei bonaz. Et sil'r omnes illi angeli qui adheserunt et se coniunxerunt p̄me volun-

Oēs mali angeli sūt vnius volūtat⁹.

tati dei ⁊ complacuerūt in eo. facti sunt vnū totaliter cū deo. ⁊ non possunt velle nisi qđ deꝰ vult. ⁊ factus est alius exercituꝰ bonus ⁊ alius choꝰ in vno cōsensu. in vna volūtate ⁊ in tanta vnitate. que nō potest esse fortior ad pugnandum pro voluntate dei. ⁊ ad totaliter cōplendam illam contra voluntatem primi angeli ⁊ suorum angelorū. Sed in isto exercitu bonorū angelorū nō est illud caput qđ debeat esse. quia creator nō est caput alicuiꝰ corporis. nec alicuius exercitus. quia caput est pars. ⁊ creator est totus. ⁊ ideo qꝛ caput debet esse creatura sicut mēbra. deficit ibi caput qđ sit creatura. quia ille maximus angelus debebat esse caput. et ipse perdidit illum locum. Ideo cōuenit qꝺ deus faciat vnum caput de nouo. quod sit caput bonorū angelorū. ⁊ ideo notemus de isto capite q̄le erit. qꝛ oportet qꝺ de nouo fiat. ⁊ hinc notemus reparationem ⁊ reitaurationem faciendā. sed ita facta est. et ista tractabuntur suo loco dei auxilio. Ecce qualiter primus angelus factus est malus ⁊ oēs ei consentientes.

¶ De magnitudine malicie et corruptionis primi angeli.

Titulus. ccxliiij.

QUoniam autem natura angelica. seu spūalis est lapsa ⁊ corrupta i primo ⁊ i supmo spiritu seu angelo. ⁊ in alijs ei adherentibus ⁊ consentientibus ideo sicut in natura hominis consideraꝰ duos status ſ. bonum ⁊ malum. ita similiter debemus cōsiderare i natura spirituali duos status. ſ. integrum ⁊ lapsum. ⁊ cōparare eos inter se. Unde sunt contrarij ⁊ oppositi. sicut vnus ⁊ acetus. Et quia res que corrūpitur ⁊ mutatur in contrarium sue nature deuenit ad tantum gradum malicie quantus erat gradus bonitatis in quo erat vel venire poterat. ⁊ quāto res que peruertitur erat melior et altior in natura. tāto efficitur peior et inferior et malignior. Unde de quanto vinum est melius. de tanto quādo fit acetū. acetū tale est fortiꝰ. et peior est corruptio regis q̄ minimi de regno. ideo quia primus angelꝰ erat summus i tota natura angelica. ⁊ maior res ⁊ dignior ⁊ melior post deum. sequitur qꝺ sua malicia et sua corruptio ascendunt ad tantum gradum malicie. quāta erat nobilitas in qua creatus erat. vel ad quā venire poterat. ⁊ factus est ita infimꝰ ⁊ vilis inter omnes creaturas. sicut erat altꝰ ⁊ nobilis in dignitate. et hoc per voluntatem propriam. Unde in sua voluntate est malicia et corruptio tota et peruersitas. quia inordinate amando et volendo. et eligēdo factus est malus et corruptus. Et tota bonitas ⁊ pulcritudo bonitatis in amādo. consistit in volendo ⁊ eligendo ordinate. ſ. illud qđ est amādum. eligendum et volendum. Et ipse primus angelus nunq̄ amauit deum. et ideo quia sua voluntas erat maior. altior et pulcrior super omnes voluntaMalicia diaboli si posset ee maior.

tes creatas. facta est tunc mala. tam turpis et infima q̄ in oibus alijs creaturis insimul si corrumperentur non esset tanta malicia nec vituperium nec turpitudo. Et quia ipse amauit totaliter suam propriaz voluntatem. in qua est maxima malicia. et vult illā implere q̄tum potest. ideo non amat nisi malum et summā maliciā et turpitudinem. et laborat totis viribus vt malum crescat ⁊ multiplicetur et bonum destruatur et habet odio oēm bonitatem contrariam sue voluntati. Et sic propria volūtas facta est radix. fons et origo omnium malorum. Et quia habet intellectum altissimum in cognoscendo et valde subtile super oēs creaturas post deum. ideo quia volūtas dñat intellectui. ⁊ vtitur eo ad illa que vult. ideo cōuertit totū intellectū suum. ⁊ totam voluntatem suam ad faciendum mala. ad inueniendū omnes artes faciendi oia mala. ad deceptiones. ad cautelas ⁊ ad psuasiones falsas et tētatiões ⁊ ad nocēdū. et factꝰ est summus deceptor. fāme cautelosus. summe fraudulentus et dolosus et summꝰ mendax. et inuentor oīm mendaciorū. Et ideo quicquid habebat conuertit in malum. et nihil remāsit de bonitate priori. Et quia sua propria voluntas est ligata. firmata. obstinata et coniuncta inseparabiliter cum seipsa cum sua propria malicia p amorem. ideo nō pōt videre nec cognoscere seipsum nec suū malū quod fecit. quia intellectus est totaliter excecatꝰ per propriā voluntatē. vt non possit iudicare de sua malicia. q̄ amor sue malicie excecat ipsum. et ideo non potest dolere nec penitere de peccato suo. nec de suo malo voluntario qō fecit. Et ideo semper murmurat contra deum. dū aliquid hz ꝯ suam voluntatem qō est ei multum tristabile. Ecce magnitudinē sue malicie et corruptionis que vix cogitari posset. Et sic ex hoc apparet q̄ ipse angelus primus est factꝰ per se princeps et caput angelorum malorū. et princeps oīz malorum et omniz vitiorum ⁊ tenebrarum. et omnis iniquitatis est inuentor primus.

Dyabolꝰ laborat vt maluz crescat.

Dyabolꝰ cōuertit totū suum intellectū ad malū.

Dyabolꝰ nō pōt cognoscere suam maliciam.

¶ De duplici malo i angelo. ſ. voluntario et inuoluntario.

Titulus.ccxlv.

ET quia non sunt nisi duo mala. ſ. voluntarium ⁊ inuoluntarium. ſ. malū culpe et malū pene. et primū malum fecit voluntas per seipsam. quod placet sibi et complacet in eo q̄z est voluntarium. ſz sc̄z malum facit deus per iusticiā et iudiciū. q̄z primū malū ita reḡit ideo q̄z primꝰ angelꝰ malꝰ fecit malum voluntarium ⁊ omnes consentientes ei. iō reḡit ordo iusticie. q̄ ei debet secundum malū et suis angelis. ſ. malum inuolūtariū. q̄ō est pena ⁊ punitio. Et iō sicut hō peccauit suuz locū in q̄ positus fuerat ⁊ expulsus fuit et positus in alio loco tanq̄ in carcere ſz in isto loco in quo nunc est. ita siḡr primus

De expulsione dyaboli a suo loco.

angelus malꝰ cum suis angelis pdidit suum locum in q̄ creatus fuerat. et fuit expulsus cōtra suā volūtatē. et positꝰ fuit in alio loco tāꝫ in carcere. Et ideo expulsus fuit a summo celo. et positus est in regione elementorū. Et quasi ꝓportionabiliter. sicut homo qui est terra expulsus ē de altissimo loco terreno et nobilissimo. ad locū habitabilem terrenū infimū. ꝛ vētis et pluuijs et nubibus subiectum. ita ipse primus angelus cum oībus angelis suis qui est totꝰ sp̄ualis expulsus est de loco celesti altissimo. ad locū infimum. terrenū ꝛ aereum. in quo est obscuritas et caligo. vbi fit grandinis generatio ꝛ tempestatis. Et sicut ille locus est ꝓportionatus homini ꝓ suo statu corrupto ad punitionē. ita ille cōuenit angelo corrupto ꝓ carcere et hoc pro pena et carcere tēporali que habet finem sed pro pena ꝛ carcere eternis debetur ei locus infimus in centro terre. et in medio terre paratus est ei locus cum angelis suis infimis cū igne eterno. in quo eternaliter puniatur et cōburatur. ꝯ̄ non habeat corpus. quia hoc fit per ordinē iusticie oīpotentis dei. qui potest facere et scit proportionare penas ꝑm quātitatem malorum ad honorē sue iusticie. Unde quia primus angelus malꝰ si steriisset ꝛ meruisset. fuisset p̄miatus et coronatus. quia in eternum locum habitatiōis in quo creatus fuerat per modum premij obtinuisset. et vlterius premiatus et coronatus fuisset gloria eterna. et post deum primam dignitatem et sedem obtinuisset. et ideo quia per contrarium fecit et peccauit ꝛ demeruit. et seipsum fecit malum et tantū quātum bonus erat ꝛ ex hoc cecidit et demanit ab ordine nature. ꝛ per consequens cecidit in ordinem iusticie ꝛ iudicij. ꝛ debuit oīa habere per contrarium. Et ideo primo debuit perdere dignitatem loci. et poni in carceribꝰ tāꝫ culpabilis et reus ꝛ iudicandus. deinde ꝓ loco glorie eterne quā meruisset in penam eternā. Et ꝯ̄ tam sit condemnatus ad eternam penā per dei iudiciū. dum fuit expulsus de celo. eo q̄ est obstinatus in malo. et nullo modo potest esse bonus. attamen executio sñie nōdū facta ē. sed expectatur vsq̄ ad vltimuꝫ diē iudicij. Si em̄ executio iam a principio facta fuisset. iā non ꝑmos parentes tētasset. nec potuisset eos ad ire ꝑ deū. Et q̄ locus in quo sunt carceres. ꝛ locus in quo fit executio iusticie ꝛ punitionis nō sunt idem. ideo nunc ipse primus angelus cū suis angelis habitant in isto aere caliginoso tāꝫ in carceribus in quo non punūtur nec patiuntur penam per iusticiā eis inflictam. nisi quia sunt in carceribus. sed alius locus est sibi paratus in quo fiat vltima executio iusticie. diffinitiue in quo sentiant ipse ꝛ angeli ei⁹ eternā penā ꝛ punitionē. tam pro prima culpa quā perpetrauerūt. ꝯ̄ pro oibus alijs q̄ post fecerunt. Et iste locus vocatur infernus qui a deo paratus est

Locꝰ dyaboli.

Aer caliginosus est carcer diaboli.

primo angelo malo tanq̃ capiti.t ãgelis eiꝰ tãq̃ suis mẽbris.et oibus cõsentientibus et adherẽtibus.qui faciũt vnũ corpꝰ cũ eo.Et similis pcessus debet fieri circa hoiem.t ideo primo positus est homo in isto loco in quo nũc est tãq̃ in carcere.t vltimo apparebit in iudicio publico et coram iudice t talis qualis fuerit reptus iudicabit sentẽtia diffinitiua.t hoc in vno et eodem iudicio publico cuz primo angelo et cum alijs angelis malis.in quo iudicio pena sua incipiet sine fine duratura. Et qz nõ est nisi vnus iudex.qui in vno t eodẽ iudicio simul in vna die t eadem hora oibus videntibus omnia finaliter iudicabit.qz hoc pertinet ad magnitudinẽ tanti iudicis. quia oia põt t scit. et nihil ignorat.ideo nõ debet tenere nisi vnã publicã curiã et vnum publicũ iudiciuz per semp. Licet autẽ angelus malus nõ patiatur penã per iusticiam sibi datã de psenti. attamen per seipm patit intrase.quia est inquietus et inordinatus in cogitationibꝰ suis t in desideriꝰs suis.et i tota sua volũtate.et ideo nõ est in eo nisi horroz et caligo et perturbatio. Quare sequit qꝺ in seipso nullã potest habere quietẽ. et maxime etiã patit penã. quia vult cõplere maxime t totis viribus suis nequissimã volũtatem suã.et non põt. qõ est sibi magna tristicia.sed aliquando gaudet delectat et quiescit qñ põt facere maluz iurta suã voluntatẽ.nec aliter põt gaudere t. quãto facit maiꝰ malũ. tãto magis gaudet t qñ fit ali quod bonũ tristat.et de maiori bono magis tristat. Sed istã penã nõ fecit deus sed ipemet sibi ipsi. Et sic declaratũ est primi angeli duplex malum.s.tã volũtarium q̃ inuolũtarium.

Mundus est nobis carcer.

Diabolꝰ nõ habet quietẽ.

¶Qualiter hoies incorporantur et vniuntur cum primo angelo malo. et fiũt mẽbra eius.

Titulus.ccxlvj.

QUoniã iam declaratum est qꝺ non sunt nisi due prime volũtates. et vtraq̃ est prima volũtas. et per cõsequens sunt diuise t separate. Una est voluntas dei bona.que etiã est cõis volũtas qz est causa oim bonoꝝ. Alia est volũtas primi angeli mali.q̃ est etiã volũtas cõis.quia est causa oim maloꝝ. Et ideo quia oĩs prima volũtas inquã tũ prima nulli subijcit. sed facit in seipsa suũ regnũ et imperiũ.et suũ dñiũ.et suas leges. ideo nõ sunt nisi duo regna.s. regnũ dei oipotentis t angeli mali t oĩs alie volũtates. vel sunt de regno dei vel de regno mali angeli. Et ideo quia ipe primus angelus habet suã priãvoluntatẽ tanq̃ deus.qõ soli deo cõuenit. ideo appetit et vult sibi dari oia illa q̃ debẽtur deo.s.honorẽ t adorationẽ ĩõ vult hoñorari et coli t adorari tanq̃ deus.t in ista supbia est obstinatꝰ et excecatus. Et ideo quantũ põt facit oia illa per q̃ põt coli et adorari tanq̃ deus. t quantũ põt de

Tit. precedenti.

Due sunt voluntates cões.

Duo sunt regna.

struit honorē ⁊ gloriā et cultu-
ram dei. et ideo studet facere
mirabilia per omnē modū. Et
quia ipse vult quantū pōt do-
minari. et augere suū regnū et
suū dñium. et vult destruere re-
gnū dei. ideo quia vidit hoiem
esse creatū ꝓpter regnū dei. vt
ascēderet ad locū quē ipse pdi-
derat. statim habuit inuidiam
cōtra hoiem. et voluit turbare
toto conamine. ne hō ascende-
ret ad locū vnde ipse descende
rat. et hoc ad destruendum re-
gnū dei et gloriā eius. et etiā
ꝓpter inuidiā quā habuit con-
tra homies. et etiā vt traheret
hoies ad suū dñū. et ad suū re
gnū. vt ipse dñaret hōmini si-
cut dñabatur angelis suis. Et
ideo toto conamine studuit ad
subuertendū hoiem. et separā-
dū ipsum a societate dei. et ad
subiugandū eū sibi et totā suā
posteritatē: quia hoc nō pote-
rat fieri nisi hō separet a deo
per inobedientiā et per ꝓpriā
voluntatē q̄ cōtrariatur deo. ⁊
separat totaliter a deo. iō quā
tū potuit fecit. vt hō separare
tur ab eo habēdo ꝓpriā volun
tatē. et sic postea recipet homi
nē. et dñaretur sue volūtati et
ipsum captiuaret. qz oīs vo-
luntas hois q̄ nō est subiecta
deo. nec obediens deo. potuit
ponere seipam sub angelo ma
lo. Et isto modo captiuauit ho
minē subtiliter ⁊ cautelose pri
mo mulierē. deinde virū p mu
lierem et per istos oīes filios
eorū. Et sic per accidēs acqui-
siuit dñium supra naturā hu-
manā. et fecit hoies seruire sue
voluntati. ¶ Sed tñ aliter an-

Quō dia-
bol⁹ subiū
cit sibi ho
minem.

geli mali sunt sub dñio et re-
gno ⁊ seruitute primi angeli.
et sunt membra eius. et aliter
hoies. quia inter ipsos malos
angelos solus primꝰ habet ꝓ-
priam voluntatē. et oīes alij
sequūtur vnanimiter. vno cō-
de. vno ꝓsensu eius voluntatē.
et nullus hꝫ ꝓpriā voluntatē
separatā a volūtate primi an-
geli mali. quia a principio om
nes elegerūt suā ꝓpriā volun-
tatē. ideo sunt vniti cū sua ꝓ-
pria volūtate inseparabiliter.
et ideo oēs faciūt vnū regnū ⁊
nō duo regna et laborāt ꝓ ho-
nore primi angeli mali. Et iō
inter eos nō est discordia nec
lis. nec pugna. quia oīes ten
dunt ad vnū regnū. et ad vnā
volūtatem concorditer sciēter
et voluntarie. Et ideo primus
angelus vtitur oībus angelis
malis sicut vult. et oīes obe-
dunt ei ad suā voluntatē sciē-
ter et volūtarie. et ideo sunt ve
rissime membra eius. sicut mem-
bra corporis sunt membra ho
minis. et ideo dicunt sui angeli.
quia oīes voluntarie dede-
runt seipsos ei a principio. qñ
primo cōsenserūt sue volūtati.
Et ideo regnū diaboli est forte
et valde forte ꝓpter istam in-
diuisibilitatē ⁊ vnionem inter
eos. ¶ Sed hoies aliter sunt
membra primi angeli. vñ hō ha-
bet suā ꝓpriā voluntatē de se.
et vnitus cuz ea sed positꝰ hō
separauit se a volūtate dei. ita
tum incepit habere ꝓpriam vo
lūtatem per se separatā a dei
volūtate. sicut primus angel⁹
habuit ꝓpriā voluntatē. ⁊ fa-

Alij subiū
cit hō sub
mo diabo
lo alij ife
riores dē-
mones.

Inter de-
mōes nō
dunt ad vnū regnū. et ad vnā ē pugna.

etus fuit quasi primus angelus in hoc. Et sic homo per se cepit alterum regnum. alterū imperium ⁊ dominiū separatū a deo in seipso sine deo. ⁊ fecit se quasi alterum deū. Et sic due voluntates fuerunt proprie separate a dei voluntate. ſ. voluntas primi angeli ⁊ voluntas hominis. ⁊ vtraq; in q̄ tum fuit propria. statim pugnauit contra deū. ⁊ voluit auferre a deo coronam ⁊ priuilegiū proprie voluntatis. quia ei soli conuenit habere propriam voluntatem ⁊ nō creature. Sed tamen voluntas primi angeli mali nunq̄ fuit vnita cum voluntate dei immo prio cū seipsa. qui si semel fuisset vnita ineternum non fuisset separata. sed voluntas hominis primo fuit vnita cum voluntate dei sed postea separauit voluntatē suā a dei voluntate ad initigationē angeli mali. ⁊ tūc ipsa voluntas hominis fuit trūcata ⁊ sine capite. ⁊ stetit per seipsam. ⁊ dedit ingressum angelo malo. ⁊ aperuit sibi portam. Et quia voluntas primi angeli erat prior. maior ⁊ potentior. ideo rapuit ⁊ captiuauit voluntatem hominis sub sua voluntate. eo quia inuenit eam separatam a diuina voluntate. ⁊ etiā quia erat ei similis quia erat propria voluntas sicut et mala ⁊ cōtra deū. Sed tamē hoc factum est homine nesciente ⁊ ignorāte. quia hō nō intendebat esse sub voluntate dyaboli nec volebat. nec pter hoc erat deo iobediēs. Et sic ipse malus angelus habuit dominium supra voluntatem hominis. ⁊ ideo quasi tyrānice. et quasi violenter diabolus rapuit voluntatem hominis. qz homo nolebat sibi subiici. immo volebat magis esse dominꝰ suppsius. Sed quia voluntas primi hominis fuit signata signo primi angeli. ſ. quia fuit propria et inobediens deo. iō tanq̄ suam recepit eam. Et sic homo pertinuit ad regnuz primi angeli mali. quia noluit eē de regno dei. Et sic homo factꝰ est membrum eius preter intētionem suam. Et sic primus angelus dominatus ē homini tanq̄ aliene nature quam appropriauit sibi. sed angelis dānatus est tanq̄ illis qui sunt de sua ppria natura. ſ. malis sicut arbor habet ramos propios et de sua natura. et aliquā do recipit alios alterius nature et incorporantur ei. ¶ Licet autem homo sit sub potestate ⁊ dominio primi angeli mali. at tamen habet semper propriā volūtatem in seipso. nec pter hoc destruit sua propria voluntas. quia nō potest destrui illa ppietas. nili iterū vniatur cū dei voluntate. immo semper sequitur suam propriam voluntatem. quia per hoc concordat cum primo angelo. et ligatur ⁊ vnitur cum eo. et contrariatur deo. et facit omia mala. immo ipse malus angelus tenet et ligat ⁊ solidat hominem magis vt maneat in sua propria volūtate et nuat. quia tunc multiplicat omia mala per hominē tanq̄ per membrū suū. et mala que ꝑ se nō potest facere. facit ꝑ hominē. Quia ꝑpria volun-

Dyabolꝰ tyrānice rapuit hominem.

Illiꝰ dñe exēplum.

tas in homine est radix. vt homo faciat omnia mala. et per quam ipse angelus malus mouet hominem sicut vult. Et quia plures sunt homines. et quilibet habet suā ꝓpriā volūtatē. q̄ nō est eadē inter omēs hoies. ideo inter hoies est lis & discordia & pugna. q̄ non habent vnam voluntatē cōmunē sed quilibet habet suā voluntatē. nisi q̄ aliq̄n plures fiūt quasi vna voluntas et vna ꝑsona in malo. ⁊ ideo non est simile de hoibus et de malis angelis quia nullus habet ꝛ priā volūtatē separatā a volūtate primi angeli mali. et iō nō est pugna inter eos. vt dictū ē Et isto mō malus angelus exercet omnia mala inter hoies. q̄ q̄libz habet suā propriā volūtatē. q̄ oēs hoies q̄ habēt propriā voluntatē extra deū. sunt sub potestate eiꝰ. & ipse vtit eis tanq̄ membris eius. Et q̄ ipse nō gaudet nisi in malis. ideo cōmouet hoiem cōtra hoiem. & gentē cōtra gentem. et regnum ꝓtra regnū. & facit prelia fieri. et ꝑ homines cōplet suā voluntatē. faciendo omia mala ꝑ eos & inter eos. & hoc facit suadendo & suggerendo et consulendo. tētando & mouēdo & inflando ipsos et inflammando ipsas voluntates hoim sibi subiectorū secrete et occulte. et insensibiliter et imperceptibiliter. et inuenien do infinitos modos faciēdi mala. et docendo illos secrete.

Inē pcō res ē ꝓtinua lis & nō inter demones

Eodē ti.

Diabolꝰ ꝑplet suā volūtatē ꝑ homies malos.

¶ Et sic patet q̄ primꝰ angelꝰ vtitur angelis suis tanq̄ membris ꝓprijs et naturalibus. et est vnū corpꝰ cū eis. sed vtit ipse cū oibus angelis suis ipsis hominibꝰ ꝓprie tāq̄ iumētis suis & equis. q̄ equitat supvolūtates hominū. Quia sicut iumenta & eq̄ ignorant dominū q̄ eq̄tat. ita homines ignorant mala & malos angelos quos portāt. & qui dñant eis & vtunt eis sicut volunt ꝯ diu sequūt suas ꝓprias volūtates. Ecce igit qualiter lugere & dolere debet hō. quia non solū est laꝑsus et corruptus & perdit tāta bona. imo etiā est factus seruus & captiuus & iumētū mali angeli crudelissimi. cuius malicia explicari nō pōt. & aliorum angelorū suoꝝ. et sic nō solū est captiuus. immo captiuus captiuoꝝ.

Notabile magnuz.

¶ De multiplici carcere et captiuitate hominis.

Titulus. ccxlvij.

Multi autem sūt carceres hominis & captiuitates Unꝰ carcer ē corporalis et hic & locus in quo positus ē nunc. alius carcer est ſpūalis in quo ē ꝓpria volūtas i carcerata ignorātier. & iste carcer ē ꝓpria volūtas mali angeli. q̄ q̄ dē volūtas ē carcer vniuersalis et ghalis oim volūtatū mala ꝓ et oim ꝓpriarū volūtatū creaturarū. Unū ipse malus angelus primo facit illū carcerē. in q̄ ipsemet est incarceratus volūtarie. deinde sub isto carcere sunt oēs mali angeli. et oēs hītes ꝓprias voluntates Sed alius ſpūalis est carcer ꝓprius et ſpiritus ipsiꝰ hois. ſ. suamet ꝓpria voluntas. q̄ illa ꝓprietas q̄ ē in volūtate hois. ē carcer & ca

carcer ꝑpetualis ſpūalis ipsiꝰ hois. ſuamet ꝓpria voluntas.

thena ligans. cõstringens. cõpeditãs. incarcerans volũtatẽ hoĩs subvolũtate primi angeli mali. Et sic hõ est captiuatus incathenatus. vinculat⁹ ⁊ compeditat⁹ in seipso sub ꝓpria voluntate. et per hoc incarceratꝰ maxime carcere spirituali ipse⁹ angeli. ⁊ hoc ꝑ pondus i portabile ⁊ iugũ ferreũ qõ hõ fecit sibimet. qz nulla maior captiuitas ꝙ captiuitas ꝓprie volũtatis que est insatiabilis. et sic nũqz pot impleri. qz rẽdit ab infinita delideria. eo quia separata est ab vnitate dei. et per ipsã diuidit in tot partes quot desideria habet. ⁊ semp euenit sibi malũ. qz si aliquãdo hz qõ vult ⁊ gaudet. tũc est i culpa qz gaudet cõtra deũ. ⁊ vult cõtra deũ. qz oẽs velle et desiderũ qõ ꝓuenit ex ꝓpria voluntate malũ ẽ et cõtra deũ. quia propria volũtas semp est cõtra deũ. Si autẽ non habet qõ vult. tũc est in pena et tristicia. Et sic quocunqz se vertat ꝓpria volũtas. semper habet vel malũ culpe vel maluz pene. Sicut aũt prima volũtas mala primi angeli mali ẽ carcer spiritualis oĩm malor̃ virtutũ et volũtatũ propriarum. ita voluntas dei est prima spãalis oĩm bonarũ voluntatũ et cõmunũ. Et sic ptz ꝙ esse in ꝓpria voluntate est esse in carcere. et in captiuitate. in cõpedibus ferreis. et esse in seruitute et esse incathenatũ ⁊ iumentũ primi angeli mali. ⁊ habere supra se põdus et onꝰ i portabile ⁊ iugũ ferreũ ⁊ habere in se radicem oĩm malor̃. Et per consequẽs esse extra ꝓpriã volũtatẽ ⁊ esse sub voluntate dei. ẽ esse ⁊ patria. in vera libertate et esse liberatũ et redemptũ a vera captiuitate ⁊ potestate primi angeli mali a suo carcere obscurissimo. et a compedibus ferreis. a cathena ferrea. a pondere importabili. et ab omni seruitute maligna. et ab oĩ tristicia et ab oi malo. et a sententia ⁊ ira dei. ⁊ a radice omniũ malorum Et sic ꝓpietas in volũtate est esse malũ. ⁊ cõmunitas in volũtate est esse bonũ. ¶ Ecce igitur ex ꝓdictis colligit. qualiter non sint nisi due prime et principales volũtates. scilicet dei que ẽ bona. et primi angeli mali q ẽ mala. que nunqz fuerũt cõmunicate simul. Sed sẽp volũtas primi angeli est sub potestate dei. Et oẽs alie volũtates cõiũgũtur seu incorporãtur cuz duab⁹ ultis et sequuntur ustas duas vl vnã vel aliam. nec est dare medium pater etiam qualiter primus angelus malꝰ dñatur ab hoĩbꝰ ⁊ hoĩes sint captiui eius. ⁊ icorporant cum eo. Et sic declarata et manifestata sunt mala tã humane nature qz angelice. et origines et radices malorũ. Si aũt volumus magis in particulari predicta videre. legam⁹ libꝝ scripture in quo omnia q ĩ isto libro dicunt et probant. et dicunt ꝑ modũ ꝓbationis. cõtinent ꝑ modũ auctoritatis. cui libro scripture sacre summe credere debemus. vt iam ꝓbatũ est Et sic ꝙz per libꝝ scripture qz per libꝝ creaturarũ homo potest esse securus de vertrate quia vnus iunat alium et fortificat. Multe autem questiones sunt

Esse i ꝓpria volũtate ẽ esse in carcere

quas homo debet querere sed sufficit q̄ cognoscat illud quod est in facto et quod factum est et querat remedium in malis suis. ⁊ q̄ credat q̄ deus omnia bene fecit. et nichil mali imputet ei. sed totuz homini. q̄ ita deus oia fecit sicut fieri conueniebat. quia summe potis est et sūme bonꝰ et summe sapiens.

Q̄ malum ⁊ corruptio liberi arbitrij. et carnis seu corporis contrario ordine se habent in primis parentibus totius humane nature. et in his qui nascuntur ab eis.

Titulus. ccxlviij.

QVoniā aūt tota humana natura generaliter diuiditur in duas partes. vna pars est primus vir et pria mulier. qui ambo sunt radices et principia humane nature. alia pars humane nature est tota posterioritas. scilicet omnes viri et mulieres qui venerunt ex ipsis per generationem naturalē. Et iste partes due sic dīnt q̄ pma pars scz primus vir ⁊ pma mulier fuerunt formati totaliter per manū dei in corpe ⁊ in aīa sine aliquo instrō. et sine aliquo coadiuuāte. sed alia ps scz tota posterioritas aliter. q̄ caro seu corpꝰ generatur ⁊ nascit ex dei ordinatione ab ipsis primis parentibꝰ. ⁊ ipa aīa rōnalis imediate creatur et datur a deo. q̄ aīa rōalis ē imortalis ⁊ indiuisibilis. et nō pōt puenire nisi a deo imediate. Et ideo oēs qui postea nati sunt. sunt filij primi hominis et prime mulieris per solā carnē et non rōne aīe. ⁊ omis caro cuius libet hois naturaliter generati. fuit i eis radicaliter. ⁊ ideo ratione carnis et nō rōne aīe. ideo sequit q̄ totū maluz ⁊ tota corruptio descēdit ⁊ extēdit in totā posteri oritatē propter carnē corruptā Et ideo exinde sequitur q̄ malū ⁊ corruptio liberi arbitrij ⁊ malum seu corruptio carnis contrario ordine se habent in primis parentibus. et in his qui nascuntur ex eis. Quia in primis duobus primo fuit malum et corruptio ⁊ peruersitas in libero arbitrio seu in aīa rōnali et per illud venit malū et corruptio in carnē ita q̄ malum voluntarium seu liberi arbitrij fuit causa totius mali et corruptionis carnis seu corporis. vt iā declaratū est. sed in oibꝰ posterioribus est totum per oppositū quia maluz ⁊ corruptio carnis est causa mali et corruptionis aīe seu liberi arbitrij quia deus creat animam bonam et purā et non corruptam. sed quia caro cui coniungit est corrupta et infecta et generata libidinose contra modum debitum. ⁊ tota mortalis. languida et infirma ⁊ rebellis rōni. plena cōcupiscētia inordinata. ideo anima cū sociatur cum tali corpore et carne rebelli turpi et mortali. ifici tur. corrumpit ⁊ peruertit. et totaliter trahitur ad cōcupiscētiam carnis. ⁊ sequitur cōcupiscētiā eius. quia oportet q̄ postq̄ aīa est cōiuncta carni et vnita q̄ trahat ipsaz vel q̄ trahatur ab ipsa. ⁊ anima nō potest tra

Drītia ꝑmorū parētū ⁊ aliorū hominum.

Derivatio peccati originalis.

Alia ificit ex cōiucti one corporis.

here carnem tã rebellem infirmã. languidã in cõcupiscẽtijs suis rõne mortalitatis ideo necesse est q̃ trahatur a carne. et incurrat suã infectionẽ ꝛ corruptionẽ. Ideo anima efficit mala. turpis. peruersa. cõtra deũ. odibilis deo. ꝛ tota inordinata ꝛ hoc manifestatur postea. qñ anima vtitur libero arbitrio qr ignorat deum a quo est. et ignorat seipsam. et suum bonum. et suum malũ. ꝛ habet propriã voluntatẽ que sẽp est cõtra deum et cõtra suum debitum naturale ꝛ semp iniuriat ꝛ offẽdit deũ Et omnia ista mala contrahit ex societate carnis maculate. i ordine ad deum quia deus nõ fecit talem carnez immundam sed mundam. ¶ Anima autem hz duos status in carne. Vnuz primo anteq̃ potest vti libero arbitrio. et velle aliquid propria voluntate. Et tunc iam est immunda. ꝛ corrupta et turpis et odibilis ꝛ mala ꝛ iniusta apd deum. q̃uis nichil mali fecerit quia non potuit adhuc. et hoc propter societatem carnis maculate. que est de genere primi hominis corrupti inimici dei. q̃ actualiter iniuriauit et offẽdit eum. a qua carne anima cõtrahit radicaliter ꝛ originaliter istã peruersitatem. istam inordinationem ꝛ istam inclinationem per quam efficitur apta. vt quãdoq̃ utitur propria voluntate opet cõtra deum ad suam iniuriam ꝛ offensam. Et sic anima maculatur. incurrit viciũ ipsa nesciente. ꝛ iputat ei illa corruptio et macula. q̃uis non sit voluntaria. Alius autem status alie est quãdo iam vtitur libero arbitrio ꝛ propria volũtate. Et tũc qr liberum arbitrium est corruptũ et voluntas peruersa et mala ꝛ viciosa. iam actualiter per seipsam facit malum. ꝛ nõ põt facere nisi malum ꝛ voluntarie facit malũ. et semp operatur ꝓtra deum. Et ideo efficitur peior et turpior. ꝛ magis in odio dei qr propria voluntate facit malum. ꝛ crescat sua corruptio. ꝛ totum imputatur ei a deo. Si em malũ quod ꝓtrahit a carne ipsa nesciente iputatur ei a deo. quanto magis qñ ipsa propria voluntate facit. ¶ Et sic anima habet duo mala vnum originale quod ipsa non facit. aliud actuale qñ ipsa met facit. et vtrumq̃ imputatur homini. et ideo vtrumq̃ est malum culpe. et sic est culpa originalis. et culpa actualis sz primi parentes non habuerũt in anima nisi malum actuale qñ ipsi fecerunt ꝓpter primũ malum originale quod anima nõ fecit. sed cõtraxit ex societate carnis ignorãter et inuolũtarie anima est digna separari eternaliter a consortio dei sz non debetur ei dari per iustitiã aliquod malum inuoluntariuz nec aliquis pena sensibilis sed ꝓpter scõm malum. sez actuale qñ ala voluntarie facit. debet ei malum inuolũtarium seu pena eterna Et in hoc apparet q̃liter iustitia dei est strictissima et icomprehensibilis. qr anime imputat malum corruptionis quod ipa non fecit. sed aliunde contraxit. et hoc apparet ad oculum. Et sic patet quomodo in primis duobus parẽtib9 malũ

Ala habz duos statꝰ i carne.

Duo sunt pctã. s. originale et actuale.

et corruptio carnis puenit originaliter a malo et corruptione liberi arbitrij seu anime. sed in tota posteritate malū et corruptio liberi arbitrij seu anime proueniit originaliter a malo et corruptione carnis. et hoc ita ē i facto. Ecce ergo ordinē omnium malorum seu culparum et peccatorū nature humane quia oia mala. oēs culpe et omnia peccata totius mundi et omnium hominum orta sunt a primo malo. a prima culpa. et a prio peccato primorū parentum. Unde primo fuit malum voluntarium ppter quod fuit actuale deinde in omnes homines descēdētes ab eis per libidinē de lege omni est vnum malum culpe originalis seu peccatū originale. et quot homines tot petā originalia deinde post peccatū originale i quolibet homine actualia multiplicātur sine numero. et sic totus mundus est plenus peccatis. Licet autem deus creet animam. et vniat eam cum carne infecta. tñ infectio anime nullo modo potest iputari deo. nec est contra iusticiam dei. si malū culpe et corruptiōis transit ad posteros quonīa ordinatissimū erat q natura hominis. ita cōderetur sicut condita fuit a principio. et q condita ita propagaret scz q homo generaret corpus seu carnem. et deus infunderet animam illi carni preparate ad receptionē anime rationalis. ita q vnita corpori immortali. et si bi obediens nō esset debite ordinata. et nulla inclinatio mala. nec aliquod vicium seu corruptio esset in ea. quia caro esset munda

Infectio originalis non imputatur deo

Sed ex quo primus homo peccauit. et caro sua facta est rebellis anime. et tota mortalis et corrupta. oportuit q tale corpus transmitteret ad posteros. et q deus animam infunderet scōz primarīā institutionē quam ipse ordinauerat. ita q quis homo corrumpit opus suū. scz corpus. deus propositū suū nec ordinē mutare nō debuit. q; hō p iusticiam debitam incurrit mortalitatē carnis. et qua mortalitate sequit rebellio et corruptio in carne. Quia si esset immortalis. nulla esset corruptio nec inordinatio i ea. Et ideo quia punitio est in carne secundū ordinē iusticie. deus ppter corruptionem carnis debuit suū ordinē non mutare primum. nec ppositū bonū. scz quin debeat creare alias mūdas. et sociare eas corporib⁹. in quib⁹ dum inueniūt corruptionē exinde trahunt corruptionē. hoc est non est ex deo qui creat aiam sine corruptiōe sed ex homine qui est causa corpor. cuius culpa et corruptio originalis in animam non posset trāsfundi nisi pcessisset in carne pena mortalitatis et rebellionis. et pena talis non esset nisi culpa pcessisset et ipsa culpa et corruptio voluntatis pcessit a voluntate hominis inordinata et non a voluntate dei. Et iō tota corruptio quam contrahit anima est ex procedit a peccato primi hominis. et non a deo. nec a natura hominis condita a deo. sed a vicio et corruptione voluntatis primi hominis. Et ideo ipsa propagatio seu generatio in se non trāsmit

tit i posteros corruptionē qua corrumpitur anima. sed ipa libido que est adiuncta cū ꝓpagatione. que quidem libido habet ortum a corruptione voluntatis. quando etiā ante peccatum esset ppagatio et generatio. sed non esset libido. Ece declarauimus lapsum. corruptionē perditionem ⁊ malum nature humane et vidimus totum statum suum in quo est. Et ita habemus scientiā tā de debito ꝙ de facto ipsius homis.

¶Quid necessariū est homini lapso pdito ⁊ deviato. si debeat et velit reduci et exire de statu perditionis. ⁊ peruenire ad illud bonū propter quod factꝰ est quod perdidit.

¶Titulus.ccxlix.

Manifestū est per precedēti tractatu in quo statu factus fuerat homo a deo. et in quo statu cecidit quā do perdidit illud bonū vltimū propter qđ factꝰ fuerat. s. gaudium eternū quod erat de amore dei et societate eius et perdidit etiam regnū celeste ⁊ hereditatem dei. ⁊ sic perdidit infinitum bonū ad quod habendū factus fuerat. Et non solū hoc sed etiam vadit et currit ad infinitā et eternā tristiciā ꝓpter quā factus nō erat. tendit ad malū perpetuū et ad eternam penam ⁊ miseriam. Et quia in tali statu lapsus est vt omnia illa mala finaliter aduenianti et postꝫ separatus est a deo ⁊ ab amicicia eius. et luctatꝰ est inimiciciam dei et iram eius. et sic de facto hō icurrit omnia mala que declarata sūt in capitulo de fructu q̄ nascitur et duobus amoribus primis. qꝫ habet in se radicem omnū malorum. Item etiā homo in statu lapso in quo cecidit est captiuus inimici capitalis dei. ⁊ captiuus primi angeli mali qui vocatur dyabolus et seruit ei. ⁊ est seruus eiꝰ. et facit voluntatem eius. vt iam declaratū est. ita ꝙ homo non seruit deo qui creauit eū nec facit voluntatē eius. immo cōtra voluntatē eiꝰ. ⁊ seruit nequissimo angelo qui non creauit eum. et facit voluntatem eius. Et sic homo in statu lapso et corrupto semper augmentat malum suum. et acqrit culpas. et seruit abominationi et corruptioni et per hec seruit dyabolo. O qꝫ bonū et delectabile eēt homini exire de isto statu lapso et corrupto ad statum bonum et integrum et iocundum. ac de captiuitate exire nequissimi angeli et predonis ad libertatem. et reuocari de via q̄ tendit ad perpetuam tristiciam et dānationem eternam. O qꝫ iocundum eēt homini reuerti a via ire eterne ⁊ dānationis perpetue. et introire in viam salutis et iocunditatis et libertatis eterne. Magna est diuersitas eterne tristitie et eterne letitie. Nonne eēt summum gaudium habere omnem voluntatē. ⁊ habere plusꝫ potest excogitare et capere et habere deum et dominū celi et terre in amicum dilectissimum. et omnes angelos ⁊ spiritus beatos. O quantū homo

Ti. ccxlvii

Ti. ccxlvi

esset obligatus illi qui eum de tali statu eriperet et liberaret et poneret eum in statu cōtrario.s.in statu eterne iocunditatis.leticie ac libertatis.et liberaret ipsum de seruitute dyaboli et omnium malorum.z defenderet ipsum ne aliquis posset ipsum ledere aut ei displicere.et eriperet eum ab ira dei et eius iusticia.z poneret eum in amiciciam dei et ppriam libertatem. Sed quis esset ille? Numquid homomet.an angelus? Non homo.quia homo est captiuus in culpa iusticie z in carceribus huius mundi.qui ē indicandus tanq̄ reus et captiuus sub dyabolo et in ira dei. Nec etiam aliquis angel⁹ potest hoc facere.quia angel⁹ est finitus.ergo non potest infinitum soluere.Sic enim culpa est infinita.quia deum infinitum offendit.sequit̄ etiā q̄ pena debet esse infinita.quia pena sequitur culpam. Sic angelus nec creatura pura potest. sed solum deus qui hominem creauit potest eum etiam reformare. Nam plus est hominem restaurare q̄ de nouo facere.

Quis possit reformare hoiem.

Restauratio hois est maior q̄ creatō eius.

Et hec est ratio. Nam in creatione nichil resistit qui creatura obediat creatori.in restauratione siue reformatione resistit culpa et pena ac etiam voluntas corrupta. Ergo si null⁹ potest creare hominē de nouo. sequitur q̄ etiam nullus pōt reformare nisi solus deus. Quia si non potest qō minus est.et tū non potest qō maius est. Ergo relinquitur q̄ solus deus pōt. quia si deus non fecerit nullus pōt. Sed qz deus est iniuriat⁹ et offensus ac inhonoratus ab homine et cōtēptus. z sic hō est in ira dei.et etiam in indignatione eius.et etiam qz de⁹ est iudex.et ipse est ipsa iusticia cui facta est iniuria.quomodo ipse eum liberauit a manu sue iusticie. cum iusticia sit iniuria.offensa z contempta? Quō em̄ iusticia faciet cōtra seipaz cum ipsa debeat ex natura sua vindicare et punire? Ergo nisi iniuria z offensa dei que est facta per hominem tollatur z destruatur.prr quā homo est inimicus dei.et iusticia deilit placata et reconciliata.non ē remedium q̄ homo possit liberari a malis suis. Quandiu em̄ iniuria manet in suo vigore.impossibile est q̄ homo recuperet dei amiciciam.quia amicicia z ire sunt duo cōtraria.que nō possunt stare simul in vno subiecto. Inuestigandum est nunc quomodo iniuria possit tolli et auferri.qm̄ ipsa semp separat hominē a deo.quia homo qui existit in iniuria z offēsa dei.habet cum deo inimiciciam.z ideo iniuria claudit homini viam z portam intrandi ad deū.z ne ipse sit aptus intrandi in regnuz celeste. z pter quod factus est.Unde prima iniuria et offēsa primoz duorum hominū in quibus consistebat tota hūana natura.que iniuria fuit generalis toti hūane nature.clausit portam omnibus filiis eorū vt nullus possit ingredi in celum.qz oib⁹ imputat̄.Ideo nisi illa vniuersalis offēsa destruatur.impossibile est hoiem resti-

Quō possit reduci homo.

tui ad illud bonū ꝓpter qō factus est. Sed ꝑter ullam offensam gñalē sūt etiā offense particulares et ꝑsonales alioꝝ hominū. qꝝ in quolibet homie descendente a primis duob⁹ parentibus ꝙ libidinē quantū de se est vna culpa gñalis ⁊ originalis. quā deus imputat alie ꝓpter soietatē quā habet cum corpe. ⁊ ista culpa claudit etiā portā ne quis possit ingredivi tam eternam. Ecce ergo duas clausuras et duo obstacula ꝓma. Ultra istas duas clausuras in quolibet homine sūt innumerabiles offense ⁊ iniurie ꝑsonales ⁊ actuales quas q̄libet facit per sevolūtarie. ⁊ quelibet ista ꝝ etiā claudit portā. et quelibet iniuria ⁊ offēsa facit etiam clausurā vnā per se. ⁊ claudit portā. Et sic veraciter possumus dicere faciendo tres partes in natura humana qꝝ ꝓ primis duob⁹ fuit clausa ꝓpter iniuriam ꝓpriam. secūdo nobis ꝓpter eoꝝ culpā. et tertio ꝓpter nostrāmet culpā. Paruulis ꝛo nō habentibus vsum rōnis claudit tantū ꝓpter pctā primoꝝ parentū. et culpā pcti originalis. quā contraxerunt ꝓpter carnē corruptā. sed hoib⁹ habētib⁹ vsū liberi arbitrū clausa ē portata ꝓpter pctā ꝓmoꝝ pentū. ⁊ ꝓpē pctm originale q̄ etiā ꝓpē iniurias ⁊ offensas ꝑsonales quas fecerūt ꝙ ꝓpriā volūtatē. Et iō q̄uis in hoie adulto ⁊ magno essēt delete ⁊ destructe iniurie ꝓprie ⁊ ꝑsonales. adhuc remaneret culpa ꝓmoꝝ parētum ⁊ pctm originale. ⁊ sic adhuc maneret porta clausa ꝓpꝫ offensā ꝓmoꝝ pentū. Et ergo si hō siue paruul⁹ sit siue adultus debeat puenire ad illud bonū ꝓpꝫ qō fact⁹ ē. s. ad amoꝛē ⁊ vnionem cum deo. oportet ꝙ ipse sit mundatus a culpa ⁊ pctō primorū pentū. deinde ab aliis ꝑsonalibus culpis. Et ideo tota difficultas reparationis cōsistit in auferendo ⁊ tollendo iniurias dei ⁊ offensas. que intrauerūt in humanā naturā que antea non erant ⁊ modo sunt posite em offensa est cōmissa. oportet vt tollat de medio vt non sit. quia aliter non possūt homines lauari.

¶ Qualis et q̄ magna est obligatio hois ꝓ iniuria ⁊ offensa dei. Titulus.ccl.

Celiclaudit mb⁹ homibus

Infra ti. eclxi.

QUoniā autē non possum⁹ scire qualiter auferat ⁊ tollat iniuria ⁊ offensa dei quā fecit hō. nisi cognoscamus naturā ⁊ pond⁹ offense. et ipsius cōditionē. ⁊ quid ⁊ quātū est iniuriare ⁊ offēdere deū. ⁊ ad quid et ad quātum se obligat homo ꝓ illa iniuria. iō oportet etiā hoc cognoscere. Tit. te. Uñ natura ⁊ cōditio iniurie et offense est. q ipsa crescit ⁊ augmentat tantū quantū persona q̄ est offensa est magna. vt dictū fuit de voluntate ⁊ amore. Et ideo quia deus est infinitus i sua ptotestate ⁊ maiestate sua. ⁊ i sua bonitate que sūt inestimabilia. sequitur q iniuria ⁊ offensa facta contra deum est ifinita ⁊ inestimabilis. Et idem est de cōtēptu dei. Et

ideo qui iniuriat & offendit deum et contenit eum. obligat se deo ad infinitum. et per consequens ad penam infinitam et punitionem que debetur iniurie. Item etiã quia iniuria hõis et offensa dei et contẽptus destruit dei honorem et ledit eius honorẽ q̃ tũ in ea est. & aufert ipsũ. et q; honor dei ẽ infinitꝰ. et excedit oẽs creaturas q; oẽs creature sũt ꝓpẽ honorẽ dei. et ꝯa honor dei nõ capit estimationem. quia est tantus quãtus ẽ ipse. vt declaratũ est in capitulo de honore dei. ideo sequitur q; homo qui iniuriat & inhonorat deũ. & aufert honorem dei. q; talis iniuria sit infinita et homo obligatur deo in infinitum. et ad tantũ quantũ valet honor suus. & quia plus aufert deo q̃ q; sibi auferret oẽs creaturas. Item etiã si homo volũtatem dei fecisset. ertũc infinitum bonũ & infinitã mercedem meruisset. quia talis nature ẽ liberũ arbitrium. q; dz remunerari. qui actꝰ liberi arbitrij sũt tales de natura q; causãt obligationẽ. Unde q̃ facit placitũ alicuius obligat ipz sibi. & qui facit ꝓtrariũ obligat se sibi. et illi obligatur cui fit displicitũ. Sic qui facit placitũ deo. obligat deũ sibi vt det sibi infinitũ bonũ. q; nulla res creata põt eẽ remuneratio liberi arbitrij. immo qui facit placitum deo et acceptabile. meretꝰ habere deũ ꝓ remuneratione. Ergo per oppositum qui facit displicitũ deo et iniuriam. et contra suã voluntatem. obligat seipsum deo ad infinitũ. et ad tantũ ad quantũ obligaretur deus ei si faceret voluntatẽ eius. non ei videtur ratio diuersitatis. Ex istis concluditur q; hõ quãdo facit iniuriam et offensam et displicitũ deo. et contra suam volũtatẽ. q; tunc facit infinitũ malũ. Et sic fecit homo plꝰ de malo q̃ deus sibi fecerat de bono. & malũ supauit bonũ. quia quicquid fecerat deus hominꝰ hoc erat finitum. Et sic verissime patet. q; quando homo offẽdit deum. fecit obligationẽ infinitam nouã. Et sic in rei veritate sunt due obligationes in homine. Prima est naturalis et dẽ iure nature. que iam probata est. & per istam obligatur homo deo dare quicquid habet et quicquid põt. Et ista obligatio est bona. q; tẽdit ad bonũ hois et toto. vt iam ꝓbatũ fuit clarissime. Scõa obligatio est quam fecit homo. ꝓ malo q̃ fecit. et pro iniuria & offensa et pro crimine. & ista est mala et pessima & tendit ad totũ malũ hominis. Et ista secunda & noua non aufert primam q̃ ẽ naturalis et indelebilis et pmanens semp. Et ideo hõ tam pro prima obligatione q̃ pro scõa est obligatus deo. Et tamẽ hõ non potest soluere nec reddere deo q̃ debet deo. nec ꝓ pria nec pro scõa. q; non põt deo reddere totũ amorẽ suũ. nec timorẽ. nec honorem nec obedientiam nec voluntatem dei facere. ꝯa corruptus est & mutatꝰ in contrarium sue nature et ipsemet fecit se talem. vt nõ possit deo facere quod debet. et tamen semper debet. et sic debitũ sem-

Ti. clxxx

Due obligationes ꝑtõis. Ti. xcvi.

Ti. xcvij.

Peccans obligat se deo in infinitũ.

per manet. nec excusat. qz tenet et si nō pōt ipemet est i causa. z in culpa quare nō pōt. Itē nec pōt reddere. p scōa obligatiōe que est. p crimie z iniuria. z cō tēptu. qz est infinita. z infinitum debet deo vt iam dictū est. z hō non pōt soluere infinitū cū sit finitus. et etiam si quid posset deo reddere hoc totum debet. p prima obligatione naturali. z tamen non excusatur. quia soluere non potest vt dictum est quia ipse per se fecit secundam obligationem. ¶ Iste autē obligationes sic se habent. qz quādo homo non soluit nec reddit deo quod sibi debet fm primaz obligationem. tūc secunda obligatio multiplicatur. qz prima est iustissima. et iuste debetur ei quod ei debetur fm illaz obligationem. Et ideo qui nō soluit neqz reddit deo quod suū est. et aufert ei suum debitum iniustus est et iniuriā facit deo et per consequens peccat. et offendit ipsum. et euz inhonorat et contēnit. et est in culpa.

Eodē ti.

Obligatio penalis semp crescit.

Unde iam declaratum est in capitulo de honore. qz quicquid homo deo. semper ipsum honorat vel inhonorat. et ideo quādo reddit ei illud qō debet tunc eum honorat. et quando nō reddit ei illud quod debet. tunc eū inhonorat. quia aufert ei illud qō dz. et ideo cadit in offensam dei. Et sic obligatur deo de iniuria et contemptu. et facit ei obligationem ad infinitum cū qualibet iniuria et offensa. Et sic necesse est qz si homo non soluit quod debet fm primā obligationem qz cadit in secundā. que est magis infinita qz prima et tunc quando scōa obligatio est facta. tunc prima nō potest solui quia quicquid homo posset hoc totū debet pro secunda. Et sic prima obligatio si nō solui tur causat secundam. et secūda si sit facta impedit primam ne possit solui. Exemplum. Si homo debens feneratori centū denarios ad certum tempꝰ cuz conditione. qz si illo die non soluerit qz tunc duplum dabit. et sic multiplicando donec debitor non possit soluere vsuram. et si vsuraz non poterit soluere quō solueret principale debitum. scilicet illos centū denarios. Sic etiam hic quia primū debitum causat fm quod multū excedit primū. z homo est debitor proytroqz iuste. z neutrū potest soluere. Ecce quō maluz qō homo facit et offensa. obligat ipsum ad infinitum. z homo fit subiectus malo qō ipsemet fecit. Et sic malū z iniuria dominantur homini. z ponūt ipsuz in manū iusticie. z ei dominantur. eumqz inclinant ad simile agendū qz malum perpetratū vult semper crescere z multiplicari. et non potest crescere nisi homo faciat ipsum crescere. Et sic homo postqz cecidit in potestatē ipsius mali seu peccati. efficitur seruꝰ peccati. z ponitur sub iugo z eius seruitute vt nō possit euadere manus suas. Et quia ipsum maluz multiplicat seipsum postqz inceptum est. sic etiaz multiplicat obligationē continue. Et sic terribilissimū z pessimū est cadere in peccatū z in manus mali. qz obligatio

Malū dominat homini.

Ti. clxxi

est maxima in quam ipsum homo ponit. Et sic patet quāta est obligatio hominis p̄ peccato. et qualiter ipsum peccatū causat secundam obligationem in natura humana. Et ideo in statu lapso homo semper multiplicat maluminiurias et offensas contra deū. ⁊ multiplicat ⁊ crescere facit scōam obligationem ⁊ sic nichil facit de prima obligatione. Ecce declaratum est modo qualiter homo est obligatus duabus obligatiōibus. sed tamen secunda multiplicatur in quolibet homine. ſm q̄ multiplicantur peccata ⁊ iniurie contra deum. Et si pro qualibet offensa debeat infinitum soluere. quomodo posset soluere pro pluribus offensis.

¶ De magnitudine prime offē se ⁊ primi mali primorum duorū hoim. ⁊ quāta sit obligatio.

Titulus. ccli.

Quoniam aūt offensa p̄ri morū parentuz est prima inter omnes in natura humana. ideo necesse ē in speciali tractare de illa ⁊ videre magnitudinē illius primi mali ⁊ obligationē p̄ illo malo. Uſi q̄ maior ⁊ dignior res est liberū arbitriū ⁊ voluntas libera. ideo nullus maius malum ꝯ malum voluntatis ⁊ liberi arbitrū. ⁊ modicū malum est ibi magnuz. Et quia omnes creature erāt facte propter liberum arbitrium hominis ad seruiendum ei. quia ita exigebat dignitas ⁊ excellētia liberi arbitrū. ideo quia homo corrupit liberum arbitrium. destrurit ⁊ violauit totum ordinē vniuersitatis creaturaruz. quia perdidit seipsum ita vt nil valeret. ⁊ in perdendo seipsum totum ordinem rerum turbauit. q̄ homo erat dignissima creaturarum que ornabat ⁊ decorabat totum vniuersum. ⁊ sic non sibūpsi nocuit tm̄ sed totum vniuersuz deformauit in pulcritudine ordinis. quam deus posuerat in mundo. ⁊ quantum in eo fuit frustrauit oēs creaturas ⁊ sic voluit honorem dei violare ⁊ annihilare destruendo suum ordinem ⁊ pulcritudinem sui ordinis. Ecce magnum malū ⁊ hoc fecit voluntarie. ⁊ est in culpa met. Item etiam perdendo seipsum. frustrauit intentionem dei quantuz in eo fuit. vt nihil amplius valeret ad illud quod deus intendebat facere de homine. Et quia fregit preceptuz dei fortissimum sibi sub maxima pena. s. mortis mandatum consentiendo inimico dei et faciendo eius voluntatem. et contemnendo mandatum dei ⁊ cōminationem ei⁹. et tamen ipse non poterat ignorare illuz qui suadebat ei vt frangeret mandatum dei. esse inimicum et aduersarium dei. quia audiuit loqui contra mandatum dei ⁊ audiuit deum reputari mendacez. cuz dixerat nequaq̄ſ. sed eritis sicut dij ⁊c. Et sic inhonorauit deum sine mensura. faciēdo sui inimici voluntatem et faciendo contra voluntatem dei. Itē etiam quia non solum seipsum perdidit et se subtrauit a seruitio dei et a sua obedientia. et posuit se sub manu inimici dei. immo et se subtraxit et totam posteriozitatem a seruitio dei. et obligauit eaz sub manu dia-

boli. et sic augmentauit honorem dyaboli. et destruxit honorem dei quātū in eo fuit. Ecce ergo quō per primū peccatum ordo vniuersi fuit violatus. et sua pulcritudo deusitata et deturpata. et in hoc honor dei fuit lesus. qui fecit pulcritudinē et ordinem creaturaꝝ. et etiā deꝰ in suo mandato et p̄cepto est ꝓtemptus et inhonoratus. ꝛ sūꝰ aduersarius honoratus. Etiaz factum est magnum malū fuitoribus dei. quia dyabolus acquisiuit oīes hommes et deus eos perdidit. Ecce quanta obligatio est ad reparandū et satisfaciendum pro illis ꝛ pro honore violato. Quō aūt potuerūt reparari oia ista. Impossibile est eīm ꝙ homo satisfaciat ꝛ tū ipse deber.

¶Q; ois homo si vult ꝛ debet liberari ab illa obligatione infinita et restitui ad illud bonū ꝓpter qō factus est. indiget satisfactione infinita quā nō potest facere nec soluere nisi persona infinita. que simul sit deus et homo in eadem persona. q̄ ꝑ seipsa nulli pene sit obligata.

¶Titulus.cclij.

Ti.cci. IAm autem declaratum est ꝙ malū voluntariū hois qō fecit est infinitum. et culpa hois est etiā infinita ꝛ iniuria et offensa. et quia culpe infinite debetur pena et punitio infinita. et hoc declaratum est in Ti.lxxxij capitulo de cōparatione hois ad alias res per differentiam liberi arbitrij. Et nisi culpe debitur debita pena. esset dare vacuum in vniuerso quod natura non patitur nec deus. qui oēs creaturas ordinat rectez nihil relinquit inordinatū in vniuerso. Et ideo de necessitate homo est obligatus ad infinitam penam. et per ois ad eternā penam. Si autem homo deberet iuste liberari ab ista pena infinita et eterna necesse est ꝙ satisfaciat pro ea. et ꝙ satisfactio sit tanta. quanta pena est ad quā obligatur. et det tantū deo de suo voluntarie et sponte. ꝑ quanto non debuit deū offendere nec ihonorare. Et qz hō nō deberet deū inhonorare etiaz si necesse esset perire oē qō non est deus. et si necesse esset perire infinitos mūdos. imo hō potius deberet dimittere perire oīes creaturas que sunt seu possunt esse. anteꝫ inhonoraret et iniuriaret deum et faceret aliqd contra suam voluntatē et contra suum mandatū. Pro cōseruanda ergo omi creatura nihil deberet hō facere contra voluntatem dei. Unde deꝰ fecit oīs creaturas de nihilo. Facere ergo contra voluntatem dei non est cōparabile alicui dāno seu inhonorare deū. Igitur si homo vult liberari a pena ad quā est obligatus. ꝓpter offensam ꝛ iniuriam dei. et quia deū iniuriauit et inhonorauit. oportet ꝙ reddat aliquid deo ꝛ sue iusticie per honorem quem abstulit maius qz sit illud ꝑ quo nō debuit deū inhonorare. nec facere contra suam voluntatem nec aliter satisfacit. Apparet ergo ꝙ satisfactio quam homo

debet dare deo vt liberetur sit infinita. quia pena est infinita et debitum infinitum. et si non soluit debitaz satisfactionē nō est dignus nec debet liberari a pena quam debet. quia necesse est q̄ ad omne peccatum et culpam aut sequatur pena aut satisfactio. aliter esset inordinatio in vniuerso. quia ipsa pena seu satisfactio ordinat peccatū seu ipsam iniuriam. et quia etiā culpa non destruitur nisi p̄ suū contrarium scz per meritū. nec offensa siue displicitū non removetur nisi per placitum. iō oportet q̄ homo vt destruat culpaz faciat aliquod meritum qō sit tantum quanta fuit culpa seu peccatum. et vt destruat displicitum dei. oportet q̄ faciat deo tantum placitū quantū fuerat displicitū. aliter culpa et iniuria remanerēt in suo vigore nec homo posset deo reuniri. neq; reconciliari nisi illud tollatur de medio qō impedit eoz vnionē Igitur ad recuperandā amicitiā dei perfectam necesse est q̄ reddat deo infinitam satisfactionem propter infinitam obligationem. et q̄ hoc faciat deo magis placite ꝙ̄ displicuit sibi. Ergo necesse est q̄ talis satisfactio sit voluntaria libera et amorosa procedens de itimo cordis affectu. de optima voluntate sine aliqua coactione et sine violentia. aliter satisfactio non esset acceptabilis deo nec tolleret iniuriam. nec per consequens vnit et conungit hominem cum deo nec tollit inimicicias. nec deum placat.

Q̄ satisfactio dz esse voluntaria.

Non potest ergo homo sine tali satisfactione voluntaria liberari a sua obligatione neq; restitui ad illud bonum propter quod factus est neq; deo reconciliari. Et quia nullus homo q̄ est obligatus et debitor pene infinite potest satisfacere nec pro se nec pro alio. nec potest habere talem satisfactionem infinitam. quia nec omnes homines insimul nec infiniti mādi si essent. possent satisfacere pro tali debito. neq; quicquid est citra deum nec aliquis homo purus. nec omnes insimul. cum sint obligati ad penam infinitam possent soluere tantum debitum. nec facere deo tāntum seruitiū volūtariū quod destruat et vincat iniuriā iā factā. et hoc maxime q̄ quicquid possent facere totum iam debent et sunt in debito. sed talis satisfactio debet fieri de aliquo quod non sit iam debitum deo neq; deo obligatum. Ideo concludit q̄ cū illud qō debet homo soluere deo. p̄ satisfactiōe dz esse maius ꝙ̄ quicq̄d est citra deum ⁊ hoc nō est nisi deus. sequit ergo q̄ nullus potest facere istam satisfactionem nisi deus. et nullus debet et tenetur facere nisi hō. ergo oportet q̄ ille q̄ faciet sit deus ⁊ hō. ita q̄ sit vna et eadē psona q̄ sit deus ⁊ hō. ita q̄ nō sit alius deus ⁊ alius hō. ita q̄ nō sint due persone. scz ita conūgātur due nature scz dei et hois vt idē sit deus qui est hō. Nam si aliter coniungantur impossibile ē q̄ satisfactio fiat. quoniam si sit alius deus et alius hō. tūc deus faceret quod non debet. ⁊ homo faceret quod non potest.

q̄ satisfactor nō sit deus z hō

Ut igit̄ hanc satisfactionē factor nr̄ sit ciat de⁹ z hō. oportet eundē eē pfectū deū et pfectū hoiem qm̄ eā nō pōt facere nisi verus de⁹ et eā nō debet facere nisi ver⁹ hō. Item si satisfactio debet fieri et homo liberari. necesse est inuenire deum et hoiem seruata vtraq; natura in sua integritate. et necesse ē has duas naturas cōiungi in vnā personā sicut corpus et alia rōnalis cōueniūt in vnū hoiem. qm̄ aliter fieri nō potest vt idem ipse sit deus pfectus et pfectus hō. Et tūc talis psona erit infinita. et etiā tūc talis psona habebit in se aliq̄d qđ supabit đc quid est citra deū et erit maius q̄ oīe debitū qđ deberent soluere oēs hoies p satisfactione Et cū talis psona nihil p se debeat. qz ita oportet eē q̄ nihil p se debeat. z sic poterit soluere p oībus qui non pñt reddere. qđ debēt qz nō habēt. Igit̄ extra talē psonā nō pōt inueniri satisfactio infinita quā hoies debent ad debitū infinitum. In sola igitur tali psona pōt inueniri illud quo hō indiget. Ūñ talis persona poterit habere meritū infinitū. et etiā poterit facere placitū infinitū dupliciter. primo qz de⁹. scđo qz erat psona infinita ex parte dei cui fiet placitū. qz oīe placitū z acceptū deo est infinitū. Et sic duob⁹ modis meritū seu placitus qđ poterit facere erit infinitū. Sed culpa hominis seu iniuria z offensa fuit solū infinita vno modo. s. ex parte dei contra quē facta est. et non ex parte faciētis. et ideo meritū seu factū placitū talis persone infinite erit maius. z sic vincet et destruet totaliter z supabit omnē culpā. et oīe demeritum. et omnē iniuriam et omnē offensam et oīe displicitum quod est cōtra deū ex parte hois. Ergo si talis persona infinita det aliquid de suo proheis ad satisfaciēdum pro eis iusticie dei. et hoc cum bona voluntate cum intimo cordis affectu. tūc satisfaciet deo totaliter et tollet iniuriam et offensam omnē. Sic ergo habemus iam dictū que sunt necessaria. et quibus indiget homo si velit et debeat liberari. Primū est satisfactio infinita voluntarie facta. Secundū est persona infinita que simul sit deus et homo.

In pho inuenit meritū z placitum infinitum.

¶ De conditionibus quas debet habere talis persona infinita que est necessaria pro satisfactione. Titulus.cclij.

Et qz natura hūana indiget pro sua liberatione tali persona ifinita q̄ simul sit deus z homo. ideo vlterius cōsiderare z inuestigare debem⁹ de conditionibus necessarijs quas debet habere ista persona. que cōueniāt satisfactioni. qm̄ si nō habeat oīes cōditiones q̄ requirūtur ad satisfactionē nō satisfaceret p hoibus. z ideo oportet q̄ sit ꝓportionata satisfactioni sicut homo indiget. Et ideo oportet q̄ sit de genere ist̄ius hois qui est obligatus ad penā infinitā et nō ptor sit sit de nouo fact⁹ sicut prim⁹ homo. qm̄ si non sit de genere primi hois qui est debitor. tūc tā-

q̄ redemptor

lis homo qui est deus inquantū homo nō pertinebit ad genus humanū. nec ad hoies descendētes a primo hoie qui fecit offensam. Quare sequitur q̄ non debet satisfacere p illo quātū erit de illo. Sicut enī iustū est vt p culpa et offensa ois homo satisfaciat. ita etiā oportet q̄ satisfactiō sit idem cū eo qui obligatus est. Oportet enī q̄ sit eiusdē generis. aliꝫ nec primꝰ hō nec genꝰ ipiꝰ satisfaceret pro se. Ergo sicut de duobꝰ primis hoibꝰ obligatio in oēs homies descēdit. ita nullus nisi qui de ipsis nascit dz satisfacere p illa obligatione hoim. Oportet ergo q̄ ille hō q̄ satisfaciet nascaꝫ de genere primi hois. qz hoc requirit satisfactio. ¶ Ulterius opz q̄ talis homo qui satisfaciet pro hūano gñe cōcipiaꝫ et generet mundissime scz sine libidine et sine corruptione. et iō sine coitu. Uñ qz iā declaratuz fuit q̄ membra genitalia tam in viro q̄m in muliere sunt mēbra inobedientie. et q̄ mouenꝫ cōtra rōnem. et iō sunt mēbra pcti et membra rebellionis. Et iō hoc fuit causa q̄ oēs hoies sunt rebelles. qz p ipa mēbra libidinosa generanꝫ et pducunꝫ. ita q̄ p illud mēbrū genitale intrat ois corruptio in oēm homies. Oportet ergo talis qui dz esse deus et hō et qui satisfaciet pro hoibus q̄ nullo modo sit conceptus nec generatꝰ per mēbrū genitale. cum ipse debeat destruere oēm culpā et oēm pctm. qz iam esset in carne initiū corruptionis et culpe. et tunc esset debitor et obligatus esset sicut alii hoies. et tunc nō posset satisfacere p aliis hoibus. Natura ergo satisfactiōis exigit q̄ caro illiꝰ hois nō sit generata per virū. ergo nō debet esse de semine viri. quia si sic nihil valeret nobis p satisfactōe. et sic erit sine patre immediato. Erit ergo talis homo formatꝰ ne cōcipi. q̄m ad corpus immediate p manū dei. qz aliter fieri nō potest. Quia sicut primꝰ hō immediate factꝰ fuit per manū dei. ita et sc̄us. Sed qz oportebat vt ille sc̄us homo qui satisfaceret p hoibus nascereꝫ ab hoie scz a viro vel muliere. et de genere primi homis. et cū mulier mariā esse est ordinata ad cōcipiendū et virginem ad nutriendū et ad lactandū. cōueniētius fuit vt a muliere generareꝫ q̄m a viro. et hoc sine cōcupiscētia libidinosa mulieris. ita q̄ ulla mulier de q̄ formabaꝫ nullā sentiat libidinē. imo necesse est q̄ in illa muliere nunq̄ fuit libido. et ideo necesse est q̄ talis mulier sit virgo perpetua. Et qz tale corpꝰ ipsius hois nō erat cōceptum in vulua mulieris. sed in ventre per virtutē dei de sanguine mulieris sine violatione virginitatis. ideo etiā necesse est q̄ talis hō etiam nascaꝫ de ipsa muliere sine fractione et apertione vulue mulieris. Quia sicut nō intrauit. ita non debet exire. Quoniā vulua mulieris nō aperitur nisi per mēbrū viri cū libidine. ideo cū vulua illius mulieris nullo modo debeat aperiri per membrū viri. sequitur q̄ ille homo nascēdo

q̄ redemptor generetur sine libidine.

Ti. cclviij

Oportuit q̄m sine viri semine fieri.

Oportuit nere primi homis. et

Oportuit q̄m nasci ex virgine.

de tali muliere nullo modo debeat aperire vulvam eius aliter relinqueret in ipsa signa libidinis et corruptiõis carnis ⁊ signa. ac si ipsa libido precessisset et fuisset aperta per membrum virile. que omnia debẽt esse aliena ab ipso hoie quẽ requirit diuina iustitia et humana obligatio. cum debeat summe distare a libidine ⁊ abominative stigio libidinis. Unde alias faceret opus quod cõsuevit membrum virile facere scilicz vulvã mulieris aperire, et tamẽ debz esse elongatus ab illo membro totaliter et a proprio opere, qõ solum illi membro vicioso ac rebelli et libidinoso cõuenit. Ergo necesse est q̃ ille homo qui per manum dei fuit formatus intus in ventre virginis mulieris sine omi libidine nascatur et ereat sine apertione ⁊ violentia sicut intrauit. et vt ipa maneat virgo incorrupta.

¶ Et vt in generali et breuiter concludamus omnes conditiones persone illius infinite. que necessaria est homini et nature humane p̃ solutione satisfactionis, oportet q̃ habeat tales cõditiones ex parte humanitatis et anime et corporis q̃ nullo mõ derogẽt nec ⁊trariẽt diuine nature ⁊ deitati. nec derogẽt nec disconueniant satisfactioni et solutioni. p̃ qua facieda ẽ necessaria nobis illa p̃sona. imo totaliter cõueniãt ⁊ p̃portionẽt. Et ideo exinde possumus cõcludere i speciali omnes cõditiones q̃ tum ad animã ⁊ q̃ tũ ad corpus ⁊ q̃ tũ ad vnionem anime et corporis cũ natura diuina in vna p̃sona. Et quoniam in natura diuina sunt tres p̃sone realiter distincte scilicet pater et filius et spiritussanctus. ideo videam⁹ que persona est magis conueniens vel pater vel filius vel spiritussanctus cũ qua vniretur humanitas seu corpus et alia. Et apparet q̃ persona filij sit magis conueniens. vt sit vna p̃sona in duabus naturis: quoniam p̃sona filij deb⁹ habet multas conuenientias cũ hoie. quod nõ habent alie persone. Unde q̃ filius est productꝰ et accepit oia q̃ habet a patre et accepit esse. ita hõ etiã est productus ⁊ accepit esse a deo. Et etiam filius est imago patris increata. et homo est imago dei creata. ⁊ sic magis conuenit p̃ductus cũ producto q̃ inproductus. ideo magis conuenit persona filij dei q̃ patris et etiã q̃ magis conuenit imago cum imagine q̃ illequi non est imago. ideo magis conuenit filius q̃ spiritussanctus. Etiam quia erit filius hominis conuenit q̃ potius sit filius dei. quia iam filius dei est q̃ q̃ sit spiritussanctus. q̃ rõnabile est q̃ qui patrẽ habet in celis. q̃ matrẽ habeat i terris. Item quia homines sũt filij dei ex parte anime vt probatum est. q̃ uis sunt deformati. ideo magis conuenit filius dei naturalis q̃ spiritussanctus.

Q̃ filius sit carnis natus.

Tit. eccxvij.

¶ Si talis persona infinita inquantum homo debeat esse mortalis vel immortalis ad satisfaciendum.

Titulus.ccliij.

Quoniam autem talis persona erit infinita que simul deus sit et homo. ideo ē necessaria pro satisfactione totius humane nature. vt scilicet habeat in se aliquid maius ꝫ quicquid est sub deo quod sponte dei et non ex debito deo. qđ extra talem personam talem similem vel aliquid tale inuenire non possumus. queramus ergo quid poterit dare talis p sona qđ valeat tãtum. p quod possit fieri infinita satisfactio. Aut em ille hõ simul erit deus et homo dabit seipsũ aut aliqđ de se videam⁹ ergo qualis debet ē talis datio seu donatio. Unde cũ talis homo inꝫtum homo est creatura dei. sequit q̃ quicqđ habet ē dei. ⁊ est obligatum deo. et oia que potest debz deo p pmam obligationem naturalem. q̃ quicqđ habebit accepit a deo. Et ideo debet deo honorē ⁊ obedientiam et amorem. et totũ quicqđ facere poterit erit iã deo obligatũ et debitũ nõ pro iniuria quia nullam fecit. sed pro naturali pma obligatione. quia oia ab eo accepit. ⁊ nõ ergo poterit satisfacere pro alĩs hominibus. cũ oia pro seipso debet. et deus ex debito exiget ab illo homie quicquid habet ⁊ quicqđ poterit. q̃ creatura sua erit. Queram⁹ ergo quid in se habebit ille homo quod deo nõ sit debitum. sed sit vere suũ. et quod deus nõ possit ab eo exigere. Si ei nil tale habet. nõ poterit satisfacere p alĩs qui debent deo infinitum p secundã obligationẽ. Sed certe ille homo nõ tenetur se tradere morti seu animã suã et vitam exponere p honore dei. q̃ hoc non exiget deus ex debito ab illo homine. sez q̃ de vita ⁊ animam suam ad mortẽ. Uñ quia mors est in oibus hoibus propter pctm̃ et culpam. quia si prim⁹ homo nõ peccasset. nũ ꝫ mortu⁹ fuisset. ergo cum iste homo erit sine pctõ et sine omni culpa innocentissimus cum sit deus. multo magis nõ debebit mori. Ergo si ille det sponte et libere se morti ad honorem dei. tunc dabit aliquid de suo quod deus non exiget ab eo ex debito nec etiã potest ab eo exigi p obligationẽ. quia nõ est peccator. Etiã nõ poterit se magis dare deo ꝫ dare vitam et animam suã ad honorez illius. Nec etiã aliquid poterit dari preciosius deo. q̃ nihil asperius aut difficilius potest homo spõte et nõ ex debito pati. ꝫ mortez ad honorem dei. Igit̃ sequitur q̃ necessaris erit mors illius hominis ad satisfaciendum p alĩs hominibus. Ergo per sctã mortem illius homis poterit fieri satisfactio seu pvitaz suam spõ tẽ ꝫ s de te traditam morti ad honorem dei. Inuenimus igitur precium et debitum ad soluendum pro peccatis et iniurijs ac offensis omniũ hominũ. Igit̃ necessarium est pro satisfactione totius humane nature. q̃ talis homo qui erit deus et homo qui necessarius erit pro satisfactione sit mortalis. ita q̃ possit mori si velit et hoc sponte. quãuis sit deus. Et tamen ipsum nullus poterit occidere si non velit. nec contra suã voluntatẽ ⁊

Per mortẽ ꝫ s de te traditam morti ad honorem buit satisfa. ere.

hoc q; erit deus ⁊ sine peccato. Si em̄ nullo modo mori posset. nō esset vtilis nec conueniens pro satisfactione hominuz. Et etiaz hoc est summe conueniēs vt satisfactio fiat per mortem quia hom̄es sunt obligati ad sustinendū mortem eternaz, sed conuenientius fieri non potest vt homo euadat mortem eternā quam debet nisi homo sustineat illam voluntarie qui non debz Sed homo qui iam obligatus est ad infinitam penaz non potest soluere talem penam que liberet a pena infinita. quia quā cunq; penam acciperet iuste et digne eam sustineret. Ut igitur moriatur. homo qui est obligatus ad debitam penaz possit euadere ipsam penam necesse erit vt talis homo pro homine suscipiat penam voluntarie et sponte. qui nil pene debeat pro se Sed nullus talis poterit esse nisi ille homo quem querimus. qui erit deus et homo. vt mouendo ⁊ sustinendo penam pro homine quā sustinere non debeat iuste. homo propter eam euadat ⁊ mortem et penam quam debebat. Et ideo necesse erit q; ille homo qui est necessarius nobis pro satisfactione possit pati et mori ⁊ sustinere penam si velit. ꝫ nullo modo possit pati nec mortem nec aliquam penam contra suam voluntatem nec aliqua res possit sibi nocere contra suam voluntatem. sed sua voluntate permittente omnia possit. Ñā innocentissimus erit. nec propter hoc talis homo erit. in miseria. sicut ceteri homines mortales. quia voluntarie erit talis vt possit pati. sed non contra suam voluntatem. Necesse est etiam q; ille homo qui erit necessarius pro satisfactione nostra intelligat et cognoscat omnia bona et omnia mala hominis. et cognoscat perditionem et lapsum hominis et omnia que sunt necessaria pro reparatione et totali satisfactione. et quid debeant homines deo. et q; cognoscat de seipso quid erit illud quod oportet deo fieri pro hominis satisfactione. et etiaz q; ipse cognoscat q; ipse solus est qui potest satisfacere et non alius. et hoc per mortem suam. etiam q; si ipse non moriatur. q; omēs homines perdentur eternaliter. qm̄ si non cognosceret hoc. non posset satisfacere quia oportet q; det vitam suam voluntarie et scienter propter peccata hominum.

Qrīs voluntarie moriatur.

Qrīs cognoscat oia bona et mala hominis.

¶ De benignitate amore et pietate. patientia et mansuetudine ipsius.

Titul⁹. cclv.

Titulo precedēti.

ET quoniam iam declaratum est q; satisfactio quā debz facere iste homo quem querimus et quo indigemus. oportet q; sit voluntaria et sponta-nea cum magno cordis affectu et optima voluntate. quia aliter nō tolleret offensā et iniuriam que inter deum et homines est. nec placaret iram dei. ideo oportebit q; ille homo qui satisfaciet pro hominibus non solū moriatur et det vitam suaz mortis ad honorem dei. immo oportebit si debeat satisfacere q; susti-neat mortem libentissime etyo-

Oportuit ꝑz ex charitate pati.

luntarie cum desiderio. et cum intimo cordis affectu ad honorem dei. quia nullus poterit eũ cogere nisi ipsemet permittere velit. Et ideo necesse erit ꝙ talis homo sit benignissimus vt habeat voluntatem ita piam ⁊ benignam erga humanam naturam et alios homines. ⁊ tantum diligat hoies ⁊ ꝑpatiatur eis vt velit mori et dare vitam suam ꝓ ipsis. vt per mortẽ suã liberentur a penis eternis. ⁊ ꝙ magis velit saluationem hoim ꝫ seruare vitã suam. qm̃ si non sit ita tunc nõ morietur ꝓ hoibus. qz nullꝰ poterit eũ cõpellere ad moriendũ nisi ꝓcedat ex eius mera volũtate pia et bona Et iõ oportebit ꝙ nõ attendat ad maliciã hominum. nec ad iurias nec ad offensas. sed magis attẽdat ad hoies propter naturam humanitatis. et diligat eos inquantũ sunt hoies et portãt dei imaginẽ ꝓpter animã rationalẽ et inquãtũ sũt sui frẽs ꝑ sui naturã Et iõ oportebit ꝙ nõ habeat hoies odio ꝓ ꝑctã ⁊ malicias eoꝝ ꝫ magis cõpatiat ⁊ doleat ꝑ malis eoꝝ qm̃ si tal' nõ eẽt. tũc nõ eẽt cõueniens ꝑ satisfactione ⁊ tali homine indiget natura hũana nec põt aliter liberari Et iõ necessario oportebit ꝙ tãta sit sua bonitas et benignitas. ꝙ vincat maliciam et nequitiam. et tanta sit sua mansuetudo. ꝙ vincat omnem crudelitatem et impietatem. et tanta sit

Xps patiẽdo debuit naturã hũanã ũspicere

Xps debu sua patientia ꝙ vincat omnez ir crucifiniimam et offensam sibi infegentes di rẽdam. Et ideo oportet ꝙ sit taligere. lis ꝙ diligat oẽs sibi cõtrariceꝫ tes vel persequẽtes aut ipm occiderevolentes. ita ꝙ tanta sit in eo bonitas ꝙ oẽs remittat offensas. et de nullo velit vindictã ꝓpter aliquã iniuriã. qm̃ talis est necessarius hoibus ꝓ satisfactione ☞ quãta bonitas et benignitas erit ista ꝙ talis hõ iustus et innocens velit mori et dare vitã suam ꝓ hoibꝰ iniustis iniꝫs malis et ingratissimis. perditis et omni pena dignis. et ꝓ peccatis culpis et offensis omniũ hominũ totius mundi. Et ideo necesse est ꝓpter ꝓdicta ꝙ iste hõ sit de genere eorũdẽ hoim qui obligati sunt ad penam. propter amorem vnitatem ⁊ ꝓpinquitatẽ. qm̃ magis diliget hoies et compatiet eis quia erit de natura eorũ. Ũs si fieret de nouo sicut primus hõ non esset tantum propinquus hoibus obligatis ad penã. O quantum homo et tota humana natura deberet gaudere ꝙ talẽ poterit habere hominez q̃ ꝓ eis satisfaceret.

¶ Qualit ille hõ poterit mori occidi ad honorem dei et quis eũ poterit occidere.

Titulus. cclvi.

ET qz mors illius hominis qui erit deus et homo erit totum precium et satisfactio liberationis hominũ si sit voluntarie et ad honorem dei suscepta. ideo vlteriꝰ inuestigandum est quomodo poterit ille homo vitam suam dare morti ſ pontead honorem dei an ipsemet se debeat occidere. vel an alij eum debeant occide-

re. Sed q ipsemet se occideret. hoc non esset ad honorem dei. immo cōtra honorem dei. ergo necesse erit q alij eum occidāt z q ipse velit et permittat se occidi ad honorem dei. et tunc etiam oportet q ipse habeat inimicos qui eum occidant et persequantur. et oportet q etiam sit aliqua causa. que sit ad honorem dei pro qua sustinenda et defendenda. ipse det vitam suam ad mortem. et q pro illa causa. alij occidant eum. Et iō inuestigemus quomodo poterit hoc fieri. Ideo considerare debemus q iste erit solus bonus inter omnes homines et omnes alij erunt mali. nisi mater sua que erit bona ex necessitate. Et cum homines sint lapsi et corrupti ac peruersi. vt declaratū est in tractatu de lapsu ad longum. per consequēs faciūt mala opera z ducunt pessimā vitā et totaliter faciunt contra deum omnia opera sua. et contra iustissimā equitatē et veritatē quia omnes amant suam propriam voluntatem et propriuz honorem z nolūt corrigi nec aupter veritatē z iustitiā ōbuit occidi.

Xps debuit ab aliis occidi.

Tit.cclxx.

Q xps p. dire correptiones. Et quia illa homo perfectus erit totus bonus contrarius alijs hominibus. ideo oportet q quantū poterit impugnet eoz malā vitā et mala eorū opera et predicet z corrigat homines per verba sua. et necesse erit q dicat veritatem hominib9 quā hoies nolunt audire. Et sic quia etiā opera sua erunt contraria operib9 alioum incurret inimicitias z inuidiam plurium qui nolunt audire veritatem. et sic predicādo et tenendo immobiliter et indeclinabiliter veritatem et iusticiam et hoc viuendo et loquēdo plures habebunt eum odio vsq ad mortē. Et sic si isto mō ipse neq ppt odiū neq ppt timorē mortis non velit desistere a sua veritate et iusticia si occidēt eū quia contrarius est eis et ipse permittet se occidi fortissime et firmissime perseuerando in his que dei sūt. Nonne tunc dabit vitam suam sponte ad honorez dei? cū ms enim ipse tenetur dicere veritatem et eam tenere viuendo et loquendo ad honorem dei. tamen non tenetur mori p honore dei et debito nisi ipse velit. Item in hoc etiam dabit ex emplum efficacissimuz a ūs hoīb9 vt nullo modo deserāt nec relinquant veritatem dei nec iusticiam eius. nec recedant ab illa ppter mortē quā aliquando propter necessitatem patiantur vt soluant cum illo qui nullo modo mori debebat. sed sponte ad moriendum se obtulit et in hoc fecit deo honorem maximum. Unde non erit hoc exemplum magnum et efficacissimū vt sic alij homines postq cognouerint eum et veritatem. et quā ta persona erat ipse. animētur et inflammentur et imitentur eum. vt propter nullas incommoda que eis poterint obesse declinent a iusticia quam deo debent cū etiam aliquando de necessitate mori debeant. cū ipe qui nec pro se mori ex debito debebat nec pro alijs poterat cogi mori nec voluit preseruare tā pretiosam vitam. immo seipsum et tam pretiosam personam tā

Xps monumbus vt nullo modo deserāt dit alijs exemplum

voluntarie dedit i mortem pro
pterveritatem et iusticiam de=
fendendam ōnis et debito ta=
lis persona quia erat homo de
bebat deo omnem obedientiaz
et facere proveritate et debita
quicquid poterat. et hoc virtu
te prime obligationis. Attamē
hoc est extra mortem quia et de
bito nullo modo reus debebat.
Et ideo moriendo sponte reli=
quit hominibus exemplum vt si
militer faciant et ne timeant
morti. Sic ergo quāuis ille qui
occident eum mala occident vo
luntate. attamen quia ipse sus
tinebit hoc sponte ex caritate
ad honorem dei et advtilita=
tem totius humane nature. ō
laudabiliter z misericorditer su
stinebit. ¶Sed mirandum erit
quomodo poterit esse tanta cru
delitas. invidia et malicia. i il
lis hominibus q velint eum oc
cidere tam bonum hominem vt
erit. quoniā nullī nocebit nec
nocere poterit qm̄ erit summe
benignus. Maxima ergo debz
esse ista invidia et malicia. Et vñ
poterit ista generari? Et iō no
tandum est q totū genus humā
nū est sub potestate z captiuita
te primi angeli et mali et nequi
simi. et ideo q ille erit hō nouus
in mundo qui predicabit et do
cebit nouā doctrinaz et omnia
noua que pertinebunt ad hono
rē dei. et ad liberationem hoim
et totaliter operabit omia q fa
ciet cōtra diabolum et ad suum
regnū destruendū. Unde cū ille
hō debeat liberare genus hūa
num ab obligatione infinita et
satisfacere pro oib9. oportet ip
sum pugnare totis viribus cōtra

Vñ sit ortā invidia er q xpm occidebant.

captiuitatē hoim vt removeat
homies a captiuitate diaboli.
Vñ diabolus erit principalis
et capitalis inimicus eius. et sic i=
ter eos erit bellum sed secretum
Nam diabolus videns talem
novum hoiem qui nunq̄ appa
ruit in mundo. et super quē nul
lā poterit spē ptātez timebit su
um regnū et dominiū perdere z
sic resistet totis viribus huic homi
ni. et suadebit suis membris. scilz
malis hominibus vt eū occidāt
et perdant. et hoc quia ipse nō
potest sibi nocere per se. et sic p
medijū aliox occidet eū diabo=
lus quantū in eo est. Et ideo p
ter invidiā quam habebit ille
malus angelus contra istū no
tū hoiem. inflammabit et cōci=
tabit aliquos malos homines sibi
adherētes contra istū. et gene=
rabit tantā invidiā contra eū.
vt omnino velint eū occidere q
aliter nō poterit ei nocere. Sic
diabolus tractabit mortem su
am. et dabit consilium secretus
vt occidat eum per malos homi
nes ministros suos si potest nec
aliter cessare poterit donec hoc
fecerit quia non poterit sustine
re talem hominem sibi contra=
rium. Et sic pvñ poterit tanta
invidia et crudelitas insurge
re contra eum. Et hic apparebit
summa benignitas istius ho=
minis. quia morietur etiā spon
te pro occidentibus ipsum. et
pro inimicis suis et pro pecca=
tis eorum. Et ideo quia dia=
bolus occidet talem hominem Justa vi
iustum et innocentem qui nul= ctoria xpi
lo modo debet morī nec obli= cōtra dia
gatur morti. nec diabolus ha bolum p
bet aliquod ius in eo ideo ipse mortem.

committit maximam iniusticiã ꝓtra istũ hoiez innocentẽ. ideo verasciter erat dignus perdere totum ius qõ credebat se habere super homines. ꝙ uis in veritate nullum habebat. Et quia sicut inualit hominẽ i quo nullum ius habebat. ita perdiderat ius si quod habere videbat in alijs hominibus. Et sic ille homo satisfaciet pro tota hũana natura. et morietur laudabiliter ad honorem dei. et liberabit hominem a potestate diaboli. et hoc per veram iusticiã.

xps vicit diabolũ

Et sic vincet diabolũ per iusticiam veram ꝛ iustum est ꝙ diabol⁹ sit captiuus ei⁹ ꝓpter iniuriam et iniusticiam quã sibi fecit. Et sic homo acquisiuit ꝓ iusticiam potestatem et dominium supra diabolum. Et sicut diabolus vicit primum hominem per deceptionem et falsã promissionem et subiugauit eũ sibi ita homo vicit diabolum ꝓ iusticiam et captiuauit. Et qꝛ ille homo erit deus et fili⁹ dei. ideo non faciet diabolo iniusticiam. sed faciet humanitati de diabolo veram iusticiã. Et ideo ꝓ ista veram iusticiam diabolus erit sub pedibus istius homis. et ipse tenebit ipsum iustissime captiuatum. Ecce qualiter poterit fieri vera liberatio hominum per mortẽ illius qui erit simul deus et homo. et a diabolo et a peccato seu iniuria ꝛ offensa dei et a pena infinita. Sic mors istius hominis vincet diabolum et omnẽ culpam et peccatum. Et sicut diabolus decipiendo hominẽ subiugauit eum sibi. ita decipiendo se ipsum. quia inuadet et occidet istum hominem. captiuabitur et ligabitur ab isto homine cũ adiutorio diuinitatis per iusticiam. Et sicut primus homo fuit sub potestate dyaboli propter inobedientiam quã fregit ꝛ fuit in ira dei et separatus a cõsortio et amicicia dei ita ꝛ per obedientiam istius hominis qui erit maior primo homine. quam seruabit vsqꝫ ad mortem inclusiue sꝛ tenendo veritatẽ dei et iusticiam ad quã obligatur omnis homo. et quam deus vult et exigit ab omni homine. homo erit dign⁹ liberari tã a potestate diaboli ꝙ ab ira dei et restitui ad amicicias dei. qꝛ obedientia computabitur pro inobedientia. Sicut enim inobedientia facta est per hominẽ. ita obedientia etiam facta est per hominem. et maxime quia ista obedientia in infinitũ superabit illam. quia erit facta cum difficultate. sꝛ mortis. ꝛ per maiorem sꝛ hominem ꝛ filium dei. Et ita magis erit accepta bilis deitati obedientia voluntaria istius hominis ꝙ fuerat displicibilis inobedientia primi hominis. ꝛ maior erit honoratio istius hominis. ꝙ fuerat inhonoratio primi hominis. Et sic totaliter annichilabit ꝛ destruetur iniuria et offensa primi hominis. et a tota natura humana.

¶ Qualiter mors istius hominis que ẽ necessaria ꝓ satisfactiõe omnium hoim ꝓualet ꝛ magis ponderet ꝙ nũerus ꝛ magnitudo omnium peccatorũ et offensarũ oim hoim.

Titulus.cclvij.

Quoniam aūt iam declaratum est q̄ mors illius hominis erit satisfactio et pretium pro peccato hominis et totius humane nature et p culpis offensis et iniurys hoim. et cum iam declaratū sit q̄ q̄libet peccatū seu offensa contra deum ascendit in infinitum. et q̄ habeat quandā infinitatē. et oportet q̄ ꝑm mensurā peccati et offense fiat satisfactio et cum pro vno peccato infinite culpe. infiniti mundi pleni creaturis non possent satisfacere. et ideo cum peccata sine iniurie sint sine nūero contra deū et possint esse et multiplicari i infinitū et crescere. videamus quomodo mors ūtius hominis qui erit deus et homo q̄ erit necessarius p satisfactione erit sufficiens satisfactio et sufficiens p̄cium p oībus peccatis oīm hoim. et videam⁹ etiam q̄liter plus p̄deret mors ista q̄ numerus et magnitudo oīm peccator. Jdeo ad hoc cognoscēdū opz p̄derare vitam illi⁹ hois q̄ntū valebit et q̄ti valoris et q̄ti precij erit. Vnō humanitas illius hois pl⁹ valebit in preciositate et excellē-

Vita xpi fuit p̄ oībus hominibus

tia in nobilitate et bonitate et in dignitate q̄ oēs homines q̄ or oībus fuerunt. sunt et erunt. et q̄ possunt eē. et q̄ oēs creature. quia homo iste erit deificatus. et sua hūanitas erit vnita deitati i vna psona. Et ideo ꝑpter istā vnionē et ꝑpter istud mīmonium altissimū. ista humanitas ascendet ad summā dignitatē Sicut em iā declaratum est vel fuit de spōsa respectu spōsi i capitulo de amore q̄liter sponsa ascendit et nobilitat ꝓpter sponsū cui vnit q̄uis etiam sit infima et paupr̄ima inter oēs mulieres si assumit a rege p regina. fit nobilis et magnanimis de. Similiter erit de hūanitate hominis ūtius quia erit vnita et copulata inseparabiliter tā q̄ sponsa sponso deitati. et ideo erit ꝓportiōata necessario unita dignitatem deitatis tātū quantū fieri poterit. Et adhuc istavnio erit maior m⁹to q̄ spōsi et spōse. quia vna psona erit deus et homo. et ideo vt ille hō erit infinitus et plus valebit q̄ oēs hoies cū sint finiti et etiam q̄ oēs creature. cū nō sit cōparatio inter finitū et infinitū Et ideo si volumus considerare q̄o mors eius plus ponderet q̄ oia pcta. videamus p q̄ to nollet q̄s talē hoiez occidere si esset presens et sciret eū talem esse. Jta q̄ si diceretur alicui nisi occidas istum hominē totus mūdus peribit et q̄cq̄d de⁹ nō est. certe nullus faceret hoc nec deberet facere si sciret eū talez eē. pro omni creatura conservāda. nec si infinitus numer⁹ mūdorum ei daretur. Jtē si etiā diceret. tu occides illū hoiez. aut oia peccata mūdi venient sup te et imputabūtur tibi. nonne iste diceret q̄ citius vellet oia peccata mūdi sustinē supra se et imputari ei q̄ eū occidere. etiā nō solū mūdi p̄ntis sed oia que possunt fieri in futuro et que excogitari possent. Et nō solū de occisione. sz etiā de qualibet pusillanimitate que tangeret ipsum p

quantō etiam aliquis non deberet modicū ledere psonam regis vel imperatoris. Cū igitur esset hoc q̄ aliquis horreret plꝰ vnum peccatū in lesione huius hominis q̄ omnia alia q̄ possunt excogitari. qa lesio istius persone multomagis excedit sine comparatione oēs creaturas. Ecce igitur manifestissimum est q̄ nulla q̄titas magnitudo seu multitudo pctōrū extra personā huius hominis potest nec valet comparari violationi et destructioni vite corporalis talis hominis. Quātū ergo bonum est illud. cuius destructio est tam mala? Si em excedit oē bonū creatū q̄ mala est ei⁹ destructio. ergo vita illius hominis plus erit bonū et maiꝰ bonum sine comparatiōe. q̄ illa peccata sint mala. que quidez peccata sua iterfectio sine estimatione superat. Unde si interfectio illius hominis supat omnē multitudinē pctōꝝ que cogitari possunt extra psonam eius et si pctā et crimina tantum sunt odibilia q̄ tū sūt mala. et vita illius hominis tātū sit amabilis q̄ tū erit bona sequit q̄ vita illius hois plꝰ erit amabilis et magis bona q̄ oia peccata sint odibilia et mala. Ergo tantū bonū tam amabile sicut erit vita illius hominis que pciosior est q̄ oīe qđ est citra deū. nō erit sufficiēs ad soluendū qđ debetur pro peccatis et offensis totius mundi cū superat omne debitū qđ debēt pctōres p satisfactiōe. imo plꝰ ponderat in infinitū. Ecce igit qūo vita illius hominis vincit oia cria oēs offēsas. et omnes culpas si detur p illis. Si ergo dare vitam est accipere mortē. sicut datio huius vite prevalet et prepōderat in bonitate plꝰ q̄ omnia peccata hominuꝫ in malo. ita acceptio mortis. Ergo si ille homo quem querimꝰ det vitam suā morti sponte ad honorem dei pro satisfactione totius humane nature. nonne satisfaciet et soluet p omnibꝰ hominibꝰ? Et satisfactio erit maior in infinitum q̄ omne debitum qđ debent omnes homines. Patet ergo quomō mors illius hominis qui est necessarius pro satisfactione totiꝰ humane nature prevalet et magis ponderat q̄ multitudo et magnitudo omnium offensaꝝ et peccatorum.

Mors vñi est pciosior oibus peccatis.

¶ Qualiter ipa mors deleat et superet peccata occidentiū talem hominem.

¶ Titulus. cclviii.

Et q̄m dictū est q̄ mors illius hominis q̄ erit deꝰ et hō supabit oia pctā et cria hominū. sed dubiū est qūo poterit delere et supare pctā illoꝝ qui occident eū. Q̄m si tā malū est occidere eum. q̄ tū bona erit vita eius qūo poterit mors eius supare et delere pctā et crimina illorū qui eum occident? Q̄ apparet q̄ tantū malū sit peccatum eoꝝ qui occident eū. q̄ tū vita eiꝰ est bona. Ergo quomodo mors eius poterit satisfacere p peccato eoꝝ qui eum occidunt? Aut si poterit delere peccatum alicuius illorum et satisfacere p illo. oportet em q̄ satisfactio sit tāta q̄ deleat oia

peccata. hic possumus dupl'r respondere. primo qz nullus scienter occideret illū si talem eū cognosceret. sez deū et hominē ideo si occidunt eum ignoranter occidūt. quare sequit q' pec catū eorū nō est ita m[a]g[n]ū. sicut vita eius fuit bona. qz ignoratia diminuet peccatū illud. vt non sit ita infinitū. Tū quādo dictū fuit q' tātū mala fuit de structio eius. q̄tum vita ei⁹ bo na tunc nō pensauim⁹ q' iter fectio seu occisio eius facta fuit ignoranter. sed quasi scienter fieret. qa nunq̄ aliquis pote rit nec vellet sciēter facere. Se cundo respondere possum⁹. q' meritū et bonū qđ faciet hō d̄ erit deus erit duob⁹ modis in finitū. Primo ex parte facien tis. qz erit persona infinita. Secundo ex parte dei acceptā tis. quia oīe meritū deo acce ptabile est infinitū sicut demeri tum infinitū. Et sic datio vite erit infinita. et ex parte dātis z ex parte acceptātis. sed oīe pctm qđcūq̄ possit facere creatura est finitum ex parte facientis. sed solū infinitū ex parte il lius contra quē fit. sez ex parte dei Et sic mors illius homin is pōt delere oīa pctā fieri possibilia per creaturam. et illis sa tisfacere. et vltra superabit in infinitum.

Mors xpi pualet pctō crucifigētiū.

Meritus mortis xpi est dupl'r infinitū.

¶ De circunstantijs et condi tionibus quas habebit illa p̄ciosa mors. et que conuenien tiores erunt ei.

¶ Titulus. cclix.

ET quoniam illa preciosis sima mors et infiniti va loris illius preciosissimi z beni gnissimi et pissimi hominis q̄ indigemus est necessaria toti humane nature p satisfactiōe. et in ipsa pendet tota restau ratio et totum bonū hominū. ideo videamus quas circunstā tias habebit et que condition nes et conuenient. Et qm̄ illa mors erit satisfactio toti⁹ na ture humane et totū bonū z to tum meritū. ideo illi morti con uenit vt habeat omnes condi tiones per quas poterit eē ma gis meritoria et satisfactiua ac magis accepta. z per quas poterit declarari maior bona voluntas bonū cor et intimus affectus cordis hominis illi⁹ morientis. Unde oportet q' ta lis mors vt dictum est sit volū tarie accepta ac sponte. quia aliter nil proficeret. Et ideo oportet q' ille benignissimus homo velit suscipere et sustine re mortem libenter et sponte et cum bona voluntate. z ideo habebit maximum amorem et maximam charitatē ac arden tissimam et exquisitam piet atem erga naturam humanam perditam vt soluetur. Et ideo non solum valet sustinere z re cipere mortem. imo per talem modum et per talem formam in quibus talis mors sua erit magis meritoria et magis sa tisfactoria. magis vtilis et cō modosa pro humana natura. et q' etiam conueniat sue pissime voluntati et charitati ar dentissime. Et ideo quia ille ho mo recipiet mortem non inui tus nec ignāter. imo ipo sciēte q̄mittēte z volēte. iō tal' mors

Ti. cclix

Qd mors xpi sit vo luntaria

Q; mors oportet vt sit deliberata z ordinata per ipsummet et non fiet cum casu fortuito. sed pemet eligat voluntarie talem mortem qualez voluerit. z nihil fiat in sua morte contra suam volūtatem. ¶Et quia quanto mors erit cuz maiori pena magis crudelis z dolorosa ac magis ignominiosa z turpis et opprobriosa ac derisoria si sit voluntarie assumpta. tanto erit magis meritoria et satisfactoria. et commodosior humane nature. ac magis acceptabilis deo. ideo certe conueniet amatori ardentissimo et pietati illius pissimi hominis. vt non solum velit sustinere mortem. immo talem mortem sicut dictum est. q; hoc erit maius bonum quod potest facere. Et ideo conuenit sue maxime bonitati vt faciat tantū bonum. quo non poterit esse maius nec melius. nec excogitari. Unde ille homo pissimus erit persona infinita. et ideo conuenit ei facere tantum bonum. vt sua mors preciosissima superet et excedat omnia peccata. z vt non possit magis superare vt habeat omne meritum. Et ideo cōueniet q; omnes conditiōes et omnes circunstantie que poterunt reddere illam mortem difficillimam. penalissimam per omnem modum atrocissimam z crudelissimam. dolorosissimam ac ignominiosissimam sint in illa morte seu comtentur eaz. Et ideo conuenit q; fiat in loco publico et solenni et non in occulto de die et non de nocte. z sic de aliis circunstantiis. et oportebit q; genus mortis sit turpissimum et ignominiosissimum.

Q; mors debeat esse deliberata et electa.

Q; sit de spectissima.

Q; sit in loco publico.

¶Quomodo autez poterunt fieri ista. faciliter possumus cognoscere si consideremus illos per qnos talis mors fiet. quoniam oportet q; sint inimici sui maxime. Unde iam dictuz est q; ille primus angelus scz diabolus erit inimicus capitalis istius hominis. et habebit ipsum odio infinito. et ideo tractabit mortem suam. et inflammabit aliquos homines ad sūmū odium istius per summam inimiciciam. Et ideo illi homines q; erunt inimici sui non solum desiderabunt ipsum occidere. immo etiam inferre mortem turpissimam et amarissimaz. et talem qualis dicta est. ¶Et multū bene cōuenit illi talis mors quia inimici eius multum desiderabant ei inferre talem mortem vt dictum est et ipse cū gaudio et bona voluntate suscipiet eā. et sic eorū desiderium et volūtas in hoc cōcordant. sed i isto nō erit sicis volūtas qripsi mala et pessima voluntate et puersa intentione inflammati euz occident. sed ipse bona volūtate et intimo cordis affectu propter salutationem totius humane nature ad honorem dei. et ad offensam placandam mortez libenter sustinebit. Et quia ipse nullam ostendet potestatē sed totam abscondet. ideo poterunt eum occidere et tractare sm suam malam et peruersam voluntatem quantum ipsemet permittet. Ecce magnuz mysteriuz erit ibi. quia ipsa malicia destruet seipsam. quia quanto magis inimici eius per malicias

Ti. cclvi.

Xpo competebat mori in cruce.

Mors destruet mortem.

et iniquitatem dabunt mortez tantomagis ipsa mors erit meritoria et satisfactiua pro peccatis et destruet maliciaz. z sic destruet seipsam. et iustas erit cōtra seipsā. Nō ei pōt fieri talis mors nisi p iniustatē. et etiā non fiet nisi ppter iniustatē. et sic p iniustatē z malicia destruitur et annihilat ipa malicia z iustas. Et sic ipa iustas z malicia facient mortē suā. z colligēt xpas ad seipas pcutiēdas et ipa iustas occidet seipaz. Et ita patēt cōditiōes z circunstātie in gāali. q̄ erunt cōuenientes isti morti pciosissime q̄ necessaria erit p satisfactiōe hoim.

Declaratio magis in spāli quā rōnabilit sequit saluatio humane nature per talē mortem.

Titulus. cclr.

Nulli autē dubiū pōt esse quantū donū sit ois tigz p̄ cui illud quod ille homo qui erit deus et homo et filius di dabit deitati quando dabit vitā suā pciosissimam morti ad honorez deitatis sponte. Nulli dubium etiam potest esse quin tale op9 sume laudabile sit et sume premiabile ab ipsa deitate. Qui eñ tantū donū sponte dat deo non debet esse sine retributiōe Necesse erit ergo q̄ si ille homo det tantum donum deo. q̄ deitas retribuat ei. aliter aūt de esset iniustus si nollet retribuere aut impotens si non posset. quod alienum est a deo. Sz qui tribuit aliquid alicui dat sibi illud quod nō habet aut dimittit ei q̄ ab ipso posset exigi. Et quia talis persona erit deus z homo sic nullo indigebit. quia vna persona erit deus z homo Et sic nihil poterit dare tali p sone quia plenissima est. Item etiam talis persona nihil debit quod posset ei dimitti. Nec indigebit mereri aliquid pro se ipso etiam quantū ad humanitatem quia oia q̄ humanitas illa poterat habere debēt ei ratione vnionis cum deitate.

Quid ergo tribuet illi q̄ nulla re indiget. et quid dimittetur illi qui nil debet? Ecce ex vna parte est necessitas retribuendi. et ex alia parte impossibilitas recipiendi. quia necesse est deum sm iusticiā reddere quod debet illi qui meretur. z nō est aliquid quod reddat. Sed si tāta debita est merces nec reddit a deo illi homini nec alteri. inuanum videtur fecisse tantum opus ad honorem dei. Necesse est ergo q̄ alteri reddatur. q̄ non poterit reddi illi. Si ergo ille homo voluerit dare illud quod ei debebitur alicui alteri poterit. nec ipsa deitas potest de iure prohibere illi aut poterit denegare illi cui dabit immo iustum et necessariū erit vt diuina natura reddat mercedem illi. cui persona illa voluerit dare. quia licebit ei dare quod suum est et deitas non poterit reddere illud quod debet nisi alicui alteri. Sed quibus cōuenientius ille homo tribuet mercedem z retributionē z fructum sue mortis pciosissime oīb̄ hoibus. seu quos conuenientiz iustiz faciet hēdes tāti debiti. quo ipe nō eget. z tāte abundantie oīs parētes z frēs suos sez alios homies. quos videbit

Q̄ deo ne cessario reddat hoib9 vitā ppter mortē xpi

tot et tãtis debitis obligatos et summa paupertate deficere et esse in profundo miseriarum vt. s. illis dimittat illud qđ debent pro peccatis et offensis t detur illud quo ꝓpiati erant ꝑpter peccata et offẽsas. Nihil em̃ videt rõnabili⁹ nihil desiderabilius. Quicũq; igit accedet ad deũ noie ili⁹ hois. nullo mõ repelleť. Ecce igit qualit hõ ipse liberabit alios hoies t redimet. qt illud qđ sponte dabit deo. ꝓputabit ꝑ debito qđ illi debent. hũana em̃ natura dabit in illo hoie spõte et non ex debito qđ suũ erit. vt redimat se et liberet i alijs hoib⁹ in qb⁹ qđ ex debito exigebat nõ habz vñ reddat. Oẽs igit hoies q̃ ad gr̃am illam voluerint t adherere illi hoi libere cũ digno affectu liberabũtur a sẽa obligatiõe infinita que est ꝓpt petm̃ t offensam. t per ꝙs liberabunt ab ira dei et a pena eterna t a ptãte dyaboli. t recõciliabunť deo et dabit eis eternũ gaudiũ qđ perdiderunt. Qui vero illaz gr̃am cõtinent iuste pibũt in eternum. et incurrẽt penam infinitam quam debuerunt. qt nõ reddent debitũ necessariũ faciẽt.

Q⁹ ppter mortẽ xpi nemo accedẽs ad deum repellitur.

¶Item etiam ad confirmationem istorum considerandu est

Q⁹ xp̃o regnũ celeste duplicit debebatur.

q illi hoi debebať regnũ celeste et hereditas celestis dupl⁹ modis. Primo ex eo qt ille homo in quantum homo erit filius dei. qt immediate recipiet animam rationalez. et erit format⁹ quãtum ad corpus ĩmediate a ꝺo et erit obediens semper deo vt pãtri custodiens formã filiationis. et ideo necessario erit heres dei inquantum homo. Vñ quia inter omnes hoies iste solus erit bonus filius dei. et per consequẽs iure filiationis t paternitatis tota hereditas que debebatur oĩbus hominib⁹ insimul si seruassent formam filiationis. et fecissent vt filij debebitur de iure isti homini. quam alij homines iuste perdiderũt cuius ergo iste homo non moreretur. debebitur tamẽ ei totius hũane nature hereditas. quã de⁹ debebat dare si ꝑmi hoies non fuissent inobedientes. Et isto iure nullus alius hõ poterit esse particeps hereditatis celestis. Sed alio mõ et alio iure debeť tota hereditas celestis illi homini. scz per meritũ sue p̃cios̃ime mortis. qt moriẽť laudabiliter ad honorẽ dei. et per iusticiam veram t per meritũ iust̃ issime debebitur ei tota hereditas celestis. que omnibus hominibus debebat dari si ꝑmi homines mansissent obediẽtes. Et sic duplici iure debebiť tota hereditas celestis illi hoi et quia ei sufficiet hr̃e illam hereditatem per primũ ius. et nõ indigebit scdo iure. ideo dabit alys hoibus ꝺm ius. qđ acq̃sivit per meritum sue mortis. et sic ille homo iuste restituet alios homines fratres suos sibi adherere volentes ad hereditatem celestem. qt dabit eis ius ꝺm q̃ ipse non indigebit. et sic quicquid ille homo acquiret ꝑ mortem suam dabit alijs hominibus. Et quia in morte sua erit infinitum meritum. sic dabit alijs infinituz meritũ qt met nõ indigebit. Et sic relinquitur q

Et sẽs. bernardi

homines qui sibi adherent habebunt infinitum meritum ⁊ infinitum ius. per quod debebitur eis regnum celeste et hereditas celestis. Et sic ille homo per mortem suam ditabit totam humanam naturam que erat paupissima. quia implebit eam merito suo infinito. Unde diuitie et thesauri hũane nature nõ sunt nisi merita. Et ideo per mortẽ istius hominis natura humana erit plenissima. ditissima ⁊ abundãtissima. ita ꝙ amplius non poterit abundare nec crescere. Et tales diuitie ⁊ thesauri erunt incorruptibiles. quia tale meritum erit eternum ⁊ sp manens quia meritum non potest destrui nisi per suum cõtrarium scilicet per culpam et demeritum ac displicitũ. sed nulla erit culpa que posset destruere meritum illud. et ideo erit sp in sua virtute. Apparet ergo qliter rationabiliter sequit̃ saluatio humane nature per mortem illius hominis qua omnis homo indiget.

¶Qualiter illa mors se habebit ad culpas et offensas.

Titulus. cclxi.

Ti. ccxlix

Quoniaz autem iam declaratum est in tractatu de lapsu seu perditione hominis ꝙ i tota natura humana erãt tres culpe. prima erat generalissima que respiciebat omnes homines. et erat totius humane nature et ista erat culpa seu offensa duorum primorum hominum. et ista clauserat omnibus portam celestẽ. alia erat culpa originalis quam contrahit anima quia coniungitur carni corrupte. et tertia est personalis et actualis. et ista multiplicatur in quolibet homine sine numero. et quia ista mors ꝓciosissima delebit omnes culpas et offensas totius humane nature ideo oportet videre ꝗliter se habebit ad istas tres culpas. Unde prima culpa seu offensa non est nisi vna in tota natura humana. et est radicalis et latissima. et quia est pma. ideo mors illius hominis primo et principaliter tollit totaliter illam generalem culpã et iniuriam. et erit satisfactio pro ea. et hoc statim quando mors erit facta. et sic remouebitur totaliter ⁊ vliter a tota natura humana. Sed alie due culpe particulares que sunt i quolibet homine particulari ⁊ que respiciunt particulares personas non tollentur nec destruẽtur statum post mortem. ꝛ oportebit ꝙ ꝗlibet homo adhereat illi morti et vniatur illi homini et fiat membrum eius ⁊ efficiat̃ de sua societate ⁊ familia. aliter meritum sue mortis non poterit satisfacere ꝓ illo. nec aliquis aliter efficiet̃ particeps in merito sue mortis nec recipiet virtutem sue mortis prosẽ. Sed quia parvuli qui non habent vsum liberi arbitrij. non poterunt adherere in ꝓprijs persona illi morti. ideo sufficit ꝙ alij qui habebunt vsum liberi arbitrij adhereant pro eis. Unde quia culpa eorum non est actualis. immo euenit eis per aliam personam Et non per propriam vo =

Mors xpi totaliter tollit originale.

lūtatem. ideo alia persona po
terit supplere vices eorum ad
Nota di- herere pro eis. Sed in adultis
gnissimū. quia possunt per propriam vo
luntatem et liberum arbitriuz
adherere et vniri illi homini.
nō erit necesse q̄ sivolūt q̄ mors
illius hominis eis proficiat. q̄
actualiter vniantur cum eo et
Ti.ccxlvi fiāt membra eius. Unde quia
declaratum est q̄ homies erāt
membra primi angeli mali et
dyaboli. ideo oportebit q̄ reli-
quant z desinant esse membra
dyaboli. et fiant membra istius
hominis. et hoc voluntarie
et spōte et sine coactione. quia
sicut mors eius fuit suscepta vo
luntarie. quia aliter nichil p-
ficeret. ita erit necesse q̄ homi-
nes qui voluerint esse partici-
pes sui meriti et sue mortis vo
luntarie vniantur ei et incor-
porentur quia aliter nichil p-
ficeret eis mors eius. Et ideo
erit necesse q̄ relinquant pri-
orem vitam et antiquam quā
tenuerunt. que erat secundum
diabolum. et recipiant vitam
nouaz ihesus hominis que erit
secundum deum. Et vt fiat cer
ta distinctio inter homies qui
fient membra eius et alios. ne
cesse erit ertam q̄ sint aliqua si
gna manifesta per que signen
tur membra sua que decipian-
tur ab hominibus qui volunt
esse membra eius et de sua soci-
etate. Sic ergo oportebit q̄ ho
mines adhereant ei et vnian-
Mors vbi tur. et q̄ hoc fiat recipiendo a-
nō tulit liqua signa ab ipso ordinata.
pcām actu Ecce igitur qualiter ista pre
ali singu ciolissima mors se habebit ad
lorum. delendas offensas mundi z cul
pas hominum. quoniā nō dele
uit nec destruet propias cul-
pas et offēsas cuiuslibet hois
quas quilibet cōmisit per pro-
priam voluntatem nisi cuilibz
displiceāt omēs culpe et offēse
quas fecit et eas odio habeat.
z tūc mors illa satisfaciet pro
omibus peccatis cuiuslibet dū
tamen efficiantur membra ei⁹.
Sed ad delendam culpam ori
ginalem. nō erit necesse q̄ ali-
quis habeat displicentiā quia
non cōmisit eā per propriaz vo
lūtatem. nec etiam ad delēdā
culpā generalez totius hūane
nature. erit necesse q̄ aliquis
doleat. quia illa delebitur to-
taliter p̄ mortē statim hoibus
ignorātibus. ſz tamēn fuit ne
cesse q̄ p̄mi parētes qui eaz cō
miserūt ō illa culpa doluerint
et eis displicuerit aliter quo
ad ipos non deleretur. Ad de-
struēdā em̄ totaliter culpam z
offensam ℑ deum. neccaria ē sa
tisfactio infinita vt dictū est. et
etiam est necesse q̄ ille qui cō- Ti. cclij.
misit habeat displicētiā ō illa
offensa z culpa. z sei displiceat
Sine ergo morte isti⁹ hois qui
erit deus et hō. nulla culpa et
offēsa potest deleri seu destrui.
Unde etiā nō solum est necessa
ria satisfactio infinita ꝓpter
penā infinitā debite solvēdā et
redimēdā. imo est etiā necessa-
ria infinita displicētia de cul-
pa et offensa q̄ est cōtra deū. q̄
est infinit⁹ bonus. Usi offensa
q̄ est cōtra infinitā bonitatē
nō pōt deleri ad plenū nisi p̄
finitā displicētiā. quā null⁹ hō
poterit habere. et ideo ad sup-
plemētū ē necessaria mors illi⁹

hoīs. vt p pena debita satisfaciet. ⁊ pro displiceīa suppleat Et ideo necessarium erit ad liberandū hoiem de pctis que fecit cōtra deū. q̄ ille hō qui erit persona infinita nō solū moriatur sed etiā doleat p pctis hominū p̄teritis. p̄ntibus et futuris. et ei displiceāt in infinitū. Et sic nō solū patiet in corpore imo etiā in anima. ad satisfaciendum p pctis plenarie. Nā eīm ois offensa ⁊ iniuria ac culpa cōtra deum. obligat ad infinitā penā. q̄ est p̄ otra deū oipotentē qui est infinita iusticia. ⁊ hoc p̄pter contemptum dei. et iō oportet q̄ satisfactio sit infinita. Et quia etiā talis offensa est cōtra infinitā bonitatē ⁊ benignitatē. ideo etiā pro plenaria satisfactione requirit infinitā displicentiā quia sūma bonitas fuit offensa q̄ est in infinitū amabilis. Ideo quātū est amabilis. tātum offensa cōtra ipsā est displicibilis et odibilis Et ideo erit necessarium. q̄ ille homo tristetur veraciter. et doleat de offensis hominum.

¶Qualiter se debebit habere ille homo post mortē suam spōte susceptā. ¶Titulus. cclxij.

Ti. cclxij

¶Ostratū ē aūt supra qualiter ūme erit necessaria mors tāti hois qui fuit deus et hō. p satisfactione totius humane nature. et visū est qualiter mors eius poterit satisfacere. et ideo restat videre quid debebit facere talis homo post mortem suam. ⁊ quid necessarium erit quid facier vtra pro hoībus. ⁊ et quid sequi debeat post mortem suam. Videamus ergo si debeat remanere mortuus vel iterū reuerti ad vitam quoniam ille homo erit deus et homo. et per cōsequens omnipotēs sapientissim⁹. optimus. ⁊ benignissimus. ideo oia que faciet faciet sapientissime benignissime. et rationabilissime. Et ideo necessarium erit vt iterum redeat viuus. et suscitet seipsum de morte p propriam. potētiam. ⁊ nō maneat i morte. Sicut eīm mors eius erit necessaria. ita etiā resurrectio sua erit necessaria. sed nō ad satisfaciendum nec delendum peccata et offensas. quia mors ei⁹ operabitur plenissime ad satisfaciendum pro peccatis. Sed nisi post mortem suam sequeret sua resurrectio et resuscitatio mors eius esset perdita quo ad homines. ⁊ totum esset frustra quia nullus haberet spem nec fidem in eum. nec in merito sue mortis. nec vniret. nec adhereret ei. ⁊ sic p̄ciosissima mors nō esset vtilis hoib⁹. Et sic erit necesse q̄ reuertat viuus post mortem et resurgat. et hoc requirit necessitas liberationis humane nature. ⁊ ipsamet mors sua vt meritum tante mortis non p̄datur. Et ideo post hāc mors facta erit. ad nichil vtile esset stare mortuū. imo summe damnosum ⁊ inutile ac destructiū totius boni. Sicut enīz ipse suscipiet mortem voluntarie et spōte propter honorem deitatis. ⁊ propter vtilitatem totius hūane nature. ita etiam propter eandem vtilitatem necessariū

Q⁹ tēpe debuit resurgere.

erit q̄ suscitet seipsum a mortuis. Et ideo necessarium erit humane nature. q̄ talis persona que sic erit deus et hō. faciat satisfactionem vt per mortem suam possit satisfacere. et iterum post mortem possit resurgere ⁊ seipsu suscitare. quia vtrumq̄ est necessariū humane nature

Ad q̄d sit vnū sine altero nihil proficeret. diuersitas

Ad hoc enim valebit et est necessaria vnitas persone. ⁊ diuersitas naturarum duarum. scilicet diuine et humane in illo hoie vt illud quod opus erit fieri ad restaurationem et satisfactionem. i. humana natura nō poterit. diuina faciat. etsi nō cōuenit diuine nature hūana exhibeat. et nō aliud nec̄ aliud sed vt sic idē ipse q̄ perfecte existens deus et homo p humanā soluat quod illa debet. et per diuinā possit quod expedit. vt sic diuina natura iuuet humanam in quibus ipsa non poterit. Item etiam erit necessariū q̄ resurgat a mortuis. quia suū corpus gloriosissimum nō debz corrumpi. nec reuerti in puluerem. quia etiaz nō debebit mori nisi velit vt dictum est. Et ō necesse est q̄ resurgat corp⁹. aliter deitas faceret iniusticiā humanitati. quod fieri nō debet.

Una ps̄ona xp̄i.

Corp⁹ xp̄i nō debuit corrumpi

¶Sed qualiter debebit resurgere. vel mortalis vt prius. vel immortalis toraliter vt amplius nō possit mori? Et dicendā q̄ totaliter immortalis vt eternum mori non possit nec pati quia sua mors amplius non proficeret. nec erit necessaria. quia mors puna sufficiet imperpetuum. Et ideo debebit resumere corpus suum in statu virtuato et perfecto. ad quem ordinata fuerat humana natura. ¶Preterea etiam non solum erit necessaria resuscitatio illius hominis. imo etiam necessaria erit ascēsio eius in celū. vt recipiat possessionē p humana natura. et hoc regni celorum et hereditatis celestis. q̄ debebit ei duplici iure. vt iaz declaratuz est. Et ō oportebit q̄ completis oibus q̄ ptinebūt ad satisfactionem et ad liberationem humane nature ascendat ad regnū celorū. Tali igit indiget hūana natura q̄ possit satisfacere. ⁊ mori. et resurgere a mortuis. et ascendere in celum. ⁊ accipere possessionem hereditatis. p̄pter quam habendā creata fuit hūana natura.

Debuit resurgere immortalis

Debuit ascendere.

Tl.cclxj.

¶Qualiter se habebit ille homo ad oēs creaturas.

Titulus. cclxij.

ET quoniam omnium vniuersū seu vniuersitas creaturarum est diuisa in quattuor partes. quia angelica natura diuisa ē et partita in duas partes scilicet in angelos bonos ⁊ in angelos malos. deinde est humana natura. deinde corporales. et quia ille homo erit creatura in ratione humanitatis. ideo considerandum est qualiter se habebit inquantum homo ad angelos bonos. et qualiter ad malos. et qualiter ad homines. et qualiter ad mundanā et corporalem creaturam. Et quoniam ille homo erit maior

creatura ⁊ altior que possit esse vel cogitari. et in altiori dignitate. quia erit vna persona in deitate et humanitate. quia deus et homo. ideo inquantū homo ratione illius vnionis cum deitate erit super omnes creaturas. et omnis creatura erit inferior. Et ideo erit dominus angelorum et caput eorū quia angeli boni non habent caput qui⁹ primꝰ angelus debebat esse caput qui cecidit. Et ideo ille homo restaurabit ⁊ reintegrabit angelos. et omnes angeli erūt sui ⁊ ei debeꝫ illud dominiū. Item erit dñs etiam malorū angelorū. et hoc p iustitiā quia primus malus angelus erit captiuus ei⁹ vt iam declaratum est. Item erit dñs oim hominū. habens imperiū sup oēs homines. quia erit maior inter omnes homines. Et ideo erit caput oim bonorum hominuz. sicut ē de angelis bonis. ⁊ etiā erit dñs malorum hominum sicut malorum angelorū. sed nō erit caput eoruz. Et sic idē erit caput bonorum angelorū. et caput bonorum hominū. ideo homines boni ⁊ angeli boni erūt membra vnius capitis. et ideo etiā angeli habūt hoies quā tum poterunt. Item etiam erit dñs omniū creaturaꝝ mūdi. q̄ omnes creature sunt ꝓpter hominē. et ipse erit dñs sup totā humanā naturā. et p ꝫ dñs sup oēs alias creaturas. Et idem erit dñs terre. aq̄ aeris ⁊ ignis et oim q̄ sūt ꝓpter hoiem. Et sic vnus erit dñs oim creaturarū. Et illud dominium debebitur ei et ratione dignitatis ⁊ rōne meriti sui. quia dedit vitā suaz ad honorē dei. Et tūc fient duo corpa totalit oppositā seu duo exercitus. s. corpus bonorum ⁊ corpus malorum et quodlibet corpus habet suū caput et suū ducem. Attamen corpus malorum erit primus seq̄z primus angelus malus cum suis membris. sicut erat declaratum superius in tractatu de angelo malo. et cū isto erūt p accidens incorporati mali hoies. sed ex oppositā p te nō erant nisi angeli boni q̄ non faciebāt corpus. quia nō habebant aliquā creaturā taz excellentem sicut primus angelus erat. Et sic āgeli boni erāt truncati capite. Et ideo quia ille hō erit maior. excellentior ⁊ melior. q̄z fuit primus angelus q̄ corruit. ideo rectissime erit caput bonorum angelorum et recuperabit natura angelica caput maius. ⁊ melius ⁊ excellentius q̄z pdiderat. ⁊ erit integrata in capite suo. Et tunc erit in ordine creaturaꝝ bonarū vna creatura maior in bonitate. q̄z sit illa creatura mala. que erat maior inter creaturas malas. q̄m nulla creatura erat ita bona sicut primus āgelus erat malus et malum excedebat bonuz inter creaturas. Sed tunc erit per cōtrarium. q. bonū superabit malum. quia multo magis et sine cōparatione ille hō erit melior q̄z sit ille angelus peior Et sic duobus modis per illum hominē bonū vincet et superabit malū. primo quia ipse erit p̄dit melior q̄z sint omnes creature ī p xp̄m male. secundo quia ipse faciet duplicit. melius q̄z omnes creature fece

Xps ē caput āgelorū ⁊ hoim bonorum

Ti. ccrliij
Ti. ccrlvi

Bonū superat malū.

Xp̄us hō dñs oim creaturarum.

runt male et facere potuerunt Et sic omnibus modis bonū factū superabit malū factum impetuum quare merito ille homo erit caput bonorum angelorum ⁊ hominum. Sed istud corp⁹ bonorum non poterit crescere nisi p hoies qui sūt de corpore malorum hominum. et ideo oportet q⁹ corpus bonor⁹ pugnet cōtra corpus malor⁹. vt trahat ad se homines et cōuertat et incorporet. qz hoies sunt conuertibiles ad bonū ⁊ malū. Et ideo tunc fiet maximum bellum ⁊ maxima pugna inter corpus bonorum ⁊ corpus malorum. s. primus angel⁹ cum suis membris custodiet quātū poterit. ne perdat homines q̄s tenet. ⁊ corp⁹ bonor⁹ sēp rapiet et trahet hoies ad se ⁊ diminuet corp⁹ malor⁹ q̄tus ad hoies. Sz quia potentius ⁊ maiorīs virtutis erit corp⁹ bonor⁹ q̄ malor⁹ ratione capitis ideo corpus bonor⁹ vincet corp⁹ malor⁹. ⁊ queret homies et trahet ad se et corpus malor⁹ pdet Quānis enim primus angelus malus quiesit caput malor⁹ perdiderit homines per iusticiam. vt dictū est. attamē nō dimittet nisi per violentiā. Et ideo necessaria erit pugna et fortissima ad subtrahendū homies de ptāte sua. Ecce ergo visum est qualiter ille homo qui est de⁹ ⁊ hō se habebit post mortē suam. et qualiter se habebit ad omnes creaturas tam bonas q̄s malas. et q̄ fient et quāta in vniuerso per suam bonitatē ⁊ excellentiam

¶ Declaratio per exēplū familiare qualiter due nature. s. diuina ⁊ hūana poterint cōcurrere in vnam personam sine imutatione vtriusq; ⁊ quātū est possibile.

Tit. cclxvi.

Titul⁹. cclxiij.

VT autem aliqualiter videamus qualiter diuina natura ⁊ hūana simul pñt cōcurrere vt sint vna psona ⁊ th diuina natura nō pdat aliquid de excellentia ⁊ altitudie sua ppter talē vnionez nec etiā in seipsa aliquo mō mutet. nec etiā humana sed remaneāt in suo esse hoc potest declarari per exemplum familiare. s. per lras alphabeti. Quis sunt quīq; vocales p se sonū facientes. scz. a. e. i. o. ⁊. v. ⁊ alie sunt cōsonates Uñ qlibet vocalis facit p se sonū ⁊ quasi vna persona qz p se sonat Inter istas aūt lras fit cōunctio ⁊ vnio. ⁊ constituit nouā syllabā: qz due vocales possunt cōiungi adinuicē ⁊ facere vnā syllabā. et etiā vocalis cū cōsonante facit syllabam. Et p istas coniūctiones ⁊ vniones possum⁹ declarare cōiūctionē ⁊ vnionē duāe nature et hūane i vna persona. Uñ tres sunt vocales que nunq̄ perdūt sonū suū q̄ sūt totaliter immutabiles. s. a. e. ⁊. o. ⁊ iste significant tres psonas in diuinis que sunt immutabiles totaliter ⁊ nunq̄ pñt p dere sonū suū. Sed sunt due alie vocales que possunt perdere sonū suū proprīū. et mutari in sonum consonantis lre. et sunt immutabiles. scz. i. ⁊. v. et significant duas naturas creatas que faciunt personā scilicet naturam angelicam et naturā humanam que possunt perdere so

num suū et sunt mutabiles vñ ista vocalis. i. significat naturā angelicā que est simplex nō habens corpus. sed ista vocalis v. significat personā seu naturam humanam que habet duas ptes. s. corpus et animam. quasi duas tibias. Et ideo sicut sunt quinq; persone in rebus. s. tres diuine. et due alie scilicet angelica z humana ite quinq; quasi sunt q̄nq; vocales per se sonātes z alie cōsonantes ꝑt significare oēs alias creaturas z naturas inferiores. que sunt ꝓpt istas. que non faciunt personaz Sicut igitur vna vocalis immutabilis suscipit aliā vocalez mutabilem ad se. et fit vna syllaba quasi vnus sonus. z quelibet seruat suā naturā que remanet vocalis. vt patet dicendo. au. eu. ita similiter persona diuia immutabilis pōt suscipere naturam humanā mutabilē ad se vt sint vna ꝑsona. z q̄libet natura seruabit suā ꝓpriā naturā. z remanebit hūana natura hūana. et diuina natura diuina. Et etiā q̄n ista vocalis. a. vl. e. q̄ est pria z p̄ncipalis. suscipit istam vocalem. v. in suā personā z in suū sonū ꝑmo est. a. vel. e. z facit per se sonū. sed tñ non dū est. v. sed i puncto dū. v. formaī suscipitur ab ista vocali. a. vel e. ita q; v. p se mō existit prius. z postea suscipit imo sit dū fit suscipit. Ita conformiter diuina natura seu diuina persona q̄ iam ab eterno est. pōt suscipere humanā naturam in suā personā nō q; humana natura illa ꝓ̄existat in se seu illa humanitas. sz simul in pūcto dum fiet suscipietur a diuina persona. z sustentabitur ea. z non in seipsa. nec faciet ꝑsonā per se. z sic non erit ibi nisi vna persona. s. ꝑsona diuina que iam ꝓ̄ erat perfecta p se existens in seipsa. Sicut enī ista vocalis. v. que suscipit ab a. pōt habere duos modos existendi. vnū p se dicendo. v. z tunc p se facit syllabam et quasi suam ꝑsonam. aliū modū habet exēndi i alio q̄n conungitur cum a. vel cum e. et tunc non facit syllabā p se. nec sonū per se. immo sonat cū a. dicēdo au. ita similiter humanitas seu natura hūana potest hꝫe duos modos existendi. vnum per se. z tūc faciet ꝑsonaz z est hō. aliū cū coniungitur cuz alia natura prius existēte. s. diuina. et tunc non facit personā sz ꝑsonatur in aliena ꝑsona. s. i diuina. Et sicut vocalis p̄ncipalior et maior et immutabilis sē per ē prior. et suscipit aliā. z vocalis minus principalis et minor et mutabilis suscipitur. ita natura diuina q̄ est p̄ncipalior et maior et immutabilis suscipi et humanam. et ipsa humana q̄ est minꝰ principalis et minor z mutabilis suscipiet. Et sicut ista vocalis. a. vel. e. maior z immutabilis duz suscipit istam vocalem. v. nullo mō mutat in se. nec diminuit nec alteratur nec aliquid perdit de sua dignitate z de sua excellentia ꝓpter talez susceptionē sed solum iuuat aliam vocalē et sustinet nichil perdendo de suo. ita conformiter ꝑsona diuina seu natura diuina potest suscipere humanā naturam in se z in sua persona. z tamen propter hoc nichil perdet

de sua dignitate nec de sua excellentia. nec aliquid mutabit in ea. imo ipsa remanebit tota ut fuit prius. sed solū unuabit et sustinebit aliā naturā. et exaltabit eā ut faciat vnā psonā cū ea. et natura hūana. ppter hoc assumet maiorē denoiationē. et excellentiā ut vocat homo deus. Quia eīm necessario ibi homo ē ergo necessario illa persona dicetur homo et deus. deus propt naturam diuinam. et homo ppter naturam humanam. et tamen non erit nisi simplex persona. scilicet diuina. Et sic natura humana ascendet ad dignitatem et excellētiam et sūme exaltabitur. et tamē ppter hoc natura diuina nil perdet de suo. nec aliquo mō diminuet. nec descendet de sua dignitate. nec humiliabit. sed alia meliorabitur sicut imperator vel rex nil pdet de sua dignitate si suscipiat sponsam de infimo genere. sed sponsa exaltabitur sine diminutione regis. Ecce ergo exē plū familiare per cōiunctionē vocalium inter se ad videndum qualiter fieri potest coniunctio diuine nature. et humane i vnitate persone quod est valde proprium. et maxime qr ista vocalis v. significat humanā naturam vt dictum est. Item etiam potest esse exemplum de arboribus qñ inuicem inseruntur vñ fiunt cōiunctiones et vniones inter diuersas naturas arborum. ita qr vna arbor suscipit aliam in se. et fiunt vna arbor quasi vna persona. et vna arbor vuit in natura alterius arboris. ita etiam diuina natura pōt suscipere humanaz naturam. et potest fieri insertio vnius nature i aliā CQ nō sit ipossibile deo nec repugnet hoiem assumere.

Titulus .cclxv.

Quodaūt hoc nō sit ipossibile fieri. nec repugnet aliq̄ mō deo. manifestatur hoc mō Sicut eīm placuit deo coniungere naturam intellectualē carni et hoc potuit facere. ita etiā poterit proportionare aliquaz humanitatem sibi vt sit capax dei tat. vt sicut potuit facere qr natura corporalis tantū ascenderet vt esset capax nature intellectualis. s. anime rationālis: ita poterit facere qr natura humana tantum ascendat vt sit capax deitatis. Et sicut potuit facere qr natura corporalis eēt capax sue ymaginis create. scilicet anime rationalis. ita poterit facere qr humana natura sit capax sue ymaginis increate. ita qr cum non sint nisi due ymagines dei. scilicet creata et increata. sicut natura corporalis tantum potuit ascendere vt esset proportionata ymagini create. Unde iam in hūana natura est sua ymago increata. scilicet in celo in christo. et etiaz ē ymago sua creata. scilicz anima rationalis. Et magis videtur conuenire ymago increata cum ymagine creata. q̄ ipa ymago creata cum natura corporali. Et sic non repugnat qr ymago dei increata vniatur humanitati in qua ē ymago dei creata. Et ideo sicut de

tus facere potuit. vt sua ymago creata et intellectualis. scilicz anima rationalis faciat vnaz personā cū natura corporali. i. cū carne seu corpe. ita potit facere q̄ sua ymago increata intellectualis potent facere vnā personā cū natura humana in aliqua singulari humanitate. Et ideo qz ymago increata e iā persona eterna et ab eterno. z nō potest fieri alia persona. iō hec nō pōt fieri nulli ipsa humanitas aliqua personeī in ꝓsona ymaginis. qz due persone non pñt cōcurrere in vnam personā Cū aūt anima rationalis vnit corpori. tunc ficvna persona nō tame anima est persona. qz nō prius exist per se anteq̄ vniatur carni. sed simul creaī z vnit. Et ideo si corpus z alia debeant simul facere vnaz personam cū ymagine increata q est persona. oportet q̄ simul z semel in eodem puncto indistabili. dū anima vnitur corpori. ipsa ymago dei increata vniat corpus z animā sibi in sua ꝓsona. vt faciant vnā personā cū ymagine increata nec aliter fieri potest. ita q̄ vnio corporis z animе nō p̄cedat. quia tunc iam facerent personā per se. sed ista tria simul conjunganī. s. corpus z anima z ymago dei icreata. vt sit vna ꝓsona. Et sic apparet possibilitas et nulla repugnantia conjunctionis diuine nature z humane in vnitate persone. ¶ Epilogꝰ. Recolligenda igitur sunt. ea que manifestata sunt pro reparatione. satisfactione z liberatiōe hominis et totius hūane nature. Ti.cclxiv. Apparet q̄ est necessarium homini lapso perdito et ad penam infinitam obligato. si debeat z velit reduci z exire de statu ꝑditionis z peruenire ad illū bonū propter quod factus est. z apparet. z est manifestum. q̄ Ti.cclxv. si homo debeat liberari a sua obligatione infinita per quam ei debetur pena eterna. et debeat etiam restitui ad illud bonum z gaudiū eternū. propter qđ habendum factus est: necessaria ē ei infinita satisfactio infinitī pcij. z q̄ talem satisfactionem tanti precij. non potest solvere nisi persona infinita que sit deus z homo simul in eadem ꝓsona. quia non debet nisi homo. Ti.cclxvi. et non pōt nisi deus. ꝓ patet etiam q̄ assumi debet ille homo de genere primi hominis. de matre virgine sine patre. Item etiam q̄ necesse est q̄ talis hō possit mori si velit. et q̄ vita illius est tam preciosa et sublimis vt sufficere possit ad soluendum quod debetur pro peccatis totius mundi. et plus in infinitum ꝓpatet igitur ex his omnib⁹ quāta sit necessitas et indigentia cuiusl libet hominis et totiꝰ humane nature. z q̄ difficilis sit eius satisfactio et liberatio et per consequens quantum malum sit deum infinitum offendere. et contra deuz facere, cum tāta oporteat fieri, ad recuperandum eius amicitiam. et ad destruendū ipsa offensaz et pctm ¶ Hic inuestigatur volūtas et tentio propositū et deliberatio dei ad dandum talem hominez hūane nature. Ti.cclxvi.

Quāmaꝛ, ꝓbatū ē ifallibilit. q̄ sit tota nāta hūana z ois

homo indiget tali homine qui sit deꝰ et homo. aliter tota natura humana esset totaliter pdita. et omnis homo esset perditus. et quia talis homo non potest esse nisi deus faciat ipm quia non potest fieri sicut alij homines. vt iam declaratū est et ideo nisi deus velit ex sua infinita bonitate dare talem hominem mundo et nature hūane. necesse est q̄ totus mūdus sit perditꝰ eternaliter. ideo inuestigare debemus si deꝰ ex sua bonitate voluit dare talē hominem humane nature. Et apparet de facto q̄ volūtas ⁊ intentio dei fuit dare talem hominem. alꝫs sequeret q̄ omnes homines q̄ sunt fuerunt ⁊ erūt sint pditi eternaliter. ⁊ q̄ nullus homo attingat finem propter quem factus est. et per cō sequens omnes homines frustra essent et viverent. et oēs creature frustra seruirent hoīnibus. et totus mundus esset frustra. Sed cum deus permittat q̄ omnes creature sue q̄ sūt tam bone. tam pulcre. tā bene ordinate. seruiant continue in desinenter cum tanta diligentia toti humane nature. videretur esse contra honorem sue sapientie. q̄ pmitteret et vellet q̄ omnes sue creature bone frustra seruirent et inaniter. Si em̄ nullus homo debeat saluari ⁊ attingere ad finē ꝓpter quem deus creauit illū. omnes creature frustra seruūt. ⁊ hoc ē contra summā sapiētiā. Ergo postꝫ deꝰ q̄ est summe sapiēs. pmittit ⁊ vult. vt videmꝰ p experiētiā q̄ homies viuūt de creaturis. ⁊ creature sue seruūt hominibus. et ipsemet multiplicat homines super terrā creando animas ⁊ immittendo eas Signum ergo est infallibile. q̄ intentio sua ⁊ volūtas sua fuit saluare et reparare naturā humanam. ⁊ reducere homies ad hoc ꝓpter quod facti sunt. Non em̄ deꝰ multiplicaret genus humanū. sed statim in pncipio destruxisset totū. si nō habuisset intentionem nec voluntatē saluasse hominem. Ergo postꝫ non destruxit. sed reseruauit ⁊ multiplicauit. signum est q̄ aliq̄d bonū volebat facere de hoīe ⁊ nullū aliq̄d bonuꝫ pt facere hoī. nisi q̄ ipꝫ reducat ad illud propter qō factus est. Sic ergo illa q̄ per experientiā apparent in facto de necessitate arguunt et demonstrant intentionem et voluntatem dei circa hominem. Item etiam inconueniens videtur q̄ deus pmittat vel permiserit vno momento humanum genus ⁊ oēs creaturas quas fecit ꝓpē vsū et seruitū hominis frustra extitisse. Unde si aliquo mometo nō fuerit in mūdo aliquis q̄ deberet saluari. iam tūc mundus erat frustra. qō summa sapientia non videt posse pati. quia cōtra honorem suū eēt. etenim iam declaratū est q̄ deꝰ nichil facit cōtra honorem suū et sue sapientie et sue ptātis ⁊ bonitatis. Et qm̄ nullus homo potest saluari absq̄ illo homine quē requirit tota humana natura qui sit deꝰ ⁊ hō. sequit q̄ postꝫ volūtas dei fuit saluare holes. q̄ erā de necessitate

Q̄ deꝰ filiū suū ꝓ nobis tradidit.

Ti.cclij. fuit intētio sua talē hoiez dare mundo et tori nature humane. sicut supra declaratum est. qa sine tali homine nullus potest saluari sicut dictū est. Ecce maximam dei bonitatem. ecce maximam dei misericordiā et pietatem. ecce optimā et benignissimam dei volūtatem. q tantū et talem hominem deliberauit dare. ppositū et ordinauit dare hominibus et mundo. et hoc dicunt et testificant oēs creature. Ecce nunc habem⁹ duo fūdamenta manifesta et declarata. Primum est summa indigētia et necessitas hūane nature quia non pōt esse nec cogitari maior. Secundū est ppositū et intentio volūtatis dei dandi talem hoiem mundo. et faciendi tantū bonū humane nature quo non pōt fieri nec cogitari maius. In istis duobus fūdamentis tanq̄ in duabus colūnis. fundabit totus noster processus. Postq̄ em̄ cōstat q de⁹ deliberauit et proposuit ac ordinauit ex sua summa bonitate. et hoc per testimoniū infallibile creaturarū suarū dare talem et tantū hominem nature humane. necesse est q hoc fiat et impossibile est hoc aliter fieri. Ecce ergo nunc habem⁹ summam securitatem habēdi illū hominē. quē tam lōge q̄siuim⁹ et inuestigauimus.

¶ Q̄ necesse est q ille nou⁹ hō tam p̄ciosus detur humane nature modo cōuenientissimo.

¶ Titulus. cclxvij.

ET quoniam declaratum est iā. q necesse est q iste homo sit postq̄ deliberauit eū deus dare. et q omnia q̄ deus facit. operatur ad honorē sue potestatis. sue sapientie et bonitatis. et ad vtilitatem creature rōnalis et hominis. ideo necesse est q det illū nouū hominem taliter q sit honor sue sapientie sue potestatis et bonitatis. et sit summa vtilitas humane nature. Postq̄ enim ibe apponit man⁹. necesse ē q fiat ita Et qm̄ istō est maⁱ bonū qō deus possit facere hūane nature. ideo necesse est q fiat modo conuenientissimo. cōgruentissimo et sapientissimo. quia isto modo operatur. vt declaratum est in capitulo de honore. Et ideo possumus arguere. q sicut de⁹ preparauit istū mundū ppter hoiem. vt eēt cōueniens ad suscipiendū hoiez. et etiā preparauit et disposuit corpus humanū vt esset conueniens et proportionatū ad suscipiendum animam rōnalem ad suam ymaginem creatam. ita simīliter p̄parabit et disponet naturā humanā et hoies. vt sint conuenientes ad suscipiendum istum. qm̄ quodammodo sicut primus homo se habebat ad totū mundū in quo susceptus est et anima ad corp⁹ in quo suscipitur. ita se habebit iste homo ad totam hūanā naturam et ad omnes hoies. quia iste homo debz suscipi ab hominibus et dari nature humane. Et id eo sicut primus homo erat sup omnes creaturas. ita iste hō opz q sit sup oēs creaturas. Et ideo q natura humana debz suscipe istū hoiez tanq̄ sūme indigens. iō necesse est

ti.clxxxiij

ti.clxxxi.

q̄ taliter dispōatur et prepa
retur natura humana.et taliter
primo dispōat eam vt sit
capax.et sit apta et cōueniēs
et sit in ea capacitas ad susci-
piendum istum pciosissimum
hoiem.Et ideo oportet q̄ hoi-
nes primo cognoscant suā ne-
cessitatem.et summā indigen-
tiam.z cognoscant se sūme in
digere isto homine.et oportet
q̄ primo ante ꝑ deus dederit
istum hominem.q̄ sit sūme desi
deratus et expectat⁹ ab hoib⁹
tan ꝑ summe necessarius.z sū-
me bonus.aliter non eēt capa
citas in hominibus.qz appa-
reret hominib⁹ q̄ eēt supfluus.
Ideo oportet q̄ primo ante ꝑ
appareat sit promissus a deo
et reuelatus et manifestatus.
vt homines cumvera certitudi
ne et credulitate firmissima ihz
expectent et desiderent.Et ibō
necesse erit q̄ aliqui homines
precedent aduentū istiꝰ homi-
nis necessarij.quibus deus re-
uelet et manifestet istum nouū
hominem.et quibus promittat
etiā eū.vt p eos pmittat eū toti
nature hūane.Et ideo opor
tet q̄ deus tales homines di-
sponat et ōparet.vt sint apti
et conuenientes ad hoc.Et ꝯa
sta dispositio.z preparatio de
bet eē successiua.z paulatim.p
cedēdo de impfecto ad pfectū.
z de minori ad maius.z semp
dz crescere donec facta sit ple-
na et sufficiēs capacitas.z di
spō ad suscipiēdū iō opz q̄ deꝰ
taliter dispōat genꝰ hūanuz
p multa tpa paulatim.donec
sit in hūana natura plena ca-
pacitas ad suscipiēdū istū hoi-
nem pciosissimū.vt.s.deus ma-
gis ac magis reuelet ihz.z ma-
nifestet.z pmittat.z paulatim
magis ac magis hoies ihm de
sideret.z sic fiāt magis ac ma-
gis capaces.Et tm bñficiū quo
nullum est maius.requirit vt p
mittatur primo.z credat firma
fide.z pmissū expectet.z expe-
ctatū differat.z dilatū amplius
desideret.z diu desideratū fer-
uētius amet.z gfosius suscipia
tur.Et qz i isto hoie diuia gra
dz assumere hūanitatē.z carnē
ac alia.z hoc dz fieri in mulie
re ꝑgnie sine patre.ideo opz q̄
vna mulier sic dispōat a deo.
vt sit conueniens.z apta.z di-
gna.vt ex ipsa assumat illa pcio-
sissima caro.z formet illud
pciosissimū corpus.qō dz vniri
cū deitate.z cū psona filij dei i
vnitate psone.Et ideo due sūt
ꝓparationes in hūana natu-
ra.ad suscipiendū talē hoiem
quo indiget.z quē deꝰ ꝓposuit
dare.Una dispositio.z ꝓpara-
tio est quo ad homines.vt sint
apti ad suscipiendū eū.alia ē
quo ad carnē suscipiendā.vt
sit digna vniri cū deitate.Et
ideo istas duas dispositiones
et preparationes fiendas.opz
q̄ deꝰ assumat vnā portionē
vnā ptem de tota natura hūa-
na.s.q̄ assumat vnū hoiem.et
ipsum eligat ad hoc.vt de ipso
nascat multitudo hoīm p con-
tinuā gnationē.et gnatio sua
multiplicetur.z q̄ tales hoies
sint signati inter oēs hoies to
tus hūane nature.vt.s.deus
spāliter loquat cū eis.z eis re-
uelet.z manifestet.z pmittat ad
uentū istius hois.z p ipsos toti

Qꝛ debu
it ꝓpus p
mitti.

Oportuit
deū dispo
nere bea
tam ✠gi
nē vt tpz
ꝙciperet.

Due ꝓpa-
tiones ad
suscipien
dum ꝓpm

hūane nature. vt de istis z de gñe istoꝝ nascaꝫ ista sacratissima mulier z virgo. q̄ sit mater istius hois. Ūñ si deꝰ nō assūeret nec eligeret aliquē sp̄alem populū ad oia q̄ ptinēt ad aduentū illi⁹ hois. eēt inconfirmatio z inordinatio in suo ope dei qđ fieri nō pōt. ¶ Conclusū est igit̄ q̄ postq̄ deus ꝓposuit dare istū nouū hoiez. q̄ et hoc necesse est q̄ sit. z q̄ opz q̄ deus det illū eo mō quo decet z conuenit. z p ons q̄ añq̄ det illum. opz q̄ disponat gen⁹ hūanum ad suscipiendum eum.

¶ Q̄ deus iaz dedit istū nouū hominē toti hūane nature.

¶ Titulus. cclxvij.

ET quoniaz necesse ē q̄ ille hō nou⁹ q̄ indiget oīs hō sit et veniat in mūdū. postq̄ deꝰ ex sua infinita bonitate ꝓposuit ip̄m dare hō necesse est q̄ vel deꝰ ip̄m dederit vel adhuc dabit. necesse ē q̄ venerit vel vēturꝰ sit. Et q̄a ꝛc. Tit. precedenti. eclusū est q̄ deus dz ip̄m dare eo mō quo meli⁹ conuenit z decet hō erinde cōcludit. q̄ iā ip̄m dedit mūdo. z q̄ iā venit. q̄m contra honorē sue sapiētie eēt dare ip̄m in isto tp̄e in quo natura hūana ad nichilum deducta est. Ūñ necessario deus dedit illū tp̄e quo magis decebat z cōueniebat dari mūdo. Item postq̄ deꝰ deliberauit illū hominē dare mūdo et toti nature hūane. z per ons ꝓmodebebat dispōnere totā naturā hūanā ad suscipiendū añq̄ daret. vt Tit. precedenti. dictū est. sequit q̄ totū tp̄s nature hūane diuidit in duas ptes gñales scz in tp̄s dispositionis z ꝓparationis. z in tempꝰ susceptionis. z per ons in tp̄s promissionis. z in tp̄s adimplectionis omissi q̄ primo deꝰ debuit ꝓmittere ip̄m. z postea ad implere ꝓmissum z dare. Ergo ista duo tēpora debent adinuicem esse proportionata et continuata. z vnum immediate debet sequi aliud. nec debet eē tēpus medīū. Sed modo deus nō ꝓmittit illū hoiem dare. nec disponit naturā humanā ad suscipiendū illum. Unde nullus populus in mundo ꝓparat̄ ad suscipiendū. nec populus x̄pianitatis nec popul⁹ saracenorum. ergo nullus populus pōt eē nisi populus iudeoꝝ. Sz mō non disponit nec ꝓparat deus populū iudeoꝝ ad suscipiendū talem hominē. z vt talis q̄ est melior q̄ primus homo fuit nascatur de genere eoꝝ. imo totaliter nūc de p̄nti pp̄s iudeorū repugnat excellētie z dignitati illius hois. quoniam gens iudeoꝝ est in derisum et opprobriū. et in vituperiū omniū hominum totius mūdi. et i captiuitate aliox populorū. et sine capite. et sine tra. z tamē al's fuerūt in maxima dignitate. z reputatione inter hoies. et p vniuersū mūdum. et modo ē totum per oppositū. et in tali statu fuerūt p mille annos z vltra. Ergo sequit̄ q̄ status iudeoꝝ qui ē de p̄nti z intātū durauit. z totaliter repugnat illi hoi z excellētie ei⁹. q̄ disponē z tractare eos sicut mō deꝰ tractat eos. non est disponere eos ad

cedenti. x̄ps dispositionis z x̄ps susceptionis x̄pi.

suscipiendum talem hominem nec vt assumat de carne eorum humanam naturam. Taliter enim dispositi erant per mille annos et minus indispositi q̄ modo. et tamen nihil fiebat eis Ergo modo nihil operatur deꝰ in populo iudeorum. immo mille anni sunt q̄ deꝰ nihil est operatus per quod disponat eos ad suscipiendum talem hominem. vt de genere eoꝝ nascatur Ergo cōcluditur ex quo deꝰ nullum populum disponit nec preparat ad recipiendum talē hominem quem deliberauit dare mundo. et cum inter ista duo tēpora non sit dare medium. sequitur de necessitate q̄ tempus dispositionis et p̄parationis et promissionis dei preteritū est. ꝛ q̄ nunc sumus in tēpore adūpletionis promissi. Ergo sequitur q̄ ille homo iam datus est humane nature. iam venit. iā deus dedit illum. vel nullo modo venturus est. nec deus est eū daturus. Sed probatum est q̄ deus proposuit eum dare. ꝫ̄ concluditur de necessitate q̄ deus eum dedit. Ergo etiam sequit q̄ aliquis populus fuit a deo electus specialiter in quo deus fecit omnes preparationes et dispositiones que pertinebant ad susceptionem illi⁹ hominis preciosissimum. vt ille homo susciperetur in mundo et vt assumeret illam carnem preciosissimā de genere illius populi. Sequitur etiam q̄ ille populus fuit antiquior inter omnes populos. et q̄ cognoscebat deum. ſz nullus populus est talis nisi populus iudeorum qui est antiquissimus inter omnes populos mundi. et semper coluit vnū verum deum. Unde populus x̄pianorum nouus est. et etiam populus saracenorum magis nouus. ergo nullus alius populus potest esse nisi populus iudeorum. Ergo concluditur q̄ deus fecit omnia illa que pertinebant ad illum hominē quē deus intendebat dare. et q̄ de illo populo assumpta est illa virgo mulier de qua natꝰ est immediate ille nouus homo sine patre in terris. Ergo sequitur q̄ ille homo nouus quo indiget omnis homo. quem deus deliberauerat dare toti mundo. est de genere iudeoꝝ et de illo populo. Quare concluditur q̄ natura humana habet iam de facto et suscepit illum nouum hominem quo ipsa indigebat qui est deus et homo. et per consequens q̄ iam facta et completa est satisfactio et solutio ꝓ toto humano genere. et omnia impleta sunt quibus natura humana indigebat. quia iam venit saluator et liberator.

Tps promissionis x̄pi ꝑterijt Ti. ꝓcēd.

Deꝰ elegit nasci ex iudeis

¶ Q̄ iesus christꝰ a iudeis crucifixus et occisus est ille nouus homo. qui est deus et homo quo indiget omnis homo. quez deꝰ deliberauerat dare mundo.

Titulus.cclxix.

Ti. cclxix.

ET quoniam iam probatum est in tractatu de homine ad longum q̄ iesus christus est verus deus et verus homo. et est verus filius dei. ergo sequitur de necessitate. q̄ ipse est illa persona infinita. ꝛ ille

homo nou⁹ quo indigebat omnis homo pro satisfactione infinita. ⁊ qui necessarius erat humane nature. et quem deus ꝓposuerat dare mundo. Et hoc clarissime apparet per omnia verba et facta sua. et per totuz processum suum. et per ulla q̄ eū secuta sunt. Uñ oēs ꝯditiones et circumstantie que necessarie erant ad satisfactionē nature humane cōplete sunt in eo. Uñ ipse dicit se esse deū et hominez dicit se eē ullum qui erat a deo promissus. dixit se venisse ad moriendum ꝓ hominibus et ꝓ peccatis eoꝝ. et tā dixit se mori voluntarie et de facto. sponte et voluntarie mortu⁹ ē. ⁊ dedit seipsum morti. et scivit ⁊ ꝓscivit mortem. et dixit ⁊ promisit remissionem omnium peccatorū. et de facto remittebat pctā hoīnibus. ⁊ vocavit totū mūdū ad indulgentiā ⁊ remissionem omniū peccatoꝝ. ac offense dei et vocavit totū mundum ad regnum celorum. et ad vitā eternam. et oibus penitentiam in nomine eius agentibus promisit vitam eternam. et ꝓcipit discipulis suis predicare penitētiam et remissionem peccatorū. Predicavit etiam contra peccata hominū semper et illa redarguebat et veritatem dicebat. et totus suus processus ac intentio erat destruere peccata hominum. Et etiaz post mortem resurrectionem et ascensionem suam predicaverunt eum surrexisse a mortuis et ascendisse in celum. ⁊ predicaverunt in nomine eius remissionem oīm peccatoū ꝓ vniuersum mundū

Q̄ iesus sit messias.

Item omnia que sunt in eccl'ia sua sunt contra peccata et ad destruendum peccata. et i hoc significatur q̄ ipe est inimicus et destructor peccatoū et criminum. Ergo omnia ista arguūt infallibiliter q̄ ipse est ille q̄ fecit et soluit satisfactionem pro peccatis hominum. et q̄ ipe est ille q̄ erat necessari⁹ toti natu- Xp̄s est ille mic⁹ pec re hūane. Si em̄ non esset ille nō pugnaret ꝫ peccata. nec de catoꝝ. structuerer. nec posset. qz esset lapsus sicut alū homines. et esset peccato subiectus. Item etiam totus populus xp̄ianus credit ipm esse verum deū et hominē. et esse verum saluatorē hominū ⁊ q̄ ipe mortuus est ꝓ pctis hominū. et satisfecit ꝓ morte sua ꝫ Et in tali fide vivit ⁊ ꝓseverat tota xp̄ianitas. et in noie eius remittuntur peccata. Ergo si iesus xp̄s non esset ille ver⁹ homo q̄ satisfacere deberet ꝓ peccatis hominū. sequitur q̄ deus adhuc debet euz hominib⁹ mittere. Sed cum deus permittat iesum xp̄m regnare in mundo i tali noie. et permittat q̄ tant⁹ populus secutus fuit illum. ⁊ sequitur in tali nomine et fide. q̄ ipse est talis q̄ debebat satisfacere ꝓ peccatis et per tam longa tempora. sequitur q̄ deus impedit seipm. et facit ꝫ seipsum quia disponit mundum ad nō credendum alteri alicui tali. sicut iesus christ⁹ creditur. quia oportebit q̄ ille quem mittet i mundu faciat sicut iesus christus et dicat se esse vnum deum et hominem. et destruat et impugnet peccata. Et hoc etiam non potest fieri. quia ille quem

mitteret si faceret sicut ies⁹ chr̃s
tus iam conueniret cum eo. et
cum doctrina sua et cum operi-
b⁹ suis. q̃ pugnaret cõtra pec-
cata sicut ipse. ⁊ oia ista fũt ab
surda. Item populus iudeorum
qui nunc est expectat adhuc il-
lum nouum hominẽ ꝓmissum a
deo. et populus x̃pianus credit
illum iam venisse et promissum
esse adimpletũ. et deus ꝓmittit
iesum christũ regnare sub noie
illo. s. tanq̃ ille q̃ erat ꝓmissus
a deo et talis creditur a popu-
lo x̃piano. sed cum deus delibe-
rauerit ⁊ ꝓmiserit dare illum
hoiem toti humane nature. q̃
omnes hoies indigebant eo. et
nõ solum iudei. ideo deus face-
ret contra seipsum. ⁊ impediret
totũ populum christianum ne
susciperet illum venturum pro-
missum. q̃ ꝓmittit aliũ regnare
sub illo nomie. Et sic de⁹ ꝓmit-
tendo iesum christũ regnare sb̃
nomie ꝓmissi. si ipe non est. non
disponeret ad susciendũ aliũ
ventur̃. imo tota lit impediret
qõ est ipossibile. et etiã de⁹ per
mitteret decipi totũ populũ x̃pia
nor̃ q̃ est et qui fuit sub nomie
promissi. q̃ os x̃piani credũt et
crediderunt firmiter in iesũ chri
stum tanq̃ in illũ qui ꝓmissus
erat a deo p̃ prophetas ⁊ pa-
triarchas ⁊ multi iudei credi-
derunt ꝓmo ⁊ predicauerunt.
et hoc deus non potest facere
quia esset contra honorem sue
bonitatis et sue veritatis. Sed
iudei qui expectant adhuc esse
venturum. ipsi decipiunt sein-
sos. quia nolunt recipere iesum
x̃m qui venit sub nomine ꝓ-
missi a deo. et nullus decipit

Judei ex-
pectates
x̃m deci-
puntur.

eos. Item etiam ipsi nõ sunt di
spositi ad susciendum iesum
christum primo q̃ expectant.
scõo q̃ sunt in miseria ⁊ capti-
uitate. et si recipiunt iesũ chr̃m
erũt liberati. et tertio q̃
ipsi non sunt mõ dispositi vt ꝺ
genere eorum nasca⁹ modo ille
promissus. Sz etiã x̃piani sunt
indispositi ad susciendũ aliũ
si veniret. q̃ nullã expectant.
cum iam credunt habere illum
q̃ ẽ ꝓmissus. Ergo necesse est q̃
ies⁹ x̃ps sit ille ꝓmiss⁹ a deo ⁊
aliter fieri nõ põt. Nõ eni põt
eẽ q̃ postq̃ deus promisit mit-
tere. q̃ primo ꝓmittat aliquẽ re-
gnare in mundo sub nomie ꝓ-
missi ab eo q̃ est deceptor ⁊ men
dax. nec potest fieri si deus iten
dit mittere aliũ. q̃ ipse ꝓmit-
tat q̃ aliquis alius deceptor p̃
mo veniat et p̃cedat ⁊ regnet
sub noie promissi a deo. qm̃ ille
ꝑdiret aliũ ventur̃. Ergo ne
cesse est q̃ ille quẽ deus primo
permittit regnare sb̃ noie ꝓmis
si a deo. sit ille verus ꝓmissus.
Ergo impossibile est quin ies⁹
x̃ps a iudeis crucifixus et occi-
cisus. sit ille verus homo quem
deus debebat dare mundo ad
satisfaciendũ p̃o pctis. et quo
verissime humana natura idi-
gebat. cum ipa humana natu
ra non indigeret nisi vt ipa li-
beraretur a peccatis et offen-
sis ⁊ culpis ⁊ haberet remediũ
in eis. vt sic haberet veniam ⁊
indulgentiam ac vitam eternã
et regnum celorum. q̃ ista erat
vera indigentia humane na-
ture. et ipe ies⁹ christus non
fecit aliud nisi destruere pecca-
ta. et semper annihilare illa. ⁊

quicquid ordinauit. totū cōtra peccatum ordinauit. et omnes ministri eius ad hoc laborauerunt. vt ipa pcta destruerētur. et promisit omnib⁹ sibi adherere volentibus remissionem oim peccatorum. et vitā eternam. z regnum celorum. Ergo ipse veraciter est ille quo hūana natura vere indigebat. ¶Quia ḡ ie sūs xp̄s est ille hō. z illa psona q̄ est necessaria p satisfactiōe nature humane. hēmus ḡ iam applicare ei omnia q̄ dicta sūt supius de repatiōne et satisfactione z de cōditionib⁹ z ppetatibus illius hois qui erat necessarius ad satisfaciendū pro peccatis et offēsis hoim. qm̄ ip se est ille quem ḡrebam⁹ z inuestigabam⁹. et ideo loq̄mur ō ipso ac si nō esset. Ergo postq̄ ipe ies⁹ xp̄s est ille. ū habemus maximā cognitionē de ipso et scim⁹ q ipe est talis quē demonstrabamus debere habere illa. z esse illū hominē q̄ erat necessarius hoibus perdit⁹ et laps⁹ ergo non oportet illa reiterare sz quilibet pōt per se applicare et concludere de iesu xp̄o affirmatiue et verissime.

¶Qualiter liber vi gnieētissime hz duas pres.

Titulus. cclxx.

Ti. cclxij

EX hoc rectissime apparet. quō liber de iā pbatus secundū rectissime debet hēre duas ptes essiales que sūt duo testamēta. i. testamētū vetus. et testamentū nouū. qm̄ deus pmo z misit ies⁹ christū et postea dedit et implenit promissum. Et iō liber pm⁹ ē liber promissionis. z ptinet oia illa q̄ ptinēt ad pmissionē xp̄i. z ad pparationē z susceptiōez. z secūdus liber ē liber susceptiōis et adipletiōis pmissiōn q̄ continētur oia illa q̄ ptinēt ad ipaz impletionē pmissionis. Et ambo isti duo libri faciunt vnū cōpletū librū dei. Et sic mirabilit isti duo libri. z ista duo testamēta adinuicem copulant. pportionant et psequūtur. z vnus sine alio cē nō pōt. qz pmissio requirit adimpletiōez. et adipletio psupponit pmissionē. z nō est dare mediū inter ista duo. Et iō liber scōs seu scōm testamentum nouū est liber z testamētū veritatis qz ītas est quando ullū quod pmittitur adimplet de facto. Et exinde concludit infallibiliter. q antiquū testamentum est a deo. quoniam in illo hominib⁹ promittitur saluator et nouus homo pro satisfactione et liberatione hominum. ab obligatione peccati. vt patet per suum processum. modo per patriarchas. modo per prophetas. sed solus deus potuit facere talem promissionem. et nulla creatura neq; bona neq; mala nisi ex parte dei. Et etiam infallibiliter concluditur q nouum testamentum est a deo quia ibi dicitur q illud quod promissum erat a deo iam impletum est. sed nullus potuit hoc dicere. nisi deus seu ex parte dei. Et etiam apparet mirabilis concordia inter librum nature seu creaturarum. et inter librū scripture

Vetus testamentū ē liber promissiōis.

Nouū testamētū ē liber ītatis z adipletiōis.

Cōcordia libri nature z scripture.

quia creature dicunt ⁊ testificãtur q deus ꝓposuerat ⁊ deliberauerat talem hoiem humane nature. sicut ipsa indigebat ꝑ satisfactione sua. vt ꝓbatũ sit iam. sed in libro scripture dr ꝑmittit talem hoiem. s. in antiq̃ testamẽto. et i nouo testamẽto dr implet promissũ. ⁊ dat illũ hoiem promissũ in antiq̃. Et iõ apparet q omnes libri dei sũt de suo homie. s. de xpo immo qc quod deus operatus est post lapsum. totum est ꝓpter illũ hominem nouũ. ⁊ totũ respicit hominẽ nouũ. quia humana natura nõ indigebat nisi isto homie nouo. s. xpo. et iõ. qz iste hõ debebat exire ⁊ extrahi de natura hũana. et suscipi in ea iõ cõtinue operat⁹ ẽ in hoib⁹ ⁊ circa homines. vt de ipsis digne possit exire talis homo. ⁊ vt digne possit i ea suscipi. nec cessauit opari donec ille hõ factus erat i humana natura. Et sic cũ iste hõ deberet ee vniuersalis toti hũane nature. sequit̃ q qc qd deus opabat in hũana natura. totũ ꝓpter illũ hoiem opabatur vsq; ad aduentum eius.

Ti.cclxvi

Post lapsũ hois dr omia opat⁹ ẽ ꝓpter xpm

¶ Necessitas credendi fidem christianam.

Titulus.cclxxi.

Ti.ccvii

QUoniã autẽ declaratũ ẽ i ꝑtibus precedẽtibus debitũ credẽdi. immo obligatio credẽdi hanc fidem xpianam. ⁊ hoc per creaturas. ita q omnis homo debebat credere fidẽ xpianã ꝛmõ vltra illud debitũ addat necessitas credẽdi. ⁊ q ſũma necessitas est oi hoi credere fidẽ xpianã. aliter necesse ẽ q peat ⁊ perdat ieternũ. Vñ ꝓclusũ ẽ q nullus põt liberari ab obligatione infinita quã dz ꝑ pctis ⁊ offẽsis nisi ꝑ psonã infinitã q̃ sit deus ⁊ hõ. ⁊ hoc ꝑ mortẽ eius ⁊ qz sola fides xpiana credit deũ hominem et habet talẽ psonã q̃ sit deus ⁊ hõ. s. iesum xpm qui mortuus est pro pctis nostris. Et sic in fide xpiana est vera redemptio ⁊ vez ꝓciũ qõ debeb̃ ꝑ peccatis. Et ergo extra fidem xpianã nõ potest fieri satisfactio ꝑ peccatis. nec põt remitti aliquod peccatũ. qz per iesum xpm solũ fit remissio pcõz. Et iõ sequit̃ q q̃cũq; sũt extra xpm et extra fidẽ xpianam necessario damnantur in eternum.

Titu.ccl. Ti.cclq.

Quicũq; ergo vult saluus esse. ante oĩa opus est ⁊ necesse est. vt teneat et credat fidem xpianam. quã nisi hõ crediderit ineternum peribit. Quicũq; ergo nõ credunt fidem xpianã veniant ⁊ credãt in iesum xpm. et q cũq; iam credunt ⁊ manent in finẽ ⁊ viuunt scõm illum ⁊ doctrinam suã. gaudeãt. qm̃ sunt in vera ⁊ perfecta fide. et dolent de alijs qui sunt extra eã. Et iõ oĩs clare videãt. ⁊ cognoscant oẽs primo indigentiam summã ⁊ necessitatẽ hũane nature quãta necessitate indigeat tali homine q̃ sit deus ⁊ hõ ꝓ sua satisfactione. Secõ cognoscãt qualit oẽs creature manifestãt nobis q deus ex summa sua bonitate ꝓposuit dare talẽ hoiem hũane nature iuxta suã indigentiã. Tertio videãt qualiter dr ꝓmisit dare talem

hominē in antiquo testamēto seu i primo libro dei. Et quarto videant omēs ⁊ cognoscant verba facta ⁊ opera iesu. ⁊ totum suum ꝓcessum quē fecit ordinatissime. ⁊ vitā suā. ⁊ doctrinam suā. et mortē. ⁊ passionem suā ⁊ oia q̄ secuta sūt per ordinē post mortē suā. Et qualiter nomē suū exaltatū fuit post mortē suā. ⁊ ꝑdicatum publice per orbem vniuersum oi creature. s. toti humane nature. ⁊ quō ipse ordinauit p apostolos suos et discipulos suā ecclesiaz vniuersalē nouā in mūdo q̄ cōmunis ē oibus hoibus. volētibus ad eam venire. Et quō eccl'ia ab ipo ordinata paulatīue creuit et augmentata est. ⁊ diffusa p vniuersū orbem. ⁊ mirabilissime ordinata ⁊ exaltata, et distincta pulcerrime. Et videant qñ inceperit. ⁊ quantū durauit. ⁊ qualiter ꝓcessit iste stat⁹ eccl'ie Cognoscāt et videant ordinationes et sacra q̄ ordinauit ⁊ i stituit iesus xp̄s ꝑse et per apostolos suos i eccl'ia sua. qñ oia sūt cōtra peccata et ad delēdū culpas et offensas cōtra deū. Et oia q̄ sunt in ecclesia sua sūt cōtra peccata hoiz. ⁊ tra lapsū corruptionem ⁊ perditionē hominis ita q̄ tota intētio xp̄i et eccl'ie sue ē ꝓtra corruptionē ⁊ lapsum humane nature. et cōtra eius perditionē et ad reducēdū hoiem ad illud bonū ꝓpt q̄ factus est. s. ad vitam eternā. et eternū gaudiū. et reuocare hominem ab eterna tristicia et pena ⁊ morte eterna. Cognoscāt et omēs qualiter intentio xp̄i et ecclesie sue est destruere. ⁊ eradicare radices oīm maloꝝ. s. ꝓpriam honorem. ꝓpriā laudem. et propriam voluntatē. ⁊ propriū amorē et priuatū. que omia sunt origines peccatorū. vt iam ꝓbatū est. et ꝓditiones humane diuisiones. et inimicitie inter deū et hoiem et inter hoies. ⁊ tota intētio xp̄i ⁊ suoꝝ discipuloꝝ et ecclesie sue est fūdata in honore et laude dei. et amore puro et vero et vera obediētia. et in oibus illis q̄ in hominibus possunt destruere propriā volūtatem. ꝓpriū honorē. et ꝓpriū amorē. quia p ista tria sunt oia mala et per ista hō est lapsus. perditus et corruptus ⁊ dei inimicus. Postq̄ ergo predicata est p totū mūdū remissio peccatorum ⁊ pax inter deum et hominē. ⁊ oēs homines sunt vocati ad regnū celoꝝ. signū infallibile est q̄ iam venit qui promissus est. et q̄ ipse est ille i cuius nomine hoc factum est. ⁊ hicē ies⁹ xp̄s. Cognoscant etiā homines qualiter per vniuersum mundum seu orbem in nomine iesu christi crucifixi per apostolos predicata. tubicinata et preconisata est pax inter deum et hoiem. et remissio ⁊ indulgētia peccatorum ⁊ in nomie iesu christi promissa est hereditas regni celoꝝ et vita eterna Quicunq̄ igitur voluerint clare videre videant et cognoscāt omnia predicta que sunt in facto et experientia. ⁊ sic cognoscent indubitanter q̄ iesus xp̄s est verus et nouus hō ille qui ē deus et homo. qui erat necessarius toti humane nature quem deus promiserat dare homib⁹

et q̄ omnia q̄ ihesus xp̄s fecit ꝛ que creduntur de ipso. necessaria erant esse et fieri p̄ hominibus. et p̄ satisfactionē ꝛ liberatione completa humane nature. Et sic diligebat homo vt omnia illa fierent pro ipso saluādo vt. s. ihesus xp̄s nasceretur et conciperetur. sic viueret. et sic moreretur. sic ꝛ resurgeret a mortuis et ad celos ascenderet. et sic de alijs que est operatus.

Comparemus igit̄ factum ꝛ debitum. s. factū ihesu xp̄i. et qualiter debebat fieri. et satisfactio et liberatio hūane nature qualis eē debebat. ꝛ quid facere debebat talis nouus homo q̄ necessarius erat mundo. et sic videbimus clarissime q̄ ihesus christus est ille. Posit̄ igitur hūana natura et homines habēt de facto talem hominem ꝛ tam preciosum qui est deus ꝛ homo et qui facit omia que erant necessaria toti humane nature. qui est rex verus et dom̄n⁹ super omnes homines. qui est ita pius. ita benignus. ita bonus ita mansuetus. et tanto amore pijssimo plenus erga hoiem qui vult dare vitā suā. et recipere mortē p̄ peccatis eor̄ sequētur ergo illū. audiāt illū. ꝛ precepta sua. et verba sua. ꝛ adhereant. ꝛ credāt verace illi ac obediāt. et fiant membra eius ꝛ reciptant facta ei⁹ q̄ ipse ordinauit. q̄ ipse ē oia q̄ hoi sūt necessaria ꝛ habet omnia. quo mā ipse est persona infinita. q̄ est deus ꝛ hō. In ipo ei ē plenitudo bonitatis. omis pietatis virtutis et charitatis ꝛ sapiētie. omnis boni. amoris. omis scientie et ois meriti. In ipso ē omne bonum. in ipso est ois potestas oīe dominiū ꝛ iperium sempiternum. Qui ergo talem hominē cōtenit dignus ē eterna punitiōe. Ex istis p̄t patere quante excellētie ꝛ dignitatis sit esse xp̄ianū: quia ē membū tanti hominis q̄ ē de⁹ ꝛ hō et qualiter prevalet vnus xp̄ianus ver⁹. q̄ oēs homines qui nō sunt xp̄iani. q̄ illi sūt pdti. Et per oppositū falsus xp̄ian⁹ est malus magis q̄ aliquis homo qui non est christianus. Dolere ergo debet falsus et mal⁹ christianus. et verus et bonus merito debet gaudere.

¶ Qualiter iusticia dei et sua misericordia cōcordant sumpne i ista satisfactiōe. Ti. cclxxiij.

Ti. ccl.

QUoniā aūt dū ꝑsiderabamus iusticiā dei et peccatum ꝛ offensam hominis. videbat q̄ misericordia dei p̄tet q̄ iusticia dei exigebat infinitā satisfactionem ab homine quam hō debebat. et ad quaz obligatus erat ꝓpter peccatū ꝛ offensam. et nisi homo solueret. liberari nō poterat ab infinita pena quā meruerat. et sic videbatur q̄ deus nullā misericordiā ostēderet. Sed nō est ita. q̄ in ista satisfactiōe facta p̄ mortē ihesu xp̄i dei et hominis est facta taz magna misericordia q̄ maior excogitari non potest. et tā tum concordat cum iusticia. q̄ magis non potest concordare Unde homo non poterat per se soluere deo ullam infinitā sa-

Maxima mia i redēptione nostra.

tiſſactionē quā iuſte debebat. nec aliter niſi ſolueret per integrū iuſte euadere poterat iugum obligationis ad penam eternam ſibi debitam per iuſticiam. nec per ſequens euadere manus & ptātem dyaboli iō deus ex ſua ſola et pura miſericordia gratis et ſine meritis ipſius hominis (quia nihil meruerat homo niſi penam) preuenit primo hominem: vt deinde liberaret homo p iuſticiā Quia ſi homo ex ſeipſo non habebat cum quo faceret iuſticiam de ſe ipſo dando debitū. deus dedit homini p ſuam miſericordiam illud cū quo poſſet ſatiſfacere & ei ſoluere p iuſticiam vt ſic hō p integrum ſatiſfaceret deo et faceret iuſticiam de ſeipſo. Sz illud tale hō nūq potuiſſet habere p ſeipſū. niſi deus p puram ſuā miſericordiā tribuiſſet hoi. Ut ergo deus placari poſſet ab homine. & hō haberet cum quo placaret deum et iram ſuā. deꝰ dedit gratis homini illud qō homo deberet deo ex debito reddere. dedit deus homini et toti nature humane nouum hoiem qui eſſet maior homine. q̄ ſatiſfaceret pro hoie. q̄ haberet in ſe illud qō ſuparet omne debitū qō hō ſoluere dz q̄ cū nihil p ſe deberet. ſolueret p aliis. q̄ quidem debebant et vñ ſolueret nō habebāt. Dedit enim natura humana deo in illo hoie ſpōte et nō ex debito qō ſuū erat. vt ſe redimeret i aliis hoibus. in q̄bus quod ex debito exigebat reddere non habebat. Quid ergo poteſt intelligi et cogitari miſericordius q̄ iſtud. ſ. q̄ deꝰ pater dicit homini petōri dē nato eternis tormentis. et nō habenti vnde ſe redimat. accipe vnigenitum meum. ſ. xp̄m ieſuz verum deum et hominem. & da ipſū pro te. Et ipſe filius ieſus xps dicit homini. Tolle me et redime teipſum. Hoc enim dicunt quando vocāt homies ad fidem xp̄ianam. et trahunt vt veniāt ad tantā gratiam. Et quid etiā iuſtꝰ poteſt cogitari q̄ ille dimittat omne debitum cui datur precium maius q̄ omne debitum. ſi tamē detur cum debito affectu. & cuz modo quo dari debet. Et ſic homo iuſtiſſime liberatur a ſua obligatione & ſatiſfacit iuſticie dei. & deus per iuſticiā ſaluat hoiem. Et ſic fit in hoc veriſſima iuſticia. et tamen cū hoc eſt ibi ſumma miſericordia quia deus homini primo per ſuaz miſericordiam illum qui eum liberaret dedit. & illum qui tolleret iniuriam et offenſam dei.

Hic ponitur cōpoſitio inter ieſum xp̄m crucifixum et hoiez pditum & ipſū. & qualiter ſe habent inter ſe. et oſtenditur que ſunt illa que homo perditus recipit a xp̄o. & qualit recipiat.

Titulus. cclxxiij.

Quām aūt pro= pt hoc q: hō erat pditꝰ. corruptꝰ ipſus & deuiatꝰ indigebat de neceſſitate nouo hoie q̄ eēt deꝰ & hō q̄ mortē recipet p hoie. & tm̄ ſimꝰ illū hoiem p longū ꝓceſſuz. et finaliter per dei gratiaz reperimus iam eum eſſe. & q̄ h. c

est iesus christus a iudeis crucifixus. postꝫ ergo ille homo taꝫ necessarius hominibus iam exist. restat modo videre qualiter homo qui est iã lapsus et corruptus. ab ipso recipiat omnia illa quibus indiget Uñ i iesu xpo sunt omnia illa quibus homo indiget. et ideo restat q̃ homo restauretur et reparetur de facto Postꝫ remedium iam est & medicina parata est. restat applicare ad opus. Quid eñ proficeret medicina si infirmo non applicaretur. Quid valeret panis esurienti si eũ non comederet. Uñ postꝫ iesus xps est ille quo omnes perditi indigeant datꝰ a deo. ideo est summe cõueniens et proportionatus hominibus. Quia venit propter hominem lapsum. ideo proportionantur ei in omnibus. Ideo iesus christus facit vna partem. & alij homines faciunt aliã partẽ Et iõ possumꝰ facere comparationẽ inter ipsum et vna parte. et inter oẽs alios ex alia pte Unde tota hũana natura respicit ipsum et ipse respicit totaꝫ humanam naturam. Et ideo ipse se habet ad omnes alios homies sicut redemptor ad captiuos sicut satisfactor ad obligatos sicut solutor ad debitores. sicut reparator ad destructos. sicut recreator ad annichilatos sicut medicus ad infirmos. sicut resuscitator ad mortuos. sicut illuminator ad excecatos. sicut ductor ad deuiatos. Et vt omnia i vno verbo concludamus ipse est omnia omni homini lapso et pdito. Et ideo qui nõ cognoscit se indigere xpo. pro nihilo reputat eum Et quoniã iam videmus ad plenũ totum lapsum et totã corruptionẽ et perditionẽ homis et statum in quo est. et illa que deficiunt homini & que debebat habere que ipse perdidit. et qualiter i hoie factũ cõtrariũ debito. iõ si volumꝰ cognoscere que sunt illa que hõ debꝫ recipere a xpo oportet cognoscere totã indigentiã hois ac totũ eius defectũ. Uñ homo ante omnia indiget vt liberetur ab obligatiõe quã fecit propter peccatũ que ẽ secunda obligatio. deinde indiget adiutorio vt compleat primam obligationem naturalem quam debet deo vt factum hominis concordet cum debito vt .s. homo faciat qõ debet. Et hoc est liberare hoiem et restaurare scz liberare ipsũ totaliter a secũda obligatione que est mala et infinita. & iuuare ipsum et dare ei adiutoriũ & illud per qõ ꝓple at primã obligationẽ qz prima obligatio nõ potest deleri neq; destrui qz necessaria est et incorruptibilis. Sic ergo i istis duabus obligatiõibus consistit tota reparatio et restauratio hominis. Quia enim hõ non soluit primam obligationem. imo fecit totum contrariũ. iõ est malus. iniustus. et corruptus et inimicus dei. et est contrarius suo statui. Et impossibile est q̃ hõ liberet a scõ a obligatiõe que ẽ ppter offensam. nisi primam cõpleat. qz secũda obligatio orta est propter hoc qz hõ nõ soluit primã. quia si primã bñ soluisset secundã non incurrisset. vt iam declaratum est ad plenum. Sic ergo homo necessario indiget vt

Cõpatio xpi ad homines.

iesus christus det ei remediū in istis duabus obligationib⁹. vt .s. satisfaciat pro secunda. et taliter destruatur et annihiletur et det homini adiutoriū vt compleat primā. qz pria nō pōt deleri. sed semp manet Et qz hō perdidit voluntarie z sponte. z reliquit adiutorium quod habebat ad complendum primā obligationē. z noluit tenere cum potuisset. sed sua propria culpa p̄didit. ideo meruit vt sibi nunq̄ restitueretur. et tamen mansit obligatus vt prius. Et etiaz qz cum hoc offendit et iniuriauit deum. ideo obligauit se ad penam infinitam Et ideo ies⁹ christus per suam mortem meruit homini ista duo. scz liberationē ab obligatiōe secūda totaliter et adiutoriū qđ perdiderat ad cōplendū primā. Et quia istud adiutoriuz non potest dari nisi a diuinitate vt infundat homini de nouo sicut anima infunditur corpori. iō iesus xp̄s inquantum homo meruit homini istud adiutoriū vt restitueretur ei. et etiā meruit hoi ipli totaliter indulgentiā z remissionem. absolutionē z veniā pro tota obligatione Inquantū aūt de⁹ ipemet dat istud adiutoriū z influit de nouo. z dat indulgentiā et veniā homini et absoluit a tota obligatiōe infinita Et sic totū illud quo hō indiget est in iesu xp̄o deo z hoie. Et istud adiutorium datur gratis hoibus. z nō p meritū ipsoz. qz hō lapsus nō pōt mereri. sed datur p meritum xp̄i Et hoc est gra qz nō dat ex debito hois lapsi. sed per meritū hominis dei. Quāuis oīe qđ de⁹ dat pōt dici gra. tñ p excellētiā istud adiutoriū debet dici gra z summa gra Et qua sine adiutorio isto hō dicit mortuus. qz nichil potest operari de illis q̄ dz facere iquantū hō sicut corpus sine aia. ideo istud adiutoriū sine ista gra dr vita hois. sal⁹ hominis scda aia hominis Et pl⁹ est dare istud adiutoriū homi. q̄ dare aiam et restituere vitaz homini mortuo qz sine hoc hō ē nichil. et quasi habet non esse. Et hoc ē vnificare hoiez mortuū z restituere vitā homini mortuo ac reformare renouare z reficere hominē. z sanare et lauare. purgare et facere hominē pulcrū. z reducere hominē ad deum z vnire hominē cū deo et ad ei⁹ amicitiā. et hoc etiam ē facere hominē iustū sanum. bonū et dignum regno dei. et hoc est etiā restituere formam filiationis z facere de nouo filium dei ipsum hominem. et regenerare et nasci de nouo. Et per consequens hoc est facere hominem heredem hereditatis dei. hoc ē etiam reformare formam fraternitatis inter hominem z hominem; quia per istud adiutorium homo facit deo sicut filius bonus patri et homo facit homini vt frater fratri. z soluit debitum et ius filiationis et fraternitatis Et hoc est etiam conuertere hominem et reducere ipsum via erroris et falsitatis ac mendacij ad viam veritatis et hoc est illuminare hominem in via eterni gaudij. z reuocare ipsū de a via tristicie. et liberare a seruitute peccati z viciorum corruptione z malorum operū. ac

Mors xpi fuit liberatio a malo z adiutorio ad bonum.

Adiutorij illō dr gra

xp̄s per mortē suā nos viuificauit.

a corruptione carnis.et ponere ipsum in libertatem veram. hoc est etiam hominem redimere a iugo et captiuitate.et a carceribus sue proprievoluntatis sui ppti honoris z priuati amoris.et ponere ipsum in libertate et in patria voluntatis dei. hoc etiam est hoi restituere suum bene esse quod perdiderat et liberare ipsum a suo malo esse in quo erat. et hoc est etiam restituere homini spiritū quem perdiderat et propriam salutem.

¶Q istud adiutorium seu ista gratia est totum bene esse hominis. z eius carentia est totū male esse eius.

Titul⁹.cclxxiiij.

Vt autem istō adiutorium seu ista gratia que restituitur homini a deo ad complendum et faciendum omnia que debet inquantum homo magis cognoscatur. considerandum est q homo a principio dum fuit factus a deo receperat a deo esse.et cum hoc bene esse sed non optime esse quia hoc expectabat adhuc. Et per esse intelligitur viuere.sentire. intelligerevelle.amare posse.et omnia que pertinēt ad corpus et animam.et per bene esse intelligitur recte. iuste. debite.sācte.et virtuose viuere .Et similiter per male esse intelligitur tortuose.irregulariter.indebite.et iniuste ac viciose viuere. Idem ergo est dicere bene sicut iuste. sancte zc.et idem est dicere male.sicut iniuste.tortuose zc. Acceperat ergo homo a deo prio eevere sētire intelligere velle.amare.posse. et etiam bene esse. benevelle.et bene viuere. et bene amare. et bene posse.et bene intelligere.seu quod idez est stricte debite.iuste.sancte zc.Acceperat ergo bene esse et quo ad corpus et quo ad animam . Et istud bene esse erat sua bonitas sua rectitudo.sua iusticia et sua sanctitas. ua virtus. sua regula et sua mensura que erat addita supra esse.et non idem qō esse.immo poterat separari ab esse.et poterat ipsum esse etiam expoliari ab illis et remanere sine illis sivellet. Tamen in potestate primi hominis erat custodire z seruare illud bene esse sibi datum. scilicet ipsam bonitatem et rectitudinem et iusticiam.sanctitatem etvirtutem Et si primo custodiuisset et seruasset homo suum bene esse.transiuisset et peruenisset ad altiorez gradumvidelicet ad optime esse. Sed primus homo non custodiuit nec seruauit suum bene esse.nec ipsam bonitatem seu rectitudinem et iusticiam et virtutem. et mensuram seu regulam sibi datam.quia fuit deo inobediens.ingratissimus.et ideo pdidit suum bene esse.et suum recte esse.et remansit sibi solum esse. viuere. intelligere. sentire. velle amare z posse. Et sic remāsit homo nudus et expoliatus. quia bene esse erat suavestis.et loco bene.recte.iuste.debite.sā

In potestate hois fuit semp bene esse.

Quid sit esse hois et eiꝰ bñ eē.

Bñ eē hois fuit eiꝰ vestis.

ete et virtuose esse habuit male. oblique et tortuose. iniuste. indebite et viciose esse. Et sic fuit pessima veste indutus Etiam fuit proprijs vestibus exspoliatus et alienis inductus. et maxime quo ad animam et ad liberum arbitrium. Et sic primus homo fuit exspoliatus iua bonitate. sua rectitudine sua iusticia sua virtute. et fuit in eo malicia. tortuositas seu obliquitas. iniusticia et vicium. Et vt cognosceret suum male esse quo ad animaz et liberum arbitrium. habuit male esse quo ad corpus. vt per male esse corporis iudicaret suum male esse quo ad animam. Remanit ergo soluz homini radicale. scilicet ipsum esse. viuere. sentire. intelligere. velle. amare et posse. quia ista sunt radicalia. et ista non potuit destruere. sed perdidit bonitatem istorum et sanitatem. et fuit facta vulneratio in eis et peruersitas. Et ideo homo per peccatum inobedientie annihilauit seipsum & tum ad bene esse. Et quia bene. iuste. debite. sancte. recte. pulchre. honeste et virtuose esse. est amabile placibile. delectabile. et per oppositum male. tortuose. oblique. iniuste. indebite. inhoneste. viciose. turpiter et deformiter esse. est odibile et displicibile ideo homo fuit displicibilis deo z nõ acceptabilis neq; placens. quia annihilauerat et destruerat pulcritudinez et decorem. et sibi acquisierat deformitatem et turpitudinem. Si autem homo nõ habuisset aliquod remediuz. tũc de male esse peruenisset ad pessime esse. Ecce ergo gradus in homine. scilicet esse. bene esse. z optime esse. et per contrarium esse. male esse. et pessime esse et ipsum esse est continue ad omnia et esse semper remanet. Si ergo homo talis reperiat qua- Bñ eẽ homo se fecit. necessario tanꝫ mis erat nichil valens omnino iudicatibi aditus ad ignem eternum. Et tozũ veni sic istud bene. recte iuste. sancte end ad et debite. sane. et virtuose esse. optimũeẽ erat adiutorium datum homini. seu gratia data homini. cuz quo adiutorio homo poterat facere quicquid debebat deo adimplere de facto totam primam obligationem naturalem et ꝫdiu homo custodiuit z seruauit istud bene et recte esse. tãdiu factum concordauit cum debito Sed statim dum homo peridit suum bene et recte esse seu suam rectitudinem. factum suũ fuit contrarium debito. et remanit ipsum debitum et ipsa obligatio vt prius. cũ impotentia adimplendi et faciẽdi. Et qz hõ sua culpa perdiderat istud bene et recte eẽcũ quo poterat adimplere totum debitum. ideo iustum fuit me requirebat ab ipso deo. vt faceret quod debebat et solueret suũ debitum. Nec excusabatur qz nõ poterat qz voluntarie z sponte et sua culpa ꝑdiderat. et deus semel sibi dederat Sicenim aliquis per violentiaz remouisset ab eo iuste bene esse. excusaretur homo quia non poterat facere. quia non habz adiutorium cuz quo facerer. z gratiam priorem sibiz a deo datam

per malũ corpis ds iudicare malum anime.

Iusta punitio hominis.

Et ideo ex iſtis veriſſime appa-
ret.q̄ ita conformare.repara-
Quid ſit reſtaura-re hoiem re et reſtaurare hominem per-
ditum.non eſt aliud niſi redu-
cere ipſum.ac conuertere ⁊ mu
tare de malo tortuoſe.oblique i
iuſte indebite et vicioſe eſſe ſeu
viuere.ſentire.intelligere.amare.vel
le.amare ⁊ poſſet ad bene re-
cte ⁊ debite.iuſte.ſancte ⁊ pul
cre.ſane et virtuoſe eſſe.viuere.
ſentire.intelligere.amare.vel
le.et poſſe.et remouere ab ipſo
maliciam.tortuoſitatē ⁊ obli-
quitatem.iniuſticiam et inho-
neſtatem.turpitudinem et de-
formitatem et viciū.et reſtitue
re ſibi bonitatem.iuſticiam et
rectitudinē.ſanctitatem.ſani
tatem.honeſtatē.pulcritudinē
et virtutem propriam.Et hoc
eſt maius facere q̄ reſtituere a
nimam corpori mortuo. Unde
corpus nō perdidit animā q̄ē
vita ſua.ſponte et voluntarie
et culpa ſua ſed hō perdidit vo
luntarie et culpa ſua talē bo-
nitatem ⁊ rectitudinem. iō red
didit ſe indignū.vt nunq̄ recu
peret niſi deus ſibi det.Et ideo
in hoc eſt et manifeſtatur ſum
Maxima bōitas dei i ma bōitas dei.q̄ vult reſtitue
re homini indigno talem boni
repando homine. tatem et rectitudinem.et ideo
hoc eſt maxia et puriſſima gra
tia procedens ex infinita dei
bonitate et miſericordia. Iſtā
q̄ rectitudinem ſeu iſtō bene
eē.ſolus deus poteſt dare ⁊ re-
ſtituere.et homo non poteſt ex
ſeipſo habere.quia a principio
homo non dedit ſibi bene eſſe
nec eſſe.ergo homo non poteſt
per ſe recuperare poſtō perdi
dit.Sed quia deus erat offen-
ſus ab homine et iniuriatus.
ideo neceſſe erat q̄ deus pro
placaretur.et offenſa tolleret
et aliquis mozeretur pro hoie.
vt ei daretur iſtud bene eē. Et
ideo deus dedit homini xp̄m vt
ipſe pro homine tolleret offen
ſam.⁊ mereretur homini iſtam
gratiam.et iſtud bene eē de no
uo.Et ſic duob⁹ indigebat ho-
mo.ſ.vt placaret deum.⁊ tol-
leretur iniuria ⁊ offenſa de me
dio.⁊ vt recuperaret bene eſſe.
⁊ iſta duo neceſſaria ſunt homi Q̄ bene
ni q̄ recipiat a ieſu xp̄o. ⁊ ſic p eē hois p
xp̄m abſoluitur homo ab offen ditū recu-
ſa.et reſtituitur ei ſuum bene. perat̄ per
recte.debite.iuſte.ſancte.⁊ vir xp̄m.
tuoſe eſſe.ſeu ſua bonitas.recti
tudo.iuſticia.virtus ⁊ ſancti-
tas.et ita reparatur homo et
reſtauratur per xp̄m.⁊ impoſ-
ſibile eſt aliquem hominem re-
cuperare iſtud bene eē niſi per
ieſum xp̄m deū ⁊ hominē.⁊ per
meritū ſue mortis.Et ſic homo
recipit bene eē a xp̄o.⁊ idulgē
tiam.⁊ vltimate gloriam. Et
ſic ſunt tria beneficia ſcz indul
gentia.gratia ⁊ gloria.ſeu ve
nia bene eē et optime eē.q̄a in
iſtis tribus eſt perfecta ſalus
hominis.Primū eſt indulgen-
tia ꝓpter offenſam ſecundum
eſt gratia ſeu bene eſſe contra
miſla eſſe.deinde ad gr̄am ſeu
bene eē ſequitur finaliter glo-
ria ⁊ optime eē. Gratie em̄ de-
betur gloria.Et oia iſta emit
xp̄s pro hominibus p̄ mortem
ſuā ⁊ ſanguinē ſuū.
¶Q̄ in homie xp̄iano ſūt tres
gr̄ationes diſtincte.p quas re
cipit tres diſtinctas res.ſ.cor-
pus ⁊ animā.⁊ bene eſſe.

De triplici gñatiõe xpiani.

¶ Titulus.cclxxv.

Quoniã autẽ ad complementuz hominis tria sunt necessaria .ſ. corpꝰ seu caro. anima iminor alis. rõnalis. et bene eẽ. vel dicamꝰ q̃ duo sunt necessaria. sc̃z eẽ et bene eẽ. et ꝯm eẽ comprehẽdit corpus et animam. Aliud aũt est corpus aliud anima. aliud bene eẽ quia etiam corpꝰ separatur ab anima. et ania a corpore. et tam corpus q̃ anima possunt separari ab ipso bene eẽ. quia vtrunq; potest habere male eẽ. sed tamen male eẽ corporis facilꝰ sẽtitur et cognoscitur q̃ male eẽ anume. ꝛ quia ista tria sũt realiter distincta. possumus dicere q̃ primus homo receperat tria a deo. ſ. corpus et animam. et bene eẽ. ita q̃ vno et eodem tempore receperat ista tria immediate. Sz quia primus homo perdidit bene eẽ remanserunt sibi corpus et anima. ideo alij homines generati ab eo. non recipiebant nisi eẽ tantũ sc̃z corpus et animam. et non recipiebant bene eẽ. sed alij homines nõ recipiebant sicut primus homo. qz recipiebant corpꝰ a primo hoie ꝛ animã a deo. sed primus homo totum recepit immediate a deo. Et ideo in quolibet homine alio sunt et erant due generationes et duo patres. ſ. primus homo et deus. In prima generatione quilibet homo generatus per cõem generationem recipit corpus seu carnẽ a primo homine mediate vl immediate. In secunda generatione q̃libet homo recipit immediate aiam a deo qz deꝰ immediate p se solum creat aiam rõnalem. q̃ uis tam corpus q̃ aia totũ sit a deo. sed non eodẽ modo. quia q̃libet purus homo nisi primus habet duos pres. ſ. patrem hoiem et deum. et iste duo dant eẽ. ſ. corpus ꝛ aiam. Sed in homine xpiano est alia tertia generatio. qz recipit bene. eẽ a xpo. ꝛ loquor de bene eẽ q̃tum ad animam ꝛ liberũ arbitriũ. Et ideo xps est tertius pater Christianus ergo habet tres generationes distinctas In prima recipit carnẽ a primo homine. In secũda recipit aiam a solo deo. ꝛ in tertia recipit bene eẽ a xpo. q̃ ẽ deꝰ ꝛ hõ simul. Et ista tertia gñatio ꝛ vltima ẽ completa. ꝛ sine ista hõ nichil est. Prima generatio est libidinosa. turpis et corrupta et per illam homo damnatur. quia recipiendo carnem recipit culpam corruptionem ꝛ penam. etiam duo recipit homo in ista generatione videlz carnem et corruptionem et maculam. Per illam homo est odibilis deo ꝛ accipit omnia mala Sed secunda generatio que est creatio anime. et infusio eiꝰ in carne. est munda. sancta et immaculata. sed quia caro est infecta et corrupta. infecit aiam et corrumpit. Sed venit tertia generatio que est sanctissima i qua recipimus bene esse. quod est tota bonitas. rectitudo et pulcritudo anime. Et ista repãrat animam ꝛ reducit eam ad statum debitum et tollit omnẽ corruptionem et maculã quam

Quilz xpi anus habet tres patres.

Adã tria recepit a deo.

anima contraxerat ꝓpter primam generationē. ⁊ facit hominem amicū et filiū dei. ⁊ heredem regni celoꝝ. Et ideo ista tertia generatio contrariatur prime generationi. Ūꝫ ꝑ primā caro dominabatur ⁊ alia erat subiecta carni corrupte ⁊ nullo modo poterat resistere. sed ꝑ tertiam generationem anima dominatur carni. ⁊ caro subiicitur ei. quia anima recipit suū bene eē. et suam rectitudinem et fortitudinem per tertiū gñationem. Etiam anima recuperat regnū suum et caro perdit. Et etiam per primā generationem homo erat totꝰ carnalis bruralis et bestialis. et per tertiam homo fit ſpiritualis. rōalis ⁊ diuinus. Item per primā generationem homo perdit similitudinem dei et acquirit similitudinem dyaboli. et ꝑmi hominis corrupti. sed per tertiam in qua recipit bene esse. et recuperat suam pulcritudinem et bonitatem. homo recuperat similitudinem dei quam perdiderat. Item per primam generationē. in qua homo recipit carnē. homo acquirit radicē omniū maloꝝ. sed per tertiam in qua homo recipit ⁊ recuperat suū bene eē. homo acꝙrit radices omniū bonoꝝ. Et sic in omnibus tertia gñatio ē contraria prime. et dat homini omnia contraria prime generationi. Et ideo primus hō ⁊ scōus hō. ſ. xp̃s. sunt cōtrariū quo ad generationem. Et ideo primus homo per suam generationem. quasi annichilat hominem. et dat sibi non esse. sed secundus homo ſ. xp̃us deus et homo. per suam gñationē dat esse anime. Et ideo dicitur regenerare animam. quia anima iam semel erat creata a deo. ſz per generationem primi hois erat perdita. et per tertiam generationē recreatur ⁊ regeneratur et renascitur. duz recipit bene esse nouū et suam pulcritudinem. Sicut enim in prima generatione homo habet patrem ⁊ matrem ita etiā modo ī tertia generatione cū cōtrariatur prime. homo habet patrē ⁊ matrē. ſ. xp̃m deū et hominē. et matrem. ſ. ecclesiam ſponſā xp̃i et vxorem. Item sicut primꝰ hō per suam carnē corrupit oēs filios suos ⁊ damnauit. ita secūdus hō xp̃s per suaz carnē saluat. et lauat. ⁊ abluit ⁊ sanat quia caro primi hominis fuit maculata et corrupta. et caro secūdi hominis fuit et est semp immaculata ⁊ pura. Et ideo sicut anima ex societate cū carne maculata ꝑmi hominis maculatur. ita per cōtrariū ex societate cū carne secundi hominis. anima mundatur et purgatur. Et sic caro est contra carnem. ⁊ generatio contra generationem. Et sic apparet ꝙ omnis homo xp̃ianus hz tres generationes. In prima recipit carnem. in secunda animā et in tertia bene esse. Sed alū homines non habent nisi duas. Et de tanto xp̃ianus excellit alios homines. de quanto bene esse excellit et superat eē cum male esse.

Alia p xp̃s regnatur

Ūꝫ in xp̃ianis sunt tres fraternitates. Titu. cclxxvj.

De triplici fraternitate xpianorū.

Tres habem⁹ fraternitates.

Exinde apparet q̄ xpiani habent tres fraternitates gñrales. quia primo sunt fratres q̄ habent vnum patrē ex parte carnis generalem scz primū hominem. in quo omnes homines fuerunt quando ipe solus erat. secundo habent alium patrē ex parte anime. s. deum a quo omnes immediate receperūt aiaz rōnalem. et tertio habent alium patrem ex parte ipius bene eē vt xp̄m deum et hominem inquantū est deus idē cū secundo patre. z ē tum ad deitatem licet sit filius dei ē tum ad personam. Sed inter istas fraternitates tertia ē melior. quia i illa pater est deus et homo. et in prima homo tm. et in secunda deus tantū. Et ideo summe debet se amare omnes xpiani per istam tertiam fraternitatem. qui habent talem p̄em qui mortuus est p̄o eis. z fudit suum sanguinem. et resurrexit a mortuis. et venit in eternum ascendit ad celos. et sedet ad dexteram patris. et venturus est iudicare omnes homines. Et ideo ista fraternitas ē magne nobilitatis et excellentie magni amoris. z magne bonitatis. et maxime vnitatis. q̄a fraternitas oritur a paternitate. Et ideo quia non potest esse melior. dulcior et nobilior. maior et intimior paternitas ē ista. nec amoriolior. ideo fraternitas que oritur ex illa etiā est talis. Debēt etiā se amare ꝓpter p̄mā fraternitatē. ſz magis sine comparatione ꝓpter scōam fraternitatē que est p̄opter aiam. Etiā ille tres fraternitates habent suos gradus sicut corp⁹ et anima. et bene eē. Item tertia fraternitas est infiniti p̄ecij. quia xp̄us deus et homo. emit eam per suam mortem. dando suam vitā infinitā per quā mortē emit indulgentiam et totū bene esse. Et ideo quia tantū constat q̄ fraternitas ō est ꝓpt bene eē. dz cū summa diligentia custodiri ne violet. Et ista ꝉtia fraternitas facit viuere z resurgere alias duas p̄mas fraternitates q̄ erāt mortue in hoib⁹. q̄ xp̄iani diligūt se ꝓpt oēs istas fraternitates z diligūt alios homines qui non sūt xp̄iani ꝓpter p̄mā z scōam fraternitatē. q̄ ē nis caro sit corrupta in q̄ fūdatur p̄ia fraternitas. attamē q̄ de⁹ dū fecit primū hoiem. fecit oēs alios in ipo. q̄ oēs erant in ipso ē tū ad carnē. ſz nō ē tum ad aiam. iō ꝓpter istā xitatē quā de⁹ fecerat. debēt se oēs homines amare. z reputare ēsi vnū hominem. ſz p̄mus hō posset corrūpendo z maculādo z inficiendo. z deformādo. et deturpādo seip̄m in quo erāt oēs homines. corruperit. maculauerit. z infecerit. z deformauerit z deturpauerit eos. Ubi ḡ nō est tertia fraternitas ibi p̄ma z scōa mortue sūt Item ē ista ꝉtia fraternitas. est fraternitas gr̄e. q̄ bene eē est gr̄a. etiā xp̄s est p̄r gr̄e. sed alie due fraternitates sūt nature.

¶ Q̄ istō bene esse seu ista gratia figuratur et exemplificatur in corpore hominis.

Titulus.cclxxvij.

Ut autem clare videam⁹ distinctionem inter esse et bene esse.seu inter aiam ⁊ bene esse.seu inter naturā ⁊ gratiam qualiter non sunt vnū.immo vnum potest esse sine alio possumus hoc declarare ad oculum in corpore humano in quo est totū figuratum. Unde i corpore humano videmus per experientiā q membra recipiunt esse et bene esse.et habent esse et bene esse. Unde cor epar ⁊ caput influunt ⁊ dant alijs mēbris quicquid habent. Epar eñ dat esse grossum.et est quasi corpus ipis membris q mittit eis humores grossos.ex quibus mēbra sunt facta.et ex quib⁹ nutriūtur.et hoc facit pervenas per quas mittit ⁊ dat sanguinem membris et est quasi primus homo qui dat carnem solā Deinde ipm cor mittit omnib⁹ membris calorem naturalē et spūm vitalem per quem oīa membra viuunt.et habent esse vitale.et hoc per arterias ⁊ ipsum cor est quasi deus qui dat aiāmam corpori.quia sicut anima viuificat corpus ita ille spirit⁹ seu calor naturalis quē dat cor viuificat membra.et iō est sicut anima membri.quia sine tali spiritu et calore membra essent mortua.et non essēt membra. Deinde ipsum caput existens altissimum super oīa membra mittit ipsis membris sensum et motum per nervos. et ipm caput est christus quia sicut mot⁹ et sensus proveniēs ex capite est totū bene esse membrōrum ita illud quod christus dat et mittit.ē totum bene esse aīme et hominis. Sicut ergo mēbrum ipsius corpis recipit tres res a tribus . ab epate humores.a corde vitam. et a capite sensum et motum. sic conformiter homo recipit primo ab hoīe carnem.a deo aiāmā. et a xpo deo et hoie sensum et motū.et totum bene esse et gratiam.

Quicquid autem dant epar et cor.totum pertinet ad esse mēbri.sed quod caput dat pertinet ab bene esse membri.s.sensus et motus. Unde quādo mēbrum perdit sensum et motum tunc perdit suum bene esse in corpore humano.sed tamen propter hoc non perdit suum esse. quia adhuc viuit et recipit influentiam ab epate et a corde sed nō a capite. Etiam videm⁹ per experientiam q membrum potest perdere suum bene esse. et tamen remanet sibi esse.scz corpus et anima. Sicut videmus q cū quis membrum nō recipiat sensum et motum a capite.sicut quando est paraliticū attamen semper recipit influētiam ab epate et a corde.ita cū quis aliquis homo non recipit sensum et motum.seu bene esse a xpo tanq̄ a capite. attamen semper recipit influentiā a deo quia conseruatur in esse quo ad aiāmam.et recipit beneficium creaturarum quo ad carnem.

Et sicut videmus per experientiam q sensus et motus est quasi superadditum supra esse mēbri.et est quasi gratia sibi data a capite. Unde videmus q membrum habet duos motus vnuz de natura sua.et iste mo:

tus est cadere deorsum versus terram. et alium motum habet a capite. s. motū sursū. z añ z retro. et iste motus est supra naturam membri. Ita conformit homo habet duos motꝰ quo ad aiam seu liberū arbitriuꝫ. vnū de natura sua. et iste motus est cadere deorsum ad nihil ad nō esse ad propriam voluntatem. et elongari a deo. et alium habet a xp̃o. s. moueri sursum ad deum. et iste motꝰ est supra naturam seu supra esse. quia sicut est impossibile q̄ membrū moueatur sursum nisi per influentiam capitis. ita est impossibile q̄ liberum arbitrium moueatur sursum ad deū nisi p̄ influētiam xp̃i tanq̄ capitis. et per istum motum adimpletur p̄ma obligatio naturalis. Et q̄uis iste motus sit supra naturā liberi arbitrij. attñ hō dꝫ tꝫ hr̃e et obligatur ad habēdū. qz primus hō acceperat talem motū ꝫ culpa sua p̄didit. sicut mēbrū corpous dꝫ talē hr̃e motū vt possit moueri sursuꝫ. Sicut ergo apparet q̄ aliud est esse et aliud est bene esse. et aliud est natura aliud gr̄a. per istud erēplū ptz q̄ ois homo qui nō recipit influentiā a xp̃o est sicut membrū sine sensu z sine motu i corpe. z iō quasi p̄ nihilo reputat. nisi inquantū pōt recipe. Sic q̄ se habēt xp̃iani ad xp̃z. z xp̃s ad xp̃ianos sicut mēbra ad caput z sicut caput ad membra. et inuicē se hūt xp̃iani sicut mēbra inter se. aliter non sunt xp̃iani veri q̄tum ad rem. Item sicut ē fraternitas inē mēbra triplex. ita et inē xp̃ianos. p̄ma fraternitas membroꝝ est. qz recipiunt humorē grossum ab vno et eodē. s. ab epate. scōa est. qz recipiunt vitā et spūm ab vno z eodē. s. corde. z ista est nobilior. tertia est qz recipiūt sensum z motū ab vno z eodē. s. capite. z ista est nobilissima. Et si ista tertia fraternitas deficit mēbris oīb⁹ vt aliq̄b⁹ sicut fit in paliticis tunc p̄ma fraternitas z scōa nihil valent. imo sūt mortue qz ꝑdicta mēbra iuuant seip̄a inter se. Ita similiter si fraternitas tertia q̄ est ꝑpter xp̃m deficiat alie mortue sunt. et hoīes nō se iuuant inter se vt fratres.

Ala habz duos motus.

Qualiter xp̃s se habeat ad nos.

¶ Qz in hoīe xp̃iano ē vna noua obligatio maior q̄ prima.

Titulus. cclxxviij.

Ti. xcvi.

ET quoniam sicut tractatū fuit in capitulo de obligatiōe p̄ma. obligatio naturalis tm̄ fuit ex dare z recipere. ideo qz plꝰ deus modo dedit hōi q̄ ante desierat. quia dedit iesum xp̃m qui est deus et homo. vt mortem susciperet p̄ homine. ideo de quanto plꝰ valet xp̃s q̄ oēs creature. de tāto plus obligat hō ꝑpter xp̃m q̄ ꝑpter oēs creaturas. Et qz xp̃s est infinita ꝑsona. ideo hō obligat ꝑpter xp̃m in infinituꝫ Et qz hoc deus manifestauit amorem infinitum erga hoīem ideo homo obligatur deo ad amandum ip̄m sine mensura. tā ꝑpter amorē summ. q̄ etiā ꝑpt xp̃m datū hoibus. qui talis fuit vt vellet mori sponte pro hominibus. Et ideo ista est obligatio noua et maior q̄ prima. qz

Obligatur deo infinitū ꝑpter xp̃m

maius est bñficium sine mensura. Si aūt obligamur ista obligatiōe cū prima. tunc erit vna infinita obligatio q̄ non potest cogitari maior. Sic ex obligatione infinita mala quā homo fecerat ꝓpter peccata. causata est vna obligatio infinita bona quā deus fecit. quia liberauit hominē ab illa infinita obligatione mala per mortem filij sui ihesu xpi. Prima obligatio fuit naturalis ꝓpter eē. s. ꝓpt corp⁹ z aiaz. et ꝓpt totū mūdū sed ista obligatio est ꝓpt bñ eē z propt xpm. Prima obligatio fuit. quia homo de nihilo a deo factus fuit. Sz ista obligatio est qz homo est iterū fact⁹ de nihilo. Unde dupler est nihil. s. nihil negatiuum. de quo deus fecit hominem ꝓmo. et aliud ē nihil priuatiuū qđ fecerat hō qñ perdidit bñ esse. ꝓuando seipm a bñ esse et acquisiuit male esse seu maliciam z obliquitatem iniusticiā z viciū. turpitudinem et deformitatē q̄ sunt nihil. Et sic hō qñ ꝓuauit seipz de suo bñ esse. cecidit in nō esse. seu i nihil ꝓuatiuū. sicut hō qñ perdit visū cadit in cecitatē que ē nihil priuatiuū z deformatiuū. Et ideo cū deꝰ extraxit hominē de isto nihil. dando sibi bene esse. tunc fecit iterū hominē de nihilo. Et sic deus primo fecit hominē cuz non esset. dei defecit eū cū perierat. et ideo homo obligatur p se primo facto. et etiā obligat ꝓ seipso iterū facto. seu refecto et restaurato. et de quanto magis est restaurare et reficere q̄ primo facere. de tanto magis obligatur ꝓ se restaurato q̄ ꝓ seipso facto. Unde maiorez amorem et bonitatem ostendit deus homini. restaurando ipm et reficiendo q̄ faciendo ipsum quia primo ante q̄ esset homo non meruerat vt fieri non deberet. et sic nihil repugnabat vt non fieret. sed postq̄ hō factus fuit peccando z deū offendendo meruit vt illud perderet qđ factus erat. et illud ꝓpter qđ factus erat. et ideo infinita fuit ista bonitas dei. et pietas et benignitas et dilectio erga hominem. qñ contra meritū suū ipsum restaurauit et refecit. qz meritum hois repugnabat vt hoc fieri non deberet. Et etiam qz ꝓ restauratione hois deus voluit filiū suū eternum deū cuz eo fieri hoiem. et per ꝓns fratrē hominū. z in hoc dedit hoi z humane nature suā diuinitatē. taliter q̄ non possit magis dari et deificauit hominē et exaltauit. q̄ nō pōt plus exaltari. Et in hoc oñdit quantū dilexit hominem. quia homo non potuit satisfacere nisi deus fieret homo. et ideo indigebat homo vt deus fieret homo. et ipse voluit hoc facere ꝓ homine. z magz voluit q̄ filiꝰ suꝰ eternus fieret homo. et moreret q̄ q̄ homo periret. Et ideo vsq̄ ad vltimum de potentia deus ostendit amicicia per opus et per amorem quem habebat erga hominem cum in tanta necessitate et taliter adiuuit hominem. et ipse filius dei factus est homo et voluntate et sponte. et pie voluit dare vitam suam et seipsuz morti ꝓpter hoiem. et magis voluit mori q̄ q̄ homo periret.

Maiorbonitas restauradoq̄ creando oñdit.

Ad nihil.

In redēptiōe oñdit dilectio dei.

Sic deus magis obligauit hominem sibi sine cōparatione restaurādo ꝙ primo faciendo. Sicut em̄ beneficia dei creuerūt ⁊ augmētata sūt. ita obligatio ergā deum creuit ⁊ augmentata est. Et ita hō bis dz seipm̄ deo. et ꝙcꝙd pōt. postꝙ dedit seipz hoi. quantū fieri pōt. et hō dz seipm̄ dare deo quātū fieri pōt. ⁊ hoc hō facere nō pōt. s. dare seipm̄ deo. nisi adiuuet per xpm̄. quia xps dat adiutorium homini. vt det seipm̄ deo ꝙtū fieri pōt nec adhuc ꝙtus homo det seipz bo et millesies millesies nihil est ad recōpensationē beneficiorū dei. Et ideo vt habeat homo qō reddat deo. ⁊ retribuat ꝓ oib⁹ beneficijs acceptis sufficienter xps dedit seipm̄ homini. Unde primo seipm̄ obtulit et dedit bo patri in cruce. ꝓ homine moriēdo. deinde iteꝝ reddidit seipm̄ hoi resurgendo. vt homo offerret ipm̄. et daret deo patri i memoriam passionis ⁊ mortis filij sui iesu xpi. et meritū suum ⁊ memoriam illius amoris infiniti. quem xps ostendit in passione. Et sic xps venturus ē homini tā pro obligatione que est ꝓ peccato ꝙm ꝓ obligatiōe ꝙ est datis bñficijs ⁊ acceptis. ⁊ vtraq; ē infinita. Et ideo christ⁹ est oblatio et hostia pro peccato. et oblatio pro beneficijs acceptis. quia nihil est acceptabile deo nisi christus benignissimus vel per christum. Et ideo quicquid homo reddat deo nihil acceptatur a deo nisi sit cuz christo et cum memoria christi quia ipse solus inquantum homo. est acceptabilis deo. ⁊ alia propter ipsum. Et ideo vt homo sufficienter respondeat diuinitati et deo patri. oportet ꝙ offerat seipsum. s. suum amorem et suam deuotionem quantum fieri poterit. et hoc simul offerendo christum et sic homo per iesum christum habet sufficientiam vt reddat deo omnia que reddere debet. Et his apparet ꝙ homo xpianus habet vnam nouam obligationem ꝙm obligatur deo super alīs obligatione primā cōem per quā omnis homo obligatur deo. ꝙ homo xpianus non solum est factus a deo. immo est redempt⁹ et emptus. et precium suum est infinitum per qō est emptus. s. vita persone infinite. Jesu christi dei et hominis. que data est pro sua liberatione. Et ideo homo xpianus si deum offendit ⁊ iniuriat. tunc facit maiorē obligationem pro peccato ꝙm omnes alij homines. quia alij homines non peccant nisi contra vnam obligationem. sed homo xpianus contra duas. De quāto ehūm obligatio pro beneficijs acceptis est maior. de tanto obligatio pro peccatis est maior. Et ideo de tanto peccatum seu offensa christiani excedit et superat peccata et offensas omnium aliorum. de qua to obligatio sua pro beneficijs acceptis excedit obligationem omnium aliorum et quia excedit eam in infinitum. ideo etiaz peccatum xpiani excedit peccata alioꝝ in infinitum. et iō ad maiorē penā ē obligat⁹ ꝙm alij. et sine mēsura. Et iō sum-

pro redēptiōe obligamur deo.

xps ē oblatio nostra pro peccatis.

Magis obligatur xpian⁹ ꝓ peccō ꝙm infidelis.

me cauere debet homo christianus ne offendat deum.
Q3 tota intentio. scientia ⁊ cognitio memoria et applicatio et studium christiani. debet esse circa mortem iesu xpi filij dei.

Titulus.cclxxix.

Ti.cclij.

ET quia iam ad longū declarandū est q3 mors hois deierat illud p qđ solum poterat fieri satisfactio liberatio ⁊ redēptio ⁊ solutio humane nature restauratio. iō post3 talis mors ita facta ē eo mō quo fieri debuit. et sustinuit eam iesus xp̄s q̄ est homo deus ⁊ filius dei ⁊ post3 i ipsa morte est tota virtus restauratōnis hūane nature. quia fuit infiniti meriti qđ durat in eternū. ⁊ p ons in ipsa morte xpi ē totū bonū hois. et totus hūane nature. sequitur q3 totū studiū xpiani hois et applicatio sue intentionis et cogitationis et memorie. dz esse circa mortē iesu xpi. ⁊ q3 tota scia xpiani debet eē de morte xpi et de ppietatibus et conditionibus ⁊ circūstantijs ei9. et de necessitate ei9 ⁊ de sua virtute ⁊ natura. Quid em dz studere et scire xpi anus nisi illud i quo ē totū bonū suū. et sua substantia tota. totus thesaur9 suus ⁊ oēs diuitie sue. ⁊ videre suā indigentiā et necessitatē. Quid est thesaurus nr̄ ē i rus hois nisi ipsū meritū. Ergo post3 in morte xpi ē oīe meritū hois. seq3 q3 tor9 thesaurus hois ē in morte xpi? Et q̄d etiā virt9 hois nisi meritū. Ergo cū i morte xpi lit oē meritū. seq3tur q3 in morte xpi ē ois fr̄tus hois Qui ergo vult in se hr̄e oēm virtutē. ⁊ oē meritū. et oē bonū. recipiat in se xpi mortē. et portet eam in se. et incorporet eā sibi. Sed q3 mors xpi trāsit. ⁊ meritū eius sēp manet in eternum iō mors xpi nō pōt recipi i homine nisi p mēoriā et cogitationem. Et iō quia mors xpi ē radix ois meriti et ois virtut3. q̄n homo recipit in memoria ⁊ i cogitatione sua mortē xpi. tūc recipit virtutem ⁊ meritum mortis ei9. Xps em recepit mortem suā de facto ⁊ realiter. ſ3 hō nō pōt eā recipere nisi i memoria ⁊ cogitatiōe. Et iō p memoriā mortis iesu xpi. ipsa mors manet i hominibus. Et q3 meritū xpi sēp viuit. ⁊ xps semp ē. licet mors sua nō sit. ideo q̄ habet i se mēoriā mortis xpi. habet in se meritū ⁊ virtutē xpi. ⁊ p memoriā hō facit mortem xpi suaz et incorporat eam sibi. ⁊ vnit cū ea. ⁊ tūc homo facit vnā mortē xpi in memoria sua. ⁊ talis memoria viuificat hominē. ⁊ facit ipsū participare in meritū xpi. Ecce ergo ordinē. mors xpi. meritum xpi. ⁊ premiū mortis xpi mors fuit causa meriti. et meritum causa premij: ⁊ totū hoc dedit xps hominibus quia dedit meritū sue mortis ⁊ pmiū Ergo quia ipa mors est radix meriti et premij. sequit q3 q̄ nō recipit ⁊ plantat in se radicē. nō recipit fructū. ſ. meritū et pmiū. Et ideo memoria mortis xpi est radix ad recipiendum meritum et premiū xpi. Et vbi est maior et fortior memoria. ibi recipit magis de merito et de virtute

Thesaurus nr̄ morte xpi

Mors xpi est radix meriti et premij.

ti.celxxxix

mortis. Et quia mors xpi data est toti humane nature. ⁊ cuilibet hoi liberaliter sicut sol. et est cōmunis oibus sicut sol. iō quilibet hō potest eam recipere. in memoria sua. et vnus non impedit alium. et sic oēs homines possūt simul accipere meritū xpi. recipiendo memoriā sue mortis. Debet igit laborare omnis homo xpianus vt fiat ⁊ permaneat in eo memoria mortis xpi. quia per memoriā ipsā manebit in eo virtus xpi ⁊ ipe xps per talem memoriam fit vera vnio et obligatio iter christū ⁊ christianum. Ecce ergo tota scientia xpiani inquantū christianus est consistit in hoc. vt cognoscat duas obligationes. s. primam naturalem. ⁊ secdam q̄ est p peccato. et cognoscat mortē xpi. quia ista sūt ligata interse. et q̄ ignorat ipsas obligationes totaliter ignorat xp̄m ⁊ mortem ei⁹. quia nescit necessitatē xpi et mortis eius. et iō credit ipsū esse supfluū et totū nihil et derisorium. Dum aūt cognoscit hō duas obligationes suas q̄ bus obligatur deo. tūc fit i eo p̄paratio et capacitas ad suscipiendum in se xp̄m et mortem suam et virtutē suam. et cogit ire ad xp̄m. ⁊ quāto hō magis cognoscit necessitatē suā ⁊ indigentiā. tantomagis recipit xp̄m. Sicut eni cognoscendo seipsū inquātū erat hō p cōparationē ad alias creaturas iquātū lapsus et perditus. inuenit et cognoscit xp̄m deum rectissime esse et hoiem. Sicut eni hoi inquātum lapsus est: deus hō ē necessarius. ⁊ sicut homini inquātum hō est: necessarius fuit deus creator. ita hoi inquātum lapsus ē ⁊ pditus. necessarius fuit deus redēptor ⁊ saluator. ⁊ hoc est xps. Et tiā dupler est sciēria de hoie. vna est inquātū homo ē ⁊ alia est de hoie inquātū lapsus ⁊ pditus ē. Et simliter duplex est scia de deo ꝓportionabiliter. Una de deo inquātū est deus. et alia inquātū est hō. Et ideo quia homo per cognitionē suūpsius ascēdit ad cognitionē dei. ⁊ tantū quātū de seipso cognoscit. tantum cognoscit de deo. ideo q̄ ignorat seipsū iquātum est homo. ignorat deū. ⁊ q̄ ignorat seipsū inquantū ē lapsus. ignorat deum hoiem. s. xp̄m. Et ideo sicut supius qñ volebamus aliquid ꝓbare vel scire de deo iquātū deus est. arguebamus de homine inquātū hō est ita mō si volumus aliq̄d ꝓbare vel scire de xp̄o deo et homine debemus arguere per naturā hois lapsi ⁊ pditi. Nūq̄ igit hō debet recedere a seipso. nec a cogitatione suūpsius. et ita hō pōt cōsiderare seipsū inquātū est hō. et iquātū ē hō lapsus. et inquātū est reparat⁹. Et ideo homo duobus modis ē op⁹ dei. videlz opus dei ꝓmo factū de nihilo: scdo est opus dei reparatū ⁊ restauratū de lapsu et de perditione finaliter et vltimo erit opus dei glorificatuz ⁊ ꝓsummatū. Et iam opera dei circa hoiem dicuntur esse tria. videlz opa cōditionis. et opa restaurationis. ⁊ opa glificatiōis. Quia igit mors xpi ē tota causa restaurationis hoīs lapsi ideo homo lapsus ⁊ restaurat⁹

Cognitio ⁊ prue idi gēre disponit ad christū recipiendū

Ti. lxxxij et. lxxxiij.

debet applicare totū suū studiū circa mortem xpi. vt continue applicet eā sibi. & recipiat virtutē eius in seipso. Sicut ei medicina aliqua vel herba habens virtutem. non proficit infirmo nisi applicetur infirmo & vniatur ei ita mors christi nō pficit homini lapso nisi applicetur ei. nec homo aliter recipit virtutem ab ea.

Q3 ēnis hō lapsus reparet & cureť quātum ad bene eē aie. & quātū ad malū voluntariū. nō tñ reparatur quātum ad bene esse corporis. & quātū ad malū quod erat involuntarium.

Titulus .cclxxx.

pl. cclxviij

Declaratū ēt fuit superi9. q̄ in hoie lapso fuit duplex malū aie seu liberi arbitrij quod erat volūtariū. & malū corpis qō erat involuntarium. Primum malum erat malum culpe. scōm malus erat malum pene. Sicut eni hō habebat duplex bene esse. scili cet corpis et anime. ita lapsus inuenit duplex male esse. scilicet corporis et anime. q̄ perdēdo bene esse anime. pdidit bene esse corporis. quia bene esse corporis erat propter bene esse anime. et sicut remanlit esse anime ita remanslit esse corporis.

In eodem titulo.

Declaratū ētiā fuit. q̄ ista duo mala anime et corpis. seu illud duplex male esse contrario modo se habēt in pmis duob9 hominibus et in aliis descendentibus ab eis. quia in pmis duobus malum voluntariū. seu male esse aie fuit causa mali involuntarij. seu male esse corpis et carnis. fuit causa mali involūtarij. seu male esse anime seu liberū arbitrij. Quātus autem xp̄s removeat & destruat ab homine lapso malum voluntarium. seu male esse aie et liberi arbitrij. et restituat bene esse aie. non tamen removet ab hoie nec destruit malū involuntarium seu male esse corpis. imo remanet male esse corporis seu carnis cū bene eē anime. Hoc aūt est valde cōsentiens q̄ in homie remanet malū ābsolutum involuntariū. seu male eē ut malus carnis. seu malus pene. qō idē pene i hō est propter multa. Unde homo mine. non cognosceret se fuisse lapsū et perditum si removeretur ab eo malum involuntarium seu malum pene. Etiā nō cognosceret beneficiū infinitū sibi datū. et reputaret totum quasi nihil. Et ideo conuenies est hoi. q̄ remaneant in eo mala et pene corporis propter bonum suum. vt continue cognoscat lapsum suū qualis fuit vt sic magis diligat continue xp̄m. et vniatur cū eo. Sed tamen xp̄s cōuertit totū illud malum in bonuz homis quātū ad aiam. Uñ sicut xp̄s p suam corporalem penaz et mortē carnis sue opatus est infinitū bonuz. ita valde rōnabile fuit vt i hoie etiam remaneret mors et pena. Sed sicut mors & omis pena corporalis fuit in xp̄o voluntarie. et ideo meritoria pro hominib9. & fuit instrumētū liberationis hois

Q3 xp̄us

ista etiam vt mors et ois pena corporalis fieret in homie volũtaria et meritoria. et eẽt instrumẽtũ acquirendi merita. Sicut ei mors sua q omnis pena corporalis fuit summi meriti. ita etiaz mors hois et ois pena corpalis volũtarie assumpta ꝓpter xpm fieret magni meriti. Si enim xps ab hominibus remoueret mortẽ q omes penas corporales vt nõ possent pati. ita tolleret hoibus occasionẽ merẽdi q acquirendi merita. qz ois pena voluntarie et sponte assumpta propter deũ est meritoria q bona. q ideo non fuit conueniens q remoueret ab hoie illud qõ poterat esse instrumentum ad faciẽdũ bonũ ad honorem dei. Non igit xps remouet ab hoie malũ pene corpalis qõ erat in volũtariũ. sed quertit illud in bonũ homis. et facit illud esse volũtarium vt sit meritorium. Etiã xps malum voluntarium qõ erat in libero arbitrio q in alia facit inuolũtariũ. odibile et displicibile homini. q malũ inuoluntariũ qõ erat in corpe qõ erat terribile odibile q fugibile q displicibile hoi (qd enim terribilis mortẽ) facit q reddit volũtarium. amabile homini et appetibile. O mirabilis conuersio ista. Et ideo hoi xpiano. si vere xpianus est mors et ois pena corpalis ẽ ꝓpter xpm sũme amabilis q desiderabilis q acceptabilis. quia ois hõ xpianus veraciter amat q vult imitari xpm. qõ non posset facere si non posset pati mortẽ corporalem q penam sicut xps. Quid ei rõnabilius q vt sicut xps sustinuit mortem volũtarie q penã corporalem ita q xps sustineat mortẽ penã corporalẽ. ꝓpter xpm voluntarie. vt homes habeant in seipsis et in corpore exteriori illũ per qõ possint ostẽdere amorẽ interiorẽ q affectum cordis erga xpm. Quare cõuenientissimum est q remaneãt in hoibus repatis quo ad aiam pene corporales. nõ tamen vt regnarẽt et dñarenk sicut ante. qz timebank. Oñe qõ timetur ab aliquo. dñatur ei. q regnat sup eum. q ideo mors et ois pena corpalis dña hak hoi et regnabat supra hoiem. qz timebatur ab homine. Sz in homine xpiano mors nõ timetur. nec aliqua pena corpalis. q iõ non dñatur. Cuius sit in hoie. nec regnat. imo subijcitur volũtati eius. Sed qñ in corpore q in carne hois lapsi erat etiã cõcupiscẽtia carnis seu voluntas carnis inordinata. ꝙ quaz caro erat corrupta et infecta. ꝙ quã caro dñabatur aie q subiugabatur sibi totaliter ꝙ illam cõcupiscentiã aiꝫ. q ista voluntas carnis inordinata q libidinosa erat verus inimicꝰ aie qz ꝙ ipsã aiã erat corrupta q infecta. et etiam caro ipsa ꝓpter istã cõcupiscẽtiã inimica erat dei. qz deus creabat aiam mũdam. et ista caro ꝓpter istã concupiscentiã suam corrũpebat q inficiebat aliaz. et trahebat ipsam ad se sicut meretrix trahit ad se virũ. Et ideo cuius ista voluntas seu concupiscentia carnis sit inimica anime et corrũpit aliaz. q inimicet deo attamẽ nõ debuit destrui nec ãnihilari to

Defectus nri sũt occasiones merendi.

Afi mortẽ xpi mors dñabatur nobis.

Xps mortem remouit. q cupiscẽtiã carnis vt fomitem.

taliter. nec deleri. vt nullo mō esset. imo conueniens fuit q̄ remaneret cū aliis penis corpalibus. qm̄ postēa sua recupabat suum. bene eē et suam bonitatē rectitudinem et virtutē. et suam fortitudinē. et per cōsequens liberabat a ptāte ⁊ dominio carnis. ideo q̄ caro p illam cōcupiscentiā dānauerat aiam. cōueniens est q̄ talis inimic⁹ remaneat vt anima vindicet se de ipso suo inimico capitali et cōtinue ipsū puniat et vicat et pugnet cōtra eū indesinēter. qm̄ inimicus mortalis non debet statim occidi. sed debet lāguere. et paulatim destrui. Sufficit enī anime q̄ inimicū suum teneat sub pedibus suis. et dñetur ei. ⁊ percutiat et verberet ipsum. ō sufficit hñe anime actiuorū vt dominetur suo inimico capitali.

Itē etiā esset aia ociosa quocūq; modo nisi haberet inimicum cōtinuum cuz quo pugnaret et se exercitaret in pugna continua cum armis sibi datis a xp̄o. et sic continue pugnando acq̄rit victorias et merita. Itē etiā bonū est homini vt ꝯtinue sentiat suū capitalē inimicū qui ipsum dānauerat. ⁊ sub cuius potestate erat. ⁊ sic cognoscat gratiaz sibi factā ⁊ cognoscat se accepisse gratiā. et bene eē quantūvalet. ⁊ cognoscat per experientiā a quali inimico liberat⁹ sit cui ante seruiebat et timeat deū offendere. ne iterū reuertatur sub ptāte talis inimici et tante corruptiōis. et semp cogitet a quāta corruptione et sordidate anima sit liberata. et semper gratias agat. et non tradat oblīuoni. Ergo fuit conueniēs vt remaneat in homine reparato concupiscentia. nō tamē vt regnaret. et dominaretur. sicut añ. sz ꝓter causas dictas. Et sic apparet qualiter christus oia mala hominis cōuertit in bonū. ⁊ q̄. meruet malū anime seu volūtarium. et dat bene eē anime. et malum corporis facit voluntarium et meritorium qđ ante erat inuoluntarium

¶ De forma et modo in quibus Jesus christus fil⁹ dei ⁊ hō vt ver⁹ medicus et salnator. dat bene esse. et gratiā et salutem ⁊ omnia necessaria homini lapso quib⁹ recipit homo de facto et mō regenerādi et renouādi hominem. ⁊ incorporandi eum cū christo.

Titul⁹. cclxxxi.

Quoniam antē homo lapsus et p duus indiget vt recipiat bene esse et curetur a suo malo eē. indiget etiam vt recipiat indulgentiā et remissionē omniū peccatoz et offensarū. ⁊ hoc nullus potest dare nisi Jesus christus. vt iā declaratū est i. cclxxv. ideo mō oportet specialiter venire ad factū et ad modū ordinatū ⁊ prefinitum a christo. in quo hō de facto recipiat oia necessaria sibi quo ad aiam. Vñ ipse xp̄s ordinauit i ecclesia sua modū et formā in quib⁹ ipe dat homini gratiam. et bene eē et salutem. et homo recipit ea de facto. Vnde quia bene esse qđ homo debet recipere a christo est i sibilia pu uisibile. et ipa gra que est bñ eē ⁊ per sacraments

Qui xp̄s instituit dare gr̄az homini p̄ē

inuisibilis. qđ est res spūalis sicut alia. ꝓpter hoc xps ordinauit aliquas res corpales. sensibiles et visibiles. p quas z i qbꝫ homo reciperet adiutoriū et bñ eē seu gratiam suam a deo. videlicz recipiendo in se illas res corporales. que quidē corporales et visibiles habent similitudine cū illa gra recipienda. z q dāmō significāt es et repꝛeſentāt. Ita ergo xps ordinauit z instituit q̄ hō reciperet suū bene eē z suū donū per res corporales z visibiles. q̄ per quedā illi ruētia. z nō uolut dare suā gratiaz et suū donum nec tantū beneficium totaliter occulte. sed in forma visibili z manifesta. z nō q illud qđ datur sit visibile nec videat nec audiat sed solū videt i illa re corpali z visibili. sicut in quodā signo z in quadā ymagine. Et iōvt hō posset cognoscere qđ est illud qđ recipit i anima ordinauit dñs noster ihesꝰ xps tales res visibiles aptas ad hoc vt p illas nos possimꝰ cognoscere illud inuisibile qđ recipimꝰ Et ordinauit exterꝰ modū z formā recipiēdi z applicādi tales res visibiles ad ipꝰ hoiem. et exterius i corpe. vt p hoc hō cognoscereet et cogitaret. q̄ sicut exterius et visibiliter sit q̄ ita ꝓfortiter ipe dñs ihesus xps opareť i anima Et hoc fuit valde cōueniēs z ꝓportionatū hoi. vt p talem modum homo reciperet donum christi. quia homo debet cognoscere quid est illud quod recipit z modus cognoscendi ipsius hominis ē. vt p corpalia sensibilia et visibilia cognoscat spiritualia et inuisibilia. vt iaz declaratum fuit in scala nature. Et ideo sicut per scalam nature q̄ constituit in rebus visibilibus. hō ascendit ad cognoscendu res spūales et inuisibiles. ita similiter dñs ordinauit homini la ꝑsō quādā scalā in restauratiōe sua. vt per res corpales z visibiles homo cognosceret res spūales et inuisibiles. et nō solū hoc. imo suscipiēdo tales res corporales et visibiles. visibiliť reciperet ipsas res spirituales et inuisibiles inuisibiliter. Et ideo illa scala vltima. est scala recipiendiet cognoscendi ipas res inuisibiles in hoie. z no tm cognoscendi. sed scala nature ē tantum scala cognoscendi z ideo illa scala vltima est melioꝛ vtiliꝛ et magis fructuosioꝛ homini ꝓma scala est scala nature. illa secunda scala est scala gratie. ꝓma scala est scala creationis et conditionis. sed illa scđa scala ē scala recreationis reparationis et restaurationis. scala vite. scala salutis. ꝓma scala est scala hominis inquantū homo. sed illa secunda scala ē scala hois inquantū lapsus est. Et ideo hō inquantū est lapsus. debet ꝓmo ascēdere per istā scalā gre. quia hō lapsus est in pfūdissimo loco z infimo. et distat in infinitū a deo. et est inimicꝰ dei. Et ideo ꝓmo debet exire de illo loco infimo. et ascendere ad gratiam dei et ad donū dei et auxiliuz. z ad iutoriū. z ad bene esse. quia aliter non potit ascendere per scalam nature. ꝓmo deus ordinauit homini perfecto habenti bene esse scalam nature. p quā poterat ascē

Supra pꝰ ꝓncipiū.

Scala creationis z scala recreatiōis

ꝯre christus instituit sacramenta.

Scala gfe

dere feliciter et descēdere. Secū do ordinauit homini lapso qui cecidit de bene esse ad male eē ⁊ de gra ad culpam. de amici= tia dei ad inimicitiā. scalā gra tie per quā ascenderet ad bene esse ⁊ ad gratiā et ad amicitiā suam. Et ideo homo lapsus nō potelt inuenire deum quem per didit. nisi ascendat per secūdā scalaz. Et si p primā primo vult ascendere et ire ad deum. tunc frangit collum suum. ⁊ habet obstaculum ei non inuenit de= um. sed magis inueniet errorez. ⁊ dyabolum. et malum suum. Per primā scalaz nature seu cre aturarū homo ascēdebat ad de um. sed per secūdā ascendit ad deum hominē Sic ergo sicut du plex est status hominis. ita du plex est scala. Prima fuit ordi nata a deo tantū Secūda est or dinata a deo homine. scz Jesu xpo. Et ideo valde rationabile fuit vt sicut de⁹ quādo nondum erat homo. ordinauerat vt ho mo ascēderet ad deū per scalaz rerum visibiliū et corporalium. ita quādo factus est homo. ⁊ re cepit corpus. ordinauerit vt ho mo ascendat ad deum ⁊ hoiem per scalam rerū corporalium.

Et sicut in seipso habet quādā scalam humanitatis et diuini tatis. seu corporis et animeet diuinitatis. et etiā hō hz quan dam scalam in seipso. scz corpo ris et anime. ita etiam ordina uit quanda scalam rerū corpo ralū seu visibilium ⁊ gratie sue vt homo per res visibiles ab ip so ordinatas ascēderet ad gra tiā suā. Et sicut in se scala habz duos gradus. scilicet humani= tatem et diuinitatem. ⁊ per hu manitatē ascēdit ad diuinita tē. ⁊ hō habet etiā in scala sua que est in ipso duos grad⁹. scz corp⁹ ⁊ aiam. ita ꝓformiter sca la ab ipo ordinata haberet duo os gradus. scz ipsas res visibi les ⁊ gram suā ⁊ p res visibiles ascēderet ad gratiā suā cogno= scēdā et recipiendā. Nō est mi rum si chriſt⁹ ordinauit q⁹ in re bus corporalib⁹ ⁊ visibilib⁹ ho mo lapsus recipiat gratiā suā. et suum bene esse perditum. cum deus primo ordinauerit q⁹ ho= mo habens iam bene esse recipe ret suum optimum esse per res corporales. scilicet lignum scie tie boni et mali. scilicet seruan do obedientiā de precepto da to super lignū scietie boni ⁊ ma li quod quidē lignū erat res cor poralis et visibilis Et ideo sicut deus ordinauerat vt homo ser uando illam obedientiam de il lo ligno reciperet optime esse. ita etiam ordinauit chriſt⁹ de us ⁊ hō aliquas res visibiles ⁊ corporales. vt homo illas in se recipiēs per obediētiā et ꝓpter obedientiā recipiat gratiā suā et bene esse seu donum suum Et ideo ille res visibiles ab ipso or dinate et institute habent ta lem virtutem et efficeciam ex or dinatione sua. vt quicunq; susci piat eas debito modo recipiat gratiam suam que significat ꝓ tales res Non q̄ illis reb⁹ cōti neatur gratia. sed q⁹ ab ipo da tur omni recipienti propter or dinationem ⁊ institutionem su am. et quasi ex quodam pacto. Qui autem contemnit recipere tales res ab ipso ordinatas.

Cōueniēs ꝑs istitu it dare gram per visibilis.

Quō gra sit sacris

nullam recipit gratiam. Et iō quia per tales res corporales dñs ordinauit gratiā suam dare homini. ppter hoc tales res sanctificantur ⁊ sacrantur per verba sua. que dicūtur in nomine suo super tales res corporales. que quidem verba etiam significant illam gratiam suscipiendam. Et ideo tales res corporales et visibiles sanctificare ⁊ cōsecrare per verba sūt sufficiens instrumentum ad recipiēdū gratiā. Et conuenientissime verba christi debent addi cum rebus corporalibus. quia sicut iam declaratum fuit in capitulo de verbis dei. duo solum habemus a deo. creaturas scilicet ⁊ verba sua. ⁊ verba sua habent omnē virtutē. Et deus p̄ verbū suū fecit creaturas. et ideo verba dei operātur sup̄ creaturas visibiles. Quia ergo tales res visibiles debēt repreſentare illud inuisibile quod datur et recipitur et habere similitudinez cum eo. quia aliter non faceret hominez ascēdere ad cognoscēdum quia ēt dominꝰ Jesus christus instituit et ordinauit tales res creatas ad significandum illud inuisibile quo homo indiget et vt hō recipiēdo tales res ab ipo ordinatas reciperet in anima illud inuisibile quod significatur et repreſentatur per ipsas res. Et ideo quia verba magis habent aptitudinem ad significandum et repreſentandum res inuisibiles q̄ ipe res corporales. quia hoies vtūtur verbis ad significandum et vadūt et intrant in animā. et ppter hoc significatio euidētior et magis manifesta fit per verba q̄ per ipsas res corporales ideo vt significatio sit plena et completa. et euidentissima et mēta ꝓfectissima ⁊ determinata ⁊ certū id q̄ta verba debent addi cum rebꝰ figurantibus visibilibus. vt per res visibiles et per verba que audiūtur fiat vna cōpleta repſētatio ⁊ significatio vnius et eiusdē rei inuisibilis. Et q̄ homo velociꝰ et fortius ascendit per talem significationem tanq̄ per scalā ad illam rem inuisibilem cognoscēdam et cogitandam. vt simul videndo ipsas res visibiles et repreſentantes et ordinatas a domino et audiēda verba significantia idem homo intelligat clarissime quid est illud inuisibile q̄ debet recipere et quod dabitur ei a domno ⁊ vt homo firmissīe credat q̄ recipiat gratiam inuisibilem et illud quo indiget recipiendo tales res. Jo est ibi ordinatio et institutio domini nostri Jesu christi et voluntas sua qui ordinauit instituit et voluit vt per tales res corporales homo susciperet gratiam suam et adutorium suum Sunt etiam verba sua irrefragabilia. verissima. et ideo tam sua efficax ordinatio q̄ sua verba que nō possunt eē falsa. fortiant hoiem ad credendū q̄ ibi recipit inuisibilem gratiam qua indiget. Ecce igitur scalam firmissimam et firam et immobilē ad ascendendum. Et quia ista scala est scala cognoscendi ⁊ suscipiendi seu habendi. ideo vt vtroq̄ modo sit fortissima est ibi primo plena significatio et repſentatio tam ex parte rerū

Titu. ccr. Accepit ꝯ bū ad elementū et fit sacramentū se cūdū aug. quare:

Sacra ne cessario ꝓferunt gratiam

ꝯ ex parte verborum. vt homo ascendat cognoscendo. est ibi etiam ordinatio xpi efficax vt homo ascendat ad suscipiēdū z credat firmissime q̄ accipiat talem gratiam repiesentatiz z significatā tam per tales res visibiles ꝯ perverba. Quid ei magis firmū. magis solidū. magis securū. ꝯ ordinatio xpi et verba sua? Quid em̄ fortius in regno. qđ magis imutabile ꝯ ordiatio regis et verbū regis? Et ideo talis ordinatio xpi et verbum suū imponūt necessitatem non tamen cogentē sz voluntariam. vt homo recipiēdo tales res visibiles. recipiat a xpo talem gratiam significatā p tales res. z vt xpus det illā. quia ipse se obligauit dare ex sua bonitate et voluntate. vt esset summa securitas. qñ sez ordinauit tales res visibiles. et fecit pactum cū hominib⁹ Qui em̄ voluit mori pro hominibus cum summa pietate z benignitate voluit modū ordinare quo magis cōueniebat hoibus. Si em̄ deus secrete in ventre matris quando corpus est organisatum creat et dat aiam rōnalem. sine petitiōe z postulatione. ꝯ tomagis dabit gr̄am inuisibilē suā. si homo debito mō recipiat res corporales et visibiles ab ipso ordinatas ad recipiendū suā gratiam. Vnde tam anima ꝯ gratia imediate veniūt z fluūt ab eo per creationem Et sicut ipe ordinauit quando fecit hominem q̄ quotienscūq; corpus esset dispositum et organisatū recipet aiam rationalis quam ipse crearet.

Q̄ deus necessario dat gr̄am recipienti sacra.

ita ordinauit quādo restauravit hominem. q̄ quando homo reciper debito modo tales res corporales ab ipso ordinatas reciperetur gratia sua in aia quam ipse crearet. Et sicut de nunc̄ deficit quin creet z det anima ita nunc̄ deficit quin creet et det gr̄am. ¶ Ecce igit modum per quem xps dei filius dat hommi lapso suū beneficium et adūtorium et facit ipm pticipem in merito suo z i morte sua et incorporat hoiem sibi et facit ipsum suum membrum et incorporatur ei et vnitur et fit de domo sua z de familia sua videlz per res corpales et visibiles ab ipso ordiatas. p quas homo signatur vt sit suꝰ. Qñ si homo vult recipere gr̄am satisfactionis z redemptionis per xpm. vt mors xpi q̄ oia meruit sit sua. necesse est q̄ adhereat z vniatur xpo z credat in eum. z oportet q̄ ista credulitas et fides occulta manifestetur per signa exteriora et visibilia. Et iō debuer̄t esse signa certa z determinata visibilia p q̄ homies ptestentur se credere in xpm vt cognoscerentur homies q̄ eēnt membra xpi. Sicut aut̄ necesse erat homini et conueniebat vt ita satisfaceret xps pro eo. ita conueniebat homini vt uniretur cum xpo et daretur ei gratia xpi et quia per tales res corporales seu signa datur gratia in anima. et homo sanctificatur et recipit bene esse. z etiam quia xpus ordinauit eas. propter hoc debēt honorari et venerari. et debent esse et dici sācta et sacra et sacramenta. ꝯ

uis sint res corporales ⁊ visibiles vnde significāt res sacras et sanctas et preparant ad suscipiendū res sacras ⁊ sāctas. et sunt ordinate a sacratissimo ⁊ sanctissimo xpō. quare nō immerito debent dici sacramēta. Et per consequens scala ista ē sacramentalis.

¶ Q; primum sacramentū qđ deus ordinauit est baptismus seu ablutio in aqua. et sacrm regenerationis et renouationis in quo homo perditus et corruptus regeneratur et renouatur in esse nouo spūali ⁊ gre

¶ Titu. cclxxxij.

QUonia autē iam declaratū fuit capitulo de lapsu et corruptiōe hois in quo statu est homo lapsus ⁊ corruptus q̄ tum ad aiam et liberū arbitrium. et ideo oportet q; homo totaliter mutetur ab illo statu corrupto quo ad aiam et recipiat nouum ee et perdat antiquū esse. quia necesse est q; recipiat et incipiat bene esse et recedat a male ee. Necesse est etiam q; anima faciat nouas operationes. et relinquat antiquas et veteres. Necesse etiam est q; abluatur a corruptione sua a sua feditate et a sua macula et infectione quam contraxit a societate carnis corrupte. Necesse est etiaz q; fiat plena remissio oīs culpe omnis offense ⁊ oīs peccati. ⁊ q; destruatur oīs obligatio ad penā. vt. s. aia sit talis ⁊ reputetur talis ac si nun q̄ peccasset. nec aliquā culpā habuisset. Et ideo xp̄s ordinauit ad significandum ⁊ representandū oia ista q̄ sunt inuisibilia. ⁊ debēt fieri occulte in anima. vt scilz exterius in corpore fieret ablutio et lauachrū per aquam elementalem cū verbis exp̄esse significantibus ablutionē ⁊ lauachrum dicēdo. Ego te baptiso in nomine patris et filij et spūssancti. Quod est idem ac si diceret. ego te abluo et lauo. Significatio baptismi.

Ista autē ablutio visibilis que fit exterius in corpore sicut ordinatum est simul cū verbis ordinatis. significat ablutionem inuisibilem ⁊ occultam et secretam quā xp̄us facit in anima. Que q̄dem ablutio fit per nouā gratiam seu nouū bene esse. p quod bene esse in anima receptum anima innouatur. mundatur ⁊ purificatur. ⁊ efficitur totaliter amabilis ⁊ acceptabilis deo ac si nun q̄ peccatum in ipsa anima factum fuisset. ⁊ incorporatur et vnitur cū xp̄o. et tota passio seu mors xp̄i efficitur sua et applicatur ei. Et ideo ista ablutio que fit i aqua eo modo quo xp̄s ordinauit vocatur sacramentū seu signū regenerationis et renouationis quia hoc est regenerare hominem ⁊ innouare. quia ania recipit nouū esse spūale quod añ non habebat. Et ideo per illō sacramentū aia intrat in regnū celoz. et hō efficitur filius dei et heres dei et coheres xp̄i. Et ideo in illo sacō recipit hō nomen nouū qz vocat xp̄ianū. qz sicut recipit a xp̄o ee nouū et rē nouā p quam efficitur homo nouus. ita recipit nouū nomen

a xpō.z sicut cōmunicat suam rem z suā gratiam.ita cōmunicat suum nomen.Sic homo renouatur et quo ad rem et quo ad nomen.Et sic sacramentū baptismi est prima scala sacramentalis p quā hō lapsꝰ ascēdit.et est scala cognoscendi et suscipiēdi inuisibile per visibile. ¶Primo videamꝰ qūo ē scala cognoscendi inuisibile p visibile.Unde ipa aqua z ablutio et modus abluendi sunt illud quod videtur.z ideo sicut corpꝰ ppōrtionatur anime inuisibili.ita illud visibile quod ē sicut corpus ppōrtionatur rei inuisibili ꝓtum ad significationē et figurationem z representationem.quia illō quod videt in sacramento est signū.figura et imago illius qō nō videt et iō debemus arguere devisibili ad inuisibile.Et ideo sicut aqua p suam puritatem mūdat et purificat omnes maculas z infectiones z totaliter lauat.ita significatur ꝙ anima inuisibiliter mundatur z purificatur et abstergitur z lauatur ab omni macula.ab omni infectione.z ab omni culpa.z ab omni immūdicia scz per ꝓam nouam z nouū esse spūale.z sicut per aquam abluitur totum corpus exterius.ita significatur ꝙ tota anima abluitur intus. Itē sicut aqua est clara et dyaphana z susceptiua luminis.ita significatur ꝙ anima intra illuminatur z effugantur omnes tenebre spirituales Item sicut aqua est per suam frigiditatez refrigerativa.ita figmificatur ꝙ interius refrigerātur cōcupiscentia carnis que animam inficiebat per calorē libidinosam. Item etiam significatur ꝙ anima recipit refrigerium a pena eterna ad quam erat obligata. Item sicut ablutio fit in capite.et deinde ad totū corpus.ita significatur plenaria ablutio z remissio omnium culparum et offensarum et oīs obligationis ad penam eternam.ita ꝙ inter animā z deū nullum est obstaculum quod impediat animam ire ad deum.z ideo significatur aptio ianue paradisi. Et sic patet qualiter sacramentum baptismi quod fit in aqua corporali et visibili est scala ascendendi ad cognoscendum inuisibile quod fit in anima. ¶Et qua non solum ē scala cognoscendi sed etiaz recipiendi et habendi.ideo homo suscipiendo exterius baptismū xpi seu ablutionem aque ordinatam a xpō q̄ est visibilis. recipit intus inuisibiliter in anima totum illud inuisibile.qō significatur per aquam visibilem.et hoc de necessitate virtutis ordinationis xpi.qui ordinauit vt quicuncz recipiat sum baptismum a xpo ordinatum.recipiat totum illud quod significatur per baptismū.Sic per baptismum visibile fit inuisibiliter incorporatio etynio cum xpō.et purgatio. ablutio et mundatio culpe et remissio pene. et apertio ianue celestis. Sic in baptismo fit generatio noua z mutatio de statu in statum.et de statu cōtrario ad statū cōtrariū.et de male esse ad bene esse.et de nō esse

Qūo per baptismum cognoscim⁹ effectꝰ eius.

Baptismus mūdat.

Illuminat

Refrigerat.

Omnia remittit.

Januam aperit.

Incorporatur xpō.

Regeneratio.

ad esse. & de malo inuisibili & occulto ad bonū inuisibile et occultum. Ideo fit ibi mutatio de morte ad vitam de tenebris ad lucē. de seruitute carnis & diaboli ad seruitutem dei & ad libertatem. Etiam homo per baptismum perdit & acq̄rit. & totū est inuisibile qō pdit & acq̄rit. Et etiā per baptismū hō moriē & viuit. quia aia pdit statū antiquū et vitam antiquā. & desinit esse quo ad illū statū. quia status pcti et vicy et culpe destruitur. Etiam est ibi quedam mors. q̄ aia prius viuebat in vna vita. & per baptismū moritur illa vita. et inchoaē noua vita. Et ideo hō p baptismum spoliaē & induiē. quia expoliatur quo ad male esse. & quo ad vitā carnis. et quo ad affectiones carnales. & induiē quo ad bene esse qō recipit a xp̄o. Etiā aia exuitur & expoliaē quo ad antiquū & primū hoiem. & induitur quo ad nouū hoiem. Et da nemo pōt inchoare vitā nouam xp̄i contrariam prime vite in qua viuebat. nisi relinquat primam totaliter. & q̄ prima vita erat voluntaria. opz q̄ vita noua sc̄a etiā sit volūtaria. & cū volūtas nō possit cogi. ideo opz q̄ hō volūtarie relinquat & deserat & odio habeat vitam antiquā & ei displiceat & penitet eū sic vixisse. sic requiritur in hoie adulto quando recipit baptismū. et opz vt displiceat vita mala p̄terita. Vñ quia in homine adulto est duplex culpa. s. vna originalis. & alia actualis quia peccauit p̄ p̄priā volūtatē & p̄sensū nō opz q̄ habeat displicentiā actualiter. et q̄ dz recipe nouā vitā et nouū esse a xp̄o nō oportet q̄ p̄ p̄priā volūtatē & cōsensum adhereat xp̄o & credat in eū. Etiā in homine q̄ vtitur libero arbitrio requiritur fides p̄pria & displicentia de mala vita. sed in paruulo q̄ non habet p̄tē volendi neq̄ p̄sentiendi. & q̄ nō peccauit p̄ p̄priā volūtatē. sz solū hz culpā & corruptionē originalem & totū malū venit sibi ab alio. nō requritur q̄ habeat fidē p̄priā nec displicentiā. sed sufficit ei fides aliena. & q̄ alij credāt p ipso & p̄sentiāt & adhereant xp̄o p ipso. Et q̄n hō aū baptismū & anteq̄ vniaē xp̄o est sub p̄tate diaboli vt iā declaratum est. nō vt diabol⁹ expellatur et sua potestas fit exorcismus ante baptismum. et fit catheciſmus. i. instructio de fide tanq̄ q̄dam preparatio ad baptismum. Unde quia in baptismo fit noua regeneratio spūalis & acquiritur noua forma. ideo debent omnia illa p̄cedere. que preparant et valēt ad illam formā recipienda.

De peni. dist. i. cattres sūt.

In baptismo adulti requritur cō fritio.

Requritur cōis fides propria.

In puer sufficit fides aliena.

Exorcismus & catheciſm⁹ quare p̄cedit.

¶ Q̄ sacramētū baptismi est scala ascendendi et descēdēdi.

¶ Titulus. cclxxxiij.

SIcut autez per sacramentum baptismi homo lapsus ascendit duobus modis. scilicet cognoscendo et suscipiendo gratiā inuisibilem. ita quodammodo xp̄us descēdit ad hominē lapsum in ipso sacramento baptismi. in quo homo lapsus venit ad xp̄m

et xp̃s venit ad hominem. Unde ista sunt ordinata inter se q̃ si quedam scala et cathena. scz diuinitas xp̃i z humanitas xp̃i et mors seu passio xp̃i et baptismus xp̃i. Unde gratia xp̃i seu beneficium et donuz suum fluit et descendit a deitate seu diuinitate xp̃i originaliter. et hoc p humanitatem xp̃i et virtutem mortis et passionis sue in qua est infinitum meritum et infinita virtus. et hoc est per baptismum xp̃i. et dum homo tangit per sacramẽtũ baptismi. tunc gratia descendit ad hominem etiam xp̃s tangit hominẽ per baptismum suum. Etiam baptismus est vltum⁹ gradus istiꝰ scale in descendendo. et illo mõ xp̃s descendit. quia donum suũ descendit et induit hominẽ et alto et ꝓpum vestit ita ꝙ sicut baptismus xp̃i datur de alto. et quasi induit corpus totum et cooperit ipsum aqua. ita etiaz induit intus totam animaz cũ sua gratia. et sic totꝰ hõ tangitur a xp̃o. et ideo tam corpus q̃ anima incorporatur cũ xp̃o et ideo totus homo efficit membrum xp̃i. et per consequens habebit partem in morte. et i passione xp̃i et in virtute et merito passionis eius. et ideo homo baptisatur in morte et in passiõe xp̃i et in sanguine eius. quia i virtute et in merito mortis xp̃i in qua est aspersus descendit donum et gratia ad animam q̃ lauatur. Et ideo baptismus est instrumentum mortis et passionis xp̃i. Sic ergo totũ est xp̃i et gratia descendens et baptismus per quem gratia descẽdit et mors et passio humanitatis per cuius virtutem descendit. z diuinitas a qua fluit gratia tanq̃ a fonte et ipse homo etiã efficitur ipsius xp̃i per baptismum. Etiam nõ immerito homo nominatur xp̃ianꝰ et efficitur infiniti valoris et precij. qi tũc emptus est infinito precio. scz morte xp̃i. et non est suũpsius ipse homo tunc sed est xp̃i. quia est membrum christi. Et ideo q̃ iniuriat et ledit et persequitur christianũ. iniuriat ledit et persequitur christum et qui honorat xp̃ianũ. honorat christum. Ideo homo xp̃ianus debet seipsum semper reputare esse xp̃i et non suũpsius. et per consequẽs debet cogitare quanto et quali precio est emptus. et quantum est ipsum esse xp̃ianum. z quanta gratia est esse christianum. Et ideo summe cauere debet ne tantum nomẽ polluat z deturpet ne discordet a christo nec ipsum offendat. Ecce ergo cathenam immutabilem seu scalã immobilem et firmissimã. diuinitas xp̃i immutabilis abundantissima oia de nihilo creãs humanitas xp̃i in qua est infinitum meritum et infinita virtus propter mortem et passionem suam. quod quidem meritum semper durat et nunq̃ potest euacuari. et baptismus in quo est ordinatio et prefinitio christi et preceptum recipiendi vt omnis homo qui recipit illũ recipiat gratiam suaz. Et ideo quia ordinatio est immutabilis baptismus semper habet vtutem et efficaciã. et sic ista scala semper remanet fixa et imo-

bilis. Et ideo nulla debet esse dubitatio quin homo recipiens aquã baptismalem sicut debet recipiat donum et grãm xpi. Et in ista scala nihil est visibile nisi baptismus cum ptinentũs suis. et ideo hõ qñ recipit baptismũ xpi accipitur z ligat inuisibiliter p grãm sibi datam cum xpo inuisibili et eleuatur et quasi suspenditur. z hoc p medium visibile scz p baptismum xpi. Et ideo sacramẽtũ baptismi est quasi ham9 per quẽ christus piscatur et capit homines z trahit ad se. qui hamo est aliquid visibile et aliqd occultum. ita in baptismo est aã visibilis et suscipiendo aquã exteri9 aia interius capit pgfam et efficit xpi. Et sic patet qliter christus descendit ad hominẽ per baptismum. et homo etiam ascendit ad ipsum per ipsum baptismum. et fit ibi quoddã mrimonium et qdã contract9 z quoddã pactũ et promissio iter christum et aiam. quia aia suscipit xpm in baptismo voluntarie. z ipse etiam suscipit aiam et induit et ornat eam vestimentis suis inuisibilibus. et expoliat eam vestimentis suis antiquis et corrupt9 et inhonestis z turpibus. Et ideo aia in baptismo efficitur sponsa xpi vera que ante erat meretrix dyaboli. et p consequens efficitur filia dei.

Baptism9 dz cũ solẽnitate suscipi.

Et exinde apparet cum quãta solennitate dz celebrari sacrm baptismi et suscipi. in q̃ fit trẽ matrimoniũ. et aia recipit talẽ sponsum imortalẽ inuisibilez filium dei z filium ffginis verũ deum et hominẽ. oi potentẽ sũme amabilem dulcẽ summe desiderabilem. summe bonũ. summe sapientem. qui voluit sponte mori et crucifigi. et suum totũ sanguinẽ fũdere pro amore ei9 et lauare iãm per sanguinem suũ mundissimũ ab oibus suis maculis et facere iãm mũdissimam. vt ipsa fieret sponsa sua et liberaret a pstibulo dyaboli et ne esset meretrix ei9 et dãnatio z pditio eterna. Merito ergo magna solennitas et celebritas dz seruari in tãtis sponsalibus tanti et talis sponsi. z merito etiam aia dz seruare veram fidelitatẽ et integrũ amorem tali sponso et omnia que ei pmisit. merito etiã debet semp recordari de tãto matrimonio et de omnib9 q̃ promisit. z summe cauere ne corrumpat tantũ et tam mirabile matrimonium Ex istis igitur que dicta sũt apparet qualiter anima ascendit per baptismum non solum cognoscendo per visibile inuisibile et suscipiendo inuisibile per visibile. immo etiam ascendit ad matrimoniũ z nuptias xpi filiũ dei et fit sponsa filii dei. Ascendit etiam vsq; ad filiationem dei. quia fit filia dei. ascẽdit etiam quia fit dignaq; filia dei vt intret in regnum dei ad societatem angelorum et tamẽ ante baptismum erat meretrix dyaboli. et dãnata eternum cum dyabolo et angelis eius. Igitur sacramentum baptismi est scala ascendendi et descendendi vt dictum est. et lauacrũ regenerationis et renouatiõis et purificationis et mũdificationis vt declaratum est.

¶Q? secundum sacramentum est sacramentum confirmationis per quod hō tam p baptismum nouiter genit? roboratur et augmentatur. z ad perfectā etatem ducit in esse spirituali z gre z cōfirmatur ad pugnandū z ad nomen xpi audacter z publice confitendum z fit per vnctionem crismatis in fronte cū verbis ordinatis.

Titulus.cclxxxiiij.

Declaratum est autē ēliter p sacramētū baptismi hō recipit nouū esse spirituale quo ad aiam z ō nouo regeneratur et renascit et est ppie natiuitas spūalis ipsi? aie. Et qm̄ p visibilia z corporalia ascendim? ad cognoscendū inuisibilia et spūalia q ipa sensibilia z corporalia portant similitudinem. z quandā ymaginez rerum spūalium z intellectualium. Ideo q; dupliciter est vita in hoīe. s. vita corporalis z spiritualis. et etiam duplex etas scz aie z corporis. ideo ex illis q̄ videm? fieri in vita et etate z natiuitate corporali et visibili possumus arguere et capere qd existat in vita et etate z natiuitate spirituali. Et qm̄ in vita corporali z visibli primo hō ḡnat et accipit z incipit esse et viuere p ḡnationē. Deinde post ḡnationē z natiuitatē accipit augmentū et cremētum donec perueniat ad etatem et robur et ad perfectam virtutem vt possit facere perfectas operationes humanas sm̄ corp?. Sic ergo est ibi primo ḡnatio. deinde augmētum corpale per quod homo peruenit ad perfectam etatem.

Quō ḡnatio se hēat ad baptismū

Sic autem conformiter fit i vita spirituali ipsius aie. qm̄ primo homo accipit vitam spiritualem. et ḡnatur quo ad illam vitā. deinde oportet q; recipiat augmentum vite spūalis dōec anima puenat ad perfectam etatem vite spiritualis. et roboretur z confortet et firmet i tali vita et perfecte possit operari operatiōes ō pertinēt ad vitam spiritualem. Et ideo quia per baptismum homo recipit ō nouo vitam spiritualem z incipit esse z est quedam generatio spiritualis. necesse etiam est q; sit aliud sacramentum post baptismum in quo anima recipiat augmentum vite spiritualis. z in quo anima accipiat etatem perfectam et fortitudinem z robur vite spūalis. Et ideo post sacramentum baptismi ordinatum est sacramentum cōfirmationis. quod ita se habet ad baptismum sicut augmentum ad generationē. quia sicut baptismus est quedam spūalis generatio vt hō viuat in vita xpiana. ita etiam sacramentū confirmationis est quoddā spūale augmentū promouens hominē in etatem spiritualem perfectam. et ideo est sacramentum plenitudinis. et est perficiens illud quod datum est prius in baptismo. in quo datur ipsi anime gratia ad augmentum et plenitudinem et ad robur. z illa gratia prima que erat suscepta in baptismo crescit z cō

Effect⁹ ꝙ firmatiõis.

firmatur et perducitur ad perfectionẽz. Unde gratia que datur in baptismo lauat animaz totaliter. et ista est sua propria operatio. sed gratia que datur in sacõ ꝙfirmationis roborat aiam atq; ꝙfirmat. Et tõ quiã ista est alia opatio distincta a ꝓmã. necesse est ꝙ sit aliud instrumentum distinctum a ꝓmõ vt oia fiãt ordinatomõ. Si eñ ordo debitus seruaf in reb⁹ corporalibus et in vita corporali quantomagis debet esse ordo in vita spirituali. cum i dẽ dñs ordinauerit vtrãq; vitã. Et ideo vbi est noua operatio et nouus effectus in aia ibi debet ordinari nouũ sacramentũ. ad speciale effectũ ꝺz ordinari spãle sacramentũ. Unde sacramẽta ordinant ad aiam pficiendã. seruãdã et cõplendã. et xp̃s p ista sacramẽta opaf in aia nra faciẽdo i ea distinctas opatiões z distinctos effectus p distincta sacramenta tanq̃ per quedã medicamẽta z instrumenta distincta ꝓm indigẽtiaz aie. z ꝓm ꝙ ei conuenit z expedit iuxta suã naturam et capacitatem suaz vt oia fiant de gradu in gradũ. Qui enim propter hominem fecit oñia sic vtiq; facit ꝓm ꝙ cognoscit expedire magis homini. Necessarium est autem homini etiam vt recipiat gratiã confirmantem et roborãtem z augmentantẽ et perficientem aiam in vita spirituali quaz recipit in baptismo de nouo. quoniam si homo post baptismum habet viuere. necesse est ꝙ pugnet contra inimicos suos et contra inimicos vite spũalis

Q⁹ ꝙfirmatiõis sacrm est sacrm distinctũ a baptismo

et fidei xp̃iane tam visibiles q̃ inuisibiles occultos seu manifestos. et hoc cum gratia sibi data. Est etiam necesse ꝙ confitetur nomen Jesu christi publice et audacter sine timore et sine verecundia tanq̃ membrum ipsius christi. et quia iesus christ⁹ est deus et homo crucifixus pro hominibus et dei filius equalis per omnia in deitate deo patri. quia publice confiteri coraz hominibus ꝙ xp̃s crucifixus est deus et homo. est fortissima fides. et etiam apparet quid de risorium maxime coram potentibus inimicis qui possunt occidere et dare tormenta. Et ideo propter istã cõfessionẽ fiendam eo modo quo fieri debet. necessarium fuit vt homo recipet gram confirmantem vt sit constans et fortissimus tam in pugna q̃ in confessione nominis christi. Et quoniam quodlibet sacramentum est scala cognoscendi et suscipiendi inuisibile per visibile. ideo sicut in sacramento baptismi factum est ita fiet processus in isto sacramento. Unde oportet ꝙ in quolibet sacramento visibile proportionetur rei inuisibili quo ad significationem z rep̃sentatiõem. Et tõ qz crisma quod est compositum ex oleo oliuarum et ex balsamo est res visibilis in isto sacramento. et inunctio fit exterius in fronte cum verbis que significant operationem que fit interius in anima. que sunt ista.

Materia ꝙ firmatiõis.

Signo te signo crucis. confirmo te crismate salutis. in nõmine patris et filiũ et spiritus sancti. Et ideo tam per ole-

Forma ꝙ firmatiõis.

Effectus confirmationis.

um et balsamum ꝙ per verba possumus arguere omnia illa que fiunt in homine per istud sacramentum. Unde sicut videmus ꝙ oleū natat super aquā et ascendit. ita significatur ꝙ gratia que confertur in isto sacramento natat et ascendit supra gratiam que datur in baptismo et est superior. quia illa datur ad abluendam animaz et ista est ad roborandum animam et augmentandum et fortificādum in pugna. Et etiam sicut oleum reddit aquam saporosam et sapidam. ita significatur ꝙ per gratiaz que datur in hoc sacramento. homo recipit maiorem saporem in christo et redditur magis saporosꝰ aliis hominibus in fama ⁊ cōuersatione invita et in ominꝫ operationibus suis. ita ꝙ per istam gratiam homo efficitur aptus ad conuersandum cum hominibus. Item sicut extenditur oleum et dilatatur magis ꝙ aqua. quia modica gutta olei crescit et extenditur. quod oleum significat crementum et augmētum. ita significatur ꝙ per istam gratiam que datur in isto sacramēto. homo christi anus extēditur et dilatatur exterius ad alios homies per bonas operationes. et per confessionem nominis christi. et reddit nomen christi amabile i cordibus aliorum. Et significatur etiam ꝙ per istam gratiam homo recipit augmentum et crementum spirituale et plenitudinem gratie. Item etiā sicut oleum est nitidum et significat ꝙ i hoc sacramēto dat gra per quā homo habet cōsciētiā nitidā et opera nitida. Item etiaz arbor oliue semp habet viroreꝫ ⁊ viriditatē et nunq̄ perdit neq̄ per frigus neq̄ per calorem ita significat ꝙ ꝙ gr̄am que cōfertur in isto sacramēto homo semp habet viroꝛē et viriditatē et est fortis et constans in vita spirituali. et nulla tribulatiōe desistit a cōfessione nominis xpi. Item etiam sicut oleum est lintiuum dulcificatiuum et suaue. ita significatur ꝙ gratia spiritussācti que datur in isto sacramēto. est lintiua dulcificatiua et suauis. ita ꝙ facit hominē lenem. dulcem et suauem et misericordem alijs in conuersatione. ita ꝙ cum lenitate et dulcedine et suauitate conuersatur inter homines alios tam bonos ꝙ malos. Et ideo oleum recte significat gratiaz spiritus sancti. quia proprietates olei recte conueniunt cum gratia spiritussancti et cum operationibꝰ eiꝰ. Et cū oleo miscet balsamū in hoc sacramēto. et iō significat ꝙ sicut balsamū habet p̄ciosū odorem. ⁊ est valde odoriferum quē odorem emittit extra se. ita similiter gratia que confertur in hoc sacramento. homo extra se emittit odorem bone fame et vite ad alios homines et attrahit alios homines ad se. et reddit nomen xpi odoriferum aliis hominibus. Apparet igit qualiter ista vnctio visibilis que fit exterius in corpe per crisma recte proportionatur cum vnctione invisibili que fit interius in anima p gratiam spiritussancti signifi

cādo z representando. Et quia ista vnctio fit in fronte. ideo significatur q̄ in isto sacramento datur gratia ad purgandū publice ad confitendum nomē christi publice et audacter sine timore et sine verecundia z erubescentia. Unde signum fortitudinis et constantie ostenditur in fronte. et timor et verecundia ostenditur in facie et maxime in fronte. Et ideo ad significandum q̄ per gratiam que datur in isto sacramēto homo interius accipit robur et fortitudinem ad purgandum contra timorem et verecundiam. vt non formidet neq; verecūde tur quando erit necesse confiteri publice veritatem. neq; propter ignominiosam mortem in cruce neq; propter penā z ignominiam passionis. vt scilicet non formidet pro confessione nominis christi si opus fuerit sustinere quancunq; penam vt ignominiam tanq; verus pugil vnctus ad prelium et tanq; strenuus miles christi ferens i fronte signum regis sui et trūphale vexillum crucis eius. Et ideo cum confirmatur manus et crux ūprimitur fronti ad significandum omnia predicta. Sic igitur homo baptisatus z christianus recipiendo talem vnctionem crismatis in fronte per modum et formam vt fieri debet cum verbis supradictis confirmatur intus in anima et roboratur et recipit gratiaz inuisibilem per quam recipit augmentum spirituale et peruenit ad perfectam etatez spiritualem. et fit plenus christianus. et est aptus ad omnia supradicta que necessaria sunt homini christiano. si debeat viuere in hoc mundo. Et sic apparet differentia inter sacramentum baptismi et confirmationis. quia sacramētum baptismi est quedam mutatio de non esse ad esse. sed sacramentū cōfirmationis est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectum. z de etate imperfecta ad etatē perfectam. et de puero ad virum. Et sicut se habet augmentuz ad generationem. ita se habet confirmatio ad baptismum.

¶ Tercium est sacramētum corporis et sanguinis christi ie su quod est sacramentum vnitatis et communionis. et visticum refectionis et sacrificium oblationis. in quo homo christianus iam genitus z viuens per baptismum in vita spirituali et in esse gratie. z roboratus et augmentatus per confirmationem nutritur et cōseruatur in eadem vita spirituali ne deficiat in vita. et sustentatur donec veniat ad eternam vitam et gl'iam. z p qō vnit xp̄o et membris eius per amorem. et mutatur et transfertur in eum sicut nutrimentum in nutritum.

Titulus. celxxv.

Titu. precedenti.

Omia aūt vita spūalis : formā vite corpali. vt tā dictū ē tō sic in vita corporali reperitur prio generatio p quā accipit homo vitam. z requirtur augmētum p qō hō pducat

tū.

ad perfectionē vite ita etiā requiritur alimētum⁊ nutrimentū per qō hō ꝓseruetur in vita. Et ideo sicut i vita spūali oportuit baptismū esse qui est spūalis generatio.⁊ etiam cōfirmationem.que est spūale augmentū.ita oportuit esse sacramentum vnuꝫ quod esset spūale alimentū⁊ nutrimentum in quo homo conseruaretur totaliter et compleret in bono⁊ in spūali vita.Et quia iam declaratū fuit i tractatu de amore ad lōgum.quid est verum bonum hominis.et fuit declaratum q amor dei est totum bonum hois et vita eius.et q de amore dei nascitur verum gaudiū⁊ delectatio vera tāq̄ fructus de quo anima viuit. etiā fuit dictum q finale complementum hominis est vt homines vniantur cū deo per amorem.⁊ inter se. ita q vnus diligat alium sicut seipsum.⁊ omnes reputent se tāq̄ vnum hominem. nec aliter erit complementum in hominibus nisi sit tanta vnitas.q diligāt se sicut vnū.⁊ hoc nō pōt fieri nisi ꝓmo sint vniti cuꝫ deo ita q quilibet vniatur primo cum deo et virtute illius vnionis vniantur inter se.et qz ista ꝓfecta vnitas fit p amoreꝫ qui mutat et conuertit amantē in amatum.et vnit amantem cuꝫ amato.Ideo necessariū est hominibus xpianis vt habeant vnum sacramentum in quo recipiant amorē p quē vniantur iter se quotidie.Vñ qlibet xpianus ē mēbrū xpi p baptismum et omnes xpiani faciunt vnum corpus cuꝫ xpo.et ideo sicut mēbra habent vnitatem cum capite⁊ inter se.ita xpiani debēt habere vnitatē cū xpo et inter se.et nisi vniantur ꝓmo cū xpo ꝓfecta vnione.nō possunt adinuicem vniri.quia vnitas membroꝝ oritur et causat ab vnitate capitis.Et tō qlibet xpianus si vult habere ꝓfectā vnitatē cū aliis xpianis. est necesse q ꝓmo habeat vnitatē cū xpo ꝓfectā . et quātomagis vnitur cū xpo. tantomagis vnitur cū oibus xpianis. Tūc enī homo xpianus ꝓficit et cōpletur⁊ nutritur qñ vnitur cū xpo p amorē q p amoreꝫ xpianus ꝙuertitur et mutatur in xpm⁊ assimilat̄ ei et p ꝓsequēs vnit cū oib⁹ mēbris suis. Unde sicut nutritio corpalis fit p calorē naturalez ita nutritio spūalis fit p calorē spūalem.scz per amorem. Et sicut calor naturalis ꝙuertit nutrimētū i rez nutritā⁊ vnit.ita amor conuertit amantē in rez amatā et vnit. Sed tñ contrario modo fit nutritio spūalis⁊ corpalis.quia in nutritiōe corpali nutrimētū seu alimentuꝫ ꝙuertit in substātiā rei nutrite sed in nutritione spūalis vite res nutrita ꝙuertitur i naturā rei nutrientis et nutrimenti.⁊ ipsum nutrimentum nō mutatur sed solū res nutrita. Et cā istius diuersitatis est quia res amans nutritur de re amata. quia res amata ē nutrimentū⁊ alimentū et cibus rei amantis.⁊ quia amor ꝙuertit amātē in amatū.quia ista ē sua natura vt declaratū est. iō res que amat ꝙuertitur i rē amatā.⁊ p ꝙsequēs in nutritione spūalis

Ti.cclvij⁊ ceteꝛa.

Opz hꝫ sacrmvnitatis.

Nutritiō corpal' cōtrariomō se hz ad spūalem.

Ti. cclvi

Quō xps vite res nutrita cōuertit⁊ mu
e cib⁹ spū ta tur in rē nutrientem. Et qz
alis chri- xps deus et homo est res ama
stiani. ta et xpianus. est res amās. iō
xps est nutrimentū et alimētū
xpiani spūale. et christianus p
amorem mutatur et cōuertitur
in xpm. ⁊ recipit formam et si-
militudinem et imaginem xpi.
⁊ ipse xps nō mutatur sed ma
gis mutat ⁊ transformat xpia
nū i seipsū. Uñ sicut i nutrimē-
to corpalis vite ipsū alimētuz
expoliatur ⁊ denudatur a sua
natura ꝓpria et forma. ⁊ reci
pit similitudinē ⁊ formam rei
q̄ nutritur. sicut panis suscipit
formam carnis. ita per cōtra-
riū in nutritione spūalis vite q̄
fit per amorem res nutrita ex-
poliatur et denudatur a sua ꝓ
pria natura ⁊ forma. ⁊ recipit
similitudinē ⁊ formā rei nutri
entis. Sicut ḡ se habet nutri-
mētū ad rem nutritā in nutri-
tione corpalis vite ita se habz
res nutrita ad nutrimentum
in nutritiōe spūalis vite ꝯ tū
Quō nu- ad transmutationē. Sed in nu
tritius cre tritione spirituali tam res nu
scat. triens ꝯ res nutrita crescunt.
sed aliter et aliter quia xpianꝰ
qui est res q̄ nutritur crescit in
vigore et cōfortat⁊ fortificat⁊
meliorat⁊ in seipso q̄ mutat⁊
in xpm. sed christꝰ nō crescit in
seipso nec recipit vigorem. sed
solum crescit quia fit vnum cor
pus nouum in quo xpiani fiūt
membra et ipse caput. et sic chri-
stus crescit in membris suis. et
totum illud corpus potest vo-
cari christus. quia ipse est caput
et christiani sunt eius membra.
Et sic christus dum mutat chri
stianos in seipsum et transfor-
mat per amorem tunc facit cre
scere corpus suum nouum ⁊ sic
quilibet xpianus dum nutritur
a xpo per amorem fit verum mē
brū christi. Et qz natura amo-
ris est q̄ q̄ñ res amās suscipit
rem amatam tunc capitur ⁊ su
scipitur a re amata. ita q̄ res
amans per amorem capitur.
ideo dū christianus accipit xpm
per amorem tāꝯ per suum nu
trimentum. tunc capitur a chri
sto. et christus a christiano co-
meditur ⁊ crescit. quia suum cor
pus crescit. Quia igit̄ per amo
rem fuit nutritio spiritualis vi Quare
te. et per amorem christiani nu hoc sacm
triuntur in christo. ⁊ sunt vera instituit.
membra eius et trāsformantur
in christū et vniūtur ei. et per
ꝓsequēs vniuntur inter se ꝑfec
ta vnitate. ideo vt ista nutri-
tio fiat cōtinue. et vnitas ista
obseruetur et crescat et mēbra
christi ꝓtinue nutrianē. iō xps
istituit et ordinauit ꝓpter ista
nutritionem spūale sacramen
tum corpis et sanguinis sui in
quo corpus suū veraciter ⁊ rea
liter cōtinetur. et in q̄ ipsemet
ē pñs in sua ꝓpria psona. quia
ipse solus est verum alimentū
nutrimētū vite spūalis Et quia
in quolibet sacramēto ē visibi-
le et inuisibile. et quodlibet sa
cramentū est scala cognoscen-
di et suscipiēdi. ideo sicut in ba
ptismo et confirmatiōe factū fuit
ita faciam⁹ i isto sacro. et ascē
dam⁹ de visibili ad inuisibile.
Uñ sicut in sacro baptismi res
visibilis ē aq̄ et ablutio q̄ aquā
cū verbis ordinatis. et in sacro Materia
cōfirmationis res visibilis est huius sacri

crisma seu oleum ⁊ vnctio per
crisma cum verbis ordinatis. i-
ta i isto sacramēto res visibilis
est panis ⁊ vinū cū verbis ordi-
natis a xp̄o. ⁊ deinde fit man-
ducatio visibilis sicut in baptis-
mo fit ablutio. ⁊ in cōfirmatiōe
fit vnctio. Sed est differētia in-
teristas res visibiles que sunt i
hoc sacramēto ⁊ inter res visi-
biles alioꝝ duoꝝ qꝝ in baptis-
mo aqua remanet aqua. et i cō
firmatiōe oleū remanet oleū. ſz
in isto sacramento panis nō re
manet panis. nec vinum rema
net vinū. qꝝ verba istiꝰ sacramē
ti sunt alteriꝰ cōditionis q̄ ver
ba aliorū sacramētoꝝ. q̄ signifi-
cant effectū ⁊ opationē inuisibi-
lē q̄ fit intꝰ in aia. ⁊ nō signifi-
cant effectū aliquē fieri i aqua
nec i oleo. ſz in isto sacro ꝟba si
gnificāt effectū et operationē i
uisibilē fieri in ipis rebus visibi
libus. ſ. in pane ⁊ in vino. qꝝ si-
gnificāt trāsmutationē realē et
verā panis i corpꝰ xp̄i ⁊ vinū i sā
guinē eius Et iō sicut realiter ⁊
veraciter dum verba ꝓferunt in
alijs sacramētis fit effectus et
opatio inuisibilis nouter i aia
ita sīliter dū verba ꝓferunt sup
res visibiles. ſ. sup panē ⁊ vinū
fit effectus et operatio in pane
⁊ vino scōm qꝝ verba significant
qꝝ nō videtur maior ratio de ver
bis baptismi q̄ de verbis istiꝰ
sacramenti qꝝ habeant maiorē
efficaciam cum istud sacramen-
tum sit nobilius ⁊ maius. Si er
go verba que proferuntur in sa
cramento baptismi quod est pri
mum habēt efficaciam vt homo
baptisetur in anima in tus. se
quitur qꝝ verba etiam illius sa

differētia materie ⁊ forē huiꝰ sacramēti ab alijs

cramenti habeant efficaciam
scilicet vt panis mutetur in cor
pus et in carnem christi veram
⁊ vinum in verum sanguinē eiꝰ.
Et si baptismꝰ est verū sacramē
tum necesse est qꝝ istud sit verum
sacramentum cum idem domi-
nus vtrumq; ordinauerit et isti
tuerit Sed per experientiam ap
paret qꝝ baptismus est verū sa-
cramentū. qꝝ hō mutatur et re-
nouatur in vita. ergo et istud ē
verum sacramentum.

¶ Probatio qꝝ verba christifaci
unt quod significant.

Titulꝰ. cclxxxvi.

Differen
tia int ꝟ
ba homis
et dei.

Quod aūt verba christi faci
unt quod significant rea
liter et de facto hoc manifestā
sic. Oportet enim de necessita-
te qꝝ verba creatoris ascendāt
pynū gradū. super verba creatu
re. et necesse est da reynū gradū
verbo dei magis superverbū ho
minis. sed verba creature. scilicz
hominis semp significāt aliqd
ergo verba dei magis debent
habere vltra significationē. sci-
licet qꝝ faciunt et significāt ita
qꝝ verba dei et significant et fa
ciunt quod significant. aliter
plus nichil haberent q̄ verba
hominis que est absurdissimum
Si ergo verba hominis habēt
hanc virtutem qꝝ significant. se
quitur qꝝ verba christi qui est de
us et homo habēt hanc virtutē
qō significant et vltra hoc faci
unt quod significant. Ergo verba que proferūtur in sacramēti
tis significant et faciunt quod
significāt. Sequitur ergo qꝝ ver
ba que significant suum corpus
esse et existere in hoc sacramen-
to faciunt ipsum existere ibi mu

Qꝫ ꝟba i
sacris fa
ciūt qō si
gnificāt.

tando panem in corpus ⁊ vinū in sanguinem. Item etiam verba hominis semper significant et non semper est ita sicut significant in re. imo aliquando sūt falsa ergo oportet q̄ verba christi dei et hominis habeant vnū gradum magis. scilicet q̄ significant et semper sit ita sicut significant in re. ita q̄ non possunt esse falsa sed semper sūt vera. et hoc necesse est aliter nil plus haberent christi verba q̄ verba hominis puri. Cum ergo verba istius sacramenti sūt verba christi et non puri hominis sequitur per semper sint vera et ita est sicut significāt. Item etiam si creatura habet virtutem mutandi aliam creaturam in se vt caro mutat panem in carnem et in seipsam. quare etiaz verba christi non haberent virtutem et mutent panem in carnem suam. et vinum in sanguinem suum. cum ipse christus ordinauerit verba certa et determinata. Ergo necesse est q̄ verba christi faciant quod significant et semper sint vera. marie cum ipse non possit mentiri Ergo in isto sacramento necesse ē q̄ fiat vera mutatio in pane et in vino. vt sit ibi veruz corp⁹ christi ⁊ verus sanguis. Si enim dū proferūtur verba in baptismo fit mutatio intus in anima in inuisibili et vere lauatur anima. multo magis dum proferuntur verba christi super panem et vinum eo modo quo ordinatum fuit vna mutatio fit in pane et vino. que sunt res corporales et corruptibiles. Ecce igitur differentia inter res visibiles et corporales istius sacramēti et aliorum sacramentorum. Unde alia sacramenta sicut baptism⁹ et confirmatio perficiuntur et complentur per applicationē ad hominem. sed istud sacramētum perficitur et completur sine applicatione ad hominem p se Et valde conuenit hoc. Quia ipsō sacramētū ē alimētū ⁊ nutrimētū spirituale. et ē refectio spiritualis ⁊ hoc fit p amorē. ⁊ nihil magis inflammat ad amorem q̄ presentia christi realis Deinde autem illud sacramentū applicatur ad hoiem. ⁊ hoc per modū manducationis et potus et ad modū cibi et potus. quia habet formam cibi et potus. quia comeditur et bibitur. Sic ergo in isto sacramēto sunt omnia ista prio panis ⁊ vinū sed o mutatio panis i corp⁹ xpi ⁊ vini i sāguinē. ij. verba. ⁊ vltimo est visibilis comestio et potatio realis istius sacramenti. Et quia visibile in sacramentis significat inuisibile vt iam dictum est. quia illud quod videtur est imago et signum illius quod non videtur. ascendamus de visibili ad inuisibile. Unde in isto sacramento est dupler in visibile. vnuz extra hominem aliud intra hominez quia in isto sacramento fit dupler effectus. primus in ipsis rebus corporalibus scilicet pane et vino. et secundus intus i anima. quia necesse est q̄ per istud sacramētum fiat in anima aliquod inuisibile et spirituale. sicut per baptismuz ⁊ per confirmationem ⁊ q̄ homo intus in anima recipiat rem inuisibilez quia oia sacramēta sunt propt

Differentia aliorū sacrorum ad illud

Dupler effectus illius sacramenti.

holem. Et iō hic faciem⁹ duos
pcessus primo de visibili ad insi
le qō ē extra holem. et deide ad
invisibile quod recipitur int⁹
i hoie. Unde primuz visibile qō
ibi videtur ē forma panis ⁊ for
ma vini. et invisibile quod int⁹
continetur est corpus christi et
sanguis⁹ eius. et per consequēs
totus christus verus deus et ve
rus homo. Et ideo significatur
q⁹ sicut panis ⁊ vinū q̄ sūt cib⁹
et potus sūt plena refectio cor-
poris. ita q⁹ in cibo et potu est
completa refectio corporis. ita
similiter corpus christi quod in-
visibiliter continetur et sanguis
ei⁹ et p ꝯ ipse ipse xp̄s ē plēa ⁊ cō
pleta refectio nutrimētū et ali
mētū spūale. Et sicut panis ⁊ vi
num sunt principalis substātia
nutrimenti et alimenti corpo-
ris ita significatur q⁹ ipse chri-
stus ibidem existens est princi-
palis substantia nutrimenti ⁊
alimenti spiritualis. Unde si-
cut aqua i baptismo significat
ablutionē ita fōa panis ⁊ vini
sīgat refectionē et nutritionez
Et sicut panis super omnes ci-
bos corpus reficit et sustentat
et vinum hominem letificat et
inebriat. ita significatur q⁹ ca-
ro christi ibidem existens ani-
mam reficit et sustentat et spiritu
aliter super omnem gratiam ⁊
q⁹ sanguis christi animam leti
ficat et inebriat. et q⁹ christus
totam animaz reficit sustentat
letificat atq; inebriat. Ut au-
tem omnia concludamus per
formam panis et vini. significa
tur q⁹ sicut se habet panis et vi
num ad corpus. id est quicquid
facit panis et vinum in cor-
pore. totum hoc facit christus in
anima. et sic se habz ad animā
invisibilē. Ité etiā panis ⁊ vinū
aliud significāt q⁹ panis cō
ponit ex multis granis ⁊ vnūvi
nū ex multis granis racemoꝝ.
Et iō significat per hoc aliud i
visibile. q⁹ sicut ex multis granis
frumēti fit vnus panis ⁊ ex mul
tis granis racemoꝝ vnū vinum
ita similiter ex multis xp̄ianis
vna societas fit et vnū corp⁹ in
xp̄o. Et ita per hoc significat ve
ra vnitas xp̄ianoꝝ inter se ⁊
cum xp̄o p amorem. ita q⁹ signi-
ficat q⁹ per xp̄m cōtentū in isto
sacro fit vera vnitas inter omēs
xp̄ianos qui debent sumere istū
sacrm. Et sic forma panis et vi-
ni sūt ymago et signū vnitatis
christianoꝝ cum xp̄o ⁊ inter se.
Et sic per formā panis et vini si
gnificatur duplex invisibile. sc̄z
corpus xp̄i verum. et istud invisi
bile continet realiter in isto sa-
cramento. ⁊ aliud invisibile est
vnitas ⁊ societas xp̄ianoꝝ i
vno corpore. et hoc est corp⁹ xp̄i
mysticum. christus mysticus. et
istud invisibile nō ꝙ tinetur sub
forma panis et vini. ſz sol⁹ christus
qui est caput et causa isti⁹
vnitatis. Ita significatur q⁹ xp̄i
anꝰ istud sacrm vnunit cū xp̄o
⁊ inter se et ideo ē sacramētum
et ymago et signum et mysteriū
vnitatis et societatis et pacis
et concordie et vere amicitie et
fraternitatis. ita q⁹ per istū sa-
cramentū xp̄ianifiunt vnū cum
xp̄o et inter se sicut grana fru-
menti sunt vnus panis. Et ideo
quia omnes fideles xp̄iani sūt
membra xp̄i ⁊ ipse est caput om
nium. sequit q⁹ omnes xp̄iani sūt

Plene refi
cit.

Sustētat.

hoc sacrm
significat
vnitatem
xp̄ianoꝝ
⁊ christi.

Corp⁹ xp̄i
verū ⁊ my
sticum

In isto sacro eodē modo quo sūt vniti cū xpo non q̄ continentur ibidē realiter. sed tantū repsentaliter. z q̄ significētur rōe vnitatis p sacrm. Et ideo istud sacramentū est sacrm olim xpianoz. et cōmunionis. z vbicunq̄ fit z fiet repntat oēs xpianos. quia realiter z veraciter p tinet illū qui est caput xpianorū. et caput semp respicit membra. et membra respiciunt caput. Et quia vnitas ista non potest fieri nisi per amorē et dilectionē quia amor vnit z mutat. ō istō sacramentū est sacrm amoris z charitatis. Sic ergo hoc sacrm est imago et signum refectiōis seu mutationis spiritualis et vnitatis. et per cōsequēs significat q̄ perfectio spūalis p̄sistit in vera vnitate cū xpo et cū mēbris eius in vero amore per quē causatur vnitas vera. Et quia i refectione et in vera vnitate et amore ē gaudiū z delectatio z letitia. ideo istud sacramētum est sacramentū gaudij z letitie z delectatiōis et societatis. Et quia in isto sacro realiter cōtinet ille q̄ est oē bonū p modū cibi et potꝰ z alimēti. ideo est sacramentū oīs dulcedinis oīmis bonitatis et omnis perfectionis et virtutis.

Est sacrm amoris et vnitatis.

¶ Quid significat trāsmutatio que fit in pane et vino.

Titulꝰ. cclxxvij.

ET quoniā i isto sacramēto ipse res visibiles. scilicet panis et vinum realiter mutantur et conuertuntur in corpus et sanguinem Jesu christi et non remanent. et in alijs sacramentis nō mutant. sicut aq̄ non mutatur in baptismo. id significatur q̄ istud sacramentū est transmutatiū z cōuersiuū. z q̄ per hoc sacramētū xpiani totaliter q̄uertunt z mutantur i xpm. z sicut res corporales cōuertuntur in corpus christi. ita significat q̄ xpiani p hoc sacramentū cōuertunt in animā christi z in eiꝰ diuinitatē z in amyolūtatem. Et sicut ipse res corpales. s. panis z vinū exaltātur z dignificātur in isto sacro tāta exaltatione et dignificatione qua nō pōt cogitari maior nec pōt plus ascēdere. quia trāseunt in corpus christi glorificatū. ita significat q̄ p istud sacramētū christian exaltātur et dignificātur a tāta exaltatiōe et dignitate qua nō pōt cogitari maior i hoc mūdo z efficit diuini z deificantur et cōuertunt in christū qui ē deꝰ z hō z cōuertit in suā voluntatē. Et sicut ibi fit plena conuersio panis et vini in corpus christi quia nichil de substantia panis et vini remanet. ita significatur q̄ per istō sacramētum fit plena cōuersio christiani i christū. ita q̄ nichil remanet de ppria volūtate nec de ppio amore nec de ppio sē. su. sed totū quicquid est hoīs inquantum homo est totum cōuertitur in christum. Et sicut substātia panis z vini inuisibilis et occults cōuertit et mutat in corpus z sanguinē xpi. z tñ forma panis et vini remanet exterius visibiliter tāq̄ signa et vestigia et imago. ita significat q̄ p istō sacramentū aia christiana inuisibilis z occulta q̄ ē tota substātia eius q̄uertit i aiaz xpi z i eiꝰ

Exaltatur z dignificatur.

Vlazno strā quertit in suā.

deitatem et inuisibiliter et occulte. et tamen corp⁹ remanet exterius visibile in sua forma ⁊ in sua natura. ita q⁹ sicut panis exterius apparet panis. ⁊ interius est tñ mutatus. ita hō apparet exterius idem. et tamen interius est mutatus totaliter quo ad animam. Et sicut mutatio que est i pane ⁊ vino est intrinseca et substantialis et fundamentalis et cordialis ita significatur q⁹ per istud sacramentū fit in homine mutatio intrinseca substantialis et fundamentalis et cordialis ita q⁹ cor hominis mutatur in cor xp̄i. Sic ergo sicut xp̄s i isto sacramento transmutat ⁊ conuertit in corpus suum et sāguinem res ipsas corporales per verbum suum. ita trāsmutat in isto sacramento ipas animas in seipsum. Et sic trāsmutatio corporalis representat et significat transmutationē spūalē. Et quia etiam corpus homis potest meliorari sicut ania suo modo. ideo etiam sicut panis q̄ est res corporalis melioratur tanta melioratione qua non potest fieri maior. quia transit in corpus xp̄i. ita etiam significatur q⁹ corpus xp̄iani melioratur per istud sacramētum. tanme melio tum quantū meliorari potest in hoc mundo ita q⁹ fit castum mundum. purum sāctū. obediens aie. Ita etiā quia panis significat corpus. et vinū significat aiam quia panis ptinet ad carnē. ⁊ vinū ad sanguinē. in quo est sedes aie. iō significatur q⁹ sicut panis ⁊ vinū melioranť tanta melioratiōe qua non potest cogitari maior. ita similiter per istud sacm aia et corp⁹ christiani meliorātur tāta melioratione qua nō pōt cogitari maior in hoc mundo. Et per consequens significatur q⁹ per istud sacm xp̄ianus cōsūmatur et perficitur ⁊ peruenit ad vltimum cōplementū bonitatis q̄ tum fieri potest in hoc mundo. Ecce igitur qualit duo sunt in hoc sacramento exterius que significant omnia inuisibilia que fiunt xp̄iano q⁹ istō sacramentū. scz forma panis ⁊ vini visibilis. et ipsa transmutatio que fit in eis.

¶ Quid significat realis manducatio isti⁹ sacramēti visibilis

¶ Titulus. cclxxxviij.

¶ Quia omnia sacramenta ꝓpter hominē sunt. iō debent applicari ad hoiem. et iō istud sacramētū debet applicari ad hoiem. Sed sacramentū baptismi nō est sacramentū nisi q̄n actu applicať ad hominem lauando. ⁊ etiam ꝓfirmatio vngendo. sed istud sacramētum anteqū applicek ad hoiem iam est sacramentū cōpletū in se. et hoc significat q⁹ homo anteqū applicek et istud sacm debet habere summā deuotionem et reuerentiā in isto sacro. ⁊ ante debet cogitare mysteria et significationes isti⁹ sacramēti. ita q⁹ primo debet excitari totus homo intus et extra ad amorem et deuotionem et presentia tanti sacramēti. in quo continetur xp̄us deus et homo et verus redemptor ⁊ saluator et amicus summus. Et etiā q̄n in isto sacramento fit conuer-

Corp⁹ no strū p hoc sacm sūtur. me melioratur.

Wāducās dz hꝫ de uotionē.

ño hominis in xp̄m. et ista conuersio fit per amorem ardentē et deuotionem. ideo oportet q̄ primo xp̄ian⁹ caleſiat ⁊ ignitatur per amoris deliderīū vt sit aptus conuerti in xp̄m. et hoc fit dum cogitat preſentiam realem ieſu xp̄i filij dei. qui est infinita et dulciſſima charitate voluit mori pro ipſo. et ideo in sacramento debet esse ſumma deuotio. et plus ſine comparatione ḡ in alijs. ideo anteqū applicetur homini tam est sacramentū. Et ideo iſtud sacramentum tam habet virtutem in homine. et operatur in homine anteqū applicetur ei realiter ⁊ dat virtutē inuiſibilem ⁊ amorem et ardorem ⁊ vnitatem ⁊ ſi homo non poteſt ip̄z capere ex ſola deuotione opatur in eo. ſz tamen non tantū opatur ſicut quādo applicatur realiter homini. Sicut ergo alia ſacramēta operantur in homine interius inuiſibiliter dum applicātur. ita etiam iſtud ſacramentum opatur in hoīe dū applicatur ei realiter. Et ſicut alia ſacramenta habent ꝓpriū modum applicandi viſibiliter in quo ſignificatur opatio que fit interius inuiſibiliter. vt in baptiſmo ablutio exterior est modus applicandi. qui ſignificat per ablutionem interiorem inuiſibilem in anima. ita iſtō ſacramentum habet ſuū ꝓpriū modum applicandi viſibilem. in quo ſignificatur opatio inuiſibilis que fit interi⁹ in anima. et modus applicandi ad hominē ⁊ ſuſcipiendi est p māducationē ⁊ potationē. ita q̄ mā ducādo hō ſuſcipit iſtō ſacramētū. ſicut lauādo ſuſcipit ſacramētū baptiſmi. Et iō ſi homo ſuſcipiēdo aquā ſuſcipit ḡtiā inuiſibilē in alia ⁊ donū xp̄i inuiſibile qō dat in baptiſmo. quātomagis ſuſcipiēdo realiter non aquā ſed ip̄m xp̄m deum ⁊ hoīem ſub forma panis ⁊ vini in quo est totū bonū ⁊ a quo est oē bonū ⁊ ois gratia. recipiet ī uiſibilem gr̄am et donū ſuum. Et ſi ſuſcipiendo aquā que non viuit nō ſentit recipit hō gr̄am ergo quāto magis ſuſcipiendo ip̄m ſub forma viſibilis panis, qui est viuens in eternū verus deus et verus hō recipiet gratiā. Et ſi etiā ſuſcipiēdo aquā corruptibilē homo ſuſcipit gratiā xp̄i. ḡ tomagis ſuſcipiendo xp̄m immortalē ⁊ incorruptibilem ſuſcipit gr̄am ad ſuſceptionem iſtius ſacramenti. tā ꝓ ad maximū ſacr̄m. Et iō in iſto ſacramēto hō recipit plenitudinem gr̄e ⁊ ſuſcipit illū. qui ē totum ⁊ ꝓpletū bonū. Et q̄ amor ⁊ charitas ē plenitudo oīs bonitatis. iō in iſto ſacramēto ſuſcipiť amor ⁊ charitas que est oē bonū. Qz igiť xp̄ian⁹ ſuſcipit xp̄m in iſto ſacramento mandu cando ⁊ trāſglutiendo ad modum cibi corpalis ponendo in tus in corpore ⁊ in corde ⁊ alia ſacramenta recipit exteri⁹. iō ſignificatur et est ſignū ⁊ imago q̄ ipſe xp̄ianus debet recipere xp̄m in corde ſpūaliter et ei debet vnire per fidem ⁊ amorem. et q̄ iſtud ſacramentū cōfortat cor ſpirituale int⁹. et ſignificatur q̄ ſicut illō quod comeditur in corpus conuertitur

hoc ſacramentū hz virtutem ante ſuā applicationem.

hō accepit gratie plenitudinem.

xp̄s ſpiritualiť p fidē ⁊ amorez dz ſumi.

et recipit naturam eius.ita similiter christianus per illud sacramentum conuertitur in xp̃m z recipit naturam ei⁹ z per consequens efficitur diuinus z deificat⁹.z significatur q̃ xp̃s conuertit xp̃ianũ in seipsum.z vnit ipsum cum membris suis magis et incorporat. Sicut ergo homo comedit et transglutit xp̃m corporaliter z ponit in corpus suum.ita significatur q̃ xp̃s transglutit et comedit spũaliter ipsũ hominẽ in corpus suum mysticum.scz in vnitatem et societatẽ suorũ membrorum.scilz in vnitatem fidelium xp̃ianorũ. Vnde impossibile ẽ q̃ xp̃us mutet.ergo ipse homo mutatur per istã manducationem.quia in mãducatione de necessitate fit mutatio vt iam

Incorporatur corpi mistico christi.

ti.cclxxxv declaratum est.quia mãducatio et nutritio spũalis fit modo contrario manducationi z nutritioni corporali quia in manducatiõe z nutritione corporali illud quod manducatur mutatur et incorporatur in rẽ manducantem.sed in manducatione spirituali fit per cõtrarium.quia illud quod manducatur mutat et incorporat mãducantem in seipsum.Et ideo xp̃s dum mãducatur et transglutitur mutat z incorporat z vnit manducantẽ in seipsum sicut nutrimentũ intus in corpe vnitur cum nutrito.Sic igit sicut homo suscipiendo sacramẽtum baptismi suscipit inuisibiliter in anima omnia que significantur per illa visibilia que sunt in baptismo.ita similiter homo suscipiendo per manducationem istud sacramentũ eo modo quo debet suscipit inuisibiliter omnia illa que significantur per illa que videntur in hoc sacramento et hoc secundũ maiorẽ vel minorẽ deuotionem. Et ideo q̃ istud sacramentũ est tam magnũ q̃ superat omnia sacramenta.iõ debet tractari et celebrari cũ summa solẽnitate z reuerentia et honore et deuotione. Et iõ vocatur eucharistia id est bona gratia.quia in eo continetur ille in quo est omnis gratia.

Dz tractari cũ maria solẽnitate.

¶ Q̃ istud sacramentũ nõ solũ est sacramentũ.sed est etiam verum et perfectũ sacrificiũ placatiũ et satisfactiuum p̃ quod redditur deo laus gloria et honor et omne debitum soluitur.

¶ Titul⁹.cclxxxix.

QUoniã superius declaratum est q̃ mors et passio xp̃i est tota satisfactio z totus precium p̃ obligatione homis et q̃ in ea est ois virtus et oẽ meritũ.et q̃ ipsa mors.et passio fuit verũ sacrificium z oblatio p̃ peccatis hominum semel facta.quia xp̃s dedit vitam suam infiniti precũ z valoris voluntarie pro hominib⁹ deo patri vt iam declaratũ fuit.nec potest eẽ aliud sacrificium nec alia oblatio nec ostia placens deo nec sufficiens ad satisfaciendum deo pro obligatione. Et ideo quia ipsa mors et passio transiit.et remansit virtus eius in eternum.et dominꝰ iõe qui passus est resurrexit et viuit in eternum.ideo mors ipsa et passio non põt manere nisi per memoriam vt iam declara

Tit.cclv. Tit.cclvi.

Tit.cclv.

Titulo. cclxxix.

Meōria passiōis xpi repñtat ei⁹ ve rām mortē.

tum est. quia illa que semel facta sunt et transierūt. per memoriam solum viuunt ⁊ habēt esse. Et ideo memoria et recordatio mortis et passionis xpi cum deuotione et vera fide. est imago et representatio vere mortis et vere passionis q̄ fuit vere sacrificium. Et ideo quia ipsa mors et passio manet per memoriam in hominibus xpianis. sequitur q⁹ ipsa memoria passionis cum vera deuotione et credulitate est sacrificium ⁊ oblatio placens deo. ⁊ satisfaciens pro omni obligatione. Unde per talem memoriā homo facit totam mortem ⁊ passionem xpi suam ⁊ applicat eā sibi. quia q̄uis mors xpi habeat omnem virtutem ad satisfaciendum pro omni debito. non tamen proficit homini adulto nisi applicet eam sibi per memoriam et deuotionem et fidem. quia ipsa mors xpi est communis omnibus sicut sol. ⁊ quilibet potest eam recipere to tam pro se vt iam dictum est. ⁊ ideo quilibet homo potest ipaz mortem et passionem dare ⁊ offerre deo pro eipso ad satisfaciendum et reddendum deo siue pro prima obligatione naturali. siue pro secunda que est pro offensis et peccatis. Et q̄nis ipsa mors et passio xpi sit infiniti precij et virtutis ⁊ sem per placeat deo et sit ei acceptabilis. attamen deus nō respicit nisi quantitatem ⁊ magnitudinē memorie ⁊ deuotionis et fidei. quia tantū quisq; recipit de merito ⁊ virtute passionis xpi. quātū hz de deuotiōe

Titulo cclxxix. Quilz sit sibi p hoc sacrm applicare meritum mortis xpi

Deus respicit q̄ntitatē deuotionis solum.

quia tm̄ facit eam suā. et deus non respicit quātitatem et magnitudinem rei que offertur ei. sed magis respicit quantitatē et magnitudinem deuotionis offerentis Et ideo tm̄ ipa passio proficit offerenti. quātū habet de memoria et deuotiōe in ea. ⁊ pro tanto deus acceptat et hoc est verum post sacramētum baptismi. quia i sacramento baptismi xps applicat suā totam passionē homini. ⁊ dat eam sibi. ac si ipsemet homo sustinuisset eam. Sed post baptis mum si homo debeat p aliquo satisfacere deo. tantū proficit quantum habet deuotionis et memorie in ipsa passiōe. et tātum iuuat se cum ipsa passiōe sicut tantū aliquis recipit de virtute solis in ortovel in campo quantum disponit ortumvl campū. Et ideo quia nihil magis est necessarium homini et magis vtile q̄ memoria passionis xpi cum vera deuotione. q⁹ aliter homini adulto nichil proficit xpus. q⁹ xpus nichil proficit homini nisi inquantum est passus ⁊ crucifix⁹ ⁊ mortuus. ⁊ ibi est tota virtus. sequitur q⁹ necessariū fuit hoi habere aliqō meōriale efficacissimū ad causandum memoriā passiōis xpi. Et quia nichil magis efficax et propinquū et proximum ad memorandum passionē et mortem xpi q̄ ipius p̄sentia xpi q̄ passus ⁊ mortuus est. quia tūc talis memoria cum presentia ipsiusmet christi passi. facit ip sam mortem et passionem ac si modo facta esset. ideo necessarium fuit homini ist⁹ sacra-

In baptismo applicat tota passio xpi.

hoc sacramētū cramētū meōriale mortis xpi

mentum corporis ⁊ sanguinis christi. in quo ipsemet esset presens realiter vt esset memoriale sempiternum et continuum et efficacissimū sue mortis ⁊ sue passionis. vt sic per talem memoriam. virtus sue passionis recipek ⁊ incorporaret magis i hominib⁹ ⁊ magis eis pficeret. vt sic semp esset cōtinua memoria et recordatio sue mortis et sue passionis semel facte. vt tantū bonū et bñficiū tantū nūq̄ posset tradi oblitioni. ⁊ sp remaneret mag⁹ in continua memoria in hoib⁹ xp̃ianis. Et ideo istud sacramentum vt sit magis memoratiuum passionis christi et representatiuū. ꝯ huis sit vnū diuisum est in corpus et sanguinem. quia sacramētū corporis est per se. et sacramētū sanguinis est p se. licet i corpore sit sāguis et in sanguine sit corpus et vtrobiq̄ tot⁹ xp̃s. Unde i passione et in morte fuit sanguis effusus a corpore et extra corpus. Et iō sequitur q̄ istud sacramentum nō solū est sacramētum. imo etiā sacrificiū et oblatio et hostia. Est sacramētū inquantū inuisibiliter dak gratia sub specie visibili. ⁊ est sacrificium in q̄tū representat passionem et mortem christi et est verum memoriale ei⁹. que fuit sola verum sacrificium pur. placitum ⁊ plenarium. Et ideo oīa que fiunt in isto sacramento et oīnis solennitas debent repñtare illa que facta fuerūt i passione. vt sicut ibm sacrīm repñtat ipsam passionē. ita omnia alia que fiunt circa istud sacramentū repñtent illa q̄ fuerunt facta circa passionez. vt sit plena representatio passionis. Et sic appet q̄liter xp̃s dedit istud sacrīm vt esset sacrificium oblationis ⁊ sacrīm cōionis et viaticum refectionis. vt esset cōpletum nutrimētū in esse spūali et gratie. q̄ nutrimentū spūale ⁊ gr̃e complementum in vnoq̄q; xp̃iano fideli consilitur ⁊ attēditur in conseruatione deuotionis ad deū. ⁊ in ꝓseruatione dilectionis ⁊ amoris ad primum suum. ⁊ in ꝓseruatione delectationis intra seipsum et ad seipsum. Et ideo q̄ deuotio ad deū exercetur p oblationē sacrificii puri placidi ⁊ plenarii ⁊ placatiui. ⁊ dilectio ad ꝓximum exercek p cōionē vnius sacramēti vnitiui. ⁊ delectatio intra seipsum exercetur p refectionē viatici refectiui. ideo dedit christ⁹ istud sacramētū eucharistie hominibus. vt eēt sacrificiū oblationis ⁊ sacrīm cōionis ⁊ viaticū refectionis. vt fideles xp̃iani ambulantes p viā reficiant in via ne deficiant vt possint peruenire ad suā ꝓpām patriam.

Et tradit͂ sōtra q̄s spe vt sit mag⁹ mēoriale

Est sacrīm ⁊ ē sacrificium.

Spūale nutrimē ⁊ tū xp̃iani ē ꝓseruatio deuo⁹ tionis.

¶ De cōpatione carnis scōi hominis. s. christi ad carnem ꝑmi hominis ⁊ ꝙ de. et ostēditur q̄ sicut caro ꝑmi hominis est venenosa ⁊ mortifera et dās mortem anime. ita caro christi est salutifera ⁊ viuificatiua dans vitam anime.

Titulus. cccc.

Quoniam autem istud sacramentum corporis ⁊ sāguinis xp̃i est nutrimētū ⁊ alimentum spirituale animarum in quo realiter continetur vera

caro xpi. ideo sequit q̄ xps dat in isto sacrō suā verā carnē ad manducandum tanq̄ verū nu trimentum aiarū. Et ī vt magr̄ cognoscam⁹ q̄liter se habeat caro xpi ad aias oportet ppare ipam ad carnem hois pmi scz ipius ade. qm̄ nō est nisi duplex caro in gñali. s. caro pmi hominis z caro scōi hois scz xpi. Et qr caro xpi est scōa. et caro pmi hois est pma. ī non possumus bñ cognoscere carnē xpi nisi cōparemus eam ad carnē pmi hominis. Et ī considerādū est q̄liter se habeant adinuicē z qualiter vtraq̄ se habeat ad aias. qr vtraq̄ recipit aias. qr caro ppr aiaz est. z videda est natura z cōditio vtriusq̄. Et qm̄ secundus hō scz xps est frius primo hoi. ideo etiā caro xpi ē frīa carni pmi hois. z iste due carnes habēt cōtrarias pprietates z frios effect⁹ et frias operatiōes respectu aie. Et qr iam declaratum fuit in tractatu de lapsu et corruptione hois q̄liter aia cōtrahit z capit totū suum malum z totā suā corruptionez et perditionē z mortē. qr sociat z vnitur cum carne pmi hominis gñata libidinose turpiter z inhoneste. z ista societas est tota origo et fundamentum sui mali. ergo necesse est. q̄ aia cōtrahat z accipiat totū suum bonū z totam suam purificationem z mundiciā. suam salutē suam reparationē z suam vitā ex societate z vnione cum carne xpi. q̄ est generata sine libidine honestissime p̄ spm̄ scm̄ de virgine. Unde contraria contrarijs curantur. Si enim societas et vnio cum carne libidinose concepta est causa ois mali ipi anime sequit q̄ societas z vnio cum carne non concepta libidinose sed purissime sine viro de virgine erit causa ois boni ipi aie. Et si etiā vnio et societas aie cum carne imunda z inhonesta et corruptibili pmi hois dat mortē et oēm macylā aie quanto magis vnio z societas ipius aie cum carne mūdissima z honestissima xpi. q̄ est imortalis z deificata vnita cum deitate ī vna persona. dabit vitā et oēz mundiciam ipi. aie. Et sicut aie imputat pctm̄ et crimē primi hois ppter societatē z vnionem cum carne corrupta eius. quātomagis ipi aie cōicabitur meritū scōi hois. s. xpi. ppter societatem z vnionē cū carne ei⁹ sanctissima. Et eñ aia fit pticeps pcti ipsius ade p carnem. ita etiā efficitur pticeps meriti xpi per carnē. Item si caro pmi hois facta venenosa z mortifera cōicat aie et dat mortem. nō ne etiā caro xpi salutifera z vnificatiua dabit ipsi anime vitam et salutem. Sic g̃ sicut aia contrahit z capit oīe malum p carnē. ita necesse est q̄ recipiat oīe bonū per carnem Et si anima debeat liberari ab oīi malo qđ aduenit ei ppter carnem pmi hois. necesse est ei q̄ habeat societatē et vnionem cū carne scōi hois. s. xpi. Sic igit caro pmi hominis p delectationem et libidinem dat et cōicat mortem oi aie. scz caro xpi p mortē et asperitatē in cruce passa flagellata z tormētata cōicat et dat vitā oi aie que vnit cum

Hic dat ꝺa caro xpi.

Caro xpi ē frīa carni ade.

Ti. ccxl. vij.

q̄ aia nostra oē bonū suū accipit ex sūptiōe corpis xpi.

Accipit vitā z oēm mūdiciā.

Cōicatur meritum xpi.

ea. Et sicut vna caro primi hominis omēs animas inficit et mortificat ita caro christi oīes animas lauat mūdat et viuificat. Et sicut caro primi homis est archa omnium viciorum et peccatorum et criminum. et cō seruatio omnium malorum ita caro christi est archa omniū virtutum et oīm thesanroz spiritualium z conseruatio omniz bonorum. et sic sunt due arche.

Caro xpi oēs aias viuificat z ē thesaur' oiz gratum.

Et sicut prima caro sepat aiaz a societate dei et vnit eam cuz dyabolo. ita caro xpi sepat eaz a dyabolo et vnit eam cum deo quia sicut in carne primi hominis latet dyabolus. ita in carne scōi hominis latet deitas. Et ideo anima quando vnitur et sociat cum carne xpi. sociat et vnitur cum deitate. Et sicut dyabolus per carnem ade capit animas. ita xps capit eas per carnem suam.

Unit cuz deo.

¶ Qz dupler est societas ipsi' anime cum carne primi hominis et vtraz est mortalis.

Titulus.ccxci.

Due autez sunt societates anime cum carne ppria generata libidinose. Prima est naturalis quando aia creatur et vnitur carni ipsa ignorante et nescient et ista non est voluntaria quia non est propriū consensum anime. Et per istaz vnionem facit ipsa anīa vnā personam cum carne. et p istaz societatem cuius ipsa non consentiat nec aliquid sciat imputatur ei crimen primi hominis et fit particeps in eo. et reputatur immunda et turpis et inhonesta sicut puella nutrita et sociata cum muliere meretrice reputat imūda et fit infamata z cōtrahit maculam ex tali societate. et refutabitur cuius ipsa ignoret. Alia societas est ipius aie cum carne que est voluntaria z per ppriū cōsensum. s. qñ ipa aia hz vsum liberi arbitrij et amat delectationes carnis et consentit libidini et factis carnis et ei placet inhonestas et turpitudo carnis. et ista societas anime cū carne qz est p ppriū consensum et propriā voluntatem occidit aiaz z facit ipam nequissimaz. qz aia deberet habere odio oīa vicia carnis. et omnes suas turpitudines. et quando ipsa consentit carni et adheret per voluntatem. tunc facit corruptionez carnis esse suāmet. et tunc aia incurrit peccatum et crimen p primum et efficitur turpissima. inhonesta. et maculatissima. Si enim ipsa aia cōtrahit maculam et immunditiaz. et reputatur immunda p prīmā societatē naturalē cum carne quam ipsa non facit. immo fit ipa ignorāte quantomagis contrahit maculā et reputatur immunda p istam societatem voluntariam quam ipsamet facit. et ipsa societas est contra naturam. qz anima per primam societatem dat vitam carni et viuificat eā. et postea per secundam societatem ipsa anima vult recipere vitam a carne. et nutriri a carne. quia aia recipit vitā ab illa re quam amat et qua delectat. Et ideo anima non recipit tūc vitam a carne. quia hoc esset cō

Uolūtaria societas aie cū carne.

Nota lōquelam.

tra naturam. ſz magis mortem voluntariã. Et iſta ſcõa societas eſt maior ⁊ fortior ꝙ prima. qz tunc aia vnit cũ carne ſm ſe totã ⁊ magꝭ eſt vnita cũ re quã diligit p voluntatem ⁊ amorem ꝙ cũ re cũ qua vnit per naturã Sic ergo aia per primã societatem cũ dat vitam carni ⁊ facit ipam viuere. recipit ab ea mortem ignoranter. qz ppt talẽ societatem in eternum ſepabitur a societate dei niſi mundeť. ſed per ſcõam societatem voluntariam et amoroſam. ipa recipit ſuam refectionem. et ſuam complacentiam et ſuam delectationem cum carne. et tunc recipit mortem voluntarie. quia talis delectatio et complacentia. et talis refectio quam aia recipit voluntarie et per amorem et cõſenſum cum carne venenoſa et mortifera eſt corrupta ⁊ mortifera et venenoſa. ⁊ p hoc aia incurrit penã eternã ⁊ dolorem eternũ. ⁊ ſepať a societate dei. Et qz piſtas duas societates cũ carne corrupta primi hominis aia incurrit totũ ſuũ malũ ⁊ mortem ſuam ⁊ perdit totũ bonum ſuũ et vitã ſuã q̃ piſtit i ſocietate dei p voluntatẽ et amorẽ. iõ neceſſe eſt ſi debeat liberari a tali morte ⁊ recipe vitã. qz hẽat ſocietatẽ et vnionẽ cũ alia carne ꝑfia ſue carni propie. ⁊ illa eſt caro xpi Vñ natura aie eſt qꝺ ſp debeat habere ſocietatem cum carne. ⁊ qz nõ põt habere ſocietatem cum carne. ⁊ qz non põt. hꝫe ſocietatẽ naturalẽ cum carne xpi. qz ſolũ talẽ ſocietatẽ põt hꝫe cũ carne propria ⁊ corrupta. et cum illa facit vnã ꝑſonam indiuiduam. ideo reſtat q cum carne xpi non põt habere niſi ſcõam ſocietatẽ que eſt voluntaria. et per voluntatẽ ⁊ amorem ⁊ per proprium conſenſum. Sicut em̃ ſociať et vnit cuz ꝓpria carne per voluntatẽ ⁊ amorem ita põt ſociari et vniri cum carne xpi. qz ſocietas talis ſeu vnio eſt per liberuz arbitriũ ⁊ i ptãte ſuã põt ſociari et vniri cum illa carne cum q̃ magis voluerit. Si ꝙ aia ſocietur p voluntatem ⁊ amorẽ ⁊ p liberũ arbitrium cũ carne xpi. amãdo volendo cõplacendo delectãdo in ea et in ſuis ſtrutibꝰ ⁊ conditionibꝰ. tũc qz talis ſocietas eſt p voluntatẽ. eſt maior et pricipalior ſocietas aie. et eſt ꝓpa ſocietas aie. in ꝙ tũ eſt rõalis. iõ ipa aia mũdabiť purificabitur totaliter et reputabiť munda ſine macula. qz talis ẽ aia qualis eſt res illa cuz qua ſociatur p amorem et voluntatem. nec aliter poteſt mundari a maculis prime carnis. Et tunc anima habebit ſocietatem cũ vtraq; carne. ſz non eandẽ ſocietatem. quia cum prima carne habebit ſolam ſocietatem per naturam. et cum carne chriſti habebit ſocietatem per voluntatem et amorem et conſenſum. Et tunc anima dabit viam carni propie per primam ſocietatem. et recipit vitam a carne chriſti per ſecundam ſocietatẽ. qz p illã vniť ⁊ ſociabiť cũ deitate q latet i carne xpi. quia caro chriſti eſt caro dei. et eſt plena diuinitate. ⁊ per cõſequẽs in ea occultatum eſt omne bonum. Et tunc ſocietas ꝓme car

Alia plus ẽ idiuidi a mat ſꝫ anumat.

Nõ dili genter.

Alia p ſocietatẽ cũ carne a de icurrit oẽ maluz

Per voluntariã ſocietatem cũ carne xpi aia mũdabiť.

nis nō poterit maculare ipsā
animam ꝗuis sit vnita cuz ea
per naturam. Unde magis est
ꝓpria et magis propinqua ip
si anie. scz caro xpi ꝗ caro ꝓma
cū qua facit psonā. z magis de
bet diligere illā sine compara
tione. quia caro xpi fuit crucifi
xa passa et flagellata. verbera
ta z mortua propter salutē ani
me et pro peccatis et culpis nu
is. que eueniebant propter so
cietatem carnis sue corrupte z
liberauit eam a penis et dolo
ribus eternis. z a morte perpe
tua que debebat ei ꝓpter socie
tatē cum ꝓma carne sua mor
tifera. Et ideo debet quantum
poterit sociari et vniri secunde
carni. scz carni xpi et relinque
re z odio habere carnē ꝓmā.
que tātū malum fecerat ei z fa
cere conatur quantū potest. Et
ideo si ipsa posset deberet socia
ri et vniri cum carne xpi tā p
naturā ꝗ per voluntatē. vt ha
beret ambas societates cū ea
totaliter relinquere carnē suā
z facere vnā psonā cū ea. Sed
quia nō pōt ei sociari nisi p vo
luntatem et amorem z nō p na
turā. iō dz quātū pōt ad min⁹
sociari z vniri et ligari cū ea p
volūtatez et amorem vt ista so
cietas vincat et superet alterā. ꝗ
si sī nō eēt z p nihilo reputare
ꝓmam societatem vt sicut caro
scōa est nobilior carne ꝓma si
ne comparatione. ita societas
cum scōa carne super societatē
Nulla ē ꝓparatio carnis xpi et ade. prime carnis. Que enim est cō
paratio carnis generate et cō
cepte sine libidine de virgine
ꝓmanus spūssancti. ad carnez
generatam libidinose de corru
pta muliere p concupiscētiā inor
dinatissimā viri. Et ꝗ ꝓparatio
carnis dei et filij dei ꝗ est vnita
eternalit cū deitate ad carnem
hois corrupti. ꝗ habet societa
tem cum nequissimo dyabolo.
Que etiā cōparatio carnis in
corruptibilis immortalis inui
sibilis spūalis celestis glorifica
te et tā deificate. ad carnē cor
ruptibilez mortalē visibilez ter
restrē et putrefactibilē. Que et
cōparatio carnis purificantis
saluantis. redimentis. vnifica
tis. mūdātis z lauāt⁹ oēs alias
ad carnem dānantem. mortifi
cantem. maculātem. deturpan
tem et inficientem aiam sibi cō
iūctā. Que etiā cōpatio carnis
liberantis aiam a pena eter
na. ad carnem obligantez ani
mā ad penā eternā ꝓpter suā
societatem. Que etiā compatio
carnis virginalis incorrupte
honestissie et castissime. ad car
nem meretricem inhonestā cor
ruptissimā et inordinatissimaz
Sic ergo ipsa alia debet fugere
quantū potest societatē talis
carnis sue. et si nō pōt p natu
rā saltē p volūtatez z totaliter so
ciari z vniri cū alia carne pfec
tissīa. z qz nō pōt p natura sal
tem p amorem et volūtatē. Er
go sicut ꝓtinue et incessāter est
vnita cū carne ꝓma p naturā
societatem naturalem. ꝓtinue
z incessanter debet esse vnita
cū carne scōa christi p amorem
z volūtatem. vt sicut ꝓtinue ip
sa dat vitā naturalem sue car
ni p societatem naturalē. ita
cōtinue recipiat vitā voluntā
riā a carne christi p societatem
amorosam z voluntariā. Sic ꝗ

aīa habet duas habitatiões et duo habitacula. qz habet duas carnes in ḋbus hz habitare sed pmam habitationem carnis habet ꝓtinue ꝑdere ⁊ inuolūtarie. sz secūdā habitationem carnis nunq̄ pōt ꝑdere si vult qz non pōt separari a carne christi inuoluntarie nec p coactionem. sz solū per ppriā volūtatē. Et sic aīa habet eternum habitaculū i quo pōt eternaliter habitare si velit. Ut igitur aīa recipiat societatem ⁊ vnionē cum carne christi p amorem et volūtatem ⁊ p ꝓfis recipiat vitam ⁊ delectationem ⁊ refectionez ab ipsa. et relinquat totaliter vnionem et societatem cum carne ꝑma. ⁊ nullo modo recipiat delectationem nec refectionem mortiferā in ipsa. ideo christus dedit carnem suā in sacramento isto sz corporis et sāguinis sui vt ipsa aīa manducet substātiā sue carnis. et bibat sanguinez suū per volūtatez ⁊ amorem. Et hoc inuisibiliter sub forma visibili rerū que cōuertūtur in carnem et sanguinem. Et quia ista societas debet esse cōtinua: ideo istud sacramentum debet cōtinuari et frequentari incessanter.

¶ Q̄ sicut caro primi hominis per suam multiplicationem et diuisionem est causa multiplicationis ⁊ diuisionis aīarum. ita caro christi per suā vnitatē et indiuisionem est causa vnitatis et indiuisionis aīarum.

Titulus. ccxcij.

ET q̄m non est nisi duplex caro. s. caro christi et caro primi hominis et vtraq̄ est cōmunis caro: licz caro christi descendit de carne ꝑmi hominis sed tamen per talem modum q̄ non potuit esse infecta. et ideo est noua caro ⁊ cōtraria prime carni. Quia igitur vtraq̄ est cōmunis omnibus animabus. et omnis anima potest sociari cū vtraq̄ simul ꝓpter duplicem societatem quā pot habere omnis anima ideo quia caro christi est ⁊traria carni ꝑmi hominis: sicut caro ꝑmi hois est causa multiplicatiōis animarum. ita caro christi est cā vnitatis eaꝝ. Unde caro primi hominis multiplicatur ⁊ diuidit in infinitas ptes et portiões et seminat sicut granū. et ideo multiplicatur sicut granum in agro. Et ideo ad multiplicationem istius carnis multiplicā tur aīe a deo qui creat tot aīas quot sūt portiones carnis. et si caro nō multiplicaret nec etiā aie multiplicarent. qz plures aie nō ꝑnt vniri cuz vna carne p naturalē societatez. Ex isto mē oīs carnes multiplicate sunt vna caro: et p vna carne reputātur. qz ab vna carne descendūt p eūdem modū. Et qz etiam q̄n multiplicat caro ꝑmi hois. multiplicatur corruptio malz et infectio. ideo sicut caro ipsa multiplicata: ē causa multiplicationis ⁊ multitudinis aīaꝝ ita etiam est causa diuisionis ⁊ separatiōis ipsaꝝ aiaꝝ a deo et inter se. qz ꝓpter talem societatez quā q̄libet anima habet cū carne sua ꝓpa corrupta q̄libet aīa separatur ⁊ diuidit a deo ⁊ a qualibet alia aīa p volūtatem ⁊ amorē. Et ideo caro ē cā

Caro ꝑmi est causa vnitatis

Caro aīe ē cā separatōis aīaꝝ a deo.

discordie et diuisionis aiarum cū deo ⁊ inter se: qz quelibz anima hz suā ꝓpriam ⁊ singularez carnem: et tot aie quot carnes Et iō si q̄libet aia p voluntatē et amorem habeat societatem cū sua ꝓpria carne. ⁊ non solū p naturā sed voluntarie. necesse est q̄ ipse aie habeant diuisionem inter se et discordiā: litez et inimicitiā p voluntatē. quia nō oēs amāt vnā carnē. et talis amor vt iam dictum est. est venenosus et mortiferus. Et ideo ex tali amore necessario oritur omne malum et nullum bonum. Sed qua caro christi nō pōt multiplicari nec diuidi. ꝫ semp est vna realiter nūero existens eadem. iō qz aie habent vnionem ⁊ societatem cū ipa p volūtatem ⁊ amorez. sed q̄ ipa est causa omnis vnitatis ⁊ concordie aiaꝝ. Vñ oēs aie ꝑfit hr̄e vnionem et societatem cum ipa. q̄ vis non sit nisi vna nec possit multiplicari. qz talis societas et vnio est per voluntatem ⁊ amorem et nō per naturā. et oēs aie ꝑfit amare vnā ⁊ eādez carnem. s. xp̄i q̄ crucifixa est pro omnib⁹ animab⁹. et vna non pōt impedire aliā. immo oēs simul ꝑfit vniri. et sociari cū ea per volūtatem ⁊ amorē. Et p cōsequens oēs insimul ⁊ si essēt infinite ꝑfit recipere vitā a tali carne et refectionem et iō per talez vnionem ⁊ societatē oēs aie efficiūtur vna aia. et vni⁹ voluntatis vnius intētionis ⁊ vni⁹ cordis ⁊ vnius amoris. Et sic per carnem xp̄i vnicā. multitudo animaꝝ reducit ad vnitatem. ⁊ sic per carnem xp̄i anie vniunt inter se ⁊ cū deo p volūtatem ⁊ amorem. Et sic vna caro christi sufficit p oibus animabus ad dandum eis vitā. Et qz cū carne xp̄i est vnita aia ei⁹. ⁊ hoc p vnionē naturalē. q̄ quidē aia est dignissima et sanctissima. iō etiā oēs anime qñ sociantur cū vna carne xp̄i etiaz vniunt ⁊ habent societatez cū vna aia deifica. Et qz ibi est ēt deitas. iō aie habēt societatē p carnez xp̄i cū ipa deitate. Et sic anime sociāt ⁊ vniunt cū carne xp̄i ⁊ cū anima xp̄i. et cū deitate xp̄i. ēre merito oēs anime efficiunt vna aia. Et sic xp̄s dādo suā carnez aiabus dat suaz animā ⁊ suā deitatē insiḷ ⁊ reducit oēs animas ad vnā p suā carnez. Sic ḡ primo oēs anime exeūt ⁊ creant ab vno ⁊ eodē. qz a deo. et mḷtiplicant p mḷtiplicationez carnis et corrūpūtur. deide iteꝝ reducit ad deū et mūdātur p vnitatē carnis. ⁊ sic caro est cā mḷtitudinis aiaꝝ. et est causa vnitatis ipsaꝝ. ⁊ ē cā ēre anime exeūt a deo p creationem. et est cā ēre redeunt ad deū. et est cā dānatiōis animarū. et est cā salutionis. ⁊ est cā mortis. et est cā vite ipsaꝝ animaꝝ. et sic oēs facit caro sed nō eadem caro. Cōuenientissimū et ꝓportionatissimū est summe necessariū est igit oēi anime rōnali i mortali fm naturā vnite ⁊ cōiuncte carni mortali corrupte ⁊ inficieti corrūpenti et dāti mortem spūalem vt ipa societ et vniatur p voluntatem et amorem carni xp̄i purissime immortali. mundanti et purificāti et danti vitam spiritualē

Caro xp̄i sufficit p oib⁹ animabus.

Xps dat verā carnez vtvnū at.

Conuenientissime e. iā xps in isto sacrāmēto nutritiuo. ꝙsernatiuo. refectiuo. sustentatiuo. ⁊ vnitiuo dat carnez suā verā ad māducādū. vt vniet ⁊ societ oīs animas cū carne sua. ⁊ sustentet eas et nutriat ⁊ viui ficet reficiat et ꝛficiat. Necessariū ḡ fuit vt sia appropinq̄ret carni xpi. et ipsa caro appropiquaret ei tāta appropiquatione. q̄ nō posīt cogitari maior vt fieret perfecta societas ⁊ vnio. ⁊ hoc nō pōt fieri nisi ipsa caro sumat ⁊ capiat realit p modū comestiōis ⁊ māducationis visibilis et iō necesse est q̄ ipsa caro xpi veraciter sit ꝓtenta in hoc sacro pro vita et sustētatione mūdi. Ecce mirabilissimā scalam et completissimam in hoc maximo sacro in q̄ oīa ꝛtinent. q̄m ibi est p̄mo forma ⁊ species visibilis et sacralis ⁊ iste est p̄mus grad⁹ scale. Deinde sub specie visibili est vera caro xpi inuisibilis. et iste ē secūdus grad⁹ scale. deinde in carne est sanguis xpi inuisibilis. ⁊ iste est tertius gradus. Deinde in carne et sanguine xpi est ipsa anima xpi sanctissima. et iste est quartus gradus scale. Ultimo in carne et sāguine et anima est tota diuinitas infinita in psona filij dei. Et oīa ista sūt realiter in isto sacro. et hoc ꝓpter carnem Est ḡ vnū visibile ibi et quattuor inuisibilia et ipsa q̄ttuor inuisibilia sunt vnus chr̄istus. q̄ caro xpi et sāguis xpi. et anima xpi et diuinitas xpi sunt ipse xps ⁊ vnus chr̄istus. ergo maximus mons est xps. Suscipiendo igitur speciem et formā visibilem panis

Cōtēta i isto sacro.

suscipitur inuisibilis caro chr̄isti et latēs ⁊ suscipiendo carnē suscipit sāguis in carne latēs et suscipiendo carnez et sāguinez suscipit anima in carne et in sanguine latens. et suscipiēdo carnem et sanguinē et animā chr̄isti suscipitur diuinitas in eis latens. Si ḡ suscipiēdo aquā baptismi externus in corpore ex ordinatione xpi suscipit in anima tāta grā. quantomagis suscipiendo istud sacm̄ intus in corpore i quo suscipiuntur inuisibiliter omnia p̄dicta suscipietur gratia itus in anima. Ecce ergo modicum visibile sed maxima inuisibilia. quia modicū est qđ apparet sed infinitū est qđ latet. Ecce igitur videre possum⁹ qualiter ista tria sacramenta. s. baptismus ꝙfirmatio et eucharistia facūt inter se quādā scalā ꝓpletā. q̄ de primo ascenditur ad scm̄ ⁊ de secūdo ad tertium in suscipiendo. Et tiā quodlibet istoꝝ est in se scala ad ascendendū de visibili ad inuisibile. ⁊ suscipimus inuisibile per visibile.

¶ Declaratio per exempla q̄liter vna caro chr̄isti seu vnus corpus existens idem numero potest esse simul et semel in pluribus partibus seu locis.

Titulus. cxcvij.

ET quoniam vna et eadē caro chr̄isti est vita omnium aīmarū et refectio. ⁊ oportet q̄ oīes xp̄iani adulti recipiant et manducent istam carnē in isto sacro. cū oīes xp̄iani nō sūt simul in eodē loco corpaliter. iō necesse ē q̄ vna ⁊ eadē

Corp⁹ xp̃i ẽ i pl'ibus locis simℓ et semel.

caro christi: vnũ ⁊ idẽ corp⁹ xp̃i sit ⁊ semel possit esse i oib⁹ partibus et locis mundi. qz oẽs xp̃i ani indigent illo sacro et dñt sumere ipsum Unde quia istud sacramentũ est verissimũ vt probatũ est. ⁊ xp̃s instituit ⁊ ordinauit vt omnes sumãt suã carnẽ i isto sacro sicut ordinauit q̃ omnes sumãt aquã baptismi. ergo cum istõ nõ possit fieri. scz q̃ omnes sumãt illud sacramẽtũ. nisi sua caro ⁊ suũ corpus qõ realiℓ cõtinet in isto sacro sit in plurib⁹ locis sil' et sel' sequitur de necessitate q̃ ita põtẽ ⁊ ita est q̃ sua caro eadem numero existẽs est i plurib⁹ locis. quia hoc requritur de necessitate i hoc sacro ꝓpt ordinationẽ suã. Qz ergo hoc sacramẽtũ est sũmeverũ ⁊ hoc requℓ ad hoc sacm. qz verũ est cõiunctũ ⁊ annexũ de necessitate cũ hoc sacro. sequit̃ q̃ ita est q̃ vna caro xp̃i põt esse ⁊ est in plib⁹ locis realiℓ. qm̃ si hoc nõ eẽt verũ. nec sacm esset verũ nec xp̃s esset vera ꝛ qõ est impossibile. Ergo ad certificandũ q̃ ita est sufficit ordinatio et institutio christi. qui nõ est mendax nec potelt ordinare falsũ. Et etiã sicut est necesse q̃ caro xp̃i vna et eadem sit in plurib⁹ locis sil' ⁊ sel'. ita ẽ necesse q̃ si fora seu sp̃es panis frangat ⁊ diuidat q̃ vna ⁊ eadẽ caro xp̃i sit in singulis partib⁹. qz caro xp̃i nõ põt frãgi nec diuidi in partes. qz glorificata est Quõ aũt oia ista põt fieri nõ est necesse scire. sed sufficit scire q̃ ita est necesse eẽ. ⁊ impossibile est aliter eẽ ꝓpter veritatem sacri. q̃ hoc requirit q̃ ita sit. ⁊ etiã propter honorẽ christi q̃ sacramẽtũ ordinauit. q̃ hoc sacm non ordinasset. si hoc fieri non posset. Ad habendũ enim verã certitudinẽ sacri ⁊ noticiã sufficientẽ. sufficit scire q̃ christ⁹ ordinauit ⁊ instituit tale sacm ⁊ videre ꝑ experientiã op⁹ ⁊ effectũ sacri. ⁊ cognoscere qualiter homo indiget tali sacro ad suã necessitatẽ ⁊ vtilitatẽ. ʒ quomõ hoc possit fieri nõ est necesse scire. ʒ sufficit q̃ xp̃s q̃ ordinauit sciat et cognoscat. sicut infirmo sufficit q̃ sciat q̃ medicus q̃ est bonus et verus ordinauit talẽ medicinam. ⁊ q̃ sentit in se ⁊ i alijs opus et effectũ talis medicine et cognoscat se indigere tali medicina. nec requiritur q̃ infirmus sciat quõ fit medicina. nec qualiter potelt fieri ʒ sufficit q̃ medicus q̃ ordinauit sciat Sacra igit̃ nõ sunt ordinata vt homo sciat ⁊ cognoscat qualiℓ fiant. sed vt per ipa hõ recipiat salutẽ ⁊ gr̃am ⁊ auxiliũ a deo ⁊ poltes ipsa gratia suscepta iuuat hoiem ad cognoscẽdũ ea et ꝓpitatẽ ipsoz. Attñ poltẽ hõ ẽ certꝰ devera necessitate potelt ad maiorẽ claritatẽ q̃rere exẽpla ⁊ argumẽta ad magis cognoscẽdũ ipa mirabilia q̃ i illo sacro sũt maiora ⁊ altiora q̃ i alijs sacris. qz ibi vnũ corp⁹ xp̃i est sil' et sel' in pluribus locis. ⁊ etiã qz tantũ est in pua hostia sicut i magna nec si diuidat hostia, ꝓpter hoc diuidit christ⁹ seu corpus xp̃i. et in qualiber ꝑte ẽ totus xp̃s. Et ideo magis difficile est ad intelligendũ istud sacramẽtũ q̃ alia. qz oia ista apparẽt esse cõtra sensũ et experiẽtiã sensus. Sz tñ nõ est mirũ si

Sufficit scire q̃ xp̃s hoc sacramentũ instituit.

caro xpi cōiuncta inseparabiliter cū diuinitate ascēdat ad istum gradū vt possit esse simul & semel in pluribus locis. q; diuinitas ēvbiq; tota simul. Et quia caro christi est vnita diuinitati. iō ratione diuinitatis potest simul & semel esse in pluribus locis. Si enim ratione carnis ē in isto sacramento diuinitas ita diuini tas est causa quare ipsa caro po test simul et semel in loci pluribus esse. ¶Unde hoc potest videri in alijs rebus per experiētiā. quia vna res multiplicat et ē tota sit et semel in plurib⁹ locis. sicut vnū verbū totū est simul et semel in pluribus auribus. & tamen ē vna aure sicut i alia sed tamē non est eadē vox numero sed specie. Si ergo vna vox hominis est in pluribus auribus tota eadē specie nōne etiā magis oportet dare vnū gradum carni xpi & corpori suo glorificato & cōiuncto cū deitate vt. s. vnū & idē nūero existens possit esse in pluribus locis. ¶Item etiam videm⁹ q vna dictio siue sit magna siue sit parua semper idez significat vt ista dictio res sine sit ita magna sicut tota terra siue sit ita parua sicut vnum granum milij. tantum significat vno modo sicut alio modo ita q; paruitas et magnitudo dictionis nichil variat q̄ tum ad significatum quod significat neq; ppter hoc q; maior hz maiē significatū. neq; q; minor hz mn⁹ significatū. ita cōformiter. quia fōa panis et species est sicut dictio significans. et corpus christi est sicut significatuz. ideo neq; parua fōa neq; magna seu hostia. aliquid variat. quia tantū est i parua sicut in magna hostia. quia hostia seu forma visibilis non est nisi signū corporis christi. q̄ uis ibi realiter contineat corpus christi. sed non sicut locatum in loco nec sicut vinum i vase. sed sicut signatum in signo. & significatum in dictione. ¶Item etiam q̄uis ipsa dictio multiplicetur non propter hoc multiplicatur hoc significatū. imo sp est vnū significatū & idē i se. ita q̄uis hostie in infinitum multiplicētur. nō ppter hoc multiplicatur caro seu corpus christi sed semp manet idē. Et etiam sicut sp q̄diu ipsa dictio retinebit formā suā et naturā semp habebit suum significatum. ita q̄diu forma panis in sua natura remanebit semper habebit intr⁹ ipsum corpus christi. Et ideo tandiu manet corp⁹ christi sub fōa panis q̄diu remanet fōa panis. Sz si mutetur forma panis quia non remanet signum nec etiā signatum est ibi. Et ideo q; quelibet pars panis seu hostie habet speciē & formā et nomen panis. ideo in qualibet pte hostie. siue sit parua siue magna ē tota caro siue corpus christi.

Exemplū quō corp⁹ xpi est in plurib⁹ locis.

¶Item hoc idem etiā pōt declarari in speculo quantūcūq; magno & q; esset ita magnum sicut totus mundus non est nisi vna imago vnius hominis in eo. et tamen si speculum frangatur i infinitas ptes. in qualibet parte apparebit tota imago que apparebat in toto speculo integro. & tantum apparebit i parte sicut in toto. et tantum i vna parte sicut in alia. ita similiter

si esset vnus panis ita magnus sicut totus mundus seu hostia non esset in ea nisi vnum corpus christi. et vna caro et vnus christus. et si fierent mille partes vel plures in qualibet esset totum corpus christi idem numero sed in partibus speculi non est eadem imago numero sz in spe qz oportet dare magis vnum gradum corpori. s. vt idē numero sit in pluribus partitibus hostie.

Quō xps sit in tā pua hostia

¶ Preterea etiā pōt declarari p christū qualiter corpus totuz integrū pōt cōtineri in tā parua quātitate. Uñ corpus xpi est factū spūale z trāsmutatū i naturā aie quantū fieri pōt. qz sicut videmus q aia nostra q est spūalis z sine quantitate. trāsmutat illa q recipit in se ad suam naturā. z ad modū suū spiritualem. vt quādo recipit istam ſfam a. tūc reducit eā ad spūalitatē. ita q ꝓuis a. scriptū sit corpale et magnū et quantum latū z longū. attū qñ est in anima non est longū nec latū nec expressum. sed est totum simul ad modū aie. ita cōformiter corpus christi. quia est glorificatū et reductū ad spūalitatē quantū fieri pōt. qz diuinitas transmutat aiam xpi in suā naturā quantū fieri pōt. z aia deificata cū diuinitate deificauit corpus z trāsmutauit in suam naturā z assūpsit ipm sue nature quantū fieri pōt. Et corpus christi nō occupat locum nec est pōderosū z pōt eē totū in puncto sine extēsione sine longitudine sine latitudine et sine profunditate eo mō sicut ipe christus vult et iō corpus xpi in isto sacramēto non occupat locū nec ponderosum nec extensum nec longum nec latum nec profundum. sed omnes eius ptes sūt simul. z ideo potest eē in quacūq; pte hostie quantūcūq; parua totum simul. uñ hoc videmus p experientiā in rebus corporalibꝰ qz imago rei corpalis quātūcūq; res sit magna est tota simul nec est longa nec lata nec extensa. nec profunda nec ponderosa. nec grossa. nec spissa. et tamen apparet longa et extēsa et ampla. et grossa z magna sed nō est. Unde vna magna ecclesia immo vna tota ciuitas maxima intrat p pupillam oculi nostri. q̄ est sicut punctus indiuisibilis. et homo in nocte videt totā illā ciuitatem in somnis cum propa sua forma. z magnitudine sine diminutione et tamen imago illa que est in tus in anima est sicut punctus indiuisibilis. qz intrauit p pupillam oculi. Ita conformiter cum corpus christi sit magis spūale q̄ illa imago q̄ transit p pupillam. pōt esse totum simul in pūcto. z tñ habebit omnes partes suas sine diminutiōe. vnde qz corpus xpi in isto sacro est pter animā et ad trahendum aiam ad se. z vt aia vniat xpo p amorē. ideo debet ibi esse modo cōuenienti aie et non modo ꝯrario. et ideo debet ibi eē mō spūali. z nō mō corpali nec quātitatiue nec localiter nec occupatiue nec grosse. quia tunc dē in hoc sacramento modo reduceret animaz ad corporalē materiā z quantitatiuā

Corpꝰ xpi non occupat locuz.

Corpꝰ xpi in hoc sacramento spūali mō

et grossam ⁊ aialem. et ipsa anima in isto sacramento debet tota mutari in melius ⁊ i altiorem naturam. qz est sacrm trās mutatiū. et ideo nichil dz eē i isto sacro repugnās aie et nature sue. Et iō nullo mō ipa aia i isto sacro debet cogitare nec q̄rere. nec quātitatem nec locum nec longitudinē nec latitudinē nec pfunditatē nec grossitudinē nec spissitudinem nec ponderositatē nec extensionem nec colorē nec saporem nec figuram nec aliqd qō possit percipe animal brutū. qz oia ista sunt ⁊tra naturam ipius aie. ⁊ ei nō conueniūt talia querere. sz solū dz querere ⁊ cogitare spūalitatem et illud precise qō verba significant et nō plus. qz hoc quod videt est sicut vox et sonus. ⁊ hoc quod ibi cōtinet est sicut significatū vocis. et ipm significatum non est longū nec latū. nec pōderosum. nec quantum nec loc̄tum in q̄ tum significatum. Sicut ergo se habet significatum ad sonū vocis, sic se habet corp⁹ christi in isto sacramēto ad formam et speciē q̄ videtur. Et iō sicut significatum in quantū significatū p sonū vocis nō significatur vt quantitatuum nec vt in loco nec vt pfundum. nec vt longū. nec vt latum et sic de aliis. ita corpus xp̄i in q̄ntū in isto sacramento non significat per speciem visibilem vt quantitatiuū nec vt occupans locū. nec vt longum. sed tantū vt corpus christi. Et sicut significatū recipit intellectum tantum et nullo modo sensum. et ipse son⁹ vocis respicit sēsum. quia significatum tantūmodo ꝓcipitur p intellectū et non per sensum. ⁊ sensus tantūmodo percipit et audit sonum vocis et non percipit iō significatū est spirituale et intelligibile. et habet modum intellectus et non habet modum sensus. ⁊ proportionaℓ intellectui et non sensui. Et iō animal brutum qua non habet intellectum sed tantummodo sensum. non potest percipere significatum. sed percipit sonū vocis. Ita similiter corpus christi in q̄ tū est significatum per speciem visibilem respicit tātūmodo intellectum et nullo modo sensū. et ipa spēs visibilis panis respicit sensum visus. et sensus visus tantummodo respicit et videt spēm et formam panis visibilem. Et ideo ipsum corp⁹ christi ē ibi modo spirituali. et habet modum intellectus ⁊ nō sensus. et proportionaℓ intellectui et non sensui. Et ideo animal brutuz pōt videre et ꝓcipere speciem visibilē sed non corpus christi ibi contentum. et significatum. Sicut ergo anima facit distinctionē et diuisionez inter sonū vocis et significatuz vocis. ita debet facere distinctionē et diuisionem in isto sacramento inter speciem et formam panis visibilē et corpus christi inuisibile. Sic ergo antеq̄s ibi esset corpus christi i pane erāt duo quoz vnū ꝓcipiebatur per sensum visus. et aliud p intellectum. qm̄ spēs et forma panis percipiebaℓ p sensum visus tā tummodo quam etiam videbat et percipiebat animal brutū. ⁊ substātia panis ꝓcipiebaℓ per

Brutuz videt speciē sed nō corpus xp̄i.

intellectum et nō per sensū.da animal brutū nō pōt percipere substantiā panis inuisibilē Et ideo aliud est forma panis et aliud est substantia panis. Unde in somnis et in speculo apparet forma panis.ꝛ tamē non est substantia panis.ꝛ hō vere scit q̄ ipse videt de nocte et in speculo formam et imaginem panis.et q̄ ibi non erat substantia panis.Ita conformiter in hoc sacramento ē forma panis vera et species principalis sed substātia panis nō est ibi.quia mutata est in corpus et in carnē xp̄i virtute verborū significantium ꝛ facētiū talem transmutationem.ꝛ remanet tantūmodo realis species panis sine substantia panis.Et ideo sicut substātia panis se habet ad formā panis. sic se habet corpus xp̄i ad speciem panis.Et q̄ substātia panis solū percipiebat p intellectū et non per sensū.ita similit corpus xp̄i ibidem existēs loco substantie panis.percipitur per intellectum et non per sensum.ꝛ quia substantia panis in se cōsiderata et in ēē tum percipitur p intellectum.non est longa nec lata.nec profunda.nec ponderosa.nec colorata.nec visibilis nec tangibilis.nec habens sapozem.nec ꝓceptibilis p aliquē sensū corporeum. nec occupās locū.ꝛ tota est in qualz ꝓtevbi est forma panis.ꝛ nō ē magis substātia panis in magna ēē titate ēē in pua.ita sit ipsum corp⁹ xp̄i qō ē loco substantie. nō est longū.nec latū nec pfūdum.nec ponderosū.nec colorātum.nec visibile. nec tāgibile. nec habens sapozem.nec percepibile per aliquē sensū corporis.nec occupat locum.ꝛ est totum in qualibet parte vbi ē forma panis.ꝛ non est magis in magna quātitate ēē in parua et ideo est ibi ad modū substantie panis per se considerate.et put percipit ab intellectu.Et iō sicut substantia panis ꝓput ꝓcipitur ab intellectu.hz modum intellectus.ꝛ habet oēs conditiones supius dictas. qz inēē tum percipitur p intellectū nō habet quantitatē nec extensionem.nec ē in loco.nec occupat locum.et sic de alijs.sed est ad modum significati respectu vocis.ꝛ ꝓportionaē intellectui. ita sit iter se habet in sacramēto ipsum corpus xp̄i.Qui ergo vult intelligere quomodo corpus xp̄i est in isto sacramento. necesse est q̄ ꝑsideret substātiā panis purā ꝛ solā ꝓut intellectus percipit eam.ꝛ inēē tū cōparatur ad intellectū. qz substantia panis ꝓut respicit intellectum et ꝓcipitur p intellectum.mutatur in corpus xp̄i.ꝛ nichil quod possit percipere sēsus mutatur in corpus christi. Sic ergo in panes sūt duo vnū quod tantū percipitur p intellectum.et aliud quod percipitur per sensum.ꝛ illud quod pcipit per intellectū tantū mutat in corpus xp̄i.et totum illud quod percipitur per sensum vis⁹ remanet.quia istud sacramentū est ꝓpter intellectum ꝛ liberū arbitriū ꝛ nō ꝓpter sensū.ꝛ iō illud qō pcipit p intellectū.mutatur tm in corp⁹ xp̄i.ꝛ sub illo bet parte

In hoc sacro nō est substātia panis.

Corp⁹ xp̄i est totum in quali-

Quō corpus xp̄i sit in hoc sacro.

modo p̄ quem percipit per intellectū. z p illū modū capitur per quē significat p̄ vocē significante. qz intellect⁹ prio intelligit et postea per vocē significat. et eo modo quo intelligit eo modo per vocē significatur. Sic ergo ipsa substātia panis sub illo modo quo est intellecta per intellectū z significata per vocē mutat et cōuertitur in corpus xp̄i. Sicut in isto sacramēto debet ipsa alia intellectualis transmutari in christū in q̄tum differt a brutis z a sēsibus corporalib⁹. ita sīliter in isto sacramēto non debet conuerti in corpus christi nisi illō precise et tantūmō qđ percipit per intellectū per quē alia differt a brutis. Et omnia que fiunt in sacramentis debēt proportionari ipsi anime iuxta suū modū et in q̄tū est intellectualis. et differt a brutis. Et quia corpus xp̄i prius erit in ante q̄ substātia panis cōuertatur in ipsū. ideo tota illa forma panis que videt est quasi vestimētum z indumētū corpis xp̄i accidentale. et sic corp⁹ xp̄i est indutū z vestitū veste aliena. Et ipsa forma panis que ante habebat modū accidentis et inherentis. et que sustentabat in ipsa substantia panis. recipit modū nouum z nobiliorem et digniorem quia recipit modum substantie qui sine comparatione excedit modū accidentis. quia ipsa forma et species panis que est accidens p se erit et in nullo sustentatur tanq̄ in subiecto et sic omnia dignificantur et meliorantur ac eraltant in isto sacramento qz ipsa substantia panis trāsit et conuertitur in corpus xp̄i gloriosissimum. et ipsa accidentia que videntur recipiunt modum substantie et non plus ascendere possunt. et tota species et tota forma panis que cōtinet omnia accidentia fit vestis et indumentū corporis xp̄i et ipsius dei et hominis. Et q̄ maior dignitas? Et ideo debet ipsa species panis et vinum i magna reuerentia z in magno honore haberi tanq̄ vestis xp̄i ie su filij dei regis eterni. Et hec marima fuit benignitas z humilitas xp̄i. q̄ ipse velit esse vestitus tam humili z simplici veste. et in tantū se humiliare vt ita se approximet hominibus. Primo enim voluit christus induere veste carnis nostre mortalitatis et illam accepit ab intemerata et incorrupta virgine. scz Maria matre sua gloriosa i qua dignatus est hominibus apparere in hoc mūdo. et predicare verbo et exemplo z post ea in carne subire mortem turpissimam et amarissimam pro nobis. Secundo voluit induere veste panis que est vestis inferior. Sicut enim panis ab hominibus pro cibo sumptus mutatur in carnem z sanguinem corporis assumentis ipsum panem. ita similiter istō sacramētum eucharistie sumptum a fideli christiano transsubstantiat animam ipsius in christum et fit vnus et idem cum christo in spiritu et veritate. Sic ergo induit suam diuinitatem primo veste carnis vt hominibus

Que fiūt in sacramētis debēt ppōtionari anime.

Quō accidētia sit in isto sacramēto.

Christus induit deitas vestes ppē nos.

sic appareret qui in sua diuinitate videri non potuit. et carnē suam vestiuit veste panis. Primam vestē fecit per seipsum s3 secundam fabricant homines Primo eñ diuinitatem suam induit veste carnis et humanitatis vt posset mori z pati pro homine. Deinde vestiuit carnem suam veste panis vt esset nutrimentum et refectio ac alimentum sanoꝝ et infirmorum Sic igitur in isto sacramento omnia eraltant dignificant z meliorantur. Quāto ergo magis ipsa anima deuota ꝓpter quam istud venerabile sacrm ē ordinatum institutum ac consecratum debet se elevare a carnalibus et mundanis z transitoriis rebus et desideriis z recipere exaltationē z dignitatem ab ipso et incorporari illo sacramento ac deificari hic in gratia z in regno ipsius sacramenti dei et hominis filij dei z regis eterni. et accipere gloriā et beatitudinē sine fine cum sanctis angelis. et cum omnibus spiritibus beatis. ad quam dignetur nos perducere idē ies9 christus Amen.

¶ Quartū sacramentum est sacramentū pnie. et est scā scala itez lapsi z spūale medicamen per qđ hō xp̄ian9 ꝓpter offensā cōtra xp̄m cōmissā post baptismū pdidit nouū eē z vitam spūalē. recuperat itez nouam vitā pditā. z fit ei remissio et indulgentia et absoluit ab obligatiōe infinita et abluitur et lauatur ab omni macula et reconciliatur xp̄o.

¶ Titulus.ccxciiij.

Quoniam aūt iam dictū est superius q̄ vita spūalis assimilat vite corporali. ideo sicut in vita corporali est primo generatio. deinde augmētatio. tertio cōtinua nutritio: ita sil'iter in vita spirituali. prio fuit necessaria generatio spiritualis. et hec fuit baptismus et deinde augmentum spirituale. et hoc erat confirmatio. deinde nutrimentum spirituale et hoc erat eucharistia. Et ideo sicut in vita corporali si homo esset impassibilis. ita q̄ non contingeret eum infirmari. sufficerent ista tria. videlicet generatio. augmentatio et nutritio: ita similiter est in vita spirituali. si homo esset impeccabilis sufficerent ei ista tria sacramenta. s. regenerationis. confirmationis z eucharistie. Sed quia ptingit hominem infirmari et incurrere morbum mortalem aut periculosū et quo potest mortem incurrere et perdere vitam corporalem. ita etiam potest homo incurrere infirmitatem spūalē que est pctm̄ per quod pōt perdere vitam spūalē. Et sicut vita corporali est medicina corporalis q̄ infirmitas curat corpalis. ita ē etiā in morbo spūali remediū qđ aufert pctm̄. et est penitentia que est medicina spūalis. Nā aliquis pōt perdere gr̄am sibi in baptismo datā per peccatum. quia homo habet libertatem naturalem et liberū arbitriū. Et quia gratia non est de natura liberi arbitrij. quia

Ti. ccl xxiiij. z. ccl xxv.

ꝓnia est medicia spūalis.

Tit. cclxiiij.

aliud est gratia et aliud est natura veiam declaratum est. ꝺ potest etiā gratiam relinquere et facere contra illam et eam perdere. quia membrū sanū potest perdere sensum ⁊ motū. et est simile de membro respectu capitis. et de christiano respectu christi. Sicut ergo membrū potest paliticari. qꝛ nō habet fluxum spirituū a capite. ita pōt homo paliticari. quia nō habz fluxum gratiarum a christo. q̄ est caput oim xpianoꝝ. ⁊ maxime. quia homo indiget multiplici gratia cum cōstitutus sit inter inimicos spirituales. cōtra quos ipse sēper bellare necessariaē et nisi ipse legitime certauerit. vincitur et non coronabitur. Et quia non potest vinci nisi voluntarie. ergo si vincitur voluntarie vincitur. ⁊ iuste tunc iudicatur. Ex quo ergo quilibet christianus potest incurrere infirmitatem spiritualem. s. peccatū post baptismū. necessaria fuit homini medicina curatiua et medicamen spirituale. scz penitentia per quā poterit euadere mortalē infirmitatem anime et recuperare sanitatem et gratiam quā habuit per baptismū. Et hoc est sicut quādo homo cecidit in infirmitatem corporalem tūc medicina curans est necessaria. Et quia christus operatur in homine per sacramenta visibilia. et manifesta. ideo ordinauit sacramentum pnie. tanq̄ verū medicamen morbi spūalis ad destruendum peccatū et offensam commissam post baptismum. Quāuis enim ad receptionem baptismi sit necessaria homini adulto. attamen sꝫ la penitentia non est sacramētum. quia inuisibilis est et occulta. quia nichil apparet extra de illa penitentia. Et inde in sacramēto oportet eē aliqua signa exteriora q̄ significant rem inuisibilem que fit intus in anima. Et quia medicina inuisibilis illi⁹ peccati culpe et offense contra deū. est vera remissio indulgentia et venia ex parte dei. quia tunc ꝺe destruitur peccatū ⁊ offesa deletur. quando remittitur ⁊ datur venia ab illo contra quem facta est. quia culpa et offensa obligat hominem offendentez illi qui offesus est. et cōtra quē peccauit. quia talis nature est culpa. et quot culpe tot obligationes et tot debita. et quia ꝺa indulgentia non potest recipi nisi culpa ⁊ offensa displiceat nec aliquis potest nec⁹ mereri recipere veniā. nisi displiceat ei malū fecisse. qꝛ ois culpa est volūtaria. et iō nō pōt destrui nec deleri nisi p̄ voluntatē videlz qꝛ sicut fuit volūtaria. fiat iuoluntaria ⁊ displiceat. alias ipsa maneret i vigore suo et sic duo sunt necessaria ad destructionem ⁊ deletionem ipsius peccati seu culpe et offense cōtra deū. vnū ex parte dei offensi. et hoc est remissio et indulgentia et venia. et aliud est ex parte hominis offendentis et peccātis et hoc est vera displicentia et tristicia seu dolor. quia offendit deum. et nisi de hoc tristetur et homini displiceat non potest mereri indulgentia

Pnia est necessaria.

Cōtritio ē necessaria ad delēdū peccatum.

am et remissionem de offensa. Et qr radix pcti ē volūtas. ideo redꝛitur q homo ꝓponat i cor de suo nunq̄ offendere deū. aliter non esset vera displicentia. Et redꝛitur etiā q homo cognoscat se offendisse deū et malum fecisse ⁊ peccasse contra ip̄z alic̄ non posset ei displicere nec posset dolere deū se offendisse. Redꝛitur etiā q hō habeat spez recipiēdi indulgentiā ⁊ veniaz a deo. qr aliter nihil ei pficeret talis displicētia seu dolor quia ad hoc ordinat. Sic ḡ exprte dei offensi dz dari indulgentia. ⁊ exprte hois dz esse capacitas idulgentie. Sicut em̄ deꝰ dat alam rōnalem capaci corpori ⁊ ꝓpato. ita dat veram indulgētiam aie capaci ⁊ ꝓpate ad recipiendum eā. alic̄ nō. Et iō sicut corpus est ꝓportionatū aie. qr aliter non daret aia. ita necesse ē q aia ꝓportionet ad recipiēdū indulgentiā a deo aliter nō daretur ei. qr pctm̄ est directe contra deū. et deus nihil habet cōtra se nisi pctm̄. qr peccatū offēdit deū. Et ideo homo nō est dignus recipere indulgētiā a deo nisi habeat odio peccatum. qō cōtrariat deo ⁊ impugnat ip̄m tanq̄ inimicū capitalem dei. Quō enim posset hō esse amicꝰ dei. qui diligeret inimicū dei capitalem. et illū hospitaret. nutriret ⁊ defenderet? Et etiā quō posset placere vo. q etiam placeret et manuteneret inimicū vi capitalē? Et ideo necesse est si hō vult mereri et recipere idulgentiam ⁊ amicitiā et societatē dei q impugnet et odio habeat totis viribus et toto corde ip̄m peccatū et culpā. qr illa sola contrariatur ⁊ inimicatur deo et maxime ex hoc. quia ipsemet hō existens in culpa gnāt ip̄m peccatum de seipso. et ḡ dz ipsum impugnare omnibus modis quibus poterit interiꝰ et exterius. et ip̄m accusare ore et corde. et operari ad eius destructionem verbo et opere. qr aliter non merebitur indulgentiā. Etiam ex alio qr hō non habet maiorem nec deteriorē inimicum q̄ peccatū. qr peccatum non obligat eum solum ad penam temporalē sed eternā ⁊ separat ipsum a deo ⁊ ab amicicia omnis gaudij et quietis. et p̄ p̄riū deijcit ip̄m ad dyabolū et ad oēm tristiciam et dolorez Ideo homo dz contra ipsum pugnare tota sua potentia. sicut contra inimicum suum mortalem. et vindicare se de ipso. tāq̄ ab inimico seuerissimo ⁊ expellere ipsum et occidere. Et quia peccatum est etiam inimicꝰ secretus et occultus qr de ipsius natura est velle occultari. cuz ergo inimici eius domestici eius ideo homo per contrarium debet ipsum discoopīre et manifestare p confessionem. et sic ip̄m impugnare et expellere. Aliter homo si tenet ipsum secretum. tunc nutrit ipsum ⁊ ꝓfortat ⁊ radicat ip̄m quia facit sibi qō eius natura desiderat quod est velle occultari et nesciri nec videri. Et ideo istud est maximum vitu perium et maxima confusio peccati et maxima cautela ad ipsum expellendū. vt hō ip̄m reuelet et manifestet. Si ergo homo diligit seipsum. ⁊ cupit inimicū

Deꝰ dat gr̄am aie ꝓpate ad eam.

Pctm̄ est maximꝰ inimicꝰ hominis.

Quō p cō fessionem expellit pctm̄.

capitalem expellere. dz omne vituperium et oēz ꝓfusionē adducere ꝫ ꝑtm̄ vt ip̄m expellat et vincat. Et qz ꝑtm̄ est deceptuum et fraudulentū. iō tā ꝫ deceptor et falsarius dz accusari iudicari et puniri et iō homo dz ip̄m ponere in iudicio et petere sentētiā ꝫ ip̄m. ꝛ petere punitionē. Et ideo ꝓz q ad verā eradicationem ꝑcti nō sufficit displicentia interior seu odiuz et tristicia et dolor de ipso. imo requiritur etiam exterior reuelatio et manifestatio. accusatio et iudicatio et punitio. et sic homo ꝓparat se ad recipiendū veram indulgentiā. ita q detestetur ipaz culpā in alia. et odio habeat. ꝛ ꝫbo accuset. et de facto deserat. et reiterare nun ꝫ ꝓponat. Duo ḡ inuisibilia debent eē in destructiōe ꝑcti. vnū er parte dei. s. indulgētia et remissio. et aliud er pte hois peccantis. s. penitētia interior in corde que est displicētia occulta et inuisibilis de offensa dei et ista duo sunt ꝓportionata inter se. Et qz in oi sacramento inuisibile significaf ꝛ manifestaf per visibile. ꝛ oportet q illud qō fit exterio manifeste. ꝓportioneř illi qō fit inuisibiliř in alia. ideo sicut sunt duo inuisibilia necessaria ad destructionē ipsi culpe. vnū er parte ři. et aliud er parte hois qui offēdit quoꝝ vnū est ꝓparatoium et aliud recipiř et daf ita conformiter in isto sacramento sūt duo visibilia et manifesta exterius que sunt in isto sacramento. que proportionanf er correspondent illis duobus inuisibilibus que sunt interius in anima. Unum visibile quod fit exterius. est ad significandum inuisibile interius pñiam. s. interiorem et inuisibilē ipsius hominis penitentis q̄ est in corde Et quia facta et verba exteriora significant et declarant illō quod est occultū et inuisibile in corde. ideo per verba et facta q̄ homo facit et dicit exterius significatur et declaratur q homo penitēs habet odio ip̄m peccatum. et q cor suum recessit ab ipso peccato. Item aliud visibile qō fit et apparet exteri. est ad significandū illud inuisibile quod facit de in anima scz remissionem et indulgentiā offense et peccati. et est ipsa absolutio que fit in isto sacramento per verba significantia erpsse remissionem peccatorum. Unde sicut in alīs sacramentis sunt duo exteriora. scilicet res corporalis et visibilis. sicut aqua in baptismo. et crisma in confirmatione. et vltra hoc sūt verba ordinata a christo. que significant opus inuisibile qō deus facit intus in anima. que quidem verba proportionantur illi rei corporali. sicut in baptismo sunt ista verba. Ego baptiso te ꝛc. que correspondēt proportionabiliter ipsi aque. quia important ablutionem. ita proportionabiliter in isto sacramento sunt duo exteriora Unum est. omnia verba et facta que dicit et facit penitens et sunt sicut aqua in baptismo Et vltra hec sunt ꝫba ordinata a christo. que significant opus

Ad deletionē ꝑcti duo sunt necessaria.

Materia ꝛ forma sacramēti ꝓnie.

Cōcordāt signū ꝛ signatū in hoc sacō

nuisibile quod deus facit in-

tus.que quidem verba correspõdent proportionabiliter ꝓbis et factis penitẽtis.Et sũt ista verba. Ego absoluo te ꝛc. Et ista verba corrident factis et dictis hois penitẽtis qz homo pentens p verba et facta sua significat cor suũ recessisse a peccatis.ꝛ sibi displicere offensaz dei.Et p ista verba.Ego absoluo te ꝛc.significat̃ qꝫ deꝰ remisit peccatum et offensam. Ut igitur homo ꝺ offendit esset securus de remissione et indulgẽtia sua ꝛ nullo modo dubitaret.xps ordinauit et instituit modum penitẽdi.s.q; doleat interius de offensa.ꝛ qꝫ exprimat exterius signa doloris p gemitus ꝛ lachrimas. ꝛ qꝫ dicat ore suo ꝛ cõfiteat culpam suam.et accuset seipsuz. Et etiã ordinauit ꝛ instituit suum locũtenẽtez seu vicariũ loco suĩ corporis.cui hõ penitens dicat et confiteat culpam suam ꝛ oꝺat signa doloris cui dedit potestatem absoluendi ꝛ remittendi culpaz et offensam noie sui.Et ita quicũ qꝫ offenderit xpm et voluerit habere veram indulgentiam ꝛ remissionem suorum peccatorum faciat vt christus ordinauit.et indubitanter recipiet veram indulgentiam et remissionem de suis peccatis.quia christus ordinauit istud sacramentum penitentie sicut alia sacramenta. Et ideo sicut alia sacramenta sunt semper vera.et datur in eis illud quod significatur p ea ita istud sacramentum est semper vez.ꝛ dat in ipso illud qꝺ per ipsuz significatur.scilicet remissio et indulgentia culparum.

Institutõ sacrĩ phie

que cõmisse sunt post baptismũ Et in hoc apparet infinita bonitas christi et eius clemẽtia qui vt homines qui eum offenderunt non desperarent. ordinauit medicamentum vt istud sacramentuz p quod possent redire iterum et reuerti ad ipsum et recipere veniam et indulgentiam. Et in hoc est maxima securitas.quia ipsemet qui offensus elt.et ꝺ quem fit peccatum. ordinauit modũ per quem homines possent placare ipsum.ꝛ docuit modum et formã ꝛ viam redeundi ad ipsũ. Et ideo istud sacramentum est secunda scala post baptismum.per quaz christianus iterum potest ascendere ad christũ. In qua scala sũt tres gradus.s.cõtritio in anima.confessio in verbo.et satisfactio in opere.et vltimo fit absolutio.et sic homo ascendit ad remissionẽ et indulgentiam.

Clemẽtia xpi apparet i sacro phie.

Phia est scda tabula post baptismũ

Et quia remissio et indulgẽtia non potest fieri.nisi etiã recipiatur gra xpi seu bene eẽ ꝓdictum qꝫ sic ꝺũ remittit offensa ꝛ culpa ꝺatur gra et absoluit hõ ab obligatione infinita et a pena eterna tõ in isto sacramẽto omnia ista simul fiunt.scilicet qꝫ restituitur gratia seu bene esse. et vita spiritualis pdita et fit remissio culpe.et liberatur hõ ab obligatione pene eterne.ꝛ totum fit virtute mortis et passionis xpi.et vnit cum ea.et recipit eam pro se. Et quia iam declaratum est.qꝫ mors seu passio christi supat omnia peccata que fieri possunt. ideo satisfacit pro omnibus peccatis. duz tamen homo vnitatur cum ea.

Ti. eclxxxiij.

Ti. eclxxxiij

Quō passio xpi differt applicat p sacra.

Usi quia sola mors xpi seu passio potest remittere pctā z obligationē ad penā eternā et qz in baptismo homo vnit taliter cum christo z p ēis tota passio applicatur ei. ac si tota passio esset sua. et si eam ipemet hō sustinuisset. ideo fit ei plena remissio oim peccatoz z totius pene debite p pctis. qz homo regenerat et fit totus nouus Sed qñ homo iterz cadit i culpaz tūc separatur et diuidit a merito passionis christi z a xpō. et p ēis fit obligatus ad penam eternam sicut añ baptismum. Sed i isto sacramēto hō q erat diuisus a xpō vnit cum xpō. z p ēis applicat ei etiam merituz passionis et mortis xpi et fit particeps in eo. z iō iterum remittitur ipi pena eterna sicut p in baptismo. et ideo istud sacramentum est loco baptism. Sed tamen in baptismo fit plena remissio omnis pene z eterne z talis. sz in isto sacō fit tantū remissio pene eterne et soluitur obligatio ad penam eternam et infinitā. sz adhuc remanet obligatio ad penā temporalē qz necesse est q hō sustineat ali quā penā ppter pctā sua. vt declarabit magis infra. qz aliter applicat passio xpi in isto sacō et alit in baptismo. z alio modo fit istud sacramentum. z alio istud. Qz in sacramento baptismi recipit aq exterior ō est aqua ēpositiōes christi sed in isto non sunt nisi verba et facta ipsius hominis qui recipit meritū mortis xpi.

Sed sz dicit hois recipit meritū mortis xpi. quam significant verba z facta exteriora sm hoc recipit meritū mortis et passiōis xpi. Usi verba et facta exteriora in isto sacramēto sunt loco aque in baptismo. Et iō hō in baptismo recipit alienū. qz ipaz aquam ad significandū q ei applicatur aliena virtus gratis. et iō recipit illud in se quod significatur p aquā que significat plenam et totalem remissionem omnis pene. quia totum abluitur. Sz in isto sacramento homo recipit in seipso proprios actus et propria verba. et nihil alienū et ideo proportionabiliter recipit virtutem iuxta capacitatē suam et suoz actuum interioz et exteriorum. Et ideo qui magis penitet in corde et dolet. z iō exterius ostendit planctum gemitum et lacrimas. et oze z verbis gestibus accusat. improbat et detestatur peccata sua magis recipit de virtute et merito mortis et passionis christi. ¶Apparet igit ōliter istud sacramentum ēnie institutum z ordinatum a xpō vero medico spirituali ē verissimus medicamē morbi spūalis. quia totaliter eradicat z destruit ipsum peccatum. et ei cōtrariatur. qz per penitentiā interiorem et displicentiam destruitur radix peccati. que erat in tus in corde p complacentiā et voluntatem quia placendo volēdo z delectādo trahebat. z p ōriū displicēdo. nolēdo. odiendo z tristādo necesse est vt eradicet postea vero p confessionē iōm peccatū eradicatū euomit extra tanq malus humor et venenosus. et reuelatur ac ma-

nifestatur. que quidē ꝓfessio et manifestatō recte ꝓtrariat̄ peccato et eius nature. q̄ de natura eius est q̄ petīvult ⁊ appetit semꝫ occultari et cooperiri. et nullo modo videri. Et ideo q̄ confitetur. et ipsū peccatum revelat. maxime ꝓtrariatur ei. et tunc peccatum cōfusum fugit ab homine. ⁊ non habet locum neq̄ intus in corde. neq̄ extra in ore. q̄ intus i corde eradicatur et impugnatur p̄ tristiciaꝫ ⁊ displicētiam ⁊ extraīn ore expellitur p̄ cōfessionem. ⁊ sic necessario fugit tanq̄ falsus deceptor ⁊ proditor revelat⁹. Rectissime igitur ꝓpus ordinauit ipsā ꝓfessionez ⁊ revelationem peccati ad ipsū destruendū. q̄ de directo est contra ipsum. Et postea p̄ emendā fit factū ꝓp⁹ cōtrarium ipsi pcō. et sic corde ore et opere destruitur ipsū peccatum. Et sic homo ꝓuenientis sime absolutur ab obligatione pene debite pro peccato. et fit ei remissio duꝫ sic impugnauit peccatum. ⁊ restituitur ei omne illud quod perdiderat ꝓpter peccatum et offensam. et sic de nouo restituitur sibi illud quod datū fuit ei i baptismo. Et sic

Duo sunt appet q̄ duo sūt sacramēta q̄si sacra ne- duo medicamenta. q̄ purgāt et cessaria q̄ destruunt ipsū peccatū tanq̄ si duo me malū et venenosū humorem. s. dicamēta sacramentū baptismi. ⁊ sacramentū pnie. et hoc p̄ duos modos distinctos. s. p̄ modū purgationis qui fit per fluxū ventris. ⁊ per modū vomitus. Et hoc fit ꝓportionabiliter sicut in medicina corpali. quia nō sunt nisi duo modi purgandi malos et nociuos humores de corpe s. vꝫ p̄ ventrem inferi⁹. vel p̄ vomitum superius. Illa q̄ fit per ventrem incipit sūꝫtus. ⁊ venit de alto et tendit inferi⁹. sed vomitus fit per ꝓtrariū. Similit baptismus venit de altoꝫ tendit inferi⁹ quasi purgās p̄ ventrez inferius. et sacm̄n pnie purgat per vomitum. Et sicut purgatio q̄ fit p̄ ventrem iferius cū minoriviolentia fit. ⁊ leuiter purgat omnes malos humores. sꝫ purgatio que fit per vomitū. fit cuꝫ magna violentia. ita similiter purgatio que fit per baptismū fit cum pauca violentia ⁊ fit leuiter. sed purgatio que fit p̄ vomitum fit difficulter. sicut purgatio que fit per sacramentum penitentie. et illa purgatio est molesta et violenta. Sic ergo illud quod fit exterius in sacramento. significat illud quod fit interius in anima. et sicut peccata per confessionem euomūtur extra. ita significaꝫ q̄ etiā exeunt extra animam et purgantur ita q̄ quando sunt cōfessa totaliter sunt extra aiam facta ꝓius absolutione.

CQ sacramentū pnie a christo ordinatum fit p̄ modum voluntarij iudicij ꝑticularis ⁊ secreti. i quo idem est accusans et accusatus seu auctor ⁊ reus et testis et reus. vere accusatus vere est absolutus. et quanto magis fit accusatus tanto magis fit excusatus.

Titulus.ccxcv.

AD habendum maiorem noticiam de sacramento pnie est considerandum q̄ duplex est ordo. s. ordo nature et

ordo iustitie seu iudicij. et isti duo ordines claudunt omnia quia qui recedit ab ordine nature cadit in ordinem iustitie seu iudicij. Et hoc iam declaratum fuit in tractatu de reparatione. qualit primo homo qui recessit ab ordie nature statum cecidit in ordinem iustitie ⁊ punitionis. Et si ordo iustitie nō esset malum et peccatum esset inordinatum ⁊ sine ordine. qđ fieri nō potest. Et sicut ante baptismum consideauimus duos status in homīe scilicet statum primum et perfectum in q̄ homo fuit factus. et statum secūdū et imperfectū i quē seipsū deiecit hō voluntarie. ita etiaz post baptismum consideramus duos status hominis. Primus est sanus et bonus in quo homo est restitutus et renouatus et iste status correspondet primo statui primi hominis q̄ erat perfectus. secundus status est status lapsus in quez homo cecidit post baptismum. Sicut enim primus homo cecidit a primo statu suo propter offēsam in statum lapsum ira similiter homo pōt cadere a statu nouo baptismi in statum lapsū ⁊ hoc propter offensā et iuriaz. Et ideo oportet hos duos status post baptismū cōpare ad duos status ante baptismū. et sic erunt quattuor status in humana natura. Sicut ergo hoc ordie nature cadit fecerat recessit. cecidit in ordinem. s. iustitie. et obligauit se ad penam ⁊ punitionem eternam ⁊ etiā tpalem

Ti. ecl 2ō

Duo sūt statꝰ post bapt. ismū

ita pariformiter qñ homo iam renouatꝰ in baptismo p gram christi sine suis meritis. et recedit ab illo statu bono in q̄ christus ipsū regenerauit p suā gratiam necesse est etiam q̄ cadat in ordinem iustitie et iudicij. et obligationem ad penam eternam et tempoalem. Et videt etiam q̄ de tanto maiorem obligationem caussat. et maiorem pena ei debetur. de quanto status iste in quo fuit renouatus cum maiori difficultate ē factꝰ q̄ status primi hominis. quia iste status fuit emptus precio magno. quia per mortem dei ⁊ hominis. et status primi hominis fuit factus sine labore. ⁊ sine difficultate. ⁊ de nihilo. De tanto igitur videtur homo magis culpabilis et reus. qñ perdidit voluntarie talem statum cuz maxima difficultate factū qz cōmittit maximā ingratitudo Unde faciliter fuit homo factus. sed cum maxima difficultate reparatus. Ideo q̄ voluntarie perdit talem statū. merit maximā penam et gratissime peccat. Item quando homo pdit istū statum. ⁊ cadit voluntarie ab eo deū offendendo. nō solū offendit deum creatorem. imo curatorem. deum et redēptorez et sic duplicatur offensa. ⁊ etiā offendit totaz societatem tpia-noz qui sunt vniti cū christo ⁊ baptismo sunt membra christi. Et sic offē sa ⁊ iniuria quefit post baptismum est gratissima et propter hoc offēdens obligatur ad maiorē penā et punitionem q̄ ante baptismuz. Unde añ baptismum offendit deum. sz post ba

hō facilit fuit factus: sz difficilē reparatus

Offēsaꝰ noz qui sunt baptismo sunt gratissima.

ptissimum offēdit deum ⁊ hominem. deum hominem factū propter hominem et crucifixum. Et sic de quāto deꝰ est factꝰ hoi. p pinquior. de tanto offensa est iuria est deterior et maligniꝰ qz ante baptismū hō erat obligatus deo creatori. sed post baptismum hō obligatur deo hominī creatoꝛi et redēptoꝛi. Itez sicut ad reparandū hominē de primo lapso. necesse fuit deū hominē mori. et ita erat necesse esset ad reparandum hominē de secūdo lapsu post baptismū deū et hominem mori. qz potis non potest destrui nisi per mortem dei hominis. Et sic quando homo peccat post baptismum indiget si debeat saluari. vt deus homo iterū moriat̄ p eo. et hoc quantum in eo est. et sic necesse esset xp̄m quotidie mori pro peccatis. Sed quia semel deus homo mortuus est: ⁊ amplius mori nō potest. qz factꝰ est immortalis. et sufficit mors sua semel facta pro omnibꝰ potis mūdi. et qz esset incōueniens xp̄m totiens mori quotiēs nos peccamus. ideo loco mortis et passionis christi actualis fit eiꝰ memoria in missa. ac si mortē sustineret p potis. Et ideo si homo lapsus post baptismum debeat liberari a peccato necesse ē qꝰ renouet iterū mortem et passionem xp̄i in seipso. et hoc per memoriā cōpassionem et deuotionem ac fidem. ¶ Ut igit̄ clare intelligam' reparationē istā: oportet cōparare lapsū istum scōm ad lapsū primū. ⁊ statū renouationis ad statū creatiōis et prime cōditionis. ⁊ reparationem scōam ad repationem primā. Unde primus homo habuit duos status. s. statū p fectū in quo deꝰ ipsū fecerat. et statum lapsum in quez pria voluntate et sua culpa ceciderat. ſz alij hoies post ipsū habuerūt vnuz statū tm. s. statū lapsum quem receperūt ab eo. qz p ipsuz et in ipso alij fuerūt lapsi. sed quilibet postea p pria volūtate augmentauit suū lapsum faciendo sēp petiū et augmentādo culpas. Et ideo qz in primo lapsu homines sunt lapsi p alīū. ideo regenerātur ⁊ renouanē gratiſ p baptismū. qz si puer est non est necesse nisi qꝰ alīꝰ credat i xp̄z p eo ⁊ p̄sentiat qz totū lapsum accepit in alio. nec aliqd addidit de pprio. sed si est adultus. necesse est qꝰ habeat fidē p pria et cōsensum pprium. et qꝰ displiceat eivita p terita lapsa. ſz nō oportet qꝰ portet aliquam penā exterius. neqz cōsiteatur. neqz faciat planctū. neqz luctuz quia q̄ huis p pria volūtate peccauerit. attn de necessitate peccauit. ppea quia habebat naturam lapsā. ⁊ istam necessitatem peccandi accepit ab alio. Et ideo prima reparatio hois per baptismū fit gratiſ. et absqz p̄via exteriori. sed sufficit fides pria et interior penitentia seu displicentia. et applicatur ei tota mors xp̄i gratis ad satisfaciendū p omnibus suis potis q̄ de necessitate fecit. q̄ huis volūtarie fecerit ac si ipse sustinuisset pro seipso mortem illam. Et sic sicut deus gratis fecit hominem q̄n nō erat. ita gratis reparat hominem qui

Peccās si dz liberari oꝛ qꝰ renouet mortē xp̄i i se

Statꝰ creatōis ⁊ reparatōis cōparant̄ inter se.

Quō dz p baptismū renouar.

do lapsus est. Sed quando homo non erat non requirebatur proprius consensus vt fieret. ꝫ quia quando homo est lapsus ⁊ reparandus extitit iam ⁊ est. Et ideo necesse est q̄ ipe consentiat et velit reparari si adult⁹ sit. quia nichil debet fieri in homine contra suam voluntatez nec debet reparari contra liberum arbitrium. et ideo ad reparandum hominem requiritur. p̄mus cōsensus. Si ergo ad primam reparationem requiritur fides et credulitas in homine. et displicentia de vita preterita sine alia satisfactione et penitentia exteriore. et totum remittitur ei gratis ac si nunq̄ peccasset. ⁊hoc quia ab alio habuit lapsū et necessitatem peccandi. sed postq̄ homo per baptismum est regeneratus et reformatus et reparatus de primo lapsu in quo erat per aliuz et non per se. si cadit vlterius in peccatum et offesam dei. tūc cadit in obligationē pene eterne. Et in isto casu nō potest ita faciliter reparari neq̄ resurgere sicut de p̄mo. quia in isto lapsu. secundo post baptismum homo cadit sua propria voluntate ⁊ sua propria culpa. et nō de necessitate. quia iste lapsus non venit sibi ab alio sicut primus. quia iam erat regeneratus et reformatus a primo lapsu per baptismum. et ideo poterat stare in illo si voluisset. et si cadat: totum imputatur ei: et ipsemet est in culpa et null⁹ alius. Et iste lapsus est sicut primi hominis in ꝓpria persona. quia primus homo habuit statum perfectum. et potuisset stetisse in illo si voluisset. Et iō sicut primus homo habuit duos status in propria persona. scilicet perfectum et lapsuz. ita homo qui cadit post baptismū in peccatum habet duos stat⁹. scilicet bonum post baptismuz in quo stare poterat si voluisset et aliuz lapsum in quem seipsum precipitauit. Sed in hoc est differentia. quia p̄mus homo non habuit aliquid eū tentans aut instigans interius ad cadendū seu peccādū. s. ꝓpriam carnem. sed solū exteri⁹. sed hō iam habet aliquid interius instigans ad peccandū. s. ꝓpriam carnem. etiā habet aliquid exterius instigans. s. dyabolum inuisibilē ⁊ mūdū. Et iō ē tum ad hoc casus et lapsus secundus. s. post baptismum. ē magis venialis et min⁹ culpabilis et nō tñ punibilis. sicut lapsus p̄mi hominis in ꝓpria psona. Sic ē q̄ hō cadit a suo primo statu post baptismum p se licet alio instigante. sed non cogente nec de necessitate. cum poterat stare si vellet. iam non ita leuit poterit reformari de isto secundo lapsu sicut de primo. quia iste lapsus secundus est omnino suus. Et ideo necesse est q̄ homo plus faciat si velit resurgere ⁊ reparari de isto statu et lapsu. ē quādo voluit resurgere de p̄mo. q̄ nō sūt equales ilti duo casus nec equaliter imputabiles neq̄ punibiles. Et iō q̄n homo voluit resurgere de primo lapsu p̄ baptismum: tūc necessaria fuit ei fides. ꝓpa si fuit adult⁹. ac p̄fessius ac dū-

hō peccās post baptismuz hz duos status sicut adam.

peccans p⁹ baptismū difficilius reparatur.

plicentia devita ꝑterita. ⁊ passio xꝑi supplebat totum residuū quod homo debebat. ideo sivult resurgere de secundo lapsu necessaria est penitētia interior ⁊ exterior. Si enim requirit penitentia interior in primo lapsu sequitur ꝙ in secundo lapsu vltra hoc reqrit ꝓnia exterior cuz merito passionis ⁊ mortis christi. Ergo sequitur si homo vult resurgere de secundo lapsu. necesse est vt habeat penitentiā int⁹ ⁊ extra. et etiam vt sibi suffragetur mors et passio christi. Et

Peccatū sua natura est iudicabile.

quia in penitentia exteriori est necessaria ⁊ requiritur pena ⁊ punitio scōz naturā ⁊ exigētia peccati. iō oportet ꝙ hoc fiat ꝓ iusticiā ⁊ iudiciū qz hō cecidit i ordinem iusticie sicut primus homo quando peccauit. quia peccatū de natura sua est iudicabile et punibile. et ei debetur pena et punitio Et hoc declaratū

Ti. lxxxij.

est ad longum in capitulo de cōparatione hominis per liberū arbitriū quia opera hois de natura sua sunt remunerabilia ⁊ punibilia. ⁊ ideo reqrūt iudiciū qō examiet ea. et retribuat vni cuiqz qō ei debetur. Et iō oportet ꝙ pctā puniātur iuxta suaz naturā qz aliter esset aliquid i ordinatum in vniuerso. si nō daretur ei pena debita Et ideo necesse est ꝙ peccatū seu culpa veniat in iudiciū. Unde peccatuz in ꝯtum respicit deum infinitū et eternum ⁊ tra quem est talis culpa meretur penam infinitā et eternam. quia offensa et iniuria est infinita. Et ideo per iustriciā punitio dz esse infinita. Sz in ꝯtum respicit hominē ꝙ peccaunt tūc nō debetur ei punitio infinita. qz homo non est infinitus. Unde peccatū ideo ē pctū qz est voluntariū et inordinatū ⁊ voluntas est inordinata. sed quia talis inordinatio non est infinita ꝙz finita. ideo nō debet ei ꝓpter hoc punitio infinita nec eterna ¶ Unde in peccato tria possimus considerare. Primum est offensa ⁊ contēptus dei. scōz est ipsum malū opus quod de se est inordinatum et fieri non deberet. et tercium est ꝙ est voluntarium. et est ibi propius ꝓsensus. et per cōsequēs delectatio ⁊ cōplacentia in malo. quod est cōtra deū. ꝯtū ad primū debet pctō seu culpe pena infinita. ꝯtū ad secūm et tercium nō debetur homini pena infinita sed finita et ideo tēporalis et nō eterna Qñ ergo pctū factū est. ista duplex punitio ⁊ pena debetur ei. vna ex parte dei offensi. et alia ex pte pcti ipsius Sz qz pena et punitio debent cōfūdere culpe. iō pctō debet tāndiu dz durare pena ꝯdiu durat culpa qz culpe debetur punitio Ideo si culpa sit perpetua necesse est ꝙ pena sit ꝑpetua. ⁊ si culpa sit ꝯtalis. pena debz esse tpalis. Et qz culpa iō est culpa quia volūtaria est ⁊ placēs. ideo nō pōt destrui nisi per suū cōtrariū. s. ꝙ fiat inuolūtaria et displiceat in ꝯtum culpa est in se. aliter semper manet. Et ideo si homo qui est i culpa moritur cū culpa sine displicentia culpe in ꝯtū culpa est. tunc moritur cū culpa. et talis culpa manebit cū eo in eternum. et iō etiā tunc pena ei debita necessario erit ꝑpetua, quia nunc̄ i eternū cul-

In pecato tria cō siderātur.

Qualiter pctō debetur pena eterna.

pa debet esse sine sua ꝓpria pena ei debita. Sed si culpa in quātū culpa est displiceat hoi. tunc destruit culpa in eo et per ꝙs pena non debet ei vlteri9 ꝙ culpa. nūl tm debet ei pena q̄ cōuenit tali culpe. qz tā lucratus fuerat penaz post q̄ culpa facta erat. Et sic q̄ uis hoi displiceat culpa inquātū culpa ē nō tm̄ ꝓpter hoc liberat9 ē a pena que culpe debebat. sz solū liberat ab hoc. qz nō punit in ꝑpetuū. ꝙ illa culpa. qz est destructa. Si ergo q̄ uis culpa sit finita pōt tamē habere penā ꝑpetuā. si ipa culpa sit ꝑpetua Similiter quia culpa inquantū ē offensa z cōtēptus dei z auersio a deo infinito et eterno. debz habere penā infinitā. si debeat destrui. oportet vt displiceat hoi i quantū est dei offensa z iniuria z sub illa ratione. aliter sp maneret offensa ipsa. Et si culpa displiceat hoi inquantū est culpa seu inordinatio voluntaria et non displiceat ei inquātū est offensa respectu dei. tunc remanet culpa quantū ad deum. et debetur ei punitio infinita. Sz quia offensa dei est infinita. et deus est infinite bonus. qz sua bonitas est infinita. ideo ipa culpa inquantum est dei offensa. est contra bonitatem infinitaz et ideo si talis culpa debeat destrui in q̄ tum est dei offensa. requiritur displicentia infinita. Et etiam quia iniuria est et offensa dei. quia honor suus est lesus requirit emendam infinitā quia non sufficit displicentia infinita de ipsa offensa. nisi resultaret illud quod est lesum. Et quia homo non potest habere displicentiam infinitam. nec potest facere emendam infinitam. nec satisfactionem iō i possibile est q̄ homo per se possit destruere peccatum siue offensam dei inquantum est offensa dei quantuncunq̄ ei displiceat. Et ideo necessaria est homini mors et passio xp̄i. que est infinitum pretium. vt iam declaratuz est. Et ideo ipsa mors xp̄i Ti. cclvii. stituncta cum displicentia hominis destruat culpā seu petīn i oportz hā quantum est offensa dei. Sic er bere duas go hō in secūdo la psu si vult re displicen- surgere. necesse est q̄ habeat di tias. splicētiā de culpa duob9 modis sz inquantū est culpa. et iquātū est offensa dei et vltra hoc ēt requiritur mors xp̄i. per displicentiā ergo culpe inquantū est offensa dei et per mortē xp̄i i tollit tot aliter offensa dei et iniuria. z fit plena satisfactio et emēda de ipa culpa in q̄ tum est offensa dei. sed adhuc remanet pena et punitio pro culpa. inquātū culpa est inordinata. et i q̄ tum voluntaria est. Et quia ista pena est finita. ideo pōt hō eam sustinere p se et debet. sicut etiā cecidit pse in culpā cū potuit stare. quia hoc requirit iusticia. z iō debet homini pena tēporalis. p ipa culpa iusta q̄ lita tē culpe. nec ipsa mors xp̄i debz satisfacere pro tali pena q̄ uis posset. qz hō dz eā tolerare et pt post q̄ per se cecidit in culpā Et ideo quia talis punitio seu pena debet corridere culpe et ei p portionari. ideo necessarius est ordo iudiciarius in hoc mundo seu misticie in quo ipsa peccata

Dupler or do iudicij petō debi tus

seu culpe examinent et iudicentur et debite puniantur secūdū q̄ eis cōuenit. ne sint inordinati in vniuerso. q̄ pctā recte ordinant q̄n debite puniunt. Et q̄ pctā sunt duplicia: aliq̄ sunt occulta. et aliqua manifesta. iō necessarius est ordo iudiciarius dupler. s. publicus et occultus seu secretus. et p cōsequens dupler iudicium et dupler punitio. s. publica et secreta. q̄ pctā publica faciūt offensam publicā et scandalum publicū. et ideo requirūt de natura punitionez publicam. Et q̄ pctā secreta nō pñt iudicari neq; examinari nisi reuelent et manifestent ideo necessaria est confessio peccati et culpe. Et ideo necessariū est sacramentum pñie i quo fiat iudiciū secretū de ipso pctō. et examinatio secreta et confessio secreta. Et ideo pnia exterior requirit cōfessionem pcti et punitionem debitā. Et q̄ homo q̄ vult resurgere et restaurari de secundo lapsu. oportet q̄ volūtarie faciat oia que sunt necessaria ad deitruendū ipm pctm ideo oportet q̄ interior pnia seu displicentia et cōfessio exterior et etiam pena seu punitio fiāt voluntarie aliter nichil pficeret. Debet ergo ipa displicētia eē volūtaria et etiā pfessio et pena. aliter licet susthineret omnē penā. et nō eēt volūtarie. adhuc remaneret hō obligatus ad penā eternā. Et quia p̄fiteri pctā est pudor et pena. ideo in cōfessione fit etiā quedā pena et punitio pcti seu culpe. Et iō quanto magis ipsa confessio est accusatoria et cum maiori pudore. tanto magis satisfacit pro pctis et p pena debita. Et quia ista confessio est voluntaria et nō coacta. et homo accusat seipsum voluntarie et ponit se in iudicio. et quanto magis hoc facit. tanto magis punit peccatū et seipsum. et ideo magis placet deo. et p̄sequens magis excusat apud deū. Sic ergo patet q̄ sacrm pnie cōordinatū ppter scōm lapsum. s. ppter peccatū perpetratum post baptismū et hoc p modū iudicij pticularis i quo homo debet seipsum accusare. Et q̄ istud sacramētū pōt esse necessarium omni hoi. quia quilibet pōt cadere in peccatū post baptismū. q̄ hoies separati sunt p diuersa loca p mundum. ideo necessariū sunt multi iudices a deo ordinati q̄ habeant ptātem iudicandi et sciam examinandi. Et q̄ ista ptās debet esse ordinata. ideo necessarie est q̄ vni hoi primo et principaliter sit data illa ptās et auctoritas iudicandi. q̄ vltra habeat cōicare et cōcedere pluribus sicut sibi videt expedire. vt sic p totū orbē lapsi poterint resurgere p istud sacramentū pnie. patet etiam q̄ sicut sunt duo lapsi ita etiam sunt duo modi resurgendi. s. baptismus et pnia. et qualiter oportet q̄ hō plus operetur ad resurgendum de scōo lapsu cū de primo. Et sil'iter patet q̄liter opāt alii baptismus. et aliter pnia. q̄ baptismus operatur per modum gratie et pnia per modum iudicij seu iusticie.

Penitētia debz esse voluntaria.

¶ Sicut in primo lapsu aliq̄d remanet ppetuū et indelebile de primo statu creationis ita

in secundo lapsu remanet aliquid perpetuum et indelebile de statu regenerationis.

Titulus.cccvi.

ET qm̃ scds lapsus hois post baptismū cōparat ad primū laplū post statū creationis. ideo sicut i pmo lapsu remansit in homie imago perpetua creatoris. ꝯ huis fuit deformata. et remāsit liberū arbitrium. in q̃ semp est imago naturalis creatoris indelebilis. licet nō mansit sīlitudo sz dissīlitudo. ita ergo qz hō lapsus retinuit aliq̃d. et perdidit aliq̃d. qz pdidit sīlitudinē creatorꝭ. z retinuit suā imaginē naturalē indelebilē ac ppetuā. q̃ destrui ñ posit. p quā habuit spē z fundamētū resurgendi. p quā etiam iterū potuit reuerti ad sīlitudinē dei. qz si non remansisset imago non potuisset reparari. ita conformiter in secūdo lapsu remanet imago ꝑpetua in hoie. vt signū christi redemptoris seu reparatoris. ꝯ huis sit deformata. ita q̃ homo i secundo lapsu aliquid retinet de statu baptismi et regenerationis. s. imaginem christi ꝑpetuam z indelebilem. seu sigillū suum indelebile impssum in anima qđ destrui nō potest. et etiam aliquid. perdidit. quia pdidit sīlitudinē ꝛpi Nece ee enim est q̃ sicut in primo lapsu remanet imago perpetua creatoris: ita in secundo lapsu remaneat imago redemptoris. Et ideo illud sigillū seu caracter remanens de christo post lapsum est fundamentum vt iterum homo possit redire ad similitudinem et amicicīā christi. quia si nichil remaneret in homine de christo. non haberet fundamentum resurgendi. Sicut quando brachium paraliticatur. retinet aliquid perpetuum de capite. s. nervos. et aliquid perdit scilicet sensum z motum. z si nervi destruerent. brachiū amplius non posset resurgere nec reitaurari nec recipere sensum et motum. ita conformiter si homo in secundo lapsu nichil retineret de ipso christo qui est caput. non posset resurgere. Et ideo sicut in brachio sē per remanent nervi fundamētales qui ligant brachium cuz capite ita simliter i hoie lapso remanet imago christi seu caracter siue sigillum eius tanq̃ fundamentum ligans aliqualiter hominem lapsum cuz christo capite. Et iō potest esse spes resurgendi.

¶ Sicut baptismus relinquit reliquias primi lapsus in carne. ita sacm̃ pnie reliquit reliquias secundi lapsus i anima.

Titulus.cccvij.

DIctū ē aūt q̃ sacm̃ baptismi ordiatur ꝓtra primū lapsum et q̃ sacramentum penitentie ordinatur contra secūdum lapsum. et q̃ quando homo vult resurgere de primo lapsu: sufficit ei penitentia interior. et displicentia vite preterite et fides. et residuum operatur baptismus per passionem christi. s. remissionem plenam omnis culpe seu offense et omnis pene debite pro culpis ꝑ prius et offensis sed qñ homo vult resurgere de lapsu secdo ꝑ baptismuꝫ plus debet facere de

Titulo precedenti passio xpi plus opat baptismo ℔ in alūs sacramētis.

proprio suo sicut fecit de malo plus. quia non sufficit ei pnia interior. sed requritur pnia exterior. scz ꝓfessio et satisfactio seu emenda et temporalis punitio. et residuū totū operatur passio christi. s. remissionem offense et culpe. z remissionē eterne pene debite. sed relinquit penam temporalē debitā vt dictum est. Et ideo plus operat baptismus ℔ sacramentū penitentie ℔ tum ad passionē xpi ideo plus operat passio xpi in baptismo ℔ in sacramento penitentie. quia in baptismo tota passio xpi applicatur homini ac si ipsemet eā sustinuisset. vt totaliter innouet. et hoc nō fit in sacramento pnie. Et sil'iter per contrariū plus operat homo per se et de suo ꝓprio in sacramento pnie ℔ i sacramēto baptismi. quia in vtroq; sacramento sic requirit. vt. s. homo plus operetur de se z de suo proprio ibi ℔ ibi. et plus operetur mors xpi ibi ℔ ibi tñ vtrobi ℔ operat de necessitate. q. ī ne morte xpi nō pōt fieri remissio culpe et pene eterne. sz pl⁹ soluit ibi ℔ ibi ꝓ homine. sed vtrobiq; soluit infinitum debitum. Et ideo qz ꝓportionabiliter se habet baptismus ad primum lapsū. z sacramentū penitentie ad scōm lapsū. iō sicut baptismus relinqt reliquias aliquas in carne de primo lapsu. quia relinquit concupiam carnis viciosam seu fomitē. cōtra quā aia dz pugnare ℔ diu est i carne. sed in aia nō relinqt reliquias pcti. qz totā cā mūdat et lauat. z armat eā per gram cōtra cōcupiscētiā carnis viciosam. vt non dñet nec regnet. z etiā diminuit. ita sil'iter sacrm pnie relinqt i aia reliquas scōi lapsi⁹. qz relinqt reliquas peccati seu culpe. s. ꝙsdā inclinationes z dispōnes seu ꝓnitates ad peccādū. q erat gñate i aia ꝓ opatiōes pcti. Qz q̄libet opatio bona vel mala relinqt suā sil'itudinē in aia. z quandā dispositionē ad sil'iter operādū. ꝓ quā hō inclinat z habilitat ad operādū bonū vel malū. z q̄nqz gñat consuetudo pcti volūtaria. Unde post pctm seu malū opus duo remanēt. z tñ opatio transit z nō remanet. vnū q̄ō remanet culpa seu offēsio dei z ex illa sequit obligatio ad penam tēporalē z eternā. z aliō quod remanet est dispositio et inclinatio ad faciendā simil operationem. qz act⁹ hūani et operatiōes hoīs habent ītam conditionē. q̄ semp reliquūt suā sil'itudinē i hoīe. et ex inde per reiterationē fit quedam cōsuetudo. et vsus. et habituatio ad faciendū volūtarie sil'ia malam operationē. Et ista dispositio seu inclinatio seu habituatio est viciū corruptionis i aia gñatū. z hoc vocatur reliquie pctōz. Unde in pctō duo sunt de necessitate. scz auersio a deo seu contēptus dei et derelinqre et deserere deum. et a lind est conuersio inordinata et voluntaria ad creaturam contra voluntatē creatoris. s. qz hō reliquat voluntatē dei. et cōuertit se ad ꝓpriā volūtatē. z sic ꝓponit volūtatē suā volūtati dei. Et iō ꝓpt pmū fit offēsa dei et

Quō post pniaz relinquunt reliqe peccati in aīma.

In peccato mortali duo sūt

iniurias. ꝛ ppt scꝫ. scz ꝓuersionem inordinatã ꝛ volũtariã ꝛ delectabilẽ ad bonũ creatũ generatur ꝛ fit dispositio ꝛ inclinatio in anima viciosa. ꝛ hoc totũ inlimul vocat pctm̃ mortale. quia separat aiam a deo qui est vita anime. Et ideo occidit aiam statim ꝛ obligat eã ad penã eternã. non ppt hoc quia homo cõuertit se ad bonũ creatũ inordinate ꝛ ad suã ꝓpriam voluntatẽ. sed ppt hoc quia relinquit et cõtemnit deũ et suum mandatũ. Si autẽ homo cõuertat ad creaturã et ad suã ꝓpriam volũtatẽ inordinate plusꝫ debeat absq; deliberatione. et non ꝓpter hoc derelinquit deum. tunc est pctm̃ venigle et non mortale. Et tunc fit in anima q̃dam dispositio ꝛ inclinatio ad malum. sed non ppter hoc recedit a deo totaliter. licet non tm̃ adhereat deo et si tales actus multiplicent generabũt maiorẽ inclinationem. et in fine separabũt hoiez a deo. et fiet mors anime et peccatũ mortale. quia cõuertẽt aiam̃ totaliter ad creaturã et sic homo totaliter reliquet deũ Et ideo hm̃do respectũ ad deũ. non variant pctã neq; diuersificantur. qz isto modo pctm̃ nõ est aliud nisi auersio a deo ꝛ cõtemptus dei. Sed hm̃do respectum ad creaturas ꝛ ad bonũ creatũ. ipsa peccata distinguũtur et diuersificant. sm̃ qz illud bonũ creatũ diuersificatur. Et ideo sunt in nũero septem peccata mortalia in gñali ꝛ tm̃ cõueniũt in vnũ. qz qõlz ẽ auersio a deo ꝛ ꝓtẽptꝰ dei. Sic g̃ sacramẽtũ pnie qz ẽ ordinatũ ad destruendũ pctm̃ mortale in q̃ntũ est auersio a deo ꝛ offensa dei. et i q̃ntũ obligat ad penã eternam. ꝛ iõ de virtute sua destruit culpã et offensam ꝛ auersionem a deo. ꝛ penã debitã ppt hoc. sed nõ destruit dispositionem ꝛ inclinationẽ relictã per pctm̃. ꝛ per cõuersionẽ ad creaturã. nec penã debitã ꝓpter talem inordinatã ꝓuersionẽ. sed tm̃ diminuit talẽ inclinationẽ ac dispositionẽ vt nõ dñet nec regnet. ꝛ dat adiutoriũ ꝛ auxilium aie ad pugnãdum cõtra talem inclinationẽ viciosam ꝛ ad destruendũ eã paulatim. sicut homo per seipsũ generauerat eam in seipso paulati. Et sic baptismus scindit ab aia omnes reliquias tales ꝛ totaliter remouet. sed relinquit in carne longe ab anima inclinationem viciosam ad malũ. licet eam aliqualiter scindat. ſ nõ totã. sic sacramentũ penitẽtie non scindit totaliter ab aia reliquias ꝛ superfluitates relictas per pctm̃. licet diminuat ꝛ aliqualiter scindat. sed nõ totaliter. qz nõ ordinat nisi ad culpã ꝛ offensã dei tollendã et ad penam eternã auferẽdã.

Pctm̃ venigle.

¶ Qz post sacramentũ pnie dz iterũ homo sumere sacramentũ eucharistie ad nutritionẽ vite spũalis. ꝛ ad recuperãdũ deperditũ. ꝛ ad remouẽdũ ꝛ purgandum reliquias pctoꝝ relictas post penitentiã.

¶ Titulus. ccccviij.

ET qm̃ sacm̃ penitentie restituit homini vitã spũalẽ perditã. et relinqt reliquas

peccatoꝝ.ꝛ etiã relinq̃t hoiem obligatũ ad pensã temporalẽ. ideo quia corpus christi est ordinatum ad nutritionẽ hois i vita spũali.et ad perficiendũz eum.ideo post sacm̃ pnie in q̃ homo surrexit de secũdo lapsu et de morte.ꝛ recuperauit vitam perditã.et est recõciliatꝰ cum rõe: debet iterũ sumere sacramentũ corpis christi.ꝛ non ante dũ existit in lapsu ꝛ i morte.qz nutrimẽtũ p̃supponit vitam p̃existentẽ. Sicut eñ homo mortuus non debet nutriri ita homo existẽs in scõo lapsu. qua perdidit vitam spũalẽ nõ debet nutriri cibo spũali.ſz debet primo per pniaz resurgere. et postea cibo spũali refici. Qz

Nõ vtili sicut nutrimento fieret iniuria eaꝫ sumẽs si daretur mortuo.ita sine comparatione fieret maxima iniuria sacramẽto corporis xp̃i in quo continetur totus xp̃s.si daretur mortuo in vita spũali.et ideo talis non nutriret.sed magis mors in eo augmentaret.ꝛ offensa ꝛ culpa crescerent. Nã talis tenet maxim inimicũ xp̃i in corde suo occultum.et amat ipsum.quia solũ petm̃ est contra deũ.et ideo si talis capiat xp̃m in seipso:facit tantũ scandalũ ac si vellet perdere ꝛ occidere xp̃m sicut si aliquis reciperet regem in domo sua in qua teneret inimicũ capitalẽ regis occultũ. Etiã hoc eẽt ꝓtra significationẽ sacramẽti.qz hoc ẽ sacramẽtũ vnitatis et pacis. sed talis qui est in lapsu ẽ diuisus ꝛ sepatus a xp̃o p amorẽ ꝛ volũtatẽ.ꝛ sic nõ acciꝑet sacm̃ pro se ſz cõtra se.ꝛ iõ mereretur magnũ tormẽtũ.qz acciperet potẽ tem ꝓtra se. Debz igit̃ hõ lapsꝰ resuscitari pmo a mortuis.ꝛ redire viuus et reconciliari xp̃o ꝛ vniri p amorẽ. Sicut eñ hõ añ q̃s surrexit de primo lapsu p baptismum non dz sumere sacramentũ corpis xp̃i.ita etiã non dz sũere si post baptismũ ceciderit.nisi surrexerit pmo de scõo lapsu. Sic ergo post sacm̃ pnie dz hõ sumere sacm̃ eucharistie vt nutriat. Itẽ etiã q̃a purgatio fit per calorẽ ꝛ ignẽ ꝛ ideo ignis ꝛ calor spũalis qui est amor purgat maculas spũales. Et quia in aia remanent post pniam reliquie pctoꝝ viciose. ſz inclinationes ꝛ dispositiones viciose q̃ impediũt aiam. ne totaliter tendat ad xp̃m. et aliqualiter obtenebrant .ꝛ qz sacm̃ eucharistie est sacm̃ amoris in quo augeꝫ amor spũalis et ignis.iõ dat istud sacm̃ vt purget reliq̃as pctoꝝ aie et vt cõburat ꝛ cõsumat totũ.ꝛvt removeat oẽs inclinatiões aníe cõtrarias.ꝛvt det habilitates et dispositiões ac inclinatiões ad oppositũ. Et sicut aia purgatur.illũiatur ac pficit̃ per sacm̃ eucharistie.ita etiã ad tollendũ tales reliq̃as. dz hõ sumere illũ sacm̃. Itẽ etiã q̃a p stiam. istũ sacm̃ hõ magis vnit̃ ꝛ incorpat̃ xp̃o. et per ꝑs magis vnit̃ morti ꝛ passioni xp̃i.q̃ satisfact ꝓ omnibus peccatis.ꝛ per ꝑs fit homini remissio pene debite scõm maiorẽ vel minorem devotionem ad xp̃m et ad mortẽ ei⁹. Et sic illud q̃ sacramentũ pnie nõ potuit cõplere cõplet sacm̃ istũ. Et sic sacm̃

Cõtra reliq̃as peccati debz sũere lendũ tales reliq̃as. dz hõ sumere illũ sacm̃.

eucharistie reducit ad purita tē baptismi. z sic sacm̄ pnie z eucharistie tm̄ faciunt in scō lapsu sicut baptismꝰ in pmo. Et ideo qz hō post baptismū pōt frequēter cadere in pctm̄ mortale et labi. ppter hoc hō dz se exercitare frequēter in istis duobus sacramētis. qz per sacm̄ pnie quotiēscūq; qs ceciderit post baptismum in pctm̄. pōt resurgere z leuari a lapsu. z recuperare vitā perditā et amiciciam dei. z per sacm̄ eucharistie pōt resumere vires spūales et fortitudinē. z iō ista duo sacra debent frequentari. qz nullus pōt vti sacro baptismi nisi semel. Sicut em̄ homo fuit semel creatus z factus z nō bis et homo est semel natus z generatus z nō bis. ita semel dz hō regenerari z nō bis. et maxime qz in sacro regenerationis recipit homo in aia imaginē siue characterem xpi indelebilē et ideo reiterari nō debet. z iō sacm̄ penitētie et eucharistie cōiūcta supplēt vicē baptismi. Et sicut hō decedens post baptismū statim evolat ad vitaz eternam. ita etiā hō exercitās se in istis duobus sacramētis. tantū purificabit̄ q; sine pena transibit ad regnum celorum.

¶ Qz etiā tribulatio seu afflictio siue pena corporalis volūtaria cū amore christi purgat animam a reliquiis peccatorū et satisfacit pro penis debitis et custodit animam ne inficiatur et cadat et vnit eam cum christo.

¶ Titulus. cccix.

Titulo precedēti

Quoniā aūt dictū est q; sacramentum pnie relinqt in anima reliquias pctoz scz inclinationes z dispositiones vitiosas que inclinant aniam ad res corporales z delectationes mūdanas. z ipediūt aiaz ne totaliter vniat̄ xpo p amorem. et ideo cōtrariant̄ anie et bono suo. qz totū bonū aie ē q; vniatur cū christo p amorem. et quantomagis vnit̄ cū xpo: tantomagis perficitur z meliorat̄ et totū malū eius est q; separatur a xpo per amorē. et vniat̄ cum carne et cū rebꝰ creatis. qz tūc inficitur: tunc peccat z tūc offēdit: et tunc maculat̄. iō oē illō qō facit eā recedere z retrahit eā a delectationibꝰ carnis. et a cōsolationibus mūdanis. et ab amore creaturaz inordinato z vitioso. valet ad purgādū animā z mūdādū eā z purificādum. Ulū quia aia nō offendit deū nisi vadat ad creaturas et delectetur in eis inordinate. z relinquat deū. ideo omnia illa que valent ad retrahendū eaz ab illis purificant eam vt dictum est. Et ideo quia tribulatio et afflictio carnis et mundi et pena carnis faciūt animaz recedere a delectationibus et consolationibus carnis z mūdi. vt aia nullam delectationē nec consolationem recipiat nec in carne nec in mundo. iō sequitur q; ipsa tribulatio sume valet ad purgandum animam. et ad purificandum ab omnibus reliquiis peccatorū. et inclinationibus et dispositionibus vitiosis. et simul cum amore christi. quia amor

Titulo precedēti.

Tribulatio purgat. relinquias in anima.

ligat animam cum christo ⁊ tribulatio exterior et afflictio que sentiē facit recedē animā ⁊ fugere a ꝓsolatiōib⁹ ⁊ desideriis carnalib⁹. Sic g̃ amor xp̃i erit ēs i aia et vna pte. ⁊ tribulatio ⁊ afflictio et altera pte. mūdāt eā ab oib⁹ talibus inclinationib⁹ ⁊ dispositiōib⁹ viciosis q̄ impediebāt aiam. qz dū aia sētit tribulatiōez ⁊ afflictionē ⁊ tristiciā ⁊ desolationē in carne ⁊ in mūdo. ⁊ nullā reḡem ne qz delectatiōem ibi inuenit. tūc amor xp̃i ētis in aia vnit et ligat eā cū xp̃o magis ⁊ penetrat ipaz aiam totaliter. ⁊ iō amor excitatur et viuificat ⁊ fortificatur in se tāq̄ ignis. ⁊ iō expellit et expurgat ab aia q̄cq̄ est ei ōriū ibi. et expellit oēm amorem ōrium. et oēs inclinationes et affectiones ōrias q̄ impediebant aiam ne totalit vniret cū xp̃o p amorez. ⁊ volūtatē et tunc necesse est q̄ aia totalit amplectat xp̃m. Et iō ipa tribulatio est tāq̄ malleꝰ ⁊ martellus ptiēs aiam ⁊ faciens ipsam intrare in xp̃m p amorē. removēs ab ipa oēm rubiginez et scoriam. Et est etiam fornax cū follib⁹ ⁊ amor christi est ignis incensus ⁊ inflammat⁹ in fornace tribulatiōis. ⁊ insimil decoquit aiam. et purgant eā ab oi macula ⁊ infectione ōcta per amorē carnis et mundi. Et iō tūc anima cōfortat. roborat et fortificatur. ⁊ illuminat ac pficitur. qz vnitur magis cū xp̃o. et fit vnū cū eo. ⁊ per oēs purgat ab oi macula viciosa. qz calefit et inflāmatur. qz christ⁹ habet gnē in seipo iextinguibilē. diuinum purificatiuum. mundificatiuuz et attractiuū. Unde ad purificandū aiaz nō sufficeret amor xp̃i nisi adiumaret a tribulatione. qz aia hz liberū arbitrium. ⁊ non cogit ire ad xp̃m. nec recedere a delectatiōibus carnis ⁊ mundi nisi velit. et iō qz ipe delectatiōes ligāt aliqliter animā cuz carne. iō necessaria est ipa tribulatio rōne libertatis aie vt cogat eā. ⁊ volūtarie relinquat easdē delectationes ōrias deo et sibi. ⁊ vadat ad christū. Et etiā non solū tribulatio est necessaria ad purgandū aiam ab infectionibus viciosis. immo necessaria est ad eā tenendā ligatā et vnitā cuz xp̃o. et ne ab eo recedat ⁊ diuidatur a xp̃o ⁊ cadat ⁊ moriatur sz fortiꝰ ꝓtinue vniat p amorē. Et sic tribulatio necessaria est oi xp̃iano. siue indigeat purgatione siue nō. qz tribulatio ē tā bona et tam vtilis et tam medicinalis. et tā necessaria oñi xp̃iano vt sine ipsa nullus possit pfecte vniri cū xp̃o p amorem. Ergo secit q̄ sicut xp̃s ordinauit sacra ad salutē xp̃ianorū. ita ordinauit tribulatiōes ⁊ purgationē aiarum. ita q̄ sicut sacra sūt necessaria. ita etiā tribulatiōes sūt necessarie. ⁊ q̄ diu durant sacra. durabit etiā tribulatio. et iō necesse est q̄ tribulatio duret q̄ diu mūdus stat. Uñ qz in hac vita xp̃iani ꝓpanē et disponunt ad aliā vitā. s. eternā. iō necesse ē q̄ tribulatio ꝑmaneat in hac vita. Uñ necesse est q̄ fornax cum follibus sēper maneat. et etiaz ignis maneat incensus ⁊ inflāmatus.

Deꝰ ordinauit tribulationes ad purgationē aiaꝝ.

Et ideo sicut necessarium est oi xpiano recipere sacra. ita etiā necessarium est oi xpiano tribulationes sustinere. ⁊ q̄ refutat tribulationes sepat a xpo. Est etiā necesse q̄ q̄n peccata multiplicantur. q̄ tunc etiā multiplicentur tribulationes. q̄ma iori repletiōi maior necessaria est purgatio. Et sic xps tā p sacramēta q̄ p tribulatiões complet ⁊ pficit salutē aiaꝝ. Et q̄ tribulatio est pena. iō si voluntarie sustineat satisfacit p peccatis et p culpa. q̄ois pena voluntaria ē satisfactiua p debitis pctōrū. Et iō hō resurgens p sacm penitētie de sēdo lapsu remanet obligatus ad penam tpalem ꝑm q̄ titatē crimis et q̄ litatem culpe. et iō si voluntarie ineat tribulationē ⁊ afflictionem tēporalem et corporalem. et ꝑm hoc magis vel minꝰ sustinet tribulationē. ꝑm hoc plus vel minus satisfacit p peccatis. Si aūt homo nō sit obligatus ad penam tpalem tunc sustinendo voluntarie penam et afflictionem propter christū augmentat merita et gratiam Et sic tribulatio est bōa ad purgandum animam et ad satisfaciendum pro debitis. et ad augmentandum merita et adligandum et vniendum animā fortiter cum christo. et ad separandum eam a delectationibꝰ et consolationibus mundanis et carnis que contrariantur aīme et eam occidunt. Quare summe amabilis debet esse tribulatio omni xpiano.

Tribulatiões mlt̄ multiplicant̄ pctis mlt̄ multiplicaꝝ

Tribulatio satisfacit et meretur.

Q̄ si aia post sacramentū penitētie exeat ō corpore cum reliquijs pctōrū̄ et sine cōpleta satisfactiōe p culpis. necesse ē eā purgari in alio loco tādu dōec fuerit plene ⁊ cōplete purgata et fuerit culpa persoluta.

Titulus. ccc.

Et quia anima pōt exire de suo corpore nō purgata a ꝑdictis reliqijs pctōrū̄ q̄ remanēt post sacramētū pñie. ⁊ ēt absq̄ ꝑsolutiōe penaꝝ p culpis debitaꝝ. iō cū ꝑpter hoc aia i pediat ne totalit possit vniri xpo p amorē. q̄ necesse est si debeat vniri cum xpo q̄ nihil habeat extraneū a dō. sed q̄ sit talis sicut exiuit a deo in sui creatiōe sine macula. sine ifectiōe. ⁊ sine aliq̄ mala inclinatione. iō q̄cūq̄ aia addidit p se in seipa post̄ creata ē vsq̄ ad exitū corpis quersādo cū creaturis q̄ deo ꝓriat. necesse est q̄ totū illō purget et remoueat. Et iō q̄ anima amat carnē ⁊ res corporales amore inordinato. ⁊ plus q̄ debere. et per ꝑs ibi bit̄ tali amori et delectatiōi. iō necesse est q̄ ante q̄ vniat cum deo vltima et ꝑpleta vnione q̄ purget et purificet cōpleta purificatione. vt nihil remaneat de extraneo. Item etiam q̄ culpe debet cōpleta punitio vt tā declaratum est. ideo anima q̄ nō portauit debitam punitionem pro peccatis suis necesse est q̄ puniatur. quia hoc exigit iusticia dei ante q̄ sit digna habere cōsortiū cum deo. q̄ sine debita satisfactiōe aia nō dz saluari. Et q̄ aia q̄ exit de corpore exit de curia mie. et cadit in curiaꝝ

Ti ꝑcēs.

pure iusticie dei. ideo necesse est q ipsa puniatur post hāc vitā ſm rigorem et seueritatem diuine iusticie. Et quia diuina iustitia est summa. quia non pōt cogitari maior. et sic iudex iustissimus est summe punitiuus malorum quia in summo odio habet malū. ideo sequit q mala que punit de⁹ post hanc vitaz per suam iusticiam punit tāta punitione qua nō potest cogitari maior. et cū tanto rigore ⁊ seueritate q nemo potest excogitare. et iō aia que non sustinuit penas debitas in corpore dū erat in curia mie dei. post cōꝫ incidit in manꝰ iusticie punient tanta punitione q nemo pōt cogitare. Et iō sequit q tam pter purgatōem cōꝫ ꝓpter punitionem necesse est locum esse aliquē purgatorij ⁊ punitiuum animarum nō eternaliter sed tpaliter. Et q sicut i hoc mūdo aia dū est in corpore purgat p afflictionē ⁊ tribulationem. et hoc simꝫ cū amore xpi. ita etiaz oportet q amor xpi exꝰ in aia ⁊ tribulatio purgent ipaz aiaz a reliquijs peccatorum. Et ideo oportet q sit aliqua res afflictiua et doloroſa i qua anima purganda tantum sentiat de dolore quantum sensit de delectatione extranea contra deuz ⁊ q tantū penetret i viscerib⁹ ⁊ medullis aie. cōꝫ tū amor mundanorum penetrauerat in medullis aie. Et q purgatio fit p contrariū. vñ aia non indiget purgari nisi ab amore rey mūdanaꝝ. q̄ penetrauerat aiam per delectationem. q̄ per talez amorem extraneum aia est dissimilis deo. tō ſm q amor rerū mūdanaꝝ magis penetrauit in aia ⁊ in medullis eius. ſm hoc difficilius purgabit. Ista aūt purgatō et punitō necesse est q fiat per ignē materialem. vt iam declaratum fuit de eterna iusticia. Sic g̃ amor xpi existens in aia. excitat⁹ ⁊ adiut⁹ a tribulatione ignis ⁊ dolore sensibili. purgabit ipsam sicut aurū purgat in igne. ⁊ ꝓpleta purgatione aia nullū dolorez sentiet. q̄ nihil hēbit de extraneo nec de cremabili. Velius igit ē hoi purgare petā sua. et sustinere penā debitā pro⁹ petis suis hic dum vivit in corpore cōꝫ q purget et puniat i alio mundo p rigorē diuine iusticie. q̄ necesse est q vel hic puniantur petā voluntarie per pñiam et p sacra ⁊ tribulationes vel i alio mūdo per iusticiam dei. q̄ peccatū non potest remanere impunitum. et oportebit q eternaliter vel tpaliter puniat eternaliter in inferno. tpaliter i hoc mūdo vel in loco purgatorij. Sic g̃ necesse est q homo portet penā debitā p petis commissis post baptismum vel in hoc mūdo vl̄ in alio. sed aliter hic ⁊ aliter ibi. cōꝫ tus etiā ipe aie recedāt a corpe cū reliquijs petoꝝ: attñ ois illa que valebant p eis hic dū viuebāt in corpore. valēt etiam si fiant pro eis post decessum. Ad satisfaciendū ꝺo p eis ad cōplendā iusticiā diuinā. valēt omnia q̄ pro eis per alios fiunt qui viuunt. ſz nō tantū quantū valuissent si facta fuissent p se ipsos. Quia em̄ sunt mēbra xpi ideo possunt suscipere influen-

Necesse ē ee purgatorium.

Ti. clxi. Ti. clxiij

Velius ē hoi cōꝫ alibi satisfacē.

q eis pro fiāt suffragia.

tiam a passione xp̃i et a membris xp̃i qz tam ille aie q̃ homines xp̃iani viuentes sunt vnuz corpus. et sunt membra vnius capitis. et ideo possunt se iuuare adinuicem et ideo membra xp̃i viuentia. s. xp̃iani viuentes pro suoz amicoz petis possũt satisfacere. si faciant illa q̃ possunt valere ad satisfaciendum p culpis. qz hoc mõ derogat diuine iusticie. Cuius q̃ aie nõ pñt seiõas iuuare: attñ pñt p alios adiuuari. et debita que debent possunt per alios amicos psolui. qm̃ licet puniantur p iusticiam dei tñ sunt in amicicia dei et in eius amore. et tõ dcdz fit p eis deus acceptat et recompensat p debito qõ ipsi debẽt.

¶ Que sunt illa que pñt inducere hoiem lapsum vt currat ad sacrm̃ penitentie voluntarie.

Titulus. cccj.

Quoniam autez homo lapsꝰ post baptismũ nõ potest saluari nisi p pñiaz voluntariam. et hõ ratione sue libertatis non potest cogi ad penitentiam. quia etiam nihil proficeret nisi voluntarie currat ad penitentiam z quanto magis voluntarie currit tanto magis ei proficiet. ideo est vtile valde congregare omnia simul que possunt hominem inducere ad penitentiam. quia ipsa peccata refugiunt penitentiam z ei resistunt. ¶ Primum autem quod inducit hominem ad penitentiam est. quia summe placet deo. quia deus solum habet odio peccata et nihil aliud. qz nihil contrariatur sibi nisi peccatũ. nec est sibi rebelle. et tõ sequitur necessario q̃ ille sume placet deo qui toto oze. toto corde et toto opere ipugnat petñ et destruit inq̃ntũ in eo est. quia destruit et impugnat vez inimicũ dei. sicut summe placet homini ille qui destruit et ipugnat eius inimicum capitalem z maxime placeret regi miles alicꝰ q̃ occideret eius inimicũ capitalem ppter amorem regis. Si q̃ homo per penitentiaz habeat odio totis viribus suis petñ et ei displiceat propter hoc quia ẽ contra deum. et ipm accuset oze opere et corde. et persequatur ipm. et expellat ipm a se. eo qz est contra deuz. necesse est q̃ talis summe deo placeat. Et ideo ipsa penitentia est sacrificiũ acceptabile deo. immo nullũ sacrificium magis placet deo q̃ q̃ homo offert de suis ppiis actibꝰ. immo hoc est primum sacrificium quod homo debet offerre deo de seipso. Et ideo statim deꝰ adiuuat hominem si ipse querat adiutoriuꝫ a deo cõtra inimicum xp̃i. qõ nũq̃ sibi negat si in veritate postulat. Quõ enim deus denegaret alicui auxiliũ qui vult impugnare inimicum sum capitalem. qui est peccatum. Imo armabit ipsum armis suis. Unde licet peccatum sit inimicus dei. tamen deꝰ nõ destruit ipsum nisi homo consentiat et velit. qz volũtarie recepit eũ. et ideo non põt exire. nisi volũtarie dimittat ipm. z tõ necesse est si debet exire q̃ voluntarie expellat ipsum de se.

Jtez hō etiā nō solū placet deo sed etiā omnib⁹ amicis dei. qui sūme gaudent de hoc. Et sic hō simul acquirit amicitiam dei ⁊ omniū amicoꝝ suoꝝ. Melius ē eni hīe amicitiā dei et omniū amicoꝝ suoꝝ q̄m habere amicitiam pctr̄ ⁊ inimicitiā dei. quia pctm̄ est sūma turpitudo. sūma deformitas et malicia. et odibile i sūmo. et nullo modo amabile. et deus est summe bonus summe amabilis ⁊ nullo modo odibilis. Et sic maxia differentia est inter deū ⁊ pctm̄. Et etiā sūme placet deo pnia. q̄ ipsam hō saluat̄ et restaurat̄ qui erat deperdit⁹ in eternū p seip̄ sum. ⁊ ideo deus gaudet in eo q̄ sua creatura et opus suum q̄ pdiderat saluet̄. Et etiā omnes amici sui sūme gaudent de hoc. quia sūt boni. et letant̄ de bono. sicut dyaboli sunt mali et gaudent de malo. Sic ergo ꝓpter tantū placitū et tantaz ꝓplacētiā quā deus hz ⁊ oēs amici ei⁹ in pnia. debet homo totis viribꝰ conari vt ad pniaz festinet pro peccatis suis.

¶Aliud inductiuz ad pniam

¶Jtem aliud q̄ pōt incitare ⁊ inducere homīē ad pniam est vilio dei. q̄ de⁹ videt hois voluntatez ⁊ videt qualiter homo tenet in domo sua. s. in corde suo. q̄ melius et nobilius mēbroꝝ est in homine. in secreto dei inimicū capitalē. ⁊ illud q̄ de⁹ hz sūme odio. et q̄ deo sūme displicet. et nō solū tenet sed defendit. nutrit ⁊ abscōdit atq̄ augmētat. et inducit ipm in domū suā volūtarie. imo nō in domū ꝓpriam. sed in domuz dei. quia cor de vera iusticia est habitaculū dei et ptinet deo. Etiā hō quod peius est. facit ipsum inimicum. q̄ ante nō erat et cogitat sēp quō poterit multiplicare ipm. Oīa ista deus videt. Debet ergo hō in sūmo timere. q̄ sciliz teneat in seipo inimicū dei. ⁊ q̄ custodiat ⁊ defendat atq̄ nutriat ipm ipo vidente. psente et sciente. inimicū sui creatoris. redēptoris atq̄ iudicis. Quis em̄ esset ausus tenere. custodire atq̄ nutrire i regno regis inimicum regis capitatem rege presente. vidente et sciente? Nōne ille faceret regi magnā contumeliam ⁊ offensam atq̄ iniuriam? Nonne etiā ille mereretur a rege magnā vindictā? Immo etiam q̄s esset ausus cogitare seu in aīo ꝓponere. iimicū regis velle hospitare in domo sua rege sciente talem cogitationem seu tale ꝓpositum. Et q̄s esset ausus intrare domū regis. ⁊ portare regis inimicū depictū ante faciē regis? Et q̄s esset ausus recipere bona a rege. et vivere de bonis regis. ⁊ suum inimicum capitalem in domo sua hospitare ⁊ defendere ipo sciēte? Credo q̄ null⁹ esset ita ausus. Ergo posth̄ homo scit et cognoscit q̄ peccatum quod ipe tenet in corde suo est inimicus dei capitalis. et q̄ deus hoc videt et cognoscit. ⁊ q̄ scit. si ipsuz non expellit stati de corde suo. tūc facit deo maximam iniuriam. offensam et cōtumeliā. quis reputat eū vel impotentez. vl̄ inscientem. vel fatuū. Nōne ille stat in maximo periculo absq̄

fallo? Quia timor est ꝛ summe timendū. nisi homo statim ipm a se expellat. q; deꝰ faciat vindictā. et ostendat suā potentiā scientiā ꝛ iusticiam. precipitet ipsum cum in inimico suo in profundum inferni imo imum est ꝛ super omnia mirabilis. quō deꝰ sustinet tanto tpe inimicos suos mortales. Et q̄ hoc nō sentit periculum neq; timet. amisit intellectum ꝛ ratione caret ꝛ merito fatuus reputabit̄ maxime in tempore vltionis. Et in isto apparet dei imensa clemētia et bonitas sic sustinere nutrire ꝛ defendere a dyabolo suos inimicos. et suorum inimicorum zelatores atq; defensores Nā nō posset maior bonitas excogitari. Et ex hoc apparet q; deus non vult hominem perire. sed expectat ipsum ad penitētiā. sꝫ vt saluet̄ parcit. nec pōt esse alia cā q̄re si hō nō venerit ad pñiam tādiu expectatus q; extūc maiorē vindictā ꝛ indignationem dei incurrat. qr ingratus est deo. ꝛ contēnit illā imēsā bonitatē dei. Debet igit̄ hō ad vitandū tantū arduū et magnū periculū in q̄ continue existit. ꝛ propter tantam bonitatem ꝛ expectationem dei currere ad pñiam ꝛ subito expellere a se inimicum dei et suū. ne subito super eum veniat ira dei et vindicta. quib; ipe poterit pdere corpus et aiam ꝓpter ingratitudines ꝛ cōtemptū dei

¶ Aliud incitatiuū ad pñiam.

¶ Preterea aliud ē quod deb t hominē incitare vt currat ad pñiam. s. iusta punitio peccati Vñ iam ꝓbatū est ꝛ impossibile est aliter esse. qm̄ oia facta ꝛ verba ꝛ cogitatiōes hoīs iudicent et recipiant debitam remunerationem boni vel mali ꝛ ideo de necessitate oīa opa hominis mala ꝛ cogitationes male. et oīa pcta opz q; puniant̄. qr nō pñt remanē impunita. et ideo si non puniantur in hoc mundo. oportet q; in alio mundo puniantur p iusticiam debitā. Et ideo bonitas dei ordinauit. q; pcta hicp pñs puniantur. ꝛ constituit suos iudices in hoc mundo loco sui. qui iudicent et corrigant pcta ꝛ puniant in hoc mūdo fiat iudiciū de ip̄is ne si reseruentur in alio mundo iudicent̄ ad q̄ demnationez eternam. Et ideo si homo nō vult in mundo facere penitentiaz et iudicium de peccatis suis necesse est q; post hāc vitaz eternaliter puniatur. Itē etiā declaratum est in capō de eterna iusticia. quot ꝛ quanta mala incurret ania si non saluet̄ qr anima est immortalis. et ḡ bñ vel male habebit in eternū Debz ergo hō currere ad penitentiam. vt euadat tristiciam eternā et penā infinitā. in quā de necessitate incidit si nō fecerit pñiam. Si ergo hō nō vult venire ad iudiciū in alio mūdo veniat hic ad iudicium secretū voluntarie coram iudice a deo ordinato et confiteatur peccata sua. et accuset seip̄m in veritate coram eo. et sic euadet iudicium damnationis

¶ Aliud inductiuū ad pñiam.

¶ Preterea aliud q̄ dz hominez incitare ad pñiam. est certitudo ꝛ infallibilitas mortis. ꝛ incertitu

do ipsius hore mortis. Nam nō est in alicuius ptāte vlongare vnā horam vite quia vita hominis stat in manu alterius. s. dei. Si ergo homo est incert⁹ de hora. quō audet remanere i tāto piculo p qō pōt incurrere eternā penā ⁊ tristiciā infinitā? Cū ergo hō tā faciliter pōt euitare tāta picula. q̄ finē nō hñt p pñiam qō tā facilis fit qz volendo ⁊ loquendo. Quid ei facilius q̄ velle et loqui. Ibi ei nullus labor ē. nulla fatigatio Volendo em et loquendo coram iudice pctm destruit. ⁊ remittitur eterna pena. ⁊ hō euadit tristiciam. que finem nō habet. Est igitur hō stultissimus q̄ voluntarie vult stare in tanto piculo quo maius nō pōt excogitari. cū possit ipm vitare tam faciliter q̄ nō poterit facilius cogitari. et nō est secur⁹ de die crastina et nō potest prolongare vitam suam ad vnam horam.

¶ Aliud inductiū ad pñiam.

¶ Item aliud etiā qō ds sume inducere hominem ad pniam est mors xpi et sanguis qui effusus est p pctis totius mundi vñ mors xpi superat oīa pcta que fieri possunt. vt declaratur est. et scō clamat sanguis xpi ad oīs peccatores. vt veniāt ad penitentiā et recipiāt ꝺm tutem et influentiā eius. quia nō est effusus nisi ad lauandum pcta. Et iō q̄ p temnit sāguinē xpi. ⁊ non vult lauare peccata sua in sanguine eius dz viuit in hoc mundo. necesse est q̄ dānetur. et maxime xp̄ianus. qui emptus est semel p̄cio sāguinis xpi dānabitur sine ꝓparatione plus q̄ oīes alij. qz contēnit sanguinem tām preciosum. Cui cūq; igitur vult fugere penas eternas et puenire ad gaudia eterna dum adhuc vacat. et in hoc corpe viuit. ⁊ potest facere pēitentiā: currere dz ad sacm pñie vt impetuū viuat. Conari igitur debet hō dum tempus habet vt expellat de seipo ⁊ de domo sua inimicum suū capitalem et mortalem et inimicū sui creatoris et factoris et oim creaturarū. s. ipz pctm ne inueniatur in eo in morte. qz cū eo iudicabitur ad ignez eternū. ⁊ peribit in eternū. Qualiter pōt hō tolerare in suo ortu in sua domo in sua camera. ⁊ in suo corpore inimicum capitalem. Et si ibi nō potest sustinere. quō potest tūc inimicū suū ⁊ xpi ⁊ oīs creature dei i secreto cordis sui abscondere per vnum momentū et non solum tolerare. sed qō pius est diligere et amare tāditū. Tādiu em homo tenet peccatū in corde suo q̄diu non habet ipz odio. Et quō poterit diligere peccatū. per quod perdit eterna et infinita bona. et acq̄rit eterna ⁊ infinita tormenta ⁊ mala. p qō perdit eternum ⁊ infinitū gaudiū. ⁊ incurrit eternā tristiciaz Quō pōt homo tenere peccatū et diligere. p quo oportuit deum incarnari. ⁊ turpissima morte mori. Quō pōt hō seipsuz sustinere esse malum qui non potest nec vult sustinere alias res suas esse malas. nec corruptas nec maculatas. Quō pōt homo sustinere seipm esse malū qui omnes alias res vult habere bonas/ bonā domū

pestem bonam. ⁊ vrotem bonā ⁊ filios bonos. Quō igitur nō iudicaret homo iste nec condēnaret iuste. qui contēnit sāguinem filij dei. et seipm. et refutat mortem tam amaram xpi. ⁊ p nullo reputat. et qui dimittit maxima bona et eterna. ⁊ querit vilia et trāsitoria. qui q̄rit terrena ⁊ dimittit celestia. qui querit aliena bona ⁊ extranea et dimittit p̄pria bona. Quid em̄ peius seu turpius q̄ q̄ homo qui habet animā immortalē ponat spem suam in re trāsitoria ⁊ mortali. ac corruptibili et in re viuente p momentum? Cur etiam nō iudicaretur iste hō iustissime. qui tātū diligēs est ⁊ tātum laborat in rebus extra se. et est negligentissimus intra se ⁊ seipm dimittit p̄ire. q̄ reparat ea que sunt extra se. ⁊ que intra se sunt relinquit. qui pulchre ordinat ea que sunt extra. et que sunt intra dimittit inordinata. qui est diligētissimus ad corrigendum defectus aliarum rerum. ⁊ disponit oia recte ⁊ perfecte. sed est negligētissimus emēdare proprios defectus. qui vult q̄ alia oia reddant debitum et iusticiam ei. ⁊ ipe sibunetipi non reddit debitum neq; iusticiam. qui vult q̄ omnia sibi proficiant ⁊ nulla nocent. ipemet sibi nō vult p ficere ꝛ nocere. et seipm continue destruere. qui tantum laborat circa alias res q̄ seipm negligit. qui tantum studet vt alias res cognoscat p fecte ⁊ seipsuz non curat cognoscere qui est super oia alia. et propter quem facta sunt oia. Cogitet ergo hō q̄ sicut ipe facit de rebus sibi subiectis ſ. quādo sūt inutiles. turpes ⁊ maculate q̄ illas destruit et mittit i ignez vel extra domum ⁊ extra visum et sicut homo refutat omnes res extra se. que sunt viles et corrupte. sic etiā ille qui est supra nos. refutabit nos si fuerim⁹ viles turpes et corrupti. Sicut enim ipe homo vult habere res pulcras. p̄ciosas et honestas p̄ se et etiam mundas ⁊ non maculatas desiderat. ita ille q̄ est supra nos cum sit nobilior. mūdior p̄ciosior sine cōparatiōe. vult habere p̄ se res p̄ciosas mundas et immaculatas. nam quanto aliquis est glorioſior ⁊ dignior. tāto debent oīa que ipm concernunt esse gloriosa ⁊ dignioza. Currat. igitur homo ad pniam ⁊ lauet peccata sua vt sit purus. sincerus ⁊ mund⁹ in cōscientia. quā deus diligit super oēm mūdiciam. q̄ est sua habitatio. et timeat futurā sētiā quā audiēt illi q̄ erūt im mundi ⁊ maculati. Nam illoꝝ habitatio conuersatio et societas erit cum immundissimis ⁊ deformissimis dyabolis. quoꝝ aspectus omnē penā hui⁹ mūdi superat et excedit. et illius conuersationis non erit finis. ¶ Quintū sacramentū est extrema vnctio. ⁊ est vltimū medicamētū in quo datur gratia. per quam hō de lapsu repat⁹ eriēs de hac vita et tendens ⁊ transiens ad finalem gr̄am hic. ⁊ finalez gloriā in alia vita disponitur et preparatur ad sanctā sanitatē ⁊ spiritualem vigorē. ⁊ ēt destruit peccata venialia

et curat infirmitatē et languorem seu debilitatem spūalem relictam ex pctō. et alleniat infirmitatem corporalem. si infirmo expediat.

Titulus .cccij.

QUoniam autem necesse est hominē mori et exire de hac vita. z quia aia est ordinata finaliter ad eternā gl'iam quam habebit amādo deū toto corde. adherēdo et p voluntatem totaliter. et recedendo totaliter a malo et inordinato amore. et quia aia existens in carne corrupta trahit a carne multotiens. z inclinatur ad eā. quia hz viuere cū ea. et ō aia grauat z inficit onerata. z incurrit pctā venialia velit nolit. z aliqualiter maculat z impeditur. ne totaliter possit tēdere in deū p amorem. ideo q aia debet trāsire de vno statu in aliū. oportet q vadat immediate ad deum vel ad purgatoriū. z ideo seq̄t q indiget nouo vigore ad fortiter amādum deum. z ad totaliter se vniēdum cū deo p amorem. z ideo indiget noua gr̄a et adiutorio nouo ad feliciter z celeriter euolandū ad deū p totalem deuotiōem sursum tendendo vt totaliter ipa eleuet in deum. et etiā si vadat ad ignē purgatorū ad purgādū indiget vigorari vt facili⁹ sustineat dolorem ignis. donec sit purgata. Unde Quo impe duo sunt q̄ pñt aiam impedire diūt aiaz et aggrauare. vt nō sit facilime euolet. ter apta ad volādum ad deū

Unū est q̄dā debilitas derelicta ex pctō. cuius ei aia sit purgata a pctō mortali. attamē remanet quedam debilitas in ea z quedā infirmitas spūalis. sicut i infirmitate corpali. que q̄uis sit curata. adhuc remanet q̄dā debilitas i corpe. Aliō sūt q̄ō aggrauat aiaz z trahit eā deorsū. et aliqualiter retrahit eā a deo. est pctm̄ veniale qz ois culpa siue mortalis siue venialis elongat aiam a deo. sed culpa mortalis totaliter elōgat. z culpa venialis minorat z diminuit amorem. Et ō indiget anima vt nullā culpā sentiat vt totaliter euolet ad deū. Et q̄ p sacrā vnctionē debet ipsa anima curari. sanari z reficiari. et recipere gratiam ordinatum fuit z institutū sacramētū extreme vnctiōis ad aiam p̄ficiēdā et sanādā ab oīi macula z debilitate spūali. i quo fit ei remissio ois pcti venialis q̄ ad culpā. sed nō quo ad pena. vt ipsa aia exonerata a culpis venialib⁹ z aliis seq̄lis q̄ deprimunt aiam deorsum veloci⁹. facili⁹ z expeditius euolet et trāseat ad celū et p̄sequat salutē eterne iocūditatis. z hoc p deuotionē leuatē eā sursum et p̄ quietionem mētis ad deū. qō q̄dē sacm̄ fit p medicamēti corpalis modū. sicut sacm̄ baptismi fit p modū ablutionis corpis. Sicut autē in aliis sacris per visibile significatur inuisibile. per illud quod videm⁹ exteri⁹ significat illud i inuisibile qō fit interi⁹ i aia. ita z i isto sacro. Ubi in isto sacro extremo visibile quod fit et apparet exteri⁹. est vnctio olei cōsecrati per modum medicatiōis corporalis in septē partib⁹ corporis

Unctio dātur ad sanandū ab oi macula z debilitate spūali.

Quare hō sacramentū dēt i ḡn ḡ sēsibus.

dēminatis. s. in oculis. i auribus. in naribꝫ. in manibꝫ. in labijs. in pedibꝫ. ⁊ in lūbis. ⁊ hoc fit sīl cū ꝓbis dēpcatiōis. ⁊ dat solū adultis ⁊ postulātibꝫ. ⁊ solū i piculo mortis. Et qz in oī sacrāmēto visibile ꝓportionat inuisibili ideo cōsiderādū est q̄liter i hoc sacro fiat talis proportio. Sicut enī exterius fit q̄dā medicatio in corpore per modū medicatiōis ⁊ vnctiōis cū oleo. qō est curatiuum vulnerū. ita significat q̄ interius ipa anima curatur p gr̄am dei que ei datur et iungitur vt facilius trāseat ad celum. Et quia anima contrahit infirmitates spūales i corpore. ⁊ pctā venialia. ⁊ spēaliter p illas partes supradictas offendēdo deum in quibꝫ est radix infirmitatis spūalis. ideo fit vnctio in illis septem locis supradictis ad significādum q̄ ipa anima disponit et prepara tur per hoc sacīm ad plenitudinē sanitatis per dilectionem ⁊ discretionē. et curationē oīm pctōrum. que p illas septem ptes cōmittūtur. Item in hoc sacramento est oleū simplex ⁊ nō mixtū. sicut in baptismo et confirmatione crisma. ad significādum q̄ sicut oleū est nitidū ⁊ de se significat sanitatem q̄ per illud sacramentū cōsequētia hoīs fit mūda totaliter. vt nulla culpa remaneat i ea. et hoc p gratiam que datur Et ideo hic non admiscet balsamū cum oleo sicut in confirmatione quia cōfirmatio datur ad augmētandū et pugnādum publice. et ad cōuersandum inter alios hoies. vbi requiritur odor bone fame q̄ significatur per balsamū. sed hic in exitu siue transitu ad celū. sufficit et reqritur nitida et mūda conscientia. que significatur per oleum simplex rōne nitiditatis sue. scōz quā iudicat iudex celestis. Item p istud sacramentum fit curatio a pctis venialibus. et hoc p gr̄am leuantem aiam sursum per deuotionē. et ideo nō dat pmulis q̄ non peccant venialiter. nec possunt hīe deuotionē leuantē sursum q̄ curat peccata venialia. Item etiā qz in illo sacro requirit deuotio sursum leuās aiam. ideo nō debet dari nisi postulantibꝫ qui p deuotionem eleuant. Itē etiā nō datur nisi infirmis. qz hoc sacīm non datur nisi p modū curationis corpalis. que significat spūalem curationē. et ideo si nō esset infirmitas corporalis. non esset cor reſpōdentia. Vñ q̄uis p talem inunctiōem nō curetur infirmitas corpalis nō est ꝓpter hoc falsum signū. quia talis vnctio nō datur ad curationem corporalem. sed ad significandum curationē spūalem. ita q̄ significatur. q̄ sicut exteriꝫ in corpore datur vnctio corpalis ipi corpi existēti infirmo. ita sīl datur intus vnctio spūalis ipi anime existenti infirme. Et ideo talis curatio semper fit que significat. sz corpalis nō fit nisi per accidens aliquā do. Unde quia illud sacramentum nō fit nūl ad eleuandū aniā ad deū per deuotionem in q̄ anima recipit vigorē. ⁊ alleuiatur ⁊ trāquillat. ⁊ letificat. ⁊ qz gia regit corpus. ideo multotiens fit repssio molestiarū cor

Materia vnctionis

Dat i exitu.

Parulis nō datur.

Dat solū i firmis.

Sepiꝫ curat infirmitatem corporalem.

poralium. quia alleviatis molestijs aie alleviantur sepe molestie corporis. Et nō hz illud sacramentū nō sit principaliter institutū ad curationem infirmitatis corporalis. sed pcti venialis. qz peccatū mortale est magis mors q̄ infirmitas. et p̄ia que destruit ip̄m est magis sanatio q̄ medicatio. stramē p accidens valet ad curationem et alleviationem infirmitatis corpalis. et hoc tolerādo quo dā modo aiam que regit corpus ip̄sam sanando. et vigilādo i bono. et exorando in malo. et hoc fit quando infirmo magis expedit viuere ad cumulādū magis merita. Sicut eni spūs tristitis exiccat et cōsumit corpus. ita aia leta vivificat corpus et releuat a doloribus suis. Et sic apparet magna differētia iter ist̄ud sacr̄m et cōfirmationem. que fit sl'r p vnctionē. qz confirmatio preparat z disponit aiam ad melius agonizandū z pugnandū cōtra hostes visibiles. sed extrema vnctio ad celerius trāseundū. ad volandum ad celum. z ad regnū celoz. licet etiam disponat animam ad fortius resistēdū cōtra inimicos spūales et invisibiles. s. diabolos. Itē etiam quia confirmatio cōficitur in balsamo. hz ist̄ud in solo oleo. Itē etiam qz in forma verboz est differētia. Nā sacr̄m cōfirmationis fit cū verbis indicatiuis. hz ist̄ud fit cū verbis de p̄catiuis. et per hoc etiam differt ab alijs sacramētis p̄cedētibus que fiūt in forma indicatiua. Vñ in isto sacro magis cōuenit ꝓbis dep̄catiuis vti q̄ indicatiuis propter multa. Prio quia suscipiens hoc sacr̄m est destitutus propijs viribus q̄re indiget subleuari per deprecationē Scōo quia aia curatur p deuotionē et eleuationem sursum ad spūalia: que est propria curatio pcti venialis qō deorsum trahit. z ideo ḡa illud quod supra omnia exeitat aiam ad hoc ē deprecatio et oratio. ideo conuenit modus deprecatiuus. Tercio quia hoc sacramentum datur recedentib⁹ ab alijs christianis. et in manus solius dei requiescunt. vnde deo anima commendatur per deprecationem. et ipsa ei cōmittitur. q̄ vis autem ad sacr̄m non detur i modo indicatiuo. sed deprecatiuo. tamē de se hz certitudinem. ita q̄ semp cōferk qō significak p tale sacramētum et p illa ꝓbs de p̄catiua nisi fuerit impedimentum ex pte recipientis. et hoc si habeat fictionem in se z nō credat. Item etiā differentia. qz cōfirmatio fit in fronte. illud fit in septem partibus corpis. Itē differētia. quia confirmatio fit tē poze sanitatis. hoc autem fit in tempoze infirmitatis. Item cōfirmatio nō solum datur adultis. sed etiam parvulis. extrema autem vnctio solum datur adultis.

Differentia inter confirmationē z extremā vnctionem.

In extrema vnctione vtimur verbis de p̄catiuis.

¶ Sextum sacramentum est ordo. per quod datur z committit̄ personis certis auctoritas spiritualis et potestas intellectualis indelebilis z permanens dispensandi z ministrādi sacra salutis nomine et vice xp̄i omnibus hominibus.

¶ Titulus .ccciij.

Quoniam autem dictum est de quinq; sacramentis que sunt ordinata ad dandum vitam spiritualem omnibus lapsis et perditis ac mortuis. et ostensū ē qualiter baptism⁹ regenerat et releuat a primo lapsu. confirmatio corroborat ad pugnam. eucharistia nutrit. penitentia iterum releuat a scdo lapsu si contingat. extrema vnctio purgat totaliter a peccatis venialibus. et sanat ⁊ vigorat. ⁊ preparat vt hō sit aptus ire ad regnum celorum et sic ista q̄nq; sacramēta sunt necessaria cuilibet homini vt recipiat ipa. si vult saluari. vel saltē aliqua sūt necessaria oīno aliq̄ cōueniēcia et vtilia ⁊ nō semp necessaria. Sicut aūt ista sacramenta sūt necessaria duob⁹ hoibus lapsis vt suscipiāt ea. ita necesse est q̄ sint aliqui homines q̄ habeāt potestatem seu officium dandi et ministrandi ipsa sacramenta. Et quia omnia sacramenta sunt et ab ipo totā habent virtutem. ideo oportet q̄ talis auctoritas seu officium ministrandi detur a rpo cuius sunt sacra quia nullus pōt ministrare neq; dispensare res alicuius dñi. nisi de licētia ⁊ auctoritate dñi cuius hec sunt. nec haberet vigorem quicquid aliter factum esset. Sic ergo necesse est q̄ auctoritas seu officium dandi et ministrādi ipa sacramenta cōmittat ⁊ detur spaliter aliquibus personis specialibus. omnibus vero indifferēter. Sicut ergo rps ordinauit ipa sacramēta vt hoies suscipiāt ea. ita necesse ē q̄ ordiet hoies ⁊ personas q̄ ministrēt ipa sacra. Et sic necessaria ē ptās i tra i hoib⁹ distribuendi sacramēta i nomine rpi. et sic duo sunt necessaria hominibus in terra viātibus. Primū est ipa gratia per quā regenerant ⁊ pficiuntur vt sint apti intrare in regnum celorum. Et qa ista gratia datur p sacramenta visibilia. ideo est necessarium secundum scilicet auctoritas seu officiū āministrā di ipa sacramēta. et in isto est totū complementuz salutis hominū. Sicut enī i gnatione hominis occurrūt homo ⁊ deꝰ. ita q̄ homo administrat corpus. et deus creat ipsam animā. et sic insimul cōcurrūt ad generationem homis ita cōformiter ad regenerandum ⁊ repanduz homine p sacramēta q̄ sunt res visibiles et corporales debēt concurrere hō et deus. vt scz homo et administret sacrm corporale et visibile et deus creet ipsam gram q; sacrm est sicut corpus et gra est sicut aia. Et ideo sicut in generatione hominis hō administrat totū illud qđ corpale est et visibile. ⁊ deꝰ creat totū illud qđ est spūale et inuisibile. s. ipam aiam rōnalē. ita in regeneratiōe et reformatiōe hois hō administrat totum illud qđ est corpale et visibile. s. ipm sacramētū. ⁊ deꝰ creat totū illud quod est inuisibile. s. ipam gra. ita q̄ sicut hō generat ab hoie p ministeriū corporis q̄si p q̄dā officium a deo ordinatum. ita cōformit hō regenerat ab hoie p

Duo sunt hominib⁹ hic necessaria.

ministerium corporale quasi p quoddam officiū a deo ordinatum Et sicut potestas ministrādi corpus data est hoi. sed potestas creandi aiaz nō potuit dari homini. quia soli deo conuenit. ita potestas ministrandi sacramentū visibile debuit dari homini. sed potestas creādi et dandi gratiā non potuit dari nec cōicari homini. qz soli xpo conuenit in q̄ tū deus est. Sic ergo conuenientissimū ēt officium seu ptās administrādi sacramenta corpalia et visibilia cōicatur xpīs hoibus. Et etiam qz maior vnitas z amor generatur inter hoies xp̄ hoc q̄ vnus generatur ab alio. q̄ q̄libet totaliter fieret a deo. ita simlit maior vnitas z maior dilectio generatur inter homines si vnus regeneratur ab alio instrumentaliter et recipiat sacramentū ab alio. in quo recipit vitā spūalem a xpo. Et ideo qz vita spūalis cōsistit in charitate z vnitate. nō conuenientissime debuit ordinari vt homines vice xpi administrēt sacramēta salutis hominib9. vt magis fierent vnum inter se.

¶ Qz per istā auctoritatē cōstituitur z fit platura et ordo z superioritas z inferioritas.

¶ Titulus.ccciiij.

Et qz oēs xpiani q̄ sūt mēbra xpi cōueniunt in sacramētoz suscepticōe. qz oēs indigent et omnibus sūt necessaria. qz oēs indigent vita spūali ideo i hoc oēs sūt equales. nec vn9 est superior nec3 dignior altero q̄ tū ad hoc. Sed qz vt iam dictū ē necessaria ē auctoritas et potestas administrādi ipsa sacra. z q̄ cōmittāt aliquibus xpianis. et qs illa auctoritas z ptās est talis dignitatis et honoris. et eleuat tales hoies de vno gradu sup omnes alios qui nō habent talē ptātē z auctoritatem eis cōmissam z ponit eos in honore z dignitate. Sic etiā homo qui generat alium administrando corpus cōstituitur in aliquo honore sup illum qui gnatur. z dicit pater eius cui debetur honor. Et iō de necessitate fit differentia et distinctio ꝓpter talem auctoritatem z ptātē inter xpianos z fideles et inter mēbra xpi. z etiam q̄dam superioritas et inferioritas z vnus fit maior z altero et superior. et per ꝑis fit ordo preeminentia et platura z gradus. Quia vbi est superioritas et inferioritas. necessari9 est ordo. Et ideo talis auctoritas z prioritas vocatur ordo. quia de necessitate cauſat z facit inter xpianos superioritatē et inferioritatem. Sicut enim xpiani eleuant supra nō xpianos de vno gradu. ita xpiani habentes talē ptātē eleuātur supra non hñtes de vno gradu Et sic inter xpianos est cōueni entia z differentia rōne cōuenientie z equalitatis. et rōne drīe z inequalitatis z superioritas z inferioritas. Qui enim hñt ptātē. plus hñt q̄ illi q̄ nō hñt qz totū est a xpo. Sicut em oia mēbra corpis hūani conueniunt in vita et caloze naturali p quē oia viuūt. ꝫ etiā drīnt per diuersas ptātes z officia q̄ singula mēbra hñt. sic fit inter fi-

Tit. pce.

deles. qꝛ oēs cōuenīt ꝫ tū ad charitatē. sz dñm ⁊ diligūtur penes ptātē ⁊ officiū. Et quia talis dña ⁊ distinctio necessaria ē a dyuēdū ordiate ⁊ bene inter xp̄ianos ita q̄ opz q̄ alii recipiant sacra. e. nō dant nec̄ habeāt ptātē dādi. ⁊ aliq̄ sint t̄ q̄ etiā recipiāt. ꝓmo. et etiā habeāt ptātē et auctoritatem dādi alīs. ō de necessitate sūt due ptes inter xp̄ianos. et q̄si due gētes distincte. s. ps laycalis et ps clericalis. Et ps clericalis est superior et dignior. et ō elt magis ꝓpinq̄ xp̄o et magis sīlis. qꝛ inīmul' clerici hñtes ptātē ꝛcurrūt cum xp̄o ad vnū opus. qꝛ xp̄s dat gr̄am in visibilē. ⁊ clerici q̄ sūt ministri eꝰ dāt sacra visibilia. et ō sūt coadiutores ⁊ coopantes xp̄i. ⁊ ō sūt magni honoꝛ. et magne dignitatis et pte officij xp̄i.

Duo sūt gña hoiz xp̄i. q̄stia.

¶ Qꝛ ptās ista inuisibil' et spūalis dat̄ p sacrm̄ visibile et manifestū signū. sicut gratia dat̄ i alīs sacramentis.

¶ Titulus. cccv.

Et q̄m ista ptās administrādi est necessaria ⁊ ponit distinctionē inter xp̄ianos et mēbra xp̄i. et sepat tales p̄sonas ab alīs. et eleuat eas i dignitate et in gradu. ō sicut in alīs sacris per visibile dat̄ inuisibile. ⁊ per aliquod signū exterius apparens datur interius in aīa ipsum inuisibile occultum et nō apparens. ita q̄ illud quod exterius fit significat quod interius fit. ita q̄ exterius sunt res corporales et verba audibilia q̄ significant illud quod interius recipitur. ideo necesse est etiā q̄ talis potestas dispensandi et dādi sacrametū detur per aliq̄ signū manifestū. per aliqua ꝛba q̄ significent talē ptātē. sicut i baptismo per aquā visibilē ⁊ per verba insimul cōuncta. datur ablutio in aīa et gratia. Et ideo necesse est q̄ sit sacrm̄ ordinis sicut sacrm̄ baptismi i quo detur ptās per quā fit gradus et ordo et superioritas inter xp̄ianos Vñ q̄ tales p̄sōe debent separari et distingui ab alīs p̄sonis. cōueniēntissimuz est q̄ hoc fiat per aliqua signa manifesta. Si em̄ ordinatū est q̄ hō non xp̄ianus fiat xp̄ianꝰ et constituī in eē xp̄iano per aliquod signū manifestū. ita congruum est q̄ talis xp̄ianus constituat̄ in tali gradu ptāt̄ super alios per aliq̄ signa manifesta et ō ista ptās debuit dari per modū sacri. Et q̄m ista ptās est non est gratia q̄ datur in alīs sacramentis. ergo oportet q̄ sit aliquod aliud inuisibile ꝫ ipsa gratia. Et ideo est aliquod signum seu sigillū impressum in anima quod dicitur caracter spūalis et tale signū spirituale impressum in anima est ipsa potestas spiritualis collata. seu potestas fundata in tali caractere seu signo. Vñ necesse est q̄ tales persone q̄ recipiunt talē ptātem et auctoritatē magt̄ assistant xp̄o ꝫ alie

Necesse ē eē ordinē

Caracter imprimit in ordine.

persone.et alio modo ꝛ distincto modo. Et qꝫ alij xp̃iani assistant xp̃o per gr̃am et etiã ille psone cũ etiã recipiant alia sacra iõ opꝫ qꝫ vltra gr̃am q̃ dat oib⁹ p alia sacra recipiãt aliqđ aliõ inuisibile in alia pqđ ascẽdãt ꝛ eleuẽt sup alios. ꝛ mõ spũ sti assistit ilent xp̃o. Et iõ i illo sacro impmit aliqđ i aia qđ nõ ẽ ipsa gr̃a q̃ renouat hoiez lapsũ et iõ ꝯtus talis hõ pdit gr̃am sibi datã per alia sacra. nõ tñ ppter hoc perdit illõ inuisibile seu illã ptãtẽ inuisibilẽ que dat in illo sacro. qꝫ talis ptãs non est ipa gr̃a. sꝫ distinguũtur et sũt due res spũales. qꝫ vna põt eẽ sine alia. Et iõ neq; per petñ neq; per offensã neq; per lapsũ xp̃ian⁹ q̃ semel accepit talem ptãtẽ ꝛ auctoritatẽ nullo mõ põt perdere. nec ẽ in ptãte sua amittere nec ãnullare illũ caracterẽ qui est indelebilis internũ ꝛ pmanẽs ꝛ tãdu ꝯ diu aia est ꝛ erit. Qui q̃ accepit sacrm ordinis accepit rem spũalem indelebilẽ ꝛ inuariabilẽ ꝛ sẽper permanẽtẽ sicut anima.

Caracter ẽ indelebil'

¶ Qꝫ bonitas ꝛ malicia persone nõ diminuũt neq; mutãt neq; destruũt talẽ ptãtẽ administrandi sacramenta.

¶ Titulus.cccvi.

HOc autem conuenientissimum est qꝫ scilicet talis caracter siue potestas sit indelebilis ꝛ permaneat etiã si gr̃a destruatur Unde cum talis potestas et auctoritas administrandi ipsa sacramẽta detur illis quibus datur non propt seipsos sed propter alios. vt. s. alij recipiant sacramenta ab eis in quibus recipiant' gr̃am et salutem sicut ordinatum ẽ christo. ideo cum ista potestas necessaria sit propter alios et non propter illos qui habẽt talem potestatem. qui possũt perdere bonitatem et gratiam et possunt effici mali. necesse ẽ qꝫ ꝯtus perdant bonitatẽ ꝛ gratiam qꝫ nullo modo perdãt talem potestatem seu auctoritatem. Unde qꝫ necesse est qꝫ homines recipiãt talia sacramẽta ad eorum salutem. quia ita ordinatum est. et etiam necesse est qꝫ aliquibus personis detur auctoritas et potestas administrandi et dandi ipsa sacramenta. et hoc per sacramentũ ordinis. ideo necesse est qꝫ bonitas siue malicia ministri q̃ habet talem potestatẽ nichil addat vel diminuat de potestate eius. nec auctoritate. quia ipa bonitas potest perdi frequenter et recuperari. Et ideo fieret maximum nocumentũ et damnum omnibus alijs recipientib⁹ ipsa sacramenta. si talis potestas destrueretur propter maliciam persone. et malicia ministri preiudicaret et noceret saluti aliorũ quod fieri non debet. Et etiam nullus est certus de malicia et bonitate alterius. et sic semper esset dubiũ vtrum recipiens sacramentuz reciperet verum sacramentum si reꝑreret bonitas ministratis sacra. Cũ eñ talis ptãs administrãdi nõ sit nisi auctoritas administrãdi ipas res exteriores visibiles ꝛ ꝟba auditoria. ꝛ ista xp̃s dat gratiã inuisibilem in ipsis sacramentis. ideo postꝯ

Malicia sacerdotis nichil facit ad sacramẽtũ.

minister nichil dat inuisibile in anima nec pōt. sequitur q̄ bonitas vel malicia nichil facit ad virtutem sacramēti. dum tamē faciat sicut xp̄s ordinauit fieri. vñ non est nisi coadiutor et cooperator xp̄i exterius. Sicut em̄ homo bonus siue malꝰ nichil variat ad generationē corpalem. dā etiam deus dat aiam corpori siue sit generatū ab homine bono vel ab homine malo. ita q̄ nec̄ malicia nec̄ bonitas impedit dn̄ dare aiam ita etiā bonitas vl̄ malicia ministri nichil impedit dn̄ dare gr̄am sacramētis. dā semper det gratiam in sacr̄is. dā ipsū sacramētū est sicut corpus et gratia est sicut aia. Sicut ḡ deus nō denegat aiam corpori gñato a malo hoīe ita nō denegat gratiam sacr̄o administrato a malo ministro. Vñ sacramenta sūt ipsius xp̄i qui ea ordinauit z nō sūt ministri. et ideo in re ministrata nichil facit bonitas vel malicia ministri. Et quia aliud est gratia. et aliud est ptās seu caracter impressus in aia ideo etiā q̄ uis aliquis perdat gr̄am sibi datā in baptismo. z fit in peccō pōt tn̄ recipere sacramentū ordinis. et per p̄ns pōt recipere talem ptātē spūalem z caracterem. quia nō presupponit gratiam seu bonitatē persone de necessitate. sed solū requirit de necessitate q̄ sit xp̄ian⁹. Et sic appet q̄ per talē ptātē nemo efficit melior alia rōne ptātis z auctoritatis accepte. Sz q̄m talis persona que recipit talē z tā excellentē ptātē administrādi z dispensādi tā sctissimas res sicut sūt sacr̄a. dz superare alios bonitate. sicut supat ptātē et auctoritate et officio. dā talia sacramenta non possunt digne administrari nisi persona administrās habeat excellentem bonitatem. ideo q̄ uis sacr̄m ordinis sit institutū principaliter ad dandū ipsam ptātem spūalem. tn̄ er̄ n̄ti etiam dat gr̄az spūalem sicut alia sacramenta. sine qua nō pōt talis potestas digne exerceri. Si ergo persona recipiens sacramentum ordinis habet gr̄am que datur in alijs sacramētis tunc augetur et crescit in illo sacramento et datur copiosior. si autem non habet gratiam. sed est in peccato mortali scienter. tūc nulla grat̄a recipit sz auget culpā z solū recipit ptātē q̄ nō requirit bōitatē ō necessitate nec gratiam. Nemo igitur volens recipere sacramenta salutis intromittat se de bonitate vel malicia ministri qui dispensat et ministrat sacramētum. sed solum respiciat sacramentum z virtutem sacramenti. et illum qui instituit et ordinauit ipsum sacramentū. s. xp̄z. Nemo credat q̄ plus recipiat a bono q̄ a malo ministro de virtute sacr̄i. quia minister nullam virtutē dat illi sacr̄o. sz solum ille qui instituit et ordinauit. et cuius nōie sacr̄m recipit. Quid em̄ facit bonitas vl̄ malicia apothecarij in administratiōe medicie? Si ei medicia de se bona sūt z hz frutū. nichil impedit bōitas vl̄ malicia dispēsantis. sufficit q̄ administret sic dz z sic medicꝰ scripsit z ordinauit.

Caracter nō p̄supp̄ōit gratiam i recipiente.

In ordine sacr̄o copiosior gratia quā in alijs sacramētis n̄ti gratia

Q; ptās spiritualis seu sacramentum ordis pmo et principaliter respicit pncipalissimum sacm quod est corpus et sanguis xpi ⁊ ad illud ordiat.

Titulus.cccviij.

QUoniam autem necessaria ē ptās dispensandi ⁊ adminīstrādi sacra ad danduz ptātem talem est ordinatū sacramentum ordinis. Et q; ipa ptās ⁊ auctoritas est ppt ipa sacra. ideo pmo et principaliť debet respicere sacramentū pncipalissimum et maximū. Unde principalis gradus ⁊ maxim⁹ ptātis est respectu pncipalissimi ⁊ excellentissimi sacri. et ab illo sacdo debet talis potestas denominari tanq̄ a digniori et nobiliori. Et q; sacm corporis et sāguis xpi est pncipalissimum et dignissimū ⁊ maximum vt iam declaratum ē q; in eo cōtinet tot⁹ xps qui ē deus et hō pfect⁹. ideo seq̄t q; sacm ordis pmo et principaliter et de directo respicit ptātem q̄ datur hōi supra sacm corpis et sanguinis xpi. et ppt illud sacramentum pncipaliť sacm ordinis ē institutum et ordinatum. Et quia gradus illius potestatis ē vltimus. ideo fieri dz ascensus ppter nobilitatem talis g̃dus per alios gradus. ita q; debet p̄cedere alias ptātes i. ē eriores gradatim ordinatas. q; cōgruum et dignum est. vt qui debet ascendere et leuari ad tantam et talem potestatem. q; ascendat per gradus. Si em̄ tinctor qui vult ponere in panno crudo nobilissimū colorem vltimuz. primo ponit in pāno alios colores minus nobiles et gradatim ascendendo donec pannus sit dignus recipere colorez vltimum nobilissimum. quātomagis debet recipere tantam dignitatem ⁊ ptātem adminīstrandi sacm corpis ⁊ sāguis xpi. dz pmo recipere alias ptātes min⁹ nobiles et inferiores gradatum ascendēdo? Et ideo sunt primo ser gradus ordinati seu ser ptātes seu officia anteq̄ pueniat ad officiū et ptātem supra sacm corporis ⁊ sanguis xpi. q; solēnitas et dignitas illius adminīstratiōis ⁊ dispensationis req̄rit tot officia et ptātes distinctas. et ideo sacramentum ordinis continet septē gradus ordinatos q̄ oēs ordinātur ad. vnū sacm. s. corporis et sanguinis christi. et iō q̄uis sint septē th̄ oēs sunt vnū sacm ordinis. q; ser pmi ordinantur ad septimū. ⁊ septim⁹ imediate ordiatur ad sacramētum corpis et sangnis xpi. ⁊ iō ser primi gradus sunt submīnistrantes et subseruientes. Sicut em̄ in hoie sunt ptātes i alia per gradus inordinate. vt iam fuit declaratum in capitulo de obligatiōe. ita q; sunt ptātes infime medie et suprēme. quia sunt potestates vegetatiue sensitiue. et vltimo ptās digniot ⁊ suprema scilicet intellectiua et liberi arbitrij. et omnes potestates inferiores sunt propter liberum arbitrium. ita similiter est in potestatibus spiritualibus. quia sunt potestates infime. medie et suprēme. ad quā scilicet suprēmam omnes alie ordinantur. Iste autem pote-

Ti. cclxx. xvij.

Q; septē sūt ordines.

Ti. cclxxij. ⁊c.

states spirituales multiplicātur et distinguūtur per respectum ad sacramētū corpis xpi.

Oēs ordines ordinant ad sacrm corpis xpi.

Quia sacramētum ordinis ordinatur ad sacrm sacrorz. Unde ppinquissima z principalis potestas ē ad consecrationē illi⁹ sacramenti. z hec potestas est ordo sacerdotalis z sacerdotū Alie vero ptātes sunt ad ordinandum aliquod ministerium in illo sacramento. ita q̄ coopātur potestati sacerdotali. et hoc vel in ordine ad ipm sacramentū. vel in ordine ad ipsuz sacramentum suscipientes. Et ideo fm q̄ requirit perfectio et complementū ipsi⁹ officij z ministerij. fm hoc multiplicantur ipse potestates spirituales. Nam oportet aliquos ministrare q̄si remotiori. et aliquos a propriori. et aliquos a medio modo vt nihil deficiat in tāto ministerio quod debet esse summe ordinatum. Et ideo sunt septē ptātes seu gradus. Primus incipiendo ab infimo. est gradus ostiarij seu potestas ostiarij. secundus lectoris. tertius exorcistē. quartus acoliti. quintus ē subdyaconi. sextus dyaconi. septimus et vltimus presbyteri seu sacerdotis Et quilibet istorum graduz habet suam potestatem distinctam. et suam propriam operationem que respicit sacramentum eucharistie modo ordinato. Sed quia tales persone que accipiunt tales potestates spirituales assumuntur de alijs et eleuantur supra alias personas. iō oportet q̄ sit ibi quedam distinctio visibilis vt tales persone distinguantur ab alijs. Et ideo primo et ante omnia precedit tonsura in capite ad distinguēdū Et sic apparet qualiter pars clericalis eleuatur per gradus ordinatos super partem laicalem. et ideo est ibi primus ordo superioritatis et inferioritatis inter partem clericalem et laicalem per talem potestatem. Deinde in ipsa parte clericali fit superioritas et inferioritas per gradus ordinatos z distinctos. Et ideo pars clericalis ē ordinata in se et infra se per talem potestatem spiritualem. et ideo recte sacramentum in quo datur ipsa potestas spiritualis dicitur sacramentum ordinis. z primo ordinat duas partes generales in xpianitate. s. clericalem et laicalem. deinde ordinat partem clericalem in se dando distinctos grad⁹ potestatis. Et ideo sacramentum ordinis est ordinatiū distinctiū et potestatiuum.

¶ Comparatio istarum potestatum spiritualium et ordinatarum ad ordines aliarum rerum.

Titulus. cccviij.

POssumus ergo comparare ordinem potestatū spiritualium. ad ordinem aliarum rerum vt magis cognoscantur Unde sicut videmus q̄ potestates naturales que sunt in homine duobus modis reperiuntur scilicet diuisim et coniuncti quia potestates vegetatiue reperiuntur in arboribus z in plātis. et ibi non sunt potestates sensitiue nec ptās liberi arbi-

Ptās naturalis.

trū.et ſimiliter ptātes ſenſitiue ſūt in aialibus.ꝛ ibi nō reperīt ptās liberi arbitrij. deide i homine reperītur oēs ptātes inſil' ꝓiuncte et ordinate ꝛ nulla deficit ita ꝙ totum cōplementum eſt in hoie nec aliq̄ ptās naturalis pōt ei addi maior.quia i ptāte liberi arbitrij eſt ſtatus. Ita ꝓportionabiliter ptātes ſpiāles ſeu officia que ſunt propter hominē ꝛ debēt ꝓportionari hoi reperītur cōſtituti ꝛ diuiſum. quia reperiunt̄ ꝑſone in q̄bus ſolū eſt tōſura clerical' et nō plus.ꝛ ēt ꝑſone in quib⁹ ſūt q̄ttuor minores ordines ꝛ nō plures. et ēt ſūt perſone in q̄b⁹ eſt ordo ſubdyaconatus tm.ꝛ ēt in quibus eſt ordo dyaconatus et nō pl⁹ et vltra hoc oēs iſte ptātes inſimul ꝓiūcte ſunt in ſacerdote et vltra hoc ptās ſacerdotalis eſt quaſi cōplementū ꝛ cōſūmatio oīm.et ſic in ſacerdote eſt totus cōplementū ſicut in homine.

Sacerdotiū ē ꝑplmētū oīz ordinū.

Sicut ergo ſe habet poteſtas liberi arbitrij ad alias ptātes naturales ſic ſe habet quodāmodo poteſtas ſacerdotalis ad alias poteſtates inferiores. Et ſicut ſupra liberum arbitriū nō eſt alius gradus poteſtatis naturalis.ita ſupra gradum ſacerdotalem non eſt alius gradus poteſtatis ſpiritualis. Et ſicut omnes poteſtates naturales ſunt propter liberum arbitrium et ei ſeruiunt vel miniſtrant mediate vel immediate et per quēdam ordinem.ita omnes poteſtates ſpiāles inferiores ſunt propter ſacerdotalem poteſtatem et ei ſeruiunt ꝛ miniſtrant mediate vel immediate. Et ſicut ptātes naturales inferiores nobilitantur in homine.quando ſunt coniuncte cum libero arbitrio quod eſt diguiſſimum in natura.ita ꝙ ſūt magis excellentes. q̄s q̄ ſunt ſeparate a libero arbitrio in rebus alijs.ita conformiter inferiores ſpirituales ptātes nobilitantur in ſacerdote. quia ſūt coniuncte cum ptāte ſacerdotali.Item ſicut ptātes inferiores naturales.ſ.vegetatiue et ſenſitiue non ordinant̄ ad deū immediate.ſed mediante libero arbitrio. nec vniuntur nec loquuntur cum deo immediate.ſed poteſtas liberi arbitrij immediate ꝛ ſine aliquo medio ordinatur ad deum et vnitur cum deo immediate.et cum deo loquitur immediate. ita ꝙ inter liberum arbitrium et deum nullum cadit medium. ita conformiter poteſtates ſpirituales inferiores non ordinantur immediate ad ſacramentū eucharitie in quo eſt chriſtus qui eſt verus deus. nec vnitur cum ſacramento immediate.ſed ordinantur ad ipſum mediante poteſtate ſacerdotali. ſed ipſa poteſtas ſacerdotalis immediate ordinatur,ad ipſum ſacramentum eucharitie et vnit cum eo et per conſequens cum chriſto.et inter ipſam poteſtatem ſacerdotalem et ſacramentum eucharitie nullum eſt medium. Et ſic liberum arbitrium eſt propinquiſſimum deo p naturalem poteſtatem. ita ſacerdos eſt propinquiſſimus ipſi ſacramento eucharitie i quo eſt deus per poteſtatem ſacer-

Oēs ordines nobilitāt i ſacerdote.

Sacerdos ꝙnis malꝰ ē p pissimꝰ eucharistie.

dotalem. Et sicut ꝙnis liberuz arbitrium sit deformatum per maliciam. attamen est propinquissimum deo per naturam. ita ꝙnis sacerdos sit deformatus per maliciam. attamen est propinquus isti sacramento p potestatem sacerdotalem que semper manet. Et sicut liberuz arbitrium est immortale et semper durat. ita potestas sacerdotalis est immortalis et semper durans. Item etiam sicut omnes creature inferiores in quibus sunt omnes potestates inferiores naturales ad deum reducuntur mediante homine qui immediate est coniunctus deo per liberum arbitrium. ita ꝙ homo est medius inter deum et omnes creaturas per naturam. ita omnia que sunt infra sacerdotem et omnes gradus inferiores et etiam pars laycalis reducuntur ad sacramentum eucharistie. et p consequēs ad deum mediante sacerdote qui est coniunctus immediate ipsi sacramento eucharistie in quo est deus et hoc per potestatem sacerdotalem et dignitatem. ita ꝙ sacerdos est medius per suaz potestatem inter christum qui est in isto sacramento et omnes alios inferiores.

per sacerdotē oēs reducunt ad deum.

Et sicut in homine continētur omnes creature inferiores. et homo habet conuenientiam cū omnibus. ex ideo reducit oēs creaturas ad deum. vnde homo continet in se naturam elementorum et arborꝫ et aliorum. ita conformiter continentur in sacerdote omnes inferiores gradus. et infima pars christianitatis. et cum omnibus habet cōuenientiam ipse sacerdos. quia continet primo in se partē laycalem quia primo fuit laicus sicut et alij. et retinet in se totuz illud quod in illo statu receperat et etiam continet in se omnes gradus inferiores. et ideo sacerdos quasi omnia in se continens reducit omnia ad deuz in sacramēto eucharistie et ois ibi coniungit. Et sicut pas liberi arbitrij et natura sua est supra alias potestates naturales. ita potestas sacerdotalis et natura sua propria est supra omnes alias prates spūales. Et sicut est vnus primꝰ homo solus quem deus fecit ꝓmo per manus suas. et per illum fecit et multiplicauit alios homines in natura. ita similiter non est nisi vnus primus sacerdos quem deus primo fecit per manus suas. et per illum fecit et multiplicauit omnes alios homines sacerdotes et ille homo ē christus. qui est solus et verus sacerdos qui immediate ē coniunctus deitati. Sic igitur quodāmodo sicut se habet homo in natura per potestatem liberi arbitrij ad omnes inferiores et ad deum. sic se habet sacerdos per potestatez sacerdotalem in ptinentia ad omnes inferiores et ad sacm eucharistie in quo est deus. Sicut enim homo respicit deum i natura. ita sacerdos respicit sacramēta in quibꝰ est deꝰ. ¶ Item etiā alia cōparatio potest fieri ad pannū q recipit colores. Q sicut colores reperiūt duobꝰ modis scilicet diuisum et cōiunctum

Xps ē primꝰ sacerdos.

quia tinctor volens ponere colorem aureum seu nobilissimum in aliquo panno. primo ponit alios colores minus nobiles & inferiores per suos gradus. & paulatim pannus recipit colores sem⁹ ascendendo ad nobiliorem colorem donec deveniat ad vltimū colorem & intentū et ibi est finis et ꝑfectio omnis isti colores sint ꝑfecti insimul in vno pānō. attn etiā sunt diuisi in pluribus pannis. ita q̄ vnus pānus habet vnū tm̄ colorē & alius aliū. et sic de aliis. Ita quodāmō fit in ptātibus spūalibus ordinatis q̄ dant̄ in sacro ordinis ordinato mō ꝛsē per ascendendo de vna ptāte ad aliā donec deveniat ad sacerdotiū qō est vltim⁹ gradus et vltim⁹ ordo. Sic ꝫ apparet qualiter ordo potestatū spūalium ⁹formal quodāmō ordinib⁹ ptātū naturaliū q̄ sūt in homine et etiā in ordinibus aliarū rer. Uñ quia oīa sūt ꝓpter hominē et etiā sūt in hoie. ꝙuenit ens est q̄ omnia ꝓportionent hoi. Et si ordo est in rebus naturalib⁹ cōueniens est q̄ sit ordo in rebus spiritualibus q̄ sūt ꝓpter aliam rōnalē. de cui⁹ natura ꝓprie ē cognoscere ordinē et omnia agere ordinate.

¶ Q̄ sicut ptās sacerdotalis respicit principaliter sacrm̄ eucharistie. ita etiā ꝑ ⁹sequens scōdario respicit sacramētū penitentie.

Titulus.cccix.

ET quoniā sacramentum ordinis in quo datur potestas spiritualis respicit ipsa sacramenta et ad ipsa ordinatur ideo oportet q̄ talis potestas detur ſm q̄ ipa sacramēta exigūt & requrunt. Et iō q̄ iā dictū est in sacramento pñie q̄ illud fit ꝑ modū iudicij ꝓticularis et secreti. et q̄ ibi est necessarius iudex particularis q̄ audiat et discutiat pctā et discernat et iudicet. et hoc de necessitate exigit sacramentum. et q̄ nullus potest iudicare nec exercere officium iudicandi nisi receperit potestatem et auctoritatem ab illo cuius sūt illi qui peccāt. iō necessaria ē auctoritas & ptās iudicādi pctā & absoluendi ꝓpter sacrm̄ pñie. Uñ cū declaratum sit q̄ nullus debet suscipere sacramentū corporis xp̄i q̄ sit in lapsu secundo quia oportet primo q̄ resurgat et recuperet vitā et hoc nō pōt fieri nisi ꝑ sacramētū penitētie. et sacramētū pnie nō potest fieri nisi sit aliqs qui hz potestatez et auctoritatez iudicandi pctā et absoluendi. ideo concluditur q̄ necesse est q̄ talis potestas iudiciaria detur in sacramento ordinis. Et quia ista potestas est colligata cum potestate dispensandi sacramentum eucharistie. quia homines non possunt recipere tale sacramentum nisi absolutātur prius a peccatis. ideo sicut sacerdos ꝑ sacramentum ordinis recipit potestatem supra sacramētum corporis christi. ita recipit ex cōsequenti ptātem supra sacramentū penitentie. quia ad vnā sequit alia. Et sic sacerdos recipit potestatē absoluendi & iudicādi. et talis potestas vocatur clauis que aperit homini lapso vt intret in sacramen-

Q̄ ptās ligādi et soluēdi detur i ordine sacerdoti.

Clauis dicitur.

tum corporis christi. et ipsum recipiat. et per consequens introducit hominem in societatē fidelium xpianorum et amicitiam dei. et per consequens in regnū celorum ꝙ antea erat extra propter peccata. Sicut aūt sacerdotalis potestas recipit sacramentū eucharistie et ex ꝓsequenti sacramentū penitentie ita ēt recipit oīa sacramenta q̄ purgant pctā sicut est sacramentū baptismi. qñ concordat cū sacramento penitētie vt declaratū fuit. sed nō requirit tāta potestas in sacramento baptismi sicut in sacramento penitentie. quia illud non fit per modum iudicij. sed sufficit aquam administrare cum verbis ordinatis et non oportet sibi iudicare nec audire pctā illius qui recipit aquam baptismalem sed in sacramēto penitētie necesse est ꝙ homo submittat se totaliter potestati sacerdotali que est potestas iudicandi et absoluendi et etiam refutandi et ideo in isto sacramento administrando requiritur specialis potestas que non requiritur in baptismo. Item etiam quia sacramentum extreme vnctionis purgat peccata ideo ex consequenti etiam sacerdos recipit potestatem administrandi illud sacramentū Et sic sacerdos per sacramentum ordinis recipit potestatez administrandi et dispensandi ac cōferendi sacramentum eucharistie ꝓncipaliter quia ad illud ordinatur. z ex consequenti ad sacramentum penitentie baptismi z extreme vnctionis.

QOd administratio sacramenti ordinis requirit excellentiaz et preeminentiam potestatis supra potestatem sacerdotalē.

Titulus. cccr.

Quoniā aūt ordo est sacramentū sicut z alia sacra. ideo sicut necessaria est potestas et auctoritas dispensandi administrandi et dādi alia sacramenta. et ꝓpter hoc institutum et ordinatū est sacramentū ordinis in quo daretur auctoritas z potestas dispēsādi administrandi z cōferendi alia sacramenta. sic etiā necessaria ē potestas dispensādi administrandi z cōferendi ipz sacramētū ordinis. quia alias nō esset complementum in sacramentis. et talis potestas oportet ꝙ habeat excellentiaz ēminentiā z dignitatē supra potestatez q̄ datur supra sacramentum ordinis. Et ideo necesse est ꝙ vlterius fiat ascēsus et eleuatio supra potestatez sacerdotalem. q̄ fuit vltima in sacramento ordis. z sic oportet ꝙ fiat superioritas z inferioritas vlterior. Et ideo sicut oēs xpiani cōueniunt primo in susceptione sacramentoz z in hoc erant equales. et postea ex illis eleuant aliqui qui recipiāt potestatez administrādi ipa sacramenta. et tales sunt sacerdotes: ita ꝓsimiliter oportet ꝙ ex sacerdotibus qui sunt equales per sacramentum ordinis aliqui eleuentur vlterius super alios sacerdotes qui habeant potestatem administrandi et conferendi sacramentum ordinis. Sicut enim qui recipit

Ptās ordinādi ē supra sacerdotū.

potestatem sacerdotalez et eleuatur super alios necesse est q̄ sit christianus. ita ille qui eleuatur super sacerdotes oportz q̄ sit sacerdos. Cecidit igitur ordinem rectum et scalam ascendendi. quia primo homo eleuatur de primo lapsu. in quo est tota natura per sacramentuz baptismi et alia sacramenta in quibus datur gratia et fit christianus. et ista est prima eleuatio et radicalis. z est quedam superioritas et dignitas christiani super nō christianū. quia non christianus adhuc ē in primo lapsu vniuersali totius humane nature. z christianus tā eleuatus est et surrexit. Deinde xpianus eleuaē vlterius et fit sacerdos. et recipit potestatem sacerdotalem. et ista est secunda eleuatio et secunda superioritas. quia christianus eleuatus ordinatus ascendit supra christianum non ordinatum. Et quia oportet q̄ sit aliquis alio qui det et habeat auctoritatem dandi sacramentū ordinis et ordinandi sacerdotem. sic est ibi tertia eleuatio z superioritas supra sacerdotem et sic necessaria est potestas et auctoritas q excellat potestatem sacerdotalem simplicem. Sic ergo sicut sacerdos immediate respicit christianos non ordinatos seu partem laycalem ita potestas et auctoritas que excellit potestatem sacerdotalem immediate respicit ipsos sacerdotes. Et quoniam nullus christianus potest eleuari ad sacerdotium nisi per sacramentum ordinis. et non potest suscipere sacramentum ordinis a seipso sed ab alio. et quia nullus potest conferre alteri nisi habeat potestatem et auctoritatem conferendi illud sacramentum. et quia nullus potest habere talem potestatem z auctoritatem a seipso nisi recipiat ipsam a christo immediate cuius sunt omnia sacramenta. ideo sequitur de necessitate vel q̄ ipse christusmet in propria persona conferat sacramentum ordinis et constituat sacerdotes et det eis potestatē sacerdotalem vt constituat et ordinet aliquem vicarium loco sui cui det potestatem et auctoritatem suam scilicet conferendi z dispensandi sacramentum ordinis et constituendi sacerdotes per vniuersum mundum. Sed quia christus non debuit remanere in terris sed ascendere in celum. nec debuit conseruari inter homines post suam resurrectionem. ideo necessarium fuit q̄ ipse ordinaue rit et constituerit christianum superiorem. qui haberet potestatem dandi sacramentum ordinis et ordinandi sacerdotem. sic est ibi tertia eleuatio z superioritas supra sacerdotem et sic necessaria est potestas et auctoritas q excellat potestatem sacerdotalem simplicem. Sic ergo sicut sacerdos immediate respicit christianos non ordinatos seu partem laycalem ita potestas et auctoritas que excellit potestatem sacerdotalem immediate respicit ipsos sacerdotes. Et quoniam nullus christianus potest eleuari ad sacerdotium nisi per sacramentum ordinis. et non potest suscipere sacramentum ordinis a seipso sed ab alio. et quia nullus potest conferre alteri nisi habeat potestatem et auctoritatem conferendi illud sacramentum. et quia nullus potest habere talem potestatem z auctoritatem a seipso nisi recipiat ipsam a christo immediate cuius sunt omnia sacramenta. ideo sequitur de necessitate vel q̄ ipse christusmet in propria persona conferat sacramentum ordinis et constituat sacerdotes et det eis potestatē sacerdotalem vt constituat et ordinet aliquem vicarium loco sui cui det potestatem et auctoritatem suam scilicet conferendi z dispensandi sacramentum ordinis et constituendi sacerdotes per vniuersum mundum. Sed quia christus non debuit remanere in terris sed ascendere in celum. nec debuit conseruari inter homines post xp̄s dedit suam resurrectionem. ideo necessarium fuit q̄ ipse ordinaue rit et constituerit christianum superiorem. qui haberet potestatem dandi sacramentum ordinis et ordinandi sacerdotem. primo auctoritatē conferendi ordines.

Opz q̄ sit z uctori tas supra sacerdotē

soluendi. immo et tã esset ptãs excellentior et magis ampla ꝛ extensa. s. cõstituendi ordinãdi alios sacerdotes loco sui p̃ sacramentũ ordinis. Et sic patet necessitas ponendi primum sacerdotem seu p̃mos sacerdotes imediate ordinatũ seu ordinatos a christo. qz alias nullꝰ sacerdos posset ordinari. nec per ꝓfs sacramenta salutis posset dispẽsari. ꝛ sic passio xp̃i ꝛ mors sua ꝛ redẽptio esset frustra. qa per sacramẽta dat ꝛ cõicatur passio xp̃i hoibus vt declaratũ est. Quãtis aũt xp̃s ordinauerit et ꝓstituerit plures sacerdotes imediate per seipm attamẽ debuit ꝓstituere vnũ sacerdotẽ vicarium suum q̃ haberet preeminentiã et excellentiam sup alios. qz aliter xp̃ianitas ꝛ societas xp̃ianoꝝ nõ esset vna nec ordinata. a neq; regulata nec fũdata in vnione siue vnitate ꝛ in pluralitate ꝛ diuisione. et p ꝓfs in debilitate ꝛ non in fortitudine qui a vnitas est causa omnis fortitudinis et diuisio ẽ causa oẽis debilitatis. Et cũ christus sit sapientissimꝰ nõ potuit fundare xp̃ianitatem ꝛ societatẽ christianoꝝ in diuisione ꝛ vnitate. Sic g̃ si christꝰ ordinauit plures sacerdotes. necesse ẽ q̃ ordinauit vnũ ꝑncipalẽ q̃ hẽret ẽminẽtiã ꝛ excellẽtiã sup alios q̃ eẽt caput ꝛ ꝑnceps aliorꝝ. q̃ singulariter ꝛ spãliter repñtaret pſonã sui ẽt esset loco sui. et esset q̃si ipemet postq̃ debeat ascendere in celũ et nõ habitare inter hoies. Sic igit̃ probata ẽ necessitas ponẽdi vnũ primũ sacerdotẽ vicariũ imediatum christi. qui sit caput christianitatis ꝛ societatis christianorum qui repꝛesentet personam xp̃i in terris.

Oportuit vnũ vicariũ xp̃i in terris a xp̃o cõstitui

¶Qualiter excellentia potestatis et auctoritatis sit in isto primo sacerdote.

Titulus. cccxj

ET quoniam iste primus sacerdos nõ solum est sacerdos sed est ꝑmus et etiã vicarius xp̃i repꝛesentans pſonã xp̃i. nõ non solũ habet potestatẽ sacerdotalẽ q̃ est ptãs supra corpus xp̃i et potestas absoluẽdi et iudicandi ptã hoim. sed etiã habet istã potestatẽ ꝛ p excellentiã et in sũmo ita q̃ non põt esse maior. Et ideo oportet q̃ habeat potestatẽ vniuersalem cõferẽdi ꝛ dispẽsandi sacramentũ ordinis omnibus hominibus aptis ad recipiendum et constituendi ꝛ ordinandi sacerdotes p̃ vniuersum mũdum indistincte. Et etiam oportet q̃ habeat potestatẽ vniuersalem indeterminatã sine mẽsura. ꝛ ideo oportet q̃ habeat potestatẽ iudicandi et absoluẽdi oia peccata vel crimina omniũ christianoꝝ sine aliqua determinatione vel limitatione. et sic necesse est q̃ sua potestas sit vniuersalis et nullo modo coartata nec limitata seu mẽsurata. Et quia est prima et immediate a deo collata per modum vicariatus et vicem gerẽtis in terris: ideo talis debet esse prima potestas. qz talis ẽ necessaria vt sit plena et com-

Q̃ in ꝑpa sit plenitudo ꝑtatis.

Dupler potestas i sacerdote

pleta ⁊ nichil ei deficiat. Et qz ptās sacerdotalis est dupler ꝯ tum ad opus scz ptās supra sacramentuz corpis ⁊ sanguinis xp̄i. et ptās iudicandi ⁊ absolue di pcta in sacro pnie seu potestas iudiciaria siue iudicialis. et iste due potestates ꝯuis sint vna in radice vel insimul sint colligate. tñ differūt. qz ptās q̄ est supra sacramētū corpis xp̄i non potest crescere vt diminui nec pōt plus hr̄e vnus ꝯ alter de ptāte. imo in hoc oēs sacerdotes sunt equales. iō q̄ ad istā ptātē summ⁹ ⁊ pmus sacerdos nō hz maiorem ptātē ꝯ alū sacerdotes ab eo ordinati. hz soluz ipe hz plus in hoc. qz hz ptātem ferendi sacm ordis in quo datur talis ptās. nec ipe dat talē ptātē. scz xps imediate i ipo sacro ordinis qz talis ptātis est caracter impssus in ania vel talis potestas fundat in tali caractere sacerdotali. qz nullus pōt aliquid impmere in aīa nisi xp̄s ⁊ iō ptās sacerdotalis supra corpus xp̄i immediate descēdit a xp̄o. et non ab ipo primo sacerdote q̄ cōfert sacm. Et iō supra ptātē sacerdotalē non est aliqua ptās alia seu alius grad⁹ ptātis ꝯ tum ad sacramentum corporis christi. sed solum primus sacerdos habet istam potestatem cuz maiori amplitudine ⁊ extēsione in quātum pōt cōferre sacm ordinis in quo confert talis ptās Sed ad scōam ptātem iudiciariam. que etiam colligata est cum pma ptāte et insimul datur est maxima distantia. quia ista potest crescere et diminui et dilatari et constringi coartari ⁊ amplificari. et esse maior et minor sed non quo ad radicem. quia ista potestas etiam datur immediate a christo per caracterē sacerdotalem. qz colligata est cum prima sed tantum ꝯ tum ad vsum et exercitiū. quia ista potestas iudicandi et absoluendi non potest operari nec exire in opus et vsū nisi habeant homines sibi subiectos qui possit iudicari et absolui et recipere operationē talis potestatis. Sic ergo ista potestas ꝯ tuz ad vsum requirit homines tanꝯ materiā super quos operet. sed pria potestas sacerdotalis nō requirit homines super quos operetur. sed solum materiam scilicet panē ⁊ vinū. quia talis potestas non exerceꝫ circa hoies immediate nisi inꝯ tum eis ad ministrat sacm. Sic ergo i ptāte scōa sacerdotali que ē ptās iudicādi et absoluēdi duo sunt ptāte li- Duo sūt ꝫ consideranda scz ipsa potestas gādi ⁊ solvendi. et auctoritas. et ipse vsus seu uēdi. exercitus iactū. ⁊ ꝯ tū ad ipam potestatem et auctoritatem in se est equalitas in omnibus sicut de prima potestate. hz ꝯ tuz ad vsum requirit homines qui iudicent ⁊ absoluant ⁊ peccata que iudicentur et absoluantur. Et ideo primo sacerdoti vicario christi est concessa vr̄is potestas primo iudicandi et absoluendi omnes homines et omnia peccata et crimina ideo ipse hz ptātē istam cōpletam et perfectam. et habet vsum completum et perfectum et potestatez exercendi eam circa omnes homines et ideo christiani omnes

Differentia ptātis ligādi et solvendi i sacerdotibus.

sunt ei subditi soli cū tū ad istaz ptātem et a nullo alio iudicari possunt nec absolui. et ideo vsus istius potestatis est in eo plenus et completus. Et ideo necesse est q̄ si sacerdotes qui receperunt potestatem iudicandi et absoluendi per sacramentum ordinis debeant uti sua potestate circa homines et iudicare et absoluere q̄ ipse p̄mus sacerdos cui subiecti sunt omnes xp̄iani quo ad ptātem iudiciari am subyciat eis hoies et determinet in quo p̄nt exercere ptātem suā quia nullus sacerdos potest alit iudicare nec absoluere aliquē hoiem in terra. cūtus igit ipse nō cōferat ptātem iudiciariā seu iudicandi nec absoluendi. quia xp̄s hoc facit. tamen ipse debet dare potestatem super tales homines. quia ipe ē iudex vt̄is olim xp̄ianoz. Et iō ptās iudicandi et absoluēdi pōt esse maioz vel minor et magis ampla vel restricta scōm q̄ plures vel pauci hoies subiecti sūt tali ptāti vel etiā quo ad ipa peccata minora vel maiora. Et cū tum ad istā potestatē iudicandi vel absoluendi semp supra potatem sacerdotalem est potestas primi sacerdotis et. summi qui potest totaliter impedire vsum. vel dare homines qui subyciant ptāti sacerdotali secundum q̄ voluerit. quia in sua voluntate ꝓsistit. Sic ergo primꝰ t sūmꝰ sacerdos vicariꝰ xp̄i i tris hz i se ptātē sacerdotalē. t hz ptātē ꝓferendi sacīm ordinis vt̄iter t ordinādi quos voluerit. t habet vt̄em ptātē iudicandi et absoluendi super omnes christianos indistincte. et in eo est radicata et plantata ista potestas t ipse potest distribuere omnes christianos p plures partes et dare alijs sacerdotibus ab ipso ordinatis certam portionem hominū christianorum in qua quilibet sacerdos suam exerceat ptātem. Et talis ptās absoluendi et iudicandi recepta a primo sacerdotevocatur potesta s iurisdictionis. quia nullus alius sacerdos habet ius ad iudicandum et absoluendum aliquem christianum. nisi talis ei fuerit datus t subiectꝰ ab ipo vicario xp̄i cuius est tota t complera iurisdictio Et sic apparet q̄ dupler est potestas que datur in sacramento ordinis. scz ptās ordinis et ptās iurisdictionis. Prima immediate descendit a christo et non a summo sacerdote. sed scōa descendit prio a xp̄o t datur primo sacerdotivicario eius et vlterius vicarius distribuit illā ḡbus vult t sicut vult. quia sua est tota et ei tota donata est. Et sic sacerdos ordinatus p sacramentum ordinis recipit potestatem ordinis. sed non potestatem iurisdictionis. Sed quia primus sacerdos et vicarius xp̄i non potest esse per orbem vniuersum. et etiam quia necesse est q̄ vbiq̄ sint sacerdotes q̄ administrent sacramenta t iudicent et absoluāt christianos de peccatis suis. ideo quia ipse habet potestatem vniuersalem libi datam. ideo potest distribuere et dare partem sue potestatꝭ alijs sacerdotibꝰ. et distribuere eis certam portionē chri-

Dupler potestas dat in ordine.

Q̄ papa hz plenitudinē iurisdictōis

stianitatis qui loco sui ererecant potestatem iurisdictionis. et etiam conferant sacramentū ordinis et multiplicent sacerdotes. qui habeant potestatem dispensandi sacramēta immediate. et tales sacerdotes immediate recipientes potestatez iurisdictionis et potestatem dandi et dispensandi sacramentū ordinis vocātur episcopi. quia sunt immediate supra sacerdotes simplicem potestatem habētes. Sic ergo necessarius primo est summus sacerdos. secundo necessarij sunt sacerdotes episcopi. qui habeant potestatem iurisdictionis et potestatem ad ministrandi sacramentum ordinis. et ordinandi sacerdotes alios. et necessarij sunt etiam sacerdotes simplices qui immediate administrent alia sacramenta christianis. Et sic necessarij sunt tres sacerdotes vt sit complementum sēz simplex sacerdos et magnus sacerdos. et summꝰ sacerdos. ita q̄ simplex recipit a magno scilicet ab episcopo sacm̄ ordinis et partem iurisdictiōis sue. ℣ immediatere spicit ppm̄ xp̄ianū cui administrat sacra. sed magnus sacerdos recipit potestatē suam a sūmo sacerdote Et ideo simplex sacerdos est superior ꝯ pars laycalis. et magnus sacerdos est superior ꝯ simplices sacerdotes. et ideo est sacerdos sacerdotum. et summus sacerdos est supra magnum sacerdotem et ideo est eps epōrum. Et sic̄ sacramentū ordinis: sīt mirabilis ordinatio in tota christianitate que debet esse ordinata

Episcopi

Simplex sacerdos

secundum potestatem iudiciariam. Sic ergo hec potestas iudiciaria. s. iudicandi et absoluendi que est potestas iurisdictiōis ꝯ tum ad vsum primo concessa est ℣ data totaliter et plenarie vni et summo sacerdoti cui collata est tanꝯ summo capiti potestas vtis. deinde diuiditur ī ptes ita q̄ primo diuidit ī episcopos et ī magnos sacerdotes deinde descendit ī simplices sacerdotes qui ꝑ byteri vocantur et hoc ab vno capite. Et ideo licet q̄libet sacerdos habeat potestatem ordinis et clauē que ē ptās iudicandi et absoluendi. tñ vsus sue ptātis tm̄m̄ō se extendit ad illos q̄ sunt subiecti sibi ordinarie. Et q; ptās administrandi sacramenta est indelebilis ℣ ppetua in se sicut probatum est de ptāte sacerdotali licet potestas iurisdictiōis possit perdi. ideo sicut sacerdos nō potest perdere ptātē sacerdotalem sibi collatā in sacro ordinis ita etiam eōs q̄ est supra sacerdotem nullo modo pōt perdere ptātem administrādi ℣ ꝓferēdi sacramentū ordinis. q; est ei essentialis et adiuncta ac annexa cum ptāte et gradu sacerdotali. Nec ita ptās est ptās iurisdictionis. ℣ ideo nō dat illo mō sicut potestas iurisdictiōis. nec cum tali ptāte imprimit in alia alius caracter supra caracterē sacerdotalē. quia ille est vltimꝰ caracter. Unde primꝰ sacerdos immediate ordinatus a christo seu primi sacerdotes qui habebant potestatem administrandi sacramentum ordinis propter talē ptātem nō habuerūt

ptās ordinandi semper manet ē episcopo.

Unꝰ ē character vltra potestatis.

alium caracterem in alia nisi caracterem sacerdotalem. et sic̄ est dicendum de aliis sacerdotibus. qui recipiunt potestatem cōferendi ordines. ꝯ̄ ergo datur alius caracter. sed ipse sacerdotalis caracter prius exñs quodammodo crescit in potestate et dilatatur amplificatur et dignificatur. Unde sacerdotalis potestas est sicut potestas liberi arbitrij supra quam non est aliqua potestas naturalis sed sicut liberum arbitrium potest crescere et dignificari et amplificari per scientias et virtutes et artes et per officia. et pter hoc vnum liberum arbitrium ascendit supra alia et non naturalit nec radicaṫr. ita possumus dicere conformiter q̄ ꝫ tis ptās sacerdotalis sit vltimꝰ gradus radicalis in ptātibus spūalibus que dant̄ p sacramētum ordinis. attñ potest crescere et amplificari et dignificari. vt sicut ptās sacerdotal se extēdit ad alia sacra. ita se extēdat ad sacm ordinis. ita q̄ non sit alia ptās noua. sed prima amplificata et magis dilatata. Et ideo sicut potestas sacerdotalis est indelebilis ita etiam potestas epālis. Et sicut potestas epālis extendit se supra potestatem sacerdotalem ad cōferendum sacramentum ordinis qō ei ptātium. quia in eo datur ptās. ita etiam se extendit ad sacm cōfirmationis. in q̄ sacō datur ptās et virtus pugnādi publice cōtra inimicos chr̄isti. et est quasi officiū quoddā spūale et quia reqrtur ibi maxima potestas et magna firmitas. ideo non debet dari per simplicem sacerdotem. qui habet potestatez simplicem. sed per magnum sacerdotem et epīscopum. qui habet potestatem per excellentiam et habet potestatem supra potestatem quia hz ptātē supra sacramentum ordinis quod est potestatiuum. Et sic duo sacramēta debent amminiſt rari ab illis magnis sacerdotibus et episcopis.

ptās episcopalis est indelebilis.

¶Epilogatio. Titulus. cccxij.

SIc igitur apparet ex omnibus supradictis qualiter pars clericalis est excellentissime ordinata et regulata ac dispolita per mirabiles gradꝰ ēsip quādā mirabilissimā scalam ab infimis ad supiema ascēdēdo et descēdēdo a supimis ad infima. quoniam primus ascensus est tonsura clericalis. secundus est psalmistatus. et isti duo non sunt ordines. tercius ē ostiariatus. quartus lectoriatꝰ quintꝰ exorcistatus. sextus acolitatus. septimus subdyaconatus. octauus dyaconatus. nonus sacerdotalis siue presbyteratus. Et hic est finis i ordinibus. sed per modum complementi superponitur istis ordinibus sacris episcopatus. archiepiscopatus patriarchatus cardinalatus ꝛ papatus a quibus sacri ordines fluunt et dispensantur. Et sic decimꝰ ascēsus est epatus vndecimꝰ patriarchatus ꝛ vltimꝰ est papatus i quo est summꝰ sacerdos. Et quia potestas per excellenti

am quãtomagis descẽdit tãtomagis dilatat.et quãtomagis ascẽdit tãtomagꝫ vnit sicut etiã fit in scala nature.qui quanto magis ascendit.tanto magis tendit ad vnitatem. ideo plures sunt ep̃i. pauciores archiep̃i. paucissimi patriarche. et vnicus papa qui est pr̃ oim patrum spũalũ.et omniũ fideliũ xp̃ianoꝝ princeps p̃cipuus caput indiuisũ.pontifex sũmꝰ xp̃i vicarius.fons origo et regula oim principatuũ spũaliũ in xp̃ianitate.a quo tanq̃ a summo deriuatur ordinata ptãs vsq̃ ad infima membra xp̃ianitatis. Ecce igit̃ qualiter pars clericalis eleuatur modo ordinato et mirabili supra partẽ laycalem Si ergo per totũrã clericalem in qua fit quedã eleuatio alioꝝ est honorandus.q̃ tomagis honorari dz ille q̃ plus eleuat̃ p sacrm ordinis ꝺz suos gradus z q̃ tomagis eps.z sic vlteriꝰ ascendẽdo. Et sic apparet qualit xps per vnũ sũmũ sacerdotẽ vicariũ suũ tenet totaz xp̃ianitatẽ sibi copulatã colligatam z vnitam. Patet etiam qualiter per vnũ sacerdotẽ tota xp̃ianitas est in se ordinata colligata et vnita fortissime. Et q̃m potestas ista vniuersalis primi sacerdotis est sp necessaria toti xp̃ianitati tanq̃ pma influens in oẽs ptãtes ab ipa deriuatas.et quia primus sacerdos poterat mori. et potestas ista erat sibi data non propter seipsum.sed propter alios ideo sic debuit ei dari a xpo talis potestas vt posset transire in alium posti ipsum. et hoc fuit necesse. Et ideo quia ista ptãs dependebat a xpo a quo erat suscepta et non ab alijs. et tota erat ipsius sũmi sacerdotis immediate ordinati a xpo. sequit q̃ taliter fuit ei tradita. q̃ ipe habuit auctoritatem et ptãtẽ ordinandi et dispensandi z disponendi de ipsa ptãte sua modum et formã qualiter trãsiret in alium posti ipsũ et relinquẽdi eam toti xp̃ianitati.et postq̃ semel sibi data fuit :potuit ordinare de ea sicut voluit ad vtilitatem xp̃ianitatis et commodum.quia ꝓpter hoc data fuit. Et ideo ptãs ista vis nõ põt perdi.et semper remanet i xp̃ianitate radicaliter sicut primus sacerdos cuius erat ordinauit. Sic ergo apparet ex his q̃ ista potestas durabit q̃diu xp̃ianitas durabit. Et q̃ christus est immortalis existens sẽper vnus. ideo ea q̃ ipse ordinauit semper permanebũt. Et ideo xp̃ianitas ordinata ab ipso p sua sacramenta.et per suũ primum sacerdotem vicariũ eius. et per alios sacerdotes prius vnitos cum summo sacerdote vicario suo semper durabit. q̃diu mundus durabit. quia perire non potest nisi pereat xps quod fieri non potest. Ipse em̃ est sacerdos summus in quantum homo non descendens ab aliquo sacerdote. sed immediate a deo z manet in celo in eternum q̃ est benedictus in secula seculorum.

ptãs vniuersalis pape nõ põt ꝑdi.

¶ De comparatione partis clericalis ad partem laycalem.

¶ Titulus.cccxiij.

QUoniam autē iam dictū est q tota xp̄ianitas de necessitate partitur et distinguitur in duas partes generales scz in partem clericalem. et laycalem. seu in partē dantem et in partem recipientem. ita q ille due partes distinguūtur per dare z accipere. et ppt hoc pars dans est nobilior q̄z pars accipiens. et q pars laycalis est pars accipiens. iō est inferior z minus nobilis. scz pars clericalis est ordinata in se pulcherrime z mirabilissime tāq̄ pulcherria hierarchia gradatim ordinata ideo necesse est q pars laycalis sit etiaz ordinata suo modo. Unde iste due, partes faciūt vnam ecclesiam et vnum corp⁹ et quasi vnū hominē. ideo quia vna est superior et alia inferior. vna dans et altera recipiens. et sic se habent sicut corpus et anima. q sicut ex corpe et anima fit vn⁹ homo. ita ex istis duabus partibus fit vna ecclesia. Et sicut se hz anīa ad corpus cui influit vitam corporalē et ē supior. ita ps clericalis influit i ptē laycalē vitā spūalē. Et sicut aia ē ordinata p suas potētias z potestates vt iā declaratū ē. ita etiā corp⁹ est ordinatum p suas mēbra z organa visibilia. Et iō etiā necesse ē q sicut ps clericalis ē ordiata pulcherrime per ierarchiā mirabilē. ita etiā ps laycalis sit ordinata suo mō p suā ierarchiam. Et q pars clericalis ē ordinata in seipa per ptātem spūalē. q̄ stituit in ea multos gradus vt declaratū ē ita etiā pars laycalis dzeē ordinata in seipsa per ptātē corporalē z tp̄alē. qa sicut ē ptās spūalis. ita etiā ē ptās corpal. Quia sicut est aia. ita est z corpus. Et sicut sūt bona q̄ respiciunt aiam. ita sūt bona q̄ respiciunt corpus. Et sicut sūt bona que respicūt corp⁹ in se. ita sūt bona que respicūt aiaz in se. Et sicut aia habet suā vitā spūalē. ita corpus hz suā vitaz corpalē. Due igitur sūt vite. scz vita terrena z vita celestis. seu vita corpalis z vita spūalis. Uita q̄ corpus vuit et anīa. et alia qua aia viuit ex deo z vita q̄z hz suū bonū quo nutrit z vegetatur quo possit subsistere et permanere. Uita eīm corporal seu terrena nutrit bonis terrenis et vita spūalis bonis spūalibus. Ad vitā terrenā ptinent ola q̄ sūt terrena z ad vitā spūalem pertinēt ola q̄ sūt spūalia. Et ideo sicut necessaria fuit potestas spūalis ad amministrandū bona spūalia. scz ipa sacramenta in quib⁹ cōsistit vita spūalis: ita necessaria ē ptās terrena et secularis ad amministrandū bona terrena. Et sicut fuit necessaria iurisdictio seu ptās iurisdictiōis spūalis. ita necessaria est ptās iurisdictionis tp̄alis seu terrene. Et ideo sicut ps clericalis est ordinata per ptātē spūalē. ita pars laycalis est ordinata per ptātem terrenā. Et sicut spūalis ptās hz multos grad⁹ et multos ordines ptātū. tñ oēs sūt subvno capite. ita ptās terrena hz multos grad⁹ z multos ordinatos sub illis. z hz vnū caput scz imperialē z regiā ptātē. Quanto

Duplex vita.

Necessaria ē potestas tēporalis.

Ptās spūalis est dignitualis

ti. ccevij.

Ti. cccxi.

na.

aute spūalis vita est dignior vita eterna. et alia dignior corpore. tanto potestas spūalis dignior est terrena et precedit eam in honore ⁊ dignitate. Et sicut alia regit corpus ita potestas spūalis debet regere corpoalem et terrenā. Et sicut anima non fecit corpus sed deꝰ fecit tam animam q̄ corpꝰ ita pot estas spūalis nō instituit thalem. sed deus immediate ordinauit et instituit eas. Et sicut corpus est ꝓpter aiaꝫ ⁊ ad illam ordinatur. ita ptās terrena est. ꝫ ꝓter spūalē ⁊ ad illam ordinat. Et sicut corpꝰ dz esse subiectum anime. ita terrena ptās debet eē subiecta spūali. Et his omnibus apparet esse tres mirabiles ordines in mundo. primo ordo nature qui iam in ꝓncipio huius libri positus est qui est ordo creaturaꝝ. et alij duo ordines sunt in hūana natura et in xp̄ianitate ꝙ duas ptātes. scilz ordo ptātis spūalis et ordo potestatis corpoalis seu temporalis. Et de tanto ordines illi excellunt ordinem nature. de quāto homines excellūt alias creaturas. quia isti duo ordines fundant in natura hominū. In ordine em nature vna creatura eleuatur supra aliam. et hō eleuatur super oēs creaturas. sed i istis duobus ordinibus hō eleuat sup hoies et populus super populum. ⁊ gens super gentē. Si ergo mirabilis est mūdꝰ ꝓpter mirabilē ordinē nature. mlto mirabilior ē ista xp̄ianitas seu ecclesia ꝓpter duos mirabiles ordines duarū ptātū. Cōparatio duaꝝ potestatum inter se.

Tres mirabiles ordines in mundo.

ergo istos duos ordines adnuncem. et videbis excellentiam eorum.

¶ Cōparatio duaꝝ potestatum inter se.

¶ Titulus.cccxliij.

Et qm̄ ptās corpalis seu tpalis que respicit. et ordinat partē laycalē est tanq̄ corpus. ⁊ ptās spūalis que respicit ⁊ ordinat partem clericalem est sicut anima et spūs. ideo sicut deus fecit primo corpus ante aiam. ⁊ corpus primo est. q̄ aia. primo corpus et vltimo aia recipitur in corpore et ipsū perficit informat et viuificat. ita cōformiter potestas terrena seu secularis primo fuit in terra aq̄ spūalis. et deus primo ordinauit ipam qui erat tā q̄ corpꝰ ⁊ iō debuit p̄cedere et ꝓparare ad recipiēdū ptātē spūalem sicut corpꝰ aiaꝫ Et ideo p multa milia anno fuit ptās terrena in mūdo. ⁊ cōtinue paulatim disponebat et ꝓparabat. et qñ fuit ꝓparata et dispolita ad respiciendū potestatē spūalē tūc venit ptās spūalis in mūdū. et tunc venit xp̄s in mūdū ordinās ptātē spiritualē. ita tunc ptās terrena erat per vniuersū mundū ordinata et habebat suū caput in maiori ciuitate totius mūdi. s. in roma. Et iō in illa ciuitate vbi ptās terrena habebat suū caput. ibi ptās spūalis recepta fuit ⁊ collocata. ⁊ ibi ptās potuit sibi suū caput ⁊ subiugauit sibi ptātē terrenā. Oportebat ei ꝙ ptās spūalis poneret suū

Q̄ papa dz esse in roma.

caput in maiori ciuitate totius mundi. Et sic terrena ptās spūalē recepit ptātē sicut corpus aiam. z quasi fecerunt vnū hominē nouū z ideo insimul sunt mixte per totā xpianitatem et vna iuuat aliam. Unde postq̄ terrena ptās q̄ primo erat. nō erat destructa per aduentū potestatis spūalis. sed ē ei subiecta z seruiens. signū est q̄ potestas tpalis a deo erat. q̄ si a deo non esset destructa fuisset. nec fuisset mixta cū spūali. z iō sicut anima vinificat et informat corpus. ita ptās spūalis vltimo veniens tāq̄ nobilior z excellentior z tāq̄ forma z aia eius vificauit tpalem et informauit z reduxit eā ad deū sicut anima reducit z ordinat corpus ad deū. Sic ergo si terrena potestas separet a spūali ptāte. necessario ē mortua z separata a deo totaliter. et est sicut corpus sine aia.

Portatur pncipes ad obedientiam pape.

Caueāt igit pncipes terreni ne veniāt contra ptātē spūalē. caueant ne sint inobedientes ei. z studeant vt seruiant ei q̄ statim ptās eorum est mortua dū nō seruit ptāti spūali. et ē sicut corpus sine anima. Cōsiderant moderni pncipes qualiter predecessores eorum quorum ipsi sūt successores fuerūt subiecti et obedientes potestati spūali. cogitent q̄liter caput potestatis terrene scz romanū imperium fuerat subiectū spūali potestati per mille annos et vltra. Timeant igit omnes xpiani qui sūt maiores z minores xpm. cuius vicarius subiugauit sibi omnē terrenā ptātē.

¶ Timeant oēs pncipes xpm. q̄ eorum pdecessores q̄ fuerūt excellentiores et maiores subiecerit colla sua vicario eius et ei tāq̄ veri subditi seruierunt. Cuius ergo ausus est persequi ecclīam xpi? Cogitent omnes xpiani q̄ xpianitas aliquādo nō erat et qualiter incepit z creuit. et q̄liter ad summā altitudinē deuenit. qualiter perseueranerit et qualiter permanit. z ineāt q̄ xpi filiū dei sicut pdecessores eius inuerunt eū. et eū honorēt sicut pdecessores eū honorauerūt. Ut deant magnificentiā z et excellentiā suorum predecessorū. z eorum puta tem et reputēt se nichil in respectu eorū. Si ergo illi qui tam excellentes fuerunt timuerūt xpm et ei obedierūt et in eū crediderunt ac fideles fuerunt ipmq̄ honorificauerūt. et vicario suo subditi ac obedientes fuerunt. ac omnes xpi amicos dilexerunt. quāto ergo magis illi qui nunc sūt cum nichil sint respectu illorū debent magis timere christum et ei obedire ac eundem honorare ac subditi esse suo vicario.

¶ Etiam pensant qualiter ista potestas existit in ciuitate famosissima totius mundi q̄ dominabatur toti orbi. et vltra mille annos fuit ibi sedes istius potestatis spiritualis.

¶ Septimum z vltimum sacramentum est matrimonium q̄ est inseparabilis coniunctio viri et mulieris introducta per liberum arbitrium et consensum animorum verisq̄ expressa per verbum vel aliquod signum. et est institutum vt sit officium sacramentum z remedium. officium

um ad multiplicandum sacramentum ad significandū remedium cōtra peccatum.

Titulus.cccxv.

QUoniam autez deꝰ nō fecit oēs hoīes insimul sicut fecit angelos insimul. sz solū fecit primū hominē z primā mulierē imediate per se sine adiutorio alterius. et ordinauit vt homines multiplicarentur p ꝓpagationē z gñationem. ita q vnus ab alio generaretur et descenderet. vt sic maior vnitas et maior amor esset inter homines. qz hoīes se reputarent ꝯsi vnum hoīez dū viderēt se oēs ab vno descendisse hoīe. vt sic modꝰ generādi esset signū vnitatis z societatis. Et qz totū ꝓncipale bonū hoīs est vt habeat ꝓiunctionē et societatem cū deo. qz p talē societatē hō recipit vitā a deo z totū bonū suū. ita q vita hoīs ꝓsistit in societate dei. vt elit iā declaratū ideo qz ista societas hoīs cum deo est occulta z inuisibilis z spūalis. z est finis z ꝓplementum hoīs debuit significari figurari z repsētari quātū fieri potuit p res visibiles z sensibiles vt semper homo haberet aliqđ signū manifestū visibile per qđ repñtaret z figuraret eiꝰ ꝓiunctio z societas quā debet hēre cum deo p amoꝛē tangē suū ꝓncipale bonū z semper videre ꝯsi in speculo suum bonum. Et ideo qz ꝓiunctio z societas inuisibilis dz significari figurari z repñtari per coniunctionē visibilez. qz etiam istud signū repñtans istam ꝓiunctionem spūalem debet esse propinquissimum ipi homini. ideo deꝰ ordinauit q nō solū genꝰ hūanū p gñationem multiplicaret. sz talit z taliter modo multiplicaret et crescere vt modus generandi z multiplicandi esset signum visibile figura z repñtatiꝰ istiꝰ ꝓiunctiōis z societatis spūalis z inuisibilis quā hō debet habere q amorem cum deo i quo cōsistebat totus statꝰ hois. Et iō ordinauit deus z instituit vt ꝓpagatio z gñatio ac multiplicatio hoim fieret p ꝓiunctionē maris et femine. q quidē cōiunctio esset indiuidua et singularis. z hoc est matrimoniū. Et ideo a ꝓncipio fecit ꝓmū hoiem z ꝓmā mulierē z non plures viros neq; mulieres. sed vnicam z singularē vni viro et voluit q ista ꝓiunctio esset inseparabilis z indissolubilis. Et ideo iꝑm matrimonium fuit ordinatū a deo i ꝓncipio nature hūane ad duo. sez vt esset officium generandi et multiplicandi hoīes. z vt esset signum z sacramētū repñtans z significans ꝓiunctionem inuisibilem z spūalem aīe cum deo per amorem liberalem z spontaneum. Unde a principio deꝰ fecit duas mirabiles coniunctiones in humana natura. Prima fuit qñ coniunxit aiam rationalem cum carne seu cum corpore. et ista fuit naturalis. et non precessit cōsensus. quia ipsa nesciebat quoniam nondū erat. sed deus creando animaz coniunxit eam cum corpore. Et istud fuit primum matrimonium. Aliam vero fecit deus con-

Quare oēs homines ab vno sūt.

Cōiūctio inuisibilis cū deo.

Cōiūctio visibilis. s. matrimonium.

Due coniunctiōes i natura hūana.

iunctionem in natura hūana
qñ cōiūxit mulierē cū viro i vna
societate iſepabili. ⁊ iſta socie-
tas fuit maior ⁊ nobilior ⁊ ilta
fuit voluntaria et liberalis et
non naturalis. ⁊ per consensū
viri et mulieris ⁊ p amorē vtri-
usq;. Et pma societas erit signū
⁊ repſentatio iſtius p iunctiōis
qz sicut sīa est maior ⁊ superior
ac dignior et caro inferior. ita
vir est maior ⁊ supior ac dignior
et mulier est inferior. et sicut a-
nima vna fuit cōiuncta cūvna
singulari carne ⁊ nō cū pluribꝫ
ita vnus vir cum vna muliere
⁊ nō cū pluribus ⁊ sicut prima
cōiunctio nō pōt destrui nisi
per mortē. ita nec cōiunctio vi-
ri ⁊ mulieris poterat destrui ni
si per mortem. Sic ergo pma so
cietas q̄ fuit in hūana natura
radicalis ⁊ fundamentalis sc̄z
anime cū carne significabat ⁊
reputabat sc̄am societatem ⁊
cōiūctionē que erat in hūana
natura. q̄ erat viri et mulieris.
Et ista sc̄a significabat ⁊ figu
rabat tertiam coniunctionē seu
societatē q̄ est sīe cū deo seu hu-
mane nature cū deo. Et ista est
maxima ⁊ maior omniū. Et sic
ambe societates pme q̄ erant in
humana natura erāt ppt̄ ter-
tiam coniunctionem q̄ erat ho-
minis cum deo.

¶ De comparatione istarū so-
cietatū inter se.

Titulus. cccvi.

ET quoniaz iste tres socie
tates sunt ordinate in-
ter se ⁊ vna ascēdit sup aliā i di
gnitate ⁊ nobilitate quasi per
quandam scalam et vna repre
sentat aliam. ideo cōpem⁹ eas
adinuicem. Unde due prime q̄
sunt infra humanam naturaz
sunt propter illam que ascēdit
supra humanam naturam. In
prima enim societate ⁊ coniun-
ctione caro ascendit ad spiritū
rōalē et coniungitur cū eo na-
turaliter. in secunda societate
mulier ascendit ad virum et cō
iungitur cum eo per liberum cō
sensum. Et q̄ mulier hz carnez
et spīm seu animā et vir etiam.
ideo fit ibi duplex coniunctio
seu societas scilicet anime siue
spiritus cum spiritu et carnis
cum carne. quia anima viri cō-
iungitur cum anima mulieris
⁊ econuerso per amorem et con-
sensum. et caro viri cū carne mu
lieris. sed in tertia societate tā
vir q̄ mulier coniungitur cum
deo, et non solum vir et mulier
sed tota humana natura debz
coniungi cum deo. quia ad hoc
ordinata est. Sicut ergo in pri
ma coniunctione ⁊ societate q̄
est anime seu spūs cum carne.
ipsa caro viuificatur exaltatur
nobilitatur ⁊ dignificat̄ per so
cietatem cum anima rōnali.
ita q̄ ex seipsa non habet vitā
immo est nihil. et sicut etiaz mu
lier in secunda societate viuifi-
catur fortificatur ⁊ exercitatur
ac nobilitatur per societatem
viri ita etiaz significatur q̄ tā
vir q̄ mulier et tota societas si
ue congregatio hominum viui-
ficatur nobilitatur ac dignifi-
catur et exaltatur per societa-
tem et coniunctionem cum deo
Et sicut tota caro est coniuncta
cum anima. ita mulier cū viro.
sic etiam tam mulier q̄ vir d̄ fa
ciunt vnā cōgregationē debēt

Duplex
cōiūctio i
matrimo-
nio.

consungi cum deo per amorem
et per ꝙs tota congregatio vi
roꝝ et mulierꝝ. Sicut aūt in hu
mana natura due fuerunt so
cietates ꝛ ꝓiunctiões. ꝓma
aie ꝛ carnis q̄ faciūt vnā ꝑsonā indiuiduā. Et scda mulieris
cum viro q̄ faciūt vnā per amo-
rem ꝛ consensum ac volūtatem
Quō ecclesia est vxor xpi
ꝛ nato filius dei dicebat
isepabilē: ita significabatur ꝙ
due erant societates ꝛ cōiunctio
nes possibiles nature hūane
cū deo. vna ad modū aie cū car
ne ꝙ vnitonē ꝑsonalē. ita ꝙ deꝰ
et hō cōtineatur in vna persō-
na. et alia societas per amorē
et voluntatē aliter nō pōt hūa
na natura cōiūgi cum deo nisi
istis duobꝰ modis. Et qm̄ filiꝰ
dei est vnitꝰ ꝑsonaliter cū hūa-
na natura. ideo cōpletꝰ ē ista
societas q̄se hz ad modum aie
cuz carne. Et qz xp̄s deus ꝛ hō
i vna ꝑsona vlteriꝰ ꝓuenit ꝛ vni
uit sibi xp̄ianitatē q̄ est vna so-
cietas ꝛ vna congregatio oim
xp̄ianoꝝ q̄ vocaī ecclia. q̄ habz
modū vnitat; ꝛ verā vnitatem
q̄ tū fieri potest. qz tota xp̄iani
tas est cōiūcta cū vno sūmo sa-
cerdote vicario xp̄i. Et tō tota
Quō ecclesia est vxor vel spōsa xpi
ecclia est ad modū mulieris seu
vroris. Et xp̄s hz modū viri. qz
tota eccl'ia est quasi vna ꝑsona
et xp̄s est alia ꝑsona. et est ibi
mrimoniū sicut inter primū vir
et primā mulierē. Sic igit in ꝓ-
mo statu hois ante lapsū erat
societas et cōiunctio cōgrega
tionis viri ꝛ mulieris cū deo nō
dū incarnato. et ista erat per
amorē. ita ꝙ ibi erat cōgrega-
tio et ecclesia hoīm. nū. sz modo
in reparatione facta est cōiun
ctio et societas xp̄ianitatis seu
ecclesie cum filio dei facto homi
ne ꝛ incarnato. Et sic modo sūt Due so-
due cōiunctiones seu due socie cietates.
tates. ꝓma est filꝰ dei cuz hu-
mana natura ꝛ cū hūanitate
ꝓpria et singulari. et scda est so
cietas xp̄i dei et hois cū tota
xp̄ianitate q̄ est sua ecclesia ꝛ ē
tota sua. et ista est maxima con
iunctio et maxima societas que
possit esse. quia maximꝰ est xp̄s
deus et homo et maxima est ec-
clesia. Et sic sunt ibi due vxores
ꝓma est hūanitas dei. secun-
da est ecclesia que est vxor chri-
sti dei et hois. Uñ eccl'ia habet
se ad modum prime mulieris.
qz sicut prima mulier descendit
de viro ꝛ fuit formata de viro.
ita tota eccl'ia descēdit de xp̄o
et est formata de xp̄o. qz tota
xp̄ianitas ē renouata ꝛ restau
rata per sacramēta xp̄i que ha
bent totā ꝛtutē a passione et
morte xp̄i. et iō recte tota xp̄ia-
nitas seu eccl'ia est vxor ꝛ mu-
lier seu spōsa xp̄i. Et istud ma
trimoniū xp̄i et eccl'ie sue recte
significat ꝙ matrimoniū viri et
mulieris. qz sicut vir et mulier
hñt ꝙformitatē in natura. ita
xp̄s et sua eccl'ia hñt ꝙformita
tē i natura. qz xp̄s hz carnem si
cut eccl'ia. ꝛ iō est ibi dupler so-
cietas. vna ꝑ dilectionē ꝛ amo
rē ꝛ alia ꝑ ꝙformitatem carnis
sicut vir et mulier hñt societatē
ꝛ ꝑ amorē ꝙformitatē carnis.

¶ Qz sacm̄ mrimonij est anti
quū ꝛ nouū sacm̄.

Titulus.cccxbii.

Et qm̄ matrimoniuz ꝓpt̄
hoc est sacm̄. qz ē signum
et significat ecia aliquā remis

crā et sctām et inuisibilē z spūalem. z qz nobilius z principaliꝰ sine cōparatione est illud quod significatur q illud qđ significat. qz signū est ppter signātū et non econuerso. ideo sine cōparatiōe nobilior est illa ꝓiunctio spūalis q significatur per matrimoniū q ipm mīmonium. Quia z q mō mīmonij. Et qz ipm matrimoniū est institutuꝫ z ordinatū ad significandum z repātandū conuniū signet crionē z vnionē spūalem q fit z fieri debet inter hūanā naturā seu aiam et deum. quia vtraq est voluntaria z fit per liberum consensum. ideo quia ista cōiunctio aliter fuit a principio humane nature in statu pfecto. et aliter in reparatione post lapsum. qz a principio humana natura cōiungebat deo solum p amorem et liberum cōsensum. sed post lapsuꝫ in reparatione. facta est noua coniūctio et vnio inter deum et humanā naturam. quia persona filij di coniunxit se humane nature in vnitate psone. et factus est de homo qui est xps. et vltra hoc ihe xps deus et hō coniunxit sibi nouā societatē. qz formauit ecclesiam seu xpianitatem totā nouā per sacra et lauit z ablut et sic facta est noua conunctio spūalis inter xpm et suam nouam eccl'iam. Et sic sunt tres coniūctiōes spirituales. Et iō post q matrimoniū fuit ad hoc principalius institutū. scz ad significanduz cōiunctionē q fit inter deum et humanam naturam. sequitur q sicut a principio fuit institutū ad significandum primā coniunctionē spūalem. ita iam de nouo debuit institui et ordinari ad significandum nouam coniunctionem inter personam filij dei et hūanitatem quā assumpsit. et contūctionem nouam inter xpm z ecclesiaz nouam. quia vtraq est voluntaria et per consensum liberum. et vtraq est ad modum matrimonij. Et ideo matrimonium est antiquum et primum sacramentum. et est etiā nouuz sicut baptismus et alia. quia dignū est q ista conunctio noua facta in repatione significaret et repātaret sicut illa antiqua. Et sic matrimoniū est sacramentū xpi sicut alia quasi i nouatū ad nouā significatiōez Et sic tres coniunctiones spirituales repātantur per matrimoniū. scilicet prima que erat hominis seu aie cum deo solum per amorem. et alie due scz filij dei cum humana natura quam assumpsit. et christi et ecclesie sue quam formauit. Unde in vtraq cōiunctione est vnio duorum. vnius sicut agentis et influentis. et alterius sicut patientis et suscipientis. et hoc per vinculum amoris. quod procedit ex mera voluntate. Et iō recte significat z repātat vtraq cōiunctionū istaz spūaliū p mīmoniū. qđ ē ꝓiūctio duarū psonaz. quaz vna ē sicut agēs z influēs. scz virilis sexus. z alia est sicut patiens z suscipiēs sicut muliebris sexus. et hoc ex mutuo consensu voluntatis.

Et ideo sequitur q sacramētū matrimonij est magnū sacrm ppter istas coniunctiōes spūales quas representat et signifi-

cm. et specialiter ꝓpter tertiã coniunctionem ⁊ vltimã que est xpi ⁊ eccl'ie. vñ illa rectissime rep̃sentantur in mr̃imonio. quia sicut in mr̃imonio est duplex coniunctio. vna per amorem et ista est voluntatum et animorũ. et alia per copulã carnalẽ: ⁊ ista est completa cõiunctio que est corpis q̃ sequitur exp̃ma. ⁊ ibi est tota cõsummatio mr̃imonij. ita similiter in ꝙiunctione xpi ⁊ eccl'ie sue sũt due ꝙiunctiones vna per amorem ex vtraq; parte et alia per conformitatem ⁊ similitudinez nature. quia christus et ecclesia habent conformitatem carnis in procreando nouos et spirituales homines. et sic sunt due magne coniunctiones.

¶ Q̃ matrimoniũ inquãtũ est sacramentũ christi dat gr̃am ⁊ adiutoriũ spirituale contra carnalez concupiscentiam ad operandum illa que sunt necessaria in matrimonio

Titulus .cccxviij.

ET q̃m mr̃imoniũ ẽ sacr̃m xpi sicut alia sacramẽta. ideo oportet q̃ sicut alia sacramenta dant certam gratiam et specialem et adiutoriũ aliquod spirituale sicut hõ indiget. ita etiam sacr̃m mr̃imonij det et ꝙfert aliquã gr̃am certam ⁊ adiutoriũ spũale sicut indiget hõ i his q̃ sũt necessaria ad matrimoniũ. Vñ cuz in mr̃imonio det hoi facultas ⁊ ptãs vtendi sua vroze ad procreationẽ. plis ⁊ hoc ex diuina institutione. dat etiã ibi gr̃a. cum qua illud ꝙueniẽter fieri possit. sicut dictũ fuit in sacramẽto ordinis illis q̃ digne suscipiũt sacr̃z mr̃imonij. ⁊ in fide xpi recta intentione. vt sez vniantur ex consensu boni amoris ad procreandum prolẽ ad dei seruitium. Tales recipiũt gr̃am in matrimonio que adiuuat eos contra concupiscẽtiam carnalẽ et per talẽ gr̃am anima subleuatur a corruptione ꝙcupiscẽtie libidis iordinata. vt sit ibi copula singl'aris copula vtilis ⁊ copula ipsepabilis q: ista sũt necessaria in mr̃imonio vt sit perfectum et sanctũ. Et sic ex ista gratia datur remediũ ꝙtra tres inordinatiões cõcupiscentie. et nascit triplex bonũ mr̃imonij. Ꝓmũ bonum quod nascitur est illud. qr eñ cõcupiscẽtia carnalis ad multas inclinat mulieres qr luxuriosus nõ est contẽtus de vna sed in mr̃imonio datur gr̃a hoi vt sit contentus de sua vnica. et sic pronitas et concupiscentia ad multas mulieres tollit per copulam singularẽ. Scõm bonum est. nam cõcupiscentia inordinata inclinat ad delectationem ⁊ nõ ad fructũ ⁊ vtilitatem fructus q̃ est ꝓles. sed tm̃ ipa querit satisfacere sue cõcupiscẽtie. ⁊ iõ in mr̃imonio datur gr̃a et adiutoriũ vt nõ cognoscat vroꝛem nisi cã prolis. et sic talis inclinatio tollitur ꝙ copulã vtilez et fructuosã. Tertium bonũ est istud. nã post impletionẽ ⁊ opis carnalis ꝙsũmationẽ gñaẽ fastidiũ ⁊ nauseã. vñ postq̃ luxuriosus cognouit illã respuit illã ⁊ desiderat aliã. ⁊ iõ in mr̃imonio dat gr̃a ⁊ adiutoriũ vt semp velit esse cum sua vnica. ⁊ sic tale fastu-

Tripler bonũ mr̃i monij.

Gr̃a ofer tur ꝓsacr̃z mr̃imonij

dium tollit p copulā insepabilē. Et vlterius ex copula singulari nascitur bonuz fidei vt ad aliā non accedat. et ex copula vtili insequitur bonū prolis et ad hoc bonum ordinatum est matrimonium quantum ad officium nature. et etiam ex copula insepabilitatis oritur bonū sacramēti. qz talis copula insepabilis est sacrā ꝯiunctionis spūalis. ideo dicte. Et sic tria bona nascūtur ex matrimonio. scz fides seu fidelitas. proles et sacramentū. et sic gratia p̄stat remedium ꝓtra cōcupiscentiā. z iō matrimoniū est ordinatū in remedium cōtra cōcupiscentiā. quia p gratiā q̄ in eo dat reprimit ꝑcupiscentia i sua radice vt sit moderata. et etiā p illa tria bona q̄ sūt in ipo honestat ipaz copulā carnalem et ipam ꝑcupiam vt scz ad eus ad quem cōcupiscētia inclinat careat turpitudie et fiat honeste. quia illa tria bona cooperiunt turpitudinē illius actus q̄ alias esset turpissimꝰ et i excusabilis z nullo modo licitus. ita q̄ illa tria bona vel vnū eorum excusant coitum vt non sit peccatū. quia alias esset pctm̄. Et sic matrimoniuz dat remediū vt nō sit peccatū. quod alias esset peccatuz quia plus habent illa tria bona de honestate z bonitate q̄ illa operatio habet de turpitudine et inhonestate. Item etiaz matrimoniū dat remediū cōtra ardorē ꝑcupiscentie et omnes eiꝰ corruptiones que sequerentur si matrimoniū nō esset. quia dū satisfacit ꝑcupiscentie in actu matrimoniali. tūc ipsa cōcupiscentia non ita incitat. sed remittit feruor libidinis q̄ multi vterentur per cōcupiscentiā nisi haberēt vxorem. quā cognoscēdo euadāt ardorē. et adultionem carnis. et ideo melius est nubere q̄ vri. Et sic matrimoniū liberat a peccato qđ alias cōmitteret. Et sic apparet q̄ i matrimonio tria cōsiderantur primo signū seu significatio seu sacramentū. officiū z remediuz Et q̄tum ad significationē duplex ē significatio. quia significat coniunctionem xp̄i et ecclesie per amorem z cōformitatem cōiunctionem nature. Et sitꝰ duplex est officium in matrimonio. vnū ē p mutuā nutritionez viri et mulieris. quia ad inuicem sese fouēt z nutriunt et iuuāt. z aliud est officiū procreandum plē. Similiter est duplex remedium. vnum quātum ad furū cōcupie. s. vt hō nō tēdat nez vadat in oēm mulierē aliud remediū est q̄tum ad inordinationē vt. s. nō cognoscat mulierem amore libidinis z delectatiōis nec sine affectu matrimoniali sz cā ꝓpis. Et sic sūt duo significata duo officia et duo remedia. primū significātū z primum officiū et primū remediū sunt in sacramento matrimonij q̄tum ad coniunctionē animarum. sed fm significatuz et fm officiū et fm remediū sūt in eo q̄tū ad ꝯiunctionē corporum. Sicut aūt in alīs sacramentis est aliq̄d visibile seu sēsibile exterius apparens z aliquid inuisibile quod significatur ita similiter est in isto sacramēto. quia aliter non esset sacra-

Matrimoniū ē iremedium.

Tria in matrimonio.

Duplex officium.

Duplex remediuz

Materia et forma matrimonij.

mentum. et ideo in illo sacramento sunt verba et signa exteriora seu actus et operationes exteriores loco rerū corporalium que sunt in alijs sacramentis. sicut in baptismo ablutio aque. Et ideo illud sacrm fit sicut sacramētū penitētie. i quo nō erat aliqua res corpalis. sic ḡ verba exterius dicta a viro et muliere p q̄ significatur ⁊ declarat̄ ꝓsensus interior amborū. sūt totū illud qō apparet ꝓmo in matrimonio. ⁊ ipe consensus interior est illud quod significat in mrīmonio sicut cōfessio significat cōtritionē ⁊ displiciam interiorē in ipo sacramento penitentie. Et deinde ex illo causat̄ vinculū obligatoriū inter virū ⁊ mulierē invisibile et spūale. et coniūctio que nunq̄ dissolui pōt. ⁊ hoc ex ordinatione dīna. quia deus instituit matrimoniū ꝓpter significationem coniunctionis spūalis. et illud vinculū obligatorium tm̄ ꝓpter mutuū cōsensum viri⁊ mulieris exp̄ssū et declaratum p verba exteriora vtriusq̄ vel p signa alia est ꝓpie matrimoniū. Sic ḡ cōsensus p verba declaratus nō est matrimoniū sed causat matrimoniū. ⁊ sic sūt ibi tria ordinē scz verba exteriora significantia. et ipe cōsensus spōtaneus viri⁊ mulieris. ⁊ ip̄m vinculum obligatoriū rātū indissolubile et infrāgibile. et tale vinculū est sacramentū et significat cōiunctionem spiritualem inter deum et aiam. ⁊ inter filiū dei et hūanaz naturā sibi personaliter copulatā et inter xp̄m et ecclesiam. et ideo ꝓpter talem significationez causat̄ tale vinculum idissolubile. Et vlteriꝰ ex tali vinculo obligatorio per qō vir tranlit in potestatē mulieris. et mulier in potestatē viri q̄ntū ad corpꝰ. sequit vltima cōiunctio que ē copula carnalis. ⁊ iō ꝓpter talē obligationē vir tenet reddere debitū mulieri. ⁊ mulier viro. Et sic apparet qualiter cōsensus voluntarius expressus p verba causat ꝑpetuā obligationem ex dei ordinatione. Item etiā apparet q̄ i matrimonio sēp̄ possūt esse duo bona. scz fides et sacm. ḡ uis nō semp̄ sequatur proles ⁊ fructus. vnde posset ibi esse fides ⁊ fidelitas ꝓpter solutionem debiti. et etiam semper est sacramentum et signum coniūctionis spiritualis. imo cōiunctionū spūaliū iam dictarum.

Ecce ꝙ̄ significat matrimonium.

¶ Q⁹ summe debet timere omnis christianꝰ ne violet matrimoniū suum vel alterius.

Titulus.cc.xx.

ET q̄m ut in mrīmoniū est tantū sacramentū ⁊ tam magnum et institutum et ordinatum. ad representandū ⁊ significandum magnas et sanctissimas cōiunctiones spirituales supius dictas. cauere debent omnes qui sunt in matrimonio ne deturpent ⁊ violent tm̄ sacramētū a deo ordinatuz q̄ q̄ violat et deturpat signū. facit iniuriā rei significate p illud ⁊ illi q̄ instituit illud sacm. Et q̄ maior iniuria ḡ iniuriare et deturpare cōiunctionem filij dei cum humana natura in vna persona que est summe

honorāda. cuius cōiunctionis ihm matrimoniū est signū z sacramentū. Et q̄ maior iniuria q̄ iniuriare cōiunctionē xpi i ecclie. cuius ipsū sacramentuz est expressum signum. Qui em ipsas cōiunctiones cōtemnit z iniuriat. dignus est maxima vindicta. inhonorat em humanitatē xpi psonam filij dei z totā ecclīam. Et sic debet cauere omnis homo ne violet et deturpet matrimonium alterius coeundo cum vroze eius. et cogitet quātum inhonorat et deturpat deum seu vituperat qui ipsum matrimoniū in paradiso instituit. z vni viro vnā mulierem copulauit. honorandum est igitur matrimonium ppter deū qui ipsū instituit.

¶ Comparatio christi ad ecclesiam sicut viri ad vrorez et spōsi ad sponsam.

Titulus. cccxx.

ET quia christus se habet ad ecclesiam siue ad christianitatem sicut vir et sponsus ad vrorem et ad sponsam ideo quilibet vir et sponsus bonus amat suam vrorem in amore casto puro et bono et singulari. z econuerso sponsa bona spōsum suum. ita similiter christus diligit ecclesiam suam amore castissimo purissimo et mundissimo. et etiā ecclesia amat christum. et iste amor est inuiolabilis z perpetuus. Et sicut spōsus bonus et verus ornat decorat et pulcrificat spōsam suā quantum potest iuxta honorez suum ita christus ornat suam ecclesiam omni ornamento et spirituali et corporali. et ītus et extra quātum fieri potest iuxta honorem suum. Et sicut etiam bonus spōsus castigat spōsam suam z vrorem sed non destruit eam. sic christus castigat ecclesiam. sed non deltruit eaz Et sicut bonus spōsus nō vult permittere sponsam suam errare seu deuiare. sic nec xps permittit suam ecclesiaz errare ne q̄ deuiare. Et sicut sponsus defendit sponsam suam. sic christus ecclesiam suam. Et sicut bona sponsa honorat et timet sponsum suum. sic ecclesia christum. Et vt omnia cōcludamus sicut in omnibus se habz bon9 spōs9 ad suā spōsā. sic christus se habet ad ecclesiam suā. Et quia sponsus est immortalis. ideo etiam sponsa est immortalis. et sic omnibus modis erit proportio.

¶ Epylogatio. Titu. cccxxi.

DEclaratuz est igit de modo et forma in quibus ie sus xps dei filius et verus homo tanq̄ verus medicus et saluator dat bene esse et g̃am et salutem et omia necessaria homini lapso. z qualiter hō de facto recipit. et qualiter virtus passionis et mortis xpi applicatur hoi. et etiā demō regenerandi et renouandi hoiem z incorporandi hoiem cum xpo. Et manifestum est q̄ xps opatur circa hoiem renouandū et perficiendū z oplendū per res visibiles z sensibiles q̄ sūt sacra z q̄ xpus salutifera descendit z deriuat a sua diuinitate q̄ est

in xpo per eius hūanitatē i ipa
sacra. ita q ipsa sacra visibilia
sunt instrumēta xpi p q tangit
hominem. t applicat suā virtu
tem hoi indigēti. et virtus pas
sionis xpi copulat hoib⁹ et q ip
sa sacramenta sunt quedā me
morialia passionis christi signi
ficantia passionē preteritaz. qt
ipa passio opatur in hoibus p
memoriā eius. Et iō xps imple
uit ecclīam t xpianitatem me
morialibus suis. vt virt⁹ sue pas
sionis que est preterita semp re
maneat et saluet hoies. ¶ De
claratū est etiā qualiter ipsa sa
cramenta sunt ordinata et in
stituta secūdū necessitatē et i di
gentiā hois. cui sacra debēt ap
plicari. t q quinq; pma sacra
sc̄z baptism⁹. confirmatio. eucha
ristia. penitētia et extrema vn
ctio. respiciūt indigentiā cuius
libet hominis in se principaliē
inquantū est singularis psona
sed duo vltima sc̄z ordo t matri
moniū ordinantur ad alterum.
ita q ille qui recipit ea. princi
paliter recipit propter alios t
non propter se. qt ad hoc ordi
nant. quia sacm ordinis ordi
nat ad multiplicationem spūa
lē xpianorū et ipsius ecclie. et
ad multiplicandū t ad renouā
dū in esse spirituali. quia p ipm
datur potestas administrandi
sacramenta. sz matrimoniū or
dinat ad multiplicationem na
turalē t corpalem fideliū xpia
nor; ad renouandū t multipli
candū in eē nature. Uñ sicut in
natura hominis sunt quedam
vires t virtutes ordinate ad cō
seruationez speciei. sic sil r i spū
alibus quinq; sūt sacramēta re
spicientia personā ad pficien
dū eam gra. sz ordo t matrimo
niū sunt ad ꝓseruandū t pficien
dū ipam ecclīam. t ideo quia
ista duo respiciunt multitudinē
et alia q̄nq; respiciunt personā
singularē. sicut multitudo sec̄
tur vnitatem. ita ista duo sacra
menta sequuntur post alia qui
q;. et vltimo ponitur sacm mōi
monij. quia modicum habet de
spirituali trate nisi q̄tum ad sig
nificationez. quia in hoc̄ ma
rimū sacramentū ¶ Declaratū
est etiam q̄liter duo sunt effect⁹
sacrorū qui remanent i hoie re
cipiēte sacra sc̄z gra t caracter seu
signum indelibile. Et sic er om
nibus apparere possunt nume
rus t ordo et sufficientia t ope
ratio sacrorū. Et sic apparet q̄li
ter ipsa xpianitas t ecclīa xpi
est armata inuictis armis t me
dicamētis spiritualibus ita vt
nichil ei et xpianitatis t tot⁹
deficiat in aliquo et q totū bo
num ecclesie thesaurus ei⁹ cō
sistit in sacris. et totū exercitiū
eius est in vsu sacrorū. Et sic ip
sa xpianitas t ecclesia continet
in se totam virtutē xpi per ipsa
sacra sctissima. t ideo ē abun
dantissima plenissima ditissi
ma in rebus spūalibus. Et sic
apparet q ipsa sacramenta ec
clesie sunt bona principalia ip
sius xpianitatis et ecclie xpi.
et omnia alia sunt mnus pn
cipalia t q̄si accidētia t acces
soria quasi quedā ornamēta vl
quedam sustentamenta. Unde
christianitas a xpo dr et deri
uat et iō bona q̄ xps ei dedit sūt
principalia. sicut sunt sacramē
ta in quibus dedit se ipsum ip

ll ecclesie. sed alia bona dantur ab hominibus. Et ideo cauēdū est et summe fugiendū ne bona ecclesie et xpianitatis pricipalia a christo data reputent minus pncipalia et data ab alijs que sunt nichil. et quasi accidē talia reputentur pncipalia et maiora. O quanta iniuria esset ista ptra xpm. o quāt⁹ ptēptus o quāta inordinatio. o quāta cecitas et deuiatio. Cauere igitur summe debent a tanto malo et a tāta iniuria mīistri ecclesie. Et quid esset facere hoc nisi reputare corpus maius ēē aiam. et aiam reputare minus principalem et eleuare corpus supra aiam mortale supra īmortale corporale supra spirituale. et visibile supra inuisibile. Esset ergo hoc peruertere totū ordinē xpianitatis ⁊ ecclesie xpi quātum est in se. Quō talis minister qui hoc faceret concordaret cū xpo cui⁹ ē minister. cuius bonoꝝ ipe est dispensator. Quō esset dignus dispensare ⁊ ministrare bona xpi pncipalia q̄ p nichilo reputat. Sit igit̄ sollicīti et intenti omnes ministri eccl'ie vt honorent sacramēta eccl'ie. quoꝝ sūt dispēsatores et propter que ipsi honorant vt simul pueniāt ad eū a quo omnia sacramenta habent ortū et originem. Amen.

¶ De iudicio vniuersali ⁊ resurrectione generali. Et ostendit q̄ iudiciū vniuersale est ventuꝝ de necessitate cum resurrectiōe generali. in quo oēs hoīes et tota natura humana resurgēt cum propriis corporibus ad recipiendū publice cōplerā ⁊ finalem retributionē et suum finale complemētū scīm veram iusticiā.

¶ Titulus. cccxrij.

Epilogatotum libri.

QUoniam autē liber seu ista scia est de hoie vt i principio dictum est. iō oportet tractare in isto libro omnia que ptinent ad hominem de principio vsq; ad finem et totum processum hominis siue humane nature. Et q̄niam data est iam in isto libro cognitio de homine sufficiēs et ostensum est q̄ homo fact⁹ est a deo. et q̄ propter ipm facta sūt oia ⁊ q̄lit hō obligat deo. ⁊ ad q̄ obligat. ⁊ q̄ hō inquantū ē talis nature. est pmiabilis ⁊ punibilis in suis operibus. et ostensum est totū debitū hoīs. et oñsum est etiā qualiter hō fuit lapsus a suo primo statu. et qualiter facta est operatio et ostensum est quō hō p sacra surgit de lapsu et sanat et reducit ad statum primum vt possit opari ⁊ facere opa que debet facere si vult si ergo duo opa q̄ deꝰ fecit circa hoiem iā precesserūt. s. opus conditionis et opus reparationis seu reparationis ideo nō restat nisi opus glorificatiōis ⁊ pmiationis seu finalis retributionis. qt tria opera dei sūt circa hominē vt dictū est. ⁊ etiam includit in istis opus gubernationis. Ipse ei homo est opus dei viuū ꝓpter quod fecit omia alia opa ad cuius salutem et vtilitatem sua prouidentia semper apparet manifeste esse intenta. Et ideo impossibile est q̄ deus

relinquat hominem incompletum. et q̄ non compleat omnia que sunt completa circa hominem secundum q̄ natura hominis requirit. Posit̄q̄ enim icepit et cōtinuauit opꝰ ex bonitate q̄ compleat. Et quoniam homo est talis nature ratione libero arbitrii q̄ nullo modo potest cogi. sed operatur libere. et est dominus operū suoꝝ. et hoc non habent alie res inferiores que operantur ex necessitate. ideo iam conclusum fuit superius in quodam capitulo de comparatione hois ad alias res penes liberū arbitrium q̄ opera hominis hñt talē naturā sup opera aliarum rerum q̄ sunt remunerabilia et eis debetur retributio. ita q̄ hō taliter factus est q̄ per sua opera propria debet acquirere retributionē et suum finale complemētū. ita q̄ prius debet mereri et lucrari. et postea ei debet fieri retributio et dari merces per iusticiā ita q̄ hō est talis nature q̄ debet acqrere suū cōplementum et finale bonū per iusticiā et per merita premiationis et solutionis et iusticie et retributiōis. qd aliter non seqꝛet hoi. Et ideo cōclusum fuit ibi. q̄ necesse est q̄ ola opera hominis iudicentur et discutiantur in veritate. vt veraciter recipiant quod eis debetur secundum veram iusticiam. Et ideo vt non oporteat hic reiterare omnia que dicta sunt ibi in illo capitulo. recurrēdum est ad illud capitulum. quia est fūdamentum et radix istius partis. Et ideo iam firmum est et impossibile est aliter esse quin fiat iudicium verum et discussio de operib⁹ hominis siue bonis siue malis. et ideo non restat declarare nisi qualiter fiat istud iudiciū et talis discussio. et q̄liter fiat ista retributio et premiatio et solutio. Item etiam iam declaratum est in capitulo de gaudio et tristicia. qualiter necesse est et erit q̄ q̄libet alia recipiet suū corpus propriū. ad complementum tristicie vel gaudij. et sic iam probatum est resurctio corpoꝝ et non restat probare nisi quomodo fiet. Et qñ istud erit vltimum opus dei circa humanam naturam. et erit cōfirmatio totius humane nature et per consequens totius mundi qui factus est propter hominem. Et ideo oportebit q̄ ista retributio finalis que erit complementū omniū fiet eo modo quo conuenit deo et homini Unde istud opus solum erit opus dei sine admixtione alicuius creature. et ipsa natura humana nichil opabitur nisi soluz recipiens retributionem et solutionem sibi debitam. et ideo modus faciendi istam retributionē finalez oportebit q̄ sit iuxta naturam suorum operum bonorum et malorum secundum q̄ eis conuenit. quia necesse est q̄ bona opera et mala habeant suum complementū. Et quoniā bonis operibus debetur honor laus et gloria. malis vero confusio verecundia et vituperium. ideo oportebit q̄ opera et merita que facta sunt propter deum. recipiant tantum honorez et laudem et gloriam qua non possit maior excogitari. et mala

Q̄ necessario fiet iudicium.

Q̄ finale iudicium erit complemētum oīm.

opera q̄ fetā sūt ꝓtra deū recipi
ant tātā ꝯfusionē q̄ nō possūt ma
iorē excogitari. z p ꝯs ipi hoies
q̄ fecerunt ipsa bona opa vt ma
la. recipiant ipsam laudem et
Quare fi- glōriam. seu cōfusionem et vere
et iudiciū. cūdiam. et ideo propter hoc ne
cesse est q̄ fiat iudicium vniuer
sale in quo simul sint omes ho
mines et oēs angeli et oēs crea
ture q̄ habent intellectū z rōnē
z ipe deus. vt omia opa bona z
mala videantur et cognoscant
clare ab oibus. vt sez ille q̄ fecit
opa bona videat ea clarissime
et omnes alij etiam videant. q̄
tus em̄. cuilz homini post mortē
certa sit ista tam cognitio de sua
dānatione vel p̄emio. tamen
omnibus non est notum hoc. z
ideo in futuro iudicio omnibus
sit notum clarissime. z ista noti
cia et visio que ab omnibus fiet
causabit maximum gaudiū seu
maximā tristiciam. Hoc autem
non posset fieri nisi in futuro
et vniuersali iudicio. in quo sit
tota natura humana et angeli
Cordā ho ca cum deo. Ideo necesse erit
minuꝫ ab propter hoc q̄ quilibet portet
oibus co- oia opera' sua scripta in se ip
gnoscenē. so et in sua conscientia. et q̄ ipe
ꝑscie et cordia oim̄ hoim̄ clarissi
me ab omnibus cognoscant. vt
sic boni recipiāt bonā z vniuer
salem laudem z honorē. et ma
li recipiant mala z vniuersalē
cōfusionē. nec aliter opera bo
na et mala haberēt suum com
plementum. Item etiam hoc sū
Cōfusio ē me cōuenit malis oīb⁹. q̄ ꝓ
ꝓpria pe- pria cognitio de malis opibus
na dānā- ingerit dānato maximā penā.
torum. cum videt se per sua opera ꝓ
pria iuste damnari. Et cōuenit
malis opēbus ipa ꝯfusio q̄ est
propria ipsorum punitio. quia
homines magis timent cōfusio
nem q̄ aliquid aliud. quia et
am pena ignis competit aliis
bus. quia etiam ponunt senti
re dolorē sed nō possunt sentire
confusionem. et ideo hoc solum
conuenit hominibus et rebus
rōnalibus. z ideo vellēt magis
homines penā doloris q̄ confu
sionē. et hoc ī q̄ mala opa fūt
illius nature q̄ semp volunt ce
lari et nullo mō cognosci. et ī
eoꝝ punitio z pria est q̄ publi
centur z manifestent vt recipi
ant cōfusionē et verecundiam.
Et ideo q̄ ipsa mala opera de
bent puniri vltima punitiōe z
recipe ꝑpā retributionē i sūmo
et hoc nō possꝫ fieri nisi fieret iu
diciū vle i q̄ recipiāt ꝯfusionem
vtem. Uñ sūsta publica ꝯfusio z
gñal nō fieret. q̄ ꝑcta z alia ma
la opa nō punirent ad complē
mentū. nec deus daret eis vltī
mā retributionē. Uñ nihil magis
timent z abominant mali
hoies q̄ ꝯfusionem. z nichil est
magis cōtra eoꝝ voluntatem
et ideo magis vellent puniri q̄
cunq̄ alia pena q̄ cōparere co
ram deo et coram oibus ange
lis et hoibus. Et quia sup oīa
hoies nollēt q̄ secreta cordis
eorum scirent. q̄ nichil magis
abscōdit malus homo q̄ consi
lium secretum sui cordis et iten
tionē malam et falsam z dolū
cordis sui. ideo per ꝓtrarium ne
cesse erit q̄ consilia secreta cor
dis et male cogitationes et in
tentiones dolose occulte. publi
centur et manifestentur tanta
manifestatiōe tāta claritate q̄
Q̄ reue-
labunt cō
silia cor-
dium.

non possit eē maior. vt sicut in secreto cordis dilexerunt ꝓpriū honorē secretū ⁊ ꝓpriā laudem cōtra honorē dei. Ita manifestētur secreta cordis omnibus ad confusionē eoꝝ. Sicut autem dictum est de operibus malis et consiliis cordiū. ita similiter dicendū de operib⁹ bonis et intentionibus bonis. Unde illud quod est cōfusio malorum operū. est laus et gloria et honor bonoꝝ operū. qz sicut publicatio malorū operū est cā confusionis. ita publicatio bonorum operū est causa laudis et honoris et glorie. Et ō sicut operibus malis et cogitatiōibus debetur publica confusio tanta q̄ non possit esse maior. ita etiam bonis operibus ⁊ intentionibus rectis debetur publica laus et gloria. et etiā tāta qua nō possit eē maior. Uñ tam boni q̄ mali cognoscēt veritatem. ideo tā boni q̄ mali laudabunt opera bona ac approbabūt et vilipendēt et vituperabūt ac abominabunt omnia mala opera ⁊ in seipis ⁊ in alijs. quia omnes recte iudicabunt et laudabunt quod ē laudandū. et vituperabūt qđ ē vituperandū et vtentur rōe. Sic ergo publica laus ⁊ publica cōfusio publica affirmatio et publica confusio. publica affirmatio et publica reprobatio de necessitate ꝯcludunt. q̄ iudicium vniuersale debeat fieri. in quo oēs homines simul habent resurgere cū eoꝝ operib⁹ cogitationibus et volūtatib⁹. Et ꝯa nō sūt nisi duo iudicabilia. videlicet bona opa ⁊ mala q̄ sūt contraria inter se. ideo qz duo contraria magis cognoscunt et videntur quando sunt insiꝫ et principaliter. ideo oportet si omnia debeant plenissime ⁊ perfectissime iudicari q̄ simul appareant in eodem tempore Et sic in futuro iudicio erunt simul omnia bona et mala vt videatur vnum iuxta aliud. vt sic per talem appropriationē mala videant magis vituperabilia ⁊ maiori confusiōe digna ⁊ ipa bona magis laudabilia appareant. vt sic publica cōfusio maior sit per publicā laudē. ⁊ publica laus maior sit ꝓpter publicam confusionem. vt sic vnū aliud augmentet. Sic ergo natura operum bonoꝝ et natura malorū operū de necessitate cōcludunt et requirūt iudiciū generale oīm hominū simul. et iō necesse est q̄ deus respondeat eis ⁊ ordinet iuxta eoꝝ naturam aliter vniuersū nō posset esse cōpletum. qz hoc deficeret. Hoc aūt fieri nō ꝓt videlicet q̄ aliquid deficiat in vniuerso.

Bonis operib⁹ debet laus.

Cōclio q̄ necessario fiet iudicium.

¶ Sequunt alie rōnes que probant hoc idem et alia fūdamēta ex parte hominis.

¶ Titulus.cccxxiiij.

Preterea natura gaudij ⁊ tristicie concludūt iudicium vniuersale esse venturū. Uñ necesse est q̄ gaudiū bonoꝝ sit tantum q̄ non possit esse maius. et q̄ tristicia malorū sit tāta q̄ nō possit esse maior. ⁊ hoc loquendo de tristicia ⁊ gaudio que veniunt ab extra. Et ideo boni magis gaudebunt cū videant q̄ opera bona eorum videantur et approbētur publi-

ce coram deo ⁊ tota natura humana et angelica et etiã magis dolebunt de publica confusione. ideo ad complemẽtum gaudij et tristicie necesse est q̃ fiat iudicium vniuersale et publicum coram omnib⁹ hominibus et angelis. ¶ Preterea humana natura est vna natura vna species et non due et tota est iudicabilis per iudicium retributionis ⁊ solũ ẽ vn⁹ iudex scz deus. et ideo toti hũane nature iudiciũ cõuenit vnũ retributionis completũ ⁊ finale et cõmune vt simul tota iudicetur. et non fiant duo iudicia sed vnum de oĩbus insimul. Alia rõ. Uñ cum oẽs homines sunt premiabiles et punibiles per iusticiam cũ sint eiusdẽ nature ⁊ eiusdẽ speciei. cõuenit valde vt sit vnũ iudiciũ generale. i quo tota natura humana perficiatur ⁊ recipiat vltimũ cõplemẽtum et finalẽ retributionẽ. Et ideo finalis et cõpleta retributio q̃ dabit complementum nature humane debet fieri simꝫ et semel. quia est vltima forma quia nichil amplius addet neq̃ diminuetur. Uñ valde irrõnabile esset q̃ homo per seipm compleretur sine alio et reciperet suã vltimam retributionem siue in bono siue in malo. q̃ cũ uis vnus homo est por altero p generationem et vnus moriat̃ pius cũ alter. tamen ꝓpter hoc vnus non debet iudicari in finali iudicio. nec consummari neq̃ compleri pius cũ alter. da ista prioritas ⁊ posterioritas nõ est alicui a seipo cũ ab alio nec aliq̃s ꝓpt̃ istã poritatẽ vel posterioritatem merebit vl demeretur. q̃ nullus meruit vl demeruit q̃ eẽt por vel posterior. et ipsa retributio finalis cuiuslibet debet fieri scõm ꝓpria merita vel demerita. Et sic posteq̃ prioritas vel posterioritas nichil facit ad retributionem cũ omnes hoies sint vn⁹ nature et iudicabiles iudicio retributionis. et ab vno ⁊ eodem iudice. sequitur q̃ tota natura humana et q̃libet eius pars insiꝫ dz iudicari in finali iudicio retributiõis. nec vna pars debet p̃cedere aliam nisi sit aliq̃ causa singularis ⁊ ꝓgatiua specialis. Uñ opz q̃ hũana natura sit simul tota congregata. ⁊ tota videat seipsam in ꝓpria forma. quia posteq̃ p iudicium retributionis debet diuidi in duas partes anteq̃ finaliter diuidatur necesse est q̃ cõiũgatur vt sit tota simul ꝗa diuisio seu separatio ꝑsuppõit aliquã vnionẽ. Et q̃ tota hũana natura nõ potuit vnq̃ eẽ simꝫ et in ꝓpria forma tp̃e meriti ⁊ generationis. cõueniens est q̃ sit tota simꝫ ⁊ in ꝓpria forma tp̃e meriti ⁊ gñationis. cõueniẽs ẽ q̃ sit tota simul tp̃e p̃mij et retributionis. ⁊ q̃ ille due ptes que fient de natura humana tota simꝫ adiuicẽ se videãt p̃cipaliter. ⁊ per talẽ sepationez vna pars scz bonoꝝ sume gaudeat ⁊ altera ps. s. maloꝝ sume tristet. ⁊ ineternũ ps maloꝝ recordet de gl̃ia et gaudio bonoꝝ ad augmẽtationẽ tormentoꝝ eoꝝ. ⁊ pars bonoꝝ recordet de miseria maloꝝ ad eorum gaudiũ augmẽtãdũ videlz

prioritas mortꝫ vel posteriorias nihil iuuat ĩ iudicio.

q̄ ipsi sunt ab illa miseria erepti et liberati qō nō fieret nisi oēs mali simul viderent ad oculos omnes bonos. et boni viderent malos oēs simul. Unde noticia p experiētiā ē perfecta noticia. ⁊ talis noticia deficeret in ꝑpetū bonis ⁊ malis. Opz ḡ vt tota natura hūana semel congregata sit insimul ⁊ postea diuidat q; mali magis cruciabunt in seipsis. et boni magis gaudebunt ḡ si hoc nō fieret. Sic ergo ex parte nature hūane cōcludit q̄ opz q̄ vnū iudiciū ḡnale fiat de tota natura hūana insimul. ⁊ ira ꝙuenit nature hūane. ⁊ oīb⁹ ei⁹.

¶ Q; iudiciū ḡnale tori⁹ hūane nature requirit resurrectionem ḡnalē insimul oīm hoīm.

¶ Titulus .cccxxxiiij.

Et q̄m hūana natura debet cōsūmari per finalem retributionē. ⁊ ideo est iudicabilis iudicio retributionis. tōo eo modo debet fieri vltia retributio quo cōuenit hūane nature. Et ideo ad naturā humanā ꝑtinet corpus et aia. et quia ē composita ex natura corpali et spūali. q; tres sūt nature i vniuerso. vt declaratū fuit in capitulo de natura angelica. scilz corporalis tantū. spūalis tm. et natura cōposita ex naturis vtriusq;. ⁊ ista est humana natura. ergo ad naturam humanā pertinent et corpus et aia natura corpalis ⁊ spūalis. ergo post ꝫ ipsa est iudicabilis ⁊ damiabilis debet recipere finalē retributionē tā in corpe ꝫ in aia. ⁊ necesse est q̄ iudicet tam in corpe ꝫ in aia insimul. qa aia nō est hūana natura. neq; corpus est hūana natura sed vtrūq; insimul cōiūctū. Et ideo q; homo est iudicabilis necesse est q̄ aia reuniat corpori ⁊ recipiat finalē retributionē. vñ meruit vel demeruit non i corpore tm nec in ania tm. sed in corpore ⁊ aia simul. ergo simul in corpore ⁊ in aia dz iudicari et premiari vel puniri finaliter in corpore et in aia simul debet recipere suam vltimā et finalē retributionē. Quāuis em aia ad statum dū erit de corpore vel premietur in celo vel punietur in purgatorio vel dāne tur in inferno. tñ non ē cōplēta retributio nec finalis. nisi anima iterū vniatur corpi. qa ania nō est hō. neq; corp⁹ ē hō Et q; iudiciū vl'e et retributio finalis debet fieri in tota natura humana. sequitur ex necessitate q̄ tota natura humana debet resurgere in corpore ⁊ in anima. et q̄ quelibet aia recuperabit suū ꝓpriū corpus. ⁊ sic qlibet homo qui ē pars hūane nature cōpareat in vltimo ⁊ finali iudicio. qō respicit totam naturā et totā cōmunitatē hominū in ꝫtum sunt homines. vt sic tota natura hūana cum oībus ptibus suis cōpleta sit simul. et nichil ei deficiat. Ergo simul colligata sūt iudiciū vl'e et resurrectio mortuoꝝ ḡnalis. Et hoc quidem requirit cōplementum vniuersi quod constat ex tribus naturis vt dictum ē. Ergo cum natura corporalis tantū et natura spiritualis tantū manent in eternū cōuenit ⁊ necesse est q̄ natura com-

Iudicabilis est corpus et aia.

Resurrectio iudiciū erunt simul.

posita ab vtrisq; etiã maneat ineternum. Et quia in hũana natura fit q̃dã separatio istarum duarũ naturarũ p mortem sequitur q̃ in vniuersali & finali retributione in qua oia & singula cõplebũtur tota humana natura reintegrabitur tam in corpore q̃ in ania. sed non in eodem statu. sed scdz erigẽtiam meritorũ et demeritorũ. qz hoc requirit ordo vniuersi. zgit ordo et complementũ totius vniuersi requirit q̃ fiat vniuersalis resurrectio et completa retributio oim meritorũ et demeritorũ. et nichil maneat impunitum et nichil irremuneratũ vsq; ad minimũ quadrantem. Ordo & cõplementum vniuersi etiã requirit q̃ sint tres nature iam dicte. Ergo ex istis concluditur generalis resurrectio bonorũ et malorũ hominũ. quia posteaq; anima manebit in eternum. necesse est q̃ corpus maneat ineternũ siue in bono siue in malo. quia vtrũq; est ad decorem vniuersi et pulcritudinẽ quia totũ erit scdm iudicium rectum et iustũ in quib9 consistit decor et pulcritudo vniuersi.

Corpa resurgẽtiũ ineternũ manebũt

Unde non potest esse q̃ ps aliqua humane nature remaneat ineternũ et aliqua non. qa est vna natura. & ideo debet tota remanere vel nichil de ea. & ideo posteaq; anima remanet ꝑpetuo. necesse est etiam q̃ corpus remaneat ꝑpetuo. Nec potest esse q̃ aliqua anima recuperet corpus suũ & aliqua nõ. qz ordo vniuersi requirit q̃ tota humana natura remaneat ineternum in corpore & in anima. Et ideo q̃dã pueri nõ essent iudicabiles quia nichil fecerunt ex ꝑ ꝓpũs neq; meruerũt neq; demeruerũt. sed ex aliena culpa contraxerũt culpam que imputatur eis si nõ sint baptizati. attamen ꝓpter vniuersi cõplementũ necesse erit eos resurgere. quia nõ solũ iudicium vniuersale requirit resurrectionem omniũ hominũ. sed etiam ordo et complementũ vniuersi requirit hoc. ¶ Item etiã ia declaratum est in capitulo de lapsu. q̃ humana natura in primo statu fuit ferã immortalis sed mors intrauit ꝓpter pecã et punitionem primi hominis vt declaratũ est. ita q̃ si primꝰ homo nõ peccasset. anima nũq; fuisset separata a corpore. sed totus homo in ania & corpore finaliter fuisset remuneratus in gloria. & ideo in tertio declarat q̃ humana natura sumpsit in corpore & in anima mansuret ineternum. Ergo cũ hũana natura non obstante q̃ mors intrauerit propter peccatũ debet recipere vltimam mercedẽ secundum merita vel demerita sequitur q̃ integrabitur i corpore & anima. quia isto modo deus ordinauerat q̃ in corpore et in anima eternaliter remuneraretur. Unde posteaq; deꝰ propter peccatum ade non destruxerat humanam naturam sed fecit ipsam multiplicari et crescere: vt patet sequit q̃ ideꝰ vult q̃ de natura humana fiat illud quod ipse finaliter ordinauit. et eo modo quo ordinauit. Et ideo propter primã ordinationem dei oportet q̃ tota hũana

Alias rõ.

Alias rõ.

natura simul in corpore et i alia recipiat suã vltimã mercedem.

¶ Preterea cũ iam declaratum sit q̃ est necesse q̃ resurrectio fiat: sed cuz nos videam⁹ ad oculum q̃ homines moriũtur. ꝛ tñ nõ resurgũt. q̃ videm⁹ eoꝝ corpora remanẽ in terra signũ est q̃ expectaꝫ resurrectio gñalis oim insimꝫ. postꝫ oẽs debẽt resurgere. vt iaz declaratũ fuit.

Alia rõ.

¶ Item vel nullus resurget vel oẽs resurgent. Ergo si aliqs iã resurrexit. argumẽtũ est q̃ oẽs resurgẽt. Sed iã surrexit xp̃s verus hõ. qui fuit vere mortu⁹. g̃ etiã oẽs resurgẽt. q̃ resurrectio debeꝫ hũane nature. nec ẽ impossibile cũ iã semel factũ est. Sicut eñ vnus potuit resurgere. ita etiã oẽs per eandẽ virtutẽ q̃ille resurrexit poterũt resurgere. Quia surrexit xp̃s qui fuit vere mortu⁹ ꝛ viuit in corpore et i alia ineternum. hoc certissimuz est et nulli dubiũ. q̃ si xp̃s non surrexit a mortuis. sz adhuc mortuus est et tunc ẽro vnde venit xp̃ianitas tota que antea non erat q̃ tota fundaꝫ in xp̃o. et in nomine xp̃i est fundata q̃ etiaz tota credit in xp̃m ꝛ in nomine xp̃i facit omnia. Si enim xp̃s adhuc esset mortuus cum fuerit ita crucifixus ꝛ ab inimicis suis occisus. ꝛ fuerit summe pauper nihil habens in hoc mundo. q̃ro quis hoim ausus fuisset predicare ipsum p⁹ mortem suaz. q̃ro quis predicasset ipsum per totum mundum cũ tanta fortitudine. q̃s fuisset ita stult⁹? Ergo cũ videm⁹ ipam xp̃ianitatẽ sic fundatã. sic ordinatã ꝛ regulatã. ꝛ sibi totaliter obedientẽ et quia scim⁹ ip̃z vere fuisse mortuum ꝛ sepultũ. si ꝙparem⁹ oia q̃ sunt secuta post mortẽ ad ipsam mortẽ. i possibile esset q̃ ipe adhuc esset mortu⁹. q̃ nisi ipemet fecisset oia illa q̃ secuta sũt post mortẽ suã null⁹ alius fecisset Si enim granũ frumẽti qñ ponitur ꝛ sepelit in terra. totaliter moriaꝫ. et non reuiuiscat. tunc nihil amplius ẽ de eo sup terraz nec se multiplicaꝫ. Si aũt fuerit multiplicatũ. signum fuit q̃ granũ reuixit et viuificatũ est.

Eadẽ virtute xp̃s resurrexit ꝛ nos resurgem⁹.

Jta siꝫ postꝫ vere mortu⁹ fuit xp̃s et sepult⁹. si nõ reuixit iterũ nec in eo fuit virtus per quã resurrexit. sequit q̃ nulla multiplicatio secuta fuisset post mortẽ suã. Sz cũ ad oculũ videam⁹ xp̃m fuisse multiplicatũ i infinitũ post mortẽ suã et quertisset mꝫtos holes totaliter post mortẽ ad seipm ꝛ ad suã fidẽ ꝛ amorẽ. ꝛ ad moriẽdũ pro eo. sequitur verissime q̃ ipe iterꝫ reuixit ꝛ a mortuis surrexit. Et hoc nõ potuit fieri nisi i eo fuisset virtus aliq̃ sz nõ hũana. q̃ corp⁹ non potuit seipsũ facere viuere. nec aia potuit suscitare corp⁹ suuz ergo sequit q̃ ibi erat virtus dei q̃ fecit hoc. ergo virtus diuina suscitauit christum a mortuis. ergo sequinur q̃ deitas erat cũ corpore. Sic ergo postꝫ de facto christus surrexit a mortuis sequitur q̃ omnes homines resurgent eadem virtute et potẽtia per quam ipse resurrexit a mortuis. sed non in eodem statu. q̃ mẽbra sua et xp̃iani fideles resurgent ei similes glorificati in corpore. et omnes alij qui fuerunt xp̃o contrarij resur-

Virtus dei suscitauit xp̃m.

gent ei dissimiles. quare sequit̃ q̃ resurrectio erit ꝯfalis. cum ergo causa et ratio quare resurrectio fieri debeat maneat añ̃ꝫ homines moriant̃ ꝫtum ad corpus. sequitur q̃ deus ad quem pertinet facere ipam resurrectionem corpoꝝ. faciet eam loco et tempore ꝯgruis et opportunis. Cũ virtus et causa resurrectionis ex parte nature hꝫ nõ est meritum vl demeritũ hominis. quod factũ est per alam simul cum corpore. et etiam cõplementũ vniuersi. ꝛ ideo lz hõ moriatur. tñ semper meritũ vel demeritũ manet. et sic semper remanet causa resurrectionis. Et ideo necessaria est resurrectio corpoꝝ. quia alias eẽt vacuum in vniuerso.

¶ Argumentũ q̃ possibile est q̃ de terra iterum formẽtur eadem corpora que prius erant.

¶ Titulus. cccxcv.

Quod aũt de terra iterꝝ formari possit illa eadẽ corpora que prius erant ꝛ simul. hoc iã põt manifestari p illa que iam facta sunt. Certũ ẽ enim q̃ deus creauit in p̃ncipio innũerabiles species creaturaꝝ de vna et eadem terra. q̃ oẽs species herbaꝝ arboꝝ ꝛ aliaꝝ ꝛ corpora hominũ formata fũt ab vna et eadẽ terra. Si g̃ potuit hoc fieri. quare non poterit fieri vt de eadẽ terra seu de eisdem pulueribus et quib⁹ cõpositum erat quodlibet corpus humanum iterum fiat idẽ corpus. ita q̃ quodlibet corpus fiat de suis propꝛiis pulueribus in quibus resolutum fuit. ꝛ hoc per potentiam ꝛ virtutem et voluntatem dei. maxime quia iustitia dei hoc requirit. Ita enim possibile est q̃ corpus humanũ fiat de suis propꝛiis pulueribꝫ sicut fuit possibile q̃ fiebat de terra quando nõ erat. Et si fuit possibile tot corpora hominũ formari quando non erãt. quare non possunt eadem corpora reformari p manum dei? Si enim fieri potuit q̃ aliq̃ corpa essent incorruptibilia. sicut fũt corpa celestia. quare fieri nõ poterit vt corpora hominum fierent incorruptibilia per manum dei. Si enim deus fecit mũdũ ꝛ hominem quando non erãt ex solã sua bonitate. et ex solo beneplacito suo. quare etiam nõ reformabit corpora humana iterum iustitia requirente. et meritis et demeritis hoc requirentibus et clamantibus. et ordine vniuersi hoc requirente. Ergo videtur q̃ impossibile est dñm deus faciat resurrectionem generalem corporum omnium hominum post ꝫ iustitia merita ꝛ demerita hoc postulant et requirunt. et similiter complemẽtum vniuersi hoc requirit. ꝛ etiam quia ipse non potest negare sibi ipsi quod sibi cõuenit dñm hoc faciat.

¶ Iudiciũ vltẽ cum conditionibus ostenditur de necessitate esse futurum ex parte honoris ꝛ cõuenientie dei.

¶ Titul⁹. cccxcvi.

Declaratũ est aũt q̃ vniuersale iudiciũ cũ resurrectione vniuersali est ventuꝝ in vniuerso. et hoc ex parte hꝫ

mane nature.quia ita cōuenit ei.sed nunc ostendetur hoc idē ex parte honoris dei q̄ de necessitate fiet.Unde necesse ē q̄ iudicium retributionis fiat.siue in generali siue in speciali vel in particulari.et hec est radix Quia eīn deus ex suo beneplacito nullo requirente fecit hūanam naturam cū nō esset multomagis faciet debitam retributionem.et hoc q̄ merita ⁊ demerita hoc requirūt ⁊ totū vniuersum clamat.Et ideo q̄si coactus ⁊ requisitus deus opz q̄ faciat iudiciū retributiōis .vt sic tribuat vnicuiq̄ quod suum ē et debetur ei .et completo iudicio talis retributio maneat ineternum.Et hoc nullus pōt facere nisi deus.q̄ nullus potest correspondere meritis et demeritis.nec potest cognoscere quō merita et demerita debeant iudicari.cum ipse solus sit scrutator cordium .⁊ etiā non potest aliquis iuder retribuere ineternū omnib⁹ bonis ⁊ malis.quia nullus est ab eterno. nec habet vnde nisi solus deꝰ. Et quoniā iudiciū finalis retributionis est opus soliꝰ dei extra se.vt iā declaratū ē in capitulo de honore dei.et quia quicquid operat deus extra se.opatur ad honorem suum ⁊ ad laudez et gl'iaz suā.⁊ q̄ iudiciū finalis retributiōis ē vltimum opus dei circa humanam naturam.quia ibi fit totū complemētum.ideo oportet q̄ in suo vltimo opere deus operetur manifestando honorē sue potestatꝭ. sue sapientie.⁊ sue iusticie.Unde dare vnicuiq̄ quod suum est.est maxime potentie et maxime sapie.et est maxime iusticie.⁊ iō necesse est q̄ veniat ad tantū honorē et laudē et gl'iaz sue potestatis sue sapiētie ⁊ sue iusticie.q̄ non possit esse maior et ideo oportet q̄ in tali opere iudiciali manifestetur in summo sua sapia et sua maiestas ⁊ iusticia ac rectitudo veritatis hoc aūt nō fieret si de quolibet hoīe fieret iudicium ptcularē ⁊ secretum ideo necesse est q̄ deꝰ faciat vltimum iudicium finalis retributionis cor̄ oīm creatura q̄ pōt cognoscere ⁊ iudicare vt omnis creatura testetur et cognoscat suuz iudiciū esse rectissimum et iustissimū et recte eum iudicare.Et ideo necesse est q̄ fiat vniuersale iudiciū i q̄ pncipaliter ois creatura rōnalis iterfit ⁊ videat et clarissime cognoscat iudicium dei esse verissimum et iustissimuz.Et q̄ istud iudicium debz esse honorabilissimum ⁊ pfectissimū.ita q̄ ei nihil deficiat de his que ptinent ad iudicium.ideo oportebit q̄ in isto iudicio fiāt manifestissime declarationes omnium meritorū et demeritorum.et etiam ferantur sententie irrevocabiles ꝑm exigentiā meritorum ⁊ demeritorum.et finaliter fiant iustissīe retributiones premiorum et stipendiorum.quia iudicium finale requirit istud.vt in declarationibus meritorum manifestetur rectitudo veritatis. ⁊ in sentētijs irrevocabilibus manifestet auctoritas ⁊ sūmitas ptātis ⁊ maiestatis.⁊ in retributionibus premioꝝ ⁊ stipēdioꝝ maifestet plenitudo sue

Que opatur deus ab extra facit ad honorem suum.

In iudicio declarabūt ois merita et demerita

ustitie et bonitatis. Et qz radix retributionis et remunerationis ē intentio occulta cuiusli bet in corde. et ſm talem intentionem debet fieri iudiciū et remuneratio. ideo vt fiat apertiſſima et lucidiſſima declaratio meritoꝝ et demeritoꝝ. neceſſe ē qꝫ corda et intentiones et cogitationes et conſilia ſecreta cordium clariſſime manifeſtentur et videantur ꝛ cognoſcanꝫ ab omnib⁹. et ideo neceſſe eſt qꝫ cōſcientia ſecreta cuiuſlibet nō ſoluz ſibimet ſit manifeſta immo aliis etiam. Et ſic oportebit qꝫ liber vniuſcuiuſqꝫ conſcientie aperiat. et omnia merita ꝛ demerita in qualibet conſcientia apertiſſime et clariſſime cognoſcanꝫ. Et ſic neceſſe erit qꝫ opa facta ꝛ opera cuiuſlibet ſcripta ſint in cōſciētia vt ſic q̄libet cognoſcat tanta certitudie. tāta ꝟitate opa opa et fcta tā ꝓpria q̄ aliorū. qꝫ non poſſit eſſe maior certitudo. Et ō quia nichil magis certum cuilibet q̄ ei⁹ ꝓpria ꝓſcia. quia nihil eſt ei magis ꝓ̄ns ō oportebit qꝫ i cōſcientia relucebūt opa ꝛ facta ꝛ intentiones. vt ſic fiat aptiſſima declaratio oīm meritorum et demeritoꝝ. vt ſic oēs iudicēt et clariſſime cognoſcāt veritatē et equitatē ac rectitudinem iudicioꝝ dei. vt ſic vnuſquiſqꝫ ꝓfecteſciat ꝛ cognoſcat qꝫ ipe ſit iuſte remuneratus ſm ſua merita vel demerita. ꝛ non ſolum de ſeipſo. ſed de quocunqꝫ alio. Et quoniā iuſto iudicio oportebit qꝫ feratur ſentētia finalis iurta exigentiam meritoꝝ ꝛ demeritoꝝ. et quia nō poſſūt eſſe ibi niſi due ptes. ſcz bonorum ꝛ malorum ideo neceſſe eſt qꝫ ibi ſint due ſentētie. vna ꝓ bonis et alia ꝓ malis. Et quia iſtud iudicium fiet ad honorem ꝛ gloriā poteſtatis maieſtatis dei. ideo oportebit qꝫ fiat cum tāta ſolennitate ꝛ magnificentia qꝫ non poſſit cogitari maior. Et qz honor poteſtatis ē qꝫ timeatur ab oibus. et maxime ptās iudiciaria que de ſe importat terrorem et timorem. ideo oportebit qꝫ oſtendat in iudicio vniuerſali et finali tantā poteſtatem et tantā maieſtatem qꝫ nō poſſit maior et potentior manifeſtari. Et ideo neceſſe erit qꝫ in illo iudicio fiant oīa illa que poſſunt facere ptātem illam timeri. quia deus eſt ſumme timendꝰ et maxime tanq̄ iuder. et ideo oportebit qꝫ in ipſo iudicio appareat vt ſūme timendus tanq̄ iuder. vt ſic oīs creatura in ſūmo timeat eum tanq̄ iudicem. quia iuder inq̄ntum iuder debet timeri et ideo ſummꝰ iuder ſumme timeri debet. et maxime quando preſentialiter iudicat. ꝛ ideo tale iudiciū maxime timēdum eſt et ſūme terribile. quia tale iudicium fiet vt fieri debet. et nichil poterit deficere de his que pertinent ad iudicium ideo oportebit qꝫ in iudicio tanti iudicis ſit tantus terror et tremor vt non poſſit eſſe maior. et hoc etiam requirit cōtemptꝰ malorum hominū q̄ deum contēpſerunt et eius mandata. et non timuerūt deum offendere. vt ſcz nūc in ſummo timeant iōm tanq̄ iudicem. Et ideo omnes culpabiles tantuz

Conſilia cordiū et ꝓſciarum oib⁹ manifeſtabūtur.

Tm erūt mali ideo neceſſe eſt qꝫ ibi due ſnie.

Maximꝰ terror et timor erit i iudicio.

tunc timebunt q̄ non possit excogitari. sed boni qui ipsum timuerūt offendere et sūt sine culpa. ideo q̄ uis ip̄m timeāt tunc tamē ꝓpter timorem tunc non affligentur. quia securi erunt de liberatione. Sic ergo cōsiderando honorem dei et opus iudicij finale poterimus cōsiderare omnes conditiones que poterunt esse in illo vltimo iudicio. et applicare ad gl̄iam. laudem et honorem maiestatis diuine. quia illud erit vltimum opus dei. et ideo purissimum. honorabilissimū. excellentissimuz et solennissimum. et sūme magnificum sup̄ omnia opera que fieri possunt. maxime quia iudicium de se importat honorem. et de sua propria natura super omnia opera pertinet ad honorem. Et quia deo maxime conuenit honor. laus ⁊ gloria. ideo per consequens sibi maxime cōuenit facere iudicium. quia est opus honoris. Et sic honor dei de necessitate ꝓcludit iudicium vniuersale esse venturum. et cōcludit omnes conditiones ipsius iudicij.

¶Q̄ auctoritas infallibilis libri scripture seu libri dei. etiam dicit iudicium vniuersale esse futurum. cui ī summo est credēdū.

Titulus.cccxxvij.

ET quoniam iam declaratū fuit q̄ duo sūt libri. scz liber nature. et liber scripture. vterq̄ est dei. et ambo cōcordāt ideo quia iam probatum est q̄ liber scripture. s. biblia est liber dei. et q̄ ei est summe credendū et simpliciter. eo q̄ in eis sunt verba dei ideo quia liber scripture in vtroq̄ testamento dicit et affirmat iudicium vniuersale esse futurum. et dicit formā et modū q̄liter fiet. quis erit iudex vel is om. qm̄ nouū testamētum dicit ⁊ affirmat Jesum xp̄m q̄ est deus ⁊ hō. ⁊ verus filius dei. vt ī declaratū est. q̄ est verus iudex vel is om. Nam ip̄e loquitur de seipso dicens. pater dedit filio iudicium facere. ⁊ dedit potestatem omnis carnis quia filius hominis ē. ita dicit se venturum. et ip̄e resuscitabit mortuos ⁊ reddet vnicuiq̄ scōz opera sua sive bona sive mala. Sic ergo tam ex auctoritate libri creaturarū q̄ nō mētit. q̄ ex auctoritate scripturaꝝ que est auctoritas infallibilis dei. q̄ certior existit oī re et omni rōne. concluditur iudiciū vl̄e absq̄ aliquo dubio esse venturum cū resurrectiōe vl̄ oim hominū. Joh.v.

¶De compatione illius diei ad oēs alios dies precedentes.

¶Titulus.cccxxviij.

ET quoniā dies iudicij erit vltima dies et finis oim dierū p̄cedentium. et in illa die oia opa et facta dierū p̄cedentium ab initio mūdi cōgregabuntur et appebūt ī simul ⁊ suā mercedē recipient. ideo illa dies cōparat ad alios dies precedentes sicut vl̄e ad particulare. sicut totum ad partes. quia illa dies iudicij erit vl̄is dies. et cōtinebit in se omnes alios dies precedentes in virtute. q̄ oēs sunt partes eius. et omēs dies nō erunt nisi dies vna quia om

Cmis dies mūdi sunt partes vltime dici.

nia opa facta a pncipio mūdi in oibus diebus pcedentibus. vsq; ad illum diem congregabuntur in illo die et simul erūt et apparebunt et discutientur et iudicabuntur et premiabuntur vel ad bonum vel ad malū quicquid et diuisim factum est in alijs diebus omnibus totū erit simul i illa die. Et iō illa dies iudicij sola erit maior q̄ omnes alij dies pcedentes. et valebit tantū sicut alij dies. quia cmia opera alioz̄ dier̄ erūt i illis die. et etiā qz deus tantū vel plus opabit i illa die q̄ i alijs diebus pcedentibus. qz simul resuscitabit z reficiet in illa die oēs homines quos diuisim i alijs diebꝰ pcedentibꝰ a pncipio mūdi fecit. et faciet eos imortales q̄ntū ad corpus. ꝛz nō in eodem statu. ꝛz scōm merita et demerita. Et iō illa dies erit solus dei qz solus deus opabit in illa die et hoies nihil operabuntur. qz alij dies precedentes fuerunt dies hoim. qz dati erant hoibꝰ ad operandū qz in illa die fieret vltimū opus dei. z omnes creature cessabūt operari. Ecce ergo diuisionē dierum. qz vltima dies erit dies dñi. z cmes alij dies erant dies hoim. et hoc ꝓpter opera. Et qz illa dies erit dies dñi. ideo erit maxia et nobilissima dies. Et etiā qz illa dies elt solius dei. sicut alij dies fuerūt hoominum. ideo sicut homines vsq; ad illum diē opabūtur et amplius nihil operabuntur. ꝛz soluz operis sui z laboris mercedem accipient. ita etiam post illum diem deus nihil operabitur amplius. quia illa erit

Vltia dies erit dies dñi.

sua et ideo necesse est qz omnia opera sua cōsummentur in illa die. Et ideo necesse erit qz i illa die deus ostēdat opera sue ptātis et sapientie iusticie et bonitatis in sūmo. quia nichil amplius operabitur. et ideo oportebit qz tunc illa die cpetur tātum quantū fieri poterit ad laudem. gl'iam et honorem sue sūme ptātis et manifestatis. et sue sūme iusticie z sue sūme sapientie. Et sic in illa die necesse erit qz deus ostendat gl'iam suam et magnificentiam maiestatis sue in operibus suis. et ostēdat se esse dñm et iudicez oim. Et qz De⁹ nēce illa dies erit sola dei z omnia ofidet. ma opera eius claudent in illa die iestatem sicut opera hoiz clausa fuerūt suam. in alijs diebus. et eo oportet qz opera illi⁹ diei sint sūmi tumoris et amoris. sūmi amoris ad electos. summi tumoris ad reprobos. Et sic dies illa erit finis et perfectio et cōplementum omniū dierum. ideo oēs dies respiciūt et currunt ad illū diem tanq̄ ad suū cōplemētū z finem omniū dierū. qz oēs dies respiciunt mercedem z retributionem suā in illa die. Et Vltia dies etiaz illa dies est causa omniū es est cā dierum alioz̄. et omnes alij oim dier̄ dies essent frustra z vacui si nō veniret illa dies. et ideo omēs dies expectant quasi naturaliter illum diem. Et sicut graue naturaliter desiderat centrum et omnes partes terre ita oēs dies tendunt ad vnū vltimum diem. qui est dies iudicij. et erit omniū dierum finis z consūmatio et dies retributionis et quietis ad quez omnes facti sunt

Sicut ergo opus dei erit cōplementū omniū operum hominū ita illa dies erit complementū dierum hominum.

¶ De memoria illius diei.

Titulus.cccxxix.

ET quoniā oia opera oim dierū respiciūt opus illi⁹ diei et diem illum expectant. quia necesse est q̄ omnia opera precedentium dierum cōiūgantur cū ope illius diei sicut corpus cū anima ⁊ materia cū forma. quia opera dierū p̄cedētium dicunt opa meriti ⁊ demeriti. ⁊ opus illius diei est opus retributionis et premij ac approbationis ⁊ reprobatiōis. ⁊ q̄ de necessitate opa oim diex apparebūt in illa die q̄ aliter esset vacua vt sez iudicent ⁊ discutiant. et vt recipiāt mercedē eis conuenientem. ideo memoria illi⁹ diei debet esse ꝑtinua omnibus hominib⁹ qui debent operari. ⁊ sūt opera totes omniū operū q̄ in illa die apparebūt. q̄ illa dies erit ꝓpter opa hoim ad dandum cōplementū eis. Et ideo cū opus cuiuslibet respicit opus illi⁹ diei. debet illa dies cōtinue eē in mēoria in opere cuiuslibet diei. Unde cum hoc sit liber ad operandum bonum vel malum et non operetur ex necessitate et magis inclinatur ad malum. ꝙ ad bonum. necessaria est in eo continua memoria illius diei vt exercitetur vsq̄ ad vltimum de potentia ad operandū bonum et ad fugiendum malum vt sic continua memoria illius diei expellat ab eo omnem negligē ⁊ism. et generet in eo maximā diligentiam. Et sic memoria illius diei est stimulus pungēs ⁊ stimulans hoiem ad bene operandum. Ubi aūt nō est mēoria illi⁹ diei ibi nō pōt esse bonum op⁹ siue bōa intētio. q̄ vnusq̄sq̄ opatur ꝓpter finē et tribulationem. Ois em̄ artifex cū cogitat q̄ opera sue artis veniēt ad iudiciū ⁊ examē alioꝝ. tūc opabit melioꝝ mō quo pōt. sic hō cogitans illū diē i quo oia opera sua iudicabūtur ⁊ examinabunt opabit melioꝝ mō quo potest. Nā opa eius nō examinabunt ab aliquo qui pōt errare sed a summo iudice qui scit cogitationes hoim. ⁊ q̄ nō pōt in aliquo nūero errare.. Et sic mēoria illius diei est maxie influentie ⁊ maxie ꝑtinēs ad bñ operandum. ⁊ ꝑm q̄ erit maioꝝ vel minoꝝ memoria. ꝑm hoc pl⁹ vel min⁹ influit. si aūt nulla mēoria nihil fluet. ⁊ sic nullū op⁹ erit bonū. Item illa dies etiā dz esse cōtinua i mēoria. q̄ erit maxima ⁊ solēnissima inē oēs dies. ⁊ erit dies dñi pura. ⁊ iō ē digna haberi in mēoria. aliē est maxim⁹ cōtempt⁹ dei. si hō nō habuerit i cōtinua mēoria diē suū. et de illo fūmo ope q̄ faciet i illa die circa humanū gen⁹. Sic ergo ꝓpt̄ maximā vtilitatē ⁊ ad fugiendū cōtēptū dei. maxime est necessaria mēoria cōtinua illius diei. Sūt aūt tres dies p̄cipales quos hō dz habere i memoria continua sez dies sue natiuitatis. sue mortis. et dies iudicij. Dies natiuitatis est p̄cipiū. dies mortis mediū. ⁊ dies iudicij est finis. Isti tres dies

Dies iudicij sit sēper i memoria.

Dies iudicij ē stabunt multo dotorum.

claudunt oēm hoiez. et hūt se ꝓportionabiliť. q; añ̄ ſint iſti dies ſūt i certiſſimi. ⁊ nemo ſcit nec eſt certꝰ de eis anteq̄ ſint nullꝰ eſt certꝰ ꝺ natiuitate anteq̄ ſit natꝰ. Ite ſicut nihil certius morte. ita nihil certi debet eſſe iudicio. et nihil incertiꝰ q̄ hora eius.

¶ De finali executiōe iudicij. ⁊ ꝓfinali ſeparatiene bonorum et malorum.

Titulus. cccxxx.

HActo autē ⁊ ꝓpleto iudicio vniuerſali. tunc neceſſe eſt q; fiant due cōgregatiōes ⁊ due ſocietates de natura hūana. ⁊ q; oēs boni faciāt vnā ſocietatē. ⁊ oēs mali faciāt aliā ſocietatē. ⁊ ſic erunt due ſocietates oppoſite adinuicem. Et q; etiā natura angelica tā a pncipio mūdi fuit diuiſa i duas ſocietates oppoſitas vt declaratū eſt. ⁊ q; primꝰ angelꝰ q̄ cecidit de celo eſt caput omniū malorū angelorꝫ q̄ ſūt mēbra eius ⁊ ſic mali hoies ſunt i corpora ti dyabolo ⁊ ſūt mēbra eius vt declaratū eſt. q; oēs hoies qui nō ſūt mēbra xpi ſunt de neceſſitate mēbra dyaboli. ⁊ nō ſimꝫ ⁊ ſemel tā ſocietas malorū angelorꝫ q̄ malorꝫ hoiz deſcendit ad locū ſibi ꝓpū et ꝓuenientē. ſ. ad cētrū terre vbi eſt ifernꝰ. vt ineſtnū puniantꝫ ⁊ tormētent.

In q̄ ſocietate primꝰ angelus erit caput ⁊ pnceps. Et ſic mali hoies tā in corpe q̄ i aia punientꝫ eternaliť. vt tā declaratū eſt i capitulo de triſticia ad plenū. ⁊ ſic tā mali angeli q̄ mali hoies hēbunt vnū caput eſnaliter. Scut ſūt mali angeli et mali homines faciunt vnū corpus et vnam ſocietatē. ita boni angeli et boni hoies faciūt vnā ſocietatē et vnū corpꝰ cuiꝰ chriſtus eſt caput. Et ſicut primus angelus cum tota ſua ſocietate deſcendet ad ſuam ciuitatē infra terram. ita chriſtus cum ſua ſocietate tam angelorū bonorum q̄ boim glorificatorū in corpore et in anima aſcendet ad ſuam ciuitatē celeſtem. ſcilicet in celum vbi erunt gaudia infinita et incomprehenſibilia que ſunt declarata in capitulo de gaudio. Sicut ergo omnes adherentes dyabolo habebūt tormenta infinita et inercogitabilia ineternum cum eo. ita boni habebūt cū xpo cui adheſerunt gaudia infinita et inercogitabilia ineternum. Ad que dignetur nos perducere Jeſus chriſtus filiꝰ dei. rex eterne glorie. qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

FINIS.

¶ Finit liber creaturarum ſeu nature ſiue de homine. propter quē alie creature facte ſunt. ex cuius cognitione illuminatur homo in cognitione dei et creaturarum. Impreſſus Parrhiſijs per Johannem barbier alme vniuerſitatis parrhiſien. bibliopolam impenſis et ere Johannis parui eiuſdē vniuerſitatis librarij iurati. Anno gre Milleſimo quingenteſimonono Menſis decembris die decimanona.